

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม

Vol.3 No.2 - March - April 2025

ISSN : 2822-1060 (Online)

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการค็อกเคอร์เบีย เลขที่ 1 ม.12 ต.เหล่าช้าง อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย
DRKET Institute of Academic Development and Promotion 1 M.12, Laothangkham Sub-district, Phonphisai District,
Nong Khai Province, 43120, Thailand Tel: +66610186158

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

Journal of Interdisciplinary Social Development

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (มีนาคม-เมษายน 2568)

Vol 3 No.2 (March - April 2025)

ISSN : 2822-1060 (Online)

_ ***** _

📖 วัตถุประสงค์

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทความหนังสือแก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การศึกษา ศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น สังคมวิทยาและมนุษยวิทยารวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการดีออกเตอร์เกซ เลขที่ 1 หมู่ที่ 12 ตำบลเหล่าต่างคำ

อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย 43120 โทร 061-0186156, 082-9356452

E-mail : journalsocialdevelopment@gmail.com

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

E-mail: zumsa_17@hotmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9833-4759>

Google Scholar: <https://scholar.google.com/citations?user=Ex2SJ-8AAAAJ&hl=th>

บรรณาธิการ

พระครูสุตสารบัณฑิต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตูทองคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พระมหาจันทน์ ผมไผ่, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต ปุณรัตน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรียงดาว ทวะชาติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีเสด็จ กองแกน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.

นักวิชาการอิสระ

พระมหาฐิติวัตร หมั่นกิจ, ดร.

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พิชญ์ ศรีพรรณ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการต้อกเตอร์เกษ

 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

วรรณภา บุปผาโสภ

โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11

e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

 ฝ่ายกฎหมาย

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

 พิสูจน์อักษร

สมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

 ออกแบบปก

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

จัดรูปเล่ม

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (มีนาคม - เมษายน) ปีพุทธศักราช 2568 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ มีเนื้อหาสาระของบทความที่หลากหลาย วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษา ระดับทุกระดับ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ข)
สารบัญ	(ช)
วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญ ที่มีผลต่อวิถีชีวิต ของชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี	1-16
ANALYSIS OF BELIEFS AND RITUALS OF WORSHIPING PHRA THAT NANG PHEN AND THEIR IMPACT ON THE WAY OF LIFE OF THE WAT KO KAEW COMMUNITY, PHEN DISTRICT, UDON THANI PROVINCE	
พระไพฑูรย์ คมกักรปัญญา (บัวเงิน), บุญส่ง สิ้นธุ์นอก, พระมหาประทีป อภิวิฑฒโน และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค	
ธรรมะคลายโศก	17-28
DHAMMA FOR RELIEVING SORROW	
พระมหาจันทิ ธมฺมวิริโย (สีลาโหล), สมเดช นามเกตุ และ พระครูจิตรธรรมธัช	
ศึกษาเปรียบเทียบเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และคัมภีร์ ฉบับใบลาน อักษรธรรมล้านนา	29-43
A COMPARATIVE STUDY OF THE VESSANTARA JATAKA WRITTEN IN BUDDHIST SCRIPTURES AND LANNĀ PALM-LEAF MANUSCRIPTS. JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY SOCIAL DEVELOPMENT	
พระมหาธรรธร ภาททวโส (หงษ์เจริญ), บุญส่ง สิ้นธุ์นอก, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค	
ทุกข์ไม่ไปหรือเราไม่ปล่อย	44-57
SUFFERING DOESN'T LEAVE, OR WE DON'T LET GO?	
เจ้าอธิการสมเกียรติ สิริวิฑฒโก (แสนบัวโพธิ์) และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต	
การบริหารจัดการน้ำเสียในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย	58-71
WASTEWATER MANAGEMENT IN LOCAL ADMINISTRATIVE AREAS IN THAILAND	
เดชดำรงค์ ล่องลอย และ จักรวาล สุขไมตรี	

ตามรอยพระอรหันต์

72-87

FOLLOWING THE FOOTSTEPS OF THE ARAHANTS

พระมหาพุทธพัฒน์ พุทธโสโร (คำวิมล), สมเดช นามเกตุ และ พระครูจิระธรรมธัช

พระพุทธศาสนา : การปฏิรูปความเชื่อและวิถีชีวิตของสังคมอินเดีย

88-103

ในสมัยพุทธกาล

BUDDHISM : THE REFORMED IN BELIEFS AND WAY OF LIFE IN INDIAN SOCIETY

DURING THE BUDDHA'S ERA

พระครูวาปีธรรมวิจิตร (สุรศักดิ์ เวชรักษ์)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ

104-124

หมู่บ้าน ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

อำเภออุ้มทอง สุพรรณบุรี

FACTORS RELATED TO THE PERFORMANCE OF VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS IN

PREVENTING COMPLICATIONS IN DIABETIC PATIENTS WITH TYPE2 IN U THONG

ขวัญเรือน ชัยนันท์, เจตต์ชญญา บุญเฉลียว, ทิพย์สุคนธ์ ศรีลาธรรม และ ณฐา เมธาบุษยาธร

การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine

125-146

ระหว่างโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชนในช่วงการระบาดของโรคโควิด

19 : กรณีศึกษา โรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน จังหวัดสุพรรณบุรี

A COMPARATIVE STUDY OF PUBLIC SATISFACTION WITH TELEMEDICINE SERVICES

BETWEEN PUBLIC AND PRIVATE HOSPITALS DURING THE COVID-19 : A CASE

STUDY OF PUBLIC AND PRIVATE HOSPITALS IN SUPHANBURI

ขวัญเรือน ชัยนันท์, เจตต์ชญญา บุญเฉลียว, พรสุข หุ่นนิรันดร์ และ ฐาวรี ชันลำโรง

THE EMBODIMENT OF MUSICAL AND LITERARY INTEGRATION IN

147-165

SCHUMANN'S VOCAL SUITE “THE POET'S LOVE”

Wen Xu and Kovit Kantasiri

THE EVOLUTION OF JAZZ PERFORMANCE AND ITS INFLUENCE ON

166-179

AUDIENCE ENGAGEMENT

Xiwei Dong, Manoon Tho-ard and Jianhua Rao

- พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา** 180-194
 BUDDHIST MONKS AND THAI SOCIETY IN AYUTTHAYA PERIOD
 พระครูวาปีธรรมวิจิตร (สุรศักดิ์ เวชรักษ์)
- การบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์** 195-215
 THE INTEGRATION OF FOUR PRINCIPLES OF GHARAVASADHAMMA WITH JOB
 OPERATION OF EMPLOYEES ATTACHED TO LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION,
 KAMALASAI DISTRICT, KALASIN PROVINCE
 ศิริภรณ์ เวียงกมล
- บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
 อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี** 216-236
 THE ROLE OF VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS IN HEALTH PROMOTION OF THE
 ELDERLY IN HUAI KRACHAO, KANCHANABURI
 ขวัญเรือน ชัยนันท์, เจตต์ชญญา บุญเฉลียว, ทิพย์สุนงค์ ศรีลาธรรม และ ณฐา เมธาบุษยาธร
- ภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ
 ชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2** 237-249
 SERVICE-MINDED LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING
 COMMUNITY PARTICIPATION UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY
 EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
 วรรณวิสา จิตสว่าง, เบญจพร ชนะกุล และ อโนทัย ประสาน
- ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข
 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
 นครศรีธรรมราชเขต 1** 250-270
 ETHICAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATOR AFFECTS AFFECTING
 EDUCATIONAL HAPPY WORKPLACE UNDER NAKON SI THAMMARAT PRIMARY
 EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
 ฐานันดร โชติผล, เบญจพร ชนะกุล และ อโนทัย ประสาน

ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม 271-283

FOLLOWING A NEW MONK TO LEARN DHAMMA

สัญญา ลิธรรมา, สมเดช นามเกตุ และ พระครูจิรัฏฐธัมมธัช

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช 284-303

THE 21ST CENTURY SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE SCHOOL ADMINISTRATION TO WORLD CLASS STANDARD SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE NAKHON SI THAMMARAT

จักรกริช สันซัง, เบญจพร ชนะกุล และ อโนทัย ประสาน

การศึกษาแนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 304-318

A STUDY OF THE GUIDELINE FOR EDUCATIONAL RESOURE MOBILIZATION FOR THE EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOL UNDER NAKHON PATHOM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ลออ วิสัย, สกุล เกียรติจิรัวิวัฒน์, และพิศาระวี วีระพงศ์พร

ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 319-329

LEARNING LEADERSHIP OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER SARABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

จิณณวัฒน์ ไคมบัว, สกุล เกียรติจิรัวิวัฒน์, พัทรี เมืองสอง และ ศุภมิตร ศิริกันทะมากุล

ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 330-344

A STUDY ON THE DEVELOPMENT OF STUDENT SUPPORT SYSTEM OPERATIONS IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF KANCHANABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

ต่อศักดิ์ บุญเสือ, พัทรี เมืองสอง และ ประชารัฐ วงศ์คำ

- การจัดการโซ่อุปทานและความสามารถทางการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย** 345-359
MANAGEMENT SUPPLY CHAIN AND COMPETITIVENESS INFLUENCING SUCCESS OF INDUSTRY MATTRESS IN THAILAND
อรรณวิทย์ เวียงอินทร์, สุชาติ ปรัชญานนท์, บุรพร กำบุญ และ ทิพย์ลาวัลย์ แก้วนิล
- การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2** 360-376
RELATIONSHIP BUILDING OF SCHOOLS AND COMMUNITIES AFFECTING LEARNER QUALITY UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
แอนนา ปลอดอ้อน, เบญจพร ชนะกุล และ อโนทัย ประสาน
- แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์** 377-402
GUIDELINES FOR MANAGING EDUCATIONAL RESOURCES IN SCHOOLS UNDER THE SURIN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
จิตญาดา หมั่นเจริญ
- การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์** 403-425
RISK MANAGEMENT OF SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SURIN
ศตวรรษ โยวาศรี, ศุภชนกฤษ ยอดสละ, วสันต์ชัย กากแก้ว และ อูริต พลศรี
- พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน ในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมภู จังหวัดขอนแก่น** 426-449
THE BEHAVIOR OF RECEIVING POLITICAL INFORMATION OF PEOPLE IN TUMBONBANMAI, SICHOMPPOO DISTRICT, KHONKAEN PROVINCE
นิทัศน์ วงศ์วังเพิ่ม และ เกรียงไกร ทองจิตติ

นวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง 450-467

INNOVATION IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN A TRANSFORMATIVE WORLD

ภูมิภาควัฒน์ ภูมิพงศ์คชศร, พลภัทร บริรักษ์ธนกุล, ณัฏฐ์ ตั้งปรีชาพาณิขย์, ไกร บุญบันดาล,
ณรงค์ ศรีชัยบุญสูง, อธิสิทธิ์ นุชเนตร และ สุทธิพงษ์ จุลเจริญ

กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร 468-485

EFFECTIVE COMMUNICATION STRATEGIES FOR ENHANCING ORGANIZATIONAL CULTURE

พลภัทร บริรักษ์ธนกุล, ภูมิภาควัฒน์ ภูมิพงศ์คชศร, ณัฏฐ์ ตั้งปรีชาพาณิขย์, ไกร บุญบันดาล,
ณรงค์ ศรีชัยบุญสูง, อธิสิทธิ์ นุชเนตร และ สุทธิพงษ์ จุลเจริญ

การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา 486-499

ในจังหวัดสุพรรณบุรี

PARTICIPATORY ACADEMIC ADMINISTRATION OF TEACHERS IN SECONDARY SCHOOL GROUP IN SUPHAN BURI

ต่อศักดิ์ บุญเสือ, อโณทัย ไทยวรรณศรี และ จงกล เดชปิ่น

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ 500-515

การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

ETHICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, CHAIYAPHUM

ต่อศักดิ์ บุญเสือ, สมุทร สมปอง และ ไพฑูรย์ การเพียร

รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียน 516-534

สุขภาวะ

COOPERATIVE SCHOOL DEVELOPMENT MODEL TO DEVELOP INTO SCHOOL HEALTH COOPERATIVE SCHOOL DEVELOPMENT MODEL TO DEVELOP INTO SCHOOL HEALTH

ฉัตรแก้ว คณะวาปี และ กัมพล เจริญรักษ์

- การสังเคราะห์งานวิจัยเปรียบเทียบการฝึกสติ โยคะ และชี่กง (ไทเก็ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง** 535-555
SYNTHESIS OF RESEARCH ON THE COMPARATIVE EFFECTS OF MEDITATION, YOGA, AND QIGONG (TAI CHI) ON DEPRESSION AND ANXIETY IN STROKE PATIENTS
ฐาวรี ชันสำโรง, ขวัญเรือน ชัยนันท์, เจตต์ชญญา บุญเฉลียว, ณฐา เมธาบุษยาธร, ทิพย์สุคนธ์ ศรีลาธรรม, สำราญ ชันสำโรง และ พงศ์พันธุ์ สุริยงค์
- การสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทรัมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์** 556-574
DEVELOPING A TEACHING MANUAL FOR TRUMPET PERFORMANCE: SOUND CONTROL SKILLS AT THE FIRST-YEAR CERTIFICATE LEVEL AT THE COLLEGE OF DRAMATIC ARTS
ปานชนก พลับจิ้น
- ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์** 575-594
THE RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL ADMINISTRATION IN A VUCA WORLD AND THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGY IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SURIN
วิฑูรย์ หอมขจร, ธัญเทพ สิทธิเชื้อ, วสันต์ชัย กากแก้ว และ อรุณิด พลศรี
- การรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล** 595-608
PUBLIC POLICY PERCEPTION OF PEOPLE IN BANGKOK: A CASE STUDY OF DIGITAL CURRENCY
ภัทรา เวชสวรรค์, สุวัจ ราชวัฒนกุล และ สนใจ ราชวัฒนกุล
- แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยพะเยา** 609-623
GUIDELINES FOR DEVELOPING THE COMPETENCIES OF SUPPORT STAFF AT THE UNIVERSITY OF PHAYAO
ปรีชา อ่วมนาค และ น้ำฝน กันมา

- พุทธศาสนากับการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษา** 624-637
 BUDDHISM AND THE DEVELOPMENT OF MORALITY AND ETHICS IN THE EDUCATION SYSTEM
วันเฉลิม ไชยวงศ์, สมเดช นามเกต และ พระครูจิรธรรมธัช
- แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่** 638-661
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
 THE GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE LEADERSHIP OF NEW-ERA SCHOOL PRINCIPALS UNDER SURIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
ณัฐวดี สิมมา, ธัญเทพ ลิทธิเสื่อ และ ศุภชนกฤษ ยอดสละ
- ปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14** 662-679
 INTERNAL CONTROL FACTORS THAT AFFECT THE WORK EFFICIENCY OF FINANCIAL AND ACCOUNTING OFFICER, PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN NETWORK GROUP 14
สุภรดา พละศักดิ์ และ ประเสริฐศักดิ์ โพธิ์ทอง
- การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุดถิ่นไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย** 680-698
 A STUDY OF CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN SUDTINTHAI GROUP UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE CHIANGRAI
อริสราวัลย์ นันทะเสน และ น้ำฝน กันมา
- การพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1** 699-711
 A MODEL DEVELOPMENT ON PARTICIPATIVE SAFETY MANAGEMENT INSCHOOLS UNDER CHON BURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
จิณณววัฒน์ โคมบัว, สรศักดิ์ ฉิมศรี และ จินดา ศรีญาณลักษณ์

- การพัฒนาโรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทวิชาชีพเสริมสวยและความงามเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ** 712-732
- DEVELOPMENT OF NON - FORMAL PRIVATE SCHOOLS FOR BEAUTY PROFESSIONS AND COSMETOGY VOCATIONAL TO ENHANCE PERSONALITY
- เพ็ญศรี โชติรัตน์, สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์ และ วิมลรัฐ สุกุลหอม
- คุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี** 733-751
- CHARACTERISTICS OF LOCAL ADMINISTRATORS AFFECTING THE SUCCESS OF THE ADMINISTRATION OF RANG BUA SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, CHOM BUENG DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE
- กมลพร กัลยาณมิตร, ดวงฤทธิ เบ็ญจาทิกุล ชัยรุ่งเรือง และ ฉัตรชัย วนิชชนานันต์
- การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม** 752-768
- PARTICIPATION IN LOCAL POLITIC OF PEOPLE IN DON TUM SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, BANG LEN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE
- กมลพร กัลยาณมิตร, เกศริน เอกธัชกุล และ ชนาภรณ์ กรองสติปัญญา
- ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร** 769-790
- EFFECTIVENESS OF WORK PERFORMANCE OF MUNICIPAL OFFIICERS, BANG RAK DISTRICT OFFICE, BANGKOK METROPOLITAN
- ทัศนีย์ ลักขณาภินชัช, ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ, อุดุลย์ เลหาพล และ ศิริพร วนิชชนานันต์
- การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช** 791-822
- THE ADMINISTRATION ACCORDING TO BUDDHADHAMMA OF THAPO COMMUNITY, THAWANG SUB-DISTRICT, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
- พระไกรสร ศรีธีรภพ, เดชชาติ ตริทรัพย์ และ สุทาร์ตัน บุญมี

**การประยุกต์ใช้ความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดของนิติบุคคลในความเสียหาย
อันเกิดจากการก่อกมลพิษสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย** **823-836**

THE IMPLEMENTATION OF STRICT LIABILITY OF LEGAL ENTITIES IN
ENVIRONMENTAL DAMAGE CAUSED BY POLLUTION IN THAILAND

เฉลียว นครจันทร์

**ปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
ชัยนาท** **837-850**

PROBLEMS OF PERSONNEL ADMINISTRATION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS
UNDER THE JURISDICTION OF CHAINAT PROVINCIAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION

อภิรมย์ สิ้นชุม, วัชรกร เคยบรรจง, สมุทร สมปอง และ นรงค์ โสภา

**แนวทางการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามชุก
รัตนโกคาราม จังหวัดสุพรรณบุรี** **851-866**

THE GUIDELINE FOR MANAGEMENT OF BUILDING PROFESSIONAL LEARNING
COMMUNITIES IN SAM CHUK RATTANAPHOKARAM SCHOOL, SUPHAN BURI
PROVINCE

จิณณวัฒน์ โคมบัว, ปรีชา วิหคโต, ศุภณัฐ อินทร์งาม และ มุทธ สมปอง

**การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชินบุรี
เขต 2** **867-886**

STUDY OF GUIDELINES FOR DEVELOPING THE OPERATION OF STUDENT CARE
SYSTEM OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE JURISDICTION OF
PRACHINBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

จกมล เดชปั้น, สรศักดิ์ ฉิมศรี, สุภาพ ไชยทอง และ ศุภณัฐ อินทร์งาม

**การถ่วงดุลอำนาจในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน :
แนวทางเปรียบเทียบและข้อเสนอเพื่อการปฏิรูป** **887-900**

CHECKS AND BALANCES IN CRIMINAL INVESTIGATION PROCESS :
A COMPARATIVE APPROACH AND REFORM PROPOSALS

อภิรดี มิ่งวงศ์, บัณฑิต ขวายุธา และ ดารณี แสงนิล

- องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก** 901-921
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ
 DIGITAL LEADERSHIP COMPONENTS FOR SMALL SCHOOL ADMINISTRATORS
 UNDER MUKDAHAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
ลลิตวิธราช ชื่นชม, พรรษรัตน์ ลังกะสุตร และ อธิพงษ์ เพชรสุทธิ
- การพัฒนาแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง)** 922-939
ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 DEVELOPING A PREVENTION AND CONTROL MODEL FOR MONKEYPOX IN
 PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE
พลพรรณ อยู่สวัสดิ์
- การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนใน** 940-956
การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การ
จัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ
 THE DEVELOPMENT OF READING ALOUD LEARNING ACHIEVEMENT AND ENGLISH
 VOCABULARY RETENTION FOR 6th GRADE STUDENTS USING GAME-BASED
 LEARNING (GBL) WITH EXERCISES
กิตติพัฒน์ แคว้วทัย และ คงศักดิ์ สังฆมานนท์
- การพัฒนาผลลัพธ์ทางการเรียน เรื่องคำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน** 957-972
โดยใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพของนักเรียนที่มี
ความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน
 DEVELOPMENT OF LEARNING OUTCOMES ON ENGLISH VOCABULARY IN
 EVERYDAY LIFE USING INDIVIDUALIZED EDUCATION PROGRAM (IEP) WITH
 PICTURE CARDS FOR STUDENTS WITH READING DISABILITIES
ปนัดดา กะภูทิน และ คงศักดิ์ สังฆมานนท์

- ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช** 973-989
- THE PROFESSIONALISM OF ADMINISTRATORS AFFECTS THE EFFECTIVENESS IN MANAGING THE CHILD DEVELOPMENT CENTER UNDER THE KAMLONE SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION NAKHONSIRITHAMMARAT PROVINCE
- พนิดา ขาววงศ์, สมปอง รักษาธรรม และ วีระยุทธ ชาทะกาญจน์
- ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจ ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4** 990-1007
- STRATEGIC LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHER'S INSPIRATION FOR JOB PERFORMANCE UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4
- ยุวดี ภาคอารีย์, เบญจพร ชนะกุล และ อโนทัย ประสาน
- ผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2** 1008-1026
- THE LEARNING OUTCOMES ON GEOGRAPHY TOOLS, SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE GROUP BY USING ACTIVE LEARNING TOGETHER WITH PUPILS ACTIVITY SETS FOR PRIMARY 2 PUPILS
- อาริตา นิยมปราษฎ์ และ คงศักดิ์ สังฆมานนท์
- การวิเคราะห์องค์ประกอบทางการตลาดบริการ เพื่อสร้างรายได้เปรียบ สำหรับ คาเฟ่ ของกลุ่มเจนเอเรชั่นซี (Z) จังหวัดจันทบุรี** 1027-1043
- ANALYSING SERVICE MARKETING COMPONENTS TO GENERATE COMPETITIVE ADVANTAGES FOR GEN Z CAFES IN CHANTHABURI
- เปรมปรีดา ทองลา

- ปัจจัยอิทธิพลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กรณีศึกษา** 1044-1062
โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
อุบลราชธานี-อำนาจเจริญ
 FACTOR STUDIES FOR DEVELOPING EDUCATIONAL INSTITUTIONS TO BE LEARNING ORGANIZATIONS, CASE STUDIES OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE UBON RATCHATHANI-AMNAT CHAROEN SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE
สุทธิศักดิ์ แก้วจินดา และ พร้อมวิทย์ อัครกฤษนาวิน
- การบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่** 1063-1076
การศึกษาประถมศึกษาานครราชสีมา เขต 1
 INTERNAL SUPERVISION MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF THE NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1
เนรัญ วชิระอังกูร, วศิน สอนโพธิ์, อภิสิทธิ์ บุญยา, ชีวิน บุญถม, สมเดช สาวันดี, ภัทรฤทัย ลุนสำโรง และ วิวัฒน์ ตู้งามงค์
- สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลโดย** 1077-1091
ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาานครราชสีมา เขต 1
 PROBLEMS, NEEDS, AND PROPOSED SOLUTIONS FOR IMPROVING THE PERSONNEL ADMINISTRATION USING DIGITAL TECHNOLOGY AMONG SMALL SCHOOLS IN NAKHONRATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
สุวิจักขณ์ มั่นสารนัยธรรม
- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำ** 1092-1102
ภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิคโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาคอแลนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
 DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT, ENGLISH READING AND SPELLING SKILLS BY ORGANIZING LEARNING PHONICS TECHNIQUES FOR GRADE 3 STUDENTS KHOR LAEN EDUCATIONAL NETWORK UNDER THE UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5
ศุภณิดา จารุแพทย์, สมร ทวีบุญ, ระพิน ชูชื่น และ วสิรัตน์ ฉิมน้อย

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนา สมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย FACTOR AFFECTING LABOR GROWTH AND COMPETENCY DEVELOPMENT IN THE THAI AUTOMOTIVE PARTS MANUFACTURING INDUSTRY รภัสศา รวงอ่อนนาม	1103-1120
ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 VISIONARY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF THE NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1 ทวีศักดิ์ แก้วอาษา, ประยงค์ แก่นลา, วิภาส ทองสุทธิ, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล, องอาจ เทียมกลาง, คัมภีร์ สุดแท้, กฤษฎา วัฒนศักดิ์ และ สุนทร โคตรบรรเทา	1121-1131
การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ THE APPLICATION OF BUSINESS ADMINISTRATION THEORY พงศ์ศิริ คำขันแก้ว	1132-1163
การให้บริการภาครัฐภายใต้แนวคิดรัฐบาลดิจิทัล GOVERNMENT SERVICES UNDER THE CONCEPT OF DIGITAL GOVERNMENT โสภณวิษฐ์ เสกขุนทด, สุกฤษฎี รัชธนอนันต์, วันชัย จิงวิบูลย์สถิต, สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, ศิริพร จบศรี และ ฉัตรชัย เล็กบุญแถม	1164-1180
ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย WASTE MANAGEMENT PROBLEMS OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN THAILAND สมประสงค์ กลิ่นจันทร์ และ จักรวาล สุขไมตรี	1181-1195
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	1196-1219

วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญ
ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี*
ANALYSIS OF BELIEFS AND RITUALS OF WORSHIPPING PHRA THAT
NANG PHEN AND THEIR IMPACT ON THE WAY OF LIFE OF THE WAT
KO KAEW COMMUNITY, PHEN DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

พระไพฑูรย์ คมภิรปญโญ (บัวเงิน)¹, บุญส่ง ลินธุ์นอก², พระมหาประทีป อภิวัตฒโน³
และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค⁴

Phra Paithoil Kampeerapanyo (Buangoen)¹, Boonsong Sinthunok², Phamaha Prateep Abhivatdhanon³
and Arithat Loesruamchok⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻⁴Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6402105009@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 3 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 8 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 10 มีนาคม 2568

Received 3 March 2025; Revised 8 March 2025; Accepted 10 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุใน
พระพุทธศาสนาเถรวาท 2.ศึกษาสภาพปัจจุบันความเชื่อ และพิธีกรรมการบูชาพระธาตุ
นางเพ็ญชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี 3.วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรม
การบูชาพระธาตุนางเพ็ญ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี
การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

Citation:

* พระไพฑูรย์ คมภิรปญโญ (บัวเงิน), บุญส่ง ลินธุ์นอก, พระมหาประทีป อภิวัตฒโน และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค. (2568).
วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี.
วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 1-16.

Phra Paithoil Kampeerapanyo (Buangoen), Boonsong Sinthunok, Phamaha Prateep Abhivatdhanon
and Arithat Loesruamchok. (2025). Analysis Of Beliefs And Rituals Of Worshipping Phra That Nang Phen And
Their Impact On The Way Of Life Of The Wat Ko Kaew Community, Phen District, Udon Thani Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 1-16.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

30 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล แล้วใช้การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุ มีพื้นฐานความศรัทธาจากพระพุทธศาสนา โดยถือว่าพระธาตุเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า มีพลังศักดิ์สิทธิ์ ช่วยเสริมสิริมงคล พิธีกรรมสำคัญ ได้แก่ การเวียนเทียน การถวายพุทธบูชา การปิดทอง ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ในบริบทของชุมชนวัดเกาะแก้ว ความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุนางเพ็ญมีความเกี่ยวข้องกับโชคลาภ สุขภาพ และการปิดเป่าภัยพิบัติ พิธีกรรมที่สำคัญ เช่น การขอพร การถวายเครื่องสักการะ และการทำบุญบังไฟ สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและวิถีชีวิตชุมชน

2. สภาพปัจจุบันความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญชุมชนวัดเกาะแก้ว ยังคงสืบทอดอย่างต่อเนื่อง โดยมีความเชื่อเกี่ยวข้องกับโชคลาภ สุขภาพ และการปิดเป่าภัยพิบัติ รวมถึงการจัดพิธีกรรม เช่น การขอพร การถวายเครื่องสักการะ และการทำบุญบังไฟ เพื่อเสริมสิริมงคลรักษาความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและชุมชน

3. ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน ได้แก่ ด้านปัจเจกบุคคล ช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ด้านสังคม ส่งเสริมความสามัคคีและการสืบทอดวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ช่วยกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจท้องถิ่น ด้านศีลธรรมช่วยให้ชาวบ้านตระหนักถึงบุญ-บาป จิตสำนึกทางศาสนา

คำสำคัญ: ความเชื่อและพิธีกรรม, การบูชา, พระธาตุนางเพ็ญ, วิถีชีวิตของชุมชน

Abstract

This research aims to 1.study the beliefs and rituals associated with the worship of relics in Theravāda Buddhism, 2.examine the current state of beliefs and rituals related to the worship of Phra That Nang Phen in the Wat Koh Kaew community, Phen District, Udon Thani Province, and 3.analyze the influence of these beliefs and rituals on the way of life in the Wat Koh Kaew community. This study adopts a qualitative research approach, collecting data from documents and interviews with 30 key informants using structured interview

guidelines. The collected data is then analyzed through comparative analysis to identify relationships between different aspects.

Research Findings:

1. Beliefs and Rituals of Worshiping Relics The beliefs and rituals surrounding the worship of relics are rooted in faith in Buddhism, considering relics as sacred symbols of the Buddha with divine power that bring auspiciousness. Important rituals include circumambulation, offerings to the Buddha, and gilding relics, which reflect the connection between religion and local culture. In the context of the Wat Koh Kaew community, beliefs about Phra That Nang Phen are associated with luck, health, and protection from misfortune. Significant rituals include making wishes, offering tribute, and participating in Bun Bang Fai (rocket festival), all of which highlight the relationship between religion and the community's way of life.

2. The Current State of Beliefs and Rituals in the Worship of Phra That Nang Phen The traditions and rituals surrounding Phra That Nang Phen continue to be preserved within the Wat Koh Kaew community. These beliefs remain connected to luck, health, and the prevention of misfortune. Rituals such as making wishes, offering sacred objects, and conducting the Bun Bang Fai festival are still practiced to maintain spiritual and communal harmony.

3. The Influence of Beliefs and Rituals on the Community's Way of Life
Individual Aspect: These beliefs provide psychological stability and emotional support. Social Aspect: They foster community unity and the preservation of cultural traditions. Economic Aspect: Religious activities stimulate local economic activities. Moral Aspect: The beliefs encourage an awareness of merit and sin, strengthening religious consciousness among community members.

Keywords: Beliefs and Rituals, Worship, Phra That Nang Phen, Community Way of Life

บทนำ

พระธาตุเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญในพระพุทธศาสนา โดยถือเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนมาอย่างยาวนาน (บุญมา แสงทอง, 2560: 108) การบูชาพระธาตุสะท้อนถึงความเชื่อในพลังศักดิ์สิทธิ์และการเสริมสร้างบุญบารมี ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในพื้นที่ที่มีประเพณีการบูชาพระธาตุ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (สมชาย ปัญญาธิคุณ, 2562: 78) พระธาตุนางเพ็ญเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี โดยมีพิธีกรรมการบูชาที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านในด้านศาสนา วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ (วรารัตน์ วัฒนสุข, 2561: 46) ความสำคัญของปัญหาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุมีบทบาทสำคัญต่อชุมชน เนื่องจากเป็นกลไกในการเสริมสร้างความสามัคคี ความมั่นคงทางจิตใจ และการดำรงอยู่ของวัฒนธรรม (เจริญศรี ศรีสุวรรณ, 2563: 56) อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบันที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี อาจส่งผลกระทบต่อแนวทางการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมดั้งเดิม ดังนั้น การศึกษาและวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญจึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจบทบาทของศาสนาในบริบทของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป (วิชัย กุลบุตร, 2564: 82)

สภาพปัญหาปัจจุบันในปัจจุบัน ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุในชุมชนวัดเกาะแก้ว ยังคงได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง แต่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ของรูปแบบและความเข้มข้นในการปฏิบัติ เนื่องจากอิทธิพลของสังคมสมัยใหม่ ทำให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการสืบทอดพิธีกรรมลดลง รวมถึงการรับรู้เกี่ยวกับความหมายที่แท้จริงของพิธีกรรมบางส่วนลดลง นอกจากนี้ ปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตยังส่งผลต่อการจัดงานบุญประเพณีในชุมชน (พิมพ์ลักษณ์ จันทรา, 2565: 74) กลุ่มตัวอย่างที่ต้องศึกษาการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการบูชาพระธาตุนางเพ็ญในชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และประชาชนทั่วไปที่มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรม รวมถึงคนรุ่นใหม่ที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติพิธีกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อและพิธีกรรมในปัจจุบัน

ความสำคัญของการวิจัยการศึกษานี้มีความสำคัญเนื่องจากจะช่วยให้เข้าใจถึงรากฐานของความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนาการสืบทอดพิธีกรรมทางศาสนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยไม่สูญเสียเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น (สุรพล โพธิ์ทอง, 2566: 39) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ทำให้เข้าใจถึงรากฐานของความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญในบริบทของพระพุทธศาสนาเถรวาท ช่วยให้ชุมชนมีแนวทางในการสืบทอดและปรับตัวของพิธีกรรมให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน เป็นข้อมูลสำหรับนักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น สนับสนุนการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันความเชื่อ และพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอยะผะ จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอยะผะ จังหวัดอุดรธานี

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอยะผะ จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

พระมหาสงกรานต์ จิรวทฺธโน (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ความรู้และการส่งเสริมประเพณีหกก่อก่องฟ้า ไหว้สาพระธาตุดอยตุง” ผลการวิจัยพบว่า ประวัติพระธาตุดอยตุง: พบว่ามีพระธาตุ 2 องค์ที่สร้างต่างสมัยกัน องค์แรกสร้างโดยพระเจ้าอชุตราช (กษัตริย์องค์ที่ 3 แห่งเมืองโยนก) และองค์ที่สองสร้างโดยพญามังรายนราธิราช (กษัตริย์องค์ที่ 4 แห่งเมืองโยนก) ประเพณีหกก่อก่องฟ้า: เป็นพิธีกรรมสำคัญของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดเชียงราย จัดขึ้นในวันเพ็ญเดือน 4 (เดือน 6 เหนือ) เพื่อสรงน้ำพระธาตุ เป็นทั้งการอนุรักษ์ประเพณีและส่งเสริมการท่องเที่ยว แนวทางการถ่ายทอดองค์ความรู้: ใช้กระบวนการสื่อสาร 4 ช่องทาง ได้แก่ เอกสาร, สื่อออนไลน์, แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (SD การ์ด), และสื่อสารสังคม เพื่อเผยแพร่ประเพณีหกก่อก่องฟ้าให้เป็นที่รู้จัก

พระสิทธิชัย จิตโสภณ (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทยจีน” ผลการวิจัยพบว่า ความสำคัญของเทศน์มหาชาติในชาวไทยจีน: ไทยจีนมีความเชื่อว่าการฟังเทศน์มหาชาติจะส่งผลให้ได้รับอานิสงส์ เช่น ได้พบพระศรีอริยเมตไตรย, เสวยสมบัติในสวรรค์, และไม่ตกนรก รูปแบบการตั้งธรรมเวสสันดร: มี 4 รูปแบบสำคัญ ได้แก่ การจัดพิธีโดยมีจุดประสงค์เพื่อการเทศน์โดยตรง การเทศน์เป็นส่วนหนึ่งของพิธีบรรพชาอุปสมบท การเทศน์เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ การเทศน์ตามประเพณีลอยกระทง รูปแบบการเทศน์: ใช้การเทศน์มหาชาติแบบ 13 กัณฑ์โดยเรียงลำดับ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องราวการบำเพ็ญบารมีของพระเวสสันดร

พระครูใบฎีกาณัฐนันท์ ฉนทสีโล (ไชยยายอง) (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวพุทธล้านนา” ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของความเชื่อทางพุทธศาสนา: ได้แก่ กัมมสัทธา เชื่อในกฎแห่งกรรม วิปากสัทธา เชื่อว่ากรรมส่งผลตามมา กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ประวัติพระธาตุหริภุญชัย: สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานพระเกศาธาตุของพระพุทธเจ้า โดยพระเจ้าอาทิตยราช กษัตริย์นครหริภุญชัย อิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อชาวพุทธล้านนา: ส่งผลต่อ 4 ด้าน วิถีชีวิต ใช้ชีวิตเรียบง่าย, มีสันโดษ, อ่อนน้อม สัจคม เคารพผู้อาวุโส, อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ประเพณีวัฒนธรรม เกิดประเพณีบูชาพระธาตุ, สรงน้ำพระธาตุ เสรฐกฐิก หลักระบวนสอนให้ขยัน, ซื่อสัตย์, ประหยัด, และรู้จักพึ่งพาตนเอง

พระมหาไณยยา ชาคโร (พรมทัต) (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับพระธาตุเจดีย์: ประกอบด้วย การออกแบบเจดีย์ตามหลักพุทธศาสนา การปฏิบัติต่อพระเจดีย์ อานิสงส์ของการสร้างเจดีย์ อานิสงส์ของการบูชาพระเจดีย์ ความเป็นมาของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์: พระธาตุองค์เล็กสร้างใน พ.ศ.2499 แล้วเสร็จ พ.ศ.2501 พระธาตุใหญ่ครอบสร้าง พ.ศ.2505 เสร็จ พ.ศ.2512 มีการบูรณะในปี พ.ศ.2551 ความสำคัญของพระธาตุเจดีย์ต่อชุมชน: การให้ทาน ส่งเสริมความเสียสละและช่วยเหลือสังคม การรักษาศิล ส่งเสริมความมีวินัยและศีลธรรม การภavana ฝึกกาย, ศีล, จิต, และปัญญา เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างไม่ประมาท

พระครูปลัดวัลลภ วชิรวโส (เดชผิว) (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายในประเพณีของกลุ่มชาวลาวและ

กลุ่มชาวเขมร” ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีของศาสนาและความเชื่อ: แบ่งเป็น ศาสนาอเทวนิยม (เช่น พุทธศาสนา) ศาสนาพหุเทวนิยม (เช่น พราหมณ์-ฮินดู) ศาสนาวิญญานนิยม (เชื่อว่าสรรพสิ่งมีวิญญาณ) ความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายของชาวลาวและชาวเขมร: มีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอุทิศบุญให้ผู้ล่วงลับ เช่น "บุญข้าวสาก" ของชาวลาว และ "แซนโฌนตา" ของชาวเขมร การทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตายมีรากฐานจากคำสอนในคัมภีร์พุทธศาสนา ผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของแต่ละกลุ่ม รูปแบบพิธีกรรมสำคัญ: การเตรียมวัตถุธานเพื่อถวายพระสงฆ์และอุทิศส่วนบุญ การทำเครื่องเซ่นไหว้บูชาผีตามความเชื่อท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของพิธีกรรม: อุทิศผลบุญให้ผู้ล่วงลับ แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ เชื่อว่าผู้ล่วงลับจะได้รับบุญและมีความสุขในสุคติ

สรุป งานวิจัยทั้ง 5 ฉบับเน้นศึกษาความเชื่อและประเพณีทางพระพุทธศาสนา ในบริบทของท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศไทย ทั้งเรื่องพระธาตุ, พิธีกรรมทางศาสนา, และความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย โดยสะท้อนถึงบทบาทของศาสนาในการดำเนินชีวิตของชุมชน และผลกระทบต่อวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอยะรัง จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญ

2. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ที่ใช้ในการศึกษาคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย พระสงฆ์และนักบวชในพื้นที่ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และผู้มีความรู้ด้านพิธีกรรมชาวบ้านและผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** 1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง 2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อศึกษาพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญ และ 3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของ

พิธีกรรมที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชน 4. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Analysis) จากหนังสือ งานวิจัย และเอกสารทางศาสนาเกี่ยวกับพระธาตุและพิธีกรรม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุ ลงพื้นที่วัดเกาะแก้ว อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี เพื่อสัมภาษณ์และสังเกตการณ์พิธีกรรม บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญจากข้อมูลที่ได้ ใช้ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายผลการศึกษาโดยเชื่อมโยงข้อมูลเชิงบริบท ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เช่น การเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

6. จริยธรรมการวิจัย ให้ความเคารพและขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลก่อนการสัมภาษณ์ รักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคล และใช้ข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของการวิจัยในมนุษย์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนาเถรวาท ความเชื่อในการบูชาพระธาตุมีพื้นฐานมาจากศรัทธาในพระรัตนตรัย โดยเชื่อว่าพระธาตุเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า มีพลังศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยเสริมความเป็นสิริมงคล สร้างบุญบารมี และนำพาสู่การหลุดพ้นในภพชาติหน้า พิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเวียนเทียน การถวายพุทธบูชา การปิดทอง การสวดมนต์ และการแห่พระธาตุ ซึ่งสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การถวายพุทธบูชาและการแห่พระธาตุ ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความร่วมมือในชุมชน โดยเป็นโอกาสให้คนในพื้นที่ร่วมกันสืบทอดมรดกทางศาสนาและวัฒนธรรม การบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนาเถรวาทไม่เพียงแสดงถึงความศรัทธาทางศาสนา แต่ยังสะท้อนถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชน ช่วยสืบสานเอกลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สภาพปัจจุบันความเชื่อ และพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี มีความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพลังศักดิ์สิทธิ์และสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อในเรื่องโชค ลาภ ความสำเร็จ สุขภาพ และการปัดเป่าภัยพิบัติ การสักการะพระธาตุนางเพ็ญไม่เพียงแต่เป็นการบูชาพระธาตุแต่ยังเป็นการเคารพบรรพบุรุษ และการสะสมบุญกุศลเพื่อเสริมสิริมงคลในชีวิต โดยพิธีกรรมบางคนจะทำเฉพาะตัว เช่น การอธิษฐานขอพร หรือการถวายเครื่องสักการะต่างๆ เช่น ผ้าขาว น้ำอบ และน้ำหอมเพื่อเสริมพลังศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในเรื่องของปาฏิหาริย์จากพระธาตุ เช่น การรักษาโรคและการประสบความสำเร็จในชีวิต มีการจัดพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุญบั้งไฟ เช่น การขอฝนจากเทวดาและเทพเจ้าผู้ปกปักรักษาชุมชน รวมถึงการเชื่อมโยงระหว่างการบูชาพระธาตุและการทำบุญบั้งไฟเพื่อเสริมความอุดมสมบูรณ์ให้กับชุมชน ความเชื่อในเรื่องกรรม บุญ-บาปยังคงมีความสำคัญในชุมชน โดยการทำบุญและอุทิศส่วนกุศลถือเป็นการสะสมบุญเพื่อชดเชยบาปและปกป้องจากภัยพิบัติ พิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญยังคงสะท้อนถึงการเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยการรักษาความเชื่อดั้งเดิมพร้อมกับการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยใหม่

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี เผยให้เห็นถึงผลกระทบที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนในหลายด้าน ดังนี้ 1. ด้านปัจเจกบุคคล การบูชาพระธาตุนางเพ็ญช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจและให้ที่พึ่งทางใจแก่บุคคลในยามทุกข์ยาก เช่น การขอพรหรือแก้บน ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมชีวิตประจำวันที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา การปฏิบัติศาสนกิจอย่างสม่ำเสมอช่วยเสริมสร้างระเบียบวินัยในชีวิตและการตระหนักถึงความสำคัญของการตอบแทนพระธาตุในการขอพรสำเร็จ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน 2. ด้านสังคม อธิติฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ ความเชื่อในอิทธิฤทธิ์ของพระธาตุนางเพ็ญช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและสร้างความหวังให้กับชาวบ้าน โดยการบูชาและขอพรเชื่อว่าจะช่วยให้ชีวิตสงบสุขและป้องกันภัยอันตราย พิธีกรรมเหล่านี้ส่งผลต่อการสร้างความสามัคคีในชุมชนและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3. ด้านบุญบั้งไฟ บุญบั้งไฟเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการขอฝนและเสริมสิริมงคลให้กับเกษตรกร ชาวบ้านมักร่วมกันทำบุญและปล่อยบั้งไฟ เพื่อขอพรจากพระธาตุและเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน การร่วมกิจกรรมดังกล่าวยังช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรม

และประเพณีให้คงอยู่ต่อไป 4. ด้านกรรม บุญ-บาป ความเชื่อในเรื่องกรรมดีและกรรมชั่วเป็นส่วนสำคัญในชีวิตของชาวบ้าน การบูชาพระธาตุนางเพ็ญช่วยสะสมบุญและลดผลกระทบไม่ดีซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านมีจิตใจที่สงบและทำความดีในชีวิตประจำวัน พิธีกรรมเช่นการทำบุญและสวดมนต์ช่วยเสริมสร้างความศรัทธาและรักษาจิตสำนึกทางศีลธรรมในชุมชน 5. ด้านสังคม เศรษฐกิจ และชุมชน การบูชาพระธาตุนางเพ็ญมีผลสำคัญต่อความสามัคคีในชุมชน โดยเฉพาะในการจัดงานบุญและเทศกาลต่างๆ เช่น งานบุญบั้งไฟ ซึ่งกระตุ้นเศรษฐกิจในท้องถิ่นและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นให้ยั่งยืนต่อไป การบูชาพระธาตุนางเพ็ญมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรม สังคมที่สงบสุข และเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในชุมชนวัดเกาะแก้ว ช่วยให้ชาวบ้านมีความหวังและมั่นคงทางจิตใจในการดำเนินชีวิต

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีบทบาทสำคัญในมิติศาสนา วัฒนธรรม และสังคม ด้านศาสนา ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุช่วยสร้างศรัทธาและเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับธรรมะด้านวัฒนธรรม พิธีกรรมการบูชาพระธาตุสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ด้านสังคม การบูชาพระธาตุช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน และเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา ด้านจิตใจ พิธีกรรมการบูชาช่วยปลูกฝังคุณธรรม ความสงบ และความศรัทธาแก่ผู้ปฏิบัติ ดังนั้นการบูชาพระธาตุจึงไม่เพียงเป็นกิจกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นสื่อกลางที่ช่วยส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และจิตใจที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสงกรานต์ จิรวทโน (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ความรู้และการส่งเสริมประเพณีหกเป็งล่องฟ้า ไหว้สาพระธาตุดอยตุง” ผลการวิจัยพบว่าประวัติพระธาตุดอยตุง พบว่ามีพระธาตุ 2 องค์ที่สร้างต่างสมัยกัน องค์แรกสร้างโดยพระเจ้าอชุตราช (กษัตริย์องค์ที่ 3 แห่งเมืองโยนก) และองค์ที่สองสร้างโดยพญามังรายนาราช (กษัตริย์องค์ที่ 4 แห่งเมืองโยนก) ประเพณีหกเป็งล่องฟ้า เป็นพิธีกรรมสำคัญของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดเชียงราย จัดขึ้นในวันเพ็ญเดือน 4 (เดือน 6 เหนือ) เพื่อสรงน้ำพระธาตุ เป็นทั้งการอนุรักษ์ประเพณีและส่งเสริมการท่องเที่ยว แนวทางการถ่ายทอดองค์ความรู้ ใช้กระบวนการ

สื่อสาร 4 ช่องทาง ได้แก่ เอกสาร, สื่อออนไลน์, แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสารสังคม เพื่อเผยแพร่ประเพณีทกเบ็ญล่องฟ้าให้เป็นที่รู้จัก

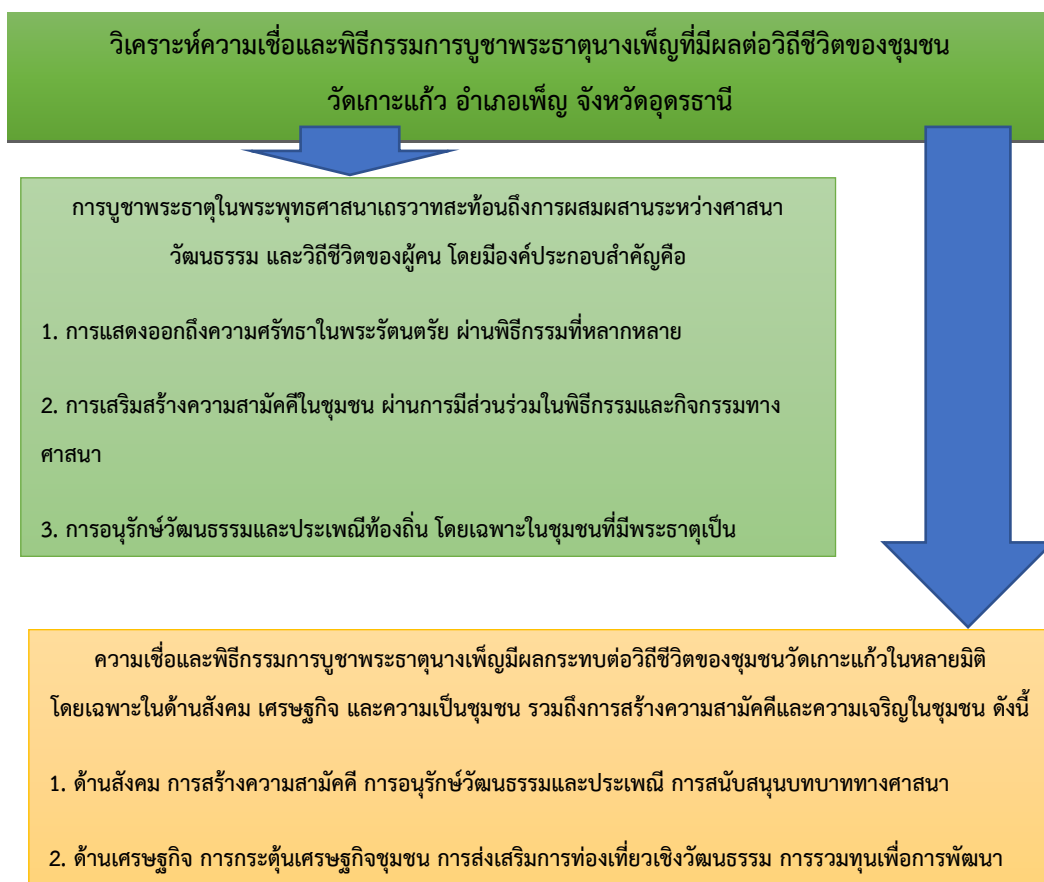
2. การศึกษาสภาพปัจจุบันของความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญในชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี พบว่าความเชื่อนี้มีบทบาทสำคัญในชีวิตของชุมชน โดยผสมผสานศาสนาพุทธและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสามารถอธิบายได้ในมิติต่าง ๆ ดังนี้ 1. ด้านจิตใจ ความศรัทธาต่อพระธาตุช่วยเสริมกำลังใจ ความหวัง และความมั่นคงทางจิตวิญญาณ 2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม พิธีกรรมเป็นศูนย์กลางของชุมชน ส่งเสริมความสามัคคีและสืบทอดวัฒนธรรม 3. ด้านเศรษฐกิจ พิธีกรรมดึงดูดการท่องเที่ยว กระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น 4. ด้านศาสนาและศีลธรรม ความเชื่อในกรรม บุญ-บาป ส่งเสริมการทำความดีและถ่ายทอดคุณค่าทางศาสนา การปรับตัวในยุคปัจจุบัน แม้สังคมเปลี่ยนแปลง แต่พิธีกรรมยังคงสืบทอดต่อไป โดยปรับให้เข้ากับยุคสมัย โดยสรุป ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญมีความสำคัญต่อชุมชนในหลายมิติ ทั้งด้านจิตใจ สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ อีกทั้งยังสามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้พระธาตุนางเพ็ญยังคงเป็นศูนย์กลางที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตของชุมชนไว้อย่างมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสิทธิชัย จิตโสภโณ (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทยจีน” ผลการวิจัยพบว่า ความสำคัญของเทศน์มหาชาติในชาวไทยจีน ชาวไทยจีนมีความเชื่อว่าการฟังเทศน์มหาชาติจะส่งผลให้ได้รับอานิสงส์ เช่น ได้พบพระศรีอริยเมตไตรย, เสวยสมบัติในสวรรค์, และไม่ตกนรก รูปแบบการตั้งธรรมเวสสันดร มี 4 รูปแบบสำคัญ ได้แก่ การจัดพิธีโดยมีจุดประสงค์เพื่อการเทศน์โดยตรง การเทศน์เป็นส่วนหนึ่งของพิธีบรรพชาอุปสมบท การเทศน์เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ การเทศน์ตามประเพณีลอยกระทง รูปแบบการเทศน์ ใช้การเทศน์มหาชาติแบบ 13 กัณฑ์โดยเรียงลำดับ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องราวการบำเพ็ญบารมีของพระเวสสันดร

3. จากการศึกษาพบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของชุมชนวัดเกาะแก้วในสามมิติหลัก ได้แก่ 1. ด้านสังคม พิธีกรรมทางศาสนาเป็นศูนย์กลางของชุมชน ส่งเสริมความสามัคคีและอัตลักษณ์ร่วม ชาวบ้านมีส่วนร่วมในงานบุญและประเพณี ส่งผลให้เกิดสังคมที่เข้มแข็งและเกื้อกูลกัน 2. ด้านเศรษฐกิจ พิธีกรรมเหล่านี้กระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งเสริมการค้าขาย และสร้างรายได้ให้กับชุมชน ผ่านการจำหน่ายสินค้า บริการ และการบริจาคเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และ 3. ด้านวัฒนธรรมและ

ชุมชน พระธาตุนางเพ็ญเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยรักษาและถ่ายทอดประเพณีแก่คนรุ่นใหม่ รวมถึงเป็นพื้นที่สำหรับกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การศึกษาและสวัสดิการ ความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความสามัคคี กระตุ้นเศรษฐกิจ และรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน ทำให้พระธาตุนางเพ็ญเป็นศูนย์กลางที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาณัฐนันท์ ฉนทสีโล (ไชยยายอง) (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวพุทธล้านนา” ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีของความเชื่อทางพุทธศาสนา ได้แก่ กัมมสัทธา เชื่อในกฎแห่งกรรม วิปากสัทธา เชื่อว่ากรรมส่งผลตามมา กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ประวัติพระธาตุหริภุญชัยสร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานพระเกศาธาตุของพระพุทธเจ้า โดยพระเจ้าอาทิตย์ยราช กษัตริย์นครหริภุญชัย อิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อชาวพุทธล้านนา ส่งผลต่อ 4 ด้าน วิถีชีวิต ใช้ชีวิตเรียบง่าย, มีสันโดษ, อ่อนน้อม สังคม เคารพผู้อาวุโส, อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ประเพณีวัฒนธรรม เกิดประเพณีบูชาพระธาตุ, สรงน้ำพระธาตุ เศรษฐกิจ หลักสูตรสอนให้ขยัน, ซื่อสัตย์, ประหยัด, และรู้จักพึ่งพาตนเอง

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์กรความรู้จากการวิจัย

ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนวัดเกาะแก้วในหลายด้าน

1. ด้านสังคม การบูชาพระธาตุนางเพ็ญส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน ผ่านกิจกรรมร่วมกัน เช่น การจัดขบวนแห่และงานบุญ ช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น และเสริมบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางของชุมชน

2. ด้านเศรษฐกิจ การจัดงานบูชาและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน เพิ่มรายได้จากการขายสินค้าท้องถิ่นและของที่ระลึก รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวและการรวมทุนในชุมชน

3. ด้านชุมชน พิธีกรรมช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกส่วนรวม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน พร้อมสร้างอัตลักษณ์และภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

สรุปคือ การบูชาพระธาตุนางเพ็ญไม่เพียงส่งเสริมจิตวิญญาณและศาสนา แต่ยังช่วยพัฒนาชุมชนในด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนวัดเกาะแก้ว อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นศึกษาผลกระทบของความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญต่อวิถีชีวิตของชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1. ด้านสังคม การบูชาพระธาตุนางเพ็ญช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น และเสริมบทบาทของวัดในชุมชน 2. ด้านเศรษฐกิจ การจัดงานบูชาพระธาตุช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจโดยดึงดูดนักท่องเที่ยวและเพิ่มการขายสินค้าท้องถิ่น รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 3. ด้านชุมชน พิธีกรรมช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกส่วนรวม พัฒนาความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการบูชาพระธาตุนางเพ็ญส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจ พร้อมส่งเสริมความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจากการวิจัยผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1. การส่งเสริมและอนุรักษ์ความเชื่อและพิธีกรรมทางวัฒนธรรม หน่วยงานท้องถิ่นและองค์กรวัฒนธรรมควรร่วมมือกันจัดทำแผนอนุรักษ์พิธีกรรมบูชาพระธาตุนางเพ็ญ โดยการจัดงานประเพณีที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนในทุกปี เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน 2. การบูรณาการความเชื่อและพิธีกรรมกับการพัฒนาชุมชน ควรบูรณาการพิธีกรรมและความเชื่อในการบูชาพระธาตุเข้ากับแผนพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และการสร้างโอกาสในการจ้างงานสำหรับคนในพื้นที่ และ 3. การศึกษาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม ควรจัดทำสื่อการเรียนรู้ เช่น หนังสือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สารคดี หรือแหล่งข้อมูลดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุนางเพ็ญ เพื่อให้คนรุ่นใหม่และผู้สนใจมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1. การพัฒนากิจกรรมท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความเชื่อและพิธีกรรม นำผลวิจัยมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมหรือประเพณีท้องถิ่นที่สะท้อนความสำคัญของพิธีกรรมการบูชาพระธาตุนางเพ็ญ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ 2. การจัดทำหลักสูตรหรือเนื้อหาเพื่อการเรียนรู้ใช้ข้อมูลจากการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนท้องถิ่นหรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เน้นการปลูกฝังคุณค่าและความรู้เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมแก่เยาวชนและคนรุ่นใหม่ และ 3. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใช้ผลวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และความสำคัญของพระธาตุนางเพ็ญ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบในชุมชนอื่นควรทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นที่มีลักษณะความเชื่อและพิธีกรรมคล้ายคลึงกันเพื่อเปรียบเทียบผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการพัฒนาในชุมชนที่แตกต่างกัน 2. การวิจัยในเชิงปริมาณร่วมกับเชิงคุณภาพ การวิจัยในครั้งถัดไปควรเพิ่มการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น แบบสอบถาม หรือสถิติที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา และ 3. การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ควรเน้นการวิจัยที่วิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากความเชื่อและพิธีกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เจริญศรี ศรีสุวรรณ. (2563). บทบาทของศาสนาในชุมชนชนบทไทย. อุบลราชธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- บุญมา แสงทอง. (2560). วัฒนธรรมและความเชื่อในพระพุทธศาสนาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- พระครูใบฎีกาณัฐนันท์ ฉนทสีโล (ไชยยายอง). (2563). ศึกษาความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวพุทธล้านนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูปลัดวัลลภ วชิรวโส (เดชผิว). (2567). การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายในประเพณีของกลุ่มชาวลาวและกลุ่มชาวเขมรในจังหวัดปราจีนบุรี. ในดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาไฉนศยา ชาคโร (พรหมทัต). (2563). ศึกษาความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ (พระธาตุหนองบัว) ที่มีต่อชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสงกรานต์ จีรวฑฒโน. (2567). การศึกษาองค์ความรู้และการส่งเสริมประเพณีหบกี้เป้งล่องฟ้า ไหว้สาพระธาตุดอยตุง ในจังหวัดเชียงราย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสิทธิชัย จิตโสภโณ. (2567). ศึกษารูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทยขึ้นในจังหวัดเชียงราย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมพ์ลักษณ์ จันทรา. (2565). บทบาทของพระธาตุในวัฒนธรรมไทยและลาว. นครพนม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครพนม.
- วรรัตน์ วัฒนสุข. (2561). การสืบทอดพิธีกรรมทางศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิชัย กุลบุตร. (2564). การเปลี่ยนแปลงของศาสนาและวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย ปัญญาธิคุณ. (2562). พิธีกรรมทางศาสนาและอิทธิพลต่อสังคมไทย. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรพล โพธิ์ทอง. (2566). พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุในสังคมไทย. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธรรมะคลายโศก*

DHAMMA FOR RELIEVING SORROW

พระมหาจันท์ ธมฺมวิริโย (สีลาไหล)¹, สมเดช นามเกต² และ พระครูจิระธรรมธัช³

Phramaha Janthee Dhammaviriyo (Silalai)¹, Somdet Namket² and Phrakru Jiradhammathat³

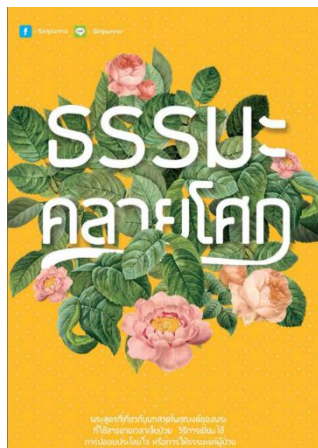
¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: 6702105001@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 2 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 8 มีนาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 10 มีนาคม 2568

Received 2 March 2025; Revised 8 March 2025; Accepted 10 March 2025

แปลจากหนังสือ : ธรรมะคลายโศก

ผู้เขียน : สิริปุด์โน

ผู้แปล : สิริปุด์โน

สำนักพิมพ์ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด

ปีที่พิมพ์ : 2561

จำนวนหน้า : 192 หน้า

บทนำ

หนังสือ ธรรมะคลายโศก เล่มนี้ ได้รวบรวมและเรียบเรียงหลักธรรมจากพระสูตรที่เกี่ยวข้องกับความทุกข์และการเยียวยาจิตใจ แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ธรรมะคลายโศก

Citation:

* พระมหาจันท์ ธมฺมวิริโย (สีลาไหล), สมเดช นามเกต และ พระครูจิระธรรมธัช. (2568). ธรรมะคลายโศก.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(2), 17-28.

Phramaha Janthee Dhammaviriyo (Silalai), Somdet Namket and Phrakru Jiradhammathat. (2025).

Dhamma For Relieving Sorrow. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 17-28.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

สำหรับฆราวาส และ ธรรมะคัลยาโศกสำหรับพระภิกษุ โดยมีเนื้อหาที่ครอบคลุมเรื่องของการดูแลจิตใจผู้ป่วย การปลอบโยนผู้สูญเสีย และแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้จิตใจสงบตั้งมั่น เพราะในสังสารวัฏนี้ ไม่มีผู้ใดสามารถหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ได้ ไม่ว่าจะเป็นความพลัดพรากจากคนรัก การสูญเสียสิ่งที่หวงแหน หรือความเจ็บป่วยทางกายและใจ อุปสรรคเหล่านี้เป็นธรรมดาของชีวิตที่เราทุกคนต้องเผชิญ เมื่อถึงคราวที่ทุกข์ประดังเข้ามา จิตใจของเราย่อมหวั่นไหว เปรียบเสมือนต้นไม้ที่ถูกลมพายุโหมกระหน่ำ หากรากแก้วไม่มั่นคงพอ ย่อมโอนเอนและล้มลงไปได้ง่าย

พระพุทธศาสนาสอนให้เรามองเห็นความจริงของชีวิตผ่านหลัก ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ซึ่งเป็นสัจธรรมที่บ่งชี้ว่า ทุกสิ่งล้วนไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่มีตัวตนที่แท้จริง หากเรายอมรับความเป็นจริงเหล่านี้ด้วยจิตใจที่เปิดกว้าง ก็จะสามารถคลายจากความเศร้าโศก และหันมามองเห็นแสงสว่างแห่งธรรมะที่จะช่วยปลอบประโลมใจให้สงบเย็น

หนังสือ ธรรมะคัลยาโศก เล่มนี้ ได้รับการเรียบเรียงจากพระสูตรจำนวน 22 พระสูตร ซึ่งเป็นคำสอนที่เกี่ยวข้องกับ การเผชิญความทุกข์และการเยียวยาจิตใจ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นสองส่วนหลัก ได้แก่ 1. ธรรมะคัลยาโศกสำหรับฆราวาส เหมาะสำหรับผู้ครองเรือนที่ต้องเผชิญกับปัญหาชีวิต เช่น การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ความทุกข์จากความเปลี่ยนแปลง หรือการรับมือกับความเจ็บป่วยของตนเองและคนรอบข้าง 2. ธรรมะคัลยาโศกสำหรับพระภิกษุ เป็นคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการปลอบประโลมใจภิกษุที่อาพาธ การสาธยายพระสูตรเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และแนวทางการดูแลจิตใจของตนเองเมื่อต้องประสบกับความทุกข์

บทเรียนจากพระพุทธวจนะ เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ได้อ้างอิงจาก พระสูตรสำคัญหลายพระสูตรที่ให้ข้อคิดและแนวทางปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ เช่น 1. ธนัญชานิสูตร กล่าวถึงการใช้ธรรมะเป็นที่พึ่ง เมื่อเผชิญความเปลี่ยนแปลงของชีวิต 2. อนาถปิณฑโกวิทสูตร เป็นโอวาทที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ในช่วงที่เขากำลังเจ็บป่วยหนัก เพื่อให้มีจิตที่เข้มแข็งและพร้อมรับความตายด้วยใจสงบ 3. คิลานสูตร กล่าวถึงการเยี่ยมไข้และให้กำลังใจผู้ป่วยตามหลักพุทธศาสนา 4. โพฆณคสูตร อธิบายถึงพลังแห่งโพฆณค 7 ซึ่งเป็นธรรมะที่ช่วยให้จิตใจเข้มแข็งและคลายทุกข์ เพราะเมื่อเราเข้าใจธรรมะและนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง จะพบว่าความทุกข์ที่เคยหนักหนาเริ่มเบาบางลง ความเศร้าโศกจากการพลัดพรากไม่ได้หายไปโดยสิ้นเชิง แต่เราสามารถมองมันด้วยปัญญาและเข้าใจว่า สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดา ไม่มีสิ่งใดอยู่กับเราได้ตลอดไป

เนื้อเรื่อง ธรรมะคลายโรค

หนังสือ ธรรมะคลายโรค โดย สิริบุญโณ เป็นการรวบรวมหลักธรรมจาก 22 พระสูตร ที่เกี่ยวข้องกับ การปลอบประโลมจิตใจ การเยียวยาความทุกข์จากความเจ็บป่วย และการเผชิญหน้ากับความพลัดพราก โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นสองส่วนสำคัญ ได้แก่

1. ธนัญชานิสูตร ว่าด้วยธนัญชานิพราหมณ์ ธนัญชานิพราหมณ์เป็นผู้ที่มีทรัพย์สมบัติ มาก แต่เมื่อประสบกับความสูญเสียและความเปลี่ยนแปลงในชีวิต เขาเกิดความทุกข์ใจ อย่างมาก พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเพื่อให้เขาเข้าใจความไม่เที่ยงของชีวิต และแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้จิตใจพ้นจากความเศร้าโศก

2. คิลาณสูตร ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความเบาใจ 4 ประการ พระพุทธเจ้าทรงแสดง ธรรมะ 4 ประการ ที่ช่วยให้ผู้ป่วยหรือผู้มีทุกข์ใจสามารถปลอบประโลมตนเองได้ ได้แก่ ความ เลื่อมใสในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และความมั่นคงในศีลของตน

3. นกุลสูตร ว่าด้วยคำเตือนของนกุลมารดาอุทเทตตานี นกุลมารดาภรรยาของนกุล ปิตา เตือนสติสามีของตนให้เข้มแข็งในยามป่วย โดยให้เข้าใจว่ากายอาจเจ็บป่วยได้ แต่ใจต้อง ไม่ป่วยตามไปด้วย

4. ปฐมทุสสิยสูตร จำแนกโศดาปัตตียังคะ 4 ด้วยอาการ 10 กล่าวถึงคุณสมบัติของ ผู้ที่เป็นพระโศดาบัน และแนวทางปฏิบัติเพื่อก้าวสู่หนทางแห่งความพ้นทุกข์

5. ทุตติยทุสสิยสูตร กล่าวความตายเพราะไม่มีธรรม 4 ประการ แสดงเหตุผลว่าทำไมบาง คนจึงกลัวตาย เนื่องจากไม่มีธรรมะเป็นที่พึ่ง พระพุทธเจ้าอธิบายถึงแนวทางที่ทำให้สามารถ เผชิญความตายได้อย่างสงบ

6. อนาถปิณทิโกวาทสูตร ความเป็นไปแห่งอาพาธ พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมให้แก่ ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี ขณะที่เขากำลังป่วยหนัก โดยชี้ให้เห็นถึงความไม่เที่ยงของชีวิต และ หนทางสู่การพ้นทุกข์

7. สิริวัฑฒสูตร ผู้เจริญสติปัฏฐาน 4 ได้อนาคามิผล กล่าวถึงการปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 ซึ่งนำไปสู่การบรรลุอนาคามิผล อันเป็นขั้นหนึ่งของการหลุดพ้นจากกิเลส

8. นารทสูตร ว่าด้วยฐานะ 5 ที่ใครๆ ในโลกไม่พึงได้ อธิบายถึงสิ่ง 5 ประการที่มนุษย์ ปรารถนาแต่ไม่สามารถได้ตามต้องการ เช่น การไม่มีความเจ็บป่วย ความไม่แก่เฒ่า เป็นต้น

9. ฐานสูตร ว่าด้วยฐานะ 5 ประการ ที่ใครๆ ไม่พึงได้ คล้ายกับนารทสูตร กล่าวถึง สัจธรรมของชีวิต ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความแก่ เจ็บ ตายได้

10. ปิยชาติกสูตร ว่าด้วยสิ่งเป็นที่รัก อธิบายถึงการยึดติดในสิ่งเป็นที่รัก และวิธีปล่อยวาง เพื่อไม่ให้จิตใจต้องตกอยู่ในความทุกข์

11. อภยสูตร ว่าด้วยบุคคลผู้กลัวตายและผู้ไม่กลัวความตาย อธิบายว่าผู้ที่กลัวความตายคือผู้ที่ยังมีความยึดมั่นถือมั่น ส่วนผู้ที่ไม่กลัวตายคือผู้ที่เข้าใจธรรมะและวางใจเป็นกลางต่อชีวิต

12. อาพาธสูตร ว่าด้วยทรงแสดงสัญญา 10 ประการแก่พระคิริमानนที่ผู้อาพาธ พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักธรรม 10 ประการที่ช่วยให้จิตใจสงบเมื่อเผชิญกับความป่วยไข้

13. ปฐมคิลานสูตร พระมหากัสสปหาญอาพาธด้วยโพชนงค์ 7 กล่าวถึงวิธีที่พระมหากัสสปหาญจากโรครภัย ด้วยการตั้งจิตแน่วแนในโพชนงค์ 7

14. ทุติยคิลานสูตร พระมหาโมคคัลลานะหาญอาพาธด้วยโพชนงค์ 7 กล่าวถึงการ ที่พระมหาโมคคัลลานะใช้โพชนงค์ 7 ในการรักษาตนเองจากโรครภัย

15. ตติยคิลานสูตร พระผู้มีพระภาคหาญประชวรด้วยโพชนงค์ 7 พระพุทธเจ้าทรงใช้โพชนงค์ 7 เพื่อเยียวยาพระองค์เองเมื่อทรงอาพาธ

16. คิลานสูตร จิตตั้งมั่นในสติปัฏฐาน ทุกขเวทนาไม่ครอบงำ อธิบายถึงการใช้สติปัฏฐานเพื่อรับมือกับความทุกข์และความเจ็บปวด

17. คิลานสูตร ว่าด้วยมีตนเป็นเกาะ พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้พึ่งพาตนเอง ใช้สติเป็นที่พึ่ง แทนการยึดติดกับสิ่งภายนอก

18. คิลานสูตร ว่าด้วยคุณธรรมสำหรับภิกษุผู้อาพาธ กล่าวถึงคุณธรรมที่ภิกษุพึงมีเมื่อต้องเผชิญกับโรครภัยไข้เจ็บ

19. ปฐมอุปัฏฐากสูตร ว่าด้วยธรรมของภิกษุไข้ที่ทำให้พยาบาลง่าย พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วย โดยให้ไม่เมตตาและเข้าใจธรรมชาติของชีวิต

20. ทุติยอุปัฏฐากสูตร ว่าด้วยธรรมของภิกษุผู้ควรและไม่ควรพยาบาลภิกษุไข้ อธิบายถึงคุณลักษณะของผู้ป่วยที่สมควรได้รับการดูแล และแนวทางการพยาบาลที่ถูกต้อง

21. ธัชคสูตร อานุภาพแห่งการระลึกถึงพระรัตนตรัย กล่าวถึงพลังแห่งศรัทธาในการระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งช่วยให้จิตใจมั่นคงเมื่อต้องเผชิญกับความยากลำบาก

22. ผัคคุณสูตร ว่าด้วยพระพุทธองค์เสด็จเยี่ยมพระผัคคุณะอาพาธ กล่าวถึงเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปเยี่ยมพระผัคคุณะขณะที่อาพาธ และทรงแสดงธรรมเพื่อให้ท่านมีกำลังใจ

สรุปได้ว่า หนังสือ ธรรมะคลายโรค มุ่งเน้นการนำหลักธรรมมาใช้เพื่อเยียวยาจิตใจของผู้ที่กำลังเผชิญกับความทุกข์จากความเจ็บป่วยและการพลัดพราก โดยเน้นให้เห็นถึง

ความไม่เที่ยงของชีวิต และ การใช้ธรรมะเป็นที่พึ่ง เพื่อให้สามารถก้าวข้ามความโศกเศร้าไปสู่ความสงบทางใจ ประกอบด้วย

1. ธรรมะคลายโศกสำหรับฆราวาส ส่วนนี้เหมาะสำหรับฆราวาสที่ต้องเผชิญกับปัญหาชีวิต ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์จากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ความเจ็บป่วย หรือความกลัวต่อความตาย พระสูตรที่สำคัญในส่วนนี้ ได้แก่ ธนัญชานิสูตร ว่าด้วยการพึ่งพาธรรมะเพื่อเผชิญกับความทุกข์และการเปลี่ยนแปลงของชีวิต คิลานสูตร กล่าวถึงธรรมะ 4 ประการ ที่ช่วยให้ใจเบาสบายเมื่อต้องเผชิญกับความทุกข์ นกุลสูตร เน้นความสำคัญของกำลังใจจากคนรอบข้าง ในการเผชิญกับโรคร้ายไข้เจ็บ อนาถปิณฑโกวาทสูตร พระพุทธเจ้าทรงให้โอวาทแก่ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เพื่อให้สามารถเตรียมใจรับมือกับความตาย สิริวัฑฒสูตร อธิบายว่าการเจริญสติ ปฏิฐานสามารถนำไปสู่ความสงบ และช่วยให้พ้นจากความกลัวต่อความตาย

2. ธรรมะคลายโศกสำหรับพระภิกษุ ส่วนนี้มุ่งเน้นการเยียวยาจิตใจของพระภิกษุ เมื่อประสบกับความเจ็บป่วย รวมถึงแนวทางในการให้กำลังใจและช่วยเหลือกันในหมู่สงฆ์ พระสูตรที่สำคัญ ได้แก่ อาพาธสูตร ว่าด้วยการใช้สัญญา 10 ประการ เพื่อช่วยให้จิตใจสงบ เมื่อต้องเผชิญความเจ็บป่วย ปฐมคิลานสูตร การรักษาความเจ็บป่วยของพระมหากัสสปะ โดยอาศัยโพชฌงค์ 7 ทุตติยคิลานสูตร พระมหาโมคคัลลานะหายจากอาพาธด้วยพลังแห่งธรรมะ คิลานสูตร กล่าวถึงคุณธรรมของภิกษุผู้ป่วย และวิธีที่ภิกษุอื่นควรดูแลและพยาบาล ธัชคคสูตร อานาถาพของการระลึกถึงพระรัตนตรัย เพื่อช่วยให้จิตใจมั่นคงและสงบ

แนวทางการเยียวยาจิตใจด้วยธรรมะ หนังสือเล่มนี้สอนให้ผู้อ่านใช้ หลักพุทธธรรมเป็นเครื่องเยียวยาความโศกเศร้า โดยอาศัย โพชฌงค์ 7 (ธรรมะที่ช่วยให้จิตใจแข็งแกร่ง) ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) เพื่อให้เข้าใจความไม่เที่ยงของชีวิต เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เพื่อให้จิตใจสงบและปล่อยวางได้ง่ายขึ้น หนังสือ ธรรมะคลายโศก เป็นคู่มือที่ช่วยให้ผู้คนสามารถ รับมือกับความทุกข์ทางใจได้อย่างมีสติและปัญญา ผ่านการศึกษาพระสูตรและหลักธรรมะที่เกี่ยวข้องกับการเผชิญหน้ากับความพลัดพรากและความตาย โดยเน้นให้ เข้าใจความจริงของชีวิต และ ใช้ธรรมะเป็นที่พึ่ง เพื่อให้สามารถก้าวข้ามความโศกเศร้าไปสู่ความสงบทางใจได้

บทวิจารณ์

หนังสือ ธรรมะคลายโศก เป็นหนังสือที่รวบรวมหลักธรรมจากพระสูตรต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเยียวยาจิตใจจากความทุกข์ ความโศกเศร้า และความพลัดพราก โดยเฉพาะในช่วงเวลาของความเจ็บป่วยหรือการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก หนังสือเล่มนี้มีความสำคัญในหลายแง่มุม ดังนี้

1. เป็นแหล่งรวมธรรมะเพื่อปลอบโยนและเยียวยาจิตใจ หนังสือเล่มนี้นำเสนอพระสูตรที่ช่วยปลอบประโลมจิตใจของทั้งฆราวาสและพระภิกษุ เช่น พระสูตรเกี่ยวกับความกลัวตาย (เช่น อภยสูตร) พระสูตรเกี่ยวกับการเผชิญกับความเจ็บป่วย (เช่น อาพาธสูตร, คิลานสูตร) พระสูตรเกี่ยวกับความพลัดพรากและความสูญเสีย (เช่น ธนัญขานิสูตร, อนาลปิณฑโกวาทสูตร) ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความทุกข์และมองเห็นแนวทางในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของชีวิต

2. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสังขารของชีวิต หนังสือเล่มนี้ช่วยให้เข้าใจหลักไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ซึ่งเป็นสังขารที่แสดงให้เห็นว่าทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนไม่เที่ยง การเข้าใจความจริงข้อนี้ทำให้สามารถคลายความยึดติดและเรียนรู้ที่จะปล่อยวาง

3. ให้แนวทางปฏิบัติในการคลายทุกข์ หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เพียงแค่ให้ข้อคิดทางธรรมเท่านั้น แต่ยังแนะนำแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้จิตใจสงบ เช่น การเจริญสติปัฏฐาน เพื่อสร้างสติและสมาธิในการเผชิญทุกข์ การใช้โพชฌงค์ 7 เพื่อเป็นพลังใจและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับจิตใจ การภาวนาและการระลึกถึงพระรัตนตรัย เพื่อให้จิตใจมั่นคงในยามทุกข์

4. เหมาะสำหรับทุกเพศทุกวัย ไม่ว่าผู้อ่านจะเป็นฆราวาสหรือพระภิกษุ สามารถนำหลักธรรมจากหนังสือไปปรับใช้ได้ในชีวิตจริง ไม่ว่าจะเป็นการรับมือกับความสูญเสียของคนที่เรารัก หรือการเตรียมตัวสำหรับบั้นปลายชีวิตอย่างสงบ

5. เป็นแหล่งอ้างอิงธรรมะที่มีหลักฐานจากพระไตรปิฎก เนื้อหาในหนังสืออ้างอิงจากพระสูตรที่อยู่ในพระไตรปิฎก จึงเป็นคำสอนที่มีรากฐานมั่นคง และสามารถนำไปศึกษาต่อเพื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

หนังสือ ธรรมะคลายโศก มีความสำคัญเพราะเป็นแหล่งรวมคำสอนที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ ธรรมชาติของชีวิตและความทุกข์ พร้อมแนวทางในการใช้ธรรมะเป็นที่พึ่งทางใจ ทำให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างสงบ และก้าวข้ามความเศร้าโศกไปสู่ความสงบทางจิตใจ

จุดเด่น

1. มีรากฐานจากพระไตรปิฎกและคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยตรง หนังสือ ธรรมะ คลายโศก ไม่ได้เป็นเพียงแค่ข้อคิดหรือหลักธรรมทั่วไป แต่มีความพิเศษตรงที่เนื้อหาทั้งหมด อ้างอิงจาก 22 พระสูตร ในพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นพระพุทธรวณะโดยตรง คำสอนที่ปรากฏใน หนังสือเล่มนี้จึงเป็นไปตามหลักของพระพุทธศาสนาแท้ๆ ไม่มีการแต่งเติม หรือการตีความที่ ผิดเพี้ยน ทำให้ผู้ศึกษาสามารถมั่นใจได้ว่าเป็นธรรมะที่ถูกต้อง และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง อีกทั้งการที่หนังสือยึดตามพระไตรปิฎก ยังช่วยให้ผู้อ่านสามารถศึกษาธรรมะต่อยอดไปยังพระ สูตรอื่น ๆ ได้ โดยไม่หลงทางไปกับคำสอนที่ผิดเพี้ยนหรือไม่เป็นไปตามพุทธธรรม

2. เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานะทางสังคม จุดเด่นที่สำคัญ ของหนังสือเล่มนี้คือสามารถ เข้าถึงได้ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นฆราวาส พระภิกษุ สามเณร หรือ แม้แต่ผู้ที่ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา เนื้อหาของหนังสือไม่ได้จำกัดเฉพาะนักปฏิบัติธรรม เท่านั้น แต่สามารถเป็นแนวทางให้แก่บุคคลทั่วไปที่กำลังเผชิญกับความทุกข์ สำหรับฆราวาส หนังสือให้แนวทางรับมือกับความสูญเสีย ความพลัดพราก และความเจ็บป่วยของตนเองหรือ บุคคลอื่นเป็นที่รัก สำหรับพระภิกษุ มีแนวทางเกี่ยวกับการช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้ป่วย รวมถึงการเยียวยาตนเองเมื่อต้องเผชิญกับโรคภัย สำหรับผู้สูงอายุ หนังสือเป็นเหมือนคู่มือ ที่ช่วยให้พวกเขาสามารถเตรียมใจและยอมรับความเปลี่ยนแปลงของร่างกายและชีวิตด้วย ธรรมะ ดังนั้นไม่ว่าผู้อ่านจะเป็นใคร อยู่ในช่วงวัยไหนของชีวิต หนังสือเล่มนี้ก็สามารถให้คำตอบ และแนวทางในการคลายความทุกข์ได้เสมอ

3. เน้นการเยียวยาจิตใจจากความทุกข์ ความโศกเศร้า และการสูญเสีย ธรรมะ ในหนังสือเล่มนี้เน้นไปที่การช่วยให้ผู้อ่านสามารถ เยียวยาตนเองจากความทุกข์ได้อย่างมีสติ และปัญญา โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับ ความตาย ความพลัดพราก และโรคภัยไข้ เจ็บ พระสูตรที่ปรากฏในหนังสือ เช่น อนาลปิณติโกวาทสูตร และ อภยสูตร สอนให้เรามอง ความตายและการสูญเสียในมุมมองของพุทธศาสนา ว่าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ทุกชีวิตเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป หากเรารู้จักมองความเป็นจริงของชีวิต ก็จะสามารถรับมือกับความทุกข์ เหล่านี้ได้โดยไม่จมอยู่กับความเศร้าโศก นอกจากนี้ หนังสือยังเน้นถึงแนวทาง การปลอบโยน และให้กำลังใจผู้อื่น เมื่อพวกเขากำลังเผชิญกับช่วงเวลาที่ยากลำบาก ทำให้สามารถเป็น ประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

4. มีแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง หนังสือ ธรรมะคลายโศก ไม่เพียงแต่ให้ข้อคิดหรือทฤษฎีทางธรรมะเท่านั้น แต่ยังให้แนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง เช่น การฝึกสติปัฏฐาน 4 เพื่อให้จิตใจมีสมาธิและไม่หวั่นไหวเมื่อเผชิญกับทุกข์ การสวดมนต์บทโพชฌงค์ 7 เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยและผู้ที่กำลังทุกข์ใจสามารถคลายทุกข์ได้ การฝึกเมตตาภาวนา เพื่อช่วยให้สามารถให้อภัยและปล่อยวางจากสิ่งที่ยึดติด การระลึกถึงพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นการสร้างที่พึ่งทางใจที่มั่นคงในยามที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนของชีวิต แนวทางเหล่านี้สามารถนำไปใช้ได้จริง และช่วยให้ผู้อ่านสามารถฝึกฝนธรรมะในชีวิตประจำวันได้ ไม่ใช่เพียงแค่เข้าใจในระดับของความคิดเท่านั้น

5. ภาษาเข้าใจง่าย เหมาะสำหรับทั้งผู้ที่มีพื้นฐานธรรมะและผู้ที่ไม่มีความรู้มาก่อน แม้ว่าหนังสือจะอ้างอิงจากพระสูตรในพระไตรปิฎก แต่ผู้เขียนได้ เรียบเรียงเนื้อหาให้อ่านง่าย และใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อน ทำให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาสามารถเข้าใจได้โดยง่าย พระสูตรแต่ละบทถูกแปลและอธิบายด้วยภาษาที่ทันสมัยและเข้าถึงง่าย ใช้ตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ทำให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น มีการสรุปแนวคิดหลักหลังจากการอธิบายพระสูตรแต่ละบท เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสาระสำคัญได้ง่ายขึ้น ทำให้หนังสือเล่มนี้สามารถเป็นคู่มือธรรมะที่อ่านง่าย และสามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการศึกษาธรรมะเบื้องต้นได้อีกด้วย

6. แบ่งเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ชัดเจน อ่านง่ายและเลือกศึกษาได้ตามต้องการ หนังสือแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ธรรมะคลายโศกสำหรับฆราวาส ซึ่งเหมาะสำหรับคนทั่วไปที่ต้องการแนวทางในการรับมือกับความทุกข์ ธรรมะคลายโศกสำหรับพระภิกษุ ซึ่งเน้นคำสอนเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยและการพยาบาล การแบ่งเนื้อหาที่ชัดเจนนี้ช่วยให้ผู้อ่านสามารถเลือกศึกษาเฉพาะส่วนที่ตนเองสนใจหรือมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเองมากที่สุด

7. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับไตรลักษณ์ และแนวทางการปล่อยวาง หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจหลัก ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ผ่านตัวอย่างจากพระสูตรต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้สามารถฝึกปล่อยวางจากความยึดติดและมองเห็นความเป็นจริงของชีวิต

8. มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเผชิญหน้ากับความตายอย่างสงบ หลายบทในหนังสือ เช่น อาพาธสูตร และ อกายสูตร สอนให้เรา รู้จักเตรียมตัวตายอย่างมีสติ และไม่หวาดกลัวต่อความตาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเผชิญในสักวันหนึ่ง

9. เสริมสร้างศรัทธาในพระรัตนตรัย พระสูตรอย่าง ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร สอนให้ระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในยามทุกข์ ซึ่งช่วยให้จิตใจมั่นคงและสงบ

10. เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ หนังสือเล่มนี้ไม่ได้ช่วยแค่ให้ผู้อ่านคลายทุกข์ด้วยตัวเอง แต่ยังมีคำแนะนำเกี่ยวกับ วิธีการให้กำลังใจผู้อื่น ทำให้สามารถเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมโดยรวม

สรุปได้ว่า หนังสือ ธรรมะคลายโศก เป็นคู่มือธรรมะที่ ช่วยเยียวยาจิตใจจากความทุกข์ โดยมีรากฐานจากพระไตรปิฎก ให้แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และเหมาะสมสำหรับทุกคนที่ต้องการพึ่งพาธรรมะในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิต

จุดด้อย

แม้ว่าหนังสือ ธรรมะคลายโศก จะเป็นหนังสือที่มีคุณค่าและช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจหลักธรรมในการคลายทุกข์ได้เป็นอย่างดี แต่ก็มีข้อจำกัดหรือจุดด้อยบางประการที่อาจทำให้ไม่ตอบโจทย์ผู้อ่านบางกลุ่ม ดังนี้

1. เนื้อหาเน้นเชิงพุทธศาสนา อาจไม่เหมาะกับผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานทางธรรมะ หนังสือเล่มนี้อ้างอิงเนื้อหาจาก พระไตรปิฎก และนำเสนอคำสอนจาก 22 พระสูตร ซึ่งอาจมีศัพท์เฉพาะทางธรรมะที่เข้าใจยากสำหรับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานพุทธศาสนา แม้ว่าผู้เขียนจะพยายามอธิบายให้อ่านง่าย แต่สำหรับผู้ที่ไม่เคยศึกษาธรรมะมาก่อน อาจรู้สึกว่เนื้อหบางส่วนซับซ้อน และต้องอาศัยความพยายามในการทำความเข้าใจ แนวทางแก้ไข อาจมีการเพิ่มคำอธิบายศัพท์ยาก หรือจัดทำภาคผนวกสำหรับคำอธิบายเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้ผู้อ่านมือใหม่เข้าใจได้ง่ายขึ้น

2. ขาดกรณีศึกษาหรือเรื่องราวร่วมสมัยที่เชื่อมโยงกับชีวิตปัจจุบัน เนื้อหาในหนังสือส่วนใหญ่เป็นการอธิบายพระสูตรตามพระไตรปิฎก ซึ่งแม้จะเป็นคำสอนที่มีคุณค่า แต่การขาดกรณีศึกษาหรือเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับชีวิตยุคปัจจุบัน อาจทำให้ผู้อ่านบางคนรู้สึกว่เป็นเนื้อหาที่ห่างไกลจากชีวิตจริง หากมีตัวอย่างจากชีวิตจริง เช่น เรื่องราวของผู้ที่ใช้ธรรมะคลายโศกได้สำเร็จ อาจช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพและนำไปปรับใช้ได้ง่ายขึ้น แนวทางแก้ไข เพิ่มกรณีศึกษาจากชีวิตจริง หรือแทรกเรื่องราวของบุคคลที่สามารถนำคำสอนในหนังสือไปใช้ได้จริง

3. ไม่มีแบบฝึกปฏิบัติหรือแนวทางนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นขั้นตอน แม้ว่าหนังสือจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะที่ช่วยปลูกโยนจิตใจ แต่ไม่ได้มีการให้ แนวทางปฏิบัติที่เป็นขั้นตอนชัดเจน สำหรับผู้อ่านที่ต้องการฝึกปฏิบัติตาม ตัวอย่างเช่น คำสอนเกี่ยวกับ การเจริญสติปัฏฐาน หรือการทำสมาธิ แม้จะถูกกล่าวถึง แต่ไม่ได้อธิบายในลักษณะของ "คู่มือปฏิบัติ"

ที่สามารถทำตามได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน แนวทางแก้ไข เพิ่มส่วนที่เป็น "แนวทางปฏิบัติ" อย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ทันที

4. กลุ่มเป้าหมายค่อนข้างจำกัด เนื่องจากเน้นเรื่องความทุกข์จากความตายและความสูญเสีย แม้ว่าหนังสือจะมีประโยชน์อย่างมากสำหรับผู้ที่กำลังเผชิญกับความสูญเสีย หรือความเจ็บป่วย แต่เนื้อหาของหนังสือเน้นไปที่ การปลอบโยนและการทำใจเกี่ยวกับความตายและความพลัดพราก เป็นหลัก ผู้อ่านที่กำลังมองหาธรรมะสำหรับการพัฒนาตนเองในแง่อื่น ๆ เช่น การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในปัจจุบัน หรือแนวทางการใช้ธรรมะในชีวิตประจำวัน อาจไม่ได้รับประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้มากนัก แนวทางแก้ไข อาจเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ธรรมะเพื่อการดำเนินชีวิตที่สมดุลและเป็นสุข ไม่จำกัดเพียงแค่การเผชิญกับความโศกเศร้า

5. การจัดเรียงเนื้อหาอาจยังไม่ดึงดูดให้อ่านต่อเนื่อง หนังสือแบ่งออกเป็น 22 พระสูตร ซึ่งเป็นการนำเสนอคำสอนแยกกันเป็นเรื่องๆ ทำให้บางครั้ง ขาดความต่อเนื่องในเชิงเนื้อหา และผู้อ่านอาจรู้สึกว่าเป็นการอ่านหัวข้อที่กระจัดกระจาย หากมีการเชื่อมโยงเนื้อหาระหว่างแต่ละบท หรือจัดเรียงพระสูตรให้มีความต่อเนื่องกันมากขึ้น อาจช่วยให้หนังสืออ่านได้ลื่นไหลกว่าเดิม แนวทางแก้ไข ปรับโครงสร้างการนำเสนอให้มีการเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละบทให้ต่อเนื่องกัน เช่น เริ่มจาก การทำความเข้าใจทุกข์ → วิธีรับมือกับทุกข์ → แนวทางปฏิบัติ → การนำไปใช้ในชีวิตจริง

สรุป แม้ว่าหนังสือ ธรรมะคลายโศก จะเป็นหนังสือที่มีคุณค่าทางธรรมะสูง และช่วยให้ผู้อ่านสามารถเยียวยาจิตใจจากความโศกเศร้าได้ดี แต่ก็มีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ เนื้อหาเน้นเชิงพุทธศาสนา อาจไม่เหมาะกับผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานทางธรรมะ ควรเพิ่มคำอธิบายศัพท์ยากหรือภาคผนวก ขาดกรณีศึกษาหรือเรื่องราวร่วมสมัยที่เชื่อมโยงกับชีวิตปัจจุบัน ควรเพิ่มตัวอย่างจากชีวิตจริงเพื่อให้เข้าถึงได้ง่ายขึ้น ไม่มีแบบฝึกปฏิบัติหรือแนวทางนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นขั้นตอน ควรเพิ่มคู่มือปฏิบัติธรรมะที่สามารถทำตามได้ กลุ่มเป้าหมายค่อนข้างจำกัด เนื่องจากเน้นเรื่องความทุกข์จากความตายและความสูญเสีย ควรเพิ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ธรรมะในการดำเนินชีวิตประจำวัน การจัดเรียงเนื้อหาอาจยังไม่ดึงดูดให้อ่านต่อเนื่อง ควรปรับโครงสร้างให้เนื้อหามีความต่อเนื่องและอ่านง่ายขึ้น หากหนังสือได้รับการปรับปรุงในจุดเหล่านี้ ก็จะสามารถเข้าถึงผู้อ่านได้กว้างขึ้น และเป็นคู่มือธรรมะที่มีประโยชน์ในวงกว้างมากขึ้น

สรุป

หนังสือ ธรรมะคลายโศก เป็นหนังสือธรรมะที่รวบรวมคำสอนจาก 22 พระสูตรในพระไตรปิฎก โดยเนื้อหาเน้นการให้หลักธรรมเพื่อ ปลอบโยน เยียวยาจิตใจ และช่วยให้ผู้คนก้าวข้ามความทุกข์จากความสูญเสีย ความเจ็บป่วย และความพลัดพราก

1. วัตถุประสงค์ของหนังสือ หนังสือเล่มนี้มีจุดประสงค์หลักในการช่วยให้ผู้อ่าน เข้าใจธรรมชาติของชีวิตและความไม่เที่ยง เผชิญกับความทุกข์ ความโศกเศร้า และความสูญเสียอย่างมีสติ ใช้หลักธรรมเพื่อเยียวยาจิตใจและเป็นที่พึ่งทางใจ ปฏิบัติธรรมเพื่อนำไปสู่ความสงบและปล่อยวาง

2. โครงสร้างเนื้อหา เนื้อหาในหนังสือแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่ 1 ธรรมะคลายโศกสำหรับฆราวาส เหมาะสำหรับฆราวาสที่ต้องเผชิญกับปัญหาชีวิต เช่น การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ความทุกข์จากความเปลี่ยนแปลง หรือการรับมือกับความเจ็บป่วยของตนเองและคนรอบข้างพระสูตรที่สำคัญในส่วนนี้ ได้แก่ ธนัญชานิสูตร สอนให้เข้าใจความไม่เที่ยงของชีวิตและใช้ธรรมะเป็นที่พึ่ง คิลานสูตร กล่าวถึงธรรมะ 4 ประการที่ช่วยให้ใจเบาสบายเมื่อต้องเผชิญกับทุกข์ อนาถปิณฑโกวิทสูตร พระพุทธเจ้าทรงสอนท่านอนาถปิณฑิก เศรษฐีให้เตรียมใจรับมือกับความตาย อยยสูตร อธิบายว่าทำไมบางคนกลัวตาย และวิธีที่จะทำให้ใจสงบเมื่อเผชิญกับความตาย สิริวัฑฒสูตร เน้นความสำคัญของสติปัฏฐาน 4 ที่ช่วยให้จิตใจเข้มแข็งและสงบ ส่วนที่ 2 ธรรมะคลายโศกสำหรับพระภิกษุ เป็นแนวทางในการเยียวยาจิตใจของพระภิกษุเมื่อประสบกับความเจ็บป่วย รวมถึงแนวทางในการให้กำลังใจและช่วยเหลือกันในหมู่สงฆ์ พระสูตรที่สำคัญ ได้แก่ อาพาธสูตร กล่าวถึง สัณญา 10 ประการ ที่ช่วยให้จิตใจสงบเมื่อต้องเผชิญกับความป่วยไข้ ปฐมคิลานสูตร การใช้ โพชฌงค์ 7 เพื่อเยียวยาอาการป่วยของพระมหากัสสปะ คิลานสูตร กล่าวถึง คุณธรรมของภิกษุผู้อาพาธ และวิธีดูแลตนเองและผู้อื่น ธัชคสูตร อานุภาพของการ ระลึกถึงพระรัตนตรัย เพื่อทำให้จิตใจมั่นคงและสงบ ผัคคุณสูตร เล่าถึงเหตุการณ์ที่ พระพุทธเจ้าเสด็จไปเยี่ยมพระผัคคุณะขณะอาพาธ และทรงแสดงธรรมเพื่อให้ท่านมีกำลังใจ

3. แก่นธรรมสำคัญในหนังสือ หนังสือเล่มนี้เน้นย้ำแนวทางการคลายโศกผ่านหลักธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ช่วยให้เข้าใจความไม่เที่ยงของชีวิต และปล่อยวางจากความยึดติด โพชฌงค์ 7 ธรรมะที่ช่วยให้จิตใจแข็งแกร่งและพ้นตัวจากความทุกข์ สติปัฏฐาน 4 วิธีฝึกสติและสมาธิเพื่อให้จิตใจสงบและไม่หวั่นไหว การเจริญเมตตา

กรุณา มุทิตา อุเบกขา วิธีช่วยให้จิตใจเป็นสุขและไม่ยึดติดกับความทุกข์ การระลึกถึงพระรัตนตรัย สร้างพลังใจและความมั่นคงเมื่อต้องเผชิญกับความทุกข์

4. จุดเด่นของหนังสือ อ่างอิงจากพระไตรปิฎกโดยตรง เป็นคำสอนที่มีรากฐานจากพระพุทธเจ้าโดยแท้ เหมาะสำหรับทุกเพศทุกวัย ใช้ได้ทั้งกับฆราวาสและพระภิกษุ ช่วยเยียวยาจิตใจจากความทุกข์ ความสูญเสีย และความเจ็บป่วย ให้แนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น การฝึกสมาธิ การสวดมนต์ การเจริญสติ ภาษากระชับ เข้าใจง่าย เหมาะสำหรับทั้งผู้ที่มีพื้นฐานธรรมะและผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐาน

5. ข้อจำกัดของหนังสือ 1. ใช้ศัพท์ทางธรรมะเยอะ อาจเข้าใจยากสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานพุทธศาสนา 2. ขาดตัวอย่างจากชีวิตจริง ไม่มีกรณีศึกษาหรือเรื่องราวร่วมสมัยที่ช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น 3. ไม่มีแบบฝึกปฏิบัติที่เป็นขั้นตอน แม้ว่าจะมีคำแนะนำทางธรรมะ แต่ไม่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน 4. เน้นเฉพาะเรื่องความทุกข์จากความตายและการสูญเสีย ไม่ได้ครอบคลุมธรรมะด้านอื่น ๆ ที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตในแง่มุมอื่น 5. โครงสร้างการนำเสนออาจไม่ดึงดูดให้อ่านต่อเนื่อง เป็นการแยกแต่ละพระสูตร ทำให้อ่านขาดความต่อเนื่องในบางจุด

6. สาระสำคัญที่ได้รับจากหนังสือ การเข้าใจความจริงของชีวิตว่า ไม่มีสิ่งใดจีรังยั่งยืน วิธีรับมือกับความทุกข์และความโศกเศร้าผ่านหลักธรรม การใช้ธรรมะเป็นที่พึ่ง แทนการยึดติดกับสิ่งภายนอก แนวทางปฏิบัติเพื่อให้จิตใจสงบ และสามารถก้าวข้ามความสูญเสียได้

หนังสือ ธรรมะคลายโศก โดย สิริบุญโณ เป็นหนังสือที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือในการปลอบประโลมจิตใจเมื่อเผชิญกับความสูญเสีย ความพลัดพราก และโรคร้ายไข้เจ็บ ผ่านคำสอนของพระพุทธเจ้าใน 22 พระสูตร หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับ ผู้ที่ต้องการเข้าใจธรรมะเพื่อเผชิญหน้ากับความทุกข์อย่างมีสติ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการคลายโศกและเสริมสร้างสติปัญญาได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

ริบุญโณ. (2561). ธรรมะคลายโศก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.

ศึกษาเปรียบเทียบเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
และคัมภีร์ฉบับใบลาน อักษรธรรมล้านนา*

A COMPARATIVE STUDY OF THE VESSANTARA JATAKA WRITTEN IN
BUDDHIST SCRIPTURES AND LANNĀ PALM-LEAF MANUSCRIPTS.
JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY SOCIAL DEVELOPMENT

พระมหาธรรณ ภทฺทวโส (หงษ์เจริญ)¹, บุญส่ง สินธุ์นอก², พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม³
และ อริย์รัช เลิศรวมโชค⁴

Phramaha Taratorn Bhaddavarnso (Hongcharoen)¹, Boonsong Sinthunok², Phramaha Paitool Siridhammo³
and Arithat Loesruamchok⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻⁴Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6402105009@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 2 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 8 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 10 มีนาคม 2568

Received 2 March 2025; Revised 8 March 2025; Accepted 10 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
เถรวาท 2. ศึกษาเวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา 3. เปรียบเทียบ
เวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา เป็นการ
วิจัยคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า

Citation:

* พระมหาธรรณ ภทฺทวโส (หงษ์เจริญ), บุญส่ง สินธุ์นอก, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม และ อริย์รัช เลิศรวมโชค. (2568).

ศึกษาเปรียบเทียบเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และคัมภีร์ฉบับใบลาน อักษรธรรมล้านนา.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 29-43.

Phramaha Taratorn Bhaddavarnso (Hongcharoen), Boonsong Sinthunok, Phramaha Paitool Siridhammo and
Arithat Loesruamchok. (2025). A Comparative Study Of The Vessantara Jataka Written In Buddhist
Scriptures And Lannā Palm-Leaf Manuscripts. Journal Of Interdisciplinary Social Development.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 29-43.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

1. เวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทปรากฏในพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐ เล่มที่ 28 พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิบาต ข้อ 1045-1269 ส่วนเวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา มาจากวัดเหมืองหม้อ จังหวัดแพร่ จารึกโดยอินทปัญญากิขุ กาวีไซกิขุ และครุบาเจ้าคันธะ เมื่อ จ.ศ. 1270 (พ.ศ. 2451) มีอายุ 117 ปี

2. เวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา พบว่า มีจำนวน 100 หน้า ลาน โดยเนื้อหาได้กล่าวถึงคาถาใน 13 กัณฑ์ของเวสสันดรชาดกเป็นภาษาบาลี มีส่วนที่ใช้ภาษาล้านนาบอกจำนวนคาถาในแต่ละกัณฑ์ และกล่าวถึงช่วงเวลาที่ยารึกพร้อมทั้งชื่อผู้เขียน และปัจฉิมบท

3. เปรียบเทียบเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา พบว่า เวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนามีความแตกต่างในสามด้านหลัก (1) ด้านที่มาและการนำไปใช้ ฉบับเถรวาทเป็นแหล่งข้อมูลทางการ เน้นการเผยแผ่ศาสนา ส่วนฉบับล้านนาสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการอนุรักษ์ (2) ด้านโครงสร้างและเนื้อหา คัมภีร์ทั้งสองมีโครงสร้างคล้ายกัน แต่มีความแตกต่างในที่มาและการใช้ภาษาและ (3) ด้านประโยชน์และคุณค่า ฉบับเถรวาทใช้ในวงวิชาการ และศาสนา ส่วนฉบับล้านนาเป็นมรดกวัฒนธรรมที่ช่วยอนุรักษ์ภาษาและภูมิปัญญา

คำสำคัญ: เวสสันดรชาดก, คัมภีร์พระพุทธศาสนา, คัมภีร์ใบลานอักษรธรรมล้านนา

Abstract

The objectives of this research are: (1) to study the Vessantara Jataka in the Theravāda Buddhist scriptures, (2) to study the Vessantara Jataka in the Lanna palm-leaf manuscript, and (3) to compare the Vessantara Jataka in both sources. This qualitative research employs document analysis.

The research findings are as follows:

1. The Vessantara Jataka in the Theravāda Buddhist scriptures appears in the Pāli Tipiṭaka, Siamese edition, Volume 28, Suttanta Piṭaka, Khuddaka Nikāya, Mahānipāta, Sections 1045-1269. The Vessantara Jataka in the Lanna palm-leaf manuscript originates from Muang Mo Temple, Phrae Province. It was inscribed

by Indapanya Bhikkhu, Kavi Chai Bhikkhu, and Khruba Chao Kantha in C.S. 1270 (A.D. 1908), making it 117 years old.

2. The Vessantara Jataka in the Lanna palm-leaf manuscript consists of 100 palm-leaf pages. The content includes the Pāli verses of the 13 chapters of the Vessantara Jataka, with Lanna script annotations indicating the number of verses in each chapter, the time of inscription, the names of the authors, and a final concluding section in Lanna language.

3. A comparison between the Vessantara Jataka in the Theravāda Buddhist scriptures and the Lanna palm-leaf manuscript reveals differences in three main aspects (1) Origin and Usage: The Theravāda version is an official source used for religious dissemination, while the Lanna manuscript reflects local wisdom and focuses on preservation. (2) Structure and Content: Both versions contain 13 chapters, but the Lanna manuscript includes an introductory and concluding section in Lanna language. (3) Value and Significance: The Theravāda version is primarily used for academic and religious purposes, whereas the Lanna manuscript serves as a valuable cultural heritage, helping to preserve language and local knowledge.

Keywords: Vessantara Jataka, Theravāda Buddhist Scriptures, Lanna Palm-leaf Manuscript

บทนำ

การบันทึกคัมภีร์พระพุทธศาสนาเริ่มจากอักษรสิงหล ต่อมาพระพุทธโฆสาจารย์ได้นำพระไตรปิฎกอักษรสิงหลปวิวรรตกลับเป็นภาษามคร ส่งผลให้คัมภีร์บาลีแพร่หลายไปยังดินแดนต่าง ๆ โดยถูกจารลงในใบลานหรือวัสดุที่คงทน เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้า คัมภีร์เหล่านี้ถูกจัดเก็บเป็นหนังสือและข้อมูลดิจิทัล อย่างไรก็ตาม คัมภีร์ต้นฉบับโบราณบางส่วนสูญหายและความรู้ด้านอักษรโบราณเริ่มลดลง (สร้อยศรี อ่องสกุล, 2551)

ในล้านนา สมัยพญาติโลกราช มีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 ของโลกที่วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) (สิงฆะ วรรณสัย, 2533) พระสงฆ์ล้านนามีความเชี่ยวชาญบาลี และมี

การจารึกคัมภีร์ในใบลาน กระจายไปยังกว่า 500 วัด เวสสันดรชาดกเป็นหนึ่งในคัมภีร์สำคัญที่ถูกแปลและแต่งเสริมให้เข้ากับบริบทสังคมล้านนา เรียกว่าธรรมหาเวสสันดรชาดก (มาร์ตน์ อัมรานนท์, 2526).

เวสสันดรชาดกเป็นวรรณกรรมพระพุทธศาสนาที่นิยมในการเทศนา เช่น งานบุญผะเหวดภาคอีสานและเทศน์มหาชาติ นอกจากนี้ให้หลักธรรมเรื่องทานบารมี ยังเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าทางศิลปะ สร้างแรงบันดาลใจและคติสอนใจแก่ผู้ฟัง (เดือน คำดี, 2541)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาเปรียบเทียบเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกและสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาเวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา
3. เพื่อเปรียบเทียบเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา

การทบทวนวรรณกรรม

สมเด็จพระญาณสังวร กล่าวถึง การเทศน์มหาชาติ ว่าเป็นมหากุศลอันยิ่งใหญ่ที่ช่วยเตือนสติให้พุทธศาสนิกชนรำลึกถึงการบำเพ็ญบุญและความดีสูงสุด เน้นการสละความเห็นแก่ตัวเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชน บรรพบุรุษไทยได้รักษาการเทศน์มหาชาติไว้เป็นประเพณีสำคัญที่ควรค่าแก่การสืบทอด เพราะเป็นโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้ร่วมกันทำบุญและเข้าใจคุณค่าของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2554)

พระสิริมงคลอาจารย์ จากการศึกษาคัมภีร์ เวสสันดรที่ป็นี พบว่า คัมภีร์นี้ได้อธิบายเนื้อหาเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์อย่างละเอียด ลักษณะการแต่งเป็นแบบร้อยแก้ว ใช้การเดินเรื่องที่ผสมผสานกันอย่างกลมกลืน ทั้งการอธิบายเนื้อเรื่องตามลำดับหัวข้อ และการแทรกเนื้อหาทางไวยากรณ์ภาษาบาลี มีการอ้างอิงข้อความจากคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จุดเด่นสำคัญ

คือการนำเสนอหลักธรรมว่าด้วย "การให้ทาน" ซึ่งเป็นการบำเพ็ญ "ทานบารมี" หนึ่งในบารมี 10 ประการของพระโพธิสัตว์ (พระสิริมงคลจารย์, 2541)

พระครูกล้วยานสิทธิวัฒน์ กล่าวถึงการเทศน์มหาชาติว่าเป็นการถ่ายทอดหลักธรรมที่มีลักษณะพิเศษ โดดเด่นด้วย ท่วงทำนองที่สร้างความเพลิดเพลิน ทำให้ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสและศรัทธา นอกจากจะเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย การเทศน์มหาชาติจึงไม่ใช่แค่การสวดหรืออ่านเนื้อหาเท่านั้น แต่ต้องอาศัยศิลปะในการเล่าเรื่องให้เข้าถึงจิตใจของผู้ฟัง (พระครูกล้วยานสิทธิวัฒน์, 2554)

พระพิมลธรรม (ชอบ อนุจารีเถร) อธิบายว่า เวสสันดรชาดกเป็นชาดกสำคัญในพระพุทธศาสนา ที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากเป็นเรื่องราวของพระบรมโพธิสัตว์ที่แสดงให้เห็นถึงการบำเพ็ญทานบารมีที่สูงสุด อย่างไรก็ตาม พระเวสสันดรไม่ได้บริจาคทานโดยปราศจากการพิจารณา แต่เป็นการให้ทานโดยใช้ "วิเจยยะ" หรือการไตร่ตรองก่อนให้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้แสดงถึงความลึกซึ้งของหลักธรรมที่ไม่ได้เน้นแค่การให้เท่านั้น แต่ยังต้องให้ด้วยปัญญา (พระพิมลธรรม (ชอบ อนุจารีเถร), 2533)

พระธรรมราชานุวัตร ศึกษาเนื้อหาเวสสันดรชาดก โดยเน้นไปที่ อารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร โดยเฉพาะนางมัทรีที่ต้องปฏิบัติตามพระเวสสันดร แม้ว่าจะรู้สึกโศกเศร้าเมื่อถูกพรากลูกไปจากอ้อมอก เนื้อหาของเวสสันดรชาดกจึงไม่ใช่แค่เรื่องของทานเพียงอย่างเดียว แต่ยังสะท้อนถึงความรักในครอบครัว ความเสียสละ และความอดทน ซึ่งล้วนเป็นหลักธรรมสำคัญที่ช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจพระพุทธศาสนาในแง่มุมที่ลึกซึ้งขึ้น (พระธรรมราชานุวัตร, 2597)

พระครูพิมลธรรมภาณ กล่าวถึงเวสสันดรชาดกในแง่ของ การเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ถูกนำไปใช้ในการเทศน์เพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชน นอกจากเนื้อเรื่องที่สนุกสนานและเข้าถึงจิตใจของผู้ฟังแล้ว ยังมีการสอดแทรกข้อคิดทางศาสนา ทำให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมมากขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (พระครูพิมลธรรมภาณ, 2558)

พระครูวินัยธรมานพ กนตสีโล กล่าวถึง เทศน์มหาชาติ ว่ามีประโยชน์หลายด้าน เช่น ส่งเสริมความสามัคคี ของพุทธศาสนิกชน ฝึกให้รู้จักเสียสละ ทั้งกำลังกาย กำลังใจ และทรัพย์สิน ลดความตระหนี่ ซึ่งเป็นอุปนิสัยตามธรรมชาติของมนุษย์ และยังช่วย เพิ่มพูน

สติปัญญา ผ่านการฟังธรรมตามกาล การเทศน์มหาชาติเป็นการปฏิบัติธรรมที่สำคัญในพุทธศาสนา (พระครูวินัยธรรมาณพ กนตสีโล, 2548)

สรุป เวสสันดรชาดกเป็นชาดกที่มีความสำคัญสูงสุดในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นชาติสุดท้ายที่พระโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญบารมีครบถ้วนก่อนตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เนื้อหาของเรื่องเน้นไปที่ "การให้ทาน" ซึ่งเป็นการเสียสละอย่างสูงสุดเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น การเทศน์มหาชาติเป็นประเพณีสำคัญของไทยที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน เพราะช่วยเผยแผ่หลักธรรมและส่งเสริมคุณธรรมในสังคม การศึกษาจากคัมภีร์และมุมมองของนักปราชญ์หลายท่านพบว่าเวสสันดรชาดกมีทั้งแง่มุมของ ศาสนา สังคม วรรณกรรม และวัฒนธรรม ที่สะท้อนค่านิยมและวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนในแต่ละยุคสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ เวสสันดรชาดก ระหว่างคัมภีร์พระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกกับคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การรวบรวมข้อมูล 1. เอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) ศึกษา เวสสันดรชาดก (เวสสันดรชาดก) ที่ปรากฏใน พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐ พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 20 ขุททกนิกาย มหานิบาต เวสสันดรชาดก ข้อ 1045-1269 (หน้า 365-453) 2. เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ศึกษาตำราหรือบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับ เวสสันดรชาดก วิเคราะห์งานศึกษาที่เคยเปรียบเทียบเวสสันดรชาดกในบริบทต่าง ๆ และ 3. เอกสารฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา ใช้ เวสสันดรชาดก ฉบับคัมภีร์ใบลานภาษาบาลี อักษรธรรมล้านนา จาก วัดเหมืองหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ทำการ ปรับปรุงจากภาษาบาลีอักษรธรรมล้านนา เป็นภาษาบาลีอักษรไทย เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เอกสารต้นฉบับ (พระไตรปิฎก และคัมภีร์ใบลานอักษรธรรมล้านนา) โปรแกรมวิเคราะห์เอกสาร สำหรับการเปรียบเทียบเนื้อหาทางภาษาศาสตร์และโครงสร้าง แบบฟอร์มวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Form) เพื่อบันทึกข้อมูลในแต่ละประเด็น

3. การวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล ทำการ วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ ใน 3 ประเด็นหลัก ดังนี้ ด้านที่มาและการนำไปใช้ วิเคราะห์แหล่งที่มาของคัมภีร์ทั้งสองฉบับ ศึกษาว่าแต่ละฉบับถูกนำไปใช้ในพิธีกรรมหรือการศึกษาอย่างไร ด้านโครงสร้างและเนื้อหาหลัก เปรียบเทียบลักษณะทางภาษาศาสตร์ รูปแบบการเรียบเรียง และการใช้ถ้อยคำ วิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของเนื้อหาในแต่ละฉบับ ด้านประโยชน์และคุณค่า ศึกษาว่าคัมภีร์แต่ละฉบับสะท้อนคุณค่าเชิงศาสนา วัฒนธรรม และสังคมอย่างไร วิเคราะห์อิทธิพลของเวสสันดรชาดกต่อวิถีชีวิตของชุมชนที่ใช้คัมภีร์ นั้น ๆ

4. การสรุปผลและข้อเสนอแนะ สรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างและความคล้ายคลึงของเวสสันดรชาดกในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ใบลานอักษรธรรมล้านนา ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป เช่น การขยายขอบเขตไปศึกษาคัมภีร์เวสสันดรชาดกฉบับอื่น ๆ การศึกษาผลกระทบของคัมภีร์ฉบับล้านนาต่อวัฒนธรรมและสังคมไทย

ผลการวิจัย

1. ศึกษาเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า เวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มีที่มาจาก เวสสันดรชาดก มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกภาษาบาลี อักษรไทย ฉบับสยามรัฐ เล่มที่ 28 พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 20 ขุททกนิกาย มหานิบาต ในหัวข้อ เวสสันดรชาดก ข้อ 1045-1269 หน้า 365-453 พระไตรปิฎกฉบับนี้เป็นฉบับที่ทางการของประเทศ มีการตรวจสอบและรับรองโดยพระเถรานุเถระผู้ทรงคุณวุฒิ จึงเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือได้ในวงกว้าง ส่วนเวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนามีที่มาจากวัดเหมืองหม้ออำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จารึกโดยอินทปัญญาภิกขุ , กาวีไชยภิกขุ และครูบาเจ้าคันธะ จารขึ้นเมื่อ จ.ศ. 1270 (พ.ศ. 2451) มีอายุ 117 ปี มี 2 ผูก หน้าลาน 5 มี 50 ใบ 100 หน้าลาน จารึกด้วยอักษรธรรมล้านนาภาษาบาลี สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมล้านนาในอดีต

2. ศึกษาเวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา พบว่า เวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนานี้ เมื่อปริวรรตแล้วทราบว่าเนื้อหาได้กล่าวถึง 13 กัณฑ์ของเวสสันดรชาดกเป็นภาษาบาลี ดังนี้ ผูกที่ 1 หน้าลานที่ 3-4 กัณฑ์ทศพร 19 คาถา ผูกที่ 1 หน้าลานที่ 4-12 กัณฑ์หิมพานต์ 134 คาถา ผูกที่ 1 หน้าลานที่ 12-23 ทานกัณฑ์ 209 คาถา ผูกที่ 1 หน้าลานที่ 23-28 กัณฑ์วนปเวสน์ 57 คาถา ผูกที่ 1 หน้าลานที่ 28-34

กัณฑ์ชูชก 79 คาถา ผูกที่ 1 หน้าลานที่ 34-38 กัณฑ์จุลพน 35 คาถา ผูกที่ 1 หน้าลานที่ 38-44 กัณฑ์มหาพล 80 คาถา ผูกที่ 1 หน้าลานที่ 44- ผูกที่ 2 หน้าลานที่ 13 กัณฑ์กุมาร 101 คาถา ผูกที่ 2 หน้าลานที่ 13-23 กัณฑ์มัทรี 90 คาถา ผูกที่ 2 หน้าลานที่ 23-27 กัณฑ์ สักกบรรพ 43 คาถา ผูกที่ 2 หน้าลานที่ 27-34 กัณฑ์มหาธาต 69 คาถา ผูกที่ 2 หน้าลานที่ 34-38 กัณฑ์ฉกษัตริย์ 36 คาถา ผูกที่ 2 หน้าลานที่ 38-44 นครกัณฑ์ 48 คาถา มีส่วนที่ใช้ ภาษาล้านนาเพียงแค่บอกจำนวนคาถาในแต่ละกัณฑ์และกล่าวถึงช่วงเวลาที่เกิดพร้อมทั้งชื่อ ผู้เขียนและในปัจจุบันบท

3. เปรียบเทียบเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในคัมภีร์ฉบับใบลาน อักษรธรรมล้านนา พบว่า ในบทนี้ผู้วิจัยเปรียบเทียบประเด็น 3 ด้าน คือ

3.1 ด้านที่มาและการนำไปใช้ เวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มีที่มาจาก เวสสันดรชาดก มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกภาษาบาลี อักษรไทย ฉบับสยามรัฐ เล่มที่ 28 พระสูตรตันตปิฎกเล่มที่ 20 ขุททกนิกาย มหานิบาต ในหัวข้อ เวสสันดรชาดก ข้อ 1045-1269 หน้า 365-453 ส่วนเวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา มีที่มาจากวัดเหมืองหม้ออำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จารึกโดยอินทปัญญาภิกขุ , กาวีไชยภิกขุ และ ครุฑาเจ้าคันธะ จารขึ้นเมื่อ จ.ศ. 1270 (พ.ศ. 2451) มีอายุ 117 ปี มี 2 ผูก หน้าลาน 5 มี 50 ใบ 100 หน้าลาน เวสสันดรชาดก ในคัมภีร์ทั้งสองฉบับมีความแตกต่างกัน โดยฉบับเถรวาท เน้นการใช้งานในวงวิชาการและการเผยแผ่ศาสนาในวงกว้าง ส่วนฉบับใบลานเน้นการอนุรักษ์ และการศึกษาคัมภีร์โบราณ ภาษาถิ่น และวัฒนธรรม

เวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย สอดคล้องกับ บริบทของสังคมไทยสมัยใหม่ จึงมักถูกนำไปอ้างอิงในงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ เพื่อศึกษาและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนสำคัญ เช่น ทานบารมี ความเสียสละ และความอดทน นอกจากนี้ ยังถูกนำไปใช้ในการเทศน์มหาชาติ ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญทางศาสนาของชาวพุทธ ไทย โดยมีการเทศน์ที่แปลเป็นภาษาไทย และแต่งเติมเนื้อเรื่องให้เข้ากับบริบทของวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจเนื้อหาและซาบซึ้งในหลักธรรมคำสอน

เวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา ถูกนำไปใช้ในวงจำกัด เนื่องจากเป็นคัมภีร์โบราณที่เก็บรักษาไว้ในวัด จึงเน้นการอนุรักษ์เป็นหลัก ภาษาที่ใช้ในคัมภีร์ เป็นภาษาบาลีและอักษรธรรมล้านนา ซึ่งอาจเข้าใจยากสำหรับคนทั่วไป อย่างไรก็ตาม คัมภีร์ ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา ยังคงมีคุณค่าต่อการศึกษาคัมภีร์โบราณ ภาษาถิ่น และการ วิจัยทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

3.2 ด้านโครงสร้างและเนื้อหาหลัก เวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และเวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา มีโครงสร้างและเนื้อหาส่วนใหญ่ที่เหมือนกัน โดยมีเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์ มีคาถาเป็นภาษาบาลีที่ตรงกัน แต่ฉบับใบลานมีการเกริ่นนำและสรุปท้ายกัณฑ์ด้วยภาษาบาลี และมีปัจจัยมบทภาษาล้านนา ซึ่งอาจเป็นผลจากการถ่ายทอด คัดลอก หรือการปรับเนื้อหาให้เข้ากับบริบทของแต่ละยุคสมัย แต่แก่นเรื่องยังคงเน้นการเสียสละเพื่อบรรลुरुธรรมเหมือนกัน และเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทใช้ภาษาบาลีอักษรไทย ส่วนเวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนาใช้ภาษาบาลีอักษรธรรมล้านนา และมีการเรียงไวยากรณ์ต่างจากภาษาบาลีอักษรไทย

3.3 ด้านประโยชน์และคุณค่า เวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ทั้งในวงการวิชาการ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่วนประโยชน์และคุณค่าของอันเกิดจากเนื้อหาสาระคติธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในสาระสำคัญของมหาเวสสันดรชาดก ก็เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนได้เป็นอย่างดี ส่วนเวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา เป็นคัมภีร์โบราณที่ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดเหมืองหม้อเพื่ออนุรักษ์ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาอักษรธรรมล้านนา และเป็นคัมภีร์ที่ใช้อ้างอิงกับงานวิจัยต่าง ๆ ได้ดี เพราะมีความสมบูรณ์ทั้งรูปลักษณ์และเนื้อหา

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การศึกษาเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท จากการศึกษา เวสสันดรชาดก ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า เวสสันดรชาดก ที่ปรากฏใน พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบและรับรองโดยพระเถรานุเถระผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ขณะที่เวสสันดรชาดก ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา จากวัดเหมืองหม้อ จังหวัดแพร่ จารึกขึ้นโดยพระภิกษุและครูบาผู้มีบทบาทสำคัญในล้านนาเมื่อกว่า 100 ปีที่ผ่านมา ข้อค้นพบสำคัญ 1. ด้านแหล่งที่มา คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐเป็นแหล่งข้อมูลมาตรฐานของพระพุทธศาสนาเถรวาท ส่วนคัมภีร์ใบลานล้านนาสะท้อนการสืบทอดคำสอนในบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น 2. ด้านรูปแบบและการจารึก คัมภีร์พระไตรปิฎกใช้ อักษรไทย ในขณะที่คัมภีร์ล้านนาใช้ อักษรธรรมล้านนา ซึ่งสะท้อนเอกลักษณ์ทางภาษาและระบบการศึกษาของ

ล้านนาในอดีต 3. ด้านคุณค่าและการรับรู้ คัมภีร์พระไตรปิฎกได้รับการยอมรับในระดับสากล ส่วนคัมภีร์ใบลานล้านนาช่วยสืบทอดและรักษามรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เห็นถึงบทบาทของพุทธศาสนาในการหล่อหลอมวัฒนธรรมท้องถิ่น เวสสันดรชาดกทั้งสองฉบับแม้จะมีที่มาต่างกัน แต่ต่างก็เป็นหลักฐานสำคัญที่สะท้อนการสืบทอดพระพุทธศาสนาในระดับสากลและระดับท้องถิ่น การศึกษานี้ช่วยให้เข้าใจพัฒนาการของพุทธศาสนาเถรวาทในบริบทไทยและล้านนาอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ สมเด็จพระญาณสังวร กล่าวถึง การเทศน์มหาชาติ ว่าเป็นมหากุศลอันยิ่งใหญ่ที่ช่วยเตือนสติให้พุทธศาสนิกชนรำลึกถึงการบำเพ็ญบุญและความดีสูงสุด เน้นการสละความเห็นแก่ตัวเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติ บรรพบุรุษไทยได้รับการเทศน์มหาชาติไว้เป็นประเพณีสำคัญที่ควรค่าแก่การสืบทอด เพราะเป็นโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้ร่วมกันทำบุญและเข้าใจคุณค่าของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก, 2554)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การศึกษาเวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา เนื้อหาหลักทั้งหมดเป็นภาษาบาลี โดยแบ่งออกเป็น 13 กัณฑ์ ตามลำดับ มีการระบุจำนวนคาถาในแต่ละกัณฑ์ไว้อย่างชัดเจน ขณะที่ภาษาล้านนาในคัมภีร์ถูกใช้เพียงเพื่อบอกจำนวนคาถา ช่วงเวลาที่จารึก และชื่อผู้เขียน ข้อค้นพบสำคัญ 1. ด้านโครงสร้างและเนื้อหา คัมภีร์ฉบับนี้รักษารูปแบบของเวสสันดรชาดกตามคัมภีร์เถรวาทดั้งเดิมอย่างครบถ้วน ไม่พบการดัดแปลงหรือเพิ่มเติมเนื้อหาในส่วนหลัก 2. ด้านรูปแบบการใช้ภาษา การใช้ภาษาบาลีในเนื้อหาหลักแสดงถึงความเคร่งครัดในการรักษาข้อความดั้งเดิม ขณะที่ภาษาล้านนามีบทบาทเพียงในส่วนข้อมูลประกอบ เช่น จำนวนคาถาและชื่อผู้จารึก 3. ด้านคุณค่าและบริบททางวัฒนธรรม แม้คัมภีร์นี้จะเน้นภาษาบาลี แต่การจารึกด้วย อักษรธรรมล้านนาสะท้อนให้เห็นถึงการสืบทอดพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมล้านนาในอดีต คัมภีร์ฉบับนี้เป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงถึงการรักษาและถ่ายทอดคัมภีร์พระพุทธศาสนาในล้านนา โดยแม้เนื้อหาหลักเป็นภาษาบาลี แต่การใช้อักษรธรรมล้านนาและข้อมูลประกอบในภาษาล้านนาบ่งบอกถึงความพยายามของชุมชนล้านนาในการธำรงพุทธธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่กัน ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ พระสิริมงคลจารย์ จากการศึกษาคัมภีร์ เวสสันดรที่ป็น พบว่า คัมภีร์นี้ได้อธิบายเนื้อหาเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์อย่างละเอียด ลักษณะการแต่งเป็นแบบร้อยแก้ว ใช้การเดินเรื่องที่ผสมผสานกันอย่างกลมกลืน ทั้งการอธิบายเนื้อเรื่องตามลำดับหัวข้อ และการแทรกเนื้อหาทางไวยากรณ์ภาษาบาลี มีการอ้างอิงข้อความจากคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จุดเด่นสำคัญคือการนำเสนอหลักธรรมว่าด้วย "การให้ทาน" ซึ่งเป็นการบำเพ็ญ "ทานบารมี" หนึ่งในบารมี 10 ประการของพระโพธิสัตว์ (พระสิริมงคลจารย์, 2541)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบ เวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ คัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา พบว่าทั้งสองฉบับมีเนื้อหาหลักตรงกัน แต่แตกต่างกันในแง่ของที่มา การนำไปใช้ รูปแบบภาษา และคุณค่าทางวัฒนธรรม

1. ด้านที่มาและการนำไปใช้ ฉบับเถรวาทมีที่มาจากพระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ ใช้ในงานวิชาการและการเผยแผ่ศาสนาในวงกว้าง เช่น การเทศน์มหาชาติ ฉบับใบลานมีที่มาจากวัดเหมืองหม้อ จังหวัดแพร่ เน้นการอนุรักษ์และใช้ศึกษาอักษรโบราณและวัฒนธรรมล้านนา
2. ด้านโครงสร้างและเนื้อหา ทั้งสองฉบับมี 13 กัณฑ์ และคาถาภาษาบาลีที่ตรงกัน ฉบับใบลานเพิ่ม ปังฉิมบทภาษาล้านนา และมีการจัดเรียงไวยากรณ์ต่างจากฉบับอักษรไทย
3. ด้านประโยชน์และคุณค่า ฉบับเถรวาทมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นแนวทางดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน ฉบับใบลานเป็นหลักฐานสำคัญของอักษรธรรมล้านนา ช่วยศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมล้านนา เวสสันดรชาดกในทั้งสองคัมภีร์สะท้อนการสืบทอดพระพุทธศาสนาในบริบทที่ต่างกัน ฉบับเถรวาทมุ่งเผยแผ่หลักธรรม ส่วนฉบับใบลานมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และการอนุรักษ์อักษรโบราณ ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ **พระครูกลยาณสิทธิวัฒน์** กล่าวถึงการเทศน์มหาชาติว่าเป็นการถ่ายทอดหลักธรรมที่มีลักษณะพิเศษโดดเด่นด้วย ท่วงทำนองที่สร้างความเพลิดเพลิน ทำให้ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสและศรัทธา นอกจากจะเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย การเทศน์มหาชาติจึงไม่ใช่แค่การสวดหรืออ่านเนื้อหาเท่านั้น แต่ต้องอาศัยศิลปะในการเล่าเรื่องให้เข้าถึงจิตใจของผู้ฟัง (พระครูกลยาณสิทธิวัฒน์, 2554)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและคัมภีร์ฉบับใบลานอักษรธรรมล้านนา” ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านอักษรศาสตร์ ภาษา และวัฒนธรรม

1. องค์ความรู้ด้านอักษรศาสตร์ 1. ลักษณะการเขียนอักษรธรรมล้านนา การวิจัยนี้ได้ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะการเขียนอักษรธรรมล้านนาในคัมภีร์ใบลาน ทำให้เข้าใจถึงรูปแบบวิธีการเขียน และพัฒนาการของอักษรธรรมล้านนา ซึ่งเป็นอักษรโบราณที่ใช้กันในพื้นที่ล้านนา 2. การอ่านคำที่มีลักษณะพิเศษ การวิจัยนี้ได้ศึกษาการอ่านคำที่มีลักษณะพิเศษในอักษรธรรมล้านนา เช่น การควบกล้ำ การสะกด และการใช้รูปวรรณยุกต์ ซึ่งมีความแตกต่าง

จากภาษาไทยมาตรฐานในปัจจุบัน องค์ความรู้นี้ช่วยให้สามารถอ่าน แปล และทำความเข้าใจเนื้อหาในคัมภีร์ไบเบิลได้อย่างถูกต้อง

2. องค์ความรู้ด้านภาษา 1. ภาษาบาลีในคัมภีร์ไบเบิล การวิจัยนี้ได้ศึกษาภาษาบาลีที่ใช้ในคัมภีร์ไบเบิล ซึ่งเป็นภาษาบาลีที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาล้านนา ทำให้พบความแตกต่างด้านไวยากรณ์และคำศัพท์บางประการ เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาบาลีในพระไตรปิฎกฉบับมาตรฐาน 2. ภาษาล้านนาในคัมภีร์ไบเบิล การวิจัยนี้ได้ศึกษาภาษาล้านนาที่ใช้ในส่วนท้ายของคัมภีร์ไบเบิล เช่น ในปัจฉิมบท ซึ่งเป็นส่วนที่ผู้จารได้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง วัด และปีที่จาร ทำให้เข้าใจถึงลักษณะของภาษาล้านนาในยุคสมัยนั้น

3. องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม 1. วัฒนธรรมการจารคัมภีร์ไบเบิล การวิจัยนี้ได้ศึกษาถึงวัฒนธรรมการจารคัมภีร์ไบเบิลของชาวล้านนา เช่น การเตรียมใบลาน การเขียน การเก็บรักษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความ meticulousness ของชาวล้านนาในการอนุรักษ์และสืบทอดพระธรรมคำสอน 2. ความเชื่อและค่านิยมของชาวล้านนา การวิจัยนี้ได้ศึกษาเนื้อหาในเวสสันดรชาดก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและค่านิยมของชาวล้านนา เช่น ความเชื่อเรื่องบุญกรรม การให้ทาน และความกตัญญู

องค์ความรู้จากการวิจัยนี้ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา การอนุรักษ์ และการวิจัยเกี่ยวกับอักษรธรรมล้านนา ภาษาบาลี ภาษาล้านนา วรรณกรรมล้านนา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมล้านนา รวมทั้งเป็นแนวทางในการศึกษาคัมภีร์ไบเบิลล้านนาฉบับอื่น ๆ ต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาเวสสันดรชาดกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและคัมภีร์ฉบับไบเบิลอักษรธรรมล้านนา” มีประเด็นสำคัญดังนี้ 1. แหล่งที่มาและบริบทการใช้ คัมภีร์เถรวาท มีที่มาจาก “เวสสันดรชาดก” ในพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐ ใช้ในวงวิชาการและการเผยแผ่ศาสนา เน้นหลักธรรม เช่น ทานบารมี ความเสียสละ และความอดทน ถูกนำไปใช้ในประเพณีเทศน์มหาชาติ คัมภีร์ไบเบิลอักษรธรรมล้านนา มีที่มาจากวัดเหมืองหม้อ จังหวัดแพร่ จารึกโดยพระสงฆ์ล้านนาเมื่อ จ.ศ. 1270 (พ.ศ. 2451) เป็นคัมภีร์โบราณที่เน้นการอนุรักษ์ ถูกใช้ในวงจำกัดและมีคุณค่าในการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมล้านนา 2. โครงสร้างและเนื้อหาหลัก ทั้งสองคัมภีร์มีเวสสันดรชาดกครบทั้ง 13 กัณฑ์ เนื้อหาหลักเป็นภาษาบาลีเหมือนกัน คัมภีร์ไบเบิลล้านนา มีปัจฉิมบทภาษาล้านนาและการเกริ่นนำที่แตกต่างออกไป

รวมถึงการใช้ภาษาบาลีอักษรธรรมล้านนา ซึ่งมีการเรียงไวยากรณ์ต่างจากภาษาบาลีอักษรไทย ในคัมภีร์เถรวาท และ 3. คุณค่าและประโยชน์ คัมภีร์เถรวาท มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาและการศึกษาแนวคิดทางศาสนาในวงกว้าง เป็นแหล่งอ้างอิงสำหรับงานวิจัย และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชน คัมภีร์ใบลานล้านนา มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์ ใช้ศึกษา ภาษาถิ่น อักษรโบราณ และวัฒนธรรมล้านนา ถือเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และศาสนา ที่สมบูรณ์และสำคัญ เวสสันดรชาดกในสองคัมภีร์นี้มีเนื้อหาหลักเหมือนกัน แต่มีความแตกต่าง ในแง่ของที่มา การใช้ภาษา บริบทการใช้ และคุณค่าในแต่ละด้าน ซึ่งจากการวิจัยได้ ข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1. องค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรให้การ สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะการศึกษาคัมภีร์ใบลานล้านนา การเรียนอักษรธรรมล้านนา เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา อักษรศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เป็นต้น 2. ส่งเสริมการวิจัยเกี่ยวกับคัมภีร์ใบลาน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา การอนุรักษ์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 3. ส่งเสริมการ อนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน ทั้งในด้านการดูแลรักษาใบลาน การจัดทำฐานข้อมูล และการเผยแพร่ใน รูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาและเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ 1. ควรนำองค์ความรู้จากการปริวรรตคัมภีร์ไปใช้ ต่อยอดในการค้นคว้าคัมภีร์ใบลานอื่น ๆ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ การศึกษา การอนุรักษ์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. เผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์ ใบลาน เพื่อให้คนทั่วไปได้รับรู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่าของมรดกทางภูมิปัญญาไทย 3. นำองค์ ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาพระพุทธศาสนา ฯ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1. การวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษา เปรียบเทียบในประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ด้านสำนวนภาษา ด้านการตีความ และด้านคติ ธรรม เพื่อให้เห็นภาพรวมของความเหมือนและความแตกต่างระหว่างเวสสันดรชาดกในคัมภีร์ ทั้งสองฉบับได้ชัดเจนยิ่งขึ้น 2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับเวสสันดรชาดกในคัมภีร์ฉบับ อื่น ๆ เช่น ฉบับภาษาบาลี ฉบับภาษาขอม และฉบับภาษาล้านนา เพื่อให้เห็นพัฒนาการของ เวสสันดรชาดกในบริบทต่าง ๆ 3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สังคม และ วัฒนธรรม ที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกเพื่อให้เข้าใจถึงบริบทของคัมภีร์ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เดือน คำดี. (2541). ศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระครูกล้วยานสิทธิวัฒน์. (2554). มหาชาติเวสสันดรชาดก ฉบับเทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระครูพิมลธรรมภาณ. (2558). ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส. เอเชียเพรส (1985) จำกัด.
- พระครูวินัยธรรมาณพ กนต์สีโล. (2548). เล่าความตามแหล่ง ในมหาเวสสันดรชาดก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
- พระธรรมราชานุวัตร. (2597). มหาชาติภาคพายัพสำนวนเอกกัณฑ์มัทรีฉบับสร้อยสังกร. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์ ศ. ธรรมภักดี.
- พระพิมลธรรม (ชอบ อนุจารีเถร). (2533). ปรีทรรศน์เวสสันดรชาดก. กรุงเทพมหานคร: โครงการมูลนิธิหอไตร หอดิสสเทวาทิฐาน วัดสุทัศนเทพวราราม.
- พระสิริมงคลจารย์. (2541). เวสสันดรที่ปณี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- มารุตน์ อัมรานนท์. (2526). ศิลปสถาปัตยกรรมวัดเจ็ดยอด (มหาโพธาราม) ศิลปะยุคทองของล้านนา. เชียงใหม่: โครงการศึกษาวิจัยศิลปสถาปัตยกรรมล้านนามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก. (2554). เทศน์มหาชาติฉลอง 200 ปี สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สร้อยดี อ่องสกุล. (2551). ประวัติศาสตร์ล้านนา. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.
- สิงฆะ วรณสัย. (2533). ปรีทศน์วรรณกรรมล้านนาไทย. เชียงใหม่: โครงการตำราคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทุกข์ไม่ไปหรือเราไม่ปล่อย*

SUFFERING DOESN'T LEAVE, OR WE DON'T LET GO?

เจ้าอธิการสมเกียรติ สิริวฑฺฒโก (แสนบัวโพธิ์)¹ และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต²

Chaoathikan Somkriat Siriwatthago (Saenbuapho)¹ and Phrakrupisansalabandit²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻² Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: 6702105013@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 3 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 9 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 11 มีนาคม 2568

Received 3 March 2025; Revised 9 March 2025; Accepted 11 March 2025

แปลจากหนังสือ : ทุกข์ไม่ไปหรือเราไม่ปล่อย

ผู้เขียน : พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี)

ผู้แปล : พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี)

สำนักพิมพ์ : สัปายะ พับลิชชิง จำกัด

ปีที่พิมพ์ : 2559

จำนวนหน้า : 208 หน้า

Citation:

* เจ้าอธิการสมเกียรติ สิริวฑฺฒโก (แสนบัวโพธิ์) และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต. (2568). ทุกข์ไม่ไปหรือเราไม่ปล่อย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 44-57.

Chaoathikan Somkriat Siriwatthago (Saenbuapho) and Phrakrupisansalabandit. (2025).

Suffering Doesn't Leave, Or We Don't Let Go?. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 44-57.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ต่อปัญหา แต่แท้จริงแล้ว การปล่อยวางคือการยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างมีสติ ไม่ใช่การหนีปัญหา แต่คือการปรับมุมมองของเราต่อปัญหา ผู้เขียนอธิบายถึง "โลกธรรม 8 ประการ" ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องพบเจอ ได้แก่ ลาภ เสื่อมลาภ (ได้ทรัพย์สิ้นหรือสูญเสียทรัพย์สิ้น) ยศ เสื่อมยศ (ได้รับการยกย่องหรือถูกลดบทบาท) สรรเสริญ นินทา (ได้รับคำชมเชยหรือถูกวิจารณ์) สุข ทุกข์ (ประสบกับความสุขหรือความทุกข์) เมื่อเราตระหนักว่า ทุกสิ่งมีสองด้านเสมอ เราจะไม่ยึดติดกับความสุขจนเกินไป และไม่จมอยู่กับความทุกข์จนหาทางออกไม่ได้ มุมมองใหม่ต่อความทุกข์ พระพุทธเจ้าเคยตรัสว่า "ทุกข์เป็นสิ่งประเสริฐ" เพราะทุกข์เป็นครูที่สอนให้เราเข้าใจชีวิตมากขึ้น ถ้าเราสามารถเรียนรู้จากทุกข์ เราจะพบว่ามันไม่ใช่สิ่งที่ต้องกลัว แต่เป็นโอกาสให้เราเติบโต หนังสือเล่มนี้ยังให้ข้อคิดสำคัญเกี่ยวกับการรู้จักตัวเองและความหมายของชีวิต การวิ่งตามความสำเร็จโดยไม่เข้าใจตนเอง อาจนำมาซึ่งความทุกข์ที่ไม่จำเป็น สิ่งสำคัญคือเราต้องถามตัวเองว่า "เราต้องการอะไรจากชีวิต?" และ "สิ่งที่เราทำอยู่ตอนนี้ นำพาเราไปสู่ความสุขที่แท้จริงหรือไม่"

สรุป "ทุกข์ไม่ไป หรือเราไม่ปล่อย" ไม่ใช่เพียงหนังสือที่พูดถึงธรรมะในเชิงทฤษฎี แต่เป็นแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง หนังสือเล่มนี้ช่วยให้เราเข้าใจว่า ความทุกข์ไม่ได้อยู่ที่สิ่งรอบตัวเรา แต่อยู่ที่ใจเราเอง หากเราเรียนรู้ที่จะปล่อยวาง เราจะพบว่าความสุขที่แท้จริงไม่ได้อยู่ไกลเกินเอื้อม แต่เป็นสิ่งที่เราสามารถสร้างขึ้นได้จากภายในใจของเราเอง

หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับทุกคนที่กำลังเผชิญกับความทุกข์ หรือผู้ที่ต้องการเสริมสร้างปัญญาในการใช้ชีวิต หากเราเปิดใจเรียนรู้และนำหลักคำสอนเหล่านี้ไปปฏิบัติ เราจะสามารถอยู่ร่วมกับทุกข์ได้อย่างมีความสุข และเข้าใจชีวิตได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เนื้อเรื่อง ทุกข์ไม่ไปหรือเราไม่ปล่อย

ภาคที่ 1 สัจธรรมชีวิต

บทที่ 1 ฤดูกาลแห่งชีวิตชีวิตของมนุษย์เปรียบได้กับฤดูกาลทั้งสี่ ซึ่งสะท้อนถึงช่วงชีวิตที่แตกต่างกัน 1. ฤดูใบไม้ผลิ เป็นช่วงเริ่มต้นของชีวิต การเจริญเติบโต การเรียนรู้ และพัฒนา แม้จะมีอุปสรรคบ้าง แต่สิ่งเหล่านี้ช่วยให้เราก้าวหน้า ช่วงนี้เปรียบเสมือนวัยเด็กที่เต็มไปด้วยการเรียนรู้และความไร้เดียงสา 2. ฤดูร้อน เปรียบเหมือนวัยหนุ่มสาว เต็มไปด้วยพลัง ความคิดสร้างสรรค์ และความกระตือรือร้น แม้ต้องเผชิญกับความกดดันและการแข่งขัน แต่ก็เป็

โอกาสให้เราเติบโตทางสติปัญญา ช่วงนี้คือช่วงที่มนุษย์เริ่มทำงาน สร้างครอบครัว และแสวงหาความสำเร็จ 3. ฤดูใบไม้ร่วง เป็นช่วงวัยกลางคนถึงวัยใกล้เกษียณ ที่เราส่งสมประสบการณ์ มีความมั่นคงทางการเงิน แต่ร่างกายเริ่มเสื่อมถอย การได้มาซึ่งความมั่งคั่งไม่ได้หมายความว่ามีความสุขเสมอไป คนในช่วงวัยนี้ควรเริ่มเรียนรู้การปล่อยวาง 4. ฤดูหนาว เปรียบเสมือนช่วงสุดท้ายของชีวิต เมื่อความแข็งแรงลดลง ต้องเตรียมพร้อมเพื่อเผชิญกับวาระสุดท้ายของชีวิต พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงและการจากลา

บทที่ 2 หนึ่งชีวิต สามสัจธรรม 1. ชีวิตแสนสั้น พระพุทธองค์เปรียบชีวิตดั่งหยดน้ำค้าง ฟองน้ำเดือด หรือหยับแดด ทุกสิ่งไม่จีรัง ควรใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ไม่มัวเสียเวลากับสิ่งที่ไม่สำคัญ 2. การใช้เวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่าปล่อยเวลาให้ผ่านไปอย่างไร้จุดหมาย ควรมุ่งทำสิ่งที่สำคัญกับชีวิต การใช้ชีวิตที่แท้จริง คือการตระหนักว่าทุกวันนี้เป็นโอกาสในการทำความดี ผู้เขียนเน้นว่า สิ่งที่ต้องการในชีวิตไม่ใช่ยศฐาบรรดาศักดิ์ แต่เป็น พื้นที่เล็ก ๆ สำหรับพักอาศัย, งานที่รัก, เสรีภาพทางปัญญา และสุขภาพที่ดี 3. คุณค่าของชีวิต ระหว่างยศ ทรัพย์ อำนาจ และสุขภาพ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการใช้ชีวิตอย่างที่เราต้องการ ไม่ใช่ตามความคาดหวังของผู้อื่น เราต้องเป็นตัวของตัวเอง และใช้ชีวิตตามเป้าหมายของเรา

บทที่ 3 การใช้ชีวิตให้คุ้มค่ามนุษย์แบ่งเป็น 3 กลุ่ม 1. ผู้ที่มีชีวิตเพียงเพื่อดำรงอยู่ ไม่สร้างคุณค่าใด ๆ 2. ผู้ที่ใช้ชีวิตเพื่อความสมดุลของตนเอง มุ่งเน้นแต่ความสุขส่วนตัว และ 3. ผู้ที่ใช้ชีวิตเพื่อสร้างคุณค่าให้ตนเองและผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่นทำให้ชีวิตมีความหมายและสมบูรณ์มากขึ้น

ภาคที่ 2: วางเป็นก็เย็นใจ

บทที่ 1 วางเป็นก็เย็นใจ ความทุกข์เกิดจากการยึดมั่นถือมั่น เมื่อเราไม่ปล่อยวาง ก็เหมือนเราสมรสกับความทุกข์ หากเข้าใจว่า ทุกอย่างเป็นของชั่วคราว เราจะปล่อยวางได้ง่ายขึ้น การยึดติดกับสิ่งต่าง ๆ จะทำให้เราเหนื่อยล้าและไม่พบความสุขที่แท้จริง

บทที่ 2 พลิกทุกข์ให้เป็นสุข ทุกข์เป็นความจริงที่ต้องเผชิญ วิธีรับมือคือ เรียนรู้จากทุกข์ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นเป็นเหมือนหนาม หากเราไม่เหยียบมันก็ไม่ทำให้เราเจ็บ ความทุกข์ไม่ได้ทำร้ายเรา แต่เป็นมุมมองของเราต่อความทุกข์ที่เป็นปัญหา โลกนี้มี โลกธรรม 8 ประการ เช่น ลาภ-เสื่อมลาภ, ยศ-เสื่อมยศ, สรรเสริญ-นินทา, สุข-ทุกข์ หากเข้าใจธรรมชาติของสิ่งเหล่านี้ เราจะไม่เป็นทุกข์ การยอมรับว่าชีวิตมีขึ้นมีลง จะช่วยให้เราผ่านพ้นทุกข์ได้ง่ายขึ้น

บทที่ 3 ไม่นั่น ไม่ได้ตั้งใจ ไม่มีอะไรสมบูรณ์ ทุกสิ่งในโลกนี้ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่มีอะไรยั่งยืน การยึดมั่นถือมั่นในตัวตนและสิ่งต่าง ๆ ทำให้ทุกข์ หากเข้าใจไตรลักษณ์ ชีวิตจะเป็นสุข ความไม่แน่นอนของชีวิตคือสิ่งที่เราต้องเรียนรู้ และยอมรับ

สรุป หนังสือ "ทุกข์ไม่ใช่ไป หรือเราไม่ปล่อย" เน้นให้เราตระหนักถึงความไม่เที่ยงของชีวิต และเรียนรู้การปล่อยวาง เพื่ออยู่ร่วมกับทุกข์อย่างไม่เป็นทุกข์ หากเราทำความเข้าใจชีวิตว่า ทุกข์เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เราจะมีสุขมากขึ้น สามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า และพร้อมรับมือกับทุกสิ่งที่เข้ามาในชีวิต เราทุกคนมีโอกาสเลือกทางเดินของตนเอง เราสามารถเลือกที่จะมีความสุข หรือเลือกที่จะอยู่กับความทุกข์ สิ่งสำคัญคือการมีสติ รู้เท่าทันชีวิต และเลือกที่จะปล่อยวาง เพื่อให้มีความสุขในปัจจุบันขณะ

บทวิจารณ์

ความหมายและความสำคัญของหนังสือเรื่อง “ทุกข์ไม่ใช่ไปหรือเราไม่ปล่อย”

ความหมายของหนังสือ หนังสือ "ทุกข์ไม่ใช่ไป หรือเราไม่ปล่อย" โดย พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) เป็นงานเขียนที่ให้แง่คิดเกี่ยวกับธรรมชาติของความทุกข์ และแนวทางในการรับมือกับความทุกข์อย่างมีสติ หลักสำคัญของหนังสือเล่มนี้คือ "ความทุกข์ไม่ได้อยู่ที่ปัจจัยภายนอก แต่เกิดจากใจของเราเองที่ยังยึดติดและไม่ปล่อยวาง" หนังสือเล่มนี้อธิบายว่าทุกข์ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเหตุการณ์ที่เราพบเจอ แต่เกิดจากวิธีที่เราตีความและยึดติดกับสิ่งต่าง ๆ หลายครั้งที่เราพยายามกำจัดความทุกข์ออกจากชีวิต แต่กลับพบว่ามันยังคงอยู่กับเราเสมอ นั่นอาจเป็นเพราะเราเองที่ยังไม่สามารถปล่อยวางได้ หนังสือเล่มนี้จึงเป็นคู่มือที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจถึงรากเหง้าของทุกข์ และเรียนรู้วิธีปล่อยวางเพื่อให้มีชีวิตที่สงบสุขมากขึ้น

ความสำคัญของหนังสือ ช่วยให้เข้าใจธรรมชาติของทุกข์ หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ความทุกข์เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ แต่แทนที่เราจะพยายามหนีจากมัน เราควรเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับมันอย่างมีปัญญา อธิบายแนวคิดเรื่อง ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) และ โลกธรรม 8 ประการ เพื่อให้เรามองเห็นความจริงของชีวิตและเข้าใจว่าทุกสิ่งล้วนไม่แน่นอน สอนให้รู้จักการปล่อยวาง หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เพียงแต่บอกให้เราปล่อยวาง แต่ยังแนะนำแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เช่น การฝึกสติ การมองโลก

ตามความเป็นจริง และการละวางความยึดมั่นถือมั่น ทำให้ผู้อ่านตระหนักว่า "การปล่อยวาง ไม่ได้หมายถึงการละเลย แต่คือการยอมรับและอยู่กับปัจจุบันโดยไม่ทุกข์"

ช่วยให้มีสติและปัญญาในการใช้ชีวิต หลายครั้งที่ความทุกข์เกิดจากความคิดของเราเอง หนังสือเล่มนี้ช่วยให้เราสังเกตความคิดของตัวเอง และรู้ทันอารมณ์ของเรา ส่งเสริมให้เรามีสติอยู่กับปัจจุบัน ลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคต และไม่จมอยู่กับอดีต

เหมาะสำหรับทุกคนที่ต้องการพัฒนาตนเอง ไม่ว่าผู้อ่านจะเป็นวัยรุ่น วัยทำงาน หรือผู้สูงอายุ ทุกคนล้วนต้องเผชิญกับความทุกข์ หนังสือเล่มนี้จึงเป็นแนวทางให้ทุกคนสามารถจัดการกับความทุกข์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน ความสัมพันธ์ หรือการใช้ชีวิตทั่วไป

หนังสือ "ทุกข์ไม่ไป หรือเราไม่ปล่อย" เป็นงานเขียนที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความทุกข์จากมุมมองทางพุทธศาสนา และให้แนวทางในการรับมือกับทุกข์อย่างเป็นระบบ หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เพียงแค่สอนให้เราปลดปล่อยความทุกข์ แต่ยังทำให้เราตระหนักว่า "ความสุขที่แท้จริงไม่ได้มาจากการไม่มีทุกข์ แต่มาจากการที่เรารู้จักอยู่กับมันอย่างสงบ" สำหรับผู้ที่กำลังเผชิญกับปัญหาในชีวิต หนังสือเล่มนี้จะเป็นแสงสว่างที่ช่วยนำทางให้พบกับความเข้าใจในตนเอง และช่วยให้สามารถปล่อยวางสิ่งที่เป็นภาระทางใจ เพื่อให้มีชีวิตที่เบาสบายและสงบสุขมากขึ้น

จุดเด่น

จุดเด่นของหนังสือ “ทุกข์ไม่ไปหรือเราไม่ปล่อย” โดย พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) หนังสือ "ทุกข์ไม่ไป หรือเราไม่ปล่อย" เป็นผลงานที่เต็มไปด้วยข้อคิดลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติของความทุกข์ และวิถีจัดการกับมันโดยใช้หลักธรรมะมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน นี่คือจุดเด่นสำคัญที่ทำให้หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย

1. ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและร่วมสมัย หนึ่งในจุดแข็งที่สุดของหนังสือเล่มนี้คือ การใช้ภาษาที่อ่านง่าย และ มีความร่วมสมัย พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี หรือที่รู้จักกันดีในชื่อ ว.วชิรเมธี มีความสามารถพิเศษในการถ่ายทอดธรรมะให้เข้าถึงคนทุกกลุ่ม ไม่ว่าผู้อ่านจะเป็นวัยรุ่น วัยทำงาน หรือผู้สูงอายุ ก็สามารถทำความเข้าใจแนวคิดที่นำเสนอได้โดยไม่ต้องมีพื้นฐานทางศาสนา ไม่มีศัพท์เฉพาะที่ซับซ้อนจนเกินไป อธิบายธรรมะโดยใช้คำเปรียบเปรยที่ชัดเจน เช่น การเปรียบความทุกข์เหมือนสัมภาระที่เรายึดติดไว้เอง ใช้ตัวอย่างจากชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพ

2. สะท้อนความจริงของชีวิตผ่านแนวคิดเชิงลึก หนังสือเล่มนี้ไม่ได้ให้เพียงแค่แนวทางการปล่อยวางเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจถึง “ธรรมชาติของความทุกข์” และ “สัจธรรมของชีวิต” ว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ ความทุกข์เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่มีใครที่ไม่เคยพบเจอความทุกข์ แต่สิ่งที่เราทำได้คือเปลี่ยนมุมมองของเราเอง ทุกอย่างล้วนไม่เที่ยง: หนังสืออธิบายถึงหลักไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ว่าทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เราจึงไม่ควรยึดติดกับสิ่งใดเกินไป

3. เชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตประจำวันได้อย่างแยบยล ธรรมะในหนังสือเล่มนี้ไม่ได้เป็นเพียงคำสอนที่ไกลตัว แต่ถูกถ่ายทอดให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง หลายบทกล่าวถึง การทำงาน การใช้ชีวิตในสังคม และการจัดการความสัมพันธ์ โดยใช้ธรรมะเป็นแนวทาง อธิบายว่าเราจะ จัดการกับความเครียด ความผิดหวัง และความทุกข์ในที่ทำงานหรือชีวิตส่วนตัว ได้อย่างไร

4. กระตุ้นให้ผู้อ่านตั้งคำถามและพิจารณาตนเอง หนังสือไม่ได้ให้เพียงคำตอบ แต่กระตุ้นให้ผู้อ่าน ตั้งคำถามกับตัวเอง และ ทบทวนวิถีคิดของตัวเองเกี่ยวกับความทุกข์ “เรากำลังเป็นฝ่ายที่ยึดติดกับทุกข์เองหรือไม่?” “เราสามารถเปลี่ยนวิถีคิดเพื่อให้ใจสงบขึ้นได้หรือไม่?” “เรากำลังจมอยู่กับอดีต หรือวิตกกังวลกับอนาคตมากเกินไปหรือเปล่า?”

5. เสนอแนวทางการปล่อยวางอย่างเป็นขั้นตอน หนังสือไม่ได้เพียงแค่บอกว่า “ให้ปล่อยวาง” แต่ยังแนะนำวิธีการปล่อยวางแบบเป็นขั้นตอน ทำให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การฝึกสติและสมาธิเพื่อช่วยให้เรารู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง การมองเห็นความไม่แน่นอนของชีวิตและยอมรับมัน การเรียนรู้ที่จะอยู่กับปัจจุบันโดยไม่จมอยู่กับอดีตหรือกังวลกับอนาคต

6. สร้างแรงบันดาลใจให้มีมุมมองเชิงบวกต่อความทุกข์ หนังสือสอนว่า ความทุกข์ไม่ใช่สิ่งที่เลวร้ายเสมอไป แต่เป็นโอกาสให้เราเติบโตทางจิตใจ ความทุกข์เป็นครูที่ดีที่สุด เพราะมันทำให้เรารู้จักชีวิตมากขึ้น ทุกข์สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น หากเรารู้จักใช้มันให้เป็นประโยชน์

7. เหมาะสำหรับทุกช่วงวัยและทุกสถานการณ์ในชีวิต ไม่ว่าผู้อ่านจะเป็น คนหนุ่มสาวที่ต้องเผชิญกับแรงกดดันในสังคม ผู้ใหญ่วัยทำงานที่ต้องจัดการกับความเครียด ผู้สูงอายุที่ต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของชีวิต หนังสือเล่มนี้สามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์สำหรับทุกช่วงวัย

8. มีตัวอย่างและเรื่องราวที่ช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น ในแต่ละบทของหนังสือ จะมี เรื่องราวหรือตัวอย่างจากชีวิตจริง ที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดได้ดีขึ้น บางเรื่องมาจากประสบการณ์

ของผู้เขียนเอง บางเรื่องเป็นเรื่องราวที่แสดงให้เห็นว่า “คนที่ปล่อยวางได้” กับ “คนที่ยึดติดกับทุกข์” มีชีวิตที่แตกต่างกันอย่างไร

9. กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด หนังสือไม่เพียงแต่ให้ข้อคิด แต่ยังส่งเสริมให้ผู้อ่าน ลองเปลี่ยนวิธีคิดของตัวเอง เปลี่ยนจากการมองความทุกข์เป็นสิ่งที่เลวร้าย มาเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้จากมันได้ เปลี่ยนจากการยึดติดกับอดีต มาเป็นการอยู่กับปัจจุบัน เปลี่ยนจากการโทษคนอื่น มาเป็นการพิจารณาตัวเอง

10. ช่วยให้อ่านค้นพบหนทางสู่ความสุขที่แท้จริง ท้ายที่สุด หนังสือเล่มนี้ไม่ได้สอนให้เราหนีทุกข์ แต่สอนให้เราอยู่กับมันอย่างเข้าใจและมีความสุข เมื่อเข้าใจธรรมชาติของความทุกข์ เราจะไม่ทุกข์เพราะทุกข์อีกต่อไป เมื่อปล่อยวางได้ เราจะพบว่า ความสุขที่แท้จริง ไม่ได้เกิดจากการไม่มีทุกข์ แต่เกิดจากการที่เรารู้จักอยู่กับมันโดยไม่ยึดติด

สรุป “ทุกข์ไม่ไป หรือเราไม่ปล่อย” เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับทุกคนที่ต้องการเข้าใจธรรมชาติของความทุกข์ และต้องการแนวทางในการใช้ชีวิตอย่างมีสติ จุดเด่นของหนังสือคือการอธิบายธรรมะในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ทันสมัย และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง หนังสือเล่มนี้ไม่ได้ให้เพียงแค่ว่าสอน แต่เป็นคู่มือที่ช่วยให้เราค้นพบว่า “ความสุขอยู่ที่ใจเราเอง” และ “ทุกข์จะอยู่กับเราหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าเราปล่อยมันไปหรือไม่”

จุดด้อย

จุดด้อยของหนังสือ “ทุกข์ไม่ไปหรือเราไม่ปล่อย” โดย พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) แม้ว่าหนังสือ “ทุกข์ไม่ไป หรือเราไม่ปล่อย” จะเป็นงานเขียนที่เต็มไปด้วยข้อคิดเชิงธรรมะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่ก็ยังมีบางจุดที่อาจเป็นข้อจำกัดหรือจุดด้อยสำหรับผู้อ่านบางกลุ่ม ซึ่งสามารถสรุปได้ 5 ข้อ ดังนี้

1. เนื้อหาย้าแนวคิดเดิมซ้ำในหลายบท แม้ว่าการเน้นย้ำแนวคิดเรื่อง “การปล่อยวาง” จะเป็นหัวใจหลักของหนังสือ แต่ในบางบทอาจมีการอธิบายซ้ำแนวคิดเดียวกันในลักษณะคล้ายกัน ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านรู้สึกวุ่นวายหรือซ้ำซ้อน และอาจทำให้บางส่วนของหนังสือดูยืดเยื้อเกินไป สำหรับผู้ที่เข้าใจแนวคิดเรื่องความทุกข์และการปล่อยวางอยู่แล้ว อาจรู้สึกว่ามีเนื้อหาใหม่มานัก

2. ขาดแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น แม้ว่าหนังสือจะมีคำแนะนำเกี่ยวกับการปล่อยวาง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นแนวคิดเชิงปรัชญาและหลักธรรมะ มากกว่าการให้แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน บางคนอาจต้องการ วิธีฝึกจิตใจแบบเป็นขั้นตอน เช่น เทคนิคการทำสมาธิ

ฝึกสติ หรือแนวทางการฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยลดความทุกข์อย่างเป็นระบบ ซึ่งหนังสืออาจไม่ได้ลงรายละเอียดในส่วนนี้มากพอ

3. เหมาะสำหรับผู้ที่เปิดใจรับหลักธรรมะเท่านั้น เนื้อหาในหนังสือเน้นแนวคิดทางพุทธศาสนาเป็นหลัก โดยเฉพาะเรื่อง ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) และ โลกธรรม 8 ประการ ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับหลักธรรมะ หรือไม่ได้สนใจพุทธศาสนาโดยตรง รู้สึกว่าเข้าถึงได้ยาก ผู้อ่านที่มองหามุมมองแบบจิตวิทยาหรือแนวคิดทางปรัชญาสมัยใหม่ อาจรู้สึกว่าหนังสือไม่ได้ตอบโจทย์ในเชิงของการพัฒนาตนเองตามแนวคิดแบบตะวันตก

4. ไม่มีการวิเคราะห์ความทุกข์จากมุมมองทางจิตวิทยา หนังสือเน้นมุมมองทางพุทธศาสนาเป็นหลัก และไม่ได้กล่าวถึงความทุกข์ในแง่ของจิตวิทยาสมัยใหม่ เช่น ผลกระทบของความเครียดต่อสมอง แนวทางการจัดการอารมณ์ หรือการทำงานของจิตใต้สำนึก ผู้อ่านที่สนใจแนวทางของจิตวิทยาการบำบัด เช่น Cognitive Behavioral Therapy (CBT) หรือ Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) อาจรู้สึกว่าหนังสือยังขาดการเชื่อมโยงกับศาสตร์เหล่านี้

5. ไม่เหมาะสำหรับผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจรุนแรง สำหรับผู้อ่านที่กำลังประสบภาวะโรคซึมเศร้า ความวิตกกังวล หรือปัญหาทางสุขภาพจิตที่รุนแรง หนังสือเล่มนี้อาจไม่ได้ให้คำแนะนำที่เพียงพอในการรับมือกับปัญหาเหล่านั้น หลักธรรมเรื่อง “ปล่อยวาง” อาจใช้ไม่ได้ผลกับบางกรณีที่ต้องการการรักษาทางการแพทย์หรือการบำบัดโดยผู้เชี่ยวชาญ เช่น การรักษาด้วยจิตบำบัด หรือการใช้ยา

สรุป แม้ว่าหนังสือ “ทุกข์ไม่ไป หรือเราไม่ปล่อย” จะเป็นหนังสือที่ให้ข้อคิดทางธรรมะที่ลึกซึ้งและเป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิต แต่ก็มีข้อจำกัดบางประการ เช่น การย้ำแนวคิดซ้ำ การขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน การเน้นมุมมองทางพุทธศาสนาเพียงด้านเดียว และการไม่เชื่อมโยงกับแนวทางจิตวิทยาสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม หากผู้อ่านเปิดใจและต้องการแนวทางในการปรับมุมมองเกี่ยวกับความทุกข์ หนังสือเล่มนี้ยังคงเป็น คู่มือที่ทรงคุณค่า ซึ่งสามารถช่วยให้เข้าใจธรรมชาติของความทุกข์และเรียนรู้การปล่อยวางเพื่อให้ชีวิตเบาสบายขึ้น

คุณค่าของหนังสือ

คุณค่าของหนังสือ “ทุกข์ไม่ไปหรือเราไม่ปล่อย” โดย พระมหาภูมิจัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) หนังสือ “ทุกข์ไม่ไป หรือเราไม่ปล่อย” เป็นงานเขียนที่มีคุณค่าอย่างลึกซึ้งทั้งในเชิงธรรมะและการพัฒนาตนเอง เป็นหนังสือที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความทุกข์ในชีวิต และเรียนรู้แนวทางใน

การอยู่กับความทุกข์อย่างสงบ หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายทอดหลักธรรมทางพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็น คู่มือจิตใจ ที่ช่วยให้เราปรับมุมมองในการใช้ชีวิตให้มีความสุขมากขึ้น

1. คุณค่าในเชิงธรรมะ 1. ถ่ายทอดหลักธรรมในรูปแบบที่เข้าใจง่าย หนังสือเล่มนี้ใช้ภาษาที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน แต่ยังคงแก่นแท้ของหลักธรรมไว้อย่างครบถ้วน ทำให้แม้แต่ผู้ที่ไม่มีพื้นฐานทางศาสนาก็สามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ อธิบายหลัก ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ซึ่งเป็นหัวใจของพุทธศาสนา ผ่านสถานการณ์ในชีวิตจริง อธิบาย โลกธรรม 8 ประการ เพื่อให้เข้าใจว่า ชีวิตมีทั้งขึ้นและลง และเราไม่ควรยึดติดกับสิ่งใดมากเกินไป และ2. เชื่อมโยงหลักธรรมะกับชีวิตประจำวันหนังสือไม่ได้กล่าวถึงธรรมะแบบทฤษฎีเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นว่าธรรมะสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างไร ให้คำแนะนำเกี่ยวกับ การจัดการอารมณ์ การเผชิญปัญหา และการปล่อยวาง ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจว่า “ทุกข์” ไม่ใช่สิ่งที่ต้องหนี แต่เป็นสิ่งที่เราต้องเรียนรู้และอยู่กับมันอย่างมีสติ

2. คุณค่าในเชิงจิตวิทยาและการพัฒนาตนเอง 1. ช่วยให้เข้าใจตนเองมากขึ้น หนังสือเล่มนี้กระตุ้นให้ผู้อ่านกลับมาตั้งคำถามกับตนเอง “เรากำลังทุกข์เพราะอะไร?” “ความทุกข์มาจากภายนอกจริงหรือ หรือมาจากใจของเราเอง?” “เราจะปรับมุมมองเพื่อให้ชีวิตมีความสุขมากขึ้นได้อย่างไร?” เมื่อเราเข้าใจต้นเหตุของทุกข์ เราจะสามารถหาวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม 2. ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีสติ หนังสือเน้นย้ำให้ผู้อ่าน มีสติและอยู่กับปัจจุบัน แทนที่จะจมอยู่กับอดีตหรือวิตกกังวลกับอนาคต การมีสติช่วยให้เราตัดสินใจได้ดีขึ้น และลดความเครียดในชีวิต และ3. เสริมสร้างแนวคิดเชิงบวกและการปล่อยวาง หนังสือช่วยให้เราเข้าใจว่า “เราไม่สามารถควบคุมทุกสิ่งได้ แต่เราควบคุมวิธีคิดของเราได้” ช่วยให้เรามองโลกในแง่ดีขึ้น ลดความเครียดจากการพยายามควบคุมสิ่งที่อยู่นอกเหนืออำนาจของเรา

3. คุณค่าในเชิงสังคม 1. ช่วยลดความขัดแย้งในชีวิตและความสัมพันธ์ เมื่อเรารู้จักปล่อยวางและเข้าใจธรรมชาติของชีวิต เราจะสามารถลดความขัดแย้งกับผู้อื่นได้ มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจคนรอบข้างมากขึ้น และ2. สร้างแรงบันดาลใจให้คนใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย หนังสือสอนให้เรา ใช้ชีวิตให้มีความหมาย และ ไม่ปล่อยให้ความทุกข์มาครอบงำ ทำให้ผู้อ่านตระหนักว่า “ชีวิตมีค่ามากกว่าจะจมอยู่กับความทุกข์” ส่งเสริมให้คนหันมา ทำความดีและช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ตนเองและสังคม

4. คุณค่าในเชิงการฝึกปฏิบัติ 1. เป็นแนวทางสำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเอง หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เพียงแค่ให้ความรู้เชิงทฤษฎี แต่ยังมีแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ใน

ชีวิตประจำวันได้ เช่น วิธีการฝึกสติและสมาธิเพื่อลดความทุกข์ แนวทางในการเปลี่ยนมุมมองต่อปัญหา วิธีสร้างความสงบภายในใจแม้ต้องเผชิญกับปัญหา และ2. ใช้เป็นคู่มือจิตใจในช่วงเวลาที่ยากลำบาก เมื่อเผชิญกับปัญหา หนังสือเล่มนี้สามารถเป็นแหล่งกำลังใจที่ช่วยให้เรารับมือกับความทุกข์ได้ดีขึ้น เป็นเหมือนเพื่อนทางจิตวิญญาณที่ช่วยให้เรามีมุมมองที่ถูกต้องต่อชีวิต

5. คุณค่าในเชิงการศึกษาและการเผยแพร่ธรรมะ 1. เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่หลักธรรมะให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่ หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ธรรมะไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีการใช้ภาษาร่วมสมัย ทำให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น และ 2. กระตุ้นให้เกิดการศึกษาและค้นหาความจริงของชีวิต หนังสือช่วยให้ผู้อ่านสนใจศึกษาเรื่องธรรมะมากขึ้นอาจเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้หลายคนหันมาปฏิบัติธรรม หรือศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง

สรุป หนังสือ “ทุกข์ไม่ไป หรือเราไม่ปล่อย” เป็นมากกว่าหนังสือธรรมะทั่วไป เพราะเป็น คู่มือในการใช้ชีวิต ที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ ธรรมชาติของทุกข์ และ แนวทางการปล่อยวางอย่างมีสติ คุณค่าของหนังสือสามารถสรุปได้ดังนี้ ในเชิงธรรมะ ถ่ายทอดหลักธรรมอย่างเข้าใจง่าย และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ในเชิงจิตวิทยา ช่วยให้เข้าใจตนเอง และพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อความทุกข์ ในเชิงสังคม ลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจในความสัมพันธ์ ในเชิงการฝึกปฏิบัติ ให้แนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง ในเชิงการศึกษา เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ธรรมะ และกระตุ้นให้คนสนใจศึกษาเรื่องชีวิต หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่กำลังเผชิญความทุกข์ หรือผู้ที่ต้องการมีชีวิตที่สงบและมีความหมายมากขึ้น หากเรานำหลักการในหนังสือเล่มนี้ไปใช้ เราจะพบว่าทุกข์ที่เราเผชิญอยู่ อาจไม่ได้มาจากโลกภายนอก แต่อาจเป็นเพราะเราเองที่ยังไม่ยอมปล่อยวาง

องค์ความรู้ที่ได้จากหนังสือ

หนังสือ “ทุกข์ไม่ไป หรือเราไม่ปล่อย” ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับ ธรรมชาติของความทุกข์และแนวทางในการปล่อยวาง เพื่อให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีสติ และเข้าใจหลักแห่งความสุขที่แท้จริง

1. ความทุกข์ไม่ได้อยู่ที่ภายนอก แต่อยู่ที่ใจเราเอง หนังสืออธิบายว่า ความทุกข์ไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์หรือสถานการณ์ภายนอก เช่น การสูญเสีย การผิดหวัง หรือปัญหาต่าง ๆ

แต่มักเกิดจาก “ความคิดของเราเอง” ที่ไปยึดติดหรือไม่ยอมปล่อยวาง เราทุกข์เพราะเราให้ค่ากับสิ่งต่าง ๆ มากเกินไป และอยากควบคุมทุกอย่างให้เป็นไปตามที่ต้องการ

องค์ความรู้ที่ได้รับ การเปลี่ยนมุมมองต่อความทุกข์ สามารถช่วยให้เราอยู่กับมันได้โดยไม่จมปลัก ความสุขและความทุกข์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เกิดขึ้น แต่ขึ้นอยู่กับวิธีที่เราเลือกจะมองมัน

2. หลักไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) เป็นความจริงของชีวิต หนังสือชี้ให้เห็นว่าทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนไม่เที่ยง (อนิจจัง) มีความทุกข์แฝงอยู่ (ทุกขัง) และไม่มีตัวตนที่แท้จริง (อนัตตา) หากเราเข้าใจไตรลักษณ์ เราจะ ไม่ยึดติดกับสิ่งใดเกินไป และรู้จักปล่อยวางเมื่อถึงเวลา

องค์ความรู้ที่ได้รับ การเข้าใจไตรลักษณ์ช่วยให้เราอมรับการเปลี่ยนแปลงของชีวิตเมื่อเรารู้ว่าทุกอย่างไม่จีรัง เราจะไม่ทุกข์เพราะสิ่งที่สูญเสียไป

3. ความสำคัญของโลกธรรม 8 ประการ โลกธรรม 8 คือ สิ่งที่มีมนุษย์ทุกคนต้องเผชิญ ได้แก่ ลาม เสื่อมลาม (ได้หรือเสียทรัพย์สิน) ยศ เสื่อมยศ (ได้รับการยกย่องหรือตกต่ำลง) สรรเสริญ นินทา (ได้รับคำชมเชยหรือถูกวิจารณ์) สุข ทุกข์ (ประสบกับความสุขหรือความทุกข์) หากเราตระหนักว่าทุกสิ่งเป็นธรรมดาของโลก เราจะ ไม่หลงยินดีเมื่อได้ และไม่จมทุกข์เมื่อต้องสูญเสีย

องค์ความรู้ที่ได้รับ การรู้เท่าทันโลกธรรม 8 ทำให้เรามีจิตใจที่มั่นคง ไม่หวั่นไหวกับสิ่งที่เกิดขึ้น ทุกสิ่งเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ไม่มีอะไรที่เราจะครอบครองได้ตลอดไป

4. การปล่อยวางไม่ใช่การละเลย แต่คือการเข้าใจและยอมรับ หนังสือเน้นว่า “การปล่อยวาง” ไม่ได้หมายถึงการเพิกเฉย แต่คือการเข้าใจความจริง และไม่ยึดติดกับสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ ปล่อยวางไม่ใช่การหนีปัญหา แต่คือการเผชิญหน้ากับปัญหาอย่างมีสติ

องค์ความรู้ที่ได้รับ เราสามารถมีความรับผิดชอบในชีวิตได้โดยไม่ต้องแบกภาระของทุกสิ่งไว้กับตัวเอง หากเราเรียนรู้ที่จะปล่อยวาง เราจะมีสุขมากขึ้น และทุกข์น้อยลง

5. อยู่กับปัจจุบันให้มากขึ้น ชีวิตจะมีความสุขขึ้น หนังสือชี้ให้เห็นว่า มนุษย์มักทุกข์เพราะจมอยู่กับอดีต หรือวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคต การฝึกสติและอยู่กับปัจจุบัน ทำให้เรามีความสุขกับสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ตรงหน้า

องค์ความรู้ที่ได้รับ ความสุขที่แท้จริงเกิดขึ้นที่ "ปัจจุบันขณะ" ถ้าเรามัวแต่กังวลถึงอนาคตหรือเสียใจกับอดีต เราจะพลาดความสุขที่มีอยู่ตรงหน้า

6. ความทุกข์เป็นครูที่ดีที่สุด หนังสือแสดงให้เห็นว่า ความทุกข์ไม่ใช่สิ่งที่ต้องกลัว แต่เป็นสิ่งที่เราสามารถเรียนรู้จากมันได้ หากไม่มีความทุกข์ เราอาจไม่รู้จักราคาของความสุข

องค์ความรู้ที่ได้รับ ความทุกข์ช่วยให้เราเข้มแข็งขึ้นและมีปัญญามากขึ้น เมื่อเผชิญความทุกข์ ให้ตั้งคำถามว่า "เราจะเรียนรู้อะไรจากสิ่งนี้?" แทนที่จะจมปลักอยู่กับมัน

7. ความสุขไม่ได้เกิดจากการไม่มีทุกข์ แต่เกิดจากการอยู่กับทุกข์อย่างเข้าใจ หนังสือเล่มนี้ช่วยให้เราตระหนักว่า ไม่มีใครในโลกที่ไม่มีทุกข์ แต่คนที่มีความสุขคือคนที่รู้วิธีจัดการกับทุกข์ได้อย่างถูกต้อง

องค์ความรู้ที่ได้รับ เราไม่จำเป็นต้องรอให้ชีวิตไม่มีทุกข์จึงจะมีความสุข แต่สามารถมีความสุขได้แม้ในขณะที่ยังมีทุกข์ วิธีที่เรารับมือกับทุกข์เป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิตของเรา

สรุปองค์ความรู้จากหนังสือ หนังสือ “ทุกข์ไม่ไป หรือเราไม่ปล่อย” ถ่ายทอดองค์ความรู้สำคัญเกี่ยวกับ การเข้าใจและรับมือกับความทุกข์ โดยใช้หลักธรรมมาเป็นแนวทางให้เราสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีสติและสงบสุข องค์ความรู้สำคัญที่ได้รับ ได้แก่ ความทุกข์ไม่ได้เกิดจากภายนอก แต่อยู่ที่ใจเราเอง ทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนเปลี่ยนแปลง (ไตรลักษณ์) โลกธรรม 8 เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และเข้าใจ การปล่อยวางคือการเข้าใจ ไม่ใช่การละเลย การอยู่กับปัจจุบันช่วยให้เรามีความสุขมากขึ้น ความทุกข์คือครูที่ช่วยให้เราเติบโตทางจิตใจ ความสุขที่แท้จริงเกิดจากการอยู่ร่วมกับทุกข์อย่างมีปัญญา หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ผู้อ่าน มีมุมมองใหม่ต่อความทุกข์ และ เรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอย่างมีสติ ไม่ว่าชีวิตจะต้องพบเจอกับปัญหาใด ๆ เราสามารถเลือกได้ว่า จะจมอยู่กับมัน หรือจะเรียนรู้และเติบโตจากมัน สุดท้ายนี้ “ทุกข์ไม่ได้อยู่ที่มันไม่ไปจากเรา แต่ขึ้นอยู่กับว่า เราเป็นฝ่ายที่ยังไม่ปล่อยมันไปหรือไม่”

สรุป

ภาพรวมของหนังสือ “ทุกข์ไม่ไปหรือเราไม่ปล่อย” โดย พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) “ทุกข์ไม่ไป หรือเราไม่ปล่อย” เป็นหนังสือที่นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ธรรมชาติของ ความทุกข์ และ แนวทางการปล่อยวาง เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจความทุกข์ของตนเองและ จัดการกับมันได้อย่างมีสติ หนังสือเล่มนี้ไม่ได้สอนให้เราหลีกเลี่ยงทุกข์ แต่สอนให้เราอยู่ร่วมกับทุกข์โดยไม่ให้มันมาครอบงำจิตใจ

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็นสองภาคหลัก ได้แก่ ภาคแรก สัจธรรมของชีวิต อธิบายว่า ทุกข์เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องพบเจอ และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต หนังสือได้เปรียบเทียบชีวิตมนุษย์กับ

ฤดูกาลทั้งสี่ เพื่อให้เห็นภาพว่า ชีวิตของเราก็มีช่วงเวลาของการเติบโต การรุ่งโรจน์ การเสื่อมถอย และการสิ้นสุด เช่นเดียวกับธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ภาคที่สอง วางเป็นก็เย็นใจนำเสนอแนวทางในการปล่อยวางและอยู่ร่วมกับทุกข์โดยไม่ทุกข์ ซึ่งรวมถึงการเข้าใจหลักไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) และโลกธรรม 8 ประการ เพื่อให้เราตระหนักว่า ทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนเปลี่ยนแปลง ไม่มีอะไรคงอยู่ถาวร

ประเด็นสำคัญของหนังสือ 1. ต้นเหตุของทุกข์อยู่ที่ใจของเราเอง หนังสืออธิบายว่าหลายครั้งที่เราทุกข์ ไม่ใช่เพราะเหตุการณ์ภายนอก แต่เพราะเรา “ยึดติด” และ “ไม่ปล่อยวาง” 2. การปล่อยวางไม่ได้หมายถึงการละเลย หนังสือไม่ได้สอนให้เราหนีปัญหา แต่สอนให้เรายอมรับความจริง และมองปัญหาด้วยปัญญา 3. อยู่กับปัจจุบันให้มากขึ้น เรามักทุกข์เพราะจมอยู่กับอดีต หรือกังวลกับอนาคต หนังสือแนะนำให้เราฝึกสติ และอยู่กับปัจจุบันให้มากขึ้น และ 4. ชีวิตจะเบาสบายขึ้นเมื่อเรารู้จักปล่อยวาง เมื่อเราหยุดพยายามควบคุมทุกสิ่ง หยุดคาดหวังให้ทุกอย่างเป็นไปตามใจ เราจะพบกับความสงบและความสุขที่แท้จริง

จุดเด่นของหนังสือ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย หนังสือเล่มนี้ใช้ภาษาที่เรียบง่าย เหมาะกับทุกเพศทุกวัย ไม่ต้องมีพื้นฐานธรรมะก็สามารถเข้าใจได้ เชื่อมโยงหลักธรรมะกับชีวิตประจำวัน ผู้เขียนนำเสนอหลักธรรมผ่านตัวอย่างที่ใกล้ตัว ทำให้สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจตัวเองมากขึ้น หนังสือช่วยให้เรากลับมาทบทวนว่า “เรากำลังทุกข์เพราะอะไร?” และ “เรากำลังเป็นฝ่ายที่ไม่ปล่อยวางเองหรือไม่?” สร้างแรงบันดาลใจให้เปลี่ยนมุมมองต่อความทุกข์ หนังสือช่วยให้เรามองความทุกข์เป็น ครูที่สอนให้เราเติบโต ไม่ใช่สิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยง

หนังสือ “ทุกข์ไม่ไป หรือเราไม่ปล่อย” เป็นหนังสือที่ช่วยให้เราเข้าใจว่า ความทุกข์ไม่ได้อยู่ที่ภายนอก แต่เกิดจากใจของเราเอง ถ้าเราเรียนรู้ที่จะปล่อยวาง และเปลี่ยนมุมมองต่อชีวิต เราจะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างสงบและมีความสุขมากขึ้น หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่กำลังเผชิญปัญหาและต้องการแนวทางในการรับมือกับความทุกข์ หากเรานำหลักการในหนังสือเล่มนี้ไปใช้ เราจะพบว่า ทุกข์ไม่ได้อยู่ที่เราไม่สามารถหนีจากมันได้ แต่อยู่ที่ว่า เราเองเป็นฝ่ายที่ไม่ปล่อยวางมันต่างหาก

เอกสารอ้างอิง

พระมหาจุฑาชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). (2559). ทุกข์ไม่ไปหรือเราไม่ปล่อย. กรุงเทพมหานคร:

สัปายะ พัลลิตชิ่ง จำกัด

การบริหารจัดการน้ำเสียในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในประเทศไทย*

WASTEWATER MANAGEMENT IN LOCAL ADMINISTRATIVE AREAS IN THAILAND

เดชดำรงค์ ล่องลอย¹ และ จักรवाल สุขไมตรี²

Dachdamrong Longloy¹ and Jagraval Sukmaitree²

¹⁻²วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹⁻²College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s66563825016@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 7 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 9 มีนาคม 2568

Received 25 February 2025; Revised 7 March 2025; Accepted 9 March 2025

บทคัดย่อ

สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 การจัดการน้ำเสียเป็นภารกิจหลักภารกิจหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ท้องถิ่น ซึ่งได้มีการกำหนดไว้ อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ภารกิจของท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้ท้องถิ่นไม่สามารถปฏิบัติงานทุกอย่างให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านองค์ความรู้ด้านการจัดการน้ำเสียของบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ซึ่งยังคงเป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ท้องถิ่นต้องปรับบทบาท เสริมทักษะด้านการจัดการสร้างเครื่องมือหรือตัวช่วยในการบริหารจัดการ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาด้านน้ำเสียชุมชน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเทศไทย จึงได้ดำเนินการวิจัย และกำหนดมาตรการการจัดการน้ำเสียชุมชนในระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการด้านน้ำเสียอย่างเป็นขั้นตอน และสามารถ

Citation:

* เดชดำรงค์ ล่องลอย และ จักรवाल สุขไมตรี. (2568). การบริหารจัดการน้ำเสียในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 58-71.

Dachdamrong Longloy and Jagraval Sukmaitree. (2025). Wastewater Management In Local Administrative Areas In Thailand. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 58-71.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

คัดเลือกมาตรการที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งครอบคลุมถึงรายละเอียดของบทบาทให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทความนี้ได้นำเสนอส่วนหนึ่งของผลการศึกษาการบริหารจัดการด้านน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย เพื่อแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ปัญหาน้ำเสียในพื้นที่ ในปัจจุบัน อธิบายการดำเนินงานที่เป็นอยู่และวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, น้ำเสีย, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

Following the Local Administration Empowerment Act of 1999, the management of wastewater is one of the main tasks assigned to local administrative organizations. However, given the increasing number of responsibilities that local authorities must handle, they are often unable to perform all tasks effectively. There are also limitations in terms of personnel knowledge in wastewater management, budget, materials, and management, which remain key factors. Therefore, it is crucial for local authorities to adjust their roles, enhance their skills in management, and develop tools or aids to help with administration and solving various problems, especially the issue of wastewater management in local communities.

To address this, local authorities in Thailand have conducted research and developed wastewater management measures at the local level to serve as a tool that supports local authorities in managing wastewater step-by-step. These measures enable local authorities to select effective solutions to their wastewater problems and provide detailed roles for related agencies to assist and support the implementation of each step of the local government's

operations.

This article presents part of the findings from the study on wastewater management by local administrative organizations in the area. It highlights the current situation regarding wastewater problems, explains the ongoing operations, and analyzes factors related to the environmental management capabilities of local administrative organizations. Furthermore, it offers recommendations for developing the potential of local administrative organizations in wastewater management to make it more suitable and aligned with the emerging issues.

Keywords: Management, Wastewater, Local Government Organization

บทนำ

การเกิดน้ำเสียในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย น้ำเสียจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน รวมถึงการใช้ทรัพยากรน้ำในภาคอุตสาหกรรม และการเกษตร ส่งผลให้มีการปนเปื้อนของสารเคมีหรือสารอินทรีย์ที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน และสัตว์น้ำในระบบนิเวศ น้ำเสียที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมจะสะสม และก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว สาเหตุหลักของการเกิดน้ำเสียในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็นหลายปัจจัย เช่น การขยายตัวของเมือง และชุมชนที่ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียที่ครอบคลุม ขาดแคลนทรัพยากร และความรู้ในการจัดการน้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพ การทิ้งน้ำเสียจากภาคอุตสาหกรรมหรือการเกษตรโดยไม่มีการบำบัด และการขาดการควบคุม และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้การศึกษา และหาทางแก้ไขปัญหาน้ำเสียในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้การจัดการน้ำเสียเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน ตลอดจนช่วยปรับปรุงคุณภาพชีวิต และลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในชุมชนไทยต่อไปในอนาคต

น้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตเนื่องจากน้ำไม่เพียงแต่เป็นส่วนประกอบหลักในร่างกายของสัตว์ และพืชแต่ยังเป็นทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนิน

กิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อชีวิต เช่น การเกษตรกรรมที่ต้องใช้น้ำในการชลประทานเพื่อการปลูกพืช อุตสาหกรรมที่ใช้น้ำในการผลิต และการทำความสะอาดรวมถึงการใช้น้ำในชีวิตประจำวันของมนุษย์ เช่น การดื่มกิน การทำอาหาร และการรักษาความสะอาดทางกายภาพคุณสมบัติที่สำคัญของน้ำคือความสะอาด และบริสุทธิ์น้ำที่ปราศจากเชื้อโรคและสารพิษทำให้มั่นใจได้ว่าน้ำที่เรานำมาใช้จะไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ หากน้ำมีความสะอาด และบริสุทธิ์จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในหลากหลายด้านได้อย่างเต็มที่ ในอดีตการใช้ทรัพยากรน้ำจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หรือบ่อน้ำเป็นแหล่งน้ำดื่ม และใช้งานทั่วไปของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตรอบ ๆ แต่ในปัจจุบัน ปัญหาคุณภาพของน้ำ และมลพิษทางน้ำเกิดขึ้นมากมายทั้งจากการทิ้งขยะในแหล่งน้ำการใช้สารเคมีในเกษตรกรรม การปล่อยน้ำเสียจากอุตสาหกรรม และการชุมชนซึ่งทำให้แหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่งมีสารพิษหรือเชื้อโรคปนเปื้อน ส่งผลให้ไม่สามารถนำมาดื่มกินหรือใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัย จากการเสียสมดุลของน้ำที่เกิดจากมลพิษทำให้นักวิทยาศาสตร์ต้องหาวิธีในการจัดการ และฟื้นฟูคุณภาพน้ำ ทั้งการบำบัดน้ำเสีย และการป้องกันไม่ให้เกิดมลพิษทางน้ำในอนาคต เพื่อให้เราสามารถใช้ทรัพยากรน้ำได้อย่างยั่งยืน และไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือความเป็นอยู่ของคน และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ (รายงานสถานการณ์มลพิษน้ำในประเทศไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกรมควบคุมมลพิษ, 2559)

จากความเป็นมา และสภาพของปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงเรื่องสาเหตุการเกิดน้ำเสียในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของแหล่งน้ำธรรมชาติ ลดการเกิดมลพิษทางน้ำ และรักษาความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคที่เกี่ยวข้องกับน้ำเสีย เช่น โรคท้องร่วง และโรคระบาดอื่น ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การลดปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากครัวเรือน และอุตสาหกรรมในท้องถิ่นส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ และการจัดการน้ำเสียอย่างถูกวิธี เพื่อให้การพัฒนาในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยดำเนินไปอย่างสมดุลโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับคนรุ่นต่อไปเพื่อให้แนวทางการจัดการน้ำเสียสอดคล้องกับกฎหมาย และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ในด้านการเกิดน้ำเสียในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สถานการณ์น้ำเสียในประเทศไทย

สถานการณ์น้ำเสียของประเทศไทยในปัจจุบันยังคงเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญและท้าทาย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากร และกิจกรรมทางเศรษฐกิจสูง เช่น เมืองใหญ่ ชุมชนแออัด และเขตอุตสาหกรรม ปัญหาน้ำเสียเกิดจากการขยายตัวของเมือง และการเพิ่มขึ้นของประชากร ซึ่งส่งผลให้มีปริมาณน้ำเสียจากครัวเรือน และธุรกิจเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่หลายพื้นที่ยังขาดระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ หรือระบบที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ การปล่อยน้ำเสียจากอุตสาหกรรมที่มีสารเคมี และของเสียอันตราย โดยเฉพาะในเขตนิคมอุตสาหกรรม เช่น นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ก็เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน การจัดการขยะที่ไม่เหมาะสมก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ น้ำเสียเพิ่มขึ้น เนื่องจากขยะมูลฝอยที่ถูกทิ้งลงแหล่งน้ำกลายเป็นมลพิษทางน้ำแม้ว่าจะมีกฎหมาย และมาตรการควบคุมการปล่อยน้ำเสีย แต่การบังคับใช้กฎหมายยังไม่เข้มงวดเพียงพอ และการตรวจสอบยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ปัญหาน้ำเสียยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลกระทบจากปัญหาน้ำเสียมีทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และเศรษฐกิจ น้ำเสียที่ถูกปล่อยลงแหล่งน้ำธรรมชาติทำให้เกิดน้ำเน่าเสีย ส่งผลต่อระบบนิเวศทางน้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้น้ำเสียในการเกษตรหรือการบริโภคอาจก่อให้เกิดโรคติดต่อและปัญหาสุขภาพ ในขณะที่คุณภาพน้ำที่เสื่อมโทรมส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยว การประมง และการเกษตร แม้รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะพยายามแก้ไขปัญหาด้วยการพัฒนา ระบบบำบัดน้ำเสีย การรณรงค์สร้างจิตสำนึก และการใช้เทคโนโลยี แต่ความท้าทายยังคงอยู่จากการขาดงบประมาณ และทรัพยากร การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคเอกชนที่จำกัด และการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เคร่งครัด พื้นที่ที่ประสบปัญหารุนแรง เช่น กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ที่มีปริมาณน้ำเสียจากครัวเรือน และอุตสาหกรรมสูง แต่ระบบบำบัดน้ำเสียยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ชุมชนแออัดที่ขาดระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม และเขตนิคมอุตสาหกรรมที่ยังมีการปล่อยน้ำเสียจากโรงงาน ยังต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วนและบูรณาการจากทุกภาคส่วน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในระยะยาว (ผลกระทบจากการปล่อยน้ำเสียในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง.สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2560)

สาเหตุการเกิดน้ำเสียในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

น้ำเสียในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในประเทศไทยเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ และส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม การเกิดน้ำเสียในพื้นที่เหล่านี้สามารถเกิดจากหลายปัจจัย ซึ่งล้วนแต่เกี่ยวข้องกับการขาดการจัดการที่เหมาะสม และการเติบโตของชุมชนที่ไม่สามารถรองรับกับการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมได้อย่างยั่งยืนหนึ่งในสาเหตุหลักของการเกิดน้ำเสียใน อปท. คือ การขยายตัวของประชากรและการเพิ่มขึ้นของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว ซึ่งมักมีการปล่อยน้ำเสียโดยไม่ได้ผ่านการบำบัดที่เหมาะสม นอกจากนี้ การขาดการจัดการขยะ และน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในเรื่องการดูแลสิ่งแวดล้อม ก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการปนเปื้อนของน้ำในพื้นที่ต่างๆ อีกหนึ่งสาเหตุสำคัญคือ การขาดแคลนระบบบำบัดน้ำเสียที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือเขตเมืองขนาดเล็กที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีหรือการลงทุนในการจัดการน้ำเสียได้ ทำให้การปล่อยน้ำเสียที่ไม่ได้ผ่านการบำบัดลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของน้ำในแหล่งน้ำสาธารณะ และสิ่งแวดล้อมโดยรวม (โกลบอล ทรีท น้ำเสียและแหล่งกำเนิดน้ำเสีย, 2563 อ้างถึง ัญญา ชัยเวช, มาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมมลพิษทางน้ำที่เกิด จากกิจการโรงงานขนาดเล็ก 2566 : 6)

1. แหล่งที่มาของมลพิษทางน้ำ
2. ลักษณะ และผลกระทบของมลพิษทางน้ำ

แหล่งที่มาของมลพิษทางน้ำ แหล่งกำเนิดมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำแบ่งออก เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ แหล่งที่มีจุดกำเนิดแน่นอน (Point Source) แหล่งชุมชน โรงงาน อุตสาหกรรม เป็นต้น และแหล่งที่มีจุดกำเนิดไม่แน่นอน (Non-Point Source) ได้แก่ การเกษตร

1. มลพิษทางน้ำจากชุมชน ได้แก่ การทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลองอยู่เป็นประจำ เช่น กล่องนม หรือ ถุงขนมที่มีเศษอาหาร หลอด ขวดน้ำ เสื้อผ้าใช้แล้ว ผ้าอ้อมสำเร็จรูป ทิ้งซากสัตว์ตาย เป็นต้น หรือแม้กระทั่งแหล่งน้ำอยู่ใกล้บริเวณที่ทิ้งขยะจำนวนมาก สามารถปลิวไปตามลมแล้วตกลงมาในแม่น้ำลำคลองได้ เช่น ถุงพลาสติก เศษกระดาษา เป็นต้น หากมีขยะในแหล่งน้ำปริมาณสูงมากจะทำให้เกิด การหมักหมม และก่อให้เกิดสารพิษในแหล่งน้ำได้ รวมถึงเป็นแหล่งอาหารของแมลงสาบ หนู และแมลงวัน ที่จะกลายเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคลงในแม่น้ำ

การปล่อยน้ำเสียจากอาคารบ้านเรือนที่ปล่อยน้ำทิ้งจากการซักผ้า ซึ่งมีปริมาณฟอสเฟตที่เป็นแร่ธาตุมีอยู่ผงซักฟอกทั่วไป ทำให้พืชเจริญเติบโตปกคลุมน้ำเป็นจำนวนมากจึง ทำให้ออกซิเจนในอากาศไม่สามารถละลายน้ำได้ ทำให้น้ำเสีย และสัตว์น้ำก็ตายลง และร้านค้าปล่อยน้ำทิ้งที่มีคราบไขมันปนกับเศษอาหาร โดยเฉพาะคราบไขมันที่สะสมจะลอยปกคลุมผิวน้ำ จะทำให้ออกซิเจนในอากาศไม่สามารถละลายน้ำได้จึงส่งผลให้น้ำเน่าเสีย กล่าวคือชุมชน และอาคารบ้านเรือนเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำที่สำคัญเพราะสมาชิกในชุมชนนั้นต่างก่อให้เกิดของเสียในแต่ละวันโดยทิ้งหรือระบายของเสีย เหล่านั้นลงสู่ท่อชุมชน ระบายน้ำทิ้งหรืออาจทิ้งของเสียลงสู่แม่น้ำลำคลองโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการทิ้ง เศษอาหาร น้ำที่มาจากการชำระล้างร่างกาย และจากการทำความสะอาดเครื่องใช้ รวมถึงการทิ้งน้ำจากกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน น้ำทิ้งหรือของเสียจากชุมชนนั้นส่วนใหญ่จะเป็นสารอินทรีย์ที่ก่อให้เกิด การเน่าเสียของแม่น้ำลำคลอง

2. มลพิษทางน้ำจากโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ น้ำเสียที่เกิดจากกระบวนการอุตสาหกรรม ตั้งแต่ขั้นตอนการล้างวัตถุดิบ กระบวนการผลิตจนถึงการทำความสะอาดโรงงาน รวมทั้งน้ำเสียที่ยังไม่ได้รับการบำบัดหรือน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้ว แต่ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานน้ำทิ้งอุตสาหกรรม องค์ประกอบของน้ำทิ้ง จากโรงงานอุตสาหกรรมจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับอัตราการไหลของน้ำทิ้งประเภท และขนาดของโรงงาน โรงงานอุตสาหกรรมทั่วไปใช้น้ำในปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน น้ำที่ใช้ทำความสะอาดเครื่องมือ และพื้นที่ในโรงงาน และน้ำทิ้งจากโรงงานจะเป็นน้ำเสียไหลลงสู่แม่น้ำลำคลอง บางโรงงานอาจมีวัสดุเหลือจากผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมบางประเภท ปนไปกับน้ำทิ้งทั้งหมดนี้เป็นเหตุให้น้ำในแม่น้ำ ลำคลองเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็น มีสารพิษปะปนอยู่กลายเป็นมลภาวะที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม

3. มลพิษทางน้ำจากเกษตรกรรม ได้แก่ น้ำเสียที่เกิดจากกิจกรรมทางการเพาะปลูก น้ำเสียจากการเพาะปลูกจะมีไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โปแตสเซียม และสารพิษต่าง ๆ ในปริมาณสูง ส่วนน้ำเสียจากการเลี้ยงสัตว์ จะพบสิ่งสกปรกในรูปของสารอินทรีย์เป็นส่วนมาก

กล่าวโดยสรุป แหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ แหล่งที่มีจุดกำเนิดแน่นอน (Point Source) เช่น ชุมชน และโรงงานอุตสาหกรรม และแหล่งที่มีจุดกำเนิดไม่แน่นอน (Non-Point Source) เช่น การเกษตรกรรม มลพิษทางน้ำจากชุมชนเกิดจากการทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง เช่น กล่องนม ขวดพลาสติก หรือการปล่อยน้ำเสียจากบ้านเรือนที่มีฟอสเฟตจากผงซักฟอก ซึ่งทำให้พืชเจริญเติบโตมากเกินไป และลดออกซิเจนในน้ำ มลพิษทางน้ำจากโรงงานอุตสาหกรรมเกิดจากกระบวนการผลิตที่มีการล้างวัสดุ และเครื่องจักร ซึ่งอาจทำให้น้ำทิ้งมีสารพิษ และสิ่งสกปรกปนเปื้อน ส่งผลให้น้ำในแม่น้ำ

ลำคลองมีสารพิษ และส่งกลิ่นเหม็น ส่วนมลพิษทางน้ำจากการเกษตรกรรมเกิดจากการปล่อยน้ำเสียที่มีไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และสารเคมีจากปุ๋ย และยาฆ่าแมลงที่เป็นอันตรายต่อคุณภาพน้ำ

ลักษณะน้ำเสียที่สำคัญ (คู่มือบำบัดน้ำเสียชุมชน กรมควบคุมมลพิษ 2560 : 4) เกิดจากบ้านพักอาศัยประกอบไปด้วยน้ำเสียจากกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้สารอินทรีย์ในน้ำเสีย ได้แก่ คาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน เช่น เศษซากสัตว์ พืชผัก น้ำแกง เศษใบตอง ชี้นเนื้อ เปนตน ซึ่งสามารถถูกย่อยสลายได้โดยจุลินทรีย์ที่ใช้ออกซิเจน ทำให้ระดับออกซิเจนละลายน้ำ (Dissolved Oxygen) ลดลงเกิดสภาพเน่าเหม็นได้ ปริมาณของสารอินทรีย์ในน้ำนิยมนวัดด้วย คาบีโอดี (Biochemical Oxygen Demand: BOD) เมื่อคาบีโอดีในน้ำสูง แสดงว่ามีสารอินทรีย์ปะปนอยู่มาก และสภาพเน่าเหม็นจะเกิดขึ้นได้ง่าย สารอนินทรีย์ในน้ำเสีย ได้แก่ แร่ธาตุต่างๆที่อาจไม่ทำให้เกิดน้ำเน่าเหม็นแต่อาจเป็น อันตรายต่อสิ่งมีชีวิต ได้แก่ คลอไรด์ ซัลเฟต โลหะหนัก และสารพิษ อาจอยู่ในรูปของสารอินทรีย์หรืออนินทรีย์ และสามารถสะสมอยู่ในห่วงโซ่อาหารของสัตว์หรือพืชก็ได้ และเกิด เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต เช่น ปะการัง ไครเมียม ทองแดง ปกติจะอยู่ในน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม และสารเคมีที่ใช้ในการกำจัด ศัตรูพืชที่ปนมากับน้ำทิ้งจากการเกษตร สำหรับในเขตชุมชนอาจมีสารมลพิษนี้มาจากอุตสาหกรรมในครัวเรือนบางประเภท เช่น อูซอมรถรานชุบโลหะ และน้ำเสียจากโรงพยาบาล เปนตน น้ำมันและเศษวัสดุลอยน้ำต่าง ๆ เปนอุปสรรคต่อการสังเคราะห์แสง และกีดขวางการกระจายของออกซิเจนจากอากาศลงสู่น้ำ นอกจากนั้น ยังทำให้เกิดสภาพไม่นาดู ของแข็ง เมื่อจมตัวสูกนลำนน้ำจะเกิดสภาพไร้ออกซิเจนที่ท้องน้ำทำให้ แหล่งน้ำตื้นเขิน มีความขุ่นสูง มีผลกระทบต่อการดำรงชีพของสัตว์น้ำ โดยเฉพาะสัตว์น้ำที่อาศัย และหากินใต้ท้องน้ำ สารก่อให้เกิดฟอง/สารซักฟอก ผงซักฟอก สบู่ ฟองจะกีดกันการกระจายของออกซิเจนในอากาศสู่น้ำ และเป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำ จุลินทรีย์ ปกติในน้ำเสียจะมีจุลินทรีย์อยู่โดยธรรมชาติ โดยน้ำเสีย จากโรงฟอกหนัง โรงฆ่าสัตว์ หรือโรงงานผลิตอาหารทุกประเภทจะมี จุลินทรีย์เปนจำนวนมาก จุลินทรีย์เหล่านี้ใช้ออกซิเจน ในการดำรงชีวิต ทำให้ระดับออกซิเจนที่ละลายอยู่ในน้ำลดลง แหล่งน้ำเน่าเหม็น นอกจากนี้ จุลินทรีย์บางชนิดอาจเป็นเชื้อโรคที่เป็นอันตรายต่อประชาชน เช่น จุลินทรีย์ในน้ำเสียจาก โรงพยาบาล ภาตอาหาร ไตแก ไนโตรเจน และฟอสฟอรัส เมื่อมีปริมาณสูงจะทำให้ เกิดการ เจริญเติบโต และเพิ่มปริมาณอย่างรวดเร็วของสาหร่าย (Algae Bloom) ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญ

ทำให้ระดับออกซิเจนในน้ำลดต่ำลงมาก ในช่วงกลางคืน และทำให้เกิดวัชพืชน้ำ ซึ่งเป็นปัญหา แก่การระบายน้ำ และการสัญจรทางน้ำ กลิ่น เกิดจากก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ (H₂S) ซึ่งเกิดจาก การย่อยสลาย ของสารอินทรีย์ แบบไร้ออกซิเจนหรือกลิ่นอื่น ๆ จากโรงงาน อุตสาหกรรม เช่น โรงงานทำปลาปน โรงฆ่าสัตว์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของ “น้ำเสีย” น้ำเสียจากบ้านพักอาศัยประกอบด้วย สารอินทรีย์ เช่น คาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน (จากเศษข้าว, ก๋วยเตี๋ยว, พืชผัก ฯลฯ) ที่สามารถย่อยสลายได้โดยจุลินทรีย์ที่ใช้ออกซิเจน ทำให้ระดับออกซิเจนในน้ำลดลง และเกิด สภาพน้ำเหม็น รวมถึงสารอินทรีย์ เช่น คลอไรด์, ซัลเฟต, โลหะหนัก (ปรอท, โครเมียม, ทองแดง) ที่อาจเป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต น้ำมัน และเศษวัสดุลอยน้ำก็ส่งผลต่อการกระจาย ออกซิเจนในน้ำ สารซักฟอก และฟองจะกีดขวางการกระจายออกซิเจน และเป็นอันตรายต่อ สิ่งมีชีวิตในน้ำ จุลินทรีย์ที่มีอยู่ในน้ำเสียจากแหล่งต่างๆ อาจทำให้ระดับออกซิเจนลดลงและเกิด น้ำเน่าเหม็น หรือเป็นเชื้อโรคที่อันตรายนอกจากนี้ ธาตุอาหาร เช่น ไนโตรเจน และฟอสฟอรัส ที่มีปริมาณสูงสามารถทำให้เกิดการเจริญเติบโตของสาหร่าย (Algae Bloom) ซึ่งส่งผล ต่อระดับออกซิเจนในน้ำ และเกิดปัญหาวัชพืชน้ำ

มาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำเสียชุมชน (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.2559) แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของ ประเทศ (พ.ศ. 2559 – 2564) จากปัญหา อุปสรรคดังกล่าวข้างต้นมีมาตรการแก้ไขปัญหาคือ สำคัญใน 4 มาตรการด้วยกัน คือ มาตรการจัดการน้ำ เสียชุมชน ณ แหล่งกำเนิด มาตรการเพิ่ม ศักยภาพการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน มาตรการพัฒนากฎหมาย และมาตรการส่งเสริมการมี ส่วนร่วมจัดการน้ำเสียชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. **มาตรการจัดการน้ำเสียชุมชน ณ แหล่งกำเนิด** ได้แก่ เข้มงวดบังคับใช้กฎหมายให้ แหล่งกำเนิดน้ำเสียชุมชนต้องติดตั้งระบบน้ำเสียด้วยตนเอง และบำบัดน้ำเสียได้ตามมาตรฐาน ที่กำหนด สนับสนุนการผลิต และการใช้ผลิตภัณฑ์ประหยัดน้ำเพื่อลดปริมาณน้ำเสียโดยการ เสนอฉลากผลิตภัณฑ์ประหยัดน้ำ สนับสนุนการบำบัดน้ำเสียแบบติดกับที่หรือสำเร็จรูป ที่ได้ รับรองมาตรฐานด้านประสิทธิภาพการบำบัด

2. **มาตรการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน** จัดทำแผนการจัดการน้ำ เสียชุมชนของจังหวัด และสอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชนของประเทศ พื้นฟูระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนที่มีอยู่เดิมให้สามารถบำบัดน้ำเสียได้ตามมาตรฐานที่กำหนด อย่างต่อเนื่อง และให้นำน้ำทิ้งกลับไปใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สนับสนุน

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ กำกับให้ อปท. ที่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนเร่งออกข้อบัญญัติกำหนดอัตราค่าบริการบำบัดน้ำเสีย และดำเนินการจัดการจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสีย สนับสนุนภาคเอกชนร่วมลงทุนกับ อปท. ในการบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสีย

3. มาตรการ พัฒนากฎหมาย กฎเกณฑ์ระเบียบ พัฒนากฎหมายเฉพาะการจัดการน้ำเสียในภาพรวมที่มีประสิทธิภาพ เช่น พระราชบัญญัติการจัดการน้ำเสีย และการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเร่งรัดออกกฎหมายเพื่อเก็บภาษีมลพิษจากแหล่งกำเนิดน้ำเสียชุมชน เร่งรัดออกกฎกระทรวงฯ เกี่ยวกับผู้ควบคุม และผู้ให้บริการบำบัดน้ำเสียชุมชน ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ปรับปรุงหลักเกณฑ์การตรวจสอบอาคารตามกฎหมายภายใต้ พ.ร.บ. ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยเพิ่มการตรวจสอบการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย และคุณภาพน้ำทิ้ง

4. มาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการน้ำเสียชุมชน ภาครัฐสร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่เยาวชน ประชาชนในการประหยัดน้ำเพื่อลดการระบายน้ำเสีย สร้างจิตสำนึกให้กับเจ้าของแหล่งกำเนิดน้ำเสียชุมชนเข้าใจถึงความสำคัญของการบำบัดน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิด วิจัยพัฒนาเทคโนโลยีการจัดการน้ำเสียชุมชน และการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับพื้นที่รวมถึงการนำน้ำทิ้งกลับไปใช้ประโยชน์ พัฒนาเครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ประกอบการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงมาตรการจูงใจให้บ้านเรือนและอาคารติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังคุณภาพน้ำเพื่อให้มีระบบเฝ้าระวังติดตามผล และแจ้งเบาะแสปัญหาน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป มาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำเสียชุมชนประกอบด้วย 4 มาตรการหลัก ได้แก่ 1. การจัดการน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิด โดยการบังคับใช้กฎหมายให้แหล่งกำเนิดน้ำเสียติดตั้งระบบบำบัดและสนับสนุนการใช้ผลิตภัณฑ์ประหยัดน้ำ 2. การเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน โดยการจัดทำแผนการจัดการน้ำเสียระดับจังหวัดและส่งเสริมให้ อปท. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม 3. การพัฒนามาตรฐานเพื่อให้มีการจัดการน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ เช่น การออกกฎหมายเก็บภาษีมลพิษจากแหล่งกำเนิดน้ำเสีย 4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการณรงค์ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการประหยัดน้ำ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการบำบัดน้ำเสีย พร้อมสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ

การบริหารจัดการน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีหนังสือสั่งการถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยกำหนดเป็นนโยบายให้ท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นควบคุมให้บ้านเรือนและอาคารติดตั้งถังดักไขมัน และระบบบำบัดน้ำเสียเพื่อลดปริมาณความสกปรกในเบื้องต้นก่อนที่จะระบายลงท่อระบายน้ำหรือแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนั้นเพื่อเป็นการขับเคลื่อนนโยบายให้บรรลุวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น จึงชักชวนแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากจุดกำเนิดแหล่งกำเนิด น้ำเสียผ่านกลไกประชารัฐโดยให้จังหวัดแจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการบริหารจัดการน้ำเสีย เป็น 3 ระยะดังนี้ 1. ระยะต้น ขอความร่วมมือ อปท. กำหนดออกข้อบัญญัติท้องถิ่นควบคุมให้อาคาร หมู่บ้านจัดสรร บ้านเรือน ที่พักอาศัย ติดตั้งบ่อดักไขมันและระบบบำบัดน้ำเสียเฉพาะพื้นที่ หรือระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนรณรงค์สร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่บ้านเรือนทุกบ้านเรือน โรงเรียนสังกัดและไม่สังกัด อปท.สถานประกอบการ ร้านอาหาร หาบเร่แผงลอย ประชาชน และเยาวชน ในการลดการทิ้งของเสียและขยะลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะพร้อมทั้งส่งเสริมการประหยัดการใช้น้ำสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการ หรือเจ้าของแหล่งกำเนิดน้ำเสียและเสริมสร้างศักยภาพ องค์ความรู้ด้านการจัดการน้ำเสียให้แก่ อปท. ให้มีขีดความสามารถในการบำบัดน้ำเสียได้ตามที่กฎหมายกำหนด 2. ระยะกลาง พื้นฟูระบบบำบัดน้ำเสียที่มีอยู่เดิมให้สามารถใช้งานได้ต่อเนื่อง บำบัดน้ำเสียได้มาตรฐานที่กำหนดและให้นำน้ำทิ้งกลับไปใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รณรงค์ให้ชุมชนหรือสถานประกอบการในชุมชนเมืองมีการเชื่อมต่อระบายน้ำเสียเข้าสู่ระบบรวบรวม รวมทั้งเสริมสร้างความรู้สิ่งแวดล้อมในน้ำที่อยู่ในระดับเสื่อมโทรมให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานหรือใกล้เคียงกับมาตรฐาน โดยส่งเสริมการใช้น้ำหมักชีวภาพ สารสกัดชีวภาพ น้ำหมัก หรือจุลินทรีย์ (Enzyme ionic Plasma) หรือก้อนจุลินทรีย์ (EM Ball) มาใช้บำบัดน้ำเสียในพื้นที่ที่มีน้ำเสีย 3. ระยะปลาย สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ เพื่อให้มีระบบเฝ้าติดตาม และแจ้งเบาะแสปัญหาน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ อาทิจัดชุดนักสืบ นักตรวจแหล่งสายน้ำเป็นต้น จัดตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับท้องถิ่นในการจัดการน้ำเสีย โดยการนำศาสตร์พระราชหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (ใช้ธรรมชาติบำบัด) อาทิตดักก้นหาน้ำขี้พัฒนาเพื่อเพิ่มออกซิเจนในน้ำ ศึกษาระบบเทคโนโลยีการจัดการน้ำเสีย และการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับพื้นที่รวมถึงการนำน้ำทิ้งกลับไปใช้ประโยชน์ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและส่งเสริมในการลด

ปริมาณและความสกปรกของน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิด โดยนำน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วมาใช้ใหม่ เพื่อเกิดประโยชน์เช่น การเกษตร อุตสาหกรรม เป็นต้น (คู่มือและเอกสารแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียและขยะมูลฝอยในคลองสี่วาพาสวัสดิ์ ตำบลนาดีโครงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมพื้นที่ โดย มูลนิธิบูรณะนิเวศ, 2564)

กล่าวโดยสรุป กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในประเทศไทยออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุมการติดตั้งถังดักไขมันและระบบบำบัดน้ำเสียในบ้านเรือน อาคาร และสถานประกอบการ เพื่อลดปริมาณความสกปรกก่อนระบายน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ โดยดำเนินการผ่านกลไกประชาธิปไตยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1. ระยะต้น สร้างจิตสำนึก และออกข้อบัญญัติควบคุมการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย 2. ระยะกลาง ฟื้นฟูระบบบำบัดน้ำเสียเดิม และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการบำบัดน้ำเสีย และ 3. ระยะปลาย สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังคุณภาพน้ำและส่งเสริมการนำน้ำที่บำบัดแล้วกลับมาใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตรหรืออุตสาหกรรม เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำเสียมีประสิทธิภาพและยั่งยืนตามเป้าหมาย

สรุป

ปัญหาน้ำเสียในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยมีความซับซ้อนและหลากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งคุณภาพน้ำและสิ่งแวดล้อม การทิ้งขยะจากชุมชนที่ไม่ถูกวิธี เช่น ขยะพลาสติก เศษอาหารหรือขยะจากการใช้น้ำในครัวเรือน ส่งผลให้เกิดการปนเปื้อนของสารอินทรีย์ เช่น คาร์โบไฮเดรต โปรตีน และไขมัน ซึ่งเมื่อรวมกับน้ำเสียจากบ้านเรือนที่มีสารฟอสเฟตจากผงซักฟอก ทำให้ระดับออกซิเจนในน้ำลดลง ส่งผลให้เกิดการเน่าเสียในแหล่งน้ำ และทำให้ไม่สามารถรองรับชีวิตในน้ำได้อีกต่อไป ในส่วนของน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม มักมีสารเคมีและโลหะหนัก เช่นปรอท โครเมียม และทองแดง ที่ถูกปล่อยออกมาในกระบวนการผลิต ซึ่งมีความอันตรายสูงต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำและสามารถสะสมในห่วงโซ่อาหาร ทำให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์และสัตว์น้ำ นอกจากนี้ น้ำเสียจากภาคการเกษตรที่เกิดจากการใช้ปุ๋ยและสารเคมี มักจะมีการปล่อยสารไนโตรเจนและฟอสฟอรัสลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้เกิดการเจริญเติบโตของสาหร่ายในน้ำ และส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศ

จากข้อมูลพบว่า การแก้ไขปัญหาภัยแล้งในประเทศไทยจำเป็นต้องใช้มาตรการที่มีประสิทธิภาพ และหลากหลายโดยการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำเสีย เช่น การติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียภายในบ้านหรือโรงงาน และการกำหนดมาตรฐานน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมอย่างเข้มงวด อีกทั้งยังควรส่งเสริมให้ประชาชนใช้ผลิตภัณฑ์ที่ช่วยประหยัดน้ำและลดการทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ การนำระบบบำบัดน้ำเสียที่มีเทคโนโลยีทันสมัยมาประยุกต์ใช้ เช่น การบำบัดน้ำเสียแบบรีไซเคิล เพื่อกลับมาใช้ใหม่ในภาคอุตสาหกรรมหรือเกษตรกรรม ซึ่งจะช่วยลดปริมาณน้ำเสียที่ปล่อยสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ

โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และเอกชนในการจัดการระบบบำบัดน้ำเสียก็เป็นแนวทางที่มีความสำคัญเพื่อให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การจัดทำกิจกรรมรณรงค์และการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียที่ถูกต้อง และการสร้างจิตสำนึกในการรักษาคุณภาพน้ำของท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมีความรับผิดชอบในการดูแลแหล่งน้ำอย่างยั่งยืน โดยการรักษาคุณภาพน้ำและการป้องกันมลพิษทางน้ำสามารถทำได้ผ่านการปรับพฤติกรรมทั้งในระดับบุคคลและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 – 2564). เรียกใช้เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.pcd.go.th/publication/5061/>
- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). (ร่าง) ยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษ 20 ปี และแผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2560 – 2564. เรียกใช้เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.pcd.go.th/strategy/>
- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). รายงานสถานการณ์มลพิษน้ำในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2568 จาก <https://www.pcd.go.th/publication/3653/>
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2557). แผนยุทธศาสตร์อนามัยสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2555 – 2559. เรียกใช้เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://env.anamai.moph.go.th/th/environmental-health-strategic-plan>

- สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล. (ม.ป.ป.). ปัญหามลพิษทางน้ำ. เรียกใช้เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://il.mahidol.ac.th/e-media/ecology/chapter3/chapter3_water6.htm
- เทศบาลเมืองทุ่งสง. (ม.ป.ป.). ปัญหาสิ่งแวดล้อม. เรียกใช้เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.tungsong.com/Environment/Eco/Problem.asp>
- ThaiEnvironmentBlog. (2560). น้ำเสียและแหล่งกำเนิดน้ำเสีย. เรียกใช้เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.google.com/url?sa=i&url>
- โกลบอล ทริท. (ม.ป.ป.). น้ำเสียและแหล่งกำเนิดน้ำเสีย. เรียกใช้เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://shorturl.asia/Ek6mT/>
- มูลนิธิบูรณะนิเวศ. (2564). คู่มือและเอกสารแนวทางการบริหารจัดการน้ำเสียและขยะมูลฝอยในคลองสีวาฬสวัสดิ์ ตำบลนาดี โครงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมพื้นที่. สมุทรสาคร: มูลนิธิบูรณะนิเวศ.
- (ม.ป.ป.). น้ำเสียและแหล่งกำเนิดน้ำเสีย. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2562, จาก <http://www.scienceanalys.com/index.php?lite=article&qid=41934738>

ตามรอยพระอรหันต์*

FOLLOWING THE FOOTSTEPS OF THE ARAHANTS

พระมหาพุทธพัฒน์ พุทฺธสโร (คำวิมล)¹, สมเดช นามเกต² และ พระครูจิรธรรมธัช³

Phramaha Phutthaphat Buddhasaro (Khamwimon)¹, Somdet Namket² and Phrakru Jiradhammathat³

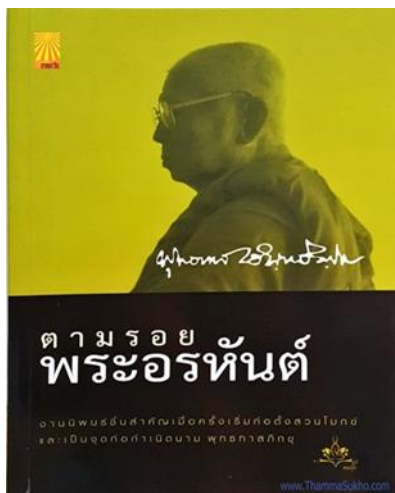
¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻² Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: 6702105001@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 3 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 9 มีนาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 11 มีนาคม 2568

Received 3 March 2025; Revised 9 March 2025; Accepted 11 March 2025

แปลจากหนังสือ : ตามรอยพระอรหันต์

ผู้เขียน : พุทธทาสภิกขุ

ผู้แปล : พุทธทาสภิกขุ

สำนักพิมพ์ : สุขภาพใจ

ปีที่พิมพ์ : 2534

จำนวนหน้า : 296 หน้า

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการดับทุกข์ เป็นหนทางแห่งปัญญาที่นำพาสรรพสัตว์ออกจากวิภวสงสารไปสู่ความหลุดพ้น จุดหมายสูงสุดของการปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา คือ พระ

Citation:

* พระมหาพุทธพัฒน์ พุทฺธสโร (คำวิมล), สมเดช นามเกต และ พระครูจิรธรรมธัช. (2568). ตามรอยพระอรหันต์.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 72-87.

Phramaha Phutthaphat Buddhasaro (Khamwimon), Somdet Namket and Phrakru Jiradhammathat. (2025).

Following The Footsteps Of The Arahants. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 72-87.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

นิพพาน ซึ่งเป็นภาวะที่ปราศจากกิเลสและความทุกข์โดยสิ้นเชิง ผู้ที่เข้าถึงสภาวะนี้ได้เรียกว่า พระอรหันต์ ซึ่งหมายถึงผู้ที่ได้ทำลายกิเลสทั้งปวงไม่กลับคืนมาสู่ความทุกข์อีกต่อไป การเป็น พระอรหันต์ไม่ได้เกิดขึ้นจากความเชื่อหรือการอ้อนวอน แต่เกิดจากการปฏิบัติธรรมอย่าง ถูกต้องตามมรรคมืองค์แปด ซึ่งเป็นเส้นทางสายเอกที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบและประกาศ ให้แก่โลก หนังสือ "ตามรอยพระอรหันต์" เล่มนี้ เป็นการรวบรวมหลักธรรมที่เป็นแก่นแท้ของ พุทธศาสนา ซึ่งพุทธศาสนิกชนได้ถ่ายทอดไว้อย่างชัดเจนและเรียบง่าย เพื่อให้ผู้อ่านสามารถ เข้าใจ และนำไปปฏิบัติได้จริง

พระอรหันต์คือใคร และเหตุใดเราควรเดินตามรอยท่าน พระอรหันต์คือผู้ที่ฝึกฝน ตนเองอย่างสมบูรณ์แบบ จนถึงจุดที่สามารถละวางกิเลสทุกชนิดได้โดยสิ้นเชิง ไม่มีความโลภ ความโกรธ หรือความหลงใดๆ หลงเหลืออยู่ในจิตใจของท่าน ท่านเป็นผู้ที่เห็นโลกตามความ เป็นจริง (ยถาภูตญาณทัสสนะ) รู้แจ้งถึงธรรมชาติของสรรพสิ่งว่าเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และไม่หลงยึดมั่นถือมั่นอีกต่อไป

การเดินตามรอยพระอรหันต์ ไม่ได้หมายความว่าเราต้องละทิ้งทุกสิ่งและออกบวช เสมอไป แต่หมายถึงการนำหลักธรรมมาปฏิบัติให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของตนเอง เพื่อให้เกิด ปัญญาและความสงบภายใน การปฏิบัติธรรมไม่ได้เป็นเรื่องของพระสงฆ์เท่านั้น แต่ฆราวาสเอง ก็สามารถฝึกฝนตนเองเพื่อให้เข้าใจหลักความเป็นอรหันต์ได้เช่นกัน

แนวทางการปฏิบัติ ตามรอยพระอรหันต์ หนังสือเล่มนี้จะชี้ให้เห็นแนวทางสำคัญใน การเดินตามรอยพระอรหันต์ ซึ่งประกอบด้วย ไตรสิกขา อันได้แก่ 1. ศีล ความประพฤติที่ดีงาม การควบคุมกาย วาจา และใจ ให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2. สมาธิ การฝึกจิตให้ตั้งมั่น มีสติรู้ตัว ไม่ปล่อยใจให้จิตฟุ้งซ่านหรือหลงอยู่ในอารมณ์ที่เป็นอกุศล 3. ปัญญา การเห็นแจ้งตามความเป็นจริง ไม่หลงยึดมั่นถือมั่นในตัวตนหรือสิ่งใด ๆ เมื่อฝึกฝน ไตรสิกขาอย่างสมบูรณ์ จิตจะค่อย ๆ หลุดพ้นจากอำนาจของกิเลส ไม่ยึดติดกับสุขและทุกข์ ไม่ หวั่นไหวต่อโลกธรรม และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข ความสำคัญของการศึกษาพระ ธรรม และการปฏิบัติให้ถึงแก่นแท้ในยุคปัจจุบันผู้คนจำนวนมากแสวงหาความสุขภายนอก แต่กลับพบกับความทุกข์ที่ไม่สิ้นสุด เพราะความสุขเหล่านั้นเป็นเพียงสิ่งชั่วคราวไม่จีรังยั่งยืน สิ่งที่เราควรแสวงหาแท้จริงคือ ความสุขภายใน ซึ่งเกิดจากจิตที่ปลอดโปร่ง เบาสบาย และ ปราศจากกิเลส

หนังสือ "ตามรอยพระอรหันต์" ไม่ได้เป็นเพียงตำราทางศาสนาเท่านั้น แต่เป็นคู่มือสำหรับชีวิต เป็นแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้เราสามารถเข้าใจธรรมะและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ไม่ว่าผู้อ่านจะเป็นพระภิกษุ สามเณร หรือฆราวาส ทุกคนสามารถนำหลักธรรมเหล่านี้ไปใช้เพื่อพัฒนาตนเองให้เข้าใจความสงบแห่งจิต

พระอรหันต์ไม่ได้เป็นเพียงบุคคลในตำนานหรือเรื่องราวในคัมภีร์เท่านั้น แต่เป็นตัวอย่างของผู้ที่สามารถฝึกฝนตนเองจนถึงจุดสูงสุดของความเป็นมนุษย์ ท่านเป็นเครื่องยืนยันว่า มนุษย์ทุกคนสามารถหลุดพ้นจากกิเลสได้ หากตั้งใจปฏิบัติอย่างจริงจังตามหลักพระธรรมวินัย ขอให้หนังสือเล่มนี้เป็นแสงส่องทางสำหรับผู้แสวงหาความจริง เป็นแรงบันดาลใจให้ทุกท่านได้เริ่มต้นเดินตามรอยพระอรหันต์ ไม่ว่าหนทางนั้นจะยาวไกลเพียงใด ขอให้มีความศรัทธา ความเพียร และปัญญาเป็นเครื่องนำทาง สุดท้ายแล้ว ผู้ที่ก้าวเดินไปบนเส้นทางนี้ย่อมได้รับผลแห่งความสงบสุขที่แท้จริง และสามารถเข้าถึงความหลุดพ้นได้ในที่สุด

เนื้อเรื่อง ตามรอยพระอรหันต์

พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้เพียงทำความดีแบบทั่วไป หรือมุ่งหวังผลตอบแทนในรูปของวัตถุหรือสวรรค์ หากแต่เป็นศาสนาแห่ง "การดับทุกข์" ซึ่งหมายถึงการสิ้นสุดของวัฏสงสารและความหลุดพ้นจากอำนาจของกิเลส เป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติในพระพุทธศาสนาคือพระนิพพาน อันเป็นสภาวะที่ปราศจากทุกข์โดยสิ้นเชิง ผู้ที่บรรลุพระนิพพานได้เรียกว่า "พระอรหันต์" ท่านเป็นผู้ที่ฝึกฝนตนเองจนสามารถกำจัดกิเลสทั้งหมดได้อย่างสิ้นเชิง ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของตัณหาและอวิชชาอีกต่อไป หนังสือเล่มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระอรหันต์ และแนวทางที่เราจะสามารถเดินตามรอยของท่าน เพื่อสร้างชีวิตที่ปราศจากทุกข์

บทที่ 1 พระอรหันต์คือใคร

"อรหันต์" เป็นคำที่ประกอบด้วยรากศัพท์จากภาษาบาลี คือ อระ (Ara) แปลว่า ศัตรู หันต์ (Hant) แปลว่า ผู้ทำลาย ดังนั้น พระอรหันต์จึงหมายถึง "ผู้ทำลายกิเลสอย่างสิ้นเชิง" ไม่มีสิ่งใดจะรบกวนจิตใจของท่านได้อีกต่อไป

พระอรหันต์เป็นผู้ที่เข้าถึง "ภาวะไร้ตัวตน" (อนัตตา) และพ้นจากกฎของไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ท่านไม่มีอัตตาหรือความยึดมั่นถือมั่นอีกต่อไป ไม่มีสุข ไม่มีทุกข์ มีเพียงความสงบอันบริสุทธิ์

บทที่ 2 ทำไมเราควรเดินตามรอยพระอรหันต์

คนทั่วไปมักเข้าใจผิดว่าการเป็นพระอรหันต์เป็นเรื่องไกลตัว เป็นสิ่งที่มีแต่พระสงฆ์หรือผู้บำเพ็ญเพียรในป่าเท่านั้นที่สามารถบรรลุได้แท้จริงแล้ว พระพุทธองค์ตรัสว่า "ใครก็ตามที่ปฏิบัติตามธรรมะอย่างถูกต้องย่อมสามารถเข้าถึงภาวะของพระอรหันต์ได้" "การเดินตามรอยพระอรหันต์ คือการเรียนรู้วิถีของความสงบ การดับทุกข์ และการปล่อยวาง ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน" แม้ว่าเราอาจจะยังไม่สามารถบรรลุอรหันต์ในชาตินี้ แต่การฝึกฝนและปฏิบัติตามแนวทางของท่านจะช่วยให้เราพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น ลดทุกข์ เพิ่มปัญญา และมีความสุข

บทที่ 3 มรรคมืองค์แปด – เส้นทางสู่ความเป็นอรหันต์

อริยมรรคมืองค์แปด เป็นแนวทางปฏิบัติที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้เพื่อให้พ้นจากทุกข์ ประกอบด้วย 1. สัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ) เข้าใจว่าทุกสิ่งเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นว่าทุกข์เกิดจากตัณหา การยึดติด และอวิชชา 2. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) ไม่คิดเบียดเบียน ดำริในการละกิเลสและพัฒนาปัญญา 3. สัมมาวาจา (วาจาชอบ) พูดจริง ไม่โกหก ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ 4. สัมมากัมมันตะ (การกระทำชอบ) ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดิฉินในกาม 5. สัมมาอาชีวะ (อาชีพชอบ) หาเลี้ยงชีพโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 6. สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) เพียรละสิ่งที่ไม่ดี เพียรเจริญคุณธรรม 7. สัมมาสติ (สติชอบ) มีสติรู้ตัวอยู่เสมอในกาย เวทนา จิต และธรรม 8. สัมมาสมาธิ (สมาธิชอบ) มีจิตแน่วแน่ ตั้งมั่นไม่หวั่นไหว

บทที่ 4 ไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา

ไตรสิกขา คือ "เสาหลัก" ของการเดินตามรอยพระอรหันต์ 1. ศีล รักษาความประพฤติให้บริสุทธิ์ 2. สมาธิ ฝึกจิตให้แน่วแน่ 3. ปัญญา ใช้ปัญญารู้แจ้งสัจธรรม หากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การปฏิบัติธรรมก็ไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้

บทที่ 5 การปล่อยวาง กุญแจสู่การดับทุกข์

"ทุกข์เกิดจากการยึดมั่นถือมั่น เมื่อเราวางทุกข์ลง ทุกข์ก็ไม่มีอีกต่อไป" พระพุทธองค์ทรงสอนว่า "เหตุแห่งทุกข์" ทั้งปวงเกิดจาก "ตัณหา" หรือความอยากที่ไม่สิ้นสุด ไม่ว่าจะเป็นกามตัณหา (อยากได้สิ่งที่พอใจ), ภวตัณหา (อยากเป็น), และวิภวตัณหา (อยากไม่เป็น) ความอยากเหล่านี้ทำให้จิตใจของเราถูกผูกมัดอยู่ในวัฏสงสาร

พระอรหันต์สามารถปล่อยวางทุกสิ่งได้เพราะท่าน เข้าใจความจริงของชีวิต และไม่หลงติดอยู่กับสิ่งสมมุติ เช่น ความสุข ความทุกข์ ยศถาบรรดาศักดิ์ หรือแม้แต่ความดีที่ยังแฝงด้วยความยึดติด 1. ทำไมเราจึงยึดมั่นถือมั่น? เรายึดมั่นถือมั่นเพราะ เราไม่เข้าใจไตรลักษณ์ – เรายังเห็นสิ่งต่างๆ ว่าเป็น "ของเรา" เป็น "ตัวเรา" เราถูกหลอกด้วยความสุข – ความสุขทำให้เราหลงคิดว่ามันเป็นของจริง เรากลัวความไม่แน่นอน – เราจึงพยายามไขว่คว้าความมั่นคง แต่ในที่สุดมันก็เปลี่ยนไป 2. พระอรหันต์ปล่อยวางอย่างไร? พระอรหันต์ ปล่อยวางทุกข์และความยึดมั่น โดยใช้ ปัญญา และสมาธิ เข้าใจความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ทุกสิ่งเกิดขึ้น ตั้งอยู่แล้วดับไป ไม่ว่าเราจะพยายามรักษามันแค่ไหนก็ตาม แม้แต่ร่างกายของเราก็เปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะเห็นว่าทุกสิ่งเป็นทุกข์ (ทุกข์) ความสุขเป็นทุกข์ เพราะมันอยู่กับเราไม่นาน การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นทุกข์ทั้งสิ้น ตรชนกัว่าไม่มีตัวตนที่แท้จริง (อนัตตา) ไม่มีสิ่งใดเป็นของเรา แม้แต่ร่างกาย จิตใจ หรือความคิดของเราเอง 3. วิธีฝึกปล่อยวางในชีวิตประจำวัน 1. ฝึกละวางจากวัตถุ อย่ายึดติดกับทรัพย์สินเงินทอง เพราะมันเป็นของชั่วคราว ใช้มันเท่าที่จำเป็น อย่าให้มันมาครอบงำชีวิต 2. ปล่อยวางจากคนและความสัมพันธ์ อย่ายึดติดว่าคนอื่นต้องทำตามใจเรา ยอมรับว่าคนมีการเปลี่ยนแปลง และเราไม่สามารถควบคุมทุกอย่างได้ 3. ฝึกปล่อยวางความคิดและอารมณ์ ถ้ามีเรื่องไม่พอใจ ให้ถามตัวเองว่า "เราจะยึดมั่นไว้ทำไม" เมื่อโกรธให้มองความโกรธเป็นเพียง "อารมณ์ที่เกิดขึ้นและดับไป" 4. ผลลัพธ์ของการปล่อยวาง เมื่อเราปล่อยวางได้ชีวิตเราจะ เบาสบายขึ้นเพราะไม่ต้องแบกรับสิ่งที่ไม่จำเป็น ไม่มีความทุกข์ เพราะไม่มีอะไรให้ต้องเสียใจ สงบสุข เพราะจิตใจไม่หวั่นไหวไปกับโลกภายนอก พระอรหันต์จึงเป็นผู้ที่ ไม่มีอะไรต้องกังวล ไม่มีอะไรต้องเสียใจ เพราะท่านปล่อยวางทุกอย่างแล้ว

บทที่ 6 ดับอัตตา ขั้นตอนสุดท้ายของการพ้นทุกข์

"ตัวกูของกู คือรากเหง้าของทุกข์ทั้งปวง" "ถ้ายังมีตัวกูอยู่ ก็ยังมีทุกข์อยู่" "ถ้าตัวกูดับไปทุกข์ก็หมดไป" พระพุทธองค์ตรัสว่า "อัตตา" หรือ "ตัวกูของกู" คือสิ่งที่ทำให้เราติดอยู่ในวัฏสงสาร เพราะตราบดีที่เราคิดว่า "นี่คือฉัน นี่คือของฉัน" เราก็ยังคงมีทุกข์ พระอรหันต์สามารถ ดับอัตตาได้โดยสมบูรณ์ เพราะท่านเข้าใจว่า "ตัวกู" เป็นเพียงสิ่งสมมุติ" และไม่มีอยู่จริง

1. อัตตาคืออะไร "อัตตา" คือ ความรู้สึกว่ามีตัวตน หรือ "ตัวกูของกู" มันทำให้เราเกิด ความอยากได้ (โลภะ) เพราะคิดว่า "สิ่งนี้เป็นของเรา" ความโกรธ (โทสะ) เพราะคิดว่า "สิ่งนี้ขัดใจเรา" ความหลง (โมหะ) เพราะคิดว่า "เราจะอยู่ตลอดไป"

2. พระอรหันต์ดับอัตตาได้อย่างไร? พระอรหันต์สามารถละอัตตาได้เพราะท่านเห็นว่าร่างกายนี้ไม่ใช่ของเรา – มันเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ความคิดและอารมณ์ไม่ใช่ของเรา – มันเกิดขึ้นและดับไป ไม่มีสิ่งใดอยู่กับเราอย่างแท้จริง – ทุกสิ่งล้วนเป็นเพียง "สมมุติ" เมื่อไม่มี "ตัวกู" ความทุกข์ก็หมดไป

3. วิธีดับอัตตาในชีวิตประจำวัน 1. ฝึกมองว่าร่างกายเป็นเพียงก้อนธาตุ เราไม่ได้เป็นเจ้าของร่างกาย มันเป็นแค่ธาตุ 4 (ดิน น้ำ ลม ไฟ) 2. ลดอัตตาด้วยการให้และเสียสละ แทนที่จะคิดว่า "สิ่งนี้เป็นของฉัน" ให้คิดว่า "สิ่งนี้เป็นของโลก" ฝึกแบ่งปันโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน 3. ฝึกสังเกตความคิดของตนเอง ถ้าเกิดความรู้สึกว่า "ฉันต้องได้สิ่งนี้" ให้ถามว่า "มันสำคัญจริงหรือ" ถ้าโกรธให้ถามว่า "ตัวกูอยู่ที่ไหนกันแน่"

4. ผลลัพธ์ของการดับอัตตา เมื่ออัตตาหมดไป เราจะ ไม่มีความทุกข์เพราะไม่มีตัวตนที่ต้องทุกข์ ไม่มีความกลัวเพราะไม่มี "เรา" ที่ต้องสูญเสียอะไรมีจิตใจที่สงบและอิสระ

บทที่ 7 การใช้ชีวิตแบบอรหันต์ในโลกปัจจุบัน

"ไม่มีทางอื่นนอกจากมรรคแปด" พระพุทธเจ้าตรัสว่า "หนทางสู่ความพ้นทุกข์มีเพียงหนึ่งเดียว คือ มรรคแปด" เพราะมรรคแปดเป็นหนทางสายกลางที่นำไปสู่นิพพาน ซึ่งเป็นภาวะที่พ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง พระอรหันต์ทุกองค์ล้วนเดินทางนี้จนถึง ความตรัสรู้ ดังนั้น หากเราต้องการเดินทางรอยพระอรหันต์ เราจำเป็นต้องเข้าใจมรรคแปด อย่างลึกซึ้ง และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

1. มรรคแปดคืออะไร มรรคแปด หรือ อริยมรรคมีองค์แปด ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ดังนี้ (1) สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ "เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง" เข้าใจว่า ทุกสิ่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่มีตัวตน ตระหนักว่า ความสุขในโลกเป็นสิ่งที่ชั่วคราว เข้าใจว่าความทุกข์เกิดจาก ตัณหา และทางออกคือ การดับตัณหา ตัวอย่างการฝึก ศึกษาพระธรรม คิดทบทวนถึงความไม่แน่นอนของชีวิต ฝึกมองทุกอย่างตามความเป็นจริง ไม่ใช่ตามอารมณ์ (2) สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ "คิดอย่างถูกต้อง ไม่เบียดเบียน ไม่ยึดมั่น" คิดในทางที่ไม่เป็นโทษ เช่น ไม่คิดเบียดเบียน ไม่คิดพยาบาท คิดละวางจากความอยากและความโลภ ฝึกให้จิตใจสงบ และเป็นอิสระจากกิเลส ตัวอย่างการฝึก สังเกตความคิดของตนเอง ถ้าพบว่าคิดในทางลบ ให้ปรับเปลี่ยน ฝึกให้อภัย และมองโลกด้วยเมตตา (3) สัมมาวาจา การพูดชอบ "คำพูดสร้างโลก คำพูดทำลายโลกได้" ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพ้อเจ้อ ใช้คำพูดเพื่อประโยชน์ ไม่ก่อทุกข์ให้ผู้อื่น ตัวอย่างการฝึก พูดให้น้อยลง แต่พูดให้มีคุณภาพ งดนิทาน ไม่พูด

เพื่อทำร้ายผู้อื่น (4) สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ "การกระทำที่ดี นำมาซึ่งผลที่ดี" ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติผิดในกาม กระทำสิ่งที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ตัวอย่างการฝึก วิชาศีล 5 และละเว้นพฤติกรรมที่เป็นโทษ ฝึกทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน (5) สัมมาอาชีวะ อาชีพชอบ "ประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น" ไม่ทำอาชีพที่เกี่ยวกับการ หลอกหลวง คำของมีนเมา ฆ่าสัตว์ หรือทำร้ายผู้อื่น เลี้ยงชีพอย่างมีศีลธรรม ตัวอย่างการฝึก เลือกทำงานที่สุจริต ไม่เอาเปรียบใคร ใช้เงินอย่างมีสติ ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม (6) สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ "พยายามกำจัดความชั่ว และพัฒนาความดี" เพียรระวังไม่ให้ กิเลสเกิดขึ้น เพียรกำจัดกิเลสที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรสร้างความดี และรักษาความดีที่มีอยู่ ตัวอย่าง การฝึก ฝึกหมั่นสำรวจตัวเองทุกวัน ว่าวันนี้ทำผิดอะไรไปบ้าง ตั้งใจทำสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่าง ต่อเนื่อง (7) สัมมาสติ – การมีสติชอบ "ระลึกรู้ตัวอยู่เสมอ ไม่เผลอไปตามอารมณ์" มีสติรู้ตัวใน ทุกอิริยาบถ เฝ้าสังเกตความคิด อารมณ์ และกิเลสที่เกิดขึ้น ตัวอย่างการฝึก ฝึกสติใน ชีวิตประจำวัน เช่น กินข้าวด้วยสติ เดินด้วยสติ ใช้ลมหายใจเป็นจุดยึดในการฝึกสติ (8) สัมมาสมาธิ การมีสมาธิชอบ "ฝึกจิตให้ตั้งมั่น เพื่อความสงบและปัญญา" ฝึกจิตให้แน่วแน่ โดย ไม่ฟุ้งซ่าน ใช้สมาธิเป็นฐานในการเจริญปัญญา ตัวอย่างการฝึก นั่งสมาธิวันละ 10-30 นาที ฝึก จดจ่อกับงานที่ทำให้เต็มที่

2. พระอรหันต์กับมรรคแปด พระอรหันต์คือผู้ที่เดินตามมรรคแปดจนถึงที่สุด ท่านมี สัมมาทิฐิที่สมบูรณ์ มีศีลที่บริสุทธิ์ มีสมาธิที่แน่วแน่ และมีปัญญาที่เห็นความจริง "ศีล สมาธิ ปัญญา คืออาวุธของพระอรหันต์" ศีล เป็นรากฐานให้จิตใจสงบ สมาธิ ทำให้จิตเป็นหนึ่ง ปัญญา ทำให้เห็นความจริง พระอรหันต์จึงเป็นผู้ ไร้กิเลส ไร้ความยึดติด และเป็นอิสระจากวัฏสงสาร

3. วิธีเดินตามรอยพระอรหันต์ด้วยมรรคแปด หากเราต้องการเดินตามรอยพระอรหันต์ เราต้อง นำมรรคแปดมาใช้ในชีวิตจริง เริ่มจากศีล ฝึกละเว้นจากสิ่งที่เป็นโทษ พัฒนาสมาธิ ฝึก ให้จิตใจแน่วแน่ ใช้ปัญญาในการพิจารณา ฝึกมองเห็นความจริงของชีวิต ทางสายเดียวสู่ความ พ้นทุกข์ มรรคแปดไม่ใช่แค่ "แนวคิด" แต่เป็น "แนวทางปฏิบัติ" หากเราทำตามนี้ได้ เราจะเดิน ตามรอยพระอรหันต์ และพบกับความสงบเย็นในชีวิต "ไม่มีทางอื่นนอกจากมรรคแปด" "พระ อรหันต์ทุกองค์บรรลุธรรมด้วยมรรคแปด"

บทสรุป หนทางสู่ความพ้นทุกข์ พุทธทาสภิกขุสรุปว่า พระอรหันต์เป็นตัวอย่างของ มนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สุด การเดินตามรอยท่านคือการฝึกฝนศีล สมาธิ และปัญญา การปล่อยวาง และดับอัตตานำไปสู่ความพ้นทุกข์ ขอให้หนังสือเล่มนี้เป็นแสงนำทางสู่ชีวิตที่มีปัญญาและความ สงบสุข

บทวิจารณ์

ผู้วิจารณ์ของนำเสนอประเด็นนี้ถึงความหมายและความสำคัญของหนังสือ “ตามรอยพระอรหันต์” โดย พุทธทาสภิกขุ ดังนี้

1. ความหมายของหนังสือ “ตามรอยพระอรหันต์” เป็นหนังสือที่นำเสนอแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยเน้นย้ำว่า การปฏิบัติตามรอยพระอรหันต์ คือแนวทางเดียวที่จะนำพามนุษย์ไปสู่ความพ้นทุกข์อย่างแท้จริง หนังสือเล่มนี้อธิบายถึงแนวทางปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นหัวใจของพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็น อริยสัจ 4, มรรค 8, ศีล สมาธิ ปัญญา, การละกิเลส และการบรรลุธรรม โดยทั้งหมดนี้ล้วนเป็นแนวทางที่พระอรหันต์ทุกองค์ได้เดินผ่านและปฏิบัติจนหลุดพ้นจากกิเลส พุทธทาสภิกขุ ได้เขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่อให้พุทธศาสนิกชนตระหนักถึง ความสำคัญของการเดินตามรอยพระอรหันต์ ไม่ใช่แค่การศึกษาแบบทฤษฎี แต่ต้องนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

2. ความสำคัญของหนังสือ

2.1 เป็นแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์ หนังสือเล่มนี้มีความสำคัญเพราะให้แนวทางที่ชัดเจนในการปฏิบัติธรรม ไม่ใช่แค่ความรู้เชิงปรัชญาหรือเรื่องราวเกี่ยวกับพระอรหันต์ในอดีต แต่เป็น คู่มือในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงสอนให้เห็นความทุกข์ และ หาทางออกจากทุกข์ อธิบาย แนวทางแห่งมรรค 8 ที่นำไปสู่การดับทุกข์ เน้นให้ปฏิบัติจริง ไม่ใช่แค่ท่องจำคำสอนทางพุทธศาสนา หนังสือจึงเป็น แผนที่นำทางสู่ความหลุดพ้นสำหรับผู้ที่ต้องการเดินตามรอยพระอรหันต์

2.2 เป็นการฟื้นฟูแนวคิด "พุทธศาสนาเพื่อการปฏิบัติ" พุทธทาสภิกขุเป็นพระนักคิดและนักปฏิบัติที่มุ่งเน้นการทำให้พุทธศาสนากลับคืนสู่แก่นแท้ ไม่ใช่แค่การบูชาเชิงพิธีกรรม แต่เป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติที่นำไปสู่ความพ้นทุกข์ หนังสือเล่มนี้ช่วยให้คนเข้าใจว่า พุทธศาสนาไม่ใช่แค่เรื่องของบุญกรรม แต่เป็นแนวทางการฝึกฝนตนเองเพื่อลดละกิเลส เป้าหมายของศาสนาพุทธคือการบรรลุธรรม ไม่ใช่แค่การสะสมวัตถุมงคล “ตามรอยพระอรหันต์” จึงเป็นหนังสือที่ช่วยฟื้นฟูแนวคิดของ พุทธศาสนาในฐานะของศาสนาแห่งการปฏิบัติและการหลุดพ้นจากทุกข์

2.3 เป็นการนำเสนอธรรมะในภาษาที่เข้าใจง่ายและร่วมสมัย พุทธทาสภิกขุมีความสามารถพิเศษในการถ่ายทอดธรรมะให้เข้าถึงความเข้าใจ โดยใช้ภาษาที่เรียบง่ายแต่ลึกซึ้ง ทำให้แม้แต่คนที่ไม่มีพื้นฐานทางพุทธศาสนาเชิงลึกก็สามารถอ่านและเข้าใจได้ ตัวอย่าง

หัวข้อที่อ่านแล้วเข้าใจง่ายในหนังสือ "ทำไมเราต้องเดินตามรอยพระอรหันต์" "มรรคแปดใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันอย่างไร" "หลุดพ้นจากทุกข์ได้อย่างไรโดยไม่ต้องออกบวช" ด้วยการนำเสนอที่เข้าใจง่าย หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะกับทั้งพระสงฆ์และฆราวาสที่ต้องการศึกษาแนวทางพุทธศาสนาเพื่อการปฏิบัติจริง

2.4 เป็นแรงบันดาลใจให้คนสนใจธรรมะและการปฏิบัติภาวนา "ตามรอยพระอรหันต์" ไม่ได้เป็นแค่หนังสือให้ความรู้ แต่ยังเป็น แรงบันดาลใจให้คนเริ่มต้นปฏิบัติธรรม ช่วยให้คนตระหนักว่าการปฏิบัติธรรมไม่ใช่เรื่องไกลตัว สอนให้เข้าใจว่าความสุขแท้จริงเกิดจากการละกิเลส กระตุ้นให้ผู้อ่านเริ่มต้นเดินบนเส้นทางแห่งมรรค 8 หลายคนที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้รู้สึกว่ "ธรรมะไม่ใช่เรื่องยาก" และเริ่มสนใจการปฏิบัติภาวนา เช่น การเจริญสติ การทำสมาธิ หรือการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย

สรุปความสำคัญของหนังสือ "ตามรอยพระอรหันต์" เป็นคู่มือการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม ช่วยฟื้นฟูแนวคิดพุทธศาสนาในเชิงปฏิบัติ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายทำให้ธรรมะเข้าถึงคนทั่วไปเป็นแรงบันดาลใจให้คนสนใจการปฏิบัติธรรม

จุดเด่น

จุดเด่นของหนังสือ "ตามรอยพระอรหันต์" โดย พุทธทาสภิกขุ (ฉบับละเอียด)

1. เป็นคู่มือการปฏิบัติธรรมที่เข้าใจง่าย "ตามรอยพระอรหันต์" ไม่ใช่แค่หนังสือธรรมะทั่วไปที่อธิบายหลักคำสอนเชิงทฤษฎี แต่เป็นหนังสือที่มุ่งเน้น การปฏิบัติจริง ซึ่งทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที อริยสัจ 4 และมรรค 8 ถูกนำเสนอในรูปแบบที่เข้าใจง่าย พร้อมวิธีปฏิบัติ มีการอธิบาย ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างเป็นลำดับขั้นตอน มีแนวทาง ฝึกจิต ฝึกสมาธิ ฝึกการเจริญสติ ที่ฆราวาสสามารถทำได้จริง ตัวอย่างเนื้อหาที่ทำให้ปฏิบัติได้ง่ายขึ้น การสังเกตความทุกข์ในใจตนเอง (เช่น ความโกรธ ความโลภ ความหลง) การใช้ลมหายใจเป็นเครื่องมือในการฝึกสมาธิ วิธีฝึกสติในชีวิตประจำวัน เช่น ขณะกิน เดิน ทำงาน "พุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องไกลตัว หรือเป็นเพียงเรื่องของพระสงฆ์ แต่คือแนวทางที่ทุกคนสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตได้"

2. ชี้ให้เห็นถึง "แก่นแท้ของพุทธศาสนา" หนังสือเน้นว่าเป้าหมายของพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องพิธีกรรมหรือความเชื่อเรื่องบุญบาปแบบงมงาย แต่คือการดับทุกข์และการหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง อธิบายให้เข้าใจว่า "พระพุทธเจ้ามิได้สอนให้เราทำบุญเพียงเพื่อหวังผล แต่สอนให้เราปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้น" แสดงให้เห็นว่า พุทธศาสนาไม่ใช่ศาสนาแห่งความเชื่อ แต่เป็นศาสนาแห่งเหตุและผล สอนว่า "ตามรอยพระอรหันต์" หมายถึงการปฏิบัติตาม

เส้นทางของพระอรหันต์ ไม่ใช่แค่การบูชาท่าน ตัวอย่างเนื้อหาสำคัญในจุดนี้ ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น การยึดติดกับวัตถุมงคลมากกว่าการปฏิบัติ แนวทางที่แท้จริงของศาสนาพุทธ คือ การลดละกิเลส ไม่ใช่การแสวงหาโชคลาภ มรรคแปดเป็นเส้นทางเดียวที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า "เราเคารพพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อเราปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ ไม่ใช่เพียงการไหว้พระหรือถวายดอกไม้"

3. ใช้ภาษาที่เรียบง่าย แต่ลึกซึ้ง จุดเด่นของ พุทธทาสภิกขุ คือ ความสามารถในการอธิบายธรรมะที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่าย ทำให้หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับทั้งผู้ที่เริ่มต้นศึกษาและผู้ที่ต้องการความลึกซึ้ง ไม่ใช่ภาษาทางศาสนาที่ยากเกินไป แต่ใช้ภาษาที่เป็นธรรมชาติ เข้าใจง่าย มีตัวอย่างเปรียบเทียบที่ช่วยให้เห็นภาพชัดเจน เช่น "ชีวิตเปรียบเสมือนกระแสน้ำ ถ้าเรายึดติดเราก็จะจมน้ำ แต่ถ้าเราปล่อยวาง เราจะลอยตัวได้" สอดแทรกมุมมองทางปรัชญา ที่ทำให้ธรรมะไม่น่าเบื่อ ตัวอย่างแนวคิดที่ใช้ภาษาง่าย ๆ แต่ลึกซึ้ง "ถ้าเรารู้จักพอ เราจะรวยที่สุดในโลก" "ความทุกข์ไม่ได้เกิดจากสิ่งภายนอก แต่เกิดจากใจของเราเองที่ไม่ยอมรับมัน" "ธรรมะไม่ได้ยากอย่างที่คิด หากเราเปิดใจให้กว้างพอ"

4. กระตุ้นให้เกิดการพิจารณาตนเอง (โยนิโสมนสิการ) หนังสือเล่มนี้กระตุ้นให้ผู้อ่านตั้งคำถามกับตนเอง และ หันมาพิจารณาสิ่งที่ตนเองเชื่อและกระทำอยู่ สอนให้เห็นว่า ปัญหาทุกอย่างต้องแก้ที่ใจของเราเอง ย้ำว่า "ความสุขไม่ได้อยู่ที่การพยายามควบคุมสิ่งภายนอก แต่อยู่ที่การควบคุมใจของเราเอง" ส่งเสริมให้ผู้อ่าน รู้จักตั้งคำถามกับตนเองเสมอ ตัวอย่างคำถามที่กระตุ้นให้คิด "สิ่งที่เรากำลังวิ่งไล่ตามอยู่จริง ๆ แล้วมันให้ความสุขที่แท้จริงแก่เราหรือไม่" "เราทุกข์เพราะสิ่งที่เกิดขึ้น หรือเราทุกข์เพราะเรายึดติดกับมัน" "ธรรมะเป็นเรื่องของการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบ ไม่ใช่แค่การเชื่อตาม ๆ กันไป"

5. เหมาะสำหรับทั้งพระสงฆ์และฆราวาส หนังสือเล่มนี้เป็นแนวทางสำหรับทั้งพระสงฆ์และฆราวาส โดยมีเนื้อหาที่สามารถปรับใช้ได้ในชีวิตของแต่ละกลุ่ม สำหรับพระสงฆ์ เน้นการปฏิบัติธรรมในรูปแบบของสมณะเพศ สำหรับฆราวาส เน้นการใช้ชีวิตอย่างมีสติ รู้จักปล่อยวาง ตัวอย่างแนวทางที่ฆราวาสสามารถนำไปใช้ได้ ผูกสติในชีวิตประจำวัน เช่น ขณะทำงาน กินข้าว หรือขับรถ ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาในชีวิต เช่น ปัญหาครอบครัวหรือการทำงาน "การปฏิบัติธรรมไม่ได้หมายความว่าต้องออกบวช แต่หมายถึงการทำจิตให้บริสุทธิ์ ไม่ว่าเราจะอยู่ในสถานะใด"

6. เป็นแรงบันดาลใจให้เริ่มต้นปฏิบัติธรรม หนึ่งในจุดเด่นสำคัญของหนังสือ "ตามรอยพระอรหันต์" คือ การกระตุ้นให้ผู้อ่านเริ่มต้นการปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะผู้ที่ยังไม่เคยฝึกกรรมะมาก่อน เริ่มต้นง่าย หนังสือได้เน้นการฝึกฝนจากสิ่งที่สามารถทำได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกสมาธิแบบง่าย ๆ การฝึกเจริญสติ และการฝึกทบทวนอารมณ์ของตนเองในทุกขณะ การตั้งคำถามกับตนเอง เกี่ยวกับการกระทำหรือความคิดที่ไม่สอดคล้องกับธรรม เช่น "เราทำสิ่งนี้เพื่ออะไร" หรือ "สิ่งนี้จะทำให้เราห่างจากการหลุดพ้นไหม" เป็นการปลูกฝังแนวคิด ที่ไม่ต้องการให้ผู้อ่านมองธรรมะเป็นเพียงสิ่งที่ต้องทำในวัด แต่เป็นแนวทางการใช้ชีวิตประจำวันให้มีสติและปล่อยวางสิ่งที่ไม่จำเป็น ตัวอย่างการเริ่มต้นการปฏิบัติธรรม การฝึกสมาธิในทุกสถานการณ์ เช่น เมื่อเครียดหรือวิตกกังวล ให้หยุดหายใจลึก ๆ และหมั่นสังเกตความรู้สึกภายใน การฝึกเจริญสติในขณะที่ทำงาน เช่น มองเห็นทุกกิจกรรมเป็นการฝึกฝนสติ "การเริ่มต้นเดินตามรอยพระอรหันต์ไม่จำเป็นต้องรอให้พร้อมหรือรอให้มีเวลามากมาย แต่สามารถทำได้ทุกเวลาและในทุกสถานการณ์"

7. สอดแทรกมุมมองทางปรัชญาและจิตวิทยา หนังสือไม่ได้หยุดอยู่แค่การสอนคำสอนทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังนำเสนอหลักธรรมที่เชื่อมโยงกับความเข้าใจทางจิตวิทยา และ ปรัชญา การดำรงชีวิต การวิเคราะห์ปัญหาจิตใจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ทุกข์เกิดจากการยึดมั่นถือมั่น และการปรับจิตใจ คือการแก้ไขปัญหาของชีวิต พุทธทาสภิกขุแสดงให้เห็นว่า การฝึกปฏิบัติธรรมไม่ใช่แค่การทำให้จิตสงบ แต่เป็น การเรียนรู้ที่จะมองความจริง เช่น การยอมรับความไม่แน่นอนของชีวิต เนื้อหาในหนังสือยังเชื่อมโยงกับ จิตวิทยาการยอมรับตนเอง ซึ่งสอนให้เราหยุดการตัดสินใจที่เป็นความทุกข์ภายในใจ ตัวอย่างเชิงจิตวิทยาและปรัชญา "เราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอกได้ แต่เราสามารถเลือกที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดและทัศนคติของตนเองได้" "การยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นจะช่วยให้เราหลุดพ้นจากความทุกข์ที่เกิดจากการต่อต้าน" "การปฏิบัติธรรมคือการเข้าใจว่าใจเราคือที่มาของทุกข์ และการเรียนรู้ที่จะจัดการกับใจของเราเอง"

8. ชี้ให้เห็นว่าความสุขที่แท้จริงคือ "การหลุดพ้น" หนึ่งในหัวใจของหนังสือ "ตามรอยพระอรหันต์" คือการชี้ให้เห็นว่า ความสุขที่แท้จริงไม่ได้มาจากการได้รับหรือการครอบครองสิ่งใดๆ ในโลกนี้ แต่เป็น การหลุดพ้นจากความยึดมั่นและการตัดขาดจากความทุกข์ภายใน พุทธทาสภิกขุบอกว่า ความสุขที่แท้จริงคือการไม่ยึดติด ซึ่งการหลุดพ้นจากกิเลสและความยึดมั่นต่าง ๆ เป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความสงบภายใน การบรรลุความหลุดพ้นไม่ใช่การหนีจากความทุกข์ แต่คือการเผชิญหน้ากับมันและยอมรับความเป็นจริง หลักธรรมเช่น อนัตตา (ความไม่

เที่ยง) สอนให้เราทราบว่า การยึดมั่นในสิ่งที่ไม่แน่นอนเป็นต้นเหตุของความทุกข์ ตัวอย่างการเข้าใจความสุขที่แท้จริง "การยอมรับความไม่แน่นอนของชีวิตและการไม่ยึดติดกับสิ่งที่ไม่เที่ยงจะทำให้จิตสงบและหลุดพ้นจากความทุกข์" "การให้ไม่ใช่แค่การมอบสิ่งของ แต่คือการปล่อยวางจากการยึดติด" "การหลุดพ้นไม่ใช่เรื่องของการหนีจากโลก แต่เป็นการเข้าใจโลกและปล่อยวางจากมัน"

9. เน้นการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริง พุทธศาสนิกชน ไม่ได้สอนให้ผู้อ่านแค่ท่องจำหลักธรรม แต่แนะนำให้ผู้อ่านนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการฝึกปฏิบัติจริงไม่ว่าจะเป็นในช่วงเวลาทำงาน การใช้ชีวิตประจำวัน หรือแม้แต่ในช่วงเวลาของความยากลำบาก หนังสือมีตัวอย่างที่นำเสนอว่า การฝึกสมาธิในที่ทำงาน หรือ การรักษาศีลในชีวิตประจำวัน เป็นวิธีที่สามารถทำได้จริง การเจริญสติในกิจวัตรประจำวัน เช่น การหายใจลึก ๆ ก่อนตอบคำถาม หรือการฝึกอยู่กับปัจจุบันในขณะที่ทำอาหาร การ ใช้นิพพานในสถานการณ์ เช่น การฝึกมีสติในการตอบสนองต่อความโกรธ หรือการฝึกวางใจในสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ ตัวอย่างการใช้ธรรมะในชีวิตจริง "เมื่อเจออุปสรรค ให้หยุดสักครู่แล้วหายใจลึก ๆ เพื่อให้จิตใจสงบก่อนจะตอบสนอง" "การปฏิบัติธรรมไม่จำเป็นต้องไปวัดทุกวัน แต่สามารถทำได้ในทุก ๆ วัน ในการทำงาน หรือแม้แต่ในความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง" "ธรรมะคือเครื่องมือในการจัดการกับชีวิต ไม่ใช่สิ่งที่ต้องทำเฉพาะในวัดหรือเวลาว่าง"

10. เป็นหนังสือที่อยู่เหนือกาลเวลา หนังสือเล่มนี้มีคุณค่า เหนือกาลเวลา เพราะแม้ว่ามันจะถูกเขียนขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง แต่เนื้อหาที่เป็นหลักธรรมยังคงใช้ได้ตลอดไป หลักธรรมที่นำเสนอไม่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์เฉพาะ แต่เป็นหลักการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกช่วงชีวิต แม้ในยุคปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่คำสอนในหนังสือยังคงเป็นแนวทางที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ เนื้อหาของหนังสือไม่ได้ตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงที่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา แต่เป็นความจริงที่ไม่ขึ้นกับสถานการณ์ ตัวอย่างความไม่ขึ้นกับเวลา "การเข้าใจความจริงของชีวิตไม่เคยเปลี่ยนแปลง" "แม้ว่าสังคมจะเปลี่ยนไป แต่หลักธรรมยังคงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราเข้าใจชีวิตได้ดีขึ้น" "หนังสือเล่มนี้ไม่ได้ถูกเขียนสำหรับแค่คนในยุคหนึ่ง แต่มันเป็นแนวทางที่สามารถใช้ได้ในทุกยุคสมัย"

สรุปจุดเด่นทั้งหมด เป็นคู่มือปฏิบัติธรรมที่เข้าใจง่ายและนำไปใช้ได้จริง ชี้ให้เห็นแก่นแท้ของพุทธศาสนา ใช้ภาษาที่เรียบง่าย แต่ลึกซึ้ง กระตุ้นให้เกิดการพิจารณาตนเอง (โยนิโสมนสิการ) เหมาะสำหรับทั้งพระสงฆ์และฆราวาส เป็นแรงบันดาลใจให้เริ่มต้นปฏิบัติธรรม

สอดแทรกมุมมองทางปรัชญาและจิตวิทยา ชี้ให้เห็นว่าความสุขที่แท้จริงคือการหลุดพ้น เน้นการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริง เป็นหนังสือที่อยู่เหนือกาลเวลา "หนังสือ 'ตามรอยพระอรหันต์' ไม่ได้เป็นเพียงคำสอน แต่เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ทุกคนสามารถใช้ได้ในทุกช่วงชีวิต"

จุดด้อย

แม้ว่า "ตามรอยพระอรหันต์" โดย พุทธทาสภิกขุ จะเป็นหนังสือที่เต็มไปด้วยคุณค่าและหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็มี จุดด้อยบางประการ ที่อาจจะทำให้บางกลุ่มผู้อ่านรู้สึกยากในการทำความเข้าใจหรือใช้ในชีวิตจริงอย่างเต็มที่ นี่คือ 5 ข้อที่สามารถมองเป็นจุดด้อย:

1. การใช้ภาษาที่มีความลึกซึ้งอาจทำให้บางคนเข้าใจยาก พุทธทาสภิกขุ ใช้ภาษาที่ลึกซึ้งและมีความหมายหลายชั้นในการอธิบายธรรมะ ซึ่งอาจทำให้ บางประโยคหรือบางแนวคิดยากที่จะเข้าใจสำหรับผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา แม้ว่าภาษาจะมีความสละสลวยและเต็มไปด้วยความหมาย แต่ผู้อ่านที่ไม่ได้มีพื้นฐานทางศาสนาอาจต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจหรืออ่านซ้ำ ๆ เพื่อให้เห็นภาพชัดเจน คำศัพท์บางคำ เช่น "อนัตตา", "นิโรธ", "อุเบกขา" หรือคำอธิบายทางปรัชญาอาจทำให้ผู้อ่านรู้สึกสับสนในบางจุด ตัวอย่างคำอธิบายเกี่ยวกับ อนัตตา (ความไม่มีตัวตน) หรือ อสุภะ (การเห็นความไม่สะอาดในร่างกาย) อาจจะต้องมีการทำความเข้าใจเพิ่มเติมจากคำอธิบายที่ง่ายกว่านี้ "บางครั้งการใช้ภาษาลึกซึ้งเกินไปอาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยรู้สึกหลงทางหรือไม่สามารถเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้"

2. อาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานทางพุทธศาสนาเข้าใจยาก หนังสือเล่มนี้ใช้หลักธรรมที่มีการอธิบายลึกซึ้งถึงปรัชญาและหลักการขั้นสูง ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาซึ่งบางครั้งอาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับพุทธศาสนาอย่างจริงจังรู้สึกท้อถอย ผู้ที่ไม่มีพื้นฐานทางพุทธศาสนาอาจพบว่าเนื้อหาในบางตอนหนักไปทางแนวคิดเชิงปรัชญา หรือการบรรยายถึงการฝึกฝนจิตใจที่ต้องใช้เวลาและความพยายามมาก บางครั้งการอธิบายขั้นตอนในการปฏิบัติธรรม อาจไม่ได้เชื่อมโยงกับวิถีปฏิบัติที่ง่ายและสามารถทำได้ทันทีสำหรับผู้อ่านทั่วไป ตัวอย่าง "การปฏิบัติธรรมของพระอรหันต์ไม่ใช่การทำพิธีกรรม แต่เป็นการบรรลุถึงการหลุดพ้นจากกิเลส" แต่หากไม่เข้าใจพื้นฐานของกิเลส ก็อาจยากที่จะเข้าใจการนำเสนอแนวทางนี้ "การสอนเรื่องการปฏิบัติธรรมในระดับลึกของพุทธทาสภิกขุอาจทำให้ผู้เริ่มต้นรู้สึกว่ามันเกินกว่าจะสามารถปฏิบัติได้"

3. เนื้อหาบางส่วนอาจไม่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติในยุคปัจจุบัน เนื่องจากหนังสือถูกเขียนในยุคก่อนที่มีบริบทและสถานการณ์ชีวิตต่างจากสังคมในปัจจุบัน ซึ่งอาจทำให้บาง

แนวทางหรือคำสอนบางประการอาจไม่สามารถนำมาใช้ได้เต็มที่ในสังคมที่เร่ร่อนในปัจจุบัน การเน้นการฝึกสมาธิในสถานที่สงบหรือการถอนตัวจากโลกภายนอก อาจเป็นเรื่องที่ทำนายสำหรับผู้ที่ใช้ชีวิตในเมืองที่ต้องการการเชื่อมต่อกับสังคมและเทคโนโลยี แม้จะมีการเน้นการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน แต่บางครั้งคำแนะนำยังคงเน้นความสงบแบบดั้งเดิม ซึ่งอาจจะไม่เหมาะกับการใช้ในชีวิตที่วุ่นวาย ตัวอย่าง การปฏิบัติสมาธิในชีวิตประจำวันหรือการฝึกสติในยุคที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีอาจทำให้บางคนรู้สึกว่ายากที่จะตั้งสติได้ตลอดเวลาในชีวิตที่เต็มไปด้วยความวุ่นวาย "การฝึกฝนตามคำสอนในบางประเด็นอาจต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน"

4. บางคำสอนอาจเน้นที่การหลุดพ้นมากกว่าการเข้าใจการใช้ชีวิตในโลก ในบางส่วนของหนังสือ พุทธศาสนิกชน มีการเน้นหนักไปที่การหลุดพ้นจากทุกข์และการบรรลุธรรมขั้นสูง ซึ่งบางคนอาจมองว่า ไม่ได้ตอบโจทย์การใช้ชีวิตในโลกมนุษย์ได้เต็มที่ บางคำสอนอาจถูกมองว่าไม่ได้เชื่อมโยงกับความท้าทายในชีวิตประจำวันของคนทั่วไป เช่น การจัดการกับปัญหาครอบครัว หรือการเผชิญกับความเครียดจากการทำงานบางคนอาจรู้สึกว่าการพยายามหลุดพ้นจากทุกข์อย่างเดียว อาจไม่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตในโลกที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ตัวอย่าง การสอนให้ละทิ้งความยึดมั่นและยอมรับการไม่ยึดติดกับความรู้สึก บางครั้งอาจทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนถูกชี้นำให้หนีจากการมีชีวิตจริงจางในโลกนี้ "ความหลุดพ้นจากกิเลสไม่จำเป็นต้องมองเป็นเป้าหมายเดียว แต่เราสามารถสร้างสมดุลระหว่างการปฏิบัติธรรมและการใช้ชีวิตในโลกได้"

5. เนื้อหาบางครั้งดูเหมือนขัดแย้งกับวิถีการใช้ชีวิตในโลกสมัยใหม่ บางแนวคิดในหนังสือดูเหมือนจะเน้นการปฏิบัติธรรมที่ต้องการการถอนตัวจากโลกหรือการใช้ชีวิตในลักษณะที่อาจดูไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของยุคสมัยใหม่ พุทธศาสนิกชนมีการกล่าวถึงการหลีกเลี่ยงการสะสมทรัพย์สินและความมั่งคั่ง ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านที่มีการดำเนินชีวิตในโลกธุรกิจหรือในสังคมที่เน้นการบรรลุความสำเร็จทางวัตถุรู้สึกว่า การละทิ้งสิ่งเหล่านี้ อาจทำให้ชีวิตขาดแรงบันดาลใจหรือความท้าทาย คำสอนบางข้ออาจดูเหมือนเป็นการยึดติดกับแนวคิดดั้งเดิม ซึ่งอาจทำให้บางคนรู้สึกว่าไม่สามารถปรับใช้กับสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและเทคโนโลยีได้เต็มที่ ตัวอย่าง "การหลีกเลี่ยงการสะสมความมั่งคั่งทางวัตถุอาจดูเหมือนไม่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องทำงานในโลกทุนนิยม" "การปฏิบัติธรรมไม่จำเป็นต้องปฏิเสธโลก แต่สามารถอยู่ในโลกได้โดยไม่ถูกรบกวนจากความโลภและการยึดติด"

สรุปจุดด้อยของหนังสือ "ตามรอยพระอรหันต์" การใช้ภาษาที่มีความลึกซึ้งอาจทำให้บางคนเข้าใจยาก อาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานทางพุทธศาสนาเข้าใจยาก เนื้อหาบางส่วนอาจไม่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติในยุคปัจจุบัน บางคำสอนอาจเน้นที่การหลุดพ้นมากกว่าการเข้าใจการใช้ชีวิตในโลก เนื้อหาบางครั้งดูเหมือนขัดแย้งกับวิถีการใช้ชีวิตในโลกสมัยใหม่ แม้ว่าจะมีจุดด้อยเหล่านี้ หนังสือ "ตามรอยพระอรหันต์" ก็ยังถือเป็นหนังสือที่มีคุณค่ามากในการนำเสนอแนวทางการปฏิบัติธรรมและการหลุดพ้นจากกิเลส โดยการปฏิบัติธรรมสามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยได้ หากผู้ปฏิบัติตระหนักถึงความท้าทายในชีวิตของตนเองและนำหลักธรรมไปใช้ในบริบทของชีวิตจริง

สรุป

หนังสือ "ตามรอยพระอรหันต์" โดย พุทธทาสภิกขุ เป็นหนังสือที่นำเสนอหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในมุมมองที่ลึกซึ้งและเป็นเชิงปรัชญา โดยเน้นการทำความเข้าใจชีวิต การปฏิบัติธรรม และการหลุดพ้นจากทุกข์ ซึ่งเป็นหัวใจของการบรรลุพระอรหันต์ผู้ที่ได้บรรลุธรรมขั้นสูงสุดในพุทธศาสนา หนังสือเล่มนี้จัดเป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของพุทธทาสภิกขุ ที่มุ่งให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจและนำหลักธรรมมาใช้ในการชีวิตจริงได้

ภาพรวมของหนังสือมีดังนี้ 1. การทำความเข้าใจธรรมะขั้นสูง หนังสือเล่มนี้เน้นการอธิบาย หลักธรรมขั้นสูง เช่น อนัตตา (ความไม่มีตัวตน) และ นิโรธ (การหลุดพ้นจากทุกข์) โดยพยายามชี้ให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติธรรมที่สามารถนำไปใช้ในการชีวิตประจำวันได้ 2. พระอรหันต์เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติธรรม พุทธทาสภิกขุใช้ พระอรหันต์ เป็นตัวอย่างในการอธิบายการบรรลุธรรมขั้นสูงสุด โดยชี้ให้เห็นว่าพระอรหันต์ไม่เพียงแต่หลุดพ้นจากทุกข์ แต่ยังสามารถทำให้ชีวิตของตนเองมีความสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ 3. การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน แนวทางการปฏิบัติธรรมในหนังสือไม่ใช่แค่การศึกษาธรรมะหรือการทำสมาธิในวัด แต่ยังเน้นการนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกสติ การพิจารณาความเป็นอนัตตาของสิ่งต่าง ๆ และการหลีกเลี่ยงการยึดติดในวัตถุหรือความสุขทางโลก 4. การสอนให้เห็นความสำคัญของจิตใจ หนังสือเน้นว่าจิตใจเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการปฏิบัติธรรม หากสามารถควบคุมและปรับจิตใจให้สงบได้ ก็จะสามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ได้จริง 5. การฝึกฝนตัวเองอย่างเป็นระบบ พุทธทาสภิกขุแนะนำให้มีการฝึกฝนตัวเอง ผ่านการปฏิบัติอย่าง

ต่อเนื่อง เช่น การนั่งสมาธิ การพิจารณาความจริงในชีวิต การมีสติในทุกย่างก้าว โดยไม่มีการเร่งรีบ แต่ต้องทำไปทีละขั้นตอนอย่างมั่นคง

โดยรวมแล้ว หนังสือ "ตามรอยพระอรหันต์" เป็นการแนะนำวิธีการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจ การเข้าใจธรรมะ และการหลุดพ้นจากทุกข์ ผ่านการปฏิบัติธรรมที่มีระเบียบและความตั้งใจ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและสงบจริงในทุกด้านของชีวิต

เอกสารอ้างอิง

พุทธทาสภิกขุ. (2534). ตามรอยพระอรหันต์. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

พระพุทธศาสนา : การปฏิรูปความเชื่อและวิถีชีวิตของสังคมอินเดีย ในสมัยพุทธกาล*

BUDDHISM : THE REFORMED IN BELIEFS AND WAY OF LIFE IN INDIAN SOCIETY DURING THE BUDDHA'S ERA

พระครูวาปีธรรมวิจิตร (สุรศักดิ์ เวชรักษ์)

PhrakruVapeethamwijit (Surasat Wecharak)

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 2491sura@gmail.com

วันที่รับบทความ : 7 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 11 มีนาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 12 มีนาคม 2568

Received 7 March 2025; Revised 11 March 2025; Accepted 12 March 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พระพุทธศาสนากับการปฏิรูปความเชื่อและวิถีชีวิตของสังคมอินเดียในสมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในแผ่นดินที่เรียกว่า “ชมพูทวีป” ท่ามกลางลัทธิและศาสนาต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลมากมายในยุคนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเผชิญความยากลำบากเนื่องจากผู้คนมีความเชื่อในลัทธิต่าง ๆ ที่ทรงอิทธิพล พระพุทธเจ้าทรงพยายามปฏิวัติสังคมอินเดีย โดยพยายามเลิกวรรณะ ซึ่งเป็นภารกิจที่ไม่สำเร็จ แต่พระพุทธองค์ทรงประกาศอิสรภาพทางความเป็นมนุษย์ โดยเน้นว่ามนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้และเป็นครูของเทวดาและมนุษย์ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เน้นการปลดปล่อยความทุกข์ การปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา ได้ดึงดูดผู้คนจากทุกวรรณะ สังคมอินเดีย มีการแบ่งแยกชั้นวรรณะอย่างเคร่งครัด และลัทธิต่าง ๆ มีอิทธิพลมากมาย

Citation:

* พระครูวาปีธรรมวิจิตร (สุรศักดิ์ เวชรักษ์). (2568). พระพุทธศาสนา : การปฏิรูปความเชื่อและวิถีชีวิตของสังคมอินเดียในสมัยพุทธกาล. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 88-103.

PhrakruVapeethamwijit (Surasat Wecharak). (2025). Buddhism : The Reformed In Beliefs And Way Of Life In Indian Society During The Buddha's Era. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 88-103.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

พระพุทธศาสนาได้ปฏิรูปความเชื่อและวิถีชีวิตของสังคมอินเดียโดยเสนอแนวคิดที่ใช้ปัญญาและศีลธรรมในการดำเนินชีวิต การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีผลกระทบทางการเมืองและสังคมอย่างมาก ผู้ปกครองและราชวงศ์หลายแห่งได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายทางการปกครองให้เน้นความยุติธรรมและความเมตตา การศึกษาความเชื่อในสมัยพุทธกาลช่วยให้เราเข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรม และจิตวิญญาณของผู้คนในยุคนั้นอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น และเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของความเชื่อทางศาสนาที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในยุคนั้นและยุคต่อมา

คำสำคัญ : พระพุทธศาสนา, การปฏิรูปความเชื่อ, วิถีชีวิตของสังคมอินเดีย

Abstract

This academic article aims to study and analyze Buddhism and the belief and lifestyle reformed of Indian society in Buddhist era. Buddhism originated in "Jambudvīpa" among influential beliefs and religions at that time. The Buddhist propagation faced difficulties since people believe in other influential beliefs. The Buddha attempted to revolutionize Indian society by attempting to cancel the caste, but it was a failure mission. The Buddha declared human independence, by emphasizing that humans can develop themselves and can be teachers of angels and human being. Buddhist doctrines focusing on relieving suffering, practicing morality, meditation, and wisdom attracted people from all caste of Indian society in which there was fixed caste system and various influential beliefs.

Buddhism reformed Indians' beliefs and lifestyles by proposing ideas based on wisdom and morality. The spread of Buddhism has a great political and social impact. Many rulers and royal families regarded Buddhism as a spiritual anchor, leading to the improvement of administrative policies emphasizing justice and compassion. Studying Buddhist ideas allows us to have a thorough understanding of the social, cultural, and spiritual contexts that existed at the time. Understanding the changes and developments of

religious ideas and their impact on people's lifestyles both historically and currently is included.

Keywords : Buddhism, Belief reformed, Indian Society Lifestyle

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นบนแผ่นดินที่เรียกว่า “ชมพูทวีป” เกิดขึ้นด้วยมูลเหตุที่แตกต่างไปจากศาสนาอื่น ในทามกลางลัทธิศาสนาอื่น ๆ มากมาย มีทั้งอำนาจและทรงอิทธิพลเป็นที่ยากยิ่งสำหรับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเพราะผู้คนในสมัยนั้น มีความเชื่อและนับถือในลัทธิต่าง ๆ อยู่มาก หลวงวิจิตรวาทการกล่าวไว้ว่า ลัทธิพราหมณ์จะเปลี่ยนรูปไปก็ตามที่ เรื่องวรรณจะเป็นเรื่องเปลี่ยนไม่ได้ เราจะเห็นได้ในตอนที่กล่าวถึงพระพุทธศาสนาว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงทำความพยายามอย่างยิ่งยวด ที่จะปฏิวัติสังคมอินเดีย ด้วยวิธีเลิกวรรณะ และเป็นงานอันเดียวที่พระพุทธเจ้าทำไม่สำเร็จ (หลวงวิจิตรวาทการ, 2527, น. 267 – 268) อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นงานที่ถูกมองว่าไม่สำเร็จ แต่สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงทำสำเร็จ และทำได้ตามที่ประสงค์คือการประกาศอิสรภาพความเป็นมนุษย์ คือมนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้จนกระทั่งสามารถเป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ความสำเร็จนั้นนับว่ายิ่งใหญ่กว่าการยกเลิกระบบวรรณะอย่างแท้จริง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558, น. 9) ชีวิตของคนในสมัยนั้นมีแบบแผนการปฏิบัติตามลัทธิอื่น ๆ ที่มีมาก่อนพระพุทธศาสนาแล้ว จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยบุคลิกภาพอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้ากับคำสั่งสอน ที่ประกอบไปด้วยเหตุด้วยผลทำให้พระพุทธศาสนาเป็นปีกแผ่นเจริญก้าวหน้า ทรงสั่งสอนโดยการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงหลักการเดิม ทรงสั่งสอนโดยปฏิบัติลัทธิศาสนา (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2539, น. 17) พระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและความเชื่อของมนุษยชาติ มาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในสังคมอินเดียช่วงสมัยพุทธกาล ศาสนานี้ไม่เพียงแต่เป็นการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนที่เน้น การปลดปล่อยความทุกข์ของมนุษย์ในยุคหนึ่ง ก่อนการเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนา สังคมอินเดียอยู่ในช่วงของการแบ่งแยกชั้นวรรณะอย่างเคร่งครัด ระบบวรรณะสร้างความไม่เท่าเทียมในสังคม โดยแบ่งประชาชนออกเป็นชั้นวรรณะสูงและต่ำ ทำให้เกิดความกดดันและความทุกข์ในชีวิตประจำวัน พระพุทธเจ้าทรงเห็นความทุกข์เหล่านี้และทรงตั้งพระทัยที่จะหาหนทางแก้ไข โดยมีปฏิปทาหาวิธีปฏิบัติ ต่อมาพระองค์ทรงค้นพบหนทางที่จะนำพาผู้คนให้พ้นทุกข์ ทรงเรียกปฏิปทานี้ว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” (พระธรรมปิฎก (ป. อ.ปยุต

โต), 2542, น.570) แปลว่าข้อปฏิบัติที่มีในท่ามกลาง หรือเรียกกันง่าย ๆ ว่าทางสายกลาง หมายถึงข้อปฏิบัติ วิธีการหรือทางดำเนินชีวิตที่เป็นกลาง ๆ ตามธรรมชาติ และสอดคล้องกับกฎธรรมชาติ

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าจะเน้นที่การปลดปล่อยความยึดติดในวัตถุและอัตตา การปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา การทำดีโดยไม่หวังผลตอบแทน และการมีชีวิตที่เรียบง่าย หลักธรรมเหล่านี้เป็นที่สนใจของประชาชนทั่วไปและดึงดูดผู้คนจากทุกวรรณะไม่ว่าจะเป็นผู้มีฐานะหรือยากจน พระพุทธศาสนากลายเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในสังคม การเผยแผ่ของพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลยังมีผลกระทบทางการเมืองและสังคมอย่างมาก พระพุทธเจ้าทรงใช้ความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์เป็นเครื่องมือในการชักชวนผู้คนให้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ผู้ปกครองและราชวงศ์หลายแห่งในอินเดียได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายทางการปกครองให้เน้นความยุติธรรมและความเมตตามากขึ้น ในที่นี้จะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมอินเดียช่วงสมัยพุทธกาล ไม่ว่าจะเป็นด้านการปฏิบัติความเชื่อและวิถีชีวิตของผู้คนในสมัยนั้น โดยมีแนวคิดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติความเชื่อ

การปฏิบัติความเชื่อหมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนระบบความเชื่อหรือวิถีคิดที่มีอยู่เดิมในสังคมหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งมักจะเกิดขึ้นเมื่อมีแนวคิดหรือปรัชญาใหม่ๆ ที่สามารถท้าทายความเชื่อเดิม และเสนอวิธีการมองโลกหรือดำเนินชีวิตที่ต่างออกไป ได้แก่ (1) การตั้งคำถามและวิจารณ์ความเชื่อเดิม การปฏิบัติความเชื่อเริ่มต้นจากการตั้งคำถามเกี่ยวกับความเชื่อเดิมที่อาจไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลที่เพียงพอ ซึ่งทำให้ผู้คนเริ่มมองหาความเชื่อใหม่ที่มีเหตุผลและหลักฐานสนับสนุน (2) การเสนอแนวคิดใหม่ นักคิดหรือนักปรัชญามักจะเสนอแนวคิดหรือปรัชญาใหม่ที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ดีกว่าความเชื่อเดิม แนวคิดใหม่ ๆ นี้ มักจะเน้นความเป็นเหตุเป็นผลและหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้ (3) การเผยแพร่และการยอมรับ เมื่อแนวคิดใหม่ได้รับการเผยแพร่ผ่านทางสื่อหรือการสอนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ผู้คนเริ่มรับรู้และยอมรับแนวคิดใหม่นี้ โดยเฉพาะเมื่อเห็นว่ามันสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ (4) การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ความเชื่อใหม่ที่ได้รับการยอมรับจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คน ตัวอย่างเช่น

การเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน การบริโภค การศึกษา และการปฏิบัติทางศาสนา (5) การยืนยันและการยอมรับในระยะยาว การปฏิบัติความเชื่อจะยั่งยืนเมื่อแนวคิดใหม่ได้รับการยืนยันจากประสบการณ์ และการวิจัยในระยะยาว และกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและประเพณีของสังคม การปฏิบัติทางศาสนาในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้ปฏิบัติความเชื่อและวิถีชีวิตของสังคมอินเดียโดยการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับอริยสัจ 4 และทางสายกลาง ซึ่งเน้นการใช้ปัญญาและศีลธรรมในการดำเนินชีวิต

การปฏิบัติความเชื่อเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องการเวลา แต่มีผลกระทบอย่างมากต่อการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมในระยะยาว

2. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตของสังคมอินเดียสมัยพุทธกาล

วิถีชีวิตของสังคมอินเดียมีความหลากหลายและซับซ้อน โดยได้รับอิทธิพลจากประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย และระบบความเชื่อที่หลากหลาย นี่คือนิยามหลักเกี่ยวกับวิถีชีวิตของสังคมอินเดีย ได้แก่ (1) ระบบวรรณะ โครงสร้างทางสังคมสังคมอินเดียถูกแบ่งเป็นวรรณะต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่เฉพาะ รวมถึงพราหมณ์ (นักบวช), กษัตริย์ (นักรบ), แพทย์ (พ่อค้าและช่างฝีมือ), และศูทร (กรรมกรและคนรับใช้) การปฏิบัติตามวรรณะ การดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพมักถูกกำหนดโดยวรรณะของบุคคล (2) ศาสนาและจิตวิญญาณ ฮินดูและพุทธศาสนา ศาสนาฮินดูและพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของคนอินเดีย โดยมีพิธีกรรม ประเพณี และความเชื่อที่หลากหลาย โดยมีความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ การปฏิบัติทางจิตวิญญาณ เช่น การทำสมาธิ การสวดมนต์ และการปฏิบัติธรรม เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน (3) ครอบครัวและความสัมพันธ์ เป็นรูปแบบครอบครัวที่พบบ่อยในอินเดียก็คือการมีสมาชิกหลายรุ่นอาศัยอยู่ร่วมกัน มีความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวรวมถึงความเคารพต่อผู้สูงอายุ เป็นสิ่งสำคัญในสังคมอินเดีย (4) อาหารและการบริโภค เป็นอาหารพื้นเมืองอาหารอินเดียมีความหลากหลายและมักใช้เครื่องเทศในการปรุงรส อาหารมังสวิรัตินิยมนิยมในหลายภูมิภาค การบริโภคอาหาร การรับประทานอาหารมักเป็นกิจกรรมที่ครอบครัวร่วมกัน โดยมีพิธีกรรมและประเพณีเกี่ยวกับการรับประทานอาหารที่หลากหลาย (5) การศึกษาและการทำงาน การศึกษา

เป็นสิ่งสำคัญในสังคมอินเดีย โดยมีการเรียนการสอนในหลายระดับ และหลายสาขา ความรู้ทางวิชาการ และการศึกษาทางศาสนาเป็นที่ยอมรับ

การประกอบอาชีพ อาชีพและการทำงานมักถูกกำหนดโดยวรรณะและสภาพแวดล้อมทางสังคม อาชีพในภาคเกษตรกรรม การค้า และเทคโนโลยีเป็นที่แพร่หลาย (6) ศิลปะและวัฒนธรรม การแสดงดนตรี การเต้นรำ และศิลปะการแสดงต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอินเดีย การแสดงดนตรีคลาสสิกและการเต้นรำแบบดั้งเดิมเป็นที่นิยม มีเทศกาลทางศาสนา และประเพณีท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของคนอินเดีย (7) การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอินเดียเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภาษา และศาสนา การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต การเคารพและความเสมอภาค แม้ว่าจะมีระบบวรรณะที่เข้มงวด แต่มีความพยายามในการสร้างความเสมอภาคและการยอมรับในความหลากหลายทางสังคม แนวคิดเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่หลากหลายและซับซ้อนในสังคมอินเดีย การเข้าใจและเคารพความหลากหลายเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอินเดีย

จากแนวคิดทั้ง 2 ประเด็นพอสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาได้ปฏิรูปความเชื่อในสังคมอินเดียสมัยพุทธกาลโดย ปฏิเสธระบบวรรณะ และส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม เช่น ในวาสโลสูตรและอัสนัยนสูตร นอกจากนี้ยังปฏิรูปพิธีกรรม ด้วยการเน้น ศิล สมาธิ และ ปัญญา แทนการบูชาয়ตามแบบพราหมณ์ ดังที่ปรากฏในกุตทันตสูตร พระพุทธเจ้าทรงเปิดโอกาสให้ สตรีบวช และเข้าถึงนิพพานได้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ ในกาลามสูตร ยังทรงสนับสนุนให้ใช้เหตุผลและประสบการณ์ตรงในการตรวจสอบคำสอน รวมถึงการสอนอหิงสาและเมตตาเพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตทางสังคม การปฏิบัติและปฏิรูปเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงระบบความเชื่อเดิมอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

ความเชื่อในสมัยพุทธกาล

ความเชื่อในสมัยพุทธกาลเป็นเรื่องสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ศาสนาและปรัชญา ของมนุษยชาติ ความหลากหลายทางศาสนาและปรัชญาในยุคนี้สร้างพื้นฐานให้กับ การก่อตัวของพระพุทธศาสนา การศึกษาเรื่องนี้ช่วยให้เราเข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรม และจิตวิญญาณของผู้คนในยุคนี้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาของความเชื่อทางศาสนาที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในยุคนี้และยุคต่อมา พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในชมพูทวีปทราวมกลางเจ้าลัทธิต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสมัยนั้นอย่างมากมาย ซึ่งขณะประชาชนมีความสับสนและสงสัยในทฤษฎีต่าง ๆ โดยเฉพาะในทฤษฎีของเจ้าลัทธิทั้ง 6 มี “ปุณณะ กัสสปะ มักขลิโคศล อชิตเกสสัมพล ปุทฺธกัจจายนะ สญชัยเวลล์ฐบุตร นิครนนาฏ บุตร” เป็นต้น ซึ่งเป็นลัทธิที่มีมาก่อนพุทธกาลเล็กน้อย บางคนร่วมสมัยกับพระพุทธองค์เจ้า ลัทธิหรือครูทั้ง 6 ได้ประกาศทฤษฎีหรือความเห็น (ทฤษฎี) ต่าง ๆ ได้แก่

1. อภิทธิทฤษฎี คือ ทฤษฎีที่ประกาศว่า ทำก็ไม่ได้เชื่อว่าทำ ผลของการกระทำไม่มีสิ่งที่ทำ ไปแล้วเหมือนไม่ได้กระทำผลของการกระทำมีค่าเป็นสูญ เช่น คนทำบุญทำบาปก็ไม่ได้เชื่อว่า ทำบุญทำบาป บุญบาปไม่มี ความดีความชั่วไม่มี เจ้าลัทธินี้กล่าวกันว่า คือ ปุณณะ กัสสปะ

2. อเหตุกทฤษฎี คือ ทฤษฎีที่ประกาศว่า ไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัย” สัตว์ทั้งหลายจะได้ดี ได้ชั่ว ได้สุข ได้ทุกข์ ก็ได้เอง ไม่ใช่ได้ดีเพราะทำเหตุดี หรือได้ชั่วเพราะทำเหตุชั่ว ทุกอย่างไม่มี เหตุเกิดขึ้นลอย ๆ ไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัยอะไร จะเกิดก็เกิดโดยไม่มีเหตุ อนึ่ง สัตว์ทั้งหลาย หลังจากท่องเที่ยวไปในสังสารวัฏแล้วก็บริสุทธิ์ได้เอง หลักลัทธินี้จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สังสาร สุกตทิวาหะ เจ้าลัทธินี้ กล่าวกันว่า คือ มักขลิโคศล

3. นัตถิกทฤษฎี คือ ทฤษฎีที่ประกาศว่า การทำบุญ ทำทานไม่มีผล การบูชาไม่มีผล บุญ บาป ความดี ความชั่วไม่มี พ่อแม่ไม่มีบุญคุณ ทุกข์ ไม่มีชาติหน้าไม่มี เจ้าลัทธินี้ คือ อชิต เกสสัมพล ท่านผู้นี้สอนเรื่องอุกฤษฏทิวาหะ คือเห็นว่าสัตว์ทั้งหลายตายแล้วสูญ

4. สัสสตทฤษฎี คือ ทฤษฎีที่ประกาศว่า สรรพสิ่งในโลกยั่งยืนถาวรคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง สิ่งทั้งหลายเที่ยงยั่งยืนอยู่อย่างนั้น เช่น โลกเที่ยง จิตเที่ยง สัตว์ทั้งหลายเคยเกิดเป็นอย่างไรรัก เป็นอย่างนั้นต่อไป ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นของเที่ยง เจ้าลัทธินี้ คือ ปุทฺธกัจจายนะ ท่านผู้นี้เห็นว่า

ไม่มีใครฆ่าใคร ไม่มีใครทำลายใคร เพียงแต่เอาศัสตราสอดเข้าไปในธาตุซึ่งยั่งยืนไม่มีอะไรทำลายได้

5. อัจฉริยทิวติ คือ ทฤษฎีที่ประกาศว่า "มนุษย์เมื่อตายแล้วไม่มีอะไรเหลือ ผลของความดี ความชั่วสุญหาย พร้อมกับชีวิตที่แตกสลายทุกอย่างขาดสูญพร้อมกับการตายของมนุษย์

ดังนั้นทิวติจึงหมายถึง ความเห็น ความเชื่อ ทั้งนี้ก็มีคำขยายนำหน้าเช่น สัมมาทิวติ (ความเห็นชอบ) มิจฉาทิวติ (ความเห็นผิด) แต่ถ้าทิวติ มาคำเดียวโดด มักมีในไม่ดี หมายถึงความยึดถือตามความเห็น ความถือมั่นที่จะให้เป็นไปตามความเชื่อถือหรือความเห็นของตน การถือยึดเอาความเห็นเป็นความจริง ความเห็นผิดความยึดติดทิวติ ในภาษาไทยมักหมายถึงความตั้งถือถือมั่นในความเห็น (พจนานุกรมเขียน ทิวติ) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2561, น.145) ในพรหมชาลสูตร ที่นิกาย สิลขันธวรรค พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงทิวติ 62 ที่ทรงรวบรวมจากความคิดเห็นของคนในสังคมยุคนั้น เพื่อทรงชี้ให้เห็นว่าเป็นลัทธิที่ไม่ทำให้หลุดพ้น จากทุกข์ เป็นทางสุดโต่งมิใช่มีชัยมาปฏิบัติ ทิวติเหล่านั้นเป็นความเข้าใจของสมณพราหมณ์ไม่ใช่ความรู้ อันแท้จริง เป็นความดิ้นรนของคนมีตัณหา เป็นความเห็นที่ผิดแผกจากหลักความเชื่อในพระพุทธศาสนา (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559, น.34) ภายหลังจาก พระพุทธองค์ทรงประกาศพระศาสนา ทำให้มีผู้คนจำนวนมากละทิ้งลัทธิความเชื่อถือเดิมแล้วหันมานับถือ “พระพุทธศาสนา” ซึ่งเป็นศาสนาใหม่ และมีเหตุผลน่าเชื่อถือ คำสอนสามารถนำมาพิสูจน์ให้เห็นจริงได้

ในที่นี้ขอยกตัวอย่างของคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อศิษย์ของ “สัณฺฑิยปริพาชก” หนึ่งในเจ้าลัทธิทั้ง 6 เช่น อุปติสสะ และโกลิตะ พร้อมปริพาชกท่านอื่น ๆ จำนวน 250 คน ได้พากันออกจากสำนักไปเฝ้าพระพุทธเจ้า เพราะมองว่าการสอนดีกว่า และสามารถสอนให้ปฏิบัติอยู่ในสิ่งที่ตนสาระกว่าได้ จึงได้พากันชักชวนให้อาจารย์สัณฺฑิยปริพาชกไปเฝ้าพระพุทธเจ้าด้วย แต่สัณฺฑิยซึ่งเป็นเจ้าลัทธิที่มีชื่อเสียง และมีศิษย์จำนวนมาก ไม่ยอมไป เพราะสัณฺฑิยปริพาชกเป็นผู้มีความเห็นผิด (มิจฉาทิวติ) และยังย้อนถามศิษย์ว่า “ในโลกนี้คนโง่หรือคนฉลาดมากกว่า เมื่อศิษย์ตอบว่า คนโง่ มีมากกว่า สัณฺฑิยจึงกล่าวข้อความประชด

และน้อยใจว่า คนฉลาดไปเฝ้าพระสมณโคตม แต่คนโง่งงอยู่กับเรา” ภายหลังจากนั้นอุปติสสะและโกลิตะ พร้อมบริพาชก ท่านอื่น ๆ จำนวน 250 คน ที่มีความคิดเห็นถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) ได้พากันออกจากสำนักเพื่อไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ และได้ทูลขอบวชเป็นภิกษุทั้งหมดในพุทธศาสนา จากนั้นก็ได้ตั้งใจปฏิบัติธรรมจนได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในที่สุด และตามประวัติกล่าวว่า อาจารย์สัณขัยเสียใจมากจนกระอักเลือด เมื่อเห็นศิษย์ของตนทั้งหมดไปเฝ้าพระสมณโคตม จึงถือว่าอุปติสสะและโกลิตะ พร้อมทั้งบริวารและลูกศิษย์ท่านอื่น ๆ นั้นได้ประสบกับ “สิ่งที่ประสพอย่างยิ่ง” ในชีวิตทางการปฏิบัติ (อภิญฺญวณฺ ๒ โปธฺ ๒, 2561, น. 604 - 605) และต่อมาอุปติสสะ ได้ชื่อใหม่ว่า “พระสารีบุตร” ได้รับการแต่งตั้งจากพระพุทธเจ้าให้ดำรงตำแหน่งเป็นพระอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธองค์ ส่วนโกลิตะ ได้ชื่อใหม่ว่า “พระมหาโมคคัลลานะ” ได้รับการแต่งตั้งจากพระพุทธเจ้าให้ดำรงตำแหน่งเป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้ายของพระพุทธองค์ เพื่อช่วยงานเผยแผ่พุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

สรุปได้ว่า ความเชื่อในสมัยพุทธกาลเป็นเรื่องสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ศาสนา และปรัชญาของมนุษยชาติ ความหลากหลายทางศาสนาและปรัชญาในยุคนี้สร้างพื้นฐานให้กับ การก่อตัวของพระพุทธศาสนา การศึกษาเรื่องนี้ช่วยให้เราเข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรม และจิตวิญญาณของผู้คนในยุคนี้มากยิ่งขึ้น

วิถีชีวิตของสังคมอินเดียในสมัยพุทธกาล

วิถีชีวิตของสังคมอินเดียในสมัยพุทธกาล (ประมาณ 6-5 ศตวรรษก่อนคริสตกาล) เป็นยุคสำคัญในประวัติศาสตร์อินเดีย ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลายด้าน ทั้งในเรื่องศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม วิถีชีวิตของผู้คนในยุคนี้สะท้อนถึงความซับซ้อนและความหลากหลายของโครงสร้างสังคม รวมถึงการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนที่ถูกแบ่งออกเป็นวรรณะต่าง ๆ และความเชื่อทางศาสนาที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการใช้ชีวิต ในช่วงเวลานี้ ศาสนาพราหมณ์ยังคงมีบทบาทสำคัญ แต่ศาสนาพุทธที่พระพุทธเจ้าทรงก่อตั้งขึ้นก็เริ่มมีอิทธิพลและแพร่หลายอย่างรวดเร็ว ผู้คนในสมัยพุทธกาลมีการปฏิบัติตามหลักธรรมและคำสอนของศาสนาต่าง ๆ เพื่อแสวงหาความสงบสุขและความหลุดพ้นจากความทุกข์ นอกจากนี้

สังคมยังมีการเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ การค้า การเกษตร และศิลปวัฒนธรรมอย่างมาก ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมและชุมชนต่าง ๆ ในยุคนั้น สังคมอินเดียมีโครงสร้างและวิถีชีวิตที่หลากหลาย โดยมีความเจริญรุ่งเรืองทั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในหลาย ๆ ด้านได้แก่

1. โครงสร้างสังคม โครงสร้างทางสังคมอินเดียสมัยพุทธกาลมีความไม่เท่าเทียมกัน เพราะแต่ละคนถูกกำหนดขึ้นโดยชนชั้นวรรณะตามหลักของศาสนาพราหมณ์ พวกพราหมณ์ได้ยกเอาวรรณะของตนขึ้นเป็นอันดับแรก เพราะถือว่าวรรณะของตนเป็นวรรณะที่บริสุทธิ์และสูงยิ่งกว่าวรรณะอื่น ๆ ต่อมาเพื่อความเหมาะสมกับฐานะ หน้าที่ และการทำงาน จึงได้จัดวรรณะออกเป็น 4 วรรณะ คือ

กษัตริย์	มีหน้าที่ในการออกรบและเป็นผู้ปกครองประเทศ
พราหมณ์	มีหน้าที่ในการศึกษาคัมภีร์ และประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา
แพศย์	มีหน้าที่ในการค้าขายและเกษตรกร
ศูทร	มีหน้าที่ในการรับใช้และทำงานเป็นกรรมกรผู้ใช้แรงงาน

ในเรื่องระบบวรรณะนี้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต การทำงาน และสถานะทางสังคมของผู้คนในสังคมอินเดีย ในปัจจุบันนี้ยังมีความเชื่อนี้อยู่แม้ว่ารัฐธรรมนูญของอินเดีย ซึ่งถือเป็นประชาธิปไตยโดยให้สิทธิเสรีภาพความเสมอภาคเท่าเทียมกันก็ตาม การปฏิบัติเรื่องวรรณะนี้ยังมีอยู่โดยเคร่งครัดทั้งอินเดียและเนปาล (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558, น. 8)

2. วิถีชีวิตและการดำเนินชีวิต วิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของสังคมอินเดียสมัยพุทธกาล ผู้คนส่วนใหญ่มีอาชีพด้านการเกษตร ถือได้ว่าการเกษตรเป็นอาชีพหลักของคนในสมัยพุทธกาล โดยเฉพาะการปลูกข้าว ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ และพืชผลอื่น ๆ การใช้น้ำชลประทานก็เริ่มมีบทบาทสำคัญในการเกษตรในสมัยนั้น พร้อมทั้งด้านการค้าขาย ที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและทรัพยากรระหว่างเมืองและหมู่บ้าน รวมถึงการค้ากับต่างประเทศ เช่น จีน และแคว้นต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3. ศาสนาและจิตวิญญาณ สมัยนั้นศาสนาพราหมณ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในสังคม โดยมีการปฏิบัติศาสนพิธีและการบูชาเทพเจ้าต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ส่วนของศาสนาพุทธ

พระพุทธเจ้า (เจ้าชายสิทธัตถะ โคตมะ) ได้เผยแผ่ศาสนาพุทธในช่วงเวลานี้ มุ่งเน้นการปฏิบัติธรรมและการฝึกจิตเพื่อนำไปสู่การหลุดพ้นจากความทุกข์ โดยส่งพระสงฆ์สาวกไปประกาศพระศาสนาทั่วมหานครในขณะนั้น

4. ศิลปวัฒนธรรม สมัยนั้นในเรื่องของวรรณคดีและปรัชญา มีการพัฒนาวรรณคดีและปรัชญา โดยเฉพาะวรรณคดีศาสนา เช่น พระสุตตร พระวินัย และอรรถกถา ส่วนทางด้านศิลปะ และสถาปัตยกรรม การสร้างวัดและเจดีย์เป็นที่แพร่หลาย โดยเฉพาะวัดที่เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม และบูชาพระพุทธเจ้า

5. วิถีชีวิตในชนบทและเมือง วิถีชีวิตคนในสมัยนั้น คนชนบทเน้นการทำเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวนาและเกษตรกรชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการทำการเกษตรและการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนวิถีชีวิต คนเมือง ซึ่งก็มีเมืองใหญ่เป็นศูนย์กลางการค้า และศาสนา เช่น เมืองราชคฤห์ เมืองสาวัตถี และเมืองพาราณสี มีตลาดขนาดใหญ่และการค้าเจริญรุ่งเรือง ผู้คนในเมืองประกอบอาชีพหลากหลาย เช่น พ่อค้า ข่างฝีมือ นักปรัชญา และนักบวช

6. สังคมและการเมือง ด้านการเมืองการปกครองสมัยพุทธกาลมีรูปแบบการปกครองหลายรูปแบบ เช่น ราชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการปกครองแบบสาธารณรัฐที่มีสภาผู้แทนราษฎร พระมหากษัตริย์มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนศาสนาและการพัฒนาสังคม

7. การศึกษา การศึกษามีบทบาทสำคัญในสังคม มีสถานที่การศึกษาอยู่ทั่วไปแต่ยังไม่มีการเรียนการสอนแบบที่ชัดเจนมากนัก สำนักที่มีชื่อเสียงมากคือ ที่เมืองตักสิลา มีการเรียนการสอนในเรื่องศาสนา ปรัชญา การปกครอง และวิทยาการต่าง ๆ

สรุปได้ว่า สังคมอินเดียในสมัยพุทธกาลเป็นสังคมที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง มีโครงสร้างทางสังคมที่ซับซ้อนและมีวิถีชีวิตที่หลากหลาย ทั้งในชนบทและเมือง การศึกษาและศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและจิตวิญญาณของผู้คน

การปฏิรูปความเชื่อและวิถีชีวิตของสังคมอินเดียในสมัยพุทธกาล

การปฏิรูปความเชื่อและวิถีชีวิตของสังคมอินเดียในสมัยพุทธกาล ถือได้ว่า พระพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในการปฏิวัติความเชื่อทางศาสนาในสังคมอินเดีย พระพุทธเจ้าได้เสนอแนวคิดที่ทำลายต่อระบบวรรณะและการบูชาเทพเจ้า แนวคิดที่เน้นถึงความเสมอภาค ความเมตตา และการหลุดพ้นจากความทุกข์ได้กลายเป็นแนวทางใหม่ที่ทำให้ผู้คนมากมายหันมาสนใจและยอมรับพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พระพุทธศาสนาไม่ได้เป็นเพียงแค่ศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นวิถีชีวิตที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมอินเดีย วิถีชีวิตที่เน้นความเรียบง่าย ความสุขที่แท้จริงจากการหลุดพ้นจากความทุกข์ และการปฏิบัติธรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาตนเองและการช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น การแพร่กระจายและผลกระทบพระพุทธศาสนาได้แพร่กระจายออกไปอย่างรวดเร็วในสมัยพุทธกาล และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และจริยธรรมในหลายภูมิภาค ทั้งในอินเดียและประเทศเพื่อนบ้าน การปฏิวัติความเชื่อและวิถีชีวิตของพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลจึงเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญและมีผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อสังคมในยุคนั้น ทำให้พระพุทธและพระสาวกจำต้องทรงทำงานหนักเป็นอย่างมากในการเผยแพร่หลักคำสอนใหม่ และเป็นคำสอนที่ทำลาย คำสอนของเจ้าลัทธิเก่า ซึ่งประชาชนนับถืออยู่

แต่คำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นคำสอนที่ตรงข้ามกับความเชื่อดั้งเดิมอย่างเห็นได้ชัด ถือได้ว่าเป็นคำสอนแบบปฏิรูป คือ เปลี่ยนจากความเชื่อเดิมโดยสิ้นเชิง คำสอนในพระพุทธศาสนาสามารถปฏิวัติความเชื่อของสังคมอินเดียในครั้งนั้นได้ โดยไม่ต้องเสียเลือดเนื้อ และชีวิตแต่อย่างใด มันเป็นการปฏิรูปที่น่าอัศจรรย์ การปฏิรูปทางความเชื่อที่เห็นได้ชัด ได้แก่

1. การทรมานร่างกาย สังคมอินเดียสมัยนั้นมีความเชื่อว่า การทำอัตถกิลมณญุค เป็นการประกอบตนให้ลำบากเปล่า (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557, น.532) คือ การทรมานร่างกายด้วยวิธีการต่าง ๆ สามารถนำไปสู่การหลุดพ้นและเป็นที่โปรดปรานของพระผู้เป็นเจ้า ด้วยเหตุนี้บรรดานักพรต ฤๅษี ซีไพร เจ้าลัทธิต่าง ๆ จึงกระทำการทรมานตนอย่าง

น้ำหนักและน้ำหนัก เช่น การใช้ของมีคมทิ่มแทงร่างกายให้ได้รับความทุกข์ทรมาน การอดอาหารเพื่อลงโทษร่างกายเพราะถือว่าร่างกายเป็นศัตรู ที่ขัดขวางการหลุดพ้น การนอนบนหนามแหลม ทRAYร้อน ๆ เพื่อให้ร่างกายได้รับความทุกข์ทรมานและเจ็บปวด เป็นต้น

สรุปว่าการทรมานร่างกาย ในสังคมอินเดียสมัยนั้น มีความเชื่อว่าการทรมานตนด้วยวิธีต่าง ๆ สามารถนำไปสู่การหลุดพ้นและเป็นที่โปรดปรานของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า อย่างไรก็ตาม พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธวิธีนี้ โดยตรัสสอนว่าการทรมานกายนำมาซึ่งความทุกข์เพิ่มขึ้นและไม่นำไปสู่ความหลุดพ้น พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่าการฝึกอบรมจิตใจต่างหากที่เป็นหนทางสู่การหลุดพ้นอย่างแท้จริง

2. การเกิดและชีวิต ความเชื่อของชาวอินเดียเชื่อว่าทุกคนเกิดมาจากพระพรหม พระพรหมจึงเป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่งขึ้นมา อิทธิพลทางด้านความเชื่อนี้ทำให้มีคำว่า “พรหมลิขิต” คือชีวิตของสรรพสัตว์ พระพรหมเป็นผู้ขีดเส้นให้เป็นไป

สรุปว่าการเกิดและชีวิต ชาวอินเดียสมัยนั้นเชื่อว่าทุกชีวิตเกิดจากพระพรหมและเป็นไปตามพรหมลิขิต อย่างไรก็ตาม พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธความเชื่อนี้ โดยสอนว่าสรรพสิ่งเกิดขึ้นตามเหตุและปัจจัย ชีวิตเป็นไปตามกรรมของตนเองไม่ใช่พรหมลิขิต พระพรหมเป็นเพียงสิ่งสมมุติ บุคคลควรทำความดีเพื่อความสุขและความเจริญ และละเว้นกรรมชั่วที่นำไปสู่ความทุกข์และความเสื่อม

3. ความบริสุทธิ์ ศาสนาพราหมณ์ สอนว่าความบริสุทธิ์เกิดจากการบำเพ็ญตบะและการอาบน้ำศักดิ์สิทธิ์ คือ น้ำในแม่น้ำคงคาและเมื่อบริสุทธิ์แล้วตายไปจะได้ไปสู่สวรรค์ เพราะความเชื่อนี้ ในปัจจุบันจึงมีชาวฮินดูนิยมอาบน้ำในแม่น้ำคงคา และเอาศพไปทิ้งลงในแม่น้ำด้วยหวังจะทำให้ร่างกายสะอาดบริสุทธิ์และได้ไปสู่สวรรค์ บนฝั่งพระแม่คงคาจึงมีสถานที่เผาศพเป็นจำนวนมาก เวลาเผาศพเสร็จไหม้บ้างไหม้บ้างก็เอาซากศพ ทิ้งลงในแม่น้ำหลังจากเผาแล้ว

สรุปว่าความบริสุทธิ์ ศาสนาพราหมณ์สอนว่าความบริสุทธิ์เกิดจากการบำเพ็ญตบะและการอาบน้ำศักดิ์สิทธิ์ เช่น ในแม่น้ำคงคา แต่พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธความเชื่อนี้ โดยสอนว่า

ความบริสุทธิ์เป็นเรื่องเฉพาะตน ขึ้นอยู่กับการกระทำของตนเองผ่านกายสุจริต วาจาสุจริต และ มโนสุจริต สิ่งภายนอกไม่อาจทำให้บริสุทธิ์ได้

4. ขาติ วรรณะ ศาสนาพราหมณ์แบ่งคนออกเป็น 4 วรรณะ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ในวรรณะทั้ง 4 กษัตริย์เป็นวรรณะสูงสุด รองลงมาเป็นพราหมณ์ซึ่งเป็นผู้แทนของ ศาสนา และพระเจ้า ส่วนแพศย์เป็นพวกพ่อค้าพาณิชย์ ศูทร เป็นวรรณะต่ำสุด คือ พวก กรรมกร คนงานหรือทาส

สรุปว่า ขาติ วรรณะ ศาสนาพราหมณ์แบ่งคนออกเป็น 4 วรรณะ โดยถือว่ากษัตริย์ และพราหมณ์มีสถานะสูงสุด ขณะที่ศูทรเป็นวรรณะต่ำสุด อย่างไรก็ตามพระพุทธเจ้าทรงปฏิวัติ ระบบนี้ โดยสอนว่าความดีหรือเลวของบุคคลไม่ได้ขึ้นอยู่กับชาติหรือวรรณะ แต่ขึ้นอยู่กับกรรม และการกระทำของตนเอง

5. การปฏิเสธรพระเจ้า ศาสนาพราหมณ์สอนเรื่องความนิรันดร์ของพระผู้เป็นเจ้า คือ พระผู้เป็นเจ้ามีลักษณะเป็น "อมตะ" สถิตอยู่ชั่ววันรันดร์และเป็นผู้สร้าง คือ สร้างสรรพสิ่งในโลก รวมทั้งมนุษย์ โชคชะตาชีวิต ความสุข ความทุกข์ ความเจริญ ความเสื่อม ขึ้นอยู่กับพระเจ้า ทำให้มีพิธีบวงสรวงบูชาพระผู้เป็นเจ้าเพื่อให้พระผู้เป็นเจ้าโปรด และมนุษย์จะต้องสวามิภักดิ์ และยกย่องสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้า

สรุปว่าการปฏิเสธรพระเจ้า ศาสนาพราหมณ์สอนว่าพระผู้เป็นเจ้ามีความนิรันดร์และ เป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง รวมถึงชะตาชีวิตของมนุษย์ แต่พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธการมีอยู่ของพระผู้ เป็นเจ้า โดยสอนว่ามนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบชะตาชีวิตของตนเอง พระพุทธศาสนาจึงเป็นอเทวนิ ยม ที่เน้นการกำหนดชะตาชีวิตด้วยตนเอง

กรณีศึกษาที่เห็นได้ชัดเกี่ยวกับการสนับสนุนพระพุทธศาสนาของพระเจ้าอโศก มหาราช คือ การที่พระองค์ทรงยอมรับและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่วงปลายรัชสมัยของ พระองค์ หลังจากที่ทรงมีส่วนร่วมในสงครามขยายอาณาจักรที่เต็มไปด้วยความรุนแรงและ ความสูญเสีย พระเจ้าอโศกเกิดความรู้สึกสำนึกผิดและหันมาหาพระพุทธศาสนาเพื่อหาทาง หายุดีความรุนแรงและนำความสงบสุขมาสู่สังคม พระองค์ทรงยึดถือหลักการของ พระพุทธศาสนาในเรื่องของความเมตตา การไม่ทำร้ายผู้อื่น และการเคารพชีวิตทุกชนิด จึงทรง

ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนในอาณาจักร ผ่านการออกพระราชกฤษฎีกา ที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมและสร้างสันติภาพในสังคม นอกจากนี้พระองค์ยังส่งพระอัครสาวก ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เช่น ศรีลังกา ซึ่งทำให้พระพุทธศาสนากลายเป็น ศาสนาหลักในอาณาจักรของพระองค์ และมีอิทธิพลต่อสังคมอินเดียและประเทศอื่น ๆ ต่อไป

บทสรุป

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในชมพูทวีปท่ามกลางลัทธิศาสนาหลากหลาย ทำให้การเผยแผ่ เป็นไปด้วยความยากลำบาก หลวงวิจิตรวาทการ กล่าวว่าพระพุทธเจ้าพยายามอย่างยิ่งที่จะ ปฏิรูปสังคมอินเดียด้วยการเลิกระงธรรม แต่ไม่สำเร็จ อย่างไรก็ตาม พระพุทธเจ้าพยายามที่จะ ปฏิรูปสังคมด้วยการเลิกระบวรณะ แม้จะไม่สำเร็จ แต่พระองค์ก็ประสบความสำเร็จในการ สอนให้มนุษย์เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง โดยมุ่งเน้นการปลดปล่อยจากวัตถุและอัตตา ผ่านการปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา แนวทางนี้ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นที่พึงทางจิตใจ และส่งเสริมความสามัคคีในสังคม นอกจากนี้ผู้ปกครองและราชวงศ์หลายแห่งที่หันมานับถือ พระพุทธศาสนายังได้ปรับนโยบายการปกครองให้มีความยุติธรรมและเมตตามากขึ้น ส่งผลให้ พระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่เป็นศาสนา แต่ยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและการเมือง ในยุคนั้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2557). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-
เพิ่มเติมครั้งที่ 1/ยุดิ). (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (2542). พุทธธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทย
ลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2550). ประวัติพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2558). ประวัติพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.

- _____. (2559). พระสูตรตันตปิฎก ฉบับปรับปรุง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพะพุทธโฆษาจารย์. (ป.อ. ปยุตโต) (2561). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 40). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม ในเครือ บริษัท สำนักพิมพ์เพ็ท แอนด์โฮม จำกัด.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2539). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ 1. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราช วิทยาลัย.
- หลวงวิจิตรวาทการ. (2527). ศาสนาสากล เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร: ลูก ส. ธรรมภักดี.
- อภิวัฒน์ โพธิ์सान. (2561). แนวคิดคู่ตรงข้ามในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท. วารสาร มหาจุฬานาครทรรศน์. 5(3): 604 - 605.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่

2 อำเภออุ้มทอง สุพรรณบุรี*

FACTORS RELATED TO THE PERFORMANCE OF VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS IN PREVENTING COMPLICATIONS IN DIABETIC PATIENTS WITH TYPE2 IN U THONG

ขวัญเรือน ชัยนันท์¹, เจตต์ชญญา บุญเฉลียว², ทิพย์สุคนธ์ ศรีลาธรรม³ และ ณฐา เมธาบุษยาร⁴
Khuanraun Chainant¹, Jatechanya Boonchaleo², Tipsukhon Srilatham³ and Natha Methabutsayathon⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻⁴Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: khuanraunc@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 13 มีนาคม 2568; วันที่รับบทความ : 15 มีนาคม 2568

Received 8 March 2025; Revised 13 March 2025; Accepted 15 March 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการให้บริการและดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อน (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์การทำงาน กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. และ (3) ศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจ เช่น ค่าตอบแทน การยอมรับทางสังคม และความพึงพอใจในการทำงาน ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของ อสม.

Citation:

* ขวัญเรือน ชัยนันท์, เจตต์ชญญา บุญเฉลียว, ทิพย์สุคนธ์ ศรีลาธรรม และ ณฐา เมธาบุษยาร. (2568). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อำเภออุ้มทอง สุพรรณบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 104-123.

Khuanraun Chainant, Jatechanya Boonchaleo, Tipsukhon Srilatham and Natha Methabutsayathon. (2025). Factors Related To The Performance Of Village Health Volunteers In Preventing Complications In Diabetic Patients With Type2 In U Thong. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 104-123.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 300 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Chi-Square Test, Pearson's Correlation และ One-Way ANOVA

ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางถึงสูง โดยอาสาสมัครมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่ผู้ป่วยเบาหวาน การแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่เหมาะสม การติดตามอาการ และส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตระหนักและความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองในชุมชน

2. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์การทำงาน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยอาสาสมัครที่มีอายุมากกว่า ระดับการศึกษาสูงกว่า รายได้สูงกว่า และมีประสบการณ์มากกว่า มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานได้ดีกว่า ส่วนปัจจัยด้านเพศและอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้แก่ ค่าตอบแทน การยอมรับทางสังคม และความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยเฉพาะ การยอมรับทางสังคมและความพึงพอใจในการทำงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในระดับสูง

ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลและป้องกันภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานอย่างต่อเนื่อง โดยควรส่งเสริมให้มีการอบรมความรู้เฉพาะทางที่เหมาะสมกับระดับการศึกษาและประสบการณ์ รวมถึงควรสร้างแรงจูงใจทางสังคม และระบบการยอมรับในชุมชนเพื่อเพิ่มขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, การปฏิบัติงาน, ภาวะแทรกซ้อนของเบาหวาน, ปัจจัยประชากรศาสตร์, แรงจูงใจ

Abstract

This study aimed to (1) analyze the performance level of Village Health Volunteers (VHVs) in providing services and caring for type 2 diabetes patients to prevent complications, (2) examine the relationship between demographic factors such as age, gender, education level, occupation, income, and work experience with the performance of VHVs, and (3) investigate motivational factors such as remuneration, social recognition, and job satisfaction that influence the performance of VHVs.

This quantitative research collected data from a sample of 300 VHVs in U Thong District, Suphan Buri Province. A questionnaire was used as the primary data collection tool, and data analysis was conducted using descriptive statistics, including percentages, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, including the Chi-Square Test, Pearson's Correlation, and One-Way ANOVA.

The results revealed that

1. The performance level of Village Health Volunteers was mostly at a moderate to high level. VHVs play an essential role in educating diabetic patients, providing appropriate self-care advice, monitoring symptoms, and promoting healthy behaviors, demonstrating their awareness and responsibility in their roles within the community.

2. Demographic factors significantly related to the performance level of VHVs included age, education level, income, and work experience ($p < 0.05$). VHVs who were older, more educated, had higher income, and more work experience tended to perform better. Meanwhile, gender and occupation were not significantly related to the performance level of VHVs.

3. Motivational factors positively related to the performance level of VHVs included remuneration, social recognition, and job satisfaction ($p < 0.001$), with social recognition and job satisfaction being the most influential factors contributing to a high level of commitment and performance among VHVs.

Keywords: Village Health Volunteers, Performance, Diabetes Complications, Demographic Factors, Motivation

บทนำ

โรคเบาหวานเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทยและทั่วโลก องค์การอนามัยโลก (WHO) รายงานว่าในปี 2566 ทั่วโลกมีผู้ป่วยโรคเบาหวานมากกว่า 463 ล้านคน และคาดว่าในปี 2588 จำนวนผู้ป่วยอาจเพิ่มขึ้นเป็น 629 ล้านคน (WHO, 2023) สำหรับประเทศไทย สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขรายงานว่ามีผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการวินิจฉัยแล้วมากกว่า 3.2 ล้านคน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นปีละกว่า 300,000 ราย ซึ่งทำให้ภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาเพิ่มสูงขึ้น โดยในปี 2566 กระทรวงสาธารณสุขต้องใช้งบประมาณมากกว่า 47,596 ล้านบาทต่อปีในการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคเบาหวาน (กระทรวงสาธารณสุข, 2566)

โรคเบาหวานชนิดที่ 2 เป็นชนิดที่พบมากที่สุดในประเทศไทย โดยมีอัตราส่วนสูงถึง 90% ของผู้ป่วยเบาหวานทั้งหมด ผู้ป่วยกลุ่มนี้มีความเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนรุนแรง เช่น โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง ภาวะไตวาย และปัญหาเกี่ยวกับเส้นประสาท ซึ่งอาจนำไปสู่การตัดอวัยวะ เช่น ขาและเท้า ภาวะแทรกซ้อนเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย แต่ยังสร้างภาระให้กับระบบสาธารณสุขของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ถือเป็นบุคลากรสำคัญในการสนับสนุนการดูแลสุขภาพของประชาชนระดับชุมชน ในการป้องกันและลดความเสี่ยงจากโรคเบาหวาน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่การเข้าถึงบริการสาธารณสุขยังมีข้อจำกัด อสม. มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมให้แก่ประชาชนในชุมชน อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ อสม. อาจได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย เช่น แรงจูงใจในการทำงาน แรงสนับสนุนจากชุมชน และปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการศึกษา

อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพื้นที่ที่มีประชากรจำนวนมากที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จากข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรีในปี 2566 พบว่ามีผู้ป่วยเบาหวานที่ขึ้นทะเบียนในระบบมากกว่า 850 ราย ซึ่งอาจเป็นผลมาจากวิถีชีวิต อาหาร และปัจจัยทางพันธุกรรม การป้องกันภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานในพื้นที่นี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะบทบาทของ อสม. ในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยในระดับชุมชน

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยเน้นศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และแรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของ อสม. และยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านสุขภาพของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการให้บริการและดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์การทำงาน กับระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจ เช่น ค่าตอบแทน การยอมรับทางสังคม และความพึงพอใจในการทำงาน ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการให้บริการและดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อน มีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์การทำงาน
2. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการให้บริการและดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

3. ปัจจัยด้านแรงจูงใจ เช่น ค่าตอบแทน การยอมรับทางสังคม และความพึงพอใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดูแลและป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชนและได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำด้านสุขภาพของชุมชน อสม. มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค ดูแลสุขภาพเบื้องต้น และให้ความรู้ด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2565) กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (2564) ระบุว่า อสม. ทำหน้าที่แจ้งข่าวสารด้านสุขภาพ ส่งเสริมการดูแลสุขภาพพื้นฐาน เช่น การตรวจวัดระดับน้ำตาลในเลือด การให้คำแนะนำเกี่ยวกับโภชนาการและการใช้ยา รวมถึงการเฝ้าระวังโรคเรื้อรังในชุมชน งานของ อสม. มีบทบาทสำคัญในการลดภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวานและช่วยให้ผู้ป่วยสามารถควบคุมโรคได้ดีขึ้น

2. โรคเบาหวานชนิดที่ 2 และภาวะแทรกซ้อน

โรคเบาหวานชนิดที่ 2 เป็นภาวะที่ร่างกายไม่สามารถใช้อินซูลินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูงผิดปกติ หากไม่ได้รับการควบคุมที่ดี อาจนำไปสู่ภาวะแทรกซ้อน เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคไตเรื้อรัง ภาวะตาบอด และการเกิดแผลเรื้อรังที่เท้า ซึ่งอาจรุนแรงถึงขั้นต้องตัดอวัยวะ (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2566)

จากข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข (2565) พบว่าการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวานสามารถทำได้โดยการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้เหมาะสม การดูแลสุขภาพ

ทำอย่างสม่ำเสมอ และการเข้ารับการตรวจสุขภาพเป็นประจำ อสม. มีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำและส่งเสริมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานในระดับชุมชน

3. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ในการทำงาน เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน งานวิจัยของ ปภากร เผ่าเวียงคำ และศรีสุรางค์ เคหะนาค (2565) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานของ อสม. พบว่าอายุและระดับการศึกษามีผลต่อความสามารถในการให้คำแนะนำด้านสุขภาพ โดยอาสาสมัครที่มีอายุสูงกว่ามักมีประสบการณ์มากกว่า แต่ในขณะเดียวกัน อสม. ที่อายุน้อยกว่ามักมีความกระตือรือร้นและเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ มากกว่า

การศึกษาของ ญฐนนท์ บริสุทธิ์ (2563) พบว่า อาชีพและรายได้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานของ อสม. โดย อสม. ที่มีรายได้สูงกว่าและมีอาชีพที่มั่นคง มักสามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากไม่ต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน

4 .ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

แรงจูงใจเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการปฏิบัติงานของ อสม. โดยสามารถแบ่งออกเป็นแรงจูงใจภายใน (เช่น ความภาคภูมิใจในหน้าที่ ความรู้สึกเป็นที่ยอมรับในชุมชน) และแรงจูงใจภายนอก (เช่น ค่าตอบแทน สวัสดิการ และรางวัล)

งานวิจัยของ ไพรบุญย์ อินทมาส (2561) พบว่า อสม. ที่ได้รับค่าตอบแทนหรือเบี้ยเลี้ยง มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องและมีความรับผิดชอบสูงขึ้น ในขณะที่การได้รับการยอมรับจากชุมชนและการมีโอกาพัฒนาตนเองก็เป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับ อสม.

5. ปัจจัยด้านแรงสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

แรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของ อสม. งานวิจัยของ มณีทิพย์ ขวิตรานุกษ์ (2563)

พบว่า อสม. ที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวมีแนวโน้มที่จะมีความทุ่มเทในการทำงานมากขึ้น เนื่องจากไม่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านเวลาและภาระครอบครัว

นอกจากนี้ งานวิจัยของ ปรานค์ จักรไชย (2560) พบว่าการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น การจัดฝึกอบรม การให้รางวัลเชิดชูเกียรติ และการสนับสนุนงบประมาณ มีผลต่อขวัญกำลังใจของ อสม. และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

งานวิจัยของ ศุภชัย นาคะวิโร (2565) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของ อสม. ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าแรงจูงใจภายใน เช่น ความภาคภูมิใจในการเป็นอาสาสมัคร และแรงจูงใจภายนอก เช่น ค่าตอบแทนและสวัสดิการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน

งานวิจัยของ อัมพร ทองสุก (2564) ศึกษาผลกระทบของแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการทำงานของ อสม. ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการด้านสุขภาพ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

งานวิจัยของ Smith & Brown (2021) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของอาสาสมัครด้านสุขภาพในชุมชน พบว่า การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง และการมีระบบแรงจูงใจที่ชัดเจน เป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานของอาสาสมัคร

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ แรงจูงใจ และแรงสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของ อสม. ให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อำเภออุ้มผาง สุพรรณบุรี

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจความคิดเห็น (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีระบบวิธีการการศึกษาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ศึกษา คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีทั้งหมด 1,200 คน (ข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ $\pm 5\%$ ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเท่ากับ 300 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างเอง โดยมีลำดับการขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาค้นคว้าตำราเอกสาร บทความและงานวิจัยเกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

2.2 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมประเด็นหลักและประเด็นย่อย โดยศึกษากรอบความคิดและขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือเพื่อให้มีความสอดคล้องกัน

2.3 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาแบบสอบถามเพื่อนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หรือพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามกับขอบเขตเนื้อหาการวิจัย โดยมีเกณฑ์พิจารณาดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความนั้นไม่ได้วัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

นำผลมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ได้ค่า IOC โดยมีเกณฑ์การยอมรับข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง

เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเหมาะสมของเนื้อหา อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้ง

2.5 หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เท่ากับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรีและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 300 คน ตามที่กำหนดไว้ในการทำวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง
2. นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์แล้วมาลงรหัส (Coding Form)
3. นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้ว มาบันทึกลงในโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อประมวลผลข้อมูลที่ได้จัดเก็บและคำนวณหาค่าทางสถิติแล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยนำเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบความเรียงและนำผลการศึกษาที่วิเคราะห์ได้มาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและเขียนข้อเสนอแนะ

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับระดับการปฏิบัติงานของอสม. โดยนำมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามขอบเขตค่าเฉลี่ยระหว่างตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00 แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49 แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49 แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's test) โดยกำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05

ผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการให้บริการและดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. และวิเคราะห์ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของ อสม. โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ในอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยนำเสนอใน 4 ส่วนหลัก ได้แก่

1. ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม.
3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจกับระดับการปฏิบัติงานของ อสม.
4. สรุปผลการวิจัย
5. การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

รายละเอียดผลการวิจัยแสดงดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ตารางที่ 1 ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการให้บริการและดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

ระดับการปฏิบัติงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ระดับต่ำ	50	16.67
ระดับปานกลาง	120	40.00
ระดับสูง	130	43.33
รวม	300	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ส่วนใหญ่มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 43.33 รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 40.00 และมีเพียงร้อยละ 16.67 ที่มีระดับการปฏิบัติงานต่ำ แสดงให้เห็นว่า อสม. ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการดูแลและป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวานได้เป็นอย่างดี

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ปัจจัยประชากรศาสตร์	ค่าทดสอบสถิติ (Chi-Square)	ระดับนัยสำคัญ (p-value)	สรุปผลการทดสอบ
อายุ	12.45	0.002	มีความสัมพันธ์
เพศ	2.67	0.102	ไม่มีความสัมพันธ์
ระดับการศึกษา	10.21	0.005	มีความสัมพันธ์
อาชีพ	4.98	0.082	ไม่มีความสัมพันธ์
รายได้	15.32	0.001	มีความสัมพันธ์
ประสบการณ์การทำงาน	18.56	0.000	มีความสัมพันธ์

จากตารางที่ 2 พบว่า อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในขณะที่ เพศและอาชีพไม่มีความสัมพันธ์ กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม.

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจกับระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจกับระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ปัจจัยด้านแรงจูงใจ	ค่าสหสัมพันธ์ (Pearson's r)	ระดับนัยสำคัญ (p-value)	สรุปผลการทดสอบ
ค่าตอบแทน	0.431	0.000	มีความสัมพันธ์ระดับกลาง
การยอมรับทางสังคม	0.562	0.000	มีความสัมพันธ์ระดับสูง
ความพึงพอใจในการทำงาน	0.603	0.000	มีความสัมพันธ์ระดับสูง

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจทั้งหมด ได้แก่ ค่าตอบแทน การยอมรับทางสังคม และความพึงพอใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะ การยอมรับทางสังคมและความพึงพอใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการปฏิบัติงานของ อสม.

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และแรงจูงใจกับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการศึกษาพบว่า อสม. ส่วนใหญ่มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทที่สำคัญของ อสม. ในการดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โดยเฉพาะการให้

ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การติดตามอาการ และการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. พบว่า อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญ โดย อสม. ที่มีอายุมากขึ้น ระดับการศึกษาสูงขึ้น รายได้สูงขึ้น และมีประสบการณ์การทำงานมากขึ้น มักมีระดับการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น ในขณะที่ เพศและอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม.

ปัจจัยด้านแรงจูงใจ พบว่า ค่าตอบแทน การยอมรับทางสังคม และความพึงพอใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะ ความพึงพอใจในการทำงานและการได้รับการยอมรับทางสังคม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการปฏิบัติงานของ อสม

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐาน	ปัจจัยประชากรศาสตร์	ค่าทดสอบสถิติ	ระดับนัยสำคัญ (p-value)	สรุปผลการทดสอบ
ข้อที่1	อายุ	ค่าทดสอบสถิติ (Chi-Square)	0.002	ยอมรับสมมติฐานบางส่วน (อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์การทำงาน มีผล)
	ระดับการศึกษา		0.005	
	รายได้		0.001	
	ประสบการณ์การทำงาน		0.000	
ข้อที่2	อายุ	ค่าทดสอบสถิติ (Pearson's r)	0.002	ยอมรับสมมติฐานบางส่วน (เพศและอาชีพ ไม่มีผล)
	ระดับการศึกษา		0.005	
	รายได้		0.001	
	ประสบการณ์การทำงาน		0.000	
ข้อที่3	ค่าตอบแทน	ค่าทดสอบสถิติ	0.431	ยอมรับสมมติฐาน (แรงจูงใจทุกตัวแปรมี)
	การยอมรับทางสังคม		0.562	

	ความพึงพอใจในการ ทำงาน	(Pearson's r)	0.603	ผล)
--	---------------------------	---------------	-------	-----

จากตารางที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐานของการวิจัย พบว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์บางตัวแปรมีผลต่อระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่บางปัจจัยไม่มีผล โดยสรุปได้ดังนี้

ระดับการปฏิบัติงานของ อสม. มีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์บางตัวแปร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์การทำงาน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านเพศและอาชีพไม่พบว่ามีผลต่อระดับการปฏิบัติงาน

ปัจจัยด้านแรงจูงใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. โดยพบว่าค่าตอบแทน การยอมรับทางสังคม และความพึงพอใจในการทำงาน ล้วนมีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.001$) โดยเฉพาะความพึงพอใจในการทำงานและการยอมรับทางสังคม มีค่าความสัมพันธ์ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงานของ อสม.

จากผลการทดสอบสมมติฐานข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของ อสม. ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ประสบการณ์การทำงาน และปัจจัยด้านแรงจูงใจ เช่น ค่าตอบแทน การยอมรับทางสังคม และความพึงพอใจในการทำงาน ในขณะที่ปัจจัยด้านเพศและอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม.

อภิปรายผล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการให้บริการและดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อน (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. และ (3) ศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของ อสม. ผลการศึกษาสามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ผลการศึกษาพบว่า อสม. ส่วนใหญ่มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของ อสม. ในการให้บริการด้านสุขภาพและช่วยเหลือผู้ป่วย

เบาหวานในระดับชุมชน สาเหตุที่ อสม. มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง อาจเกิดจากการได้รับการอบรมจากหน่วยงานสาธารณสุข การมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน และการมีประสบการณ์ทำงานที่ต่อเนื่อง

ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย พงษ์พานิช (2564) ที่พบว่า อสม. ส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดี เนื่องจากการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ งานวิจัยของ ณัฐวุฒิ วงศ์ไพศาล (2565) ยังระบุว่า อสม. ที่มีความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า อสม. บางส่วนมีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านเวลา ภาระหน้าที่อื่น ๆ นอกเหนือจากงาน อสม. หรือขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ผลการศึกษาพบว่า อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญ โดย อสม. ที่มีอายุสูงกว่า ระดับการศึกษาสูงกว่า รายได้สูงกว่า และมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า มักมีระดับการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น ในขณะที่ เพศและอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงาน

2.1 อายุ พบว่า อสม. ที่มีอายุสูงกว่ามักมีระดับการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น ซึ่งอาจเกิดจากความคุ้นเคยกับระบบงาน การมีประสบการณ์ในการให้คำแนะนำด้านสุขภาพ และความสามารถในการเข้าถึงชุมชนได้ง่ายขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร เกิดมงคล (2562) ที่ระบุว่า อสม. ที่มีอายุมากกว่ามีแนวโน้มที่จะมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และสามารถปฏิบัติงานได้ดีกว่า อสม. ที่อายุน้อยกว่า

2.2 ระดับการศึกษา พบว่า อสม. ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานได้ดีกว่า เนื่องจากสามารถเข้าถึงข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับโรคเบาหวาน และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชนได้ดียิ่งขึ้น ผลการศึกษานี้ตรงกับงานของ พิมพ์พิชชา สวัสดิ์วงศ์ (2563) ที่พบว่า อสม. ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีความสามารถในการให้คำแนะนำด้านสุขภาพและการดูแลตนเองของผู้ป่วยได้ดีกว่า

2.3 รายได้ พบว่าผู้ที่มีรายได้สูงกว่ามักมีระดับการปฏิบัติงานที่ดีกว่า อาจเป็นเพราะ อสม. ที่มีรายได้เพียงพอมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น และสามารถทุ่มเทเวลาให้กับงาน ได้มากกว่าผู้ที่ต้องหารายได้จากงานอื่น ๆ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของ อรอนงค์ ธรรมรักษา (2564) ที่พบว่า อสม. ที่มีรายได้ที่มั่นคงมักมีความกระตือรือร้นและทุ่มเทให้กับงานด้าน สาธารณสุขมากขึ้น

2.4 ประสบการณ์การทำงาน พบว่าประสบการณ์การทำงานมีความสัมพันธ์กับระดับ การปฏิบัติงานของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจเป็นเพราะ อสม. ที่มีประสบการณ์มากกว่ามีความคุ้นเคยกับการทำงาน เข้าใจปัญหาของผู้ป่วย และสามารถให้คำแนะนำที่เหมาะสมได้ดีกว่า ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของ ปริญา รัตนกาญจน์ (2562) ที่พบว่า อสม. ที่มี ประสบการณ์มากกว่ามีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.5 เพศและอาชีพ ผลการศึกษาพบว่าเพศและอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการ ปฏิบัติงานของ อสม. ซึ่งอาจเป็นเพราะ อสม. ทุกคนได้รับการฝึกอบรมและมีบทบาทที่ชัดเจน ในการทำงาน ทำให้ปัจจัยด้านเพศและอาชีพไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจกับระดับการปฏิบัติงานของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ผลการศึกษาพบว่า ค่าตอบแทน การยอมรับทางสังคม และความพึงพอใจในการ ทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะ ความพึงพอใจในการทำงานและการได้รับการยอมรับทางสังคม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด

3.1 ค่าตอบแทน พบว่าค่าตอบแทนมีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะแม้ว่า อสม. จะมีแรงจูงใจจากค่าตอบแทน แต่ส่วนใหญ่ ยังคงทำงานด้วยจิตอาสาเป็นหลัก ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของ วราภรณ์ อภิรักษ์ (2564) ที่พบว่า ค่าตอบแทนมีผลต่อแรงจูงใจของ อสม. แต่ไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ทำให้ อสม. ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

3.2 การยอมรับทางสังคม พบว่าการได้รับการยอมรับจากชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ อสม. ปฏิบัติงานได้ดีขึ้น ผลการศึกษานี้ตรงกับงานของ ภาวินี บุญรักษา (2563) ที่พบว่า อสม. ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนมักมีแรงจูงใจในการทำงานสูงกว่า

3.3 ความพึงพอใจในการทำงาน พบว่าความพึงพอใจในการทำงานมีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. ในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหาก อสม. มีความพึงพอใจในบทบาทของตนเอง จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษานี้ได้ให้ องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของ อสม. โดยพบว่า ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์การทำงาน มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานของ อสม. ขณะที่แรงจูงใจทางสังคมมีบทบาทสำคัญมากกว่าค่าตอบแทนทางการเงิน องค์ความรู้นี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนา นโยบายส่งเสริมศักยภาพของ อสม. และการออกแบบมาตรการสร้างแรงจูงใจที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ อสม. สามารถทำหน้าที่ในการดูแลสุขภาพชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. และศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของ อสม. โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง อสม. ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 300 คน

ผลการวิจัยพบว่า อสม. ส่วนใหญ่มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของ อสม. ในการดูแลและให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ผู้ป่วยเบาหวาน ในชุมชน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์การทำงาน ในขณะที่ เพศและอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ พบว่า ค่าตอบแทน การยอมรับทางสังคม และความพึงพอใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการปฏิบัติงานของ อสม. โดยเฉพาะการได้รับการยอมรับจากชุมชนและความพึงพอใจในการทำงาน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อระดับการปฏิบัติงานของ อสม.

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ อสม. ผ่านการอบรมและการให้ความรู้ที่สอดคล้องกับระดับการศึกษา

2. สร้างแรงจูงใจทางสังคมให้กับ อสม. เพื่อเพิ่มขวัญกำลังใจในการทำงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีผลต่อการทำงานของ อสม. ในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบททางสังคมแตกต่างกัน

2. ควรศึกษาผลกระทบของแรงสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐต่อประสิทธิภาพการทำงานของ อสม.

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2566). รายงานสถานการณ์โรคเบาหวานในประเทศไทย ปี 2566. สำนักระบาดวิทยา.

_____. (2565). รายงานสถานการณ์โรคเบาหวานในประเทศไทย ปี 2565. สำนักระบาดวิทยา.

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2565). แนวทางการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.). กระทรวงสาธารณสุข.

_____. (2564). รายงานผลการดำเนินงานด้านสุขภาพชุมชนประจำปี 2564. กระทรวงสาธารณสุข

ณัฐนนท์ บริสุทธิ์. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. วารสารวิทยาการจัดการ, 18(2), 75-89.

ณัฐวุฒิ วงศ์ไพศาล. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. วารสารบริหารงานสาธารณสุข, 18(3), 75-89.

ปริญญารัตนกาญจน์. (2562). ศักยภาพและบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้ป่วยโรคเรื้อรัง. วารสารสุขภาพชุมชน, 8(2), 34-52.

ปภากร เผ่าเวียงคำ และศรีสุรางค์ เคหะนาค. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. วารสารวิจัยสาธารณสุขไทย, 10(1), 45-62.

- ปรารค์ จักรไชย. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท. วารสารบริหารงานสาธารณสุข, 5(1), 20-38.
- ไพโรบลย์ อินทมาส. (2561). ผลของค่าตอบแทนและแรงจูงใจทางสังคมต่อความมุ่งมั่นในการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุข. วารสารพัฒนาสังคม, 5(3), 102-118.
- พิมพ์พิชชา สวัสดิ์วงศ์. (2563). บทบาทของระดับการศึกษาต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข. วารสารสาธารณสุขศาสตร์, 9(1), 50-67.
- ภาวิณี บุญรักษา. (2563). ผลของการยอมรับทางสังคมต่อแรงจูงใจในการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุข. วารสารพฤติกรรมสุขภาพ, 7(1), 21-37.
- มณีนทิพย์ ชวิตรานุรักษ์. (2563). การสนับสนุนทางสังคมและผลกระทบต่อการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุข. วารสารสุขภาพชุมชน, 7(1), 33-49.
- วรารณ อภิรักษ์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างค่าตอบแทนและความพึงพอใจในการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. วารสารวิทยาการจัดการ, 15(4), 112-129.
- ศิริพร เกิดมงคล. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การทำงานกับประสิทธิภาพการดูแลผู้ป่วยของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. วารสารวิจัยและพัฒนาสุขภาพชุมชน, 10(1), 89-105.
- ศุภชัย นาคะวิโร. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารการแพทย์ชุมชน, 14(3), 99-115.
- สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย. (2566). แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวานในประเทศไทย ปี 2566. สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย.
- สมชาย พงษ์พานิช. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในพื้นที่ชนบท. วารสารการพัฒนาสังคมและสุขภาพชุมชน, 12(2), 45-62.
- อรอนงค์ ธรรมรักษา. (2564). ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. วารสารการจัดการและนโยบายสาธารณสุข, 6(2), 99-115.
- อัมพร ทองสุก. (2564). ผลกระทบของแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน, 9(2), 67-82.

Smith, J., & Brown, R. (2021). Factors Affecting Community Health Workers' Performance in the United States. *American Journal of Public Health*, 111(4), 56-72.

World Health Organization (WHO). (2023). *Global Report on Diabetes*. Geneva: World Health Organization.

การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ
Telemedicine ระหว่างโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชนในช่วง
การระบาดของโรคโควิด 19 : กรณีศึกษา โรงพยาบาลรัฐและ
โรงพยาบาลเอกชน จังหวัดสุพรรณบุรี*

A COMPARATIVE STUDY OF PUBLIC SATISFACTION WITH
TELEMEDICINE SERVICES BETWEEN PUBLIC AND PRIVATE HOSPITALS
DURING THE COVID-19 : A CASE STUDY OF PUBLIC AND PRIVATE
HOSPITALS IN SUPHANBURI

ขวัญเรือน ชัยนันท์¹, เจตต์ชญญา บุญเฉลียว², พรสุข หุ่นรินทร์³ และ ธาวารี ชันสำโรง⁴
Khuanraun Chainant¹, Jatechanya Boonchaleo², Pornsuk Hunnirun³ and Thawaree Khansamrong⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻⁴Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: khuanraunc@gmail.com

วันที่รับบทความ : 7 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 15 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 16 มีนาคม 2568

Received 7 March 2025; Revised 15 March 2025; Accepted 16 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการ
ใช้บริการ Telemedicine (2) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการ

Citation:

* ขวัญเรือน ชัยนันท์, เจตต์ชญญา บุญเฉลียว, พรสุข หุ่นรินทร์ และ ธาวารี ชันสำโรง. (2568). การเปรียบเทียบความพึง
พอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ระหว่างโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชนในช่วงการระบาดของโรค
โควิด 19 : กรณีศึกษา โรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2),
125-146.

Khuanraun Chainant, Jatechanya Boonchaleo, Pornsuk Hunnirun and Thawaree Khansamrong. (2025). A
Comparative Study Of Public Satisfaction With Telemedicine Services Between Public And Private Hospitals
During The Covid-19 : A Case Study Of Public And Private Hospitals In Suphanburi. Journal of
Interdisciplinary Social Development, 3(2), 125-146.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บริการ Telemedicine (3) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนระหว่างการใช้บริการ Telemedicine (4) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine โดยเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน 400 คน ข้อมูลได้รับการวิเคราะห์โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา การทดสอบ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย 4.3, SD = 0.4) รองลงมาคือ การสื่อสารและความเป็นมิตร (ค่าเฉลี่ย 4.0, SD = 0.5)

2. ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลเอกชนอยู่ในระดับสูง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี (ค่าเฉลี่ย 4.3, SD = 0.5) และด้านการใช้งานสะดวก (ค่าเฉลี่ย 4.4, SD = 0.3)

3. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ระหว่างโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-Value} < 0.05$) โดยโรงพยาบาลเอกชนมีคะแนนความพึงพอใจสูงกว่าด้านการให้บริการและประสิทธิภาพของระบบ ขณะที่โรงพยาบาลรัฐมีคะแนนสูงกว่าในด้านค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการใช้บริการ Telemedicine อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี ($\beta = 0.40$, $P\text{-Value} = 0.000$), ด้านการให้บริการ ($\beta = 0.35$, $P\text{-Value} = 0.003$), ด้านการสื่อสารและความเป็นมิตร ($\beta = 0.38$, $P\text{-Value} = 0.001$) และด้านค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า ($\beta = 0.42$, $P\text{-Value} = 0.000$)

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, Telemedicine, โรงพยาบาลรัฐ, โรงพยาบาลเอกชน, COVID-19

Abstract

This research aimed to: (1) study the level of satisfaction of the public toward the use of Telemedicine services in public hospitals, (2) study the level of satisfaction of the public toward the use of Telemedicine services in private hospitals, (3) compare the satisfaction of the public between public and private hospitals in Telemedicine services, and (4) analyze the factors affecting public satisfaction with Telemedicine services. Data were collected using questionnaires from a sample of 400 people in Suphanburi. The data were analyzed using descriptive statistics, t-tests, one-way ANOVA, and multiple regression analysis.

The research findings revealed that

1. The level of public satisfaction with Telemedicine services in public hospitals was moderate to high. The aspect with the highest average score was cost and value for money (Mean = 4.3, SD = 0.4), followed by communication and friendliness (Mean = 4.0, SD = 0.5)

2. The level of public satisfaction with Telemedicine services in private hospitals was high. The aspect with the highest average score was the efficiency of technological systems (Mean = 4.3, SD = 0.5), followed by ease of use (Mean = 4.4, SD = 0.3)

3. There were statistically significant differences ($P\text{-Value} < 0.05$) in satisfaction between public and private hospitals in Telemedicine services. Private hospitals scored higher in-service delivery and technological efficiency, while public hospitals scored higher in cost and value for money.

4 . The factors that significantly influenced public satisfaction with Telemedicine services included technological system efficiency ($\beta = 0.40$, P-Value = 0.000), service delivery ($\beta = 0.35$, P-Value = 0.003), communication and friendliness** ($\beta = 0.38$, P-Value = 0.001), and cost and value for money ($\beta = 0.42$, P-Value = 0.000)

This research highlights that improving Telemedicine services should focus on enhancing system efficiency, quality service delivery, effective communication, and reasonable costs to increase user satisfaction.

Keywords: Satisfaction, Telemedicine, Public Hospitals, Private Hospitals, COVID-19

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อระบบสาธารณสุขทั่วโลก โรงพยาบาลและสถานพยาบาลต้องเผชิญกับปัญหาการให้บริการแก่ผู้ป่วยจำนวนมาก ภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากรและมาตรการป้องกันโรค นวัตกรรมด้านการแพทย์ดิจิทัลอย่าง Telemedicine หรือการให้บริการปรึกษาทางการแพทย์ผ่านระบบออนไลน์ จึงกลายเป็นทางเลือกสำคัญที่ช่วยลดภาระงานของบุคลากรทางการแพทย์ รวมถึงเพิ่มความสะดวกสบายแก่ผู้รับบริการ (World Health Organization, 2020) การให้บริการผ่าน Telemedicine ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาเบื้องต้น การติดตามอาการ และการสั่งยา ในขณะที่ผู้ป่วยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังสถานพยาบาล ลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ป่วย (Smith et al., 2021)

ทั้งนี้ การให้บริการ Telemedicine ทั้งจากโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชนมีความแตกต่างกันในด้านคุณภาพการให้บริการและประสิทธิภาพของระบบ เนื่องจากข้อจำกัดและทรัพยากรที่แตกต่างกัน (Jones & Brown, 2021) การวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการใน Telemedicine จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการประเมินและเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของบริการระหว่างโรงพยาบาลรัฐและเอกชน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การศึกษาความพึงพอใจยังช่วยให้เกิดความ

เข้าใจต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้บริการ และยังสามารถพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสนับสนุน Telemedicine ในระยะยาวได้ (Lopez et al., 2022)

นอกจากนี้ การใช้บริการ Telemedicine ยังเป็นที่นิยมมากขึ้นในประเทศไทย เนื่องจากความสะดวกในการเข้าถึง และเป็นทางเลือกสำหรับผู้ป่วยที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและการเดินทาง การศึกษาของกระทรวงสาธารณสุขระบุว่าผู้ป่วยในเขตเมืองและเขตชนบทต่างมีความพึงพอใจต่อ Telemedicine ที่คล้ายคลึงกัน แต่ยังคงมีความแตกต่างในเรื่องของค่าใช้จ่ายและการเข้าถึงเทคโนโลยี ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องการการพัฒนาในอนาคต (กระทรวงสาธารณสุข, 2023) การวิจัยครั้งนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่ใช้บริการ Telemedicine ระหว่างโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ให้บริการและผู้กำหนดนโยบายมีข้อมูลในการพัฒนาบริการให้ตอบโจทย์ประชาชนได้อย่างเต็มที่

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ Telemedicine ประกอบด้วยคุณภาพการให้บริการ, ความสะดวกสบายในการใช้งาน, ประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี, การสื่อสารระหว่างบุคลากรและผู้ป่วย, และค่าใช้จ่าย (Nguyen et al., 2020) ทั้งนี้ การศึกษาในต่างประเทศพบว่า โรงพยาบาลเอกชนมักให้บริการที่มีความสะดวกและเข้าถึงได้ง่ายกว่าโรงพยาบาลรัฐ แต่ค่าใช้จ่ายอาจสูงกว่า ซึ่งอาจส่งผลต่อการเลือกใช้บริการและความพึงพอใจของประชาชน (Adams & Chung, 2019) ในทางกลับกัน โรงพยาบาลรัฐมักมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและจำนวนบุคลากร แต่มีการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการ Telemedicine อย่างมาก

ในการวิจัยในครั้งนี้ จะเน้นการวิเคราะห์ความพึงพอใจของประชาชนในแต่ละประเภทของโรงพยาบาลโดยอาศัยการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้บริการ Telemedicine ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบ Telemedicine ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยังสามารถใช้ข้อมูลในการวางนโยบายที่เหมาะสมในการสนับสนุน Telemedicine ในโรงพยาบาลทั้งรัฐและเอกชนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลเอกชนในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19
3. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนระหว่างการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน
4. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน
2. ประชาชนมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลเอกชนอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน
3. ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ระหว่างโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การทบทวนวรรณกรรม

การให้บริการทางการแพทย์ระยะไกล หรือที่เรียกว่า Telemedicine เป็นแนวทางในการส่งมอบบริการทางการแพทย์ผ่านเทคโนโลยี ซึ่งช่วยให้ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงการดูแลสุขภาพจากระยะไกลได้อย่างสะดวก (World Health Organization, 2020) แนวคิดนี้มีความสำคัญอย่างมากในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ซึ่งทำให้การเดินทางและการเข้าถึงสถานพยาบาลยากขึ้น ดังนั้น Telemedicine จึงเป็นทางเลือกที่สำคัญในการลดความแออัดในโรงพยาบาลและเพิ่มความสะดวกให้กับประชาชน (Smith et al., 2021)

การวิจัยของ Adams & Chung (2019) พบว่า ผู้ป่วยในโรงพยาบาลเอกชนแสดงความพึงพอใจสูงกว่าในด้าน Telemedicine เนื่องจากระบบการให้บริการมีความรวดเร็วและ

การจัดสรรทรัพยากรทางเทคโนโลยีที่ดีกว่าโรงพยาบาลรัฐ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นว่าผู้ป่วยในโรงพยาบาลรัฐมีความพึงพอใจในด้านค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่า ทำให้ Telemedicine เป็นที่ต้องการในกลุ่มที่ต้องการบริการทางการแพทย์ที่คุ้มค่าและเข้าถึงได้ง่าย

การวิจัยของ Nguyen et al. (2020) ระบุว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อบริการ Telemedicine ได้แก่ ความชัดเจนในการให้คำแนะนำ ความเสถียรของระบบ และการติดตามผลที่มีคุณภาพ ปัจจัยเหล่านี้ไม่เพียงส่งผลต่อความพึงพอใจ แต่ยังสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ป่วยในการกลับมาใช้บริการอีกครั้ง

การวิจัยของ Lopez et al. (2022) ชี้ให้เห็นว่าการให้บริการ Telemedicine ควรคำนึงถึงการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ความสะดวกในการใช้งาน และการให้คำแนะนำที่ชัดเจนแก่ผู้ป่วย เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีและเพิ่มความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ การให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยอย่างรวดเร็วและการติดตามผลที่ชัดเจนจะช่วยสร้างความไว้วางใจในการใช้บริการ Telemedicine

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ทฤษฎีความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction Theory) โดย Oliver (1980) ซึ่งระบุว่าความพึงพอใจเกิดจากการประเมินผลของประสบการณ์การใช้บริการเมื่อเทียบกับความคาดหวัง หากบริการสามารถตอบสนองความต้องการได้เหนือกว่าความคาดหวัง ผู้ใช้จะมีระดับความพึงพอใจสูง ในกรณีนี้ Telemedicine สามารถสร้างความพึงพอใจได้จากปัจจัยด้านความรวดเร็ว ความสะดวก และความคุ้มค่า

ทฤษฎีความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction Theory) โดย Oliver (1980) ทฤษฎีนี้อธิบายว่าความพึงพอใจเกิดจากการประเมินผลการใช้บริการหรือผลิตภัณฑ์ของลูกค้าเมื่อเทียบกับความคาดหวัง หากบริการตอบสนองความคาดหวังได้ดี ลูกค้าจะรู้สึกพึงพอใจ ในกรณีนี้ การให้บริการ Telemedicine สามารถสร้างความพึงพอใจให้ผู้ใช้บริการหากสามารถตอบสนองความคาดหวังด้านความรวดเร็ว ความสะดวก และค่าใช้จ่ายที่คุ้มค่าได้อย่างเต็มที่ (Oliver, 1980) การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ Telemedicine จึงมุ่งเน้นไปที่ปัจจัยเหล่านี้เพื่อวัดระดับความพึงพอใจที่เกิดขึ้น

ทฤษฎีความคาดหวังและการรับรู้ (Expectation-Confirmation Theory) แนวคิดนี้โดย (Bhattacharjee, 2001) ชี้ว่าความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเกิดขึ้นเมื่อประสบการณ์ในการใช้บริการจริงเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ หรือสูงกว่าความคาดหวัง โดยในบริบทของ

Telemedicine ความคาดหวังในด้านความสะดวกในการใช้งานและคุณภาพของการบริการจะส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้ของผู้ป่วย ซึ่งหากระบบ Telemedicine สามารถตอบสนองความต้องการได้ดี ก็จะช่วยสร้างความพึงพอใจและมีแนวโน้มที่จะกลับมาใช้บริการอีกครั้ง (Bhattacharjee, 2001)

ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model - TAM) ทฤษฎีนี้โดย Davis (1989) อธิบายว่าความยอมรับในการใช้เทคโนโลยีของผู้ใช้งานนั้นขึ้นอยู่กับสองปัจจัยหลัก ได้แก่ ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) และ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้เทคโนโลยี (Perceived Usefulness) สำหรับ Telemedicine ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสะดวกในการใช้งานและประสิทธิภาพของระบบจะส่งผลต่อการยอมรับและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ โดยหากผู้ใช้รู้สึกว่า Telemedicine ใช้งานง่ายและมีประโยชน์ ก็จะทำให้เกิดการยอมรับและความพึงพอใจในระบบดังกล่าว (Davis, 1989)

ทฤษฎีความไว้วางใจ (Trust Theory) ทฤษฎีนี้เน้นถึงความไว้วางใจที่ผู้ใช้บริการมีต่อบริการ Telemedicine โดย Gefen (2002) ระบุว่าความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้บริการที่มีการพึ่งพาระบบออนไลน์และเทคโนโลยี ความเชื่อมั่นในด้านความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มระดับความไว้วางใจในการใช้ Telemedicine ซึ่งจะมีผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำและความพึงพอใจในระยะยาว (Gefen, 2002)

ทฤษฎีคุณภาพการบริการ (SERVQUAL) Parasuraman, Zeithaml, และ Berry (1988) พัฒนาแนวคิด SERVQUAL ที่เน้นการวัดคุณภาพการบริการผ่าน 5 มิติ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ (Reliability), การตอบสนอง (Responsiveness), ความมั่นใจ (Assurance), ความเอาใจใส่ (Empathy), และลักษณะที่เป็นรูปธรรม (Tangibles) โดยในบริบทของ Telemedicine คุณภาพการบริการที่สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังเหล่านี้ได้จะมีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้วิธีการสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงตัวเลขจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนที่ใช้

บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างทั้งสองประเภทของโรงพยาบาล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร: ประชากรเป้าหมายคือประชาชนที่เคยใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชนในจังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน แบ่งเป็นผู้ใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐ 200 คน และในโรงพยาบาลเอกชน 200 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มที่ตรงตามเงื่อนไขการวิจัย

3. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (เช่น อายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการใช้บริการ Telemedicine (เช่น ความรวดเร็ว ความแม่นยำ ความสะดวก ค่าใช้จ่าย)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม ที่ผู้ตอบมีต่อการให้บริการ Telemedicine

4. การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้าน Telemedicine และการให้บริการสุขภาพ และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (Pilot Test) และคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) เพื่อประเมินความเชื่อมั่นของคำถาม

5. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

แจกจ่ายแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งในรูปแบบกระดาษและแบบออนไลน์ เพื่อให้ครอบคลุมและสะดวกแก่ผู้ตอบ

เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งในโรงพยาบาลรัฐและเอกชนภายในระยะเวลาที่กำหนด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อสรุปข้อมูลความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละด้าน

ใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน (Inferential Statistics) เช่น การทดสอบ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจระหว่างโรงพยาบาลรัฐและเอกชน รวมถึงการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19

ตารางที่ 1 การประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐโรงพยาบาลรัฐในแต่ละด้าน

ด้านการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1.ด้านการให้บริการ			
1.1 ความรวดเร็วในการให้บริการ	3.6	0.6	ปานกลาง
1.2 ความแม่นยำในการวินิจฉัย	3.5	0.5	ปานกลาง
1.3 การให้คำแนะนำและติดตามผลที่ชัดเจน	3.7	0.7	ปานกลาง
2. ด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี			
2.1 ความเสถียรของระบบ	3.4	0.5	ปานกลาง
2.2 การเข้าถึงง่าย	3.5	0.6	ปานกลาง
2.3 การใช้งานสะดวก	3.8	0.5	มาก

3. การสื่อสารและความเป็นมิตร			
3.1 การตอบสนองต่อข้อสงสัยของผู้ป่วย	3.7	0.7	ปานกลาง
3.2 ทักษะของแพทย์และพยาบาล	3.6	0.5	ปานกลาง
4. ค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า			
4.1 ค่าใช้จ่ายที่ผู้ป่วยต้องจ่าย	4.3	0.4	มาก
4.2 ความคุ้มค่าของค่าบริการ	4.1	0.5	มาก

จากผลการวิจัยตารางที่ 1 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้บริการมีระดับความพึงพอใจในด้านค่าใช้จ่ายที่ผู้ป่วยต้องจ่าย ($\bar{X} = 4.3$, $SD = 0.4$) และความคุ้มค่าของค่าบริการ (ค่าเฉลี่ย 4.1, $SD = 0.5$) ในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงความคุ้มค่าที่ประชาชนรู้สึกเมื่อต้องจ่ายค่าบริการในโรงพยาบาลรัฐ นอกจากนี้ ด้านการใช้งานสะดวก ($\bar{X} = 3.8$, $SD = 0.5$) และความรวดเร็วในการให้บริการ ($\bar{X} = 3.6$, $SD = 0.6$) ก็ได้รับการประเมินในระดับสูงถึงปานกลางอย่างไ้ก็ตาม ด้านความแม่นยำในการวินิจฉัย ($\bar{X} = 3.5$, $SD = 0.5$) และความเสถียรของระบบ ($\bar{X} = 3.4$, $SD = 0.5$) อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นถึงพื้นที่ที่โรงพยาบาลรัฐสามารถปรับปรุงเพื่อเพิ่มความพึงพอใจได้

2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลเอกชนในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19

ตารางที่ 2 การประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine โรงพยาบาลเอกชนในแต่ละด้าน

ด้านการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1.ด้านการให้บริการ			

1.1 ความรวดเร็วในการให้บริการ	4.2	0.6	มาก
1.2 ความแม่นยำในการวินิจฉัย	4.0	0.5	มาก
1.3 การให้คำแนะนำและติดตามผลที่ชัดเจน	4.3	0.7	มากที่สุด
2. ด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี			
2.1 ความเสถียรของระบบ	4.0	0.5	มาก
2.2 การเข้าถึงง่าย	4.2	0.6	มาก
2.3 การใช้งานสะดวก	4.4	0.5	มากที่สุด
3. การสื่อสารและความเป็นมิตร			
3.1 การตอบสนองต่อข้อสงสัยของผู้ป่วย	4.1	0.7	มาก
3.2 ทักษะการสื่อสารของแพทย์และพยาบาล	4.2	0.5	มาก
4. ค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า			
4.1 ค่าใช้จ่ายที่ผู้ป่วยต้องจ่าย	3.7	0.4	ปานกลาง
4.2 ความคุ้มค่าของค่าบริการ	3.9	0.5	ปานกลาง

จากผลการวิจัยตารางที่ 2 ผลการวิจัยแสดงว่าผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจสูงถึงสูงมาก ในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการใช้งานสะดวก ($\bar{X} = 4.4$, $SD = 0.3$) และการให้คำแนะนำ และติดตามผลที่ชัดเจน ($\bar{X} = 4.3$, $SD = 0.6$) ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นมิตรและการตอบสนองที่มีประสิทธิภาพของบุคลากร รวมถึงความรวดเร็วในการให้บริการ ($\bar{X} = 4.2$, $SD = 0.5$) ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของโรงพยาบาลเอกชน อย่างไรก็ตาม ด้านค่าใช้จ่าย ($\bar{X} = 3.7$, $SD = 0.6$) และ

ความคุ้มค่าของค่าบริการ ($\bar{X} = 3.9$, $SD = 0.5$) อยู่ในระดับปานกลาง แสดงถึงความคาดหวังที่ผู้ใช้บริการอาจต้องการมากขึ้นในเรื่องความคุ้มค่าเมื่อใช้บริการในโรงพยาบาลเอกชน

การเปรียบเทียบความพึงพอใจตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ระหว่างความพึงพอใจโรงพยาบาลรัฐกับความพึงพอใจโรงพยาบาลเอกชน พบว่าผู้ใช้บริการในโรงพยาบาลเอกชนมีระดับความพึงพอใจสูงกว่าในหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพและความสะดวกในการใช้บริการ Telemedicine โดยเฉพาะด้านความสะดวกในการใช้งาน $\bar{X} = 4.4$ สำหรับเอกชน เทียบกับ $\bar{X} = 3.8$ สำหรับรัฐ และการให้คำแนะนำและติดตามผลที่ชัดเจน $\bar{X} = 4.3$ สำหรับเอกชน เทียบกับ $\bar{X} = 3.7$ สำหรับรัฐ ซึ่งสะท้อนถึงการดูแลผู้ป่วยที่ใกล้ชิดและการสนับสนุนที่เข้าถึงง่ายในโรงพยาบาลเอกชน นอกจากนี้ โรงพยาบาลเอกชนยังมีความได้เปรียบในด้านความรวดเร็วในการให้บริการ $\bar{X} = 4.2$ เทียบกับ $\bar{X} = 3.6$ สำหรับโรงพยาบาลรัฐ และความเสถียรของระบบ $\bar{X} = 4.0$ เทียบกับ $\bar{X} = 3.4$ สำหรับรัฐ ซึ่งเป็นผลมาจากการลงทุนด้านเทคโนโลยีและการพัฒนาการให้บริการ

3. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนระหว่างการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ระหว่างโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-Value} < 0.05$) โดยประชาชนที่ใช้บริการ โรงพยาบาลเอกชน มีระดับความพึงพอใจสูงกว่าโรงพยาบาลรัฐในด้าน การให้บริการ (ค่าเฉลี่ยโรงพยาบาลเอกชน 4.2, ค่าเฉลี่ยโรงพยาบาลรัฐ 3.6) และด้าน ประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี (ค่าเฉลี่ยโรงพยาบาลเอกชน 4.3, ค่าเฉลี่ยโรงพยาบาลรัฐ 3.8) แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนให้ความสำคัญกับการได้รับบริการที่สะดวกรวดเร็วและระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ขณะที่ โรงพยาบาลรัฐ ได้รับคะแนนความพึงพอใจสูงกว่าในด้าน ค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ยโรงพยาบาลรัฐ 4.3, ค่าเฉลี่ยโรงพยาบาลเอกชน 3.7) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโรงพยาบาลรัฐสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มองหาความคุ้มค่าด้านค่าบริการและความประหยัด

อย่างไรก็ตาม ด้าน การสื่อสารและความเป็นมิตร ทั้งสองประเภทของโรงพยาบาลมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน (โรงพยาบาลรัฐ 4.0, โรงพยาบาลเอกชน 4.2) แสดงว่าประชาชนมีความพึงพอใจในระดับดีต่อการดูแลและให้คำแนะนำของบุคลากรทั้งโรงพยาบาลรัฐและเอกชน

ดังนั้น การเปรียบเทียบดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นที่แตกต่างกันของโรงพยาบาลรัฐและเอกชนในการให้บริการ Telemedicine ที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาบริการให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

4. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในโรงพยาบาลรัฐ

ด้านการประเมิน	$X\bar{Y}$	t-Value	p-Value
1.ด้านการให้บริการ			
1.1 ความรวดเร็วในการให้บริการ	0.30	3.15	0.003
1.2 ความแม่นยำในการวินิจฉัย	0.25	2.80	0.005
1.3 การให้คำแนะนำและติดตามผลที่ชัดเจน	0.35	3.75	0.001
2. ด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี			
2.1 ความเสถียรของระบบ	0.20	2.40	0.018
2.2 การเข้าถึงง่าย	0.28	2.90	0.004
2.3 การใช้งานสะดวก	0.38	4.20	0.000
3. การสื่อสารและความเป็นมิตร			
3.1 การตอบสนองต่อข้อสงสัยของผู้ป่วย	0.32	3.50	0.003
3.2 ทัศนคติของแพทย์และพยาบาล	0.27	2.95	0.006

4. ค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า			
4.1 ค่าใช้จ่ายที่ผู้ป่วยต้องจ่าย	0.45	4.10	0.000
4.2 ความคุ้มค่าของค่าบริการ	0.40	3.85	0.001

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐ พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความพึงพอใจคือค่าใช้จ่ายที่ผู้ป่วยต้องจ่ายและความคุ้มค่าของบริการ โดยค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายอยู่ที่ $\beta = 0.45$ และความคุ้มค่าอยู่ที่ $\beta = 0.40$ ปัจจัยทั้งสองนี้แสดงให้เห็นว่าโรงพยาบาลรัฐสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเข้าถึงบริการที่ประหยัดและคุ้มค่าต่อผู้ใช้บริการ นอกจากนี้ ความรวดเร็วในการให้บริการ $\beta = 0.30$ และการให้คำแนะนำและติดตามผลที่ชัดเจน $\beta = 0.35$ ก็มีส่วนส่งเสริมระดับความพึงพอใจ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความแม่นยำในการวินิจฉัยและความเสถียรของระบบ มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า แสดงว่าผู้ใช้บริการในโรงพยาบาลรัฐคาดหวังในด้านความคุ้มค่าและความประหยัดมากกว่าด้านอื่น ๆ

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในโรงพยาบาลเอกชน

ด้านการประเมิน	$X\beta$	t-Value	p-Value
1.ด้านการให้บริการ			
1.1 ความรวดเร็วในการให้บริการ	0.40	4.20	0.000
1.2 ความแม่นยำในการวินิจฉัย	0.35	3.90	0.001
1.3 การให้คำแนะนำและติดตามผลที่ชัดเจน	0.45	4.80	0.000
2. ด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี			

2.1 ความเสถียรของระบบ	0.30	3.50	0.002
2.2 การเข้าถึงง่าย	0.42	4.10	0.000
2.3 การใช้งานสะดวก	0.5	5.00	0.000
3. การสื่อสารและความเป็นมิตร			
3.1 การตอบสนองต่อข้อสงสัยของผู้ป่วย	0.43	4.30	0.001
3.2 ทักษะการแพทย์และพยาบาล	0.37	3.80	0.003
4. ค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า			
4.1 ค่าใช้จ่ายที่ผู้ป่วยต้องจ่าย	0.25	2.20	0.024
4.2 ความคุ้มค่าของค่าบริการ	0.29	2.70	0.012

จากตารางที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลเอกชน พบว่าผู้ใช้บริการให้ความสำคัญกับการใช้งานสะดวก และการให้คำแนะนำและติดตามผลที่ชัดเจนเป็นอันดับแรก โดยมีค่าเฉลี่ย $\beta = 0.50$ และ $\beta = 0.45$ ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริการในโรงพยาบาลเอกชนมีการออกแบบให้ตอบสนองต่อการใช้งานของผู้ใช้บริการและให้คำแนะนำอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ความรวดเร็วในการให้บริการ ($\beta = 0.40$) และความเสถียรของระบบ ($\beta = 0.30$) ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจที่สูงขึ้นสำหรับผู้ใช้บริการ ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย $\beta = 0.25$ และ $\beta = 0.29$) แม้จะมีผลอยู่บ้างแต่ต่ำกว่าปัจจัยด้านคุณภาพและการเข้าถึง ซึ่งสะท้อนถึงความคาดหวังของผู้ใช้บริการในโรงพยาบาลเอกชนที่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงบริการที่สะดวกและรวดเร็วมากกว่าค่าใช้จ่าย

ตารางที่ 5 ทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานวิจัย	$\bar{X}$	SD	t	p-Value	ผลการทดสอบ
1. ด้านการให้บริการ	4.10	0.60	4.20	0.000	แตกต่าง
2. ด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี	4.30	0.50	5.10	0.000	แตกต่าง
3. การสื่อสารและความเป็นมิตร	4.20	0.40	4.30	0.001	แตกต่าง
4. ค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า	3.90	0.60	3.50	0.004	แตกต่าง

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยสำหรับ 4 ด้าน ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ Telemedicine แสดงให้เห็นว่าทุกด้านมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านการให้บริการมี $\bar{X}$ เท่ากับ 4.1 และค่า $t = 4.20$ โดยมี P-Value = 0.000 ซึ่งแสดงถึงระดับความคาดหวังและความพึงพอใจที่แตกต่างกันในด้านนี้ ในขณะที่ด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยีได้รับ $\bar{X}$ สูงสุดที่ 4.3 พร้อมค่า $t = 5.10$ และ P-Value = 0.000 ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญที่ผู้ใช้บริการให้กับความเสถียรและประสิทธิภาพของระบบด้านการสื่อสารและความเป็นมิตรมี $\bar{X} = 4.2$ และค่า $t = 4.30$ โดยมี P-Value = 0.001 แสดงว่าผู้ใช้บริการให้ความสำคัญกับการตอบสนองและการสื่อสารของผู้ให้บริการ ในขณะที่ด้านค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่าแม้จะมี $\bar{X}$ ต่ำกว่าที่ 3.9 แต่ยังคงแสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยค่า $t = 3.50$ และ P-Value = 0.004 ซึ่งสะท้อนถึงความคาดหวังในด้านความคุ้มค่าและการจัดการค่าใช้จ่าย

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย 4.3, SD = 0.4) รองลงมาคือ การสื่อสารและ

ความเป็นมิตร (ค่าเฉลี่ย 4.0, SD = 0.5) ทั้งนี้เป็นเพราะโรงพยาบาลรัฐมีข้อได้เปรียบด้านค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมกับประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยและผู้ป่วยที่มีสิทธิ์เบิกค่ารักษาพยาบาลผ่านโครงการของรัฐ อีกทั้งบุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลรัฐได้รับการฝึกอบรมให้สามารถให้บริการที่เป็นมิตรต่อผู้ป่วยได้ดี สอดคล้องกับแนวคิด SERVQUAL Model ของ Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) ที่กล่าวว่า การให้บริการที่มีคุณภาพจะประกอบด้วยความเป็นมิตรและความคุ้มค่า นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Adams & Chung (2019) ที่พบว่าผู้ใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐให้ความสำคัญกับค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่ามากกว่าปัจจัยอื่น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลเอกชนอยู่ในระดับสูง โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี (ค่าเฉลี่ย 4.3, SD = 0.5) และ การใช้งานสะดวก (ค่าเฉลี่ย 4.4, SD = 0.3) ทั้งนี้เป็นเพราะโรงพยาบาลเอกชนมีการลงทุนในระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีบุคลากรที่พร้อมในการให้บริการผ่านระบบออนไลน์ จึงสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยที่ต้องการความรวดเร็วและสะดวกสบายได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Technology Acceptance Model (TAM) ของ Davis (1989) ที่ระบุว่าความง่ายในการใช้งานและประโยชน์ที่ผู้ใช้บริการคาดหวังจะส่งผลต่อความพึงพอใจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nguyen, Wang & Smith (2020) ที่ชี้ว่าระบบ Telemedicine ที่มีเทคโนโลยีดีและใช้งานง่ายจะช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในโรงพยาบาลเอกชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ระหว่างโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-Value < 0.05) โดยโรงพยาบาลเอกชนมีคะแนนความพึงพอใจสูงกว่าในด้าน การให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 4.2 ต่อ 3.6) และ ประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี (ค่าเฉลี่ย 4.3 ต่อ 3.8) ขณะที่โรงพยาบาลรัฐมีคะแนนสูงกว่าในด้าน ค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย 4.3 ต่อ 3.7) ทั้งนี้เป็นเพราะโรงพยาบาลเอกชนมีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและบุคลากรที่เน้นความรวดเร็วและคุณภาพสูง ส่วนโรงพยาบาลรัฐมีข้อได้เปรียบด้านค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับแนวคิด Expectancy Disconfirmation Theory ของ Oliver (1980) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังกับประสบการณ์จริง และ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Smith, Patel & Lee (2021) ที่ระบุว่าโรงพยาบาลเอกชนสามารถสร้างความพึงพอใจสูงกว่าจากการให้บริการที่รวดเร็วและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการใช้บริการ Telemedicine อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่

1. ด้านประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี ($\beta = 0.40$, P-Value = 0.000)
2. ด้านการให้บริการ ($\beta = 0.35$, P-Value = 0.003)
3. ด้านการสื่อสารและความเป็นมิตร ($\beta = 0.38$, P-Value = 0.001)
4. ด้านค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า ($\beta = 0.42$, P-Value = 0.000)

ทั้งนี้เพราะผู้ใช้บริการคาดหวังให้ Telemedicine เป็นทางเลือกที่เข้าถึงง่าย ใช้งานสะดวก มีค่าใช้จ่ายสมเหตุสมผล และให้บริการโดยบุคลากรที่มีความเป็นมิตร สอดคล้องกับแนวคิด Customer Satisfaction Theory ที่เน้นให้บริการสอดคล้องกับความคาดหวังของลูกค้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lopez, Morris & Patel (2022) ที่ชี้ว่า เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ การบริการที่ดี และการมีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสม จะทำให้ผู้ใช้บริการ Telemedicine มีความพึงพอใจสูง

ดังนั้น การอภิปรายผลวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบและพัฒนาระบบ Telemedicine ที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ทั้งด้านคุณภาพ การสื่อสาร ความสะดวกในการใช้งาน และค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม ทั้งในโรงพยาบาลรัฐและเอกชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ Telemedicine ระหว่างโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน รวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ โดยผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าผู้ใช้บริการในโรงพยาบาลเอกชนให้ความสำคัญกับ ประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.3$, $t = 5.10$, P-Value = 0.000)

และ การให้บริการที่สะดวกและรวดเร็ว ($\bar{X} = 4.1$, $t = 4.20$, $P\text{-Value} = 0.000$) มากกว่าปัจจัยอื่น ๆ สะท้อนถึงความคาดหวังของผู้ใช้บริการในเรื่องของคุณภาพการให้บริการและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ในทางกลับกัน ผู้ใช้บริการในโรงพยาบาลรัฐให้ความสำคัญกับ ค่าใช้จ่ายและความคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.9$, $t = 3.50$, $P\text{-Value} = 0.004$) เป็นอันดับแรก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของกลุ่มผู้ใช้บริการที่มองหาการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่มีความคุ้มค่าและประหยัด การให้บริการ Telemedicine ในโรงพยาบาลรัฐจึงสามารถตอบสนองกลุ่มผู้ใช้บริการนี้ได้ดีกว่า

สรุปผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า โรงพยาบาลรัฐและเอกชนมีจุดเด่นและจุดเน้นในการให้บริการที่แตกต่างกัน โรงพยาบาลเอกชนสามารถพัฒนาเทคโนโลยีและการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการด้านคุณภาพและความสะดวกสบายของผู้ใช้บริการ ขณะที่โรงพยาบาลรัฐเน้นความคุ้มค่าและการเข้าถึงได้ง่ายเป็นหลัก ทั้งนี้การปรับปรุงและพัฒนาบริการ Telemedicine ควรสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ใช้บริการในแต่ละกลุ่มเพื่อเพิ่มความพึงพอใจในบริการ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการให้บริการ Telemedicine ทั้งในโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน โดยโรงพยาบาลรัฐควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี (ค่าเฉลี่ย 3.9, $SD = 0.5$) และการสื่อสารที่ชัดเจนและรวดเร็วมากขึ้นเพื่อเพิ่มความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ขณะเดียวกัน โรงพยาบาลเอกชนควรพัฒนาให้ ระบบ Telemedicine มีความคุ้มค่ามากขึ้น โดยอาจมีแพ็คเกจค่าบริการที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้บริการที่ต้องการคุณภาพสูงแต่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ (ค่าเฉลี่ยด้านค่าใช้จ่าย 3.9, $SD = 0.6$) นอกจากนี้ ทั้งสองประเภทของโรงพยาบาลควรเน้นให้ความสำคัญกับ การสื่อสารและความเป็นมิตรของบุคลากรทางการแพทย์ (ค่าเฉลี่ย 4.2, $SD = 0.4$) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความไว้วางใจและส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

การศึกษานี้มุ่งเน้นเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ใช้บริการใน จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนภาพรวมของประเทศได้ ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังจังหวัดอื่น ๆ หรือพื้นที่ที่มีบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับ ประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ Telemedicine ในกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญของการแพทย์ทางไกล อีกทั้ง ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ ผลกระทบของปัจจัยด้านนโยบายและกฎหมาย ที่อาจมีผลต่อการเข้าถึงและการพัฒนาบริการ Telemedicine ในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2023). รายงานการศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการ Telemedicine ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- Adams, S., & Chung, H. (2019). Patient satisfaction with Telemedicine services in public vs. private hospitals. "Journal of Telemedicine and Telecare", 25(2), 156-162.
- Bhattacharjee, A. (2001). Understanding information systems continuance: An expectation-confirmation model. "MIS Quarterly", 25(3), 351-370.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. "MIS Quarterly", 13(3), 319-340.
- Gefen, D. (2002). Reflections on the dimensions of trust and trustworthiness in e-commerce. "ACM SIGMIS Database", 33(3), 38-53.
- Lopez, R., Morris, D., & Patel, A. (2022). Future perspectives of Telemedicine in public health policy. "Public Health Policy Journal", 19(5), 511-520.
- Nguyen, T., Wang, X., & Smith, L. (2020). Factors influencing patient satisfaction in Telemedicine services. "International Journal of Medical Informatics", 14(2), 104-213.
- Oliver, R. L. (1980). A cognitive model of the antecedents and consequences of satisfaction decisions. "Journal of Marketing Research", 17(4), 460-469.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. "Journal of Retailing", 64(1), 12-40.

Smith, J., Patel, R., & Lee, Y. (2021). Telemedicine during the COVID-19 pandemic: Benefits and challenges. "Journal of Global Health", 11, 01039.

World Health Organization. (2020). Telemedicine: Opportunities and developments in member states.

World Health Organization. (2020). *Telemedicine: Opportunities and developments in member states*. Geneva: World Health Organization.

THE EMBODIMENT OF MUSICAL AND LITERARY INTEGRATION IN SCHUMANN'S VOCAL SUITE “THE POET'S LOVE”*

Wen Xu¹ and Kovit Kantasiri²

¹⁻²Academy of Arts and Philosophy, Shinawatra University, Thailand

Corresponding Author's Email: 496402122@qq.com

Received 8 March 2025; Revised 11 March 2025; Accepted 19 March 2025

Abstract

The purpose of this paper is to investigate (1) the performance of the vocal suite "The Poet's Love" in terms of the fusion of music and literature, (2) how Schumann, the composer, presents the emotional connotations of Heine's poems through the musical elements of melodic harmony and rhythm, and (3) how the performer expresses the emotional tensions of the literary work through her voice. Through literature analysis. The findings of the study are found as follows:

1. "The Poet's Love" highly matches the emotional expression of Heine's poetry in terms of melodic development and the use of harmony and rhythmic treatment, demonstrating the deep fusion of music and literature.

2. The piano accompaniment of the work plays an important role in the musical performance, not only shaping the emotional atmosphere, but also assuming the function of narrating and supplementing the expression of the connotation of the poem.

Citation:

* Wen Xu and Kovit Kantasiri. (2025). The Embodiment Of Musical And Literary Integration In Schumann's Vocal Suite “The Poet's Love”. *Journal of Interdisciplinary Social Development*, 3(2), 147-165.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

3. When interpreting the work, the singer needs to accurately grasp the combination of music and literature, and deepen the listener's understanding of the fusion of poetry and music through voice control, changes in tone, and emotional expression.

Keywords: vocal suite, art song, Poet's love

Introduction

Music and literature are two fundamental artistic expressions that have shaped human culture, serving as vital mediums for emotional communication, intellectual discourse, and aesthetic appreciation. Throughout history, composers and poets have sought ways to intertwine these two forms, creating works that transcend traditional artistic boundaries. The Romantic period, in particular, witnessed a significant deepening of this fusion, as composers such as Robert Schumann and Felix Mendelssohn crafted musical compositions that closely aligned with literary themes and emotions. Unlike a mere coexistence of music and text, these works reflect a profound artistic synergy in which musical elements amplify and reinterpret the emotions, moods, and narratives embedded in literature (Daverio, 1997).

Schumann's *The Poet's Love* (*Dichterliebe*), based on Heinrich Heine's *Lyrisches Intermezzo*, exemplifies the intricate interplay between music and literature in Romantic art song. The collection of sixteen songs not only conveys the textual meaning of Heine's poetry but also expands upon its emotional depth through Schumann's use of melodic contour, harmonic tension, and rhythmic variation. While existing studies have explored the structural and stylistic characteristics of such works, the extent to which Schumann's composition mirrors and enhances the poetic text remains an area that warrants further examination (Hallmark, 1975). Current research often isolates musical elements from their literary context, missing the broader

implications of how these disciplines interact to create a unified artistic experience.

This study aims to investigate the deep integration of music and literature in *The Poet's Love*, focusing on how Schumann employs musical techniques to reinforce the emotional and narrative elements of Heine's poetry. Through a systematic analysis, this research will examine the role of melody, harmony, rhythm, and accompaniment in shaping the expressive and interpretative dimensions of the work. By bridging the gap between musical and literary analysis, this study contributes to a more comprehensive understanding of Romantic art song and the broader phenomenon of cross-disciplinary artistic fusion.

Objectives

1. To analyze how Schumann employs musical elements such as melody, harmony, and rhythm to express the emotional depth and imagery of Heine's poetry in *The Poet's Love*.
2. To explore how the structure and thematic progression of *The Poet's Love* reflect the literary narrative and emotional expression of Heine's poetry.
3. To examine the artistic integration of music and literature in *The Poet's Love* and its significance in Romantic-era vocal compositions.

Literature Review

1. Musical Characteristics and Structure of *The Poet's Love*

Research on *The Poet's Love* primarily explores its melodic, harmonic, and rhythmic elements, emphasizing how Schumann translates Heine's poetry into musical expression. The suite employs complex harmonic structures and dynamic rhythmic variations to enhance the emotional depth of the text.

Studies have examined Schumann's approach to rhythmic flexibility and tonal shifts, illustrating how they reflect the poetic imagery and emotional progression of the lyrics. Additionally, the suite's formal structure aligns closely with the thematic evolution of Heine's poetry, creating an integrated artistic narrative (Chen, 2014).

2. The Role of Piano Accompaniment in The Poet's Love

The piano accompaniment in *The Poet's Love* is not merely supportive but functions as a secondary narrator, reinforcing and expanding the emotional content of the vocal line. Research highlights the independence of the piano part, where Schumann utilizes motifs, harmonic shifts, and rhythmic contrasts to mirror the poet's inner turmoil. Studies also emphasize the interaction between the voice and piano, analyzing how changes in tempo, phrasing, and harmonic color contribute to the dramatic and expressive qualities of the work (Wang, 2024). Through these elements, the accompaniment deepens the emotional and structural cohesion between music and literature.

3. Musical and Literary Integration in The Poet's Love

Schumann's composition exemplifies the Romantic ideal of merging poetry and music, where musical gestures intensify the meaning of the text. Scholars argue that his use of unresolved harmonies and cyclical motifs enhances the poetic themes of longing and loss. Additionally, studies highlight how Schumann's compositional techniques, including thematic transformation and motivic repetition, contribute to the work's narrative coherence (Dill & Heine, 1989).

The poetic structure of Heine's text also plays a crucial role in shaping the musical setting. Schumann adapts the prosody and rhyme scheme into his

melodic phrasing, ensuring a natural flow between spoken and sung expression. The work's fusion of literary and musical symbolism further enriches its artistic complexity, with repeated harmonic progressions and rhythmic figures reinforcing the poem's underlying emotions (Hallmark, 1975).

Overall, *The Poet's Love* represents a sophisticated synthesis of literature and music, where Schumann's innovative compositional techniques not only preserve the poetic essence but also enhance its expressive potential. This integration underscores the Romantic aesthetic of cross-disciplinary artistic fusion and provides a model for understanding the relationship between text and sound in vocal music.

Methodology

1. Literature Review and Theoretical Framework

This study is based on an extensive literature review, drawing from academic sources that examine the integration of music and literature, with a particular focus on Romantic art songs. Specialized databases such as China Knowledge and Dokshu were utilized to collect relevant studies on Schumann's compositional techniques, Heine's poetic style, and the broader theoretical discourse on the fusion of music and poetry. Keywords such as Schumann, Heine, Romantic art song, music and poetry integration, and *The Poet's Love* guided the selection of sources. The collected literature provided insights into how Schumann adapted poetic texts into his compositions and how scholars have analyzed the interaction between literary and musical elements in his works. Through this review, the research establishes a

theoretical foundation for understanding the artistic, historical, and technical aspects of *The Poet's Love* and its contribution to Romantic-era musical expression.

2. Musical and Poetic Text Analysis

To analyze the deep interrelation between music and literature in *The Poet's Love*, a detailed examination of the musical score was conducted. This involved studying the melodic structure, harmonic progressions, rhythmic variations, and piano accompaniment to understand how Schumann conveys Heine's poetic themes through musical language. Special attention was given to Schumann's use of motif development, tonality shifts, and dynamic contrast in relation to the emotional arc of the poetry. The study also explores how tempo changes and phrasing influence the interpretation of Heine's text, creating a dialogue between words and music. The role of the piano accompaniment was analyzed not only as a harmonic foundation but also as a narrative element that enhances the dramatic intensity of the song cycle.

Simultaneously, a close reading of Heine's *Lyrisches Intermezzo*, the poetic source of *The Poet's Love*, was conducted to examine its symbolic depth, structural characteristics, and emotional nuances. The study focused on Heine's use of irony, contrast, and metaphor in shaping the poetic narrative, and how these literary devices were transformed into musical expressions by Schumann. Comparing the original poetic text with Schumann's musical adaptation, this research examines how selective text settings, repetitions, and omissions reshape the overall emotional impact of the song cycle. By integrating musical and literary analysis, the study aims to reveal how

Schumann's composition does not merely accompany Heine's poetry but actively reinterprets and expands its expressive potential.

Results

1. Analysis of Musical Mannerisms in The Poet's Love

Poet's Love consists of sixteen songs, each of which is titled with the first line of the poem it accompanies. Analyzed in terms of content, the sixteen songs are arranged in the order of "longing - hesitation - confession - love - rejection - sentiment - despair", which can also be divided into three parts. The 16 songs are organized in the order of "longing - hesitation - confession - love - abandonment - sentimentality - despair", which can also be divided into three parts: the first to the sixth songs constitute the first part, depicting the youth's yearning and longing for love; the seventh to the fourteenth songs constitute the second part, describing the youth's desire and longing for love; the seventh to the fourteenth songs constitute the second part, describing the youth's desire and longing for love. The seventh to fourteenth songs constitute the second part, which describes the pain of lost love; the fifteenth and sixteenth songs constitute the third part, which expresses the remembrance of the lost youth and the dreamlike longing for the hometown, and shows the firm will to say goodbye to the painful past.

The six songs in the first part are full of longing and yearning for love. This part mainly depicts the idealized state of mind of young people in front of love, who are full of fantasies about their future love, believing that love is a beautiful and pure ideal state. The lyrics convey the unlimited hope and

expectation for a beautiful love through the imagination and longing for the future partner.

The eight songs in the second part of the album portray in depth the pain and loss caused by lost love. As love breaks down, the protagonist begins to experience emotional collapse and psychological struggle. The sweetness and beauty that once existed fades away, replaced by an inability to let go of the loss. The melody of the song turns heavy and low, and the expression of the lyrics gradually becomes painful and somber, presenting a profound sense of loneliness and emotional emptiness. At this point, the youth is not only facing the end of love, but also looking for a position of self-worth in self-knowledge.

The third part of the song is in the last two songs, where the emotion gradually enters the stage of rationality and self-redemption. The songs here present a remembrance of past love and a look back at youthful years, as well as a remembrance of their hometown and the time that has passed. In these two songs, the main characters look at their past love with a more mature perspective. After experiencing pain and loss, they begin to learn to accept these scars and say goodbye to the past with a more peaceful mindset. As much as

Through the layering of these three parts, The Poet's Love depicts a complete love story, with emotions gradually transitioning from idealized longing to real loss, and then to ultimate self-redemption and retrospection. These stages not only present the complexity of love, but also deeply reflect the process of change and growth of human emotions.

2. Characterizing Musicality in The Poet's Love

2.1 Melodic and harmonic, rhythmic and tonal performance

The melody in *The Poet's Love* is known for its beautiful lines and strong lyricism. The ups and downs and twists and turns of the melody are closely connected with the fluctuations of the poet's emotions, and become the core means of emotional expression. For example, when expressing the longing and passion of love, the melody tends to be high-spirited and full of tension; while when expressing loss and pain, the melody becomes low and gentle, full of sorrow. The lyricism of this melody is not only shown through the long stretch of notes, but also reflected in the delicate interval changes and rhythmic design, so that the listener can intuitively feel the ups and downs of the poet's inner emotions.

Harmony plays an important role in rendering scenes in *The Poet's Love*. Through complex harmonic structures, Schumann expresses the poet's inner conflicts and struggles to the fullest. For example, when expressing the loss of love, the harmony often adopts dissonant intervals and dark chord colors, creating a heavy and depressing atmosphere; while when expressing the hope and rebirth of love, the harmony becomes bright and harmonious, full of warmth and power. This harmonic change not only enhances the expressive power of the music, but also makes the expression of emotion more profound and three-dimensional.

2.2 Narrative integration of music and literature

Music and literature in *The Poet's Love* are closely intertwined and together they build a complete emotional narrative. Schumann profoundly interprets and reinvents Heine's poetry through the form and structure of

music. For example, in "In the Wonderful Month of May", the piano imitates the heartbeat of spring with light decomposing chords, intertwining the throbbing of love with the vocal melody; while in "I Gaze with Tears in My Eyes", the piano sets off the mournfulness of the vocal music with a heavy bass part to form a shocking acoustic effect. This fusion of music and literature not only enhances the expressive power of the poem, but also makes the expression of emotion richer and more three-dimensional.

2.3 The ambience created by the piano accompaniment and the emotions of the characters

The piano accompaniment in "The Poet's Love" not only undertakes the task of emotional expression, but also vividly depicts the environment through delicate musical techniques. For example, when expressing the brightness of the May garden, the piano creates the springtime vitality with its bright tone and brisk rhythm; while when expressing the solemnity of the cathedral, the piano creates a solemn atmosphere with its heavy chords and slow rhythm. This kind of environment description and atmosphere creation makes the listener feel the scene and emotion depicted in the poem more immersive.

Despite the singular protagonist of *The Poet's Love*, Schumann delicately portrays the protagonist's emotional development through musical variations. For example, in the third piece, "Roses. Lily. Dove," the piano expresses the protagonist's joyfulness in love with jumping patterns; while in the seventh song, "I Do Not Resent," the piano expresses the protagonist's inner pain and struggle with heavy octave intervals. This musicality of characterization and emotional development makes the protagonist's image more distinct and the expression of her emotions more realistic.

The Poet's Love through melody. Harmony. Rhythm. The skillful use of musical elements such as tonality brings out the emotional changes in Heine's poetry. The perfect fusion of music and literature not only enhances the expressive power of the poem, but also provides the listener with a profound emotional experience. This intermingling of music and literature makes The Poet's Love a work that crosses artistic boundaries. An unforgettable classic.

3. Combination of Music and Literature in The Poet's Love

3.1 The Combination of Music and Poet's Rhythmic Rhyme in "The Poet's Love

The rhyme and rhythm of the poem complement the musical beat, producing a pleasing effect when recited. Through the techniques of leveling and rhyming, the poet builds an internal sense of rhythm, laying the foundation for musical interpretation. This harmony not only enhances the beauty of rhyme, but also allows the poetry recitation to resonate with the music, creating a wonderful auditory experience. Poetry's unique rhythm, tone and rhyme make it different from other forms of literature. Schumann incorporates these poetic characteristics into the structure and melody of the music in "The Poet's Love".

Example: The first song "In the Wonderful Month of May, as Table 1.

Table 1 Poem "In the Wonderful Month of May" in German and English

<p>Im wunderschönen Monat Mai, als alle Knospen sprang en, da ist in meinem Herzen Die Liebe aufgegang en.</p>	<p>In the wonderful month of May. All the buds are spouting. That's when my mind Love has sprung.</p>
--	---

Im wunderschönen Monat Mai, als alle Vögel sangen. da hab ' ich ihr gestand en mein Sehnen und Verlangen.	In the wonderful month of May. All the birds were singing, and that's when I confessed my love and longing for her.
--	--

Both stanzas have the same metrical structure, with lines 2 and 4 rhyming with "-gen" and the rest of the stanzas rhyming with "-en," which enhances musicality and rhythm. The first line of each stanza has eight syllables and four repetitions; the next three lines each have seven syllables and three repetitions, maintaining rhythmic tension and flexibility. Schumann makes the first and second lines melodically identical, adjusting the stanzas to fit the syllabic pattern, for example, by taking three sixteenths of a note for "Knos" and making sure that "spran" is sung on a strong beat. These adjustments preserve the rhythmic beauty and enhance the integration of the music into the text, resulting in a more harmonious and moving performance (Figure 1).

Figure 1 In the Wonderful Month of May (Schumann, n.d.)

Each line of the poem begins with a light syllable, so Schumann used a weak start at the beginning of each line of the stanza, so that the rhythm of the poem fits the relationship between the strength of the music and the weakness of the poem. In addition, in order to further emphasize the alternation of heavy and light syllables in the poem, Schumann carefully chose the rhythmic

pattern of eight before and sixteen after the tetrameter, which not only enhances the rhythmic sense of the music, but also gives the poem a strong rhythmic beauty.

3.2 The Role of Music in the Description and Creation of Setting and Atmosphere in The Poet's Love

Both music and poetry are designed to convey emotion and depict mood, and they inspire empathy through the depiction of situations. Poetry uses symbols and metaphors, while music uses tone, rhythm and harmony to create atmosphere, complementing each other to create vivid images.

The sixth piece, titled "In Rhine," reveals the similarities between the statue of the Virgin in the church and the beloved by depicting the holiness of the Rhine and the church. Emotion and scenery merge to express the thought of the beloved with the help of the grandeur of the river. The piece is presented in a slow, stately 2/2 meter and is divided into three parts, corresponding to the structure of the poem. The piece makes extensive use of continuous appoggiaturas to create an atmosphere of grandeur, similar to that of Gothic architecture. The music begins in the key of E minor, with a piano accompaniment of continuous appoggiaturas descending to create a solemn religious atmosphere. The octave intervals in the left hand emphasize the solemnity of the music, while the right hand needs to play the dotted notes smoothly to support the structure of the whole music (Figure 2).

Figure 2 In Rhine (Schumann, n.d.)

3.3 Combination of music and poetic emotion

In the 19th century, Romantic music emphasized the role of emotion in music, and Schumann was a typical representative of emotional theory. He said: "can only emit empty sound, but no appropriate means to express the inner feelings of art is small art" Schumann emphasized the main love. Schumann emphasized the aesthetics of music to emotion, and regarded emotion as the soul of music. Art song will be music and poetry perfect close combination, with the help of poetry to express the inner feelings of the development to the extreme.

There are many inner monologues of the poet in this suite of Schumann's Poet's Loves, the most characteristic of which is the seventh of this suite, from the nineteenth of the Lyrical Interludes. "I Don't Resent," which reads like the poet speaking from within himself.

The poem is saying, "O beloved, I Don't Resent. In fact, the poet's heart is very painful, and he resents his beloved for being uncaring and unsympathetic, consoling himself. Schumann's piano accompaniment in this

piece is composed with a four-note chord in the right hand and a two-beat octave in the left hand as a heavy atmosphere, and the vocal part is the poet's inner monologue. When playing this piano accompaniment, pay attention to the chords in the right hand to be powerful but not scattered, and the octave of the left hand to explore the bottom of the key, but also pay attention to the horizontal line. As the score example (Figure 3):

Figure 3 "I Don't Resent" - NO.1 (Schumann, n.d.)

Finally the piano accompanies the upward movement of the eighth note in a single breath, ending on the last three resounding three chords, as if giving vent to this inner repressed resentment and pain. Play these three chords with a focused, crisp sound. As in the example of the score (Figure 4):

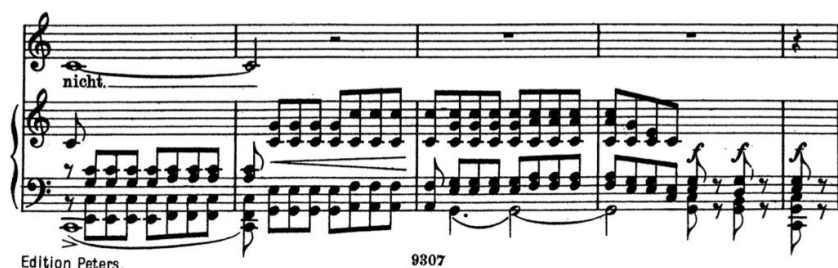

Figure 4 "I Don't Resent" - NO.2 (Schumann, n.d.)

In *The Poet's Love*, the poet experiences a painful love tragedy, but is still filled with longing for love and the deepest desires of his heart. This suite has been loved by countless people since its inception, and is one of the most important suites in the history of art song. Schumann, with his keen sense of poetry, is delicate. Elegant. Moving music successfully interpreted the tragedy of love under Heine, just sixteen works, condensed love from the sprout. Just sixteen pieces, condensing the process of love from sprouting to injury to struggle and even despair. This work is countless musicologists. Critics. Enthusiasts analyze and write, but words can't replace the music, for the "interpretation of music", everyone has their own unique understanding, every time you play. Every time we play, every time we listen, we will have new feelings, and because of this, music gives us more room for imagination, and allows us to constantly explore. It is precisely for this reason that music gives us more room for imagination and allows us to explore to search for new meanings.

Discussion

The findings of this study confirm that *The Poet's Love* exemplifies a deep integration of music and literature, with Schumann's composition enhancing the emotional and narrative depth of Heine's poetry. His use of melodic contour, harmonic shifts, and rhythmic variation reflects the themes of longing and loss, reinforcing that the music functions as an extension of the poetic text rather than mere accompaniment (Daverio, 1997).

The role of harmony and rhythm in shaping emotional intensity aligns with studies on musical semiotics, which suggest that composers use unresolved harmonies and chromatic movement to mirror textual themes (Hallmark, 1975). Additionally, the piano accompaniment serves as an active

narrative force, guiding the emotional progression of the song cycle rather than simply supporting the vocal line (Gao, 2021).

From a performance perspective, expressive interpretation requires a nuanced understanding of both the poetry and its musical setting. Effective delivery depends on vocal tone, phrasing, and dynamics, while pianists must balance harmonic color and tempo flexibility to reinforce the text's meaning. This supports theories emphasizing the co-creative role of performers in shaping musical interpretation.

These findings highlight the interdisciplinary nature of Romantic art song. For performers, a deeper engagement with literary content enhances expressive depth, while for educators, integrating poetic analysis into music training can foster a more comprehensive approach to vocal performance. Future research could explore historical variations in performance styles or audience reception of text-music fusion to further understand how music transforms literary expression.

Conclusion for this study:

This study confirms that *The Poet's Love* is a transformative musical interpretation of Heine's poetry, reinforcing the emotional and narrative depth through Schumann's compositional techniques. By aligning with musical semiotics, intertextuality, and expressive performance theories, the findings highlight the interconnected nature of music and literature in Romantic art song. Future research should further investigate cultural and historical variations in text-music interaction, expanding insights into interdisciplinary artistic expression.

Recommendation

1. General Recommendations

To enhance the understanding of music-literature integration, future research should explore interdisciplinary approaches that combine music analysis with literary studies. Performance interpretation can be improved by incorporating insights from cognitive musicology, highlighting how listeners perceive musical expression in poetic texts. Additionally, music education should integrate literary analysis into vocal training, helping performers deepen their interpretation of art songs like *The Poet's Love*.

2. Suggestions for Further Research

Future studies should examine the cross-cultural application of Schumann's techniques, comparing *The Poet's Love* with similar works from other musical traditions. Digital media, including virtual reality and multimedia performances, could offer new ways to present and analyze this fusion of music and literature. Finally, interdisciplinary collaborations between musicologists, literary scholars, and performers can provide fresh perspectives, ensuring the continued evolution of research in this field.

References

- Chen, Y. (2014). Compositional characteristics of the vocal suite *The Poet's Love*. *Grand Stage*, 2014(12), 106–107.
- Daverio, J. (1997). *Robert Schumann*. Oxford University Press.
- Dill, E., & Heine, J. (1989). *Romantic irony in the works of Robert Schumann*. Oxford University Press.
- Finson, J. W. (2007). *Robert Schumann: The book of song*. Harvard University Press.
- Gao, L. (2021). Piano accompaniment for art songs with independent personality—Taking Schumann's vocal suite *The Poet's Love* as an example. *Art Review*, 2021(10), 62–64.

Hallmark, R. E. (1975). The genesis of Dichterliebe: A source study (Doctoral dissertation). Princeton University.

Schumann, R. (n.d.). Dichterliebe, Op. 48. G. Henle Verlag.

Wang, X. (2024). A study of the musical narrative of Schumann's The Poet's Love (Master's thesis). Shanghai Conservatory of Music.

Weaver, A. (2017). Narrative structure in Schumann's Dichterliebe: A narratological approach to Romantic song cycles. Cambridge University Press.

THE EVOLUTION OF JAZZ PERFORMANCE AND ITS INFLUENCE ON AUDIENCE ENGAGEMENT*

Xiwei Dong¹, Manoon Tho-ard² and Jianhua Rao³

¹⁻³Academy of Arts and Philosophy, Shinawatra University, Thailand

Corresponding Author's Email: dongstella@outlook.com

Received 19 March 2025; Revised 19 March 2025; Accepted 20 March 2025

Abstract

This study explores the evolution of jazz and its impact on audience engagement. The objectives were to: (1) trace jazz's historical development, (2) analyze the influence of improvisation on audience emotions and cognition, and (3) examine the relationship between audience participation and performance satisfaction. Using a mixed-methods approach, the research combined historical analysis, musicological examination, audience surveys, and observational studies. Findings reveal that improvisation enhances engagement, though its complexity may challenge less experienced listeners. Jazz's harmonic and rhythmic structures evoke strong emotional responses, while audience interaction significantly boosts satisfaction. These insights highlight jazz's co-creative nature, offering implications for musicians, event organizers, and educators.

Keywords: Jazz performance, improvisation, audience engagement, musical interaction, cultural adaptation

Citation:

* Xiwei Dong, Manoon Tho-ard and Jianhua Rao. (2025). The Evolution Of Jazz Performance And Its Influence On Audience Engagement. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 166-179.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

Introduction

In 1956, jazz legend Miles Davis once remarked, “When you’re creating your own music, it means that you are giving your own soul to the audience.” This statement captures the essence of jazz—an art form defined by spontaneity, interaction, and deep emotional expression. Originating in the early 20th century in the United States, jazz has since evolved into one of the most influential and dynamic musical genres worldwide. Emerging from African-American communities in New Orleans, jazz developed through cultural fusion, incorporating elements of blues, ragtime, and European harmonic traditions (Wang, 2022). Over time, it underwent significant transformations, giving rise to multiple subgenres such as swing, bebop, and free jazz, each reflecting distinct historical and social contexts (Atkins, 1999). Its improvisational nature, rhythmic complexity, and unique harmonic structures distinguish jazz from other musical traditions, making it not only highly expressive but also deeply interactive.

Beyond its musical characteristics, jazz has played a crucial role in shaping cultural identity and global artistic movements. It has served as a symbol of resistance, creativity, and innovation, influencing diverse fields such as music, literature, and visual arts. With globalization, jazz has transcended its American roots, integrating with local traditions in Europe, Asia, and beyond. This cross-cultural adaptation has not only enriched jazz as a genre but has also highlighted its role in musical exchange and artistic innovation (Oakes, 2003).

A defining aspect of jazz’s artistic value is its reliance on improvisation, which fosters a sense of spontaneity and co-creation, engaging both musicians and audiences in a shared experience. Unlike traditional musical performances that follow structured compositions, jazz thrives on real-time interaction, transforming the audience from passive listeners into active participants. This

dynamic nature makes jazz particularly relevant for exploring audience engagement and satisfaction in live performances.

While extensive research has examined jazz's historical development and stylistic evolution, relatively little attention has been given to the direct impact of improvisation and musical interactivity on audience participation and cognitive/emotional engagement. The existing literature often addresses jazz's technical aspects or cultural significance but lacks a focused examination of how its improvisational elements shape the listener's experience. This study seeks to bridge that gap by investigating how key musical elements—such as improvisation, harmony, and rhythm—contribute to audience engagement. By analyzing audience responses in jazz performances, this research aims to provide a deeper understanding of jazz's interactive nature and its broader implications for performer-audience dynamics.

Thus, this study argues that jazz's spontaneity and interactivity are central to shaping audience engagement, transforming performances into dynamic, co-creative experiences. Through a mixed-methods approach, this research will explore the connection between jazz's musical characteristics and audience perception, offering insights into the broader impact of improvisation in live musical settings.

Objectives

This study focuses on three key research areas:

1. To trace the historical development of jazz from its origins to its contemporary global influence.
2. To analyze the impact of jazz's improvisational characteristics on audience emotions and cognitive engagement.
3. To explore the relationship between audience participation and performance satisfaction in jazz concerts.

Literature Review

The study of jazz as both a musical genre and a cultural phenomenon has attracted significant academic interest. Existing research covers various aspects, including its historical development, musical characteristics, and audience engagement. This section synthesizes previous literature on jazz's evolution, the role of improvisation, and its impact on audience perception and satisfaction.

1. The Historical Development of Jazz

Jazz originated in New Orleans in the late 19th and early 20th centuries, developing from African-American musical traditions such as blues, spirituals, and ragtime. As a city with a diverse cultural heritage, New Orleans provided the ideal environment for jazz to emerge, with its street parades, dance halls, and vibrant musical scene fostering improvisation and collective music-making (Wang, 2022). From its early roots in traditional New Orleans jazz, the genre evolved into swing in the 1930s, bebop in the 1940s, and later free jazz, each stage reflecting shifts in American society and musical expression (Atkins, 1999).

The globalization of jazz in the mid-20th century further diversified its forms. European and Asian musicians integrated jazz into their own musical traditions, leading to unique subgenres that blended local sounds with jazz harmonies and rhythms (Oakes, 2003). In China, for instance, jazz became increasingly popular after the country's reform era, with local musicians incorporating elements of traditional Chinese music into jazz improvisation (Wang, 2015). These developments highlight jazz's adaptability and its ability to function as a bridge for cross-cultural musical exchange.

2. Improvisation as a Core Element of Jazz

One of jazz's defining characteristics is its emphasis on improvisation. Unlike classical music, which follows fixed compositions, jazz allows musicians to spontaneously create new melodies and variations during live performances.

Improvisation fosters a sense of creativity and personal expression, making each performance unique (Pitts & Burland, 2013). This interactive quality extends to ensemble playing, where musicians respond to each other's musical cues, creating a dynamic and evolving soundscape.

Improvisation also plays a critical role in audience engagement. Because jazz performances are never identical, audiences experience a sense of anticipation and excitement, as they are actively involved in interpreting and reacting to the music. Research suggests that improvisation heightens audience participation, as listeners feel a stronger connection to performers who take creative risks in real time. Additionally, studies indicate that the unpredictability of jazz performances enhances cognitive engagement, requiring audiences to process complex rhythmic and harmonic changes (Hsieh, 2012).

3. Audience Engagement in Musical Performances

Jazz performances differ from other musical genres in the way they engage audiences. Rather than presenting a structured, pre-composed piece, jazz invites interaction between musicians and listeners. Studies have shown that audience members often respond physically and emotionally to jazz performances through rhythmic movements, applause, and vocal reactions (Pitts & Burland, 2013). This participatory aspect makes jazz concerts more immersive compared to other musical experiences.

4. The Emotional and Cognitive Impact of Jazz

Emotionally, jazz's improvisational nature evokes a wide range of responses. The blues scale, syncopated rhythms, and expressive phrasing commonly found in jazz compositions contribute to feelings of nostalgia, excitement, or introspection (Hsieh, 2012). Some research suggests that audience satisfaction in jazz performances is closely linked to emotional engagement, with listeners experiencing higher levels of enjoyment when they perceive a strong emotional connection with the performers. Additionally, live jazz performances often feature direct communication between musicians and

audiences, reinforcing a sense of community and shared artistic creation (Oakes, 2003).

Methodology

This study employs a mixed-methods approach, integrating historical analysis, musicological examination, audience surveys, and observational studies to explore the relationship between jazz's musical characteristics and audience satisfaction. The research combines qualitative and quantitative methods to provide a comprehensive understanding of how improvisation, harmony, and rhythm shape the audience experience.

1. Historical and Musicological Analysis

The historical analysis traces jazz's evolution from its origins in early 20th-century New Orleans to its global development. Archival materials, historical documents, and academic studies are examined to understand how jazz's unique characteristics—particularly improvisation—have influenced its development and reception. This phase establishes the theoretical foundation for analyzing jazz's musical elements and their impact on listeners.

A musicological approach is used to analyze the structural characteristics of jazz, with a focus on improvisation, syncopation, harmonic progressions, and rhythmic complexity. Transcriptions of selected performances from different jazz styles, including swing, bebop, and contemporary fusion, are examined to identify patterns in performer-audience interaction. This analysis helps highlight how jazz musicians use spontaneity and harmonic variation to engage listeners.

2. Audience Surveys and Observational Study

To understand how jazz's musical elements influence audience satisfaction, surveys are conducted among jazz concert attendees and online listeners. The questionnaire is designed to measure audience perception and emotional responses to improvisation, melody, harmony, and rhythm. Participants rate their engagement and satisfaction levels using a Likert scale, with additional open-ended questions to capture qualitative insights into their listening experiences. The sample includes diverse audience groups, ranging from dedicated jazz enthusiasts to casual listeners, ensuring varied perspectives.

Additionally, observational studies are conducted at live jazz performances to assess audience behaviors in real-time. Non-intrusive observations focus on audience reactions, including body movements, applause frequency, vocal expressions, and visible emotional responses. These behaviors are analyzed to determine patterns of engagement and how audience participation varies based on musical characteristics.

Survey data is analyzed using statistical methods, including correlation and regression analysis, to determine the relationship between jazz's musical features and audience satisfaction. Thematic coding is applied to qualitative responses and observational data to identify recurring patterns in audience engagement. By integrating historical, musicological, and empirical approaches, this study provides a holistic perspective on how jazz's core elements contribute to the listener experience.

Results

The findings of this study provide insights into how jazz's musical characteristics—particularly improvisation, harmonic complexity, and rhythmic variations—affect audience satisfaction. The results are based on historical analysis, musicological examination, audience surveys, and observational studies. Three major themes emerged: (1) the role of improvisation in shaping audience engagement, (2) the impact of harmony and rhythm on emotional response, and (3) the relationship between audience participation and overall satisfaction.

1. The Role of Improvisation in Audience Engagement

One of the defining features of jazz is its improvisational nature, which plays a significant role in engaging audiences. Survey results indicate that 78% of respondents identified improvisation as a key factor in their enjoyment of jazz performances. Listeners described the spontaneous and unpredictable nature of improvisation as an essential aspect of their engagement, as it provides a unique and dynamic experience in each performance.

Observational studies confirmed that moments of intense improvisation often elicited strong audience reactions, such as applause, vocal encouragement, and rhythmic body movements. These findings align with previous research indicating that improvisation creates a sense of immediacy and interaction between performers and audiences (Pitts & Burland, 2013). Furthermore, experienced jazz listeners demonstrated a deeper appreciation for improvisational complexity, suggesting that familiarity with jazz conventions enhances audience engagement.

However, qualitative feedback from some survey participants highlighted a challenge: while improvisation is generally regarded as an engaging element, excessive complexity in improvisation can alienate less experienced listeners. Some respondents mentioned that highly intricate solos, particularly in bebop

and free jazz, made it difficult for them to follow the performance. This suggests that while improvisation enhances engagement for dedicated jazz audiences, it may require an element of accessibility to maintain broader appeal.

2. The Impact of Harmony and Rhythm on Emotional Response

Jazz's distinctive harmonic structures and rhythmic complexity significantly influence the audience's emotional engagement. The study found that unconventional harmonic progressions, such as extended chords, modal shifts, and the use of blue notes, contribute to a heightened sense of emotional depth. Approximately 82% of respondents indicated that the harmonic complexity of jazz performances evoked a range of emotions, from excitement to introspection. In particular, slower ballads with rich harmonic textures were associated with feelings of nostalgia and melancholy, while up-tempo swing and bebop pieces generated excitement and exhilaration.

Rhythm was another crucial factor affecting emotional response. The use of syncopation, polyrhythms, and swing feel created a sense of unpredictability and momentum that kept audiences engaged. Observational data indicated that during performances with strong rhythmic drive, audience members exhibited higher levels of physical movement, such as tapping feet, nodding heads, or even dancing. These findings align with previous research on jazz's ability to engage listeners through rhythmic variation. Additionally, audience feedback suggested that swing rhythms were particularly effective in fostering a sense of communal enjoyment, as they provided a steady pulse that encouraged participation.

However, the study also revealed variations in audience preferences. While some participants appreciated complex harmonic structures and fast-paced rhythmic shifts, others found these elements overwhelming. Listeners with less exposure to jazz tended to prefer more accessible harmonic frameworks, such as those found in traditional swing or smooth jazz. This

highlights the diverse ways in which jazz's harmonic and rhythmic characteristics affect different audience segments.

3. The Relationship Between Audience Participation and Satisfaction

Audience participation emerged as a key factor in determining satisfaction levels at jazz performances. The interactive nature of jazz allows for a dynamic exchange between musicians and listeners, reinforcing the concept of the audience as an active participant rather than a passive observer. Survey results showed that 87% of attendees felt that their engagement—whether through applause, vocal responses, or rhythmic movements—enhanced their overall satisfaction.

Live observations confirmed that direct communication between performers and audiences, such as call-and-response interactions, further amplified engagement. Performers often responded to audience energy by adjusting their playing style, extending solos, or incorporating spontaneous variations, which reinforced the audience's sense of involvement. This co-creative process mirrors previous studies highlighting the role of audience interactivity in live music performances (Radbourne et al., 2013).

Additionally, emotional contagion played a crucial role in shaping audience satisfaction. Enthusiastic audience members influenced others, creating a collective energy that enhanced the overall concert atmosphere. In contrast, performances where audiences remained largely passive were associated with lower engagement and satisfaction scores. This suggests that jazz performances benefit from environments that encourage active audience participation, as it strengthens the connection between performers and listeners.

Overall, the study findings confirm that jazz's improvisational flexibility, harmonic richness, and rhythmic dynamism contribute to deep emotional and cognitive engagement. At the same time, the interactive nature of jazz fosters a

participatory experience that enhances audience satisfaction, making jazz performances not just musical events but also shared cultural and emotional experiences.

Discussion

The findings of this study confirm that jazz's improvisational nature, harmonic complexity, and rhythmic dynamism significantly influence audience engagement and satisfaction. These results reinforce the idea that jazz is not only a form of musical expression but also an interactive and participatory experience. This section contextualizes the study's findings within broader theoretical frameworks, compares audience engagement in jazz with other musical genres, and discusses practical implications for jazz musicians and event organizers.

1. The Role of Improvisation in Audience Engagement

Improvisation emerged as a central factor in shaping audience perception of jazz performances. The spontaneity and unpredictability of jazz create a sense of excitement and involvement, as each performance is unique and shaped by real-time interactions between musicians and audience members. This confirms previous research that emphasizes improvisation as a defining feature that enhances audience participation. However, while experienced jazz listeners found improvisation engaging, less familiar audiences sometimes struggled with its complexity. This suggests that while improvisation is a key strength of jazz, its impact varies depending on listener familiarity and musical background.

2. Emotional and Cognitive Responses to Jazz's Harmonic and Rhythmic Elements

Jazz's harmonic depth and rhythmic complexity were found to evoke strong emotional responses. Extended chords, blue notes, and syncopated

rhythms contributed to a heightened sense of emotional intensity and engagement. The study revealed that while musicians and frequent jazz concertgoers appreciated complex harmonic progressions, casual listeners preferred more structured compositions. Additionally, rhythm played a particularly strong role in driving audience interaction, as performances with pronounced swing or bebop elements elicited more physical responses such as foot-tapping and clapping. These findings suggest that jazz's rhythmic energy not only stimulates cognitive processing but also encourages physical participation, reinforcing the interactive nature of the genre.

3. Audience Participation and Performance Satisfaction

Audience participation was found to be a crucial element in determining overall satisfaction. Unlike traditional concert settings, where audiences are often passive listeners, jazz encourages a more dynamic relationship between performers and listeners. This study found that audience engagement—through applause, vocal reactions, and movement—enhanced the energy of performances, creating a feedback loop between musicians and spectators. Emotional contagion played a role in amplifying this effect, as engaged audience members influenced others, fostering a collective musical experience (Radbourne et al., 2013). The study also revealed that smaller venues facilitated stronger audience interaction, whereas larger festival settings required additional elements, such as enhanced acoustics or visual components, to maintain engagement.

4. Conclusion of this study

This study highlights the essential role of jazz's improvisational nature, harmonic complexity, and rhythmic structure in shaping audience engagement and satisfaction. The real-time interaction between performers and audience members distinguishes jazz from other musical genres, making it a deeply participatory art form. While improvisation enhances emotional and cognitive

engagement, the degree of appreciation varies based on listener familiarity and exposure. Additionally, audience interaction plays a fundamental role in enriching jazz performances, with collective emotional responses reinforcing the immersive experience. These findings contribute to a broader understanding of jazz as both an artistic and social phenomenon, underscoring its ability to foster deep connections between musicians and audiences.

Recommendation

To enhance audience engagement in jazz performances, event organizers should incorporate interactive elements such as call-and-response segments, audience-driven improvisation, and pre-show workshops. Optimizing venue acoustics and using seating arrangements that bring audiences closer to performers can further enhance immersion and interaction.

Educational initiatives should focus on promoting jazz literacy through structured programs in schools and community workshops, helping new listeners appreciate improvisational complexity. The integration of technology, such as AR/VR experiences and interactive learning applications, can modernize jazz education and make it more accessible to a wider audience.

Technological advancements also offer new opportunities for jazz engagement. Streaming platforms can incorporate real-time audience interaction features and personalized recommendations to enhance virtual jazz experiences. AI-assisted improvisation tools could allow audiences to interact with jazz compositions in new ways, potentially shaping the future of jazz performance and audience participation.

By combining interactive concert designs, educational initiatives, and emerging technologies, jazz can continue to evolve while maintaining its improvisational essence, ensuring its relevance for future generations.

References

- Atkins, E. T. (1999). Jammin' on the jazz frontier: The Japanese jazz community in interwar Shanghai. *Japanese Studies*, 19(1), 5–16.
- Hsieh, T. (2012). Jazz meets East: Cultural dimensions of asynchronous jazz music development in modern China (Honors thesis). Oberlin College. Retrieved from Oberlin Digital Commons.
- Oakes, S. (2003). Demographic and sponsorship considerations for jazz and classical music festivals. *The Service Industries Journal*, 23(3), 165–178.
- Pitts, S. E., & Burland, K. (2013). Listening to live jazz: An individual or social act? *Arts Marketing: An International Journal*, 3(1), 7–20.
- Radbourne, J., Glow, H., & Johanson, K. (2013). The audience experience: A critical analysis of audiences in the performing arts. Intellect.
- Wang, J. (2015). The development and current status of jazz in China: A case study of Shanghai and Qingdao (Master's thesis). Qingdao University.
- Wang, L. (2022). Jazz education in mainland China: Historical and contemporary perspectives (PhD thesis). University of Glasgow.

พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา*

BUDDHIST MONKS AND THAI SOCIETY IN AYUTTHAYA PERIOD

พระครูวาปีธรรมวิจิตร (สุรศักดิ์ เวชรักษ์)

PhrakruVapeethamwijit (Surasat Wecharak)

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: 2491sura@gmail.com

วันที่รับบทความ : 14 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 17 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 19 มีนาคม 2568

Received 14 March 2025; Revised 17 March 2025; Accepted 19 Marchy 2025

แปลจากหนังสือ : พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัย
กรุงศรีอยุธยา

ผู้เขียน : พระมหาอุทตนา นรเชฏโฐ ป.ธ.9, ดร.

ผู้แปล : พระมหาอุทตนา นรเชฏโฐ ป.ธ.9, ดร.

สำนักพิมพ์ : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด

ปีที่พิมพ์ : 2557

จำนวนหน้า : 97 หน้า

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย ภาพลักษณ์ของนักบวชผู้สํารวมใน
วัดวาอารามอาจเป็นสิ่งแรกที่เรานึกถึง ทว่าหากย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในสมัย

Citation:

* พระครูวาปีธรรมวิจิตร (สุรศักดิ์ เวชรักษ์). (2568). พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 180-194.

PhrakruVapeethamwijit (Surasat Wecharak). (2025). Buddhist Monks And Thai Society In Ayutthaya Period.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 180-194.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

กรุงศรีอยุธยา เราจะพบว่าพระสงฆ์มีบทบาทมากกว่านั้น ไม่เพียงเป็นศูนย์กลางของศาสนา แต่ยังเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง และการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างลึกซึ้ง บางรูปเป็นที่ปรึกษาของกษัตริย์ บางรูปเป็นผู้เจรจาต่อรองในช่วงสงคราม ขณะที่บางรูปถึงขั้นมีบทบาทในเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงราชบัลลังก์ นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชน คอยปลอบขวัญและเป็นศูนย์รวมศรัทธาในยามบ้านเมืองเกิดวิกฤติ หรือแม้แต่เป็นผู้นำชาวบ้านในการต่อต้านศัตรู ในบทวิจารณ์นี้ เราจะพิจารณาถึงบทบาทอันหลากหลายของพระสงฆ์ในยุคนั้น ทั้งในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยผู้พิทักษ์ศาสนาและผู้ที่ถูกดึงเข้าสู่เกมอำนาจทางการเมืองเพื่อทำความเข้าใจว่าเหตุใดพระสงฆ์จึงเป็นมากกว่าผู้ปฏิบัติศาสนกิจ และมีอิทธิพลต่อสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ดังนั้น หนังสือที่นำมาวิจารณ์ในครั้งนี้ ชื่อว่า “พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา” ของพระมหายุทธนา นรเชฏโฐ ป.ธ.9, ดร. จึงจะเป็นแนวทางที่จะช่วยให้พุทธศาสนิกชนและผู้สนใจ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติศาสนาใดมีความเข้าใจในหนังสือเล่มนี้ และอำนวยให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาเล่าเรียน เป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธรูปศาสนาแก่ผู้สนใจสืบไป เป็นการจรรโลงสืบต่อพระพุทธศาสนาเพื่อให้อยู่คู่โลกไปตราบนานเท่านาน

สำหรับหนังสือเล่มนี้ พิมพ์ครั้งที่ 2 รูปเล่มหนังสือมีขนาด 145x210.05x8 มม. น้ำหนัก 280 กรัม ชนิดกระดาษเป็นกระดาษถนอมสายตา จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดจำหน่ายโดย ห้างหุ้นส่วนจำกัดสำนักพิมพ์และสายส่งดวงแก้ว ปีที่พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. 2557 จำนวน 1,000 เล่ม เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้มีจำนวนทั้งหมด 6 บท จำนวน 97 หน้า มีลักษณะรูปเล่ม ใช้โทนปกสีครีมเข้ม ทำให้ดูเด่นตรงบริเวณหน้าปกจะมีรูปพระพุทธรูป รูปวัดเก่ามีเจดีย์อยู่หลายองค์ และมีภาพพระสงฆ์เดินบิณฑบาตเป็นแถวยาว หน้าปกมีข้อความชื่อหนังสือเขียนเป็นอักษรตัวหนังสือ สีแดงว่า “พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยอยุธยา” และด้านล่างมุมขวาของปกหน้า จะมีข้อความตัวหนังสือสีเหลือง เป็นชื่อผู้แต่งหนังสือ พระมหายุทธนา นรเชฏโฐ ป.ธ.9, ดร. ส่วนปกด้านหลัง จะเป็นโทนสีครีมเข้ม มีรูปพระปางไสยาสน์ รูปเจดีย์หลายองค์ และมีข้อความเป็นตัวหนังสือสีขาว ส่วนด้านล่างมีรูปเป็นบาร์โค้ดของ ISBN และราคาหนังสือ สำหรับข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ คือ พระมหายุทธนา นรเชฏโฐ, พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2557. ISBN : 978-616-7226-44-6

พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา

หนังสือเล่มนี้นำเสนอเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ไม่เพียงแต่ ในด้านศาสนาและจริยธรรม แต่ยังมีส่วนร่วมในด้านการปกครอง การศึกษา และการดำรงความมั่นคงของบ้านเมือง การศึกษาเรื่อง “พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา” จึงเป็นการสำรวจถึงบทบาทของคณะสงฆ์ในสังคมยุคนั้น ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างไร พระสงฆ์ในสมัยนั้นมิได้ดำรงตนอยู่แต่ในวัดหรือจำกัดบทบาทเพียงการเผยแผ่พุทธศาสนา หากแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชนชั้นปกครอง รวมถึงเหตุการณ์บ้านเมืองหลายครั้ง บางรูปทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่พระมหากษัตริย์ บางรูปมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และบางรูปถึงกับมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเมืองการปกครอง นอกจากนี้คณะสงฆ์ยังเป็นที่พึ่งของประชาชนในช่วงที่เกิดวิกฤติ เช่น สงคราม ความอดอยาก หรือโรคระบาด จากการศึกษาข้อมูล ในพงศาวดาร จดหมายเหตุ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาในหลากหลายมิติ และบางครั้งก็ถูกดึงเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยไม่ได้ตั้งใจ ซึ่งทำให้บทบาทของคณะสงฆ์ในยุคนี้มีความซับซ้อน และสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา และการเมืองอย่างลึกซึ้ง โดยผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 บท ประกอบด้วย

บทที่ 1 บทนำ บทนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเน้นการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมทั้งในด้านการเมือง การปกครอง และเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่หลักธรรม และช่วยสร้างความมั่นคงให้แก่พระพุทธศาสนา ตลอดจนมีบทบาทในการให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์และขุนนาง เพื่อให้การปกครองดำเนินไปตามหลักธรรม นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น การให้ความช่วยเหลือในช่วงสงคราม การไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งในสังคม และการเข้าร่วมในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยเฉพาะในช่วงที่ราชอาณาจักรต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากต่างชาติ พระสงฆ์บางรูปมีบทบาทในการปกป้องศาสนาและประเทศชาติ นอกจากบทบาททางสังคมและการเมือง พระสงฆ์ยังเป็นผู้ส่งเสริมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาติ วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และเป็นสถานที่ฝึกอบรมขุนนางและกษัตริย์ในด้านศีลธรรมและหลักปกครอง อย่างไรก็ตาม บทบาทของพระสงฆ์ในบางช่วงเวลาก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อสนับสนุนอำนาจของกษัตริย์หรือกลุ่มขุนนาง บทบาทของพระสงฆ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาไม่เพียงแต่จำกัดอยู่ในแวดวงศาสนาเท่านั้น แต่ยังขยายไปสู่สังคม

การปกครอง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในโครงสร้างของรัฐและสังคมไทยในยุคนั้น

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีอิทธิพลทั้งด้านศาสนา สังคม และการปกครอง พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่หลักธรรม ให้คำปรึกษาษัตริย์ และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์สำคัญ เช่น สงครามและการเมือง นอกจากนี้ วัดยังเป็นศูนย์กลางการศึกษาและวัฒนธรรม แต่ในบางช่วงเวลาบทบาทของพระสงฆ์ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อสนับสนุนอำนาจรัฐ

บทที่ 2 กล่าวถึงแรงผลักดันที่ทำให้พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในสังคม โดยแบ่งออกเป็น 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) การตระหนักถึงความเดือดร้อนของคนอื่น พระสงฆ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยามีบทบาทสำคัญในสังคม ทั้งด้านศาสนา การศึกษา และการเชื่อมโยงชนชั้นต่าง ๆ ท่านจึงเข้าช่วยเหลือผู้ที่ถูกกดขี่ เช่น สมเด็จพระพนรัตน์แห่งวัดป่าแก้ว ทูลขอภัยโทษให้เหล่าขุนนางที่ถูกตัดสินประหาร (2) ความต้องการอำนาจทางการเมือง บางครั้งพระสงฆ์ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง เช่น กรณีของพระพิมลธรรม (พระศรีศิลป์) ที่ลาสิกขาเพื่อขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าทรงธรรม แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์สามารถมีบทบาททางอำนาจได้ ภายใต้สถานการณ์ที่เหมาะสม (3) การสนองตอบนโยบายของผู้ปกครอง พระสงฆ์บางรูปได้รับมอบหมายให้ช่วยเหลือสังคม เช่น การทำพิธีขอฝนในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ โดยพระมหาเถระทั้งสองฝ่ายร่วมกันประกอบพิธีเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล (4) ความบีบคั้นจากภัยสงคราม แม้พระสงฆ์จะต้องวางตัวเป็นกลาง แต่ในบางกรณีก็ต้องเข้าร่วมสนับสนุนการป้องกันบ้านเมือง เช่น พระอาจารย์ธรรมโชติแห่งวัดโพธิ์เก้าต้น ที่ช่วยเหลือชาวบ้านบางระจันโดยทำเครื่องรางของขลังเพื่อเสริมขวัญกำลังใจในการต่อสู้

สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในสังคมไทยมาโดยตลอด ไม่เพียงแต่ในด้านศาสนา แต่ยังรวมถึงการเมือง การปกครอง และการช่วยเหลือสังคมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

บทที่ 3 กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมหลายด้าน ขึ้นอยู่กับสภาพภาพ ความสามารถ และความจำเป็นของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น พระสงฆ์ในยุคนั้น มีบทบาทสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ (1) การศึกษา พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูถ่ายทอดความรู้ทั้งด้านศาสนาและวิชาการ เช่น ภาษา วรรณคดี ประวัติศาสตร์ และการปกครอง วัดจึงเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน (2) การเผยแผ่พระธรรม พระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อความสงบสุขของประชาชน (3) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พระสงฆ์มี

บทบาทเป็นผู้ประสานความสามัคคีและระงับข้อขัดแย้ง เช่น การเข้าไปตัดทานการลงโทษที่รุนแรงของพระมหากษัตริย์ (4) การปกป้องชาติและศาสนา พระสงฆ์บางรูปช่วยชาวบ้านในการต่อต้านศัตรู เช่น พระอาจารย์ธรรมโชติที่ช่วยชาวบ้านบางระจัน และพระที่สนับสนุนพระเพทราชาในการต่อต้านอิทธิพลต่างชาติ

นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังเกี่ยวข้องกับการเมืองในบางกรณี เช่น พระพิมลธรรมที่ลาสิกขาขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าทรงธรรม หรือพระสงฆ์ที่สนับสนุนพระเพทราชาเพื่อลดอิทธิพลของชาวฝรั่งเศส บทบาทเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางศาสนา การศึกษา และที่พึ่งของประชาชนในยุคอยุธยา

บทที่ 4 บทนี้กล่าวถึงการยอมรับจากสังคม โดยเฉพาะบทบาทของพระสงฆ์ในสมัยอยุธยา ซึ่งได้รับการยอมรับผ่าน 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ สถานภาพของพระสงฆ์ เป้าหมายของการเกี่ยวข้องกับสังคม และรูปแบบของกิจกรรมที่พระสงฆ์เข้าร่วม ได้แก่ (1) สถานภาพของพระสงฆ์ สถานภาพของพระสงฆ์ส่งผลต่อการยอมรับในสังคม เช่น สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถที่อุปสมบทเป็นเวลา 8 เดือน เพื่อสร้างความศรัทธาและขยายอำนาจเหนือหัวเมืองฝ่ายเหนือหรือกรณีของพระอาจารย์ธรรมโชติที่เป็นเพียงพระวัดชนบท แต่ได้รับความเคารพเพราะเป็นที่พึ่งทางจิตใจในช่วงสงคราม อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์ที่ใช้สถานภาพในทางที่ผิด เช่น เจ้าพระฝางซึ่งแต่งตั้งพระสงฆ์เป็นแม่ทัพกลับถูกต่อต้าน (2) เป้าหมายของการเกี่ยวข้องกับสังคม เป้าหมายของพระสงฆ์ในการมีบทบาททางสังคมมีทั้งเพื่อช่วยเหลือประชาชน เช่น สมเด็จพระพนรัตน์ที่ขอชีวิตขุนนางจากสมเด็จพระนเรศวร และเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น คณะของพระอุบาลีที่เดินทางไปศรีลังกา แต่บางกรณีพระสงฆ์ใช้บทบาททางศาสนาเพื่อแสวงหาอำนาจ เช่น การก่อกบฏของพระบางรูป (3) รูปแบบของกิจกรรม พระสงฆ์มีบทบาทในหลายกิจกรรม เช่น (1) การอบรมให้ความรู้ สอนหนังสือและวิชาชีพให้แก่เด็กและเยาวชน (2) การเจรจาไกล่เกลี่ย เช่น สมเด็จพระสังฆราชที่ช่วยคลี่คลายความขัดแย้ง (3) การเป็นที่ปรึกษาและสนับสนุน เช่น พระอาจารย์พรหมที่ให้คำปรึกษาสมเด็จพระนารายณ์ (4) การเป็นผู้นำก่อการณ์ เช่น เจ้าพระฝางที่นำพระสงฆ์เข้าสู่การเมือง (5) การประกอบพิธีกรรม เช่น การเจริญพระพุทธมนต์ในพิธีสำคัญของบ้านเมือง

โดยสรุป พระสงฆ์ที่ดำเนินบทบาทโดยยึดหลักพระธรรมวินัยและเพื่อประโยชน์ของสังคมจะได้รับการยอมรับ ในขณะที่พระสงฆ์ที่ใช้สถานภาพในทางมิชอบมักถูกต่อต้านและถูกดำเนินการตามกฎหมายบ้านเมือง

บทที่ 5 กล่าวถึงการประยุกต์หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ (1) สถานการณ์ปกติ เมื่อบ้านเมืองสงบ พระสงฆ์มีบทบาทสั่งสอนประชาชนโดยอิงหลักธรรม เช่น การบริจาทาน รักษาศีล และการออกบวช เช่น ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ มีการสร้างวัดและพัฒนาโครงสร้างการปกครอง พระสงฆ์นิยมนสอนผ่านเทศน์มหาชาติที่เน้นการบำเพ็ญบารมี (2) สถานการณ์วิกฤติภายในราชอาณาจักร เมื่อเกิดการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง พระสงฆ์มีบทบาทแตกต่างกัน บ้างสนับสนุนฝ่ายที่เหมาะสม เช่น ในกรณีกบฏเพทราชา ซึ่งพระสงฆ์ช่วยต่อต้านอิทธิพลของชาวต่างชาติ ในขณะที่บางกรณีพระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน (3) สถานการณ์สงคราม ในช่วงสงครามพระสงฆ์มีบทบาททางอ้อม เช่น ให้กำลังใจทหาร เจริญพระพุทธมนต์ หรือมอบเครื่องรางของขลัง แม้ไม่ได้ร่วมรบโดยตรง แต่ได้รับผลกระทบจากสงคราม เช่น การถูกฆ่าหรือทำลายวัดวาอาราม

โดยรวม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมศีลธรรม ความสามัคคี และความมั่นคงของบ้านเมือง แม้ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสงคราม

บทที่ 6 พระสงฆ์ไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีบทบาทสำคัญในสังคม ทั้งด้านศาสนา การเมือง และสังคม โดยมีแรงผลักดัน 4 ประการ ได้แก่ ความตระหนักถึงความเดือดร้อนของประชาชน ความต้องการอำนาจ การสนองต่อนโยบายของผู้ปกครอง และภัยสงครามที่บีบคั้นให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ บทบาทของพระสงฆ์มี 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการศึกษา เป็นผู้ให้ความรู้แก่ประชาชน โดยเฉพาะด้านศาสนา ภาษา และวิชาการที่จำเป็น เช่น การรบ (2) ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นผู้ประสานความขัดแย้งภายในประเทศ (3) ด้านการเมืองการปกครอง สนับสนุนบุคคลให้ขึ้นสู่อำนาจหรือมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (4) ด้านการรักษา ความมั่นคงของสถาบันปกป้องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และต่อต้านอิทธิพลจากต่างชาติ (5) ด้านพิธีกรรมและประเพณี ทำพิธีกรรมเพื่อเสริมขวัญกำลังใจประชาชน เช่น พิธีขอฝนหรือพิธีขึ้นครองราชย์ การยอมรับพระสงฆ์ขึ้นอยู่กับสถานภาพของพระสงฆ์ เป้าหมายของการมีบทบาทและรูปแบบกิจกรรมที่ดำเนินไปในสังคม โดยมีทั้งพระสงฆ์ที่เคลื่อนไหวเพื่อส่วนรวมและพระสงฆ์ที่แสวงหาอำนาจ ในสถานการณ์ปกติ พระสงฆ์ทำหน้าที่สั่งสอนศีลธรรม ส่วนในช่วงวิกฤติ เช่น กบฏหรือสงคราม พระสงฆ์บางกลุ่มเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงอำนาจ หรือให้กำลังใจประชาชนผ่านพิธีกรรม

สรุปได้ว่า พระสงฆ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านศาสนา การปกครอง และสังคม นอกจากการเผยแผ่พุทธศาสนาแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาชาชัตริย์ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และช่วยเหลือประชาชนในช่วงวิกฤติ พระสงฆ์บางรูปมีบทบาททางการเมือง เช่น สนับสนุนหรือคัดค้านผู้มีอำนาจ ขณะที่บางรูปเป็นผู้นำทางจิตใจในช่วงสงคราม วัดยังเป็นศูนย์กลางการศึกษา ถ่ายทอดความรู้ด้านศาสนา ภาษา และการปกครอง แม้ว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่จะยึดหลักพระธรรมวินัย แต่บางครั้งก็ถูกดึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองและอำนาจโดยไม่ตั้งใจ

บทวิจารณ์

จุดเด่น

การวิจารณ์ในหัวข้อ “พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา” มีจุดเด่นที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ (1) การอ้างอิงข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การนำข้อมูลจากพงศาวดาร จดหมายเหตุ และเอกสารอื่น ๆ มาประกอบการวิจารณ์ ทำให้เนื้อหามีน้ำหนักและความน่าเชื่อถือ (2) การวิเคราะห์เชิงลึก ไม่เพียงแค่บรรยายเหตุการณ์เท่านั้น แต่ยังมีการตั้งข้อสังเกตและวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในสังคม เช่น ปัจจัยทางการเมือง ศาสนา และความเดือดร้อนของประชาชน (3) การเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การวิจารณ์สามารถอธิบายบทบาทของพระสงฆ์ในหลายมิติ ตั้งแต่ด้านการศึกษา พิธีกรรม การเมือง ไปจนถึงสงคราม ทำให้เห็นภาพรวมของบทบาทพระสงฆ์ในยุคนั้นอย่างครบถ้วน (4) การนำเสนอข้อถกเถียงที่แตกต่างกัน มีการนำเสนอความคิดเห็นที่แตกต่างกันของนักวิชาการ และการเปรียบเทียบแง่มุมที่หลากหลาย ช่วยให้ผู้อ่านสามารถพิจารณาได้อย่างรอบด้าน (5) การให้ความสำคัญกับบริบททางสังคม ไม่ได้พิจารณาบทบาทของพระสงฆ์แยกจากบริบทของสังคม แต่พิจารณาว่าพระสงฆ์มีบทบาทในช่วงเวลาต่าง ๆ อย่างไร และได้รับการยอมรับจากประชาชนในระดับไหน (6) การเสนอแง่มุมทางศีลธรรมและจริยธรรม วิเคราะห์ว่าการกระทำของพระสงฆ์บางรูป เช่น การสนับสนุนสงคราม หรือการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองขัดกับหลักคำสอนทางพุทธศาสนาหรือไม่ (7) การเปรียบเทียบกับยุคสมัยอื่น ๆ นอกจากสมัยอยุธยาแล้ว ยังมีการกล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในยุคธนบุรีและรัตนโกสินทร์ ทำให้เห็นพัฒนาการของบทบาทพระสงฆ์ในสังคมไทย (8) การใช้ภาษาที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย แม้จะเป็นงานวิชาการแต่ก็ใช้ภาษาที่อ่านง่าย ไม่ซับซ้อนจนเกินไป ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้อ่านที่

หลากหลาย (9) การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อ มีการตั้งคำถามสำคัญ เช่น อะไรคือแรงผลักดันให้พระสงฆ์ต้องเข้ามาบิณฑบาตทางสังคม หรือบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันยังคงเป็นเช่นเดิมหรือไม่ (10) การนำเสนอแนวคิดที่สามารถนำไปต่อยอดได้ งานวิจารณ์นี้เปิดโอกาสให้เกิดการศึกษาต่อยอดในด้านอื่น ๆ เช่น บทบาทของพระสงฆ์ในสมัยอื่น หรือการเปรียบเทียบกับประเทศพุทธศาสนาอื่น ๆ

โดยรวมแล้ว การวิจารณ์มีความลึกซึ้ง รอบด้าน และสามารถชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของพระสงฆ์ในสังคมไทยสมัยอยุธยาได้อย่างชัดเจน การวิจารณ์หนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ รูปแบบทางวรรณกรรม ภาษาและการนำเสนอ การออกแบบเนื้อหา และความทันสมัย ประกอบด้วย

1. รูปแบบทางวรรณกรรม หนังสือเล่มนี้นำเสนอเนื้อหาในลักษณะวรรณกรรมเชิงวิชาการที่มีความลึกซึ้ง และเป็นระบบ โดยหนังสือ “พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา” ใช้รูปแบบวรรณกรรมประเภท “ร้อยแก้ว” ซึ่งเป็นการนำเสนอเนื้อหาผ่านภาษาที่เป็นทางการและมีลำดับโครงสร้างที่ชัดเจน เนื้อหานำการบรรยายให้ข้อมูลเชิงวิชาการที่อ้างอิงจากแหล่งประวัติศาสตร์ เช่น พระราชพงศาวดารและบันทึกของชาวต่างชาติในสมัยอยุธยา เอกสารนี้มีการใช้ประโยคที่มีความยาวและมีการใช้คำเชื่อมเพื่อให้เนื้อหาดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีลักษณะของการพรรณนาและอธิบายเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพของบทบาทพระสงฆ์ในสังคมอยุธยาอย่างละเอียด อีกทั้งยังมีการนำเสนอข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์เหตุการณ์ โดยใช้ภาษาที่ชัดเจนและตรงไปตรงมาซึ่งช่วยให้เนื้อหามีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังมีการใช้ศัพท์เฉพาะทางประวัติศาสตร์และศาสนา เพื่อสะท้อนบริบทของสังคมไทยในสมัยนั้นอย่างครบถ้วน

2. ภาษาและการนำเสนอ

หนังสือ “พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา” โดยเนื้อหาของเอกสารมีการใช้ภาษาไทยที่เป็นทางการและมีความสละสลวยเหมาะสมกับงานวิชาการ โดยเฉพาะการอ้างอิงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์และสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ผู้เขียนใช้ภาษาที่ชัดเจนและเรียบเรียงข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้อ่านสามารถติดตามแนวคิดและเหตุการณ์ได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การนำเสนอมีลักษณะที่เป็นการวิเคราะห์และให้ข้อมูลเชิงลึก ไม่เพียงแต่เล่าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับบทบาทของพระสงฆ์ในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา ศาสนา และการเมือง โดยมีการใช้หลักฐานจาก

พงศาวดารและบันทึกของชาวต่างชาติที่เข้ามาในสมัยนั้น มาอ้างอิงเพื่อเสริมความน่าเชื่อถือของข้อมูลรูปแบบการเขียนยังมีการใช้การเปรียบเทียบและการยกตัวอย่าง เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น เช่น การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในช่วงต่าง ๆ ของกรุงศรีอยุธยา กับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังมีการใช้ภาษาสุภาพและมีโครงสร้างประโยคที่เหมาะสมกับงานวิชาการ ทำให้เอกสารมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศาสนศาสตร์เป็นอย่างมาก

3. การออกแบบเนื้อหา หนังสือ “พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา” ได้รับการออกแบบเนื้อหาให้มีโครงสร้างที่เป็นระบบ โดยแบ่งเป็นบทต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญของเนื้อหาเริ่มจาก บทนำ ที่อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและความสำคัญของพระสงฆ์ในบริบทของสังคมไทย จากนั้น บทที่ 2 ว่าด้วยแรงผลักดันที่ส่งผลให้พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในสังคม เช่น ปัจจัยทางศาสนา การเมือง และความจำเป็นในช่วงสงคราม บทต่อมาจะกล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา การเมือง การเผยแผ่ศาสนา การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการช่วยเหลือสังคม ในยามวิกฤติ เนื้อหาได้นำเสนอโดยใช้ตัวอย่างเหตุการณ์จริงจากประวัติศาสตร์ เช่น การช่วยเจรจาในช่วงสงคราม และการเป็นที่ปรึกษาของกษัตริย์ นอกจากนี้ หนังสือยังมีการวิเคราะห์และทัศนวิจารณ์ ถึงผลกระทบของบทบาทเหล่านี้ในบริบททางสังคม เนื้อหาถูกจัดเรียงตามลำดับเวลาเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจวิวัฒนาการของบทบาทพระสงฆ์ในแต่ละยุคสมัย โดยอ้างอิงแหล่งข้อมูลจากพงศาวดารและบันทึกของชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในสยามช่วงเวลานั้น หนังสือยังเน้นการวิเคราะห์โดยใช้มุมมองทางประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันสงฆ์กับการเมืองการปกครองของกรุงศรีอยุธยา

4. ความทันสมัย หนังสือเล่มนี้ มีความทันสมัยในหลายแง่มุม แม้ว่าจะเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ แต่เนื้อหามีการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับสังคมปัจจุบัน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจบทบาทของพระสงฆ์ในอดีตและสามารถนำมาปรับใช้ในบริบทสมัยใหม่ได้ นอกจากนี้ หนังสือยังใช้วิธีการนำเสนอที่เป็นระบบโดยอ้างอิงข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ ทั้งพงศาวดารบันทึกของชาวต่างชาติ และหลักฐานทางโบราณคดี ทำให้เนื้อหามีความน่าเชื่อถือ ขณะเดียวกันยังมีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่เป็นทางการเกินไป ทำให้ผู้อ่านทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ อีกหนึ่งจุดเด่นคือการใช้แนวคิดสหวิทยาการในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับสังคม ทั้งมุมมองทางประวัติศาสตร์ สังคมวิทยาและศาสนา ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและมีมิติที่หลากหลาย หนังสือยังนำเสนอตัวอย่างเหตุการณ์จริงที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถ

เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในยุคปัจจุบัน ที่สำคัญหนังสือมีการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ถึงบทบาทของพระสงฆ์ในยุคสมัยใหม่ว่ายังคงมีความสำคัญและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบันได้อย่างไร ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อยอดจากข้อมูลที่ได้รับ

จุดด้อย

ในการวิจารณ์หนังสือ “พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา” พบว่าหนังสือเล่มนี้มีคุณค่าอย่างมากในแง่ของการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยช่วงกรุงศรีอยุธยา อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณาเพื่อให้นักศึกษามีความครอบคลุมและสมบูรณ์มากขึ้น ข้อจำกัดเหล่านี้อาจเกี่ยวข้องกับการใช้แหล่งข้อมูลที่ค่อนข้างจำกัด การวิเคราะห์ที่ยังขาดความลึกซึ้งในบางแง่มุม และการใช้ภาษาที่อาจไม่เหมาะสมสำหรับผู้อ่านทุกกลุ่ม นอกจากนี้การเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับบริบทสมัยใหม่ยังไม่เด่นชัดมากนัก ทำให้ผู้อ่านอาจไม่สามารถนำความรู้จากหนังสือไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น การปรับปรุงจุดด้อยเหล่านี้จะช่วยให้หนังสือมีคุณค่ามากขึ้นทั้งในเชิงวิชาการและการนำไปใช้ในบริบทปัจจุบันซึ่งมีจุดด้อยประกอบด้วย

1. การขาดแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย หนังสือใช้ข้อมูลจากพงศาวดารและเอกสารของชาวต่างชาติเป็นหลัก แต่ขาดการใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น การศึกษาจากแหล่งข้อมูลร่วมสมัย งานวิจัยใหม่ หรือมุมมองจากศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การวิเคราะห์ที่ยังขาดความลึกซึ้งในบางประเด็น แม้หนังสือจะนำเสนอข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ได้ดี แต่การวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในบางด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจและกฎหมายยังไม่มีการเจาะลึกมากพอ ซึ่งอาจทำให้การเชื่อมโยงระหว่างบทบาทของพระสงฆ์กับโครงสร้างสังคมในยุคนั้นยังไม่ชัดเจน

3. การใช้ภาษาที่เป็นทางการและวิชาการมากเกินไป หนังสือใช้ภาษาที่เป็นทางการและเต็มไปด้วยศัพท์เฉพาะทางประวัติศาสตร์และศาสนา ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านทั่วไปเข้าใจได้ยาก ควรมีการปรับภาษาให้อ่านง่ายขึ้น หรือเพิ่มคำอธิบายเพิ่มเติมในบางจุด

4. ขาดการเชื่อมโยงกับบริบทปัจจุบัน หนังสือมุ่งเน้นที่การนำเสนอเหตุการณ์ในอดีตเป็นหลัก โดยไม่ได้เชื่อมโยงบทบาทของพระสงฆ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยากับบริบทของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านไม่สามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้หรือเปรียบเทียบกับสถานการณ์ในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิเคราะห์ประเด็นของคุณค่าของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้เป็นงานศึกษาที่ให้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและคุณค่าของพระสงฆ์ในสังคมไทยยุคอดีต โดยเฉพาะในช่วงกรุงศรีอยุธยาซึ่งเป็นยุคที่ศาสนาพุทธมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครอง วัฒนธรรม และสังคม พระสงฆ์ไม่ได้เป็นเพียงผู้นำทางศาสนา แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการศึกษา การเมืองและการช่วยเหลือชุมชน หนังสือเล่มนี้จึงช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพที่ชัดเจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับสังคมในอดีต และสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลที่ยังคงอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน การวิเคราะห์คุณค่าของหนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านได้แก่

1. คุณค่าด้านสังคม หนังสือเล่มนี้ช่วยให้สังคมเข้าใจถึงบทบาทของพระสงฆ์ในกรุงศรีอยุธยา ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาและความมั่นคงของสังคมไทยในยุคนั้น พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางของการศึกษา ถ่ายทอดความรู้ด้านศาสนา ภาษา และศิลปวิทยาการต่าง ๆ แก่ประชาชนทุกชนชั้น นอกจากนี้ ยังเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในสังคม รวมถึงมีบทบาทในการปกป้องบ้านเมืองจากภัยสงครามและอิทธิพลต่างชาติ พระสงฆ์จึงเป็นเสาหลักของสังคมที่ช่วยเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่ชุมชน และมีบทบาทสำคัญในการส่งต่อค่านิยมและวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ต่อไป

2. คุณค่าด้านการศึกษา หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าเชิงการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านปรัชญาและพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของชีวิตผ่านหลัก ไตรลักษณ์และปฏิจจสมุปบาท นอกจากนี้ หนังสือยังนำเสนอแนวคิดของนักปรัชญาตะวันตก เช่น เฮราคลิตัส ซึ่งช่วยให้เกิดการเปรียบเทียบทางความคิดระหว่างปรัชญาตะวันตกและพุทธปรัชญา นักเรียนและนักวิชาการสามารถใช้หนังสือเล่มนี้ เป็นสื่อกลางในการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาอินเดียและแนวคิดเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏในศาสนาและวิทยาศาสตร์ การศึกษาหนังสือเล่มนี้สามารถช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน ด้านศาสนาปรัชญา และจิตวิทยาได้อีกด้วย

3. คุณค่าด้านการเมืองการปกครอง หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ไม่ได้มีบทบาทเพียงด้านศาสนา แต่ยังมีอิทธิพลต่อการเมืองและการปกครองในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ และบางครั้งยังมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการเมือง นอกจากนี้ยังพบว่าบางกรณีที่พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมทางอำนาจ เช่น การ

สนับสนุนหรือคัดค้านผู้นำทางการเมือง พระสงฆ์จึงเป็นกลุ่มคนที่ช่วยรักษาเสถียรภาพของสังคมและเป็นศูนย์รวมทางศีลธรรม หนังสือเล่มนี้จึงช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทเชิงอำนาจของสถาบันสงฆ์ และการที่ศาสนามีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางการเมืองของไทยในอดีต

4. คุณค่าด้านเศรษฐกิจ หนังสือ พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ชี้ให้เห็นว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในสมัยนั้น วัดเป็นศูนย์กลางของการเกษตรและแรงงาน โดยมีการจัดสรรที่ดินและแรงงานเพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการให้คำแนะนำเรื่องการทำเกษตรกรรม การบริหารทรัพยากร รวมถึงการดูแลสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น การสร้างคูคลองและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร นอกจากนี้วัดยังเป็นแหล่งสะสมความมั่งคั่งจากการบริจาคของประชาชน ซึ่งนำไปสู่การหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในสังคมโดยรวม หนังสือเล่มนี้จึงช่วยให้เข้าใจถึงการที่สถาบันสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมไทยในอดีต และยังส่งผลต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชนไทยมาจนถึงปัจจุบัน

หลักธรรมที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้

หลักธรรมที่ปรากฏในหนังสือ พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมไทยในหลายมิติ ไม่เพียงแต่เป็นผู้สืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ยังเป็นທີ່ปรึกษาให้แก่กษัตริย์ และเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน หลักธรรมที่ปรากฏในยุคสมัยนี้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการดำรงชีวิตของผู้คน และมีอิทธิพลต่อการปกครองบ้านเมือง หลักธรรมเหล่านี้ครอบคลุมทั้งด้านศีลธรรม ความเมตตา และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขซึ่งเป็นรากฐานของสังคมไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน หลักธรรมที่สำคัญในหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย

1. ทาน (การให้) พระสงฆ์มักเทศนาสั่งสอนประชาชนให้มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และนิยมในหลักธรรมจากมหาชาติคำหลวงที่กล่าวถึงพระเวสสันดรบำเพ็ญทานบารมีเป็นต้นแบบ ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักที่พอใจของคนเป็นอันมาก” (อง.จตุกก. (ไทย)21/18/24)

2. ศีล (การรักษาความประพฤติให้ดีงาม) พระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่ศีลให้แก่ประชาชนเพื่อให้มีระเบียบวินัยในสังคม และรักษาคุณธรรมความดี (ขุ.ธ. (บาลี) 25/6/8)

3. **โอวาทปาติโมกข์** เน้นหลักไม่ทำบาป ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา (ขุ.ธ. (บาลี) 25/183/90) ที่พระสงฆ์สอนให้ประชาชนนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

4. **จักรวรรดิวัตร (หลักการปกครองของพระมหากษัตริย์)** พระสงฆ์มีบทบาทในการแนะนำกษัตริย์ให้ปกครองโดยธรรมตามจักรวรรดิวัตร 5 ประการ (ที.ปา. (บาลี) 11/47/42) และทศพิธราชธรรม 10 ประการ เพื่อให้การปกครองเป็นไปอย่างยุติธรรมและนำพาประเทศชาติสู่ความเจริญรุ่งเรือง

5. **อปปริหานิยธรรม (หลักความเจริญของสังคม)** พระสงฆ์เผยแพร่หลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้สังคมมีความสามัคคี ร่วมมือกันพัฒนาบ้านเมือง ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลายหากประชาชนประพฤติตามหลักอปปริหานิยธรรม ย่อมเจริญรุ่งเรืองไม่เสื่อมถอย” (อง. จตุกก. (ไทย) 21/19/26) การปฏิบัติตามหลักเหล่านี้จะนำมาซึ่งความเจริญและความมั่นคงของประชาชน

6. **หลักกรรมและผลของกรรม** การสอนให้ประชาชนเชื่อในกฎแห่งกรรม และมุ่งทำความดี เพื่อผลลัพธ์ที่ดีในอนาคต โดยกล่าวว่า บุคคลทำกรรมเช่นไร ย่อมได้รับผลเช่นนั้น (อง. จักก. (ไทย) 20/305/358) ดังนั้นควรมุ่งทำความดีเพื่อให้ได้รับผลลัพธ์ที่ดีในอนาคต

7. **บุญกิริยาวัตถุ 3** ที่ตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องที่จัดเป็นการทำความดี หลักการกระทำความดี ทางทำความดี ประกอบด้วย (1) ทานมัย บุญกิริยาวัตถุ (ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ) (2) สีลมัย บุญกิริยาวัตถุ (ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย) (3) ภาวนามัย บุญกิริยาวัตถุ (ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจเจริญปัญญา) (พระพรหมคุณาภรณ์, 2561, น. 93) การให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา เป็นวิธีสร้างบุญที่พระสงฆ์สอนแก่ชาวบ้านเพื่อเสริมสร้างความสุขและความสงบในชีวิต

8. **การใช้หลักธรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ** เป็นแนวทางที่ช่วยให้บุคคลและสังคมดำเนินไปอย่างสงบสุข ไม่ว่าจะเป็นในยามสงบ ยามสงคราม หรือในช่วงวิกฤติ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ประชาชน คือ

8.1 ในยามสงบ พระสงฆ์สอนเรื่องบุญกิริยาวัตถุและการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม เพื่อเสริมสร้างความสุขและความสงบในสังคม

8.2 ในยามสงคราม พระสงฆ์ให้กำลังใจแก่ประชาชน โดยบางครั้งได้มีการเจริญพระพุทธานต์เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ

8.3 ในยามวิกฤติการเมือง พระสงฆ์บางรูปทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาหรือไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง เพื่อฟื้นฟูความสงบสุขในสังคม

หลักฐานเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของพระสงฆ์ในกรุงศรีอยุธยาที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ด้านศาสนา แต่ยังเกี่ยวข้องกับสังคม การปกครอง และการดำรงไว้ซึ่งความสงบสุขของบ้านเมืองอีกด้วย

สรุป

หนังสือเรื่อง “พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา” เป็นการนำเสนอบทบาทพระสงฆ์ที่สำคัญทั้งในด้านศาสนา สังคม และการเมือง โดยทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน ส่งเสริมศีลธรรมช่วยไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งและมีบทบาทในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับรัฐ พระสงฆ์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการเมืองในบางกรณี เช่น การถวายคำปรึกษาแก่กษัตริย์ การสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบายของรัฐ และบางครั้งพระสงฆ์บางรูปยังเข้าร่วมขบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยตรง

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหนังสือ ควรขยายเนื้อหาให้ครอบคลุมบทบาทของพระสงฆ์ในแต่ละช่วงเวลา พร้อมเพิ่มกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจอิทธิพลของพระสงฆ์ต่อสังคมอย่างชัดเจน ควรมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในอดีตและปัจจุบัน เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงและแนวทางพัฒนาในอนาคต อีกทั้งควรอ้างอิงข้อมูลจากคัมภีร์ทางศาสนาและเอกสารประวัติศาสตร์เพิ่มเติม เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือ สุดท้ายควรปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอให้กระชับและอ่านง่าย เพื่อให้เข้าถึงผู้อ่านได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์. (2561). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 17) กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอุทธนา นรเชฏฐ์. (2557). พระสงฆ์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

การบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์*

THE INTEGRATION OF FOUR PRINCIPLES OF GHARAVASADHAMMA
WITH JOB OPERATION OF EMPLOYEES ATTACHED TO LOCAL
GOVERNMENT ORGANIZATION, KAMALASAI DISTRICT, KALASIN
PROVINCE

ศิริภรณ์ เวียงกมล

Siriporn Wiangkamon

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: kook.3069.kai@gmail.com

วันที่รับบทความ : 14 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 17 มีนาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 19 มีนาคม 2568

Received 14 March 2025; Revised 17 March 2025; Accepted 19 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ (2) เพื่อเปรียบเทียบการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา และ (3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

Citation:

* ศิริภรณ์ เวียงกมล. (2568). การบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(2), 195-215.

Siriporn Wiangkamon. (2025). The Integration Of Four Principles Of Gharavasadhamma With Job Operation Of Employees Attached To Local Government Organization, Kamalasai District, Kalasin Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 195-215.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

จำนวน 236 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยค่าที และค่าความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบูรณาการหลักขรวาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการบริการเป็นเลิศ และด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการบูรณาการหลักขรวาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษา มีการบูรณาการหลักขรวาธรรม 4 ในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามอายุ มีการบูรณาการหลักขรวาธรรม 4 ในการปฏิบัติงาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักขรวาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า (1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ควรปฏิบัติงานโดยใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ และให้ความช่วยเหลือสังคมและประชาชนทุกเมื่อ (2) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ควรปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้ และตัดสินใจกระทำการใด ๆ โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมประชาชนและหน่วยงานมากกว่าประโยชน์ส่วนตน (3) ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในงานที่ปฏิบัติ ใช้สติปัญญาไตร่ตรองแก้ไขปัญหา และเสียสละเวลาส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (4) ด้านการบริการเป็นเลิศ ควรให้บริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตร เต็มใจต้อนรับแก่ประชาชน และกำหนดวิธีหรือขั้นตอนการให้บริการ เพื่อให้ผู้รับบริการได้ประโยชน์สูงสุด (5) ด้านการทำงานเป็นทีม ควรให้กำลังใจเพื่อนร่วมงานอย่างจริงใจ ให้การสนับสนุนการตัดสินใจในกลุ่ม และส่งเสริมความสามัคคีในองค์กรโดยปราศจากอคติระหว่างกัน

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักขรวาธรรม 4, การปฏิบัติงาน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the integration of Four Principles of Gharavasadhamma with job operation of employees attached to Local Government Organization, Kamalasai District, Kalasin Province. (2) to compare the integration of Four Principles of Gharavasadhamma with job operation of employees attached to Local Government Organization in mention, classified by genders, ages, and education levels, and (3) to collect recommendations on the integration of Four Principles of Gharavasadhamma with job operation of employees attached to Local Government Organization, Kamalasai District, Kalasin Province. This is a quantitative research method. The sample group consists of personnel working in local administrative organizations, 236 in number. The research instrument was a five-rating scale questionnaire with content validity between 0.67-1.00 and reliability at 0.94. The statistical analyses employed include frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The research results showed that

1. The integration of Four Principles of Gharavasadhamma with job operation of employees attached to Local Government Organization, Kamalasai District, Kalasin Province overall and in each aspect, they are at a high level, ranked in order of average scores from highest to lowest as follows: Focus on Achievement, Adherence to Integrity and Ethics, Teamwork, Excellence in Service, Understanding of Organizational and Operational Systems, respectively.

2. A comparison of the integration of Four Principles of Gharavasadhamma with job operation of employees attached to Local Government Organization in mention, classified by genders and education levels overall no different except classified by ages overall were difference statistically significant at the .05.

3. Suggestions for the integration of Four Principles of Gharavasadhamma with job operation of employees attached to Local Government Organization, Kamalasai District,

Kalasin Province, it was found that: (1) Focus on achievement; job operation should be performed with caution, and assistance should be readily provided to society and the public. (2) Adherence to integrity and ethics; job operation should be conducted transparently and verifiably, with decisions made in favor of the public and organizational benefit over personal gain. (3) Understanding of organizational and operational systems; personnel should seek additional knowledge related to their duties, apply reasoning to problem-solving, and devote personal time for the collective good. (4) Excellence in service; services should be provided with a friendly, welcoming demeanor, and procedures should be designed to maximize benefits for the recipients. (5) Teamwork; team members should sincerely encourage one another, support group decisions, and promote organizational unity without prejudice.

Keywords: The Integration, Four Principles of Gharavasadhamma, Job Operation Local Government Organization

บทนำ

การกระจายอำนาจให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นเริ่มปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนนับแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจของตนเองโดยเฉพาะ โดยกำหนดให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจขึ้น ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง รวมทั้งกำหนดการจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2564 : 15) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2565 : 42) ปัจจุบันการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยแบ่งโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) การบริหารราชการส่วนกลาง เป็นการบริหารราชการโดยใช้หลักการรวมอำนาจ (Centralization)

(2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค เป็นการบริหารราชการโดยใช้หลักการแบ่งอำนาจ (Deconcentration) และ (3) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นการบริหารราชการโดยใช้หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2559 : 23)

การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการปกครองท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และเป็นหน่วยงานหลักในท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะในท้องถิ่น โดยการดำเนินการนั้นต้องมุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ ทั้งภารกิจพื้นฐาน ได้แก่ การสาธารณสุข การสาธาณูปโภค เป็นต้น และภารกิจที่มีกฎหมายกำหนดหรือได้รับมอบหมายโดยเฉพาะภารกิจสำคัญของประเทศที่มุ่งดูแลในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น บุคลากรส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองต่อภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความต้องการของประชาชน โดยคณะกรรมการกลางข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด คณะกรรมการกลาง พนักงานเทศบาล และคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนตำบล จึงได้กำหนดมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนท้องถิ่น โดยได้กำหนดสมรรถนะที่ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นทุกประเภทตำแหน่ง จำเป็นต้องมี เพื่อเป็นการหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน สังคม และประเทศชาติ 5 สมรรถนะ ดังนี้ (1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (2) การยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม (3) ความเข้าใจในองค์กรพลระบบงาน (4) การบริการเป็นเลิศ และ (5) การทำงานเป็นทีม (กระทรวงมหาดไทย, 2563 : 5-23)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีจำนวน 10 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลกมลาไสย เทศบาลตำบลธัญญา เทศบาลตำบลหนองแปน เทศบาลตำบลดงลิง เทศบาลตำบลหลักเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลกมลาไสย องค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม องค์การบริหารส่วนตำบลธัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลเจ้าท่า และองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสมบูรณ์ มีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2565 : 15-16) ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยเฉพาะการให้บริการประชาชนในระดับพื้นที่บุคลากรในองค์กรจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แต่จากรายงานสรุปผลการดำเนินงานศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ร้องเรียน สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยสำนักกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น ณ วันที่ 30 สิงหาคม 2565 พบว่า มีข้อมูลเรื่องร้องเรียน การปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากช่องทางต่าง ๆ เกี่ยวกับการทุจริตประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาบุคลากรขาดคุณภาพในการปฏิบัติงาน ข้อมูลสถิติเรื่องร้องเรียนของอำเภอภมราไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีเรื่องร้องเรียนทั้งหมด 136 เรื่อง ได้ยุติแล้ว จำนวน 85 เรื่อง และอยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 51 เรื่อง (ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2565 : 8) ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรในองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรจะต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนให้มีประสิทธิภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ด้วยสำนึกแห่งความรับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ท้องถิ่น และสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2562 : 32) ดังนั้น การที่บุคลากรจะดำเนินชีวิตในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จไปด้วยดี หากมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการร่วมกับการปฏิบัติงาน การปฏิบัติตน ก็จะทำให้เกิดประโยชน์และความสุข ทั้งแก่ส่วนตัวและส่วนรวม ซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักฆราวาสธรรม 4 เป็นหลักคำสอนที่พระพุทธองค์แสดงไว้เพื่อให้สาวกผู้อยู่ครองเรือนได้นำไป เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จตามที่ ตั้งเป้าหมายไว้ ประกอบด้วย (1) สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ (2) ทมะ คือ การฝึกฝน (3) ขันติ คือ ความอดทน และ (4) จาคะ คือ การบริจาค/ความเสียสละ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559 : 253) คุณธรรมสี่ประการนี้ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝัง และบำรุงให้เจริญงอกงามโดยทั่วกันแล้วจะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุขความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอภมราไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ว่าบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอภมราไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการนำหลักฆราวาสธรรม 4 ไปใช้ในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด และจะได้นำผลการวิจัยเป็นสารสนเทศในการนำไปแก้ปัญหการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาจิตใจ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในการปฏิบัติงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักทฤษฎีวาทกรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบการบูรณาการหลักทฤษฎีวาทกรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักทฤษฎีวาทกรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 10 แห่ง รวม 573 คน (สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดกาฬสินธุ์, 2565 : 12)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 10 แห่ง รวม 236 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (ยุทธ ไกยวรรณ และกุสุมา ฝนพรหม, 2560 : 53) และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 45)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือมี 3 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบูรณาการหลักทฤษฎีวาทกรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นแบบมาตราส่วน

ประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยกำหนด ค่าคะแนน ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	5 คะแนน
มาก	หมายถึง	4 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง	3 คะแนน
น้อย	หมายถึง	2 คะแนน
น้อยที่สุด	หมายถึง	1 คะแนน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักทวารวดีธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือ คือแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการดังนี้

3.1 ขออนุญาตขอความอนุเคราะห์ในการจัดเก็บข้อมูลจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถึงผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 10 แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยติดต่อประสานกับกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามและอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถาม พร้อมนัดหมายช่วงเวลาของการเก็บแบบสอบถามกลับคืน และการตอบแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms)

3.4 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเปลี่ยนเป็นรหัสตัวเลขเพื่อนำไปคำนวณค่าทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 110) ใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (" $\bar{x}$ ") และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121) ดังนี้
ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติงานของบุคลากรอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติงานของบุคลากรอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติงานของบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติงานของบุคลากรอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติงานของบุคลากรอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 ทดสอบเพื่อการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม โดยทดสอบค่าสถิติ t-test และ ค่า F-test (One – way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) และนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 64.40 มีอายุระหว่าง 31 – 50 ปี จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 53.00 และมีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 53.00

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ

ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ รองลงมา คือ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการบริการเป็นเลิศ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน เมื่อแยกออกเป็นรายด้านพบว่า มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

(1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่า ระดับการบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดสามลำดับ คือ ให้ความช่วยเหลือสังคมและประชาชนทุกเมื่อ รองลงมา คือ ปฏิบัติงานโดยมุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้เกิดผลดีที่สุดจนเต็มกำลังความสามารถ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ความสามารถ ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ ตามคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพโดยเคร่งครัด

(2) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม พบว่า ระดับการบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดสามลำดับ คือ ไม่พูดหรือทำตามที่ยากแต่พูดและทำตามเหตุผล ที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่าดีงาม สมควรเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน รองลงมา คือ อดทนต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาช่วยวนให้หลงใหล ให้หมกมุ่นมัวเมา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้

(3) ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน พบว่า ระดับการบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดสามลำดับ คือ มีความพยายามแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานด้วยความอดทน รองลงมา คือ เมื่อเจอสถานการณ์ที่แตกต่างจากเดิมท่านสามารถใช้ความเข้าใจแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมทันเวลา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีความรู้ความเข้าใจในงานที่ปฏิบัติ รวมทั้งขั้นตอนวิธีการทำงานอย่างถ่องแท้

(4) ด้านการบริการเป็นเลิศ พบว่า ระดับการบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการบริการเป็นเลิศ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดสามลำดับ คือ ให้คำแนะนำ และคอยติดตามเรื่อง เมื่อผู้รับบริการหรือประชาชนมีคำถาม ข้อเรียกร้องที่เกี่ยวกับภารกิจของหน่วยงาน รองลงมา คือ ให้บริการด้วยความ

เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อผลประโยชน์ระยะยาวให้แก่ผู้รับบริการ หรือประชาชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เสียสละเวลาส่วนตน อาสาให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษเมื่อผู้รับบริการหรือประชาชนเผชิญปัญหาหรือความยากลำบาก

(5) ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า ระดับการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการทำงานเป็นทีม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดสามลำดับ คือ สร้างสัมพันธ์เข้ากับผู้อื่นได้ดีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และให้ความร่วมมือกับผู้อื่นด้วยดี รองลงมา คือ เต็มใจรับฟังความเห็นของเพื่อนร่วมงานและเต็มใจเรียนรู้จากผู้อื่นเพื่อประโยชน์ในการทำงานร่วมกันให้ดียิ่งขึ้น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ให้กำลังใจเพื่อนร่วมงานอย่างจริงใจและรักษามิตรภาพที่ดีระหว่างกันเพื่อประโยชน์ต่อองค์กรโดยรวม

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา เพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ 1 บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 2 บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 3 บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงาน ลำดับตามความถี่มากไปหาน้อย คือ ควรปฏิบัติงานโดยใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ และควรให้ความช่วยเหลือสังคมและประชาชนทุกเมื่อ

2. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงาน ลำดับตามความถี่มากไปหาน้อย คือ ควรปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้ และควรตัดสินใจและกระทำการใด ๆ โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมประชาชนและหน่วยงานมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

3. ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงาน ลำดับตามความถี่มากไปหาน้อย คือ ควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในงานที่ปฏิบัติ ควรใช้สติปัญญาไตร่ตรองแก้ไขปัญหา และควรเสียสละเวลาส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

4. ด้านการบริการเป็นเลิศ กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงาน ลำดับตามความถี่มากไปหาน้อย คือ ควรให้บริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร เต็มใจต้อนรับ แก่ประชาชน และควรกำหนดวิธีหรือขั้นตอนการให้บริการ เพื่อให้ผู้รับบริการได้ประโยชน์สูงสุด

5. ด้านการทำงานเป็นทีม กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงาน ลำดับตามความถี่มากไปหาน้อย คือ ควรให้กำลังใจเพื่อนร่วมงานอย่างจริงจัง ควรให้การสนับสนุนการตัดสินใจในกลุ่ม และควรส่งเสริมความสามัคคีในองค์กรโดยปราศจากอคติระหว่างกัน

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์” ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประเด็นที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปรายผลเพิ่มเติม ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้จัดทำนโยบาย และกลยุทธ์การบริหารงาน เพื่อสร้างระบบบริการ และพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างบุคลากรที่มีคุณธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมรับให้ทันสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการของรัฐบาลและการบริการประชาชนตามภารกิจ โดยนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการและปรับใช้ในการปฏิบัติงาน ประการแรก คือ สัจจะ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ประการที่สอง ทมะ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในความสัตย์ ความดี รู้จักใช้ปัญญา ประการที่สาม ขันติ การอดทน อดกลั้น และมีความเพียร และประการที่สี่ จาคะ การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรี ขอเจริญ (2562 : 52-64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น :กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ จังหวัดตราด ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร ส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรญา สุพงษ์ (2562 : 67-80) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

(1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่า ระดับการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติตามนโยบายด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยมุ่งส่งเสริมสร้างคุณภาพบุคลากร ให้เคารพศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นมนุษย์ ส่งเสริมคนดี มีจิตบริการ และดำเนินชีวิตพอเพียงโดยมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐานภายใต้องค์กรธรรมาภิบาล ซึ่งได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บุคลากร ใช้ความรู้ความสามารถ ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ ตามคุณภาพ และมาตรฐานวิชาชีพ โดยเคร่งครัด และมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2562 : 13) กล่าวว่า การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) หมายถึง ความมุ่งมั่นจะปฏิบัติหน้าที่ราชการให้ดีขึ้นหรือให้เกินมาตรฐาน

ที่มีอยู่ โดยมาตรฐานนี้อาจเป็น ผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของตนเองหรือเกณฑ์วัดผลสัมฤทธิ์ที่ส่วนราชการกำหนดขึ้น อีกทั้งยังหมายถึงรวมถึงการสร้างสรรค์พัฒนาผลงาน หรือกระบวนการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่ยากและท้าทายชนิดที่อาจไม่เคยมีผู้ใดสามารถกระทำได้มาก่อน

(2) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม พบว่า ระดับการบูรณาการหลักจรรยาบรรณ 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม รับผิดชอบต่อหน้าที่ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจ ตรงไปตรงมาตามกฎหมายและตามทำนองคลองธรรมโดยไม่กระทำการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในงานหรืออาชีพของตน มีจิตสำนึกที่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เสียสละ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็วโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2562 : 13) ให้คำนิยามของสมรรถนะด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม (Integrity) คือ การดำรงตนและประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งตามกฎหมายคุณธรรมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และจรรยาข้าราชการ เพื่อรักษาศักดิ์ศรีแห่งความเป็นข้าราชการ

(3) ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน พบว่า ระดับการบูรณาการหลักจรรยาบรรณ 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นหน่วยจัดบริการที่มีพื้นที่การให้บริการครอบคลุมประชากรหรือพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ และผลกระทบจากการให้บริการประชาชนผู้มีส่วนได้รับผลประโยชน์จากการจัดบริการสาธารณะทั้งหมด สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมและควบคุมตรวจสอบผลการดำเนินงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ดังนั้นบุคลากรจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในองค์กรและระบบงานรวมถึงขั้นตอน วิธีการทำงานอย่างถ่องแท้สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.) (2561 : 49) ได้กำหนดสมรรถนะของข้าราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีคำอธิบายรายละเอียดระดับสมรรถนะหลักด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ดังนี้ระดับที่ 0: ไม่แสดงสมรรถนะด้านนี้อย่างชัดเจน ระดับที่ 1 เข้าใจเทคโนโลยี ระบบ กระบวนการทำงานและมาตรฐานในงานของตนระดับที่ 2 แสดงสมรรถนะระดับที่ 1 และเข้าใจเชื่อมโยงของระบบและกระบวนการทำงานของตนกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่ติดต่ออย่างชัดเจน ระดับที่ 3 แสดงสมรรถนะระดับที่ 2 และสามารถมองภาพรวมแล้วปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพขึ้น ระดับที่ 4

แสดงสมรรถนะระดับที่ 3 และเข้าใจกระแสภายนอกกับผลกระทบโดยรวมต่อเทคโนโลยีระบบหรือกระบวนการทำงานของหน่วยงาน ระดับที่ 5 แสดงสมรรถนะระดับ ที่ 4 และเข้าใจความต้องการที่แท้จริงขององค์กร และสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2562 : 13) ให้ความหมายความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน (Organizational Awareness -OA) หมายถึง ความเข้าใจและสามารถใช้ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของกระแสอำนาจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในองค์กรของตนเองและองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผล ความเข้าใจนี้รวมถึงความสามารถคาดการณ์ได้ว่า นโยบายภาครัฐ แนวคิดใหม่ ๆ ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี เป็นต้น ตลอดจนเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อุบัติขึ้นจะมีผลกระทบต่อองค์กรและภารกิจที่ปฏิบัติอยู่

(4) ด้านการบริการเป็นเลิศ พบว่า ระดับการบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มีการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักธรรมาภิบาล และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้รับบริการ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และเพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชนโดยทัดเทียมกันและไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อกำกับให้การใช้ดุลยพินิจและใช้อำนาจหน้าที่ของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจขององค์กรเกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพและความคุ้มค่า ทั้งนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดอบรมเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ด้านการให้บริการ และเทคนิคในการเพิ่มศักยภาพในการให้บริการแก่ประชาชน รวมถึงการนำความรู้มาปรับใช้ในการบริหารหน่วยงานในองค์กร รวมถึงได้พัฒนาความรู้และงานให้หน้าที่ ให้สามารถไปใช้ประโยชน์ได้จริง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ยึดมั่นระบบคุณธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิชาติ สุทธาโรจน์ (2560 : 26) กล่าวว่า การบริการถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการขององค์กรธุรกิจ ซึ่งองค์กรธุรกิจหรือหน่วยงานต้องเน้นการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของการแข่งขัน และสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลง การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมาจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ และการให้บริการก็เป็นปัจจัยที่ทุกคนต้องคำนึงถึง ทุกคนมีลูกค้าที่ต้องให้บริการ ซึ่งอาจเป็นลูกค้าภายนอกหรือลูกค้าภายในองค์กรเอง การแข่งขันกับองค์กรอื่นก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เราต้องพัฒนาการบริการให้เหนือกว่าคู่แข่งและสิ่งที่จะเป็นข้อ

ได้เปรียบเสียเปรียบและสามารถสร้างความแตกต่างที่เด่นชัดก็คือ การให้บริการหรือการเอาใจใส่ดูแลลูกค้าหรือผู้ใช้บริการนั่นเอง นอกเหนือจากการพัฒนาระบบการให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าแล้วนั้น การพัฒนาบุคลากรที่ต้องมีหน้าที่ให้บริการหรือติดต่อกับลูกค้าให้สามารถให้บริการได้ตามความคาดหวังหรือเหนือความคาดหวังของลูกค้า ก็เป็นสิ่งจำเป็น ที่ต้องพัฒนาให้ทุกคนมีแนวคิด ทักษะ ความรู้ความเข้าใจและทักษะของผู้ให้บริการอย่างมืออาชีพ การพัฒนาแนวทางรวมถึง เพื่อให้ลูกค้าหรือผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจสูงสุด และสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2562 : 13) ให้ค่านิยมของสมรรถนะด้านการบริการที่ดี (Service Mind) คือ เน้นความตั้งใจและความพยายามของข้าราชการในการให้บริการเพื่อสนองความต้องการของประชาชน และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยในสถานการณ์ปัจจุบันประชาชนคาดหวังที่จะได้รับการบริการที่ดีมีมาตรฐานจากภาครัฐมากยิ่งขึ้น รวมทั้งข้าราชการก็จำเป็นที่จะต้องมีการปรับบทบาทของตนเองให้เป็นผู้บริการประชาชนมากยิ่งขึ้น

(5) ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า ระดับการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีทักษะต่าง ๆ ในการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ และสามารถวางแผนบริหารทีมภายใต้เงื่อนไขหรือกติกาที่กำหนดและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของตน รู้ถึงประโยชน์ในการทำงานเป็นทีมเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของตนเองและทีมงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สันทัต ศะศิวิณิช (2562 : 9) ให้นิยามการทำงานเป็นทีม หมายถึงการร่วมกันทำงานของสมาชิกที่มากกว่า 1 คน โดยที่สมาชิกทุกคนนั้นจะต้องมีเป้าหมายเดียวกันจะทำอะไรแล้วทุกคนต้องยอมรับร่วมกันมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญในทุกองค์การการทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงาน การทำงานเป็นทีมมีบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มสมาชิกเป็นอย่างดี

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีเพศและระดับการศึกษา มีการบูรณาการหลักธรรมาภิบาล 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งเพศชายและเพศหญิงเห็นว่า หลักธรรมาภิ

ธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อสร้างความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน และการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หลักฆราวาสธรรม 4 ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ ซึ่งในการปฏิบัติงานผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีสัจจะ ซึ่งคือความจริงใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่นมีศีลธรรมและมโนธรรมในตัวเอง มีความซื่อตรงและประพฤติดีต่อบุคคลอื่น ๆ โดยเฉพาะประชาชนผู้มารับบริการและต้องมีทมะ คือการข่มใจตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น รู้จักนียสของตนเองพร้อมแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง และมีการยับยั้งจิตใจ ไม่หลงมัวเมาไปกับอบายมุขหรือความชั่วต่าง ๆ และต้องมีขันติ คือความอดทนต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งเพื่อนร่วมงาน หรือประชาชนผู้มาใช้บริการ และมีจาคะ คือความเสียสละเวลาส่วนตัว สิ่งของเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมบุญรณ์ กลุยานกิตติ (แดงบำรุง) (2558 : 56-68) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำหลักฆราวาสธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผลการเปรียบเทียบการนำหลักฆราวาสธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีการนำหลักฆราวาสธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์ แดนชัย อภิขโย (2565 : 52-60) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสิงห์พระ อำเภอสิงห์พระ จังหวัดสงขลา พบว่า ผลการเปรียบเทียบ การใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสิงห์พระ อำเภอสิงห์พระ จังหวัดสงขลา จำแนกตามข้อมูลทั่วไปพบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีการใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในเขตเทศบาลตำบลสิงห์พระ อำเภอสิงห์พระ จังหวัดสงขลา ไม่แตกต่างกัน

ส่วนบุคลากรที่มีอายุ ต่างกัน ต่างกัน มีการบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีอายุสูงกว่ามีความเข้าใจในหลักฆราวาสธรรม 4 จึงมีการนำหลักฆราวาสธรรมมาบูรณาการในการปฏิบัติงานมากกว่า และการนำหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวบุคคลให้อยู่ร่วมกัน ทำงานด้วยกัน แบ่งปันความสุขซึ่งกันและกัน ผู้บังคับบัญชาในองค์การจะต้องกำกับดูแลให้องค์การปฏิบัติงานไปด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ โดยผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนร่วมมือกันทำงาน มีความพึงพอใจและความสุขกับการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ พรหมราย ทรัพย์ะประภา (2559 : 24) กล่าวถึง องค์ประกอบหรือตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของ

แต่ละบุคคลว่าตัวแปรด้านบุคคล ซึ่งหมายถึงคุณลักษณะหรือข้อเท็จจริงที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลซึ่งลักษณะเหล่านี้จะนำมาซึ่งการกระทำบางชนิดที่เป็นลักษณะพฤติกรรมเฉพาะของตนเอง ความแตกต่างกันในแต่ละบุคคลจะมีผลทำให้พฤติกรรมของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป ซึ่งตัวแปรด้านนี้ได้แก่ ความถนัดในด้านต่าง ๆ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะบุคลิกภาพ ความสนใจและแรงจูงใจ อายุและเพศ การศึกษา และประสบการณ์ ดังนั้น ตัวแปรต่าง ๆ ที่กล่าวมาจะมีผลที่ทำให้บุคคลมีความต้องการที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยทำให้ทราบถึงระดับการบูรณาการหลักขรวาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ในด้านต่าง ๆ ทำให้ได้ทราบว่าหัวข้อไหนของด้านใดที่ยังเป็นสิ่งที่ควรปรับปรุงโดยทำให้ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นข้อเสนอแนะนำไปใช้ในแต่ละด้านดังนี้

1. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

(1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่า การบูรณาการหลักขรวาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บุคลากรปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ความสามารถ ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ ตามคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพโดยเคร่งครัด (ด้านสัจจะ คือ ปฏิบัติงานตามความเป็นจริง) อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรได้ใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เต็มกำลังความสามารถ และใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่อย่างรอบคอบตามมาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานวิชาชีพอย่างเคร่งครัด

(2) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม พบว่า การบูรณาการหลักขรวาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้ (ด้านสัจจะ คือ ปฏิบัติงานตามความเป็นจริง) อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรกำหนดนโยบายคุณธรรมและความโปร่งใส ให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจ ตรงไปตรงมาตามกฎหมายและตามทำนองคลองธรรมโดยไม่กระทำการแสวงหา

ประโยชน์โดยมิชอบในงานหรืออาชีพของตน มีจิตสำนึกที่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย อย่างเต็มความสามารถและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เสียสละปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

(3) ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ปฏิบัติ รวมทั้งขั้นตอน วิธีการทำงานอย่างถ่องแท้ (สัจจะ คือ ปฏิบัติงานตามความเป็นจริง) อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ควรจัดอบรมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ปฏิบัติ รวมทั้งขั้นตอน วิธีการทำงานอย่างถ่องแท้ มีความชำนาญ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4) ด้านการบริการเป็นเลิศ พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เสียสละเวลาส่วนตน อาสาให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษเมื่อผู้รับบริการ หรือประชาชนเผชิญปัญหาหรือความยากลำบาก (จาคะ คือ ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ) อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ควรส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรมีความเสียสละในการปฏิบัติงานร่วมกัน ชุมชน และองค์กรอื่น ๆ เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมุ่งเน้นผลประโยชน์เพื่อการพัฒนาส่วนรวม รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่นเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานของตนเอง

(5) ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ให้กำลังใจเพื่อนร่วมงานอย่างจริงใจและรักษามิตรภาพที่ดีระหว่างกันเพื่อประโยชน์ต่อองค์กรโดยรวม (จาคะ คือ ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ) อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ควรสนับสนุนและให้กำลังใจเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความสามัคคีกัน มีบรรยากาศการทำงานที่ดี คนทำงานมีความสุข ทั้งนี้ความไว้วางใจกันสามารถเกิดขึ้นได้บนพื้นฐานของการเชื่อในทักษะความสามารถของทุกคนในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

(1) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาการบูรณาการหลักธรรมาธรรม 4 ในการปฏิบัติงาน ดังนั้นควรมีการศึกษาการบูรณาการหลักธรรมอื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งอื่น ๆ

(2) ควรทำการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานซึ่งมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2563, 9 มีนาคม). เรื่องมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการพนักงานเทศบาล หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2). ประกาศ กระทรวงมหาดไทย.

จักรี ขอเจริญ. (2562). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ จังหวัดตรัง. ในการค้นคว้าอิสระ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น. พรณราย ทรัพย์ะประภา. (2559). จิตวิทยาประยุกต์ในชีวิต และการทำงาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.

พระครูสังฆรักษ์ แดนชัย อภิไชโย. (2565). การใช้หลักขรรวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสิงห์พระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 1(1), 24-34.

พระมหาสมบุรณ์ กลยณกิตติ (แดงบำรุง). (2558). การนำหลักขรรวาสธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลเหนือเมือง อำเภอนือเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 4(2), 156-169.

ยุทธ ไกยวรรณ และกุสุมา ผลาพรม. (2560). พื้นฐานการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). แบบรายงานการประเมินความเสี่ยงการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 หน่วยงาน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 31 เมษายน 2566. จาก <https://www.dla.go.th/upload/templateOrganize/Menu/2021/5/1620830139619>.

สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.). (2561). คู่มือมาตรฐานในการปฏิบัติงาน. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2566. จาก

<https://www.prd.go.th/th/content/category/index/id/566>.

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). ระบบคุณธรรมกับการบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐ. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2566. จาก

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/Parliament_parcy/main.php?filename=house.

สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดกาฬสินธุ์. (2565). ข้อมูลพื้นฐานของ อบท. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2566. จาก <http://kalasinlocal.go.th/public/basicinformation/data/index/menu/213>.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2562). รวมบทความทางวิชาการ เนื่องในโอกาส 60 ปี ศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

สรญา สุพงษ์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สันทัด ศะศิวิณิช. (2562). การเจรจาต่อรอง. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คส์เซ็นส์.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2562). คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน : คู่มือสมรรถนะหลัก. นนทบุรี: บริษัทประชุมช่าง จำกัด.

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2564). รายงานประจำปี 2564 สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). สรุปสาระสำคัญมาตรฐานการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

อภิชัย สุทธาโรจน์. (2560). การบริการที่เป็นเลิศ. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2566. จาก https://ap-southeast.com/makeweb/6XVB3oBts/Document/Supervisory_Skills.

บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพ

ผู้สูงอายุ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี*

THE ROLE OF VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS IN HEALTH PROMOTION OF THE ELDERLY IN HUAI KRACHAO, KANCHANABURI

ขวัญเรือน ชัยนันท์¹, เจตต์ชญญา บุญเฉลียว², ทิพย์สุนธ์ ศรีลาธรรม³ และ ณฐา เมธาบุษยาร⁴

Khuanraun Chainant¹, Jatechanya Boonchaleo², Tipsukhon Srilatham³

and Natha Methabutsayathon⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻⁴Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: khuanraunc@gmail.com

วันที่รับบทความ : 14 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 17 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 19 มีนาคม 2568

Received 14 March 2025; Revised 17 March 2025; Accepted 19 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาทของ อสม. 3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับบทบาทของ อสม. และ 4. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับบทบาทของ อสม. โดยเลือกพื้นที่ศึกษาในอำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งกำลังเผชิญกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การวิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจาก อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 200 คน ซึ่งถูกสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา (ร้อยละ

* ขวัญเรือน ชัยนันท์, เจตต์ชญญา บุญเฉลียว, ทิพย์สุนธ์ ศรีลาธรรม และ ณฐา เมธาบุษยาร. (2568).

บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 216-236.

Khuanraun Chainant, Jatechanya Boonchaleo, Tipsukhon Srilatham and Natha Methabutsayathon. (2025).

The Role Of Village Health Volunteers In Health Promotion Of The Elderly In Huai Krachao, Kanchanaburi.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 216-236.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และ สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Chi-square และ Pearson's Correlation

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ พบว่า อสม. มีบทบาทสำคัญใน 4 ด้าน ได้แก่ การให้ความรู้ด้านสุขภาพ (ร้อยละ 89.5) การเฝ้าระวังโรคเรื้อรัง (ร้อยละ 85.2) การให้คำปรึกษาทางสุขภาพจิต (ร้อยละ 78.6) และการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ (ร้อยละ 92.3)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า อายุและระยะเวลาปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ขณะที่ เพศและระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม. ($p > 0.05$)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า แรงจูงใจภายในมีความสัมพันธ์สูงกับบทบาทของ อสม. ($r = 0.63, p < 0.01$) และ แรงจูงใจภายนอกมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = 0.48, p < 0.05$)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า แรงสนับสนุนด้านอารมณ์มีความสัมพันธ์สูงสุดกับบทบาทของ อสม. ($r = 0.72, p < 0.01$) รองลงมาคือ แรงสนับสนุนด้านข้อมูล ($r = 0.55, p < 0.05$) และ แรงสนับสนุนด้านทรัพยากรมีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด ($r = 0.39, p < 0.05$)

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า อายุและประสบการณ์การทำงาน มีผลต่อบทบาทของ อสม. มากกว่าปัจจัยด้านเพศและระดับการศึกษา อีกทั้ง แรงจูงใจภายในและแรงสนับสนุนทางสังคม โดยเฉพาะด้านอารมณ์และข้อมูล มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อบทบาทของ อสม. ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, ผู้สูงอายุ, แรงจูงใจในการทำงาน, แรงสนับสนุนทางสังคม, การส่งเสริมสุขภาพ

Abstract

This study aimed to 1. examine the role of village health volunteers (VHVs) in promoting elderly health, 2. investigate the relationship between personal factors and the role of VHVs, 3. analyze the relationship between work motivation and the role of VHVs, and 4. explore the relationship between social support and the role of VHVs. The study was conducted in Huai Krachao District, Kanchanaburi Province, which is transitioning into an aging society. This quantitative research utilized questionnaires as the primary data collection tool. The sample consisted of 200 VHVs, selected using stratified random sampling. The data were analyzed using descriptive statistics (percentage, mean, and standard deviation) and inferential statistics, including Chi-square and Pearson's correlation.

The results of the study were as follows

1. The role of Village Health Volunteers in promoting the health of the elderly showed that VHVs play a crucial role in four main areas: providing health education (89.5%), monitoring chronic diseases (85.2%), offering mental health counseling (78.6%), and conducting home visits to the elderly (92.3%).

2. The relationship between personal factors and the role of VHVs revealed that age and years of experience were significantly related to the role of VHVs ($p < 0.01$), while gender and education level were not significantly related ($p > 0.05$).

3. The relationship between work motivation and the role of VHVs found that intrinsic motivation had a strong correlation with the role of VHVs ($r = 0.63$, $p < 0.01$), whereas extrinsic motivation had a moderate correlation ($r = 0.48$, $p < 0.05$).

4. The relationship between social support and the role of VHVs showed that emotional support had the highest correlation with the role of VHVs ($r =$

0.72, $p < 0.01$), followed by informational support ($r = 0.55$, $p < 0.05$) and instrumental support, which had the lowest correlation ($r = 0.39$, $p < 0.05$).

The findings indicate that age and work experience influence the role of VHVs more than gender and education level. Additionally, intrinsic motivation and social support, especially emotional and informational support, are critical to enhancing the role of VHVs in promoting the health of the elderly.

Keywords: Village Health Volunteers, Elderly, Work Motivation, Social Support, Health Promotion

บทนำ

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, UN) คาดการณ์ว่า ในช่วงปี 2554-2643 เป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ โลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยแต่ละประเทศจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านการแพทย์ และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551) ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aged Society) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 โดยมีประชากรผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 10.4 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดว่าจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในช่วงปี 2567-2568

จากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2561 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าผู้สูงอายุเผชิญกับความเปราะบางด้านสุขภาพ ได้แก่ ความเปราะบางด้านร่างกาย เช่น การเคลื่อนไหวที่จำกัด และ ความเปราะบางด้านจิตใจ เช่น ภาวะซึมเศร้าและความโดดเดี่ยว (Department of Older Persons, Ministry of Social Development and Human Security, 2019; Department of Health, Ministry of Public Health, 2019) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ประชากรวัยแรงงานมีภาระงานมากขึ้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุขาดการดูแลจากสมาชิกในครอบครัว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนจากภาคชุมชนเพื่อช่วยเหลือสุขภาพของผู้สูงอายุ

รัฐบาลไทยได้จัดทำ แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุแห่งชาติ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566–2580) เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ โดยเน้นให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพกาย-ใจ

(กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) ในด้านการดูแลสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขได้ใช้แนวทางสาธารณสุขมูลฐาน (Primary Health Care) ซึ่งมุ่งเน้นให้ชุมชนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นกำลังหลักในการให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และดูแลสุขภาพประชาชนในพื้นที่ (Primary Health Care Division, Department of Health Service Support, Ministry of Public Health, 2017)

จังหวัดกาญจนบุรี มีประชากรทั้งหมดประมาณ 849,361 คน โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ประมาณ 170,000 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) อำเภอห้วยกระเจา ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา มีประชากรทั้งหมดประมาณ 35,000 คน โดยในจำนวนนี้มีประชากรสูงอายุ 7,200 คน คิดเป็นร้อยละ 20.57 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศ

ในอำเภอห้วยกระเจา มี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 320 คน กระจายอยู่ใน 5 ตำบล 40 หมู่บ้าน ซึ่ง อสม. เหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่น ให้ความรู้ด้านสุขภาพ การดูแลสุขภาพเบื้องต้น และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุเป็นไปอย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานของ อสม. อาจเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากชุมชน และทรัพยากรที่มีอยู่ (Herzberg's Theory of Motivation; Cobb, 1976; Schaefer et al., 1981) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปพัฒนาแนวทางสนับสนุนการทำงานของ อสม. ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้นำ ทฤษฎีการจูงใจของเฮอิร์ชเบิร์ก (Herzberg's Theory of Motivation) และ ทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมของ Cobb (1976) ร่วมกับ Schaefer et al. (1981) มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางการวางแผนและดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมสุขภาพ มีชีวิตที่มีความสุขทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจต่อไป

ผู้วิจัยมีความสนใจทำวิจัยนี้ เนื่องจากตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกำลังหลักในการดูแลสุขภาพของประชาชนระดับชุมชน

โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความต้องการการดูแลเป็นพิเศษ อีกทั้งจากประสบการณ์ของผู้วิจัยพบว่า อสม. เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนมากที่สุด และสามารถเป็นตัวกลางสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การศึกษานี้จึงมุ่งหวังให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาแนวทางสนับสนุน อสม. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างระบบการดูแลสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
4. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
3. แรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, UN) ได้ให้นิยามว่า "ผู้สูงอายุ" คือ ประชากรทั้งเพศชายและ เพศหญิงซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป โดยแบ่งสังคมผู้สูงอายุเป็น 3 ระดับ คือ ระดับการก้าวเข้าสู่ สังคมผู้สูงอายุ (Aging society หรือ Aging society) ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) และ ระดับ Super-aged society พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ให้ความหมายผู้สูงอายุว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่า หกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย นั้นหมายถึง ผู้ที่เดินทางเข้ามาทำงานหรืออพยพลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทย ไม่สามารถ มีสิทธิที่จะได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือใดจากรัฐทั้งปวง แม้ว่าจะเป็นผู้ที่เสียภาษีอากรให้แก่รัฐก็ตามเกษม ตันติผลาชีวะ และกุลยา ตันติผลาชีวะ (2558) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการพิจารณาความมีอายุในแง่ต่างๆตามระยะเวลาที่เกิดขึ้นดังนี้

1.1 การพิจารณาความมีอายุในด้านการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เป็นการมีอายุขั้นต้นที่บ่งชี้ว่าผู้นั้นกำลังจะเป็นผู้สูงอายุแล้ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้แก่ สายตาวาว ผมหงอก หูตึง เหนื่อยง่าย ถ้าเจ็บป่วยจะใช้เวลาการรักษานานขึ้นกว่าเดิม อย่างไรก็ตามในการพิจารณาความมีอายุจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายยังไม่เป็นข้อบ่งชี้ชัดเจน เนื่องจากบางคนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเร็วกว่าอายุมาก

1.2 การพิจารณาความมีอายุด้านสังคม ความมีอายุทำให้ผู้สูงอายุมีสังคมที่กว้างขึ้น รู้จักกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมนั้นเป็นจำนวนมากและมีความสำคัญในฐานะผู้มีประสบการณ์ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับการมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวของคนนั้น ๆ ด้วย แม้ว่าสังคมจะกว้างขึ้นมีคนรู้จักมากขึ้น แต่บทบาทและความรับผิดชอบอาจจะลดลงได้ เนื่องจากถูกจำกัดด้วยอายุและความสามารถ

1.3 การพิจารณาอายุในด้านจิตใจ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นคนมีอายุจะมีลักษณะใจน้อย ไม่ยอมรับรู้สิ่งใหม่ ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ยึดมั่นอยู่กับความคิดของตนเองเป็นหลัก อารมณ์ไม่มั่นคง

1.4 การพิจารณาความมีอายุตามกฎหมาย กฎหมายได้กำหนดความมีอายุตามปีปฏิทิน ซึ่งแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ โดยทั่วไปจะอยู่ระหว่างช่วง 55 - 65 ปี การกำหนดความมีอายุตามกฎหมายนี้ มีจุดมุ่งหมายใช้เป็นเกณฑ์ปลดเกษียณจากงานที่ปฏิบัติ

2. แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมสุขภาพ

ความหมายของสุขภาพ สุขภาพตรงกับภาษาอังกฤษ คือ Health องค์การอนามัยโลก (The world health organization : WHO) ได้ระบุนิยามไว้ว่า สุขภาพ หมายถึง สภาพความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจและสภาพความเป็นอยู่ทางสังคม ซึ่งไม่ใช่เพียงแต่การไม่มีโรคหรือทุพพลภาพเท่านั้น (Health is a state of complete physical mental and social well-being not merely the absence of disease or infirmity) ต่อมาในที่ประชุมองค์การสุขภาพโลกเมื่อเดือนพฤษภาคม 2541 ได้เพิ่มสุขภาวะด้านจิตวิญญาณ (Spiritual well-being) เข้าไปอีกหนึ่งหัวข้อ (ประเวศ วะสี, 2547) สุขภาพ ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2539) หมายถึง ภาวะที่ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เช่น อาหารเพื่อสุขภาพ การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เป็นต้น

3. แนวคิดและทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคม

ความหมายของแรงสนับสนุนทางสังคม แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง สิ่งที่ได้รับได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในด้านความช่วยเหลือทางด้านข้อมูล ข่าวสาร วัสดุสิ่งของ หรือการสนับสนุนทางด้านจิตใจจากผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มคน และเป็นผลให้ผู้รับได้ปฏิบัติหรือแสดงออกทางพฤติกรรมไปในทางที่ผู้รับต้องการ

พรพิมล วราวุฒิปุทพงษ์ และ สงคราม เซวาน์ศิลป์ (2549) กล่าวว่า แรงสนับสนุนทางสังคม เป็นการเกื้อกูลทางด้านร่างกาย ทางด้านอารมณ์ ที่บุคคลได้รับจากคนในครอบครัว เพื่อน/เพื่อนบ้าน ผู้ร่วมงาน และบุคคลอื่น ๆ ในสังคม บุคคลจะรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งมีผู้ที่รักเอาใจใส่ให้คุณค่า และคิดด้านดีกับตน ผู้คนที่อยู่รอบข้างบุคคล เป็นผู้ที่สามารถให้การสนับสนุนทางสังคมกับบุคคล ได้แก่ บิดามารดา คู่รักหรือคู่สมรส บุตรหลาน ญาติพี่น้อง สมาชิกในครอบครัว เพื่อน/เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน รวมถึงผู้ที่ช่วยเหลือดูแลงานด้านสุขภาพ เช่น แพทย์ พยาบาล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

4. ทฤษฎีแรงจูงใจ

ความหมายแรงจูงใจ แรงจูงใจนั้นเป็นแรงกระตุ้นและแรงผลักดันที่เกิดมาจากความต้องการที่จะรับการตอบสนองซึ่งมีความสลับซับซ้อน โดยนักวิชาการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต่างก็ให้ความหมายของคำว่า แรงจูงใจต่างกันออกไป ดังนี้ อีแวนส์ (Evans) ได้กล่าวถึง แรงจูงใจที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน โดยเน้นถึงสำคัญของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของงาน

ลูเนนเบิร์ก และ ออร์นสไตน์ (Lunenberg and Ornstein) ได้กล่าวว่าแรงจูงใจ ว่าเป็นแรงผลักดันที่ส่งผลต่อบุคคล ที่สามารถอธิบายถึงทิศทางความพยายามของบุคคลที่พึงปรารถนาเพื่อให้ไปสู่ผลสำเร็จ

สตีแยร์สและพอร์เตอร์ (Steers and Porter) ได้ให้ความหมายว่า แรงจูงใจมี 3 ประการ คือ (1) สิ่งที่เป็นพลังกระตุ้นให้แต่ละบุคคลกระทำพฤติกรรม (2) สิ่งที่ใช้ทิศทางหรือแนวทางให้บุคคลกระทำพฤติกรรม เพื่อจะได้บรรลุเป้าหมาย (3) สิ่งที่จะช่วยสนับสนุนและรักษาพฤติกรรมนั้น ๆ ให้อยู่

เบเรลสันและสไตเนอร์ (Bereleson and Steiner) กล่าวว่า แรงจูงใจ คือ สถานการณ์ภายในซึ่งกระตุ้นและก่อให้เกิดความกระตือรือร้นหรือการเคลื่อนไหว อันนำไปสู่พฤติกรรมที่จะบรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับฟลิปโป (Flippo) ที่ได้กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง การกระตุ้นหรือการเร่งเร้าเพื่อทำให้เกิดอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของคน อันจะเป็นผลให้เกิดความรู้สึกภายในที่เป็นพลังที่จะดำเนินการใด ๆ หรือแสดงพฤติกรรมให้มุ่งไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ทั้งนี้การกระตุ้นหรือการเร่งเร้า

ที่จะดำเนินการเพื่อสนองความต้องการ หรือ ความปรารถนาต่าง ๆ ให้เป็นที่พอใจนั้น จะมีทั้งที่ด้วยวิธีการเชิงบวกและเชิงลบ

5. แนวคิดเกี่ยวกับสาธารณสุขมูลฐาน

ความหมายของสาธารณสุขมูลฐาน การสาธารณสุขมูลฐาน เป็นวิธีการให้บริการสาธารณสุขที่ผสมผสานทั้งทางด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพที่ดำเนินการโดยประชาชนเอง ซึ่งประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานและการประเมินผล โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสารการให้การศึกษาฝึกอบรมและระบบส่งต่อผู้ป่วย โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น

นอกจากนี้ ยังเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองและสามารถช่วยตนเองได้ โดยอาศัยการพัฒนาสาธารณสุขผสมผสานไปกับการพัฒนา ด้านอื่น ๆ โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชนในเรื่องต่าง ๆ ที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น ความร่วมมือเหล่านี้จะต้องเป็นความต้องการและความสมัครใจของชุมชนเอง เพื่อครอบคลุม และเพื่อชุมชนของเขา โดยมีได้หวังสิ่งตอบแทน งานสาธารณสุขมูลฐานได้ชื่อว่าเป็นจุดศูนย์กลางของการผสมผสานของงานต่าง ๆ ภายในหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุขด้วยกันแล้ว งานสาธารณสุขมูลฐานยังมีความสำคัญ เกี่ยวโยงกับงานพัฒนาด้านอื่น ๆ อีกด้วย

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

ศุภลักษณ์ และคณะ (2564) ศึกษาบทบาทของ อสม. ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ พบว่า อสม. มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพพื้นฐาน และการเฝ้าระวังโรคในชุมชน

อาภรณ์ (2563) พบว่า แรงจูงใจของ อสม. มีผลต่อความสามารถในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะผู้สูงอายุ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี (2565) รายงานว่า อำเภอห้วยกระเจา มีจำนวน อสม. 320 คน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพประชาชนและเป็นผู้นำชุมชนด้านสุขภาพ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

Pillay et al. (2020) ศึกษาบทบาทของอาสาสมัครด้านสุขภาพในประเทศแอฟริกาใต้ พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับชุมชนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Kim et al. (2019) ศึกษาแรงจูงใจในการทำงานของอาสาสมัครด้านสุขภาพในเกาหลีใต้ พบว่า ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและการได้รับการยอมรับจากชุมชนช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานของอาสาสมัคร

สรุป

จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในด้านการให้ความรู้ การดูแลสุขภาพเบื้องต้น และการเฝ้าระวังโรค อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของ

อสม. ได้แก่ แรงจูงใจในการทำงาน และแรงสนับสนุนทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Herzberg (1966) และ Cobb (1976)

การศึกษานี้จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาแนวทางสนับสนุน อสม. ในอำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ยังอาจมี การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทและปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ศึกษา คือ ประชากรเป้าหมายของการวิจัยนี้ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในอำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี มีจำนวนประมาณ 320 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีของ Krejcie & Morgan (1970) โดยพิจารณาจากประชากร อสม. ในพื้นที่อำเภอห้วยกระเจา ซึ่งมีประมาณ 320 คน ดังนั้น ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมอยู่ที่ ประมาณ 175-200 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความแม่นยำ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างเอง โดยมีลำดับการขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าตำราเอกสาร บทความและงานวิจัยเกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมประเด็นหลักและประเด็นย่อย โดยศึกษากรอบความคิดและขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือเพื่อให้มีความสอดคล้องกัน

3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาแบบสอบถามเพื่อนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หรือพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามกับขอบเขตเนื้อหาการวิจัย โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่ได้วัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

นำผลมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ได้ค่า IOC โดยมีเกณฑ์การยอมรับข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเหมาะสมของเนื้อหา อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้ง

5. หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เท่ากับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอห้วยกระเจา เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 200 คน ตามที่กำหนดไว้ในการทำวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 200 คน ดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา และ สถิติเชิงอนุมาน ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่

1.1 ร้อยละ (Percentage)

1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

เพื่อใช้ในการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับ ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และบทบาทของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่

2.1 Chi-square (ไคสแควร์) ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล กับ บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

2.2 Pearson's Correlation (ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน) ใช้ในการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่าง

(1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน กับ บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

(2) แรงสนับสนุนทางสังคม กับ บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ผลการวิจัย

ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี และตรวจสอบ ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของ อสม. ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล แรงจูงใจในการทำงาน และแรงสนับสนุนทางสังคม

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการกับ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 200 คน ใน 5 ตำบลของอำเภอห้วยกระเจา ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ผลการวิจัยนำเสนอใน 4 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตารางที่ 1 บทบาทของ อสม. ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

หัวข้อ	ร้อยละของ อสม. ที่ปฏิบัติ(%)
การให้ความรู้ด้านสุขภาพ	89.5
การเฝ้าระวังและป้องกันโรค	85.2

การให้คำปรึกษาทางสุขภาพ	78.6
การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ	92.3

จากตารางที่ 1 จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า อสม. มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ การให้ความรู้ด้านสุขภาพ: อสม. 89.5% ระบุว่า ให้ความรู้ด้านโภชนาการและการออกกำลังกายแก่ผู้สูงอายุเป็นประจำ การเฝ้าระวังและป้องกันโรค: อสม. 85.2% มีบทบาทในการ เฝ้าระวังโรคเรื้อรัง เช่น ความดันโลหิตสูง และเบาหวาน การให้คำปรึกษาทางสุขภาพ: อสม. 78.6% ให้คำแนะนำด้านสุขภาพจิตแก่ผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ: อสม. 92.3% เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังอย่างสม่ำเสมอ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาทของ อสม.

ปัจจัยส่วนบุคคล	ระดับนัยสำคัญ (p-value)	สรุปผลการทดสอบ
เพศ	0.05	ไม่มีความสัมพันธ์
อายุ	0.01	มีความสัมพันธ์
ระดับการศึกษา	0.05	ไม่มีความสัมพันธ์
ระยะเวลาปฏิบัติงาน	0.01	มีความสัมพันธ์

จากตารางที่ 2 จากการวิเคราะห์ Chi-square Test พบว่า เพศ และ ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม. ($p > 0.05$) อายุ และ ระยะเวลาปฏิบัติงานเป็น อสม. มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) อสม. ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี มีแนวโน้ม ให้ความรู้ด้านสุขภาพ และเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุมากกว่ากลุ่มอายุน้อย อสม. ที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีความมั่นใจในการให้คำปรึกษาทางสุขภาพสูงกว่า

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับบทบาทของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับบทบาทของ อสม.

ประเภทของแรงจูงใจ	ค่าสหสัมพันธ์ (r)	สรุปผลการทดสอบ
แรงจูงใจภายนอก	0.63 ($p < 0.01$)	มีผลสูงต่อบทบาท อสม.
แรงจูงใจภายใน	0.48 ($p < 0.05$)	มีผลในระดับปานกลาง

จากตารางที่ 3 จากการวิเคราะห์ Pearson's Correlation พบว่า แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) มีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม. ($r = 0.63$, $p < 0.01$) อสม. ที่มีแรงจูงใจจากความพึงพอใจในงาน มีแนวโน้ม ให้ความรู้ด้านสุขภาพ และเฝ้าระวังโรคในชุมชนมากขึ้น แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r = 0.48$, $p < 0.05$) อสม. ที่ได้รับแรงจูงใจจากค่าตอบแทนเล็กน้อย (เช่น ค่าป่วยการ) มีแนวโน้มปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย แต่ไม่มีผลต่อการทำงานเชิงรุก

4. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับบทบาทของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับบทบาทของ อสม.

ประเภทของแรงสนับสนุน	ค่าสหสัมพันธ์ (r)	ผลกระทบ
ด้านอารมณ์	0.72 ($p < 0.01$)	มีผลสูงต่อบทบาท อสม.
ด้านข้อมูล	0.55 ($p < 0.05$)	มีผลระดับปานกลาง
ด้านทรัพยากร	0.39 ($p < 0.05$)	มีผลต่ำ

จากตารางที่ 4 จากการวิเคราะห์ Pearson's Correlation พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ (Emotional Support) มีความสัมพันธ์สูงกับบทบาทของ อสม. ($r = 0.72$, $p < 0.01$) อสม. ที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน มีแนวโน้ม ให้คำแนะนำและเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุมากขึ้น แรงสนับสนุนด้านข้อมูล (Informational Support) มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = 0.55$, $p < 0.05$) อสม. ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ มี

แนวโน้มให้ข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องแก่ชุมชน แรงสนับสนุนด้านทรัพยากร (Instrumental Support) มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด ($r = 0.39, p < 0.05$) การขาดงบประมาณหรืออุปกรณ์ไม่ได้เป็นอุปสรรคหลัก แต่มีผลต่อการให้บริการบางประเภท

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐาน	สรุปผลการทดสอบ
1. ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ และระยะเวลาปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม.	ยอมรับสมมติฐานบางส่วน - อายุและระยะเวลาปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม. ($p < 0.01$) แต่เพศและระดับการศึกษาไม่มีผล ($p > 0.05$)
2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม.	ยอมรับสมมติฐาน - แรงจูงใจภายในมีความสัมพันธ์สูงกับบทบาทของ อสม. ($r = 0.63, p < 0.01$) และแรงจูงใจภายนอกมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = 0.48, p < 0.05$)
3. แรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม.	ยอมรับสมมติฐาน - แรงสนับสนุนด้านอารมณ์มีความสัมพันธ์สูงกับบทบาทของ อสม. ($r = 0.72, p < 0.01$) และแรงสนับสนุนด้านข้อมูลและทรัพยากรมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางถึงต่ำ

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุและระยะเวลาปฏิบัติงานของ อสม. มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) แสดงว่า อสม. ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี และมีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีแนวโน้มให้ความรู้ด้านสุขภาพ และดูแลผู้สูงอายุได้ดีกว่ากลุ่มที่อายุน้อยและมีประสบการณ์น้อย อย่างไรก็ตาม เพศและระดับการศึกษาไม่มีผลต่อบทบาทของ อสม. ($p > 0.05$)

สำหรับแรงจูงใจ พบว่า แรงจูงใจภายในมีความสัมพันธ์สูงกับบทบาทของ อสม. ($r = 0.63, p < 0.01$) โดย อสม. ที่มีความพึงพอใจในงาน และรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อชุมชน มีแนวโน้มปฏิบัติงานได้ดีกว่า ขณะที่ แรงจูงใจภายนอกมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = 0.48, p < 0.05$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อสม. ที่ได้รับค่าตอบแทนหรือสิ่งจูงใจภายนอก มีแนวโน้มทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย แต่ไม่กระตือรือร้นเท่าผู้ที่มีความจูงใจภายในสูง

แรงสนับสนุนทางสังคมเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของ อสม. โดยพบว่า แรงสนับสนุนด้านอารมณ์มีความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.72, p < 0.01$) แสดงให้เห็นว่า อสม. ที่

ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน มีแนวโน้มปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ แรงสนับสนุนด้านข้อมูลมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = 0.55, p < 0.05$) แสดงว่า อสม. ที่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ มีแนวโน้มให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่ชุมชน ขณะที่ แรงสนับสนุนด้านทรัพยากรมีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด ($r = 0.39, p < 0.05$) ซึ่งแสดงว่า การขาดงบประมาณหรืออุปกรณ์ไม่ได้เป็นอุปสรรคหลักในการทำงานของ อสม. แต่ยังมีผลต่อประสิทธิภาพของการให้บริการบางประเภท

จากผลการศึกษา แสดงให้เห็นว่าอายุและประสบการณ์มีผลต่อบทบาทของ อสม. มากกว่าปัจจัยด้านเพศและระดับการศึกษา แรงจูงใจภายในมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน มากกว่าแรงจูงใจภายนอก และแรงสนับสนุนทางสังคม โดยเฉพาะด้านอารมณ์และข้อมูล มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ อสม. ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น แนะนำให้มีการส่งเสริมแรงจูงใจภายในของ อสม. เพิ่มการสนับสนุนทางสังคม จากครอบครัวและชุมชน รวมถึงการอบรมด้านสุขภาพผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของ อสม. และส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยเฉพาะบทบาทในการให้ความรู้ด้านสุขภาพ การเฝ้าระวังและป้องกันโรค การให้คำปรึกษาและการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อส่งเสริมสุขภาพในระดับชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะ อสม. เป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชน เข้าใจปัญหาและบริบทของผู้สูงอายุในพื้นที่ สามารถเข้าถึงและดูแลได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ระบบสุขภาพระดับชุมชนได้ให้อำนาจหน้าที่ อสม. ในการดำเนินงานด้านส่งเสริมสุขภาพอย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดสาธารณสุขมูลฐาน (Primary Health Care: PHC) ที่เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของตนเองและชุมชน (Primary Health Care Division, 2017) รวมทั้งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ศุภลักษณ์ และคณะ (2564) ที่พบว่า อสม. มีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในด้านให้ความรู้และติดตามเฝ้าระวังโรคในชุมชนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวทางของ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (2560) ที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของ อสม. ไว้อย่างชัดเจน ในด้านการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุและระยะเวลาการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ปัจจัยด้านเพศและระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม. ทั้งนี้เป็นเพราะ อายุและประสบการณ์ของ อสม. ส่งผลต่อทักษะ ความชำนาญ และความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน ผู้ที่ปฏิบัติงานมานานย่อมมีความเข้าใจบริบทของชุมชน เข้าใจปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ อีกทั้งมีความคุ้นเคยกับกระบวนการทำงานร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุข ขณะที่เพศและระดับการศึกษาอาจไม่ใช่ปัจจัยที่มีผลมากนัก เนื่องจากการปฏิบัติงานของ อสม. มุ่งเน้นการเสียสละและจิตอาสามากกว่าทักษะเฉพาะทาง ทั้งนี้ สอดคล้องกับ แนวคิดแรงจูงใจของ Herzberg (1966) ที่ชี้ว่าความพึงพอใจในการทำงานมาจากโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองจากประสบการณ์จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภรณ์ (2563) ที่พบว่าประสบการณ์ทำงานมีผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงานของ อสม. อีกทั้งสอดคล้องกับ Cobb (1976) ที่กล่าวถึงความสำคัญของประสบการณ์ในฐานะปัจจัยที่ช่วยทำให้เกิดความมั่นคงและความเชี่ยวชาญในการทำงาน

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม. โดยแรงจูงใจภายใน เช่น ความภาคภูมิใจในงาน การได้รับการยอมรับจากชุมชน มีความสัมพันธ์สูงต่อบทบาทของ อสม. มากกว่าแรงจูงใจภายนอก เช่น ค่าตอบแทนหรือผลตอบแทนอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะ บทบาทของ อสม. เป็นงานที่ต้องอาศัยจิตสำนึกความเสียสละ ความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อชุมชน มากกว่าการมุ่งหวังผลตอบแทนทางวัตถุ การที่ อสม. ส่วนใหญ่ทำงานด้วยความสมัครใจและเต็มใจจะช่วยเหลือผู้สูงอายุในชุมชน แสดงให้เห็นถึงพลังแรงจูงใจภายในที่สูง สอดคล้องกับ แนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจสองปัจจัยของ Herzberg (1966) ที่ระบุว่าแรงจูงใจภายใน เช่น ความสำเร็จในการทำงาน และการได้รับการยอมรับ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล และยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Pillay et al. (2020) ที่ศึกษาอาสาสมัครสุขภาพในแอฟริกาใต้ พบว่าแรงจูงใจภายใน เช่น ความภาคภูมิใจและความรู้สึกมีคุณค่า มีผลต่อความสามารถในการทำงานและการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม. โดยเฉพาะแรงสนับสนุนด้านอารมณ์ เช่น การให้กำลังใจ การยอมรับจากครอบครัวและชุมชน มีความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมาคือแรงสนับสนุนด้านข้อมูล และแรง

สนับสนุนด้านทรัพยากรมีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะ อสม. เป็นผู้ปฏิบัติงานในระดับชุมชนที่ต้องเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดหลากหลาย การได้รับแรงสนับสนุนทางอารมณ์จากครอบครัวและชุมชนช่วยเสริมสร้างพลังใจให้ อสม. ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ ขณะที่การสนับสนุนด้านข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญต่อการเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุ ส่วนการสนับสนุนด้านทรัพยากร แม้จะมีความสำคัญ แต่การทำงานของ อสม. ส่วนใหญ่เน้นการให้ความรู้และการเยี่ยมเยียนซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์หรือทรัพยากรมากนัก สอดคล้องกับ แนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมของ Cobb (1976) และ Schaefer et al. (1981) ที่กล่าวว่า แรงสนับสนุนทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมความสามารถและความมั่นคงทางจิตใจในการทำงาน อีกทั้งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Kim et al. (2019) ที่ระบุว่า การสนับสนุนทางอารมณ์จากชุมชนและครอบครัวมีผลต่อความสามารถในการทำงานของอาสาสมัครสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี" มีวัตถุประสงค์หลัก 4 ข้อ และผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
อสม. มีบทบาทใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ (1) การให้ความรู้ด้านสุขภาพ (89.5%) (2) การเฝ้าระวังและป้องกันโรค (85.2%) (3) การให้คำปรึกษาทางสุขภาพจิต (78.6%) และ (4) การเยี่ยมบ้านและดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ (92.3%) พบว่า อสม. เน้นการให้ความรู้ด้านโภชนาการและการออกกำลังกาย รวมถึงการเฝ้าระวังโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และภาวะสมองเสื่อม
2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อายุ และ ระยะเวลาปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) อสม. ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี และมีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีแนวโน้มให้ความรู้และดูแลผู้สูงอายุได้ดีกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อย เพศ และ ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของ อสม. ($p > 0.05$)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แรงจูงใจภายใน มีความสัมพันธ์สูงกับบทบาทของ อสม. ($r = 0.63$, $p < 0.01$) อสม. ที่มีความภาคภูมิใจและพึงพอใจในบทบาทของตนเองมีแนวโน้มปฏิบัติงานเชิงรุกมากขึ้น แรงจูงใจภายนอก มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r = 0.48$, $p < 0.05$) อสม. ที่ได้รับค่าตอบแทนหรือการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก มีแนวโน้มทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย แต่ไม่กระตือรือร้นเท่ากลุ่มที่มีแรงจูงใจภายในสูง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แรงสนับสนุนด้านอารมณ์ มีความสัมพันธ์สูงกับบทบาทของ อสม. ($r = 0.72$, $p < 0.01$) อสม. ที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน มีแนวโน้มให้คำแนะนำและดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง แรงสนับสนุนด้านข้อมูล มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = 0.55$, $p < 0.05$) อสม. ที่ได้รับการอบรมด้านสุขภาพผู้สูงอายุ มีแนวโน้มให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ชุมชน แรงสนับสนุนด้านทรัพยากร มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด ($r = 0.39$, $p < 0.05$) แม้ว่าอุปกรณ์และงบประมาณจะมีผลต่อการทำงานของ อสม. แต่ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. ควรมีการอบรม อสม. อย่างต่อเนื่องโดยเน้นการดูแลสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ เนื่องจากพบว่า อสม. ให้ความสำคัญกับสุขภาพร่างกายมากกว่าสุขภาพจิต
2. ส่งเสริมการสนับสนุนทางสังคมแก่ อสม. โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานของ อสม. มากขึ้น เช่น การให้กำลังใจ และการมีส่วนร่วมของครอบครัว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรศึกษา ความแตกต่างของบทบาท อสม. ในพื้นที่เมืองและชนบท เพื่อดูว่าบริบททางสังคมและเศรษฐกิจส่งผลต่อการทำงานของ อสม. อย่างไร
2. ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อบทบาทของ อสม. เช่น ภาวะความเครียดในการทำงาน และ ความพร้อมของระบบสาธารณสุขในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุแห่งชาติ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566–2580). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุแห่งชาติ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566–2580). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ศุภลักษณ์ และคณะ. (2564). บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ. วารสารสาธารณสุขแห่งประเทศไทย, 30(4), 112-128.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). รายงานประชากรสูงอายุประเทศไทย 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี. (2565). รายงานสถานการณ์ด้านสุขภาพประชากรสูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี. กระทรวงสาธารณสุข.
- อาภรณ์, พ. (2563). แรงจูงใจของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมสุขภาพ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท คณะสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. Psychosomatic Medicine, 38(5), 300–314.
- Department of Health, Ministry of Public Health. (2019). Annual report on elderly health promotion. Bangkok: Ministry of Public Health.
- Department of Older Persons, Ministry of Social Development and Human Security. (2019). Thailand aging population report 2019. Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security.
- Herzberg, F. (1966). Work and the nature of man. Cleveland: World Publishing.
- Primary Health Care Division, Department of Health Service Support, Ministry of Public Health. (2017). The role of village health volunteers in community health promotion. Bangkok: Ministry of Public Health.
- Schaefer, C., Coyne, J. C., & Lazarus, R. S. (1981). The health-related functions of social support. Journal of Behavioral Medicine, 4(4), 381–406.

ภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2*

SERVICE-MINDED LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
AFFECTING COMMUNITY PARTICIPATION UNDER NAKHON SI
THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

วรรณวิสา จิตสว่าง¹, เบญจพร ชนะกุล² และ อโนทัย ประสาน³

Wanwisa Jitsawang¹, Benchaporn Chanakul² and Anotai Prasan³

¹⁻³หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹⁻³Master of Education Program in Educational Administration Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,
Thailand

Corresponding Author's Email: wanwisajj2537@gmail.com

วันที่รับบทความ : 17 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 20 มีนาคม 2568

Received 17 March 2025; Revised 19 March 2025; Accepted 20 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา 2. ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน 3. ศึกษาภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น

* วรรณวิสา จิตสว่าง, เบญจพร ชนะกุล และ อโนทัย ประสาน. (2568). ภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 237-249.

Wanwisa Jitsawang¹, Benchaporn Chanakul and Anotai Prasan. (2025). Service-Minded Leadership Of School Administrators Affecting Community Participation Under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 237-249.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

320 คน โดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การถดถอยเชิงพหุคูณ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า (1) ภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (2) การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3) ภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับสูงทั้งในภาพรวมและรายด้าน และ (4) การพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ควรมีการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จากภาคปฏิบัติ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และควรมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี โปร่งใสกับสมาชิกในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการ, การมีส่วนร่วมของชุมชน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

Abstract

This research aimed to : (1) study the servant leadership of school administrators, (2) examine community participation, (3) investigate the impact of school administrators' servant leadership on community participation, and (4) explore approaches to developing servant leadership of school administrators that enhance community participation under the jurisdiction of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 . The sample group consisted of 320 teachers selected using stratified random sampling. The research instruments included a five point Likert scale questionnaire and a structured interview. The statistical methods used for data analysis were

percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient analysis, multiple regression analysis, content analysis.

The research findings revealed that: (1) the overall level of servant leadership among school administrators was high, with the vision aspect having the highest mean score; (2) the overall level of community participation was also high, with the community engagement aspect receiving the highest mean score; (3) servant leadership of school administrators was significantly correlated with community participation at the .01 level, both overall and in specific aspects; and (4) to enhance servant leadership that positively influences community participation, it is recommended to foster a culture of collaborative learning within the community, provide opportunities for experiential learning, organize practical learning activities, facilitate open discussions, and focus on building transparent and constructive relationships with community members.

Keywords: Servant Leadership, Community Participation, The Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 1

บทนำ

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาชุมชนและสังคมให้คนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมเป็นคนมีคุณภาพ คุณธรรม กล่าวคือการศึกษาช่วยสร้างจิตสำนึกในการเป็นมนุษย์ มีจิตวิญญาณของผู้มีอารยธรรมทางปัญญา ความงดงามทางจิตใจ การศึกษาสร้างให้คนมีความรู้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ มีความอดทนในการต่อสู้กับอุปสรรคของชีวิต การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกวัยสามารถนำมาพัฒนาชุมชนของตนเองได้ (ธัญญา เอ็ม พงษ์, 2561) สถานศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยที่ชุมชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและความสำเร็จของสถานศึกษา ขณะเดียวกันโรงเรียนก็มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น นอกจากการบริหารงานสถานศึกษาในด้านวิชาการและการบริหารจัดการแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีอีกหนึ่งบทบาทสำคัญในการสร้างกลไกการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน พัฒนาความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลกันกับชุมชน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อพัฒนา

โรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และเพื่อได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากชุมชนในกิจกรรมสร้างสรรค์พัฒนาต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งโรงเรียนและชุมชนอย่างยั่งยืน (ประสงค์ ถึงแสง, 2559)

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในการพัฒนา การจัดการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพพร้อมรับกับความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคการศึกษาปัจจุบันจะต้อง มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งค่านิยมความเชื่อประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงนโยบาย สังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในการพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นที่ยอมรับของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานภายใต้ความไว้วางใจ ความร่วมมือความเชื่อมั่น ความศรัทธาอันจะส่งผลต่อ การดำเนินงาน ในสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (ศศิธรดา แพงไทย, 2562) ดังนั้น ผู้บริหารที่จะทำให้สถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จจะต้องมีลักษณะความเป็นผู้นำ ซึ่งการบริหารจัดการสมัยใหม่ (Modern Management) ได้ถูกกล่าวถึงในการสร้างความเป็นผู้นำของผู้บริหารยุคใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ จากภาวะผู้นำตามแนวคิดเดิมที่เคยมีประสิทธิภาพในอดีตมาสู่แนวคิดภาวะผู้นำใหม่ ซึ่งมุ่งเน้นผู้นำที่มีมุมมองกว้างไกลระดับสากล มีความสามารถยืดหยุ่นเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและมุ่งเน้นไปที่การมีคุณธรรมสามารถพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำแก่ผู้ร่วมงาน

จากนโยบายการจัดการศึกษาทั้งในระดับประเทศ กระทรวง สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา สถานศึกษาและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ การบริหารองค์การโดยทั่วไปจะมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายองค์การเหมือน ๆ กันนั่นคือเพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จและให้องค์การนั้นเกิดประสิทธิผลสูงสุด สถานศึกษาจะ มีประสิทธิภาพได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น เกิดจากปัจจัยที่มีการบริหารที่ดี ความสามารถในการจัดองค์การ การใช้ทรัพยากรที่ หามาได้อย่างคุ้มค่า องค์ประกอบที่กล่าวมาทั้งหมด จะเป็นไปไม่ได้หากหน่วยงานทางการศึกษาขาดภาวะผู้นำของผู้บริหาร จึงถือได้ว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารในหน่วยงานมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่นเดียวกับการบริหารสถานศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพและจะต้องสร้างลักษณะความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้นในตัวเองเพื่อเสริมสร้างอำนาจการบริหารงาน นอกเหนือไปจากอำนาจที่เป็นทางการอันเกิดจากกระบวนการบริหารงาน (วินัย ฉิมวงษ์, 2542)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นคนเก่ง คนดี สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ครูและบุคลากรร่วมกับชุมชนช่วยกันพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทั้งร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา อันจะเห็นได้จากนโยบายด้านประสิทธิภาพ จุดเน้นที่ 13 ส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ภาคีเครือข่าย เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้ตรงตามความต้องการของนักเรียนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2, 2566) ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องเป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นโรงเรียนของชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้บริการของโรงเรียน ให้ข่าวสารความรู้ และช่วยสังคมทุกวิถีทาง โดยชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการรับผิดชอบ และรับรู้สภาพปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน จากความสำคัญและเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ภาวะผู้นำใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อทราบถึงภาวะผู้นำใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านต่างๆ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษาและองค์การศึกษาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งจะประกอบด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

ประชากร ที่ใช้ในศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 1,922 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่จะใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) จำนวน 320 คน ขั้นตอนต่อมาใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random Sampling) จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานโดดเด่นในการบริหารสถานศึกษาที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียน เช่น โรงเรียนพระราชทาน , รางวัล OBEC Award , รางวัลสถานศึกษาพอเพียง มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. การมีวิสัยทัศน์ 2. การมองการณ์ไกล 3. การเข้าใจผู้อื่น 4. การมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล และ 5. การเสริมสร้างสัมพันธ์กับชุมชน เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน 1. การมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางของการศึกษา 2. การมีส่วนร่วมในการจัดการและการปฏิบัติการ 3. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ 4. การมีส่วนร่วมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ได้กำหนดประเด็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย ชื่อ – นามสกุล ตำแหน่ง สถานศึกษาที่สังกัด และประสบการณ์การปฏิบัติงาน และ วันเดือนปีที่ทำการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักฐาน ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชน นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ความถูกต้อง และความชัดเจนของข้อคำถาม นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผลที่ได้คือมีค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปทดลองใช้ (Try Out) 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำใส่ใจบริการ และวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำใส่ใจบริการกับการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ด้วยวิธีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
4. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธี Stepwise Method
5. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงประเด็นและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ รองลงมาคือ การมองการณ์ไกล การเสริมสร้างสัมพันธ์กับชุมชน การมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล และ ด้านการเข้าใจผู้อื่น
2. การมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการจัดการ และการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การวัดผล ประเมินผล
3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำใส่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า

ภาพรวม มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = .926^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เป็นรายด้านพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดการและการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ การมีส่วนร่วมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณมีค่า .955 และกำลังสองของ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณมีค่า .913 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .15508 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน คือ การมองการณ์ไกล การเข้าใจผู้อื่น และการเสริมสร้างสัมพันธ์กับชุมชน โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ในการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการให้ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ควรส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จากภาคปฏิบัติ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และมีความโปร่งใสกับสมาชิก

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่าภาวะผู้นำเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะในการเป็นผู้บริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาท มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา ผู้บริหารที่เข้าใจผู้อื่น มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานมองการณ์ไกล มุ่งมั่นในการพัฒนาบุคคลและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุณี จารุภูมิ (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญ์ทวีพร พันธวงศ์ (2567) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำไฟบริการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำไฟบริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนอกจากการบริหารสถานศึกษาแล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จก็คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษา ซึ่งนับเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น หากชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา รวมถึงการเชิญผู้ปกครองที่มีความรู้ มีเวลาว่างมาเป็นครูพ่อกุแม่ให้ความรู้ด้านวิชาการด้านภูมิปัญญา กับบุตรหลานย่อมเกิดผลดีต่อทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ เยี่ยมกร (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำแบบนักพัฒนาของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำแบบนักพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำไฟบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 คือ การมองการณ์ไกล การเข้าใจผู้อื่น และ การเสริมสร้างสัมพันธ์กับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐา ปัทมานุสรณ (2564) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำแบบไฟบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำแบบไฟบริการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการทำงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = 721 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในระดับสูง

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำไฟบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 นั้น ควรมีการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จากภาคปฏิบัติ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และควรมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี โปร่งใสกับสมาชิกใน

ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร หนานแก้ว (2567) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำไฝบริการ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษากลุ่ม 5 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัย พบว่า แนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษากลุ่ม 5 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เรียงลำดับรายด้าน ดังต่อไปนี้ (1) ด้านการเสริมพลังอำนาจผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ (2) ด้านการบริการ (3) ด้านความอ่อนน้อม (4) ด้านการไม่เห็นแก่ตัว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการสร้างการรับรู้เพื่อทำความเข้าใจผู้อื่น สร้างความรู้ความเข้าใจโดยอาศัยหลักแนวคิดทางการบริหารควบคู่กับการใช้หลักคุณธรรมสร้างความไว้วางใจในการอยู่ร่วมกัน กับครูและบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนควรเปิดโอกาสรับฟังผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาด้วยความเข้าใจ มีสติสามารถแก้ไขปัญหาที่เผชิญด้วยสติสัมปชัญญะอย่างรอบคอบ และผู้บริหารที่ดีจะต้องมีความเป็นกัลยาณมิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นกันเอง และมีมารยาทที่ดีต่อบุคคลรอบข้าง

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนการวัดผล ประเมินผลอย่างเป็นระบบ ร่วมกันกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการตั้งเป้าหมาย และควรกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจอย่างชัดเจน เพื่อสามารถบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 2 สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดให้มีภาวะผู้นำไฝบริการ ซึ่งเป็นการรักษาจุดแข็ง พัฒนาจุดด้อย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาไปในทิศทางที่ถูกต้อง และสามารถเตรียมความพร้อมให้กับข้าราชการครูในสังกัดผ่านการอบรมแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำไฝบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เพื่อวัดระดับคุณภาพและติดตาม ผลการนำองค์ประกอบภาวะผู้นำไฝบริการของผู้บริหารสถานศึกษา ไปใช้ในการประเมินพฤติกรรม เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนาต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่าย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อจะนำผลการวิจัยไปพัฒนาพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างทางภาวะผู้นำต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จารุณี จารุภูมิ. (2565). ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต.สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- จุฑามาศ เยี่ยมกร. (2565). ภาวะผู้นำแบบนักพัฒนาของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ณัฐฐา ปัทมานุสรณ์. (2564). ภาวะผู้นำแบบใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธัญญา เอ็มพงษ์. (2561). ความสำคัญของการศึกษา. [Online]. Available: <http://https://education.maggang.com>, [2567, มีนาคม, 20].
- ประสงค์ ถึงแสง. (2559). กลยุทธ์การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน. [Online]. Available: <http://https://www.truelookpanya.com/education/content/52243>, [2567, มีนาคม, 20].
- ปรัชญ์ทวีพร พันธวงศ์ (2567). ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วินัย ฉิมวงศ์. (2542). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจัดการและเชิงปฏิรูปของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ศศิรดา แพงไทย. (2562). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาก่อนเขต 2. วารสารมหาจุฬานาครธรรม์, 6(7), 3299-3313.
- ศิริพร หนานแก้ว. (2567). การศึกษาภาวะผู้นำใ้บริการ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษากลุ่ม 5 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. (2566) รายงานผลการดำเนินงานประจำปีการศึกษา 2566. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 : นครศรีธรรมราช.
- Krejcie & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement.

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่ง ความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1*

ETHICAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATOR AFFECTS AFFECTING EDUCATIONAL HAPPY WORKPLACE UNDER NAKON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ฐานันดร โชติผล¹, เบญจพร ชนะกุล² และ อโนทัย ประสาน³

Tanundon Chotipon¹, Benchaporn Chanakul² and Anotai Prasan³

¹⁻³หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹⁻³Master of Education Program in Educational Administration Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,
Thailand

Corresponding Author's Email: tanundon999@gmail.com

วันที่รับบทความ : 18 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 20 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 21 มีนาคม 2568

Received 18 March 2025; Revised 20 March 2025; Accepted 21 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร (2) ศึกษาความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา (3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา และ (4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน ครู จำนวน 272 คน รวม 293 คน ได้มาโดยใช้ตาราง

Citation:

* ฐานันดร โชติผล, เบญจพร ชนะกุล และ อโนทัย ประสาน. (2568). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 250-270.

Tanundon Chotipon, Benchaporn Chanakul and Anotai Prasan. (2025). Ethical Leadership Of Administrator Affects Affecting Educational Happy Workplace Under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 250-270.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของครูและมอแกน ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไปและมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปีจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยที่พบ 1. อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านความยุติธรรม รองลงมาคือ ด้านความเคารพ และด้านความซื่อสัตย์และด้านความรับผิดชอบ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านความไว้วางใจ 2. ความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ รองลงมาคือ ด้านการสำเร็จในงาน และด้านการเป็นที่ยอมรับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการรักในงาน 3. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา คือ ความรับผิดชอบ ความเคารพ และ ความซื่อสัตย์ โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกัน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ เท่ากับ .599 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ 4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารต้องส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่มีกำลังใจและพร้อมพัฒนาพร้อมทั้งอธิบายสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยให้กับครู ความไว้วางใจจะเป็นปัจจัยที่ทำให้ครูรู้สึกปลอดภัยและมั่นใจ การให้ความเคารพในทุกระดับ จะรู้สึกมีคุณค่าและสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ที่ดี และการมีผู้นำที่รับผิดชอบจะช่วยเสริมสร้างแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่นในองค์กร

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, องค์กรแห่งความสุข, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1

Abstract

The objective of this research were: to (1)Study the ethical leadership of administrators, (2) Study the educational happy workplace in educational institutions, (3)Study the leadership of administrators affects affecting educational happy workplace in educational institutions, (4) Study the approaches for development leadership of administrators affects affecting

educational happy workplace in educational institutions The study employs a mixed-methods research design. The research population consists of school administrators and teachers under the jurisdiction of the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1 for the academic year 2024. The sample group includes 21 school administrators and 272 teachers, totaling 293 participants, determined using the Krejcie and Morgan sample size table. As a school administrator in the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1, holding a senior professional level or higher, with a master's degree or above, at least five years of experience in school administration, and having received the 3-star Moral School Award The research instruments include questionnaires and interviews. Data analysis methods involve frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, multiple regression analysis, and content analysis.

The findings revealed that: 1. The overall ethical leadership of school administrators is at a high level, 2. happy workplace in educational institutions is at a high level, 3.The ethical leadership factors influencing the happiness-oriented organizational culture in educational institutions under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1 are responsibility (X5), respect (X4), and integrity (X2), 4.Approaches for developing leadership of administrators affects affecting educational happy workplace in educational institutions indicate that administrators should foster a motivating and development-oriented work environment. They should also provide clear explanations to build confidence and a sense of security among teachers. Trust is a crucial factor that helps teachers feel safe and assured. Demonstrating respect at all levels fosters a sense of value and promotes positive relationships. Furthermore, responsible leadership helps inspire and strengthen commitment within the organization..

Keywords: Ethical Leadership, Happy Workplace, Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกในปัจจุบันและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาอย่างมาก เมื่อครูผู้สอนเกิดภาวะหมดไฟ ขาดแรงบันดาลใจในการสอน ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนได้รับผลกระทบไปด้วย จำเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง โดยต้องเริ่มจากการยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีศักยภาพ ทั้งนี้ การศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุกด้านซึ่งมาตฐานการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 4 บัญญัติว่า การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านสภาพแวดล้อม สังคม และปัจจัยเกื้อหนุน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก วันที่ 19 ธันวาคม 2545) การนำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม หมายถึง การแสดงบทบาทและพฤติกรรมที่ส่งเสริมแรงจูงใจและชักจูงให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ผ่านการตัดสินใจที่มีเหตุผล ยึดหลักความถูกต้อง มีความเสียสละ และแสดงความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยคุณธรรมและจริยธรรมที่สอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตนะ (2557) อธิบายถึงองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมว่า 1) การปฏิบัติและการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม (Act and make decisions ethically) 2) มีการนำอย่างมีจริยธรรม (Lead ethically) ทั้งส่วนที่มองเห็นได้และในส่วนที่มองเห็นไม่ได้ (Invisible) ทั้งสองกรณีจำเป็นต้องแสดงออกอย่างสม่ำเสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้คน เพื่อเป็นแบบอย่างในการสร้างความไว้วางใจ ซึ่งนำไปสู่ความน่าเชื่อถือและความเคารพ อันเป็นรากฐานของความร่วมมือในการสร้างองค์กรที่ดี นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงคุณธรรมและความเคารพในตนเอง อีกทั้งการที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมกรรมการบริหารที่เหมาะสม (Brown, Trevino & Harrison, 2005) นิยาม "ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม" ว่าหมายถึงการประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมตามทำนองคลองธรรม การปฏิบัติของบุคคลและระหว่างบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กัน รวมถึงการส่งเสริมความประพฤติปฏิบัติดังนี้เน้นการรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในด้าน

จริยธรรม การตัดสินใจและการแสดงออกอย่างถูกต้องเหมาะสม ปัจจัยแห่งความสำเร็จนั้นคือการที่ทุกคนในองค์กรได้ร่วมมือกันในการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เริ่มแรก และมีส่วนร่วมในการสร้างองค์กรแห่งความสุขร่วมกัน ขณะที่การนำแนวคิดองค์กรแห่งความสุขมาใช้สำหรับประเทศไทยของภาคเอกชนและภาครัฐมีความคล้ายคลึงกันในส่วนของกลุ่มความสุขของตนเอง และความสุขของครอบครัวมีความคล้ายคลึงกัน แต่มีความแตกต่างในส่วนของกลุ่มความสุขขององค์กร/สังคม โดยที่นักบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการสร้างองค์กรแห่งความสุข ก้านทอง บุหระ (2560)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 มี ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ที่ว่า ส่งเสริมการสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ สร้างจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา

จากข้างต้นที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มาเป็นแนวทางและสร้างคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1
- 2.เพื่อศึกษาความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1
- 3.เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต

4.เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ธัญชนก คำสมุทร (2566) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 4 นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานได้ดังนี้

1.1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระทรวงศึกษาธิการได้มีกระบวนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาทุกคน ก่อนเข้ารับตำแหน่งและปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาให้ผู้บริหารมีคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในทุกด้านทั้งด้านการปฏิบัติงานเชิงวิชาการ ด้านการให้บริการ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีแก่ผู้รับบริการ ชุมชน ด้านการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงานที่ดีตามมาตรฐานตำแหน่งงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับทางราชการโดยจัดให้มีการอบรมให้ความรู้แนวทางในการบริหารงานในสถานศึกษาและมีการนิเทศติดตามประเมินผลการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานต้นสังกัดจึงส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในระดับสูง

1.2 Yang and Wang (2012) ศึกษาปัจจัยพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในบริบทขององค์กรภาครัฐในไต้หวัน พบว่า 1) บุคลากรภาครัฐมีความพึงพอใจภายในต่อการทำงานสูงกว่าพนักงานภาคเอกชน แต่มีพนักงานภาคเอกชนมีความพึงพอใจภายนอกต่อการทำงานสูงกว่าบุคลากรภาครัฐ 2) บุคลากรของรัฐมีความตั้งใจในการลาออกจากงาน ต่ำกว่าพนักงานภาคเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ความพึงพอใจภายในต่อการทำงานของทั้งพนักงาน

ภาคเอกชนและบุคลากรของรัฐมีผลต่อความตั้งใจในการลาออกจากงาน 4) ความสัมพันธ์เชิงลบของความพึงพอใจภายนอกต่องานกับความตั้งใจที่จะลาออกจากงาน ของพนักงานภาครัฐมีน้อยกว่าในพนักงานเอกชน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ทำให้ผู้วิจัยค้นพบตัวแปรสำคัญหลายประเด็นที่สามารถนำมากำหนดเป็นตัวแปรเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าว ดังนี้ ตัวแปรต้น ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความยุติธรรม 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความไว้วางใจ 4) ความเคารพ และ 5) ความรับผิดชอบ และตัวแปรตาม ได้แก่ ความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การติดต่อสัมพันธ์ 2) ความรักในงาน 3) ความสำเร็จในงาน 4) การเป็นที่ยอมรับ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งจะประกอบด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รายละเอียดการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ประชากรที่จะใช้ในศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 89 คน ครู จำนวน 1,128 คน รวมทั้งสิ้น 1,217 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน ครู จำนวน 272 คน รวมทั้งสิ้น 293 คน ได้มาโดยการใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970, 608-610) ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยแบ่งประชากรออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มครู และทำการสุ่มอย่างง่ายในแต่ละกลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถาม

2.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักฐาน ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's Scale)

2.2 สร้างแบบสอบถามฉบับร่างเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 ให้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ความถูกต้อง และความชัดเจนของข้อความ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความสมบูรณ์ขึ้น

2.4 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ด้านบริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการตรวจสอบพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence:IOC) (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2554, 241) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป มาสร้างแบบสอบถาม

2.5 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ แก้ไขอีกครั้ง

2.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (C.-Coefficient) ตามแนววิธีของครอนบาค (Cronbach) (Cronbach, 1970, 161)

2.7 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผ่านการทดลองแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. สร้างแบบสัมภาษณ์

3.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและวิธีการการออกแบบแบบสัมภาษณ์และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวแปรต้น

3.2 นำเสนอแบบสัมภาษณ์ เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1

3.3 ปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องอีกครั้ง

3.4 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง,

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียงท้ายตาราง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 โดยวิธีวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อ รายด้าน และภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ไปพิจารณากับเกณฑ์การแปลผลช่วงคะแนนเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, 101) ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การทดสอบสมมติฐาน หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 ด้วยวิธีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, 101)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.71-1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.31-0.70 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.01-0.30 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ น้อยกว่า 0.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในเชิงลบ

4. วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 สร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Multiple Regression Analysis) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, 143)

5. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาจากข้อมูลแบบสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) โดยวิธีการตีความและสร้างข้อสรุป และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	(จำนวน)n = 293	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	130	44.37
หญิง	163	55.63
รวม	293	100
2. ตำแหน่งปัจจุบัน		

ผู้บริหารสถานศึกษา	21	7.17
ครูผู้สอนในสถานศึกษา	272	92.83
รวม	293	100
3. ประสบการณ์ปฏิบัติงานสอน		
น้อยกว่า ปี 5	25	8.53
ปี 10 – 5	180	61.44
มากกว่า 10 ปี	88	30.03
รวม	293	100
4. ขนาดของสถานศึกษา		
ขนาดเล็ก	29	9.90
ขนาดกลาง	156	53.24
ขนาดใหญ่	108	36.86
รวม	293	100

จากตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นเพศชายจำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 44.37 และเป็นเพศหญิงจำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 55.63 ผู้ตอบแบบสอบถามมีตำแหน่งปัจจุบัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7.17 ครูผู้สอนในสถานศึกษาจำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 92.83 ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ปฏิบัติงานสอน คือ มีประสบการณ์ปฏิบัติงานสอน น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 8.53 มีประสบการณ์ปฏิบัติงานสอน 5 – 10 ปีจำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 61.44 และมีประสบการณ์ปฏิบัติงานสอน มากกว่า 10 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 30.03 ผู้ตอบแบบสอบถามมีขนาดของสถานศึกษา คือ ขนาดของสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 9.90 ขนาดของสถานศึกษาขนาดกลางจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 53.24 และขนาดของสถานศึกษาขนาดใหญ่จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 36.86

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ความยุติธรรม	3.85	.056	มาก
2. ความซื่อสัตย์	3.74	.050	มาก
3. ความไว้วางใจ	3.71	0.55	มาก
4. ความเคารพ	3.77	0.52	มาก
5. ความรับผิดชอบ	3.74	0.52	มาก
รวม	3.76	.041	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 รวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.76$) เมื่อพิจารณาแยกรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ความยุติธรรม ($\bar{x} = 3.85$) รองลงมาคือ ความเคารพ ($\bar{x} = 3.77$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ความไว้วางใจ ($\bar{x} = 3.71$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการแปลผลของความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1

ความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการติดต่อสัมพันธ์	3.83	0.53	มาก
2. ด้านการรักในงาน	3.71	0.58	มาก
3. ด้านการสำเร็จในงาน	3.80	0.51	มาก
4. ด้านการเป็นที่ยอมรับ	3.77	0.52	มาก
รวม	3.78	0.43	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ($\bar{x} = 3.83$) รองลงมาคือ ด้านการสำเร็จในงาน ($\bar{x} = 3.80$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการรักในงาน ($\bar{x} = 3.71$)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1

ตัวแปร	b	Std.Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.897	.142		6.323	0.000
ความรับผิดชอบ (X_5)	.367	.040	.443	9.139	0.000
ความเคารพ (X_4)	.225	.036	.275	6.176	0.000
ความซื่อสัตย์ (X_2)	.176	.041	.206	4.252	0.000
$R = .774$		$R^2 = .599$	$F = 144.009$		
$SE_{est} = 0.27345$		$R^2_{adj} = 0.595$	$a = .897$		

จากตารางที่ 4 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ(X_5) ความเคารพ(X_4) และ ความซื่อสัตย์(X_2) โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน

สมการพยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ในรูปคะแนนดิบ

$$"Y" \wedge = .897 + .367(X_5) + .225(X_4) + .176(X_2)$$

สมการพยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$"Z" \wedge = .443(X_5) + .275(X_4) + .206(X_2)$$

สามารถพยากรณ์ผลความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 59.9

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 แนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้องมีการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นธรรม การให้โอกาสพัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียม มีความโปร่งใสในการบริหาร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความซื่อสัตย์ สร้างบรรยากาศที่ทำให้ทุกคนรู้สึกมั่นใจและปลอดภัย ให้ความเป็นธรรม ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ให้เกิดประโยชน์ซึ่งกันและกัน และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบและความเป็นธรรมเมื่อผู้อำนวยการมีความรับผิดชอบที่ดี โรงเรียนก็จะเป็นองค์กรที่มีความสุข

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านความยุติธรรม รองลงมาคือ ด้านความเคารพ สอดคล้องกับ วิรัตน์ ธรรมโหร (2564) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านความยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเช่นกัน และสอดคล้องกับ เสกสรร สุระเสียง (2564) ได้ศึกษาเรื่องภาวะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับผลกระทบต่อการทำงานและการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านความยุติธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการปฏิบัติหน้าที่ด้วยการตัดสินใจอย่างมีกระบวนการมีขั้นตอนเป็นระบบ มีเหตุผลปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน ประเพณีและบทบาทหน้าที่ แสดงออกให้เห็นถึงความเป็นธรรมไม่ลำเอียงปราศจากอคติ มี

ความให้เกียรติและช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเกรงใจและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นเป็นแบบอย่างที่ดีปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ

2. ความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ รองลงมาคือ ด้านการสำเร็จในงาน สอดคล้องกับ ทศนีย์ รัตนบุรี (2562) ได้ศึกษา ความสุขในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2 ผลการวิจัยพบว่าทศนีย์ รัตนบุรี (2562) ได้ศึกษา ความสุขในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความพึงพอใจในชีวิต ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ครูมีการกระทำที่บุคคลสองคนขึ้นไปทำเพื่อสร้างความเชื่อมโยงและความเข้าใจซึ่งกันและกัน และครูมีการพูดคุยสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน อาจเป็นการพูดคุยสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และครูมีความสุขเมื่อมีอิสระในการทำงาน และครูมีความภาคภูมิใจในหน้าที่ต่องานที่รับผิดชอบ สอดคล้องกับ วจิระภา สมัครพงษ์ (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่อง องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการติดต่อสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเช่นกัน

3. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 คือ ความรับผิดชอบ ความเคารพ ความซื่อสัตย์ แสดงว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารทั้ง 3 ด้านร่วมกันพยากรณ์ผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 สอดคล้องกับ เกวลิน เมืองชู (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพัน ต่อบุคลากรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความซื่อสัตย์ (2) ด้านความเคารพ (3) ด้านความไว้วางใจ (4) ด้านความเอื้ออาทร และ (5) ด้านความยุติธรรม เสกสรร สุระเสียง (2564) ได้วิเคราะห์เรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ

ผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความยุติธรรม/เที่ยงธรรม 2) ความไว้วางใจ 3) ความเคารพ และ 4) ความรับผิดชอบ และ รัชนิวรรณ สุวรรณชัยรบ (2566) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสกลนคร มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความซื่อสัตย์ 2) ด้านความยุติธรรม 3) ด้านการปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจ 4) ด้านการเอาใจใส่และเห็นใจผู้อื่น 5) ด้านการเคารพและให้เกียรติ

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 ผู้บริหารจะต้องมีการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นธรรม การให้โอกาสพัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียม การประเมินครูโดยคำนึงถึงความพยายามและกระบวนการ และบริหารงบประมาณอย่างโปร่งใส เพื่อให้รู้สึกว่าคุณค่าได้รับความเป็นธรรม นำไปสู่ องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาที่ทุกคนทำงานอย่างมีกำลังใจและพร้อมพัฒนาไปด้วยกัน สอดคล้องกับ รณชัย ปิณใจ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ด้านความยุติธรรม ผู้บริหารแสดงออกต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ใช้กระบวนการถูกต้องและความเป็นธรรมในการตัดสินใจ ตัดสินใจตามสถานการณ์มีเหตุผลโดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรมทุกครั้ง และประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการรักษาคำมั่นสัญญา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 คือ ความยุติธรรม ความเคารพ และ ความซื่อสัตย์ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาด้านความไว้วางใจ ดังนั้นควรมีการจัดให้มีหลักสูตรอบรมที่เน้นการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความไว้วางใจโดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียน เพื่อแบ่งปันแนวทางปฏิบัติที่ดีและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสถานศึกษา

1.2 จากผลการวิจัยด้านการรักในงาน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ครูมีความรู้สึผูกพันและรักในงานที่ทำส่งเสริมการทำงานร่วมกันผ่านโครงการหรือกิจกรรมเป็นทีมที่กระตุ้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาแนวทางการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายรับฟังความคิดเห็นอย่างจริงจัง ส่งเสริมให้องค์กรมีวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้ครูรู้สึกภาคภูมิใจและรักในงานของตน โดยการจัดกิจกรรมให้รางวัลและยกย่องความสำเร็จ

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ควรใช้ผลจากการวิจัยเป็นสารสนเทศในการส่งเสริม จัดกิจกรรมหรือเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้ทุกฝ่ายรับรู้และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพในสังกัด เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต1 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2.2 ควรศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา การพัฒนาสถานศึกษา จุดเด่นหรือแนวปฏิบัติที่ดีที่จะส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ก้านทอง บุหระ (2560). องค์การแห่งความสุข: แนวคิด กระบวนการ และบทบาทของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กษมา ช่วยยิ้ม (2563). การพัฒนารูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- เกวลิน เมืองชู. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 6(3), 76-86
- คำพร กองเตย. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- จันทร์พิรุณ มหาหิงค์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฉัตรวดี สำเภาแก้ว และชวลิต เกิดทิพย์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การและความสุขในสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 30(2), 181.
- ชัยนันท์ แสงสุระธรรม. "องค์กรแห่งความสุข", Productivity Comer. ปีที่ 9 ฉบับที่ 111 มิถุนายน 2552; หน้า 7
- ณัฐพงษ์ น้อยโคตร. (2565). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทัศนีย์ รัตนบุรี. (2562). ความสุขในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 16(74).

- ทิพวัลย์ งามรุ่ง และ สานิต ฤทธิมนตร์. (2562). แนวทางการเสริมสร้างองค์กรแห่งความสุข ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ปีที่ 44 ฉบับที่ 1
- อัมย์ชนก คำสมุทร. (2566). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 4. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. ปีที่ 10 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน 2566)
- ธิปไตย ทั่นแสง และ มัทนา วังถนอมศักดิ์. (2562). “คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 8”, วารสารการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร. 10(2), 415-416.
- ธรรมรัตน์ โพธิสุวรรณปัญญา. (กรกฎาคม - ธันวาคม 2560). “การสร้างสรรคความสุขของครูผู้สอน,” วารสารบัณฑิตแสงโคกคำ. 2(2), 190 - 202.
- ธีรภัทร เพชรศรีจันทร์. (2562). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- นพรัตน์ อิศระณรงค์พันธ์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พิชญา บุตรธำจารย์. (2565). การเสริมสร้างความสุขในการปฏิบัติงานของครูฐานวิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). จันทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- เพ็ญศิริ สมเรือน. (2560). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาตราด. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- รัตติกรณ จงวิศาล. (2556). ภาวะผู้นำ : ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา. กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Arar & Saiti. (2022). Ethical leadership, ethical dilemmas and decision making among school administrators. *Equity in Education & Society*, 1(1), 126 – 141.
- Cheryl, S. (2017). 7 Simple Ways To Cultivate A Happy Workplace. Accessed November 10, 2017. Available from <https://hiring.monster.ca/hr/hr-best-practices>.
- Darien, S. (2017). Key Characteristics of a Happy Workplace. Accessed November 10.
- Dös, I. (2013). Happy school. *Egitim ve Bilim*, 38(170), 266 -280.
- Ed Wesley. (2021). Five Elements of Happy Workplaces. [online]. Available from [ofhappy-workplaces](#). [accessed 21 June 2021].
- Erani and Ozbilen. (2017) F. M. (2017, June). Relationship between school principals' ethical leadership behaviors and positive climate practices. *Journal of Education and Learning*, 6(4), 100-112.
- Gardner. (1987). *Leadership development: Leadership papers*. Washington, D.C. Independent Sector.
- Karianne, Kalshovene et al. "Ethical leadership at work questionnaire (ELW): Development and validation of a multidimensional measure." *The Leadership Quarterly* 22, 1(8): 51-69.
- Ken Lin, *The 5 Key Ingredients of a Happy Workplace*, Accessed
- Kohlberg, L. (1969). *State and sequence: The cognitive-development approach to socialization*. Chicago: Rand McNally.
- Khodarahmi and Aghahoseini. (2014). The relationship between ethical leadership and empowerment of employees in the tax affairs of Isfahan City. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 4(6), 279-293.
- Gardner. (1987). *Leadership development: Leadership papers*. Washington, D.C.: Independent Sector.

Northouse,P.G. (2012). Introduction to leadership: Concept and practice (2nd ed.).California: Sage

Remy. (2014). Fostering ethical leadership in organizations. European Journal of Business and Management, 6(33), 56-63

ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม*

FOLLOWING A NEW MONK TO LEARN DHAMMA

สัญญา ลิธรรมา¹, สมเดช นามเกต² และ พระครูจิรธรรมธัช³

Sanya Lithamma¹, Somdet Namket² and Phrakru Jiradhammathat³

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: 6702105001@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 22 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 25 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 27 มีนาคม 2568

Received 22 March 2025; Revised 25 March 2025; Accepted 27 Marchy 2025

แปลจากหนังสือ : ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม

ผู้เขียน : สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ผู้แปล : สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

สำนักพิมพ์ : วัดญาณเวศกวัน

ปีที่พิมพ์ : 2566

จำนวนหน้า : 1040 หน้า

Citation:

* สัญญา ลิธรรมา, สมเดช นามเกต และ พระครูจิรธรรมธัช. (2568). ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 271-283.

Sanya Lithamma, Somdet Namket and Phrakru Jiradhammathat. (2025). Following A New Monk To Learn

Dhamma. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 271-283.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทนำ

ในพุทธประวัติ การบวชหมายถึงการละทิ้งวิถีชีวิตแบบฆราวาส เพื่อมุ่งสู่การศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง เป็นการฝึกฝนให้มีความเพียร อดทน และละวางจากกิเลส อันจะนำไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์ พระภิกษุใหม่จึงต้องศึกษาเรียนรู้ทั้งด้านพระธรรม และพระวินัย เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในเพศบรรพชิตได้อย่างสมบูรณ์และเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

จุดมุ่งหมายของหนังสือ หนังสือ “ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม” เป็นการรวบรวมธรรมบรรยายที่ถ่ายทอดแก่พระนวกะ (พระใหม่) โดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เพิ่งเข้าสู่เพศบรรพชิตได้เข้าใจหลักธรรมและพระวินัยเบื้องต้น หนังสือเล่มนี้มิได้เป็นเพียงแค่ว่าบรรยายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือช่วยให้พระใหม่ตระหนักถึงหน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติตามหลักธรรมะ ทั้งยังเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสม

เนื้อหาของหนังสือแบ่งออกเป็นตอนๆ ซึ่งครอบคลุมหัวข้อที่สำคัญ ได้แก่ หลักธรรมพื้นฐานที่พระใหม่ควรศึกษา ความหมายและบทบาทของพระภิกษุในสังคมพุทธ การดำเนินชีวิตตามพระวินัยและข้อควรปฏิบัติของพระภิกษุ วิธีการฝึกฝนตนเองให้เป็นพระแท้ที่ตั้งมั่นอยู่ในพระธรรม แม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะถูกจัดทำขึ้นเป็นแนวทางสำหรับพระนวกะโดยเฉพาะ แต่เนื้อหาภายในยังสามารถเป็นประโยชน์ต่อฆราวาสผู้สนใจศึกษาหลักพุทธธรรมอีกด้วย ผู้ที่อ่านหนังสือเล่มนี้จะได้รับแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ เข้าใจหลักการของศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างความสงบสุขทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม

ความหวังและแรงบันดาลใจ การศึกษาธรรมะเป็นเส้นทางแห่งการพัฒนาชีวิตและจิตใจให้ก้าวไปสู่ความสุขที่แท้จริง ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติอย่างสอดคล้องกับหลักธรรม ย่อมช่วยให้เกิดความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรม ผู้ที่ตั้งใจศึกษาและปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง ย่อมสามารถเข้าถึงสัจธรรมและสร้างคุณค่าให้แก่ตนเองและสังคม “ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม” จึงเป็นหนังสือที่มีใช้เพียงคู่มือสำหรับพระนวกะเท่านั้น แต่ยังเป็นแสงสว่างที่ช่วยชี้หนทางสู่การพัฒนาจิตใจ และเป็นสะพานเชื่อมโยงให้ทุกคนสามารถเข้าถึงธรรมะได้อย่างแท้จริง ขอให้หนังสือเล่มนี้เป็นประโยชน์แก่ทุกท่านที่ได้อ่าน และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้ที่แสวงหาความจริงในชีวิตต่อไป

เนื้อเรื่อง ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม

ภาค 1 วางฐานชีวิตแห่งการศึกษา

บทที่ 1 ความหมายของการบวช การบวชในพระพุทธศาสนาเป็นมากกว่าพิธีกรรมทางศาสนา เป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบุคคลจากฆราวาสไปสู่สมณะ การบวชมีจุดประสงค์หลักเพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม โดยมุ่งเน้นไปที่การฝึกฝนตนเองให้มีศีล สมาธิ และปัญญาอย่างสมบูรณ์ พระใหม่ต้องเข้าใจถึงความสำคัญของการบวชในฐานะที่เป็นการแสวงหาความพ้นทุกข์ และเป็นการใช้ชีวิตเพื่อประโยชน์ต่อสังคม โดยการเผยแผ่พระธรรมคำสอนและการเป็นแบบอย่างที่ดี

บทที่ 2 การปรับตัวเข้าสู่ชีวิตพระภิกษุ การเข้าสู่ชีวิตสมณะต้องมีการปรับตัวในหลายด้าน พระใหม่ต้องเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากวิถีชีวิตฆราวาสสู่การดำรงตนตามพระธรรมวินัย เช่น การสละทรัพย์สินส่วนตัว การละเว้นจากความสะดวกสบายทางโลก และการปฏิบัติตามวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ การเรียนรู้เรื่องอริยาบถของพระ รวมถึงข้อห้ามและข้อปฏิบัติต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้พระใหม่สามารถดำรงอยู่ในเพศบรรพชิตได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 3 การศึกษาพระธรรมและพระวินัย พระใหม่ต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เช่น อริยสัจ 4 ไตรสิกขา และปฏิจจสมุปบาท นอกจากนี้ยังต้องเรียนรู้พระวินัยเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น ศีล 227 ข้อของพระภิกษุ และหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกับหมู่คณะ เพื่อให้สามารถรักษาวินัยของตนเอง และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พุทธศาสนิกชน

ภาค 2 แคล้วเปลือก ถ้ามองเป็น ก็เห็นพระพุทธศาสนา

บทที่ 4 เครื่องหมายและสัญลักษณ์ในพระพุทธศาสนา เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนามีความหมายที่ลึกซึ้ง การแต่งกายของพระสงฆ์ เช่น จีวร สบง อันตราสก ไม่ใช่เพียงเครื่องนุ่งห่มแต่เป็นสัญลักษณ์ของความสันโดษและการละจากโลกียะ พระต้องเข้าใจความหมายของวัตรปฏิบัติ เช่น การรับบิณฑบาต การฉันภัตตาหาร และการรักษากายวาจาให้สำรวม เพื่อแสดงถึงความเป็นสมณะอย่างแท้จริง

บทที่ 5 วัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ วัตรปฏิบัติของพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต เช่น การทำวัตรเช้า-เย็น การสวดมนต์ภาวนา การศึกษาธรรมะ และการออกบิณฑบาต ซึ่งเป็นการฝึกจิตและสร้างวินัยในตนเอง นอกจากนี้ การปฏิบัติตามข้อกำหนดของพระวินัยยังช่วยให้พระสงฆ์สามารถอยู่ร่วมกับหมู่คณะและเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนได้

บทที่ 6 การปฏิบัติศีล สมาธิ และปัญญาในชีวิตประจำวัน การรักษาศีล สมาธิ และปัญญาเป็นหัวใจของการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ การรักษาศีลช่วยควบคุมพฤติกรรม สมาธิช่วยให้จิตใจสงบ และปัญญาช่วยให้เกิดความเข้าใจในธรรมะ การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้พระสามารถอยู่เหนือกิเลสและมีความมั่นคงทางจิตใจ

ภาค 3 เปิดประตูชีวิต ก้าวไปในการศึกษา

บทที่ 7 หลักการศึกษาในพระพุทธศาสนา การศึกษาของพระสงฆ์ไม่ใช่เพียงการท่องจำพระไตรปิฎก แต่ต้องเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่น พระสงฆ์ต้องมีความรู้ทั้งด้านปริยัติ (การศึกษา) และปฏิบัติ (การปฏิบัติธรรม) เพื่อสามารถเป็นแสงสว่างแก่สังคม

บทที่ 8 บทบาทของพระสงฆ์ในสังคม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในสังคมพุทธ เป็นทั้งครูสอนศีลธรรม นักเผยแผ่ธรรมะ และที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน พระสงฆ์ต้องวางตนให้เหมาะสม ปฏิบัติตามศีล และช่วยส่งเสริมศีลธรรมในสังคม

บทที่ 9 การฝึกจิตเพื่อความก้าวหน้าทางธรรม การฝึกจิตเป็นส่วนสำคัญในการดำรงชีวิตสมณะ พระสงฆ์ต้องฝึกสมาธิและเจริญสติให้มั่นคงเพื่อให้สามารถควบคุมจิตใจไม่ให้หวั่นไหวต่อกิเลส และสามารถไขปัญหาแก้ไขปัญหาชีวิตได้อย่างถูกต้อง

ภาค 4 สังคมไทยจะก้าวไปได้ คนไทยต้องช่วยกันดัน

บทที่ 10 บทบาทของพุทธศาสนาในสังคมไทย พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของสังคมไทย การทำให้ศาสนาเข้มแข็งเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความสงบสุขของประเทศ พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำทางศีลธรรม และช่วยให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมในการดำเนินชีวิต

บทที่ 11 ศีลธรรมกับการพัฒนาสังคม ความเจริญของสังคมต้องมาพร้อมกับศีลธรรม การมีความรู้และเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวไม่สามารถนำพาสังคมไปสู่ความสงบสุขได้ พระสงฆ์มีหน้าที่ส่งเสริมศีลธรรมเพื่อให้เกิดความสมดุลในสังคม

บทที่ 12 ความหวังและอนาคตของพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจะคงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีและเป็นแบบอย่างที่ดี พระสงฆ์ต้องมีความเข้าใจธรรมะอย่างลึกซึ้ง ปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย และส่งเสริมศาสนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย เพื่อที่สามารถเป็นที่พึ่งของสังคมต่อไป

หนังสือ “ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม” จึงเป็นแนวทางสำหรับพระใหม่ในการปรับตัวและพัฒนาตนเองให้เป็นพระที่ดี ทั้งยังเป็นแหล่งความรู้สำหรับฆราวาสที่ต้องการเข้าใจบทบาทของพระสงฆ์และหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บทวิจารณ์

หนังสือ “ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม” โดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) เป็นงานเขียนที่มีความหมายและความสำคัญอย่างยิ่งในแวดวงพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับพระภิกษุที่เพิ่งบวชใหม่ รวมถึงพุทธศาสนิกชนทั่วไปที่ต้องการเข้าใจแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม ความหมายและความสำคัญของหนังสือเล่มนี้สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ความหมายของหนังสือ หนังสือ “ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม” โดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) เป็นหนังสือที่มีความหมายสำคัญต่อการศึกษาและการปฏิบัติในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะสำหรับพระภิกษุที่เพิ่งบวชใหม่ เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ช่วยให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของการบวช ไม่เพียงแต่ในแง่ของพิธีกรรม แต่ยังรวมถึงการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างถูกต้อง หนังสือเล่มนี้เป็นแนวทางที่ช่วยให้พระใหม่สามารถปรับตัวเข้าสู่สมณเพศได้อย่างราบรื่น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และสามารถดำรงชีวิตเป็นพระภิกษุที่สมบูรณ์ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า

1. เป็นคู่มือสำหรับพระใหม่ ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบวช ความหมายของสมณเพศ และบทบาทของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา อธิบายเกี่ยวกับพระธรรมวินัยที่พระใหม่ต้องศึกษาและปฏิบัติตาม ชี้แนะแนวทางในการปรับตัวจากชีวิตฆราวาสไปสู่ชีวิตสมณะอย่างถูกต้อง
2. เป็นแหล่งศึกษาแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง อธิบายเกี่ยวกับวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ เช่น การทำวัตรเช้า-เย็น การบิณฑบาต และการปฏิบัติต่อญาติโยม สอนวิธีการดำเนินชีวิตในวัดให้เหมาะสมกับพระธรรมวินัย ช่วยให้พระใหม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างสงบสุขและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พุทธศาสนิกชน
3. เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ให้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมสำคัญ เช่น อริยสัจ 4 ไตรสิกขา และปฏิจจสมุปบาท ส่งเสริมให้พระใหม่สามารถนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน สนับสนุนให้พระภิกษุเรียนรู้และฝึกฝนตนเองเพื่อความก้าวหน้าทางธรรม
4. เป็นแหล่งความรู้สำหรับฆราวาสที่สนใจธรรมะ แม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะเน้นไปที่การศึกษาสำหรับพระใหม่ แต่ฆราวาสสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติธรรมได้เช่นกัน ทำ

ให้เข้าใจถึงบทบาทของพระสงฆ์ในสังคม และวิธีการปฏิบัติต่อพระภิกษุอย่างถูกต้อง เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงพระพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง

2. ความสำคัญของหนังสือ หนังสือ “ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม” มีความสำคัญอย่างยิ่งในแง่ของการศึกษาและการปฏิบัติธรรมสำหรับพระใหม่ รวมถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับประชาชนทั่วไป ความสำคัญของหนังสือเล่มนี้สามารถสรุปได้ดังนี้ 1. ช่วยส่งเสริมการศึกษาพระธรรมวินัย ให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระวินัย ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของชีวิตพระสงฆ์ ทำให้พระใหม่เข้าใจและสามารถปฏิบัติตามพระวินัยได้อย่างถูกต้อง ป้องกันการปฏิบัติที่ผิดพลาด และช่วยให้พระใหม่สามารถดำรงตนอย่างเหมาะสม 2. เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ ชี้แนะการปฏิบัติศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้พระใหม่ฝึกฝนตนเองให้เป็นพระแท้ที่สามารถเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน สร้างพื้นฐานที่ดีให้พระภิกษุสามารถเป็นนักเผยแผ่ธรรมะที่มีประสิทธิภาพ 3. ช่วยรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์เป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนา หากพระใหม่ได้รับการศึกษาที่ดี ย่อมสามารถเผยแผ่พระธรรมคำสอนให้แพร่หลาย เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้พระภิกษุสามารถนำธรรมะไปใช้ในชีวิตและสอนประชาชนได้อย่างถูกต้อง ช่วยให้พระพุทธศาสนายังคงเป็นที่พึ่งของสังคมไทยต่อไป 4. ช่วยให้สังคมไทยตระหนักถึงบทบาทของศาสนา พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของสังคมไทย และพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางของการสอนศีลธรรมให้แก่ประชาชน หนังสือเล่มนี้ช่วยให้คนทั่วไปเข้าใจบทบาทของพระสงฆ์ และส่งเสริมให้เกิดความเคารพในพระพุทธศาสนา สนับสนุนให้ประชาชนมีความเข้าใจในหลักธรรมและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน 5. เป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าในระยะยาว หนังสือเล่มนี้สามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในการศึกษาพระพุทธศาสนา มีคุณค่าในการอนุรักษ์และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้แก่คนรุ่นหลัง เป็นแหล่งความรู้ที่ช่วยให้พระและฆราวาสสามารถเข้าใจพระพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง

สรุป หนังสือ “ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม” มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้และแนวทางปฏิบัติแก่พระภิกษุใหม่ โดยเนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่พื้นฐานของพระธรรมวินัย วัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ ไปจนถึงบทบาทของพระสงฆ์ในสังคม หนังสือเล่มนี้ช่วยให้พระใหม่สามารถปรับตัวเข้าสู่สมณเพศได้อย่างราบรื่น และเป็นแหล่งความรู้สำหรับฆราวาสที่สนใจศึกษาธรรมะ นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้คงอยู่ในสังคมไทยต่อไป หากผู้ศึกษาสามารถนำเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ย่อมจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งทั้งแก่ตนเองและแก่พระพุทธศาสนาโดยรวม ขอให้ทุกท่านที่ได้

อ่านหนังสือเล่มนี้นำไปสู่การปฏิบัติและความเข้าใจในหลักธรรม เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง และสังคมโดยรวม

จุดเด่น

จุดเด่นของหนังสือ “ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม” โดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

1. เนื้อหาครอบคลุมและเป็นระบบ หนังสือเล่มนี้ได้รับการจัดเรียงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากแนวคิดพื้นฐานของการบวช ความหมายของสมณเพศ และบทบาทของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา มีการแบ่งเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน ตั้งแต่หลักธรรมเบื้องต้น พระวินัย ข้อปฏิบัติของพระสงฆ์ และการนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดโครงสร้างเนื้อหาเช่นนี้ช่วยให้พระใหม่สามารถศึกษาและทำความเข้าใจได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ลดความซับซ้อนของเนื้อหาทางธรรมะ

2. ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย แต่ยังคงความถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา แม้หนังสือจะกล่าวถึงหลักธรรมและพระวินัยที่มีรายละเอียดลึกซึ้ง แต่ก็ใช้ภาษาที่กระชับและชัดเจน ทำให้ผู้ที่ไม่มีพื้นฐานด้านพระพุทธศาสนาสามารถเข้าใจได้ มีการอธิบายคำศัพท์เฉพาะของพระพุทธศาสนาให้ง่ายต่อการเข้าใจ พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น เหมาะสำหรับทั้งพระใหม่ที่เพิ่งบวช และฆราวาสที่ต้องการศึกษาธรรมะเพิ่มเติม

3. เชื่อมโยงหลักธรรมกับการปฏิบัติในชีวิตจริง ไม่เพียงแต่กล่าวถึงหลักธรรมเชิงทฤษฎี แต่ยังเน้นการนำธรรมะไปใช้ในชีวิตจริงของพระสงฆ์และฆราวาส มีแนวทางการฝึกปฏิบัติ เช่น วิธีการควบคุมจิต การพิจารณาอาหาร การเจริญสติในชีวิตประจำวัน เป็นต้น ยกตัวอย่างสถานการณ์ที่พระสงฆ์ต้องเผชิญในชีวิตจริง พร้อมแนะนำวิธีการแก้ไขโดยยึดหลักธรรมเป็นแนวทาง

4. ให้ความสำคัญกับพระวินัยและวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ อธิบายข้อปฏิบัติของพระภิกษุ เช่น การทำวัตรเช้า-เย็น การบิณฑบาต การฉันภัตตาหาร และการปฏิบัติต่อญาติโยม ให้ความรู้เกี่ยวกับพระวินัยอย่างละเอียด เช่น ศีล 227 ข้อของพระภิกษุ และข้อปฏิบัติที่ช่วยให้พระอยู่ร่วมกันในสังฆมณฑลได้อย่างสงบเรียบร้อย แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตามพระวินัยไม่ใช่เพียงแค่กฎเกณฑ์ แต่เป็นแนวทางที่ช่วยให้พระสามารถดำรงตนอย่างสมควรแก่สมณเพศ

5. สร้างความเข้าใจในบทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคม อธิบายว่าพระสงฆ์มิได้มีหน้าที่เพียงศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรม แต่ยังมีบทบาทในการเป็นครูทางศีลธรรม เป็นที่พึ่งทางจิตใจ

ของประชาชน และเป็นผู้เผยแพร่ธรรมะให้แก่สังคม ให้แนวทางในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการใช้เหตุผลและการสอนที่เข้าถึงจิตใจของประชาชน ส่งเสริมให้ พระใหม่มีความตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของ สังคม

6. เหมาะสำหรับทั้งพระใหม่และฆราวาสที่สนใจศึกษาแนวทางปฏิบัติทางธรรม แม้ว่า หนังสือจะเน้นไปที่การสอนพระใหม่ แต่ฆราวาสก็สามารถศึกษาและนำไปปรับใช้ในชีวิตได้มี การนำเสนอหลักธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เช่น หลักอริยสัจ 4 หลัก ไตรสิกขา และแนวทางการฝึกจิต เป็นแหล่งข้อมูลที่ช่วยให้ผู้สนใจธรรมะสามารถเข้าใจแนวทาง ปฏิบัติของพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง

7. มีการอ้างอิงหลักธรรมจากพระไตรปิฎกอย่างถูกต้องและครบถ้วน หนังสือเล่มนี้ อ้างอิงพระธรรมวินัยจากแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ โดยเน้นหลักการของ พระพุทธศาสนาเถรวาท นำเสนอเนื้อหาโดยใช้ข้อมูลจากพระไตรปิฎก พระวินัย และคัมภีร์ พุทธศาสนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ช่วยให้ผู้อ่านสามารถศึกษาและตรวจสอบคำ สอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง

8. เป็นงานเขียนของปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) เป็นพระเถระที่มีความรู้แตกฉานในพระพุทธศาสนาและได้รับการยอมรับใน ระดับนานาชาติ งานเขียนของท่านมีความลึกซึ้งและครบถ้วนในด้านเนื้อหา อีกทั้งยังได้รับการ อ้างอิงจากสถาบันการศึกษาทางพุทธศาสนาในหลายประเทศ หนังสือของท่านมักใช้เป็นตำรา อ้างอิงสำหรับการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมและมหาวิทยาลัย

9. สามารถใช้เป็นคู่มือการศึกษาในวัดและสำนักเรียนพระพุทธศาสนา หนังสือเล่มนี้ สามารถใช้เป็นตำราพื้นฐานสำหรับการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับต่าง ๆ มีประโยชน์ สำหรับพระอาจารย์ที่ต้องการใช้เป็นแนวทางในการสอนพระใหม่หรือฆราวาสที่สนใจ สามารถ ใช้เป็นคู่มือสำหรับการศึกษาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาทางศาสนา

10. ช่วยรักษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้คงอยู่ในสังคมไทย หนังสือเล่มนี้มีบทบาท สำคัญในการช่วยเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปสู่คนรุ่นใหม่ เป็นสื่อกลางที่ช่วยให้ผู้คนเข้าใจ หลักธรรมและสามารถนำไปใช้ได้จริง สนับสนุนให้พระภิกษุและฆราวาสร่วมกันรักษาและเผย เพล่พระพุทธศาสนาให้คงอยู่เป็นแหล่งที่พึ่งของสังคมต่อไป

จุดด้อย

จุดด้อยของหนังสือ “ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม” โดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

1. เนื้อหามุ่งเน้นไปที่พระภิกษุเป็นหลัก หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาที่ออกแบบมาเพื่อพระภิกษุและพระใหม่เป็นหลัก ทำให้ฆราวาสที่สนใจธรรมะอาจเข้าถึงได้ยากหรือไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ คำอธิบายบางส่วนเกี่ยวข้องกับพระวินัยโดยเฉพาะ ซึ่งอาจไม่ตรงกับความต้องการของผู้ที่ไม่ได้บวช

2. ใช้ภาษาทางธรรมที่ซับซ้อนในบางส่วน แม้ว่าหนังสือจะพยายามใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย แต่บางบทมีศัพท์เฉพาะทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดเชิงลึกที่อาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานทางธรรมะสับสน ขาดการอธิบายศัพท์หรือแนวคิดบางอย่างให้กระจ่างขึ้นสำหรับผู้ที่ยังไม่คุ้นเคยกับคำสอนของพระพุทธศาสนา

3. ขาดกรณีศึกษาและตัวอย่างจากชีวิตจริง หนังสือเน้นการอธิบายหลักธรรมและพระวินัยโดยใช้แนวทางเชิงทฤษฎีมากกว่าการยกตัวอย่างจากชีวิตจริง หากมีการเสริมตัวอย่างหรือเรื่องราวจากประสบการณ์จริงของพระภิกษุหรือฆราวาส จะช่วยให้เนื้อหามีความน่าสนใจและเข้าใจง่ายขึ้น

4. อาจไม่เหมาะกับผู้อ่านที่ต้องการแนวทางปฏิบัติสำหรับฆราวาส เนื่องจากหนังสือเน้นการศึกษาสำหรับพระใหม่ เนื้อหาจึงมุ่งไปที่ข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์มากกว่าการสอนธรรมะในชีวิตประจำวันสำหรับฆราวาส ผู้อ่านที่ต้องการแนวทางการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันอาจต้องหาหนังสือเสริมที่เน้นการใช้หลักธรรมในชีวิตฆราวาส

5. ไม่มีการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน แม้ว่าหลักธรรมในหนังสือจะเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลง แต่บางหัวข้ออาจต้องมีการตีความใหม่ให้สอดคล้องกับสังคมยุคปัจจุบัน เช่น บทบาทของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล หรือปัญหาทางศาสนาในสังคมปัจจุบัน หากมีการปรับปรุงเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับยุคสมัย จะช่วยให้หนังสือเป็นประโยชน์กับผู้อ่านในวงกว้างมากขึ้น

3. คุณค่าหนังสือ

หนังสือ “ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม” โดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) มีคุณค่าหลายประการที่ครอบคลุมทั้งด้านการเรียนรู้ทางธรรม การปฏิบัติศาสนา และการใช้ชีวิตในสังคมยุคปัจจุบัน นี่คือการอธิบายคุณค่าของหนังสือในรายละเอียดที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

1. การทำให้เข้าใจหลักธรรมและการปฏิบัติทางศาสนา หนังสือเล่มนี้เป็นการถ่ายทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบที่เรียบง่ายและชัดเจน ทำให้ผู้อ่านทุกระดับสามารถเข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยง่าย โดยผ่านการเล่าเรื่องราวของพระใหม่ที่เริ่มต้นการศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรม ซึ่งจะมีการอธิบายหลักธรรมต่าง ๆ เช่น การเห็นทุกข์ ความไม่เที่ยง การไม่ยึดติดและการมีสติ โดยใช้สถานการณ์ที่พระใหม่ต้องเผชิญในการเรียนรู้ ทำให้เนื้อหาดูเข้าใจง่ายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

2. การเน้นการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ในบทเรียนต่าง ๆ ภายในหนังสือ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) เน้นย้ำถึงความสำคัญของการปฏิบัติธรรมที่มีผลกระทบต่อชีวิตจริง การปฏิบัติธรรมไม่ได้เป็นเพียงแค่การศึกษาทางทฤษฎีหรือการเรียนรู้จากคำสอนเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการลงมือทำในชีวิตประจำวัน การฝึกฝนการมีสติ การปล่อยวางความยึดติด การฝึกฝนจิตใจให้สงบและมีความสุข ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถทำได้แม้ในชีวิตที่เต็มไปด้วยความท้าทาย การอธิบายการปฏิบัติธรรมในลักษณะนี้ ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจว่าการเรียนรู้ทางธรรมไม่ได้จำกัดอยู่ในวัดหรือในขอบเขตของการปฏิบัติที่ต้องใช้เวลาและสถานที่เฉพาะ แต่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ถึงเวลาที่เหมาะสมหรือในสถานการณ์ที่พิเศษ

3. การใช้ตัวอย่างชีวิตจริงในการถ่ายทอดคำสอน การที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) เลือกใช้ตัวละครที่เป็นพระใหม่ในการบรรยายและสอนพระธรรม เป็นการเลือกที่มีความหมายอย่างลึกซึ้ง เพราะพระใหม่คือตัวแทนของบุคคลที่เริ่มต้นศึกษาธรรมะ ดังนั้นการนำเสนอเรื่องราวของพระใหม่จึงช่วยให้ผู้อ่านได้เห็นการเติบโตทางจิตใจและการพัฒนาตนเองอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากจุดเริ่มต้น โดยผ่านการเรียนรู้และการปฏิบัติที่เหมาะสม การมีตัวละครเป็นพระใหม่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความเป็นมนุษย์ทั่วไปในตัวละครนั้น ๆ เช่น ความสับสนในตอนแรก ความสงสัยในคำสอน และความพยายามที่จะเข้าใจและประยุกต์ใช้คำสอนเหล่านั้นในชีวิตจริง ทำให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงและเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองและการศึกษาในพระธรรมได้อย่างลึกซึ้ง

4. การส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการศึกษาธรรม หนังสือเล่มนี้เน้นการส่งเสริมความเข้าใจว่าการศึกษาธรรมะไม่ได้เป็นแค่การรู้คำสอนจากพระพุทธเจ้าหรือการศึกษาในแง่ของทฤษฎี แต่การศึกษาระยะคือการเรียนรู้วิธีการที่จะช่วยให้จิตใจสงบ สร้างความสุข และเป็นทางออกสำหรับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง มันคือเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจ ให้สามารถเผชิญกับความยากลำบากในชีวิตได้อย่างมีสติและปัญญา นอกจากนี้ การศึกษาธรรมยังสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติมีทัศนคติที่ดีต่อชีวิตและผู้คนรอบข้าง การฝึกฝนในเรื่องของความ

เมตตา การเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น การปล่อยวางความทุกข์หรือความยึดมั่นในสิ่งต่าง ๆ จะช่วยให้เกิดการพัฒนาดังในระดับส่วนตัวและสังคม ซึ่งเป็นการสร้างความสุขที่ยั่งยืนในชีวิต

5. การฝึกปฏิบัติและการใช้ชีวิตในสังคม หนังสือเล่มนี้ไม่ได้จำกัดการศึกษาหรือการฝึกฝนเฉพาะในกรอบของการเป็นพระหรือการอยู่ในวัดเท่านั้น แต่ยังเน้นการใช้ธรรมะในการเผชิญกับปัญหาของชีวิตที่เกิดขึ้นในโลกภายนอก โดยไม่ต้องหลีกเลี่ยงหรือแยกตัวออกจากสังคม พระใหม่ในหนังสือไม่เพียงแต่ศึกษาและปฏิบัติธรรมในวัด แต่ยังนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงในสังคม ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า การปฏิบัติธรรมไม่ใช่การหลีกเลี่ยงจากโลกภายนอก แต่คือการมีสติและปัญญาในการใช้ชีวิตในโลกที่เต็มไปด้วยความไม่เที่ยงและความทุกข์

6. การสอนให้รู้จักการใช้ชีวิตอย่างมีสติและความสุข หนังสือยังสอนให้ผู้อ่านได้เรียนรู้วิธีการใช้ชีวิตอย่างมีสติในการเผชิญกับความทุกข์และความท้าทายในชีวิต การมีสติช่วยให้เราเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและสามารถเลือกที่จะตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง การใช้ชีวิตอย่างมีสติทำให้เรามีความสุขในปัจจุบัน ไม่ต้องเผชิญกับความเครียดหรือความวิตกกังวลจากอนาคตหรือการยึดติดกับอดีต

สรุปคุณค่าของหนังสือ “ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม” ไม่เพียงแต่การให้ความรู้ด้านธรรมะและการปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังให้ข้อคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตอย่างมีสติ การเติบโตทางจิตใจ การเรียนรู้ที่จะปล่อยวางและไม่ยึดติดกับสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต และการฝึกฝนจิตใจเพื่อเผชิญกับความทุกข์และปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีปัญญาและความสุข หนังสือเล่มนี้เป็นเครื่องมือที่ดีในการพัฒนาตนเองทั้งในด้านจิตใจและการใช้ชีวิตในสังคม

สรุป

หนังสือ “ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม” โดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) เป็นผลงานที่มุ่งถ่ายทอดความรู้และคำสอนทางพระพุทธศาสนาในลักษณะที่เรียบง่ายและเข้าใจง่าย พร้อมทั้งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจและการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันผ่านเรื่องราวของพระใหม่ที่เริ่มต้นการเรียนรู้และฝึกฝนธรรมะเพื่อพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์และมีความสุข การใช้พระใหม่เป็นตัวละครหลักในเรื่องทำให้อ่านสามารถเข้าใจการเติบโตทางจิตใจจากจุดเริ่มต้นของการศึกษาธรรมะไปจนถึงการฝึกฝนและการลงมือปฏิบัติจริง

1. การนำเสนอการเรียนรู้ธรรมะในชีวิตประจำวัน หนังสือเล่มนี้เน้นการถ่ายทอดคำสอนของพระพุทธเจ้าผ่านตัวละครที่เป็นพระใหม่ ซึ่งเริ่มต้นจากการไม่เข้าใจคำสอนต่าง ๆ

แต่ค่อยๆ เรียนรู้และฝึกฝนเพื่อเข้าใจหลักธรรมในชีวิตจริง ตัวละครพระใหม่จึงเป็นตัวแทนของ คนทั่วไปที่กำลังเริ่มต้นศึกษาธรรมะ โดยเน้นไปที่การใช้ชีวิตในสังคมและการนำธรรมะมาใช้ในการ ชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกมีสติในการทำกิจวัตรต่าง ๆ การรับรู้ทุกข์ และการฝึกจิตให้มีความ สงบแม้ในสถานการณ์ที่ท้าทาย

2. การพัฒนาจิตใจและการเติบโตทางธรรม เรื่องราวในหนังสือจะพาผู้อ่านไปเห็นการ เติบโตของพระใหม่ที่เริ่มต้นจากความสับสนในคำสอนทางศาสนาไปจนถึงการเข้าใจและปฏิบัติ ธรรมอย่างจริงจัง การเรียนรู้ของพระใหม่ไม่ได้จำกัดอยู่กับการฟังพระธรรมคำสอนหรือ การศึกษาทางทฤษฎี แต่เน้นการปฏิบัติธรรมในชีวิตจริง ซึ่งเป็นการสอนให้ผู้อ่านเห็นถึง ความสำคัญของการฝึกฝนและพัฒนาจิตใจ เพื่อให้สามารถเอาชนะความทุกข์และปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้

3. การฝึกสติและการปล่อยวาง หนึ่งในหลักธรรมที่ปรากฏในหนังสือคือการฝึกสติและ การปล่อยวาง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิบัติธรรม การมีสติช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถรับรู้และ เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างชัดเจน สามารถควบคุมอารมณ์และปฏิกิริยาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน จิตใจได้ดียิ่งขึ้น โดยที่ไม่ให้ความรู้สึกหรือความคิดที่เกิดขึ้นในใจมาทำลายความสงบภายใน การปล่อยวางความยึดติดในสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความคาดหวังหรือการยึดมั่นในสิ่งที่ไม่เที่ยง จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถบรรลุถึงความสงบสุขในใจ

4. การมองเห็นความไม่เที่ยงและความทุกข์ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุต โต) ใช้เรื่องราวของพระใหม่เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เที่ยงของชีวิตและโลกนี้ โดยพระใหม่ ต้องเผชิญกับความทุกข์และความไม่แน่นอนในชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งที่เราทุกคนต้องประสบในชีวิตจริง หนังสือจึงเน้นการสอนให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความไม่เที่ยงและการเผชิญกับความทุกข์ในชีวิตผ่าน การเห็นถึงความจริงนี้ เพื่อให้เกิดการปล่อยวางและการเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต

5. การนำธรรมะมาใช้ในการชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ในหนังสือไม่ได้มุ่งแค่การศึกษา ธรรมะหรือคำสอนจากพระพุทธเจ้าเท่านั้น แต่ยังเป็นการเน้นไปที่การนำหลักธรรมไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน โดยตัวละครพระใหม่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต ทั้งความไม่เข้าใจ การ เผชิญหน้ากับความทุกข์ และการพัฒนาตนเองผ่านการฝึกฝนทางจิตใจ ซึ่งสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง เช่น การเผชิญกับความเครียด การรับมือกับปัญหาภายในครอบครัว หรือการจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ

6. การฝึกฝนและปฏิบัติธรรมเป็นกระบวนการ หนังสือสอนให้ผู้อ่านเข้าใจว่าการ ฝึกฝนทางธรรมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้ในวันเดียว แต่เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา ความพยายาม

และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง พระใหม่ต้องเผชิญกับความล้มเหลวและความสับสนในช่วงแรกๆ ก่อนที่จะสามารถเข้าใจและนำธรรมะไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง การเรียนรู้และการเติบโตในธรรมะเป็นกระบวนการที่ค่อยๆ สร้างผลลัพธ์ภายในใจที่ส่งผลดีต่อชีวิต

7. การพัฒนาจิตใจเพื่อความสุขที่ยั่งยืน สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาจิตใจเพื่อมีความสุขที่ยั่งยืน โดยการนำธรรมะมาเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดและการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ การทำจิตใจให้สงบและมีสติไม่เพียงช่วยให้เรามีความสุขในปัจจุบัน แต่ยังช่วยให้เราเข้าใจและรับมือกับความทุกข์ในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น

โดยรวม “ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม” เป็นหนังสือที่มีคุณค่าในการถ่ายทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกกลุ่ม โดยไม่เพียงแค่อธิบายเรื่องของการศึกษาทางศาสนา แต่ยังช่วยให้ผู้อ่านได้เรียนรู้วิธีการนำธรรมะมาใช้ในการดำเนินชีวิตจริง การฝึกสติ การปล่อยวาง ความเข้าใจในความไม่เที่ยงของชีวิต และการพัฒนาจิตใจเพื่อเผชิญกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตอย่างมีสติและปัญญา หนังสือเล่มนี้จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถเติบโตทางจิตใจและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในโลกที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน

เอกสารอ้างอิง

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2566). ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม.

กรุงเทพมหานคร: วัดญาณเวศกวัน.

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหาร สถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช *

THE 21ST CENTURY SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE SCHOOL ADMINISTRATION TO WORLD CLASS STANDARD SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE NAKHON SI THAMMARAT

จักรกริช สันซัง¹, เบญจพร ชนะกุล² และ อโนทัย ประสาน³

Jakkrit Sansang¹, Benchaporn Chanakul² and Anotai Prasan³

¹⁻³หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹⁻³Master of Education Program in Educational Administration Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,
Thailand

Corresponding Author's Email: jakkrit601@gmail.com

วันที่รับบทความ : 17 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 21 มีนาคม 2568

Received 17 March 2025; Revised 19 March 2025; Accepted 21 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
2. ศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล 3. ศึกษาทักษะของผู้บริหาร
สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล

Citation:

* จักกริช สันซัง, เบญจพร ชนะกุล และ อโนทัย ประสาน. (2568). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผล
ต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 284-303.

Jakkrit Sansang, Benchaporn Chanakul and Anotai Prasan. (2025). The 21st Century Skills Of School
Administrators Affecting The School Administration To World Class Standard School Under The Secondary
Education Service Area Office Nakhon Si Thammarat. Journal of Interdisciplinary Social Development,
3(2), 284-303.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

และ 4. ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล โดยการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู โรงเรียนในโครงการมาตรฐานสากล โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเทียบจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan จำนวน 13 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จำนวน 285 คน และสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3. ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล คือ ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม และทักษะด้านการสร้างสรค์นวัตกรรม และ 4. แนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีทักษะที่หลากหลายเพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ควรพัฒนาการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการฟัง การพูด การสื่อสารสองทาง สร้างความเข้าใจ สร้างแรงจูงใจ และความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การประชุม แพลตฟอร์มออนไลน์ ควรเปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ และสนับสนุน ส่งเสริม การสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการบริหารจัดการ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรด้านเทคโนโลยี มีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน รวมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธา สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ: ทักษะในศตวรรษที่ 21, โรงเรียนมาตรฐานสากล, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the 21st century skills of school administrators; 2) to study school administration towards world class standard school; 3) to study 21st century school administrator skills affecting the school administration towards world class standard school; and 4. to study guidelines for the development of the 21st century skills of school administrators affecting the school administration towards world class standard school under the Secondary Education Service Area Office Nakhon Si Thammarat. The sample size is determined by referring to the standard table of Krejcie & Morgan. The sample consisted of 285 people under the Secondary Education Service Area Office Nakhon Si Thammarat include school administrators and teachers in schools under the world class standard school project. The interviews with 5 key informants. The instruments were a five-point rating scale questionnaire and structured interview. The statistics were percentage, mean, Standard Deviation correlation coefficient, multiple regression analysis, and content analysis.

The results were as follows: 1. the 21st century skills of school administrators under the Secondary Education Service Area Office Nakhon Si Thammarat overall were at high level. 2. School administration towards world class standard school under the Secondary Education Service Area Office Nakhon Si Thammarat overall were at high level. 3. Analysis results of the 21st century skills of school administrators affecting the school administration towards world class standard school under the Secondary Education Service Area Office Nakhon Si Thammarat were communication skills, technology and digital skills, moral and ethical skills, and innovation creation skills. 4. Guidelines for the development of the 21st century skills of school administrators affecting

the school administration towards world class standard school was found that the educational administrators in the 21st century need to have a variety of skills to lead their organizations to success. They should develop effective communication skills, including listening, speaking, two-way communication, creating understanding, creating motivation and cooperation in work, using a variety of communication channels, such as meetings, online platforms, should be open to new ideas and support and promote the creation of learning innovations, apply technology to management, build a network of cooperation with technology organizations, continuously learn and develop themselves, support the use of technology in teaching and learning, including being a good role model, building trust and faith, creating a strong organizational culture, promoting morality and ethics, and using good governance principles in the management of school educational.

Keywords: 21st Century Skills, World Class Standard School, The Secondary Education Service Area Office Nakhon Si Thammarat

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 เกิดจากการปฏิวัติเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลกระทบต่อบริบทต่าง ๆ ทั้งด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรม และการศึกษา ทำให้ประชาชนทุกช่วงวัยต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (จิตติมา วรณศรี, 2564) ความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนในยุคนี้ส่งผลต่อการจัดการศึกษาที่ต้องเกิดการปรับตัว และเปลี่ยนแปลงแนวทาง วิธีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องและตอบสนองความต้องการ พฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งพบว่าระบบการศึกษาของไทยก็ยังมีปัญหาหลายประการ ทั้งในด้านคุณภาพการจัดการศึกษาในทุกระดับคุณภาพผู้เรียน คุณภาพของบุคลากร ประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการ และด้านโอกาสความเสมอภาคทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้นการศึกษายุคใหม่ต้องเตรียมความพร้อมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะและความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการ

เปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการปฏิวัติดิจิทัลและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ธีระ รุญเจริญ, 2545)

การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและรุนแรง (วิจารณ์ พานิช, 2558) โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำการปฏิรูปการเรียนรู้และขับเคลื่อนองค์กรให้สอดคล้องกับนโยบายและกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในยุคดิจิทัล (อภิรักษ์ บุปผาชื่น, 2563) ซึ่งภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและคุณภาพการบริหารสถานศึกษา โดยต้องมีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการจัดการอย่างมืออาชีพ (ธีระ รุญเจริญ, 2553) ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะด้านการบริหารงาน ความเป็นผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ รวมถึงมีวิสัยทัศน์กว้างไกล พร้อมนำพาสถานศึกษาไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการบริหารจัดการที่ทันสมัย ยืดหยุ่น และระดมทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Katz, 1983) สำหรับการยกระดับมาตรฐานสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการจัดการระบบคุณภาพตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) เพื่อพัฒนาองค์กรให้มีวิธีปฏิบัติและผลการดำเนินงานในระดับมาตรฐานโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) โดยแนวทางการบริหารแบ่งเป็น 7 หมวด ได้แก่ การนำองค์กร, การวางแผนเชิงกลยุทธ์, การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, การวัด วิเคราะห์และจัดการความรู้, การมุ่งเน้นบุคลากร, การจัดการกระบวนการ และผลลัพธ์ ซึ่งโรงเรียนสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของตนเองเพื่อมุ่งสู่ความเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช มีภารกิจในการดูแลและพัฒนาการศึกษาครอบคลุมทุกอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีโรงเรียนในกำกับดูแลจำนวน 71 โรงเรียน ได้กำหนดค่าเป้าหมายคุณภาพของผู้เรียนในระดับดีเลิศ อาทิ ผู้เรียนต้องมีความเก่ง ดี มีความสุข พร้อมทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ชีวิต และการใช้เทคโนโลยี รวมถึงมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ในด้านการบริหารและจัดการ ได้ดำเนินการจัดระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน มุ่งพัฒนาวิชาการและพัฒนาครูให้มีความเชี่ยวชาญ ตลอดจนจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการบริหารและการเรียนรู้ ส่วนกระบวนการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ออกาสผู้เรียนมีส่วนร่วมผ่านการคิดและปฏิบัติจริง รวมทั้งมีระบบประเมินผลผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการขับเคลื่อนนโยบาย

โรงเรียนมาตรฐานสากล โดยดำเนินงานใน 3 ด้านหลัก คือ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้โรงเรียนในพื้นที่มีคุณภาพเทียบเท่าระดับสากล และเตรียมพร้อมสำหรับการแข่งขันในเวทีโลก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช, 2567)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน ได้ศึกษาทักษะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศและแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลของทุกระดับ รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลเพื่อให้ประสบผลสำเร็จมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล
3. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล

สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

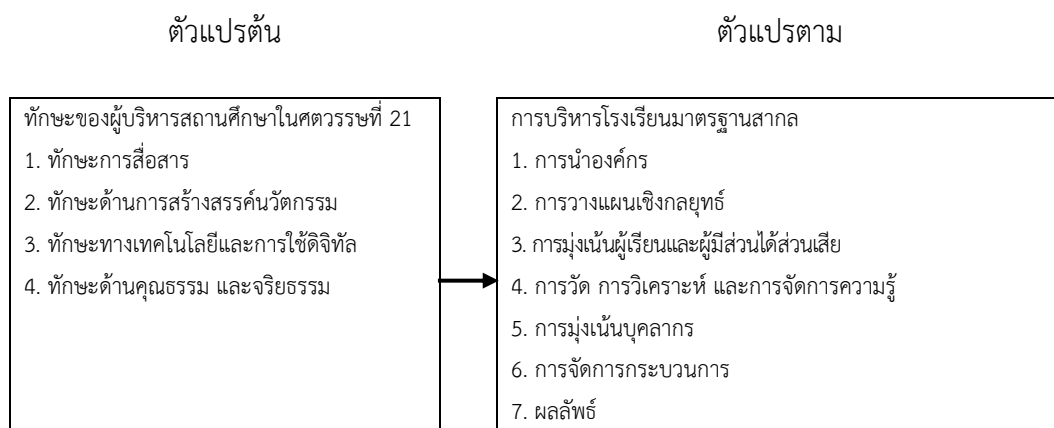
การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้ศึกษาตามแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการ ดังนี้ Doe (2009), Joshi (2012), Weigel (2012), วิจารย์ พานิช (2555), สมเกียรติ ตั้งกิจวา

นิชัย (2556), แพรดาว สอนองพันธ์ (2557), กรรณิกา เรตมอนต์ (2559), ไกรสร เจียมทอง (2561), ธวัชชัย แสนดวง (2561) และ พิกุล นามสูง (2565) ซึ่งทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการใช้กลยุทธ์และกระบวนการในการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ทักษะการสื่อสาร (2) ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (3) ทักษะด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล และ (4) ทักษะด้านคุณธรรมและจริยธรรม

แนวคิดการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล หมายถึง โรงเรียนที่มีการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ โดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับมาตรฐานสากล การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางและเทียบเคียงมาตรฐานสากล มีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ โดยมีมาตรฐานการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบ 7 หมวด คือ (1) การนำองค์กร (2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (3) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (5) การมุ่งเน้นบุคลากร (6) การจัดการกระบวนการ (7) ผลลัพธ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2561))

จากแนวคิด ทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์และนำมาออกแบบเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ได้ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งจะประกอบด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รายละเอียดการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู โครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 13 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 13 คน ครู จำนวน 1,159 คน รวมทั้งสิ้น 1,172 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู โครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 13 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเทียบจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970, 607 - 610) และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 13 คน และครู จำนวน 272 คน รวมทั้งสิ้น 285 คน

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพงานวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล (OBECQA) หรือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เคยมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ผ่านโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล (OBECQA) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

2. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล มีกระบวนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล รวมถึง

แนวทางการสร้างแบบสอบถามโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1967, 90-95)

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง ให้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

3. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ความถูกต้อง และความชัดเจนของคำถาม

4. นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) เชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ (Index of Items Objective Congruence: IOC) ผลที่ได้คือข้อคำถามมีค่า IOC เท่ากับ 0.67 - 1.00

5. นำเครื่องมือที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรในสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1970, 161) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.92

6. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผ่านการทดลองแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข จัดทำฉบับสมบูรณ์และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกซึ่งช่วยเสริมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยให้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและลงลึกในประเด็นที่ต้องการศึกษา (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2554) มีกระบวนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและวิธีการการออกแบบแบบสัมภาษณ์และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำเสนอแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

3. ปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ และร้อยละ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

นครศรีธรรมราช โดยวิธีวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, 121)

3.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช สร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยการ วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549, 441-462)

3.4 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาจากข้อมูลแบบสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ เนื้อหา โดยวิธีการตีความและสร้างข้อสรุป และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n = 285)	ร้อยละ
1. ตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา		
ผู้บริหารสถานศึกษา	29	10.18
ครู	256	89.82
รวม	285	100
2. เพศ		
ชาย	141	49.47
หญิง	144	50.53
รวม	285	100
3. อายุ		
21 - 30 ปี	58	20.35
31 - 40 ปี	130	45.61
41 - 50 ปี	83	29.12
51 ปีขึ้นไป	14	4.91

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n = 285)	ร้อยละ
รวม	285	100
4. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
น้อยกว่า 10 ปี	90	31.58
10 - 20 ปี	144	50.53
20 ปีขึ้นไป	51	17.89
รวม	285	100
5. ขนาดสถานศึกษา		
ขนาดเล็ก	-	-
ขนาดกลาง	57	20.00
ขนาดใหญ่	137	48.07
ขนาดใหญ่พิเศษ	91	31.93
รวม	285	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มีตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 10.18 และครู จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 89.82 ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศชาย จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 49.47 และเพศหญิง จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 50.53 มีอายุ 21 - 30 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 20.35 มีอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 45.61 มีอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 29.12 และมีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.91 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 10 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 31.58 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 10 - 20 ปี จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 50.53 และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 20 ปีขึ้นไป จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 17.89 ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 48.07 และปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 91 คน คิดเป็น ร้อยละ 31.93

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ทักษะการสื่อสาร	4.47	0.53	มาก
2. ทักษะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.45	0.56	มาก
3. ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	4.43	0.56	มาก
4. ทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.44	0.57	มาก
รวม	4.45	0.55	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะการสื่อสาร ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.53) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาทักษะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.56) และทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.56)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล

การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การนำองค์กร	4.45	0.57	มาก
2. การวางแผนเชิงกลยุทธ์	4.46	0.55	มาก
3. การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.43	0.60	มาก
4. การวัดการวิเคราะห์และการจัดการเรียนรู้	4.50	0.53	มาก
5. การมุ่งเน้นบุคลากร	4.43	0.59	มาก
6. การจัดการกระบวนการ	4.47	0.55	มาก
7. ผลลัพธ์	4.45	0.55	มาก

การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
รวม	4.47	0.56	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวัดการวิเคราะห์และการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.53) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาด้านการจัดการกระบวนการ ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.55) และด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.59)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล

ตัวแปร	b	Std.Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.435	.152		2.867	.004
ทักษะการสื่อสาร (X_1)	.295	.047	.297	6.279	.000
ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (X_3)	.243	.041	.289	5.890	.000
ทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม (X_4)	.220	.035	.246	6.223	.000
ทักษะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม (X_2)	.116	.041	.176	3.541	.000
<hr/>					
R = .851	$R_2 = .725$		F = 184.590		
<hr/>					
SE est = .132213	R2 adj = .721		a= .435		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จำนวน 4 ด้าน คือ ทักษะการสื่อสาร (X_1) ทักษะทางเทคโนโลยี และการใช้ดิจิทัล (X_3) ทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม (X_4) และทักษะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม (X_2) โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน

สมการพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา ในรูปคะแนนดิบ $\hat{Y} = .435 + .295(X_1) + .243(X_3) + .220(X_4) + .116(X_2)$ สมการพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา ในรูปคะแนนมาตรฐาน $\hat{z} = .297(X_1) + .289(X_3) + .246(X_4) + .176(X_2)$ สามารถพยากรณ์การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ได้ร้อยละ 72.5

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์แนวทางการทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

แนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีทักษะที่หลากหลายเพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ควรมีพัฒนาการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการฟัง การพูด การสื่อสารสองทาง สร้างความเข้าใจ สร้างแรงจูงใจ และความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การประชุม แพลตฟอร์มออนไลน์ ควรเปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ และสนับสนุน ส่งเสริม การสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการบริหารจัดการ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรด้านเทคโนโลยี มีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน รวมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธา สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา

อภิปรายผล

1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า ทักษะการสื่อสาร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี แก้วเชิด (2564) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหาร

สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความร่วมมือของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้ ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ด้านการมีภาวะความเป็นผู้นำ และด้านการพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี ทั้งนี้สืบเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีความชัดเจนในคำสั่งมอบหมายงาน ให้คำแนะนำหรือชี้แนะให้บุคลากรปฏิบัติตามได้อย่างโดดเด่น เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา มีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น ได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็นเข้าใจง่าย มีการสื่อสารเหมาะสมกับสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน สามารถเจรจา ตอรอง โนมน้าว และเกลี้ยกล่อม เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

2. การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธินี เณรเกิด (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาฬสินธุ์ พบว่า สภาพปัญหาของการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำสามอันดับแรก ดังนี้ ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามลำดับ สืบเนื่องมาจากการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการเรียนรู้ เป็นตัวแปรสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลต้องมีความรู้และผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการติดตามความก้าวหน้าเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา มีการจัดทำตัวชี้วัดการดำเนินงานตามกรอบทั้งในระยะเวลาอันสั้นและระยะยาว มีวิธีการรวบรวม บูรณาการข้อมูลสารสนเทศให้มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจระดับโรงเรียนและสร้างนวัตกรรม และด้านการจัดการกระบวนการ เพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดกระบวนการในระบบงานโดยรวมเป็นขั้นตอนภายในโรงเรียน ใช้ทรัพยากรกับระบบงานภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีวิธีการในการออกแบบและสร้างนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

3. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช คือ ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม และทักษะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา ผลประสาธ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพของ โรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล และทักษะการทำงานเป็นทีม มีอำนาจพยากรณ์ ประสิทธิภาพของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 แสดงว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 4 ทักษะร่วมกันพยากรณ์ผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

แนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การฟังอย่างตั้งใจ การสื่อสารที่ชัดเจนและกระชับ สื่อสารแบบสองทางเพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันในการปฏิบัติงาน มีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและแรงจูงใจ สร้างความเข้าใจในเป้าหมายร่วมกัน โปร่งใสและเข้าใจง่าย และการจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจ มีการสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ และใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การประชุม กล้องรับฟังความคิดเห็น แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้อย่างสะดวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ วงศ์คำจันทร์ และชลภรณ์ สุวรรณสัมฤทธิ์ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการสื่อสารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 พบว่า แนวทางพัฒนาทักษะการสื่อสารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับทักษะการสื่อสารเพิ่มขึ้น เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการ

ใช้ทักษะการสื่อสารด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนา ปรับใช้ในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการเปิดรับแนวคิดใหม่และการสนับสนุนการทดลอง นวัตกรรมมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และดิจิทัล เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำแนวปฏิบัติที่ดีมาปรับใช้ในโรงเรียน มีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธา สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร สถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช คือ ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม และทักษะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 จากผลการวิจัยทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทักษะทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นควรมีการส่งเสริมทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ด้านผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้อย่างสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีของผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง และมีรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน เช่น การอบรมออนไลน์ หรือการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 1.2 จากผลการวิจัยการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล หมวดการมุ่งเน้นบุคลากร และหมวดการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการกำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันและความพึงพอใจของบุคลากร โดยการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ มีค่านิยมและเป้าหมายร่วมกัน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร รวมถึงสนับสนุนการอบรมและพัฒนาทักษะตามความสนใจของแต่ละบุคคล นอกจากนี้

ควรมีการวิเคราะห์และระบุจำนวนนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อวางแผนเชิญชวนให้เข้ารับบริการทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงใช้ข้อมูลจากโรงเรียนคู่เทียบเคียงมาประกอบการพิจารณาในการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ควรใช้ผลจากการวิจัยเป็นสารสนเทศในการส่งเสริม พัฒนา ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด โดยจัดทำหลักสูตรอบรมสัมมนาเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียน มาตรฐานสากล เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา เรตมอนด์. (2559). ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ไกรสร เจียมทอง. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จิตติมา วรณศรี. (2564). การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล. พิษณุโลก : รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2545). รายงานวิจัยสภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- ธีระ รุญเจริญ. (2553). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปการสอนและการประเมินภายนอก รอบสาม. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จามจุรี โปรดักต์.
- พิกุล นามสูง. (2565). การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารนวัตกรรมการบริหาร การศึกษา, 1(2), 30-43.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์. กรุงเทพมหานคร: ตาตา พัฒนา.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พี. ดิงแมสโปรดักส์ จำกัด.
- พิชิต ฤทธิ์เจริญ. (2554). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: เฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์.
- แพรวดา สอนง้วน. (2557). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มนตรี แก้วเขต. (2564). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต่อการส่งเสริมความร่วมมือของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. วารสารนาคบุตรปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 13(2), 202-210.
- ศิริรัตน์ วงศ์คำจันทร์ และชลารณ สุวรรณสัมฤทธิ์. (2566). ทักษะการสื่อสารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(3), 825-838.
- สุธินี เณรเกิด. (2567). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคพื้นใต้. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 21(3), 141-152.
- สุพัตรา ผลประสาท. (2566). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร. ใน ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนา การศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. (2556). ปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ & สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). โรงเรียนมาตรฐานสากล คู่มือการบริหารจัดการระบบคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กลุ่มนโยบายและแผน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อภิรักษ์ บุปผาชื่น. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม: การขับเคลื่อนองค์การสู่ความเป็นเลิศ. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 4(3), 205-216.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing* (3rd ed.). New York: Harper & Row.
- Doe, J. (2009). 21st century school administration skills assessment report (online). Retrieved April 15, 2024, from <http://www.ndlead.k12.nd.us/surveys/SASamplerreport.pdf>
- Joshi, M. (2012). *Administration skills* [e-book]. Retrieved April 23, 2024, from https://www.academia.edu/2584515/Administration_Skills
- Katz, R. L. (1983). *Executive success management*. New York: John Wiley & Sons.
- Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. New York: McGraw-Hill.
- Weigel, (2012). *Management skills for the 21st century: Avis Gaze / Preparing school leaders: 21st century skills and National Association of Secondary School Principals (NASSP)*. (n.p.).

การศึกษาแนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครปฐม เขต 2*

A STUDY OF THE GUIDELINE FOR EDUCATIONAL RESOURE
MOBILIZATION FOR THE EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION
SCHOOL UNDER NAKHON PATHOM PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2

ล่อ วิลัย¹, สกุล เกียรติจิรวีวัฒน์² และ พิศาระวี วีระพงศ์พร³

Laor Wilai¹, Sakul Kiatjeeravirat² and Pisarawee Weeraphongporn³

¹⁻³มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻³Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 27 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 29 มีนาคม 2568

Received 21 March 2025; Revised 27 March 2025; Accepted 29 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาปัญหาในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 และ 2. เพื่อศึกษาแนวทางในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

Citation:

* ล่อ วิลัย, สกุล เกียรติจิรวีวัฒน์, และพิศาระวี วีระพงศ์พร. (2568). การศึกษาแนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 304-318.

Laor Wilai, Sakul Kiatjeeravirat, and Pisarawee Weeraphongporn. (2025). A Study Of The Guideline For Educational Resoure Mobilization For The Educational Opportunity Expansion School Under Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 2. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 304-318.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำนวน 237 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่&มอร์แกน และกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และนักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 7 คน การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.42 - 0.77 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัญหาในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง และยังพบว่าด้านที่มีปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม ได้แก่ ทรัพยากรด้านงบประมาณ และทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์

2. แนวทางในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ประกอบด้วย

2.1 ทรัพยากรด้านงบประมาณ (1) ควรมีการศึกษา วิเคราะห์ กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการระดมทรัพยากร (2) ควรมีการวิจัยการระดมทรัพยากร (3) ควรมีการจัดกิจกรรมระดมทรัพยากรงบประมาณที่หลากหลาย (4) ควรจัดกิจกรรมนันทนาการกับกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียน (5) ควรรายงานผลการนำงบประมาณไปใช้

2.2 แนวทางในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ (1) โรงเรียนควรวางแผนและกำหนดนโยบาย และ (2) ในการบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ภายหลังที่ได้รับการสนับสนุน โรงเรียนควรดำเนินการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับไปดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ อย่างเป็นระบบ คำนึงค่า ประหยัด ประเมินผลก่อนใช้ระหว่างใช้ และหลังใช้งาน

คำสำคัญ : การระดมทรัพยากรทางการศึกษา, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study the problems and approaches to mobilize educational resources of the educational opportunity expansion schools under the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 2 and 2. to study the approach to mobilizing educational resources of schools expanding educational opportunities under the Nakhon Pathom primary educational service area office 2. about 237 persons, The target group of experts is school administrators, teachers academic administrators 7 persons. Quantitative data using a 5 - level scale questionnaire have a classification power value between 0.42 and 0.77 and a confidence value of 0.97, Analyze data using mean and standard deviation. Qualitative data is collected using interviews, content analysis, and descriptive presentations.

The research has found that

1. The problem of mobilizing educational resources of the educational opportunity expansion schools under Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 2 is moderate, It was also found that the problem areas with an average higher the total average were budget resources and material resources.

2. Guidelines for the mobilization educational resources of the educational opportunity expansion schools under Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 2

2.1 In terms of budgetary resources, (1) there should be a study, analysis, and target group for resource mobilization. (2) There should be research on resource mobilization. (3) A variety of budget resource mobilization activities should be organized. (4) Recreational activities should be organized with groups of people who have good relationships with the school. and (5) The results of budget implementation should be reported.

2.2 Guidelines for mobilizing educational resources of the educational opportunity expansion schools under Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 2 in terms of material resources and equipment are: (1) Schools should plan and set policies. and (2) In managing materials and equipment after receiving support, the school should use the materials and equipment received to achieve the objectives. worth it. Economical, evaluate before, during and after use.

Keywords: Educational resource mobilization, The Educational Opportunity Expansion Schools, Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 2

บทนำ

การบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต้องอาศัยทรัพยากรทางการศึกษาที่อยู่ทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยยึดหลักการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด ทรัพยากรทางการศึกษาจึงมีความจำเป็นและเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างสูงที่จะนำไปให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรงบประมาณ และทรัพยากรอาคารสถานที่ (ปรีชา คัมภีร์พันธ์, 2547, หน้า 87) ทรัพยากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การบริหารงานของผู้บริหารดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ทรัพยากรทางการศึกษาจึงมีความจำเป็นต่อหน่วยงานสถานศึกษาในการบริหารงานทางการศึกษา ดังนี้ 1. เพื่อสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมจำเป็นต้องใช้ทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นคน เงิน วัสดุหรือสิ่งอื่น ๆ ถ้าหากไม่มีทรัพยากรแล้ว การดำเนินกิจกรรมก็ไม่สามารถดำเนินไปได้ หรืออาจทำได้แต่ไม่สามารถได้ผลดี 2. เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานในการจัดสรรทรัพยากรให้แก่หน่วยงานนั้น เช่น การจัดหาทรัพยากรทางด้านเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงในการทำงาน 3. เพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมใหม่ ๆ การบริหารทรัพยากร นอกจากจะเป็นการบริหารเพื่อให้หน่วยงานดำเนินกิจกรรมปกติธรรมดาของหน่วยงานแล้ว ยังเป็นการบริหารทรัพยากรเพื่อเสาะแสวงหาความคิดใหม่ ๆ ด้วย 4. เพื่อเป็นการกระจายทรัพยากรในการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ โดยอาศัยเกณฑ์ต่าง ๆ ในการบริหาร เช่น เกณฑ์ความรับผิดชอบของงาน เกณฑ์ความสอดคล้องกับนโยบายหรือภารกิจหลัก และเกณฑ์ความจำกัดของทรัพยากร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ระบุให้สถานศึกษามีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติยังมีปัญหาหลายประการ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่มีคุณภาพและมาตรฐานต่ำกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจาก พื้นฐานความขาดแคลนทั้งงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ ขาดแคลนครูทั้งปริมาณและคุณภาพ ขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากชุมชน บางแห่งที่ตั้งอยู่เขตชนบท จึงมีความเสียเปรียบด้านปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความไม่เสมอภาคในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สุวิทย์ ยอดสละ, 2554) ถึงแม้ว่ารัฐบาลพยายามที่จะจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้กับโรงเรียนต่าง ๆ แต่ปัญหาเรื่องความพอเพียง ความเสมอภาค และคุณภาพก็ยังคงไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ที่กล่าวถึงปัญหาการศึกษาไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559) ว่าได้ใช้แผนมาเป็นเวลากว่า 6 ปีจนถึงปัจจุบันที่กล่าวถึงการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาไม่ได้มาจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาสำคัญหลายประการ ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดใหญ่ เช่น 1. โรงเรียนแต่ละแห่งได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาจากรัฐบาลโดยจัดสรรตามรายหัวนักเรียน ซึ่งการจัดสรรงบประมาณในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนน้อยอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ กล่าวคือ ได้รับงบประมาณน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียน มากกว่า ส่งผลให้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขาดทั้งอุปกรณ์ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนลดน้อยลง 2. ปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และจำนวนครูไม่ครบกลุ่มสาระเนื่องจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสัดส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียน 20 คน ซึ่งสัดส่วนดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาในการจัดสรรครูแก่นักเรียนบางแห่งที่มีจำนวนนักเรียนน้อย ทำให้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ครูไม่ครบทุกสาขาวิชา 3. โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนขนาดเล็ก ประชากรมีฐานะยากจน ทำให้ไม่มีศักยภาพในการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียน

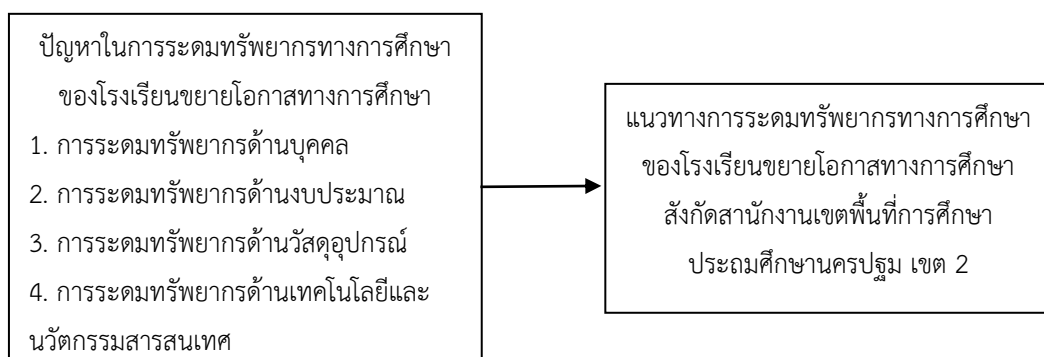
โดยปกติทั่วไปของสถานการณ์ปัจจุบันสภาพปัญหาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 การแก้ไขปัญหา

หรือการจัดการศึกษาจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรทางการศึกษาทุกด้าน เพื่อจะพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางด้านบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมสารสนเทศ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้รับการจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการ โรงเรียนหลายแห่งจึงต้องมีแนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษาในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง ด้วยวิธีการตามความเหมาะสม บางโรงเรียนมีวิธีการระดมทรัพยากรทางการศึกษาได้เพียงพอกับความต้องการในการบริหารสถานศึกษาของตนเอง แต่ยังมีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอีกหลายแห่งที่ขาดความรู้ ความเข้าใจถึงแนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเป็นจำนวนมาก

ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 เพื่อนำผลการศึกษามาเผยแพร่ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยการศึกษาแบบมีโครงสร้าง กับผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และนักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 7 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 35 คน ครู จำนวน 548 คน รวมทั้งสิ้น 583 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ปีการศึกษา 2564 ประกอบด้วยผู้บริหาร 35 คน ครู 199 คน รวม 234 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่ & มอร์แกน ในส่วนของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และนักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ปัญหาในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.42 - 0.77 และมีความเชื่อมั่น 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยทำหนังสือราชการถึงผู้อำนวยการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครปฐม เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 234 ฉบับ และนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ร้อยละ (Percentage)

2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) และ

2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การเก็บข้อมูลแนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) กับผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คณะผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษหรือสูงกว่า มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 7 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผลการวิจัย

1. จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ปัญหาในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีปัญหาค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมสองด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรงบประมาณ และด้านทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้ผลการศึกษา ดังนี้

1.1 ด้านงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ (1) การวิเคราะห์และกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการ

ระดมทรัพยากรงบประมาณ (2) การรายงานการระดมทรัพยากรงบประมาณให้ผู้สนับสนุนทราบ และ (3) การจัดทำโครงการระดมทรัพยากรงบประมาณ และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ (1) การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานการระดมทรัพยากรการเงินต่อชุมชน และสาธารณชนได้รับทราบ (2) การสรุปผล การรายงานผลการระดมทรัพยากรงบประมาณ และนำผลการประเมินไปปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไป และ (3) การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการระดมทรัพยากรงบประมาณ

1.2 ด้านทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ (1) การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ภายหลังที่ได้รับการสนับสนุน (2) การรายงานการระดมทรัพยากรงบประมาณให้ผู้สนับสนุนทราบ และ (3) การยกย่องและประกาศเกียรติคุณแก่ผู้สนับสนุน และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ (1) การสำรวจข้อมูลความต้องการความจำเป็น วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการศึกษา (2) การจัดทำข้อมูลบุคคล ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถานประกอบการ มูลนิธิ การกุศลที่เป็นเครือข่ายของโรงเรียน และ (3) การรายงานผลการระดมทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ ต่อหน่วยงานต้นสังกัด และผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ

1.3 ด้านทรัพยากรบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ (1) การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการระดมทรัพยากรบุคคล (2) การสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน และ (3) การนำผลการประเมินการระดมทรัพยากรบุคคลมาปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงานในครั้งต่อไป และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ (1) การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการระดมทรัพยากรบุคคล (2) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการระดมทรัพยากรบุคคลในด้านต่าง ๆ และ (3) การรายงานผลการระดมทรัพยากรบุคคลต่อหน่วยงานต้นสังกัดและผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ

1.4 ด้านทรัพยากรเทคโนโลยีและนวัตกรรม สารสนเทศ โดยรวมในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ (1) การประสานงานการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (2) การประกาศและเผยแพร่เกียรติคุณแก่ผู้สนับสนุน และ (3) การจัดทำโครงการการระดมเทคโนโลยีและนวัตกรรมสารสนเทศเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด 3 ลำดับ คือ (1) การรายงานผลการระดมทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศต่อหน่วยงานต้นสังกัดและผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ (2) การกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการระดมทรัพยากรด้านเทคโนโลยี

และนวัตกรรมสารสนเทศ และ (3) การนำผลการประเมินการระดมทรัพยากรเทคโนโลยีและนวัตกรรมสารสนเทศมาปรับปรุงแก้ไขในการบริหารโครงการในครั้งต่อไป

2. แนวทางในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ประกอบด้วย

2.1 การระดมทรัพยากรด้านงบประมาณ

2.1.1 ควรมีการศึกษา วิเคราะห์ กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการระดมทรัพยากร โดยการรวบรวมข้อมูล ผู้ที่เคยบริจาคและผู้ที่กำลังจะบริจาค

2.1.2 ควรมีการวิจัยการระดมทรัพยากร เช่น การศึกษาความเป็นไปได้ ประเด็นที่กำหนดในการขอรับการสนับสนุน เป็นต้น

2.1.3 ควรมีจัดกิจกรรมระดมทรัพยากรงบประมาณที่หลากหลาย เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน

2.1.4 ควรจัดกิจกรรมนันทนาการกับกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียน

2.1.5 ควรรายงานผลการนางงบประมาณไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการบริจาค

2.2 ด้านการระดมทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์

2.2.1 โรงเรียนควรวางแผนและกำหนดนโยบาย ศึกษานโยบายรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอื่น ๆ ร่วมด้วย และประชุมร่วมกันกับผู้มีส่วนได้เสีย ในการวางแผนการระดมทรัพยากรของโรงเรียน

2.2.2 ในการบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ภายหลังที่ได้รับการสนับสนุน ควรดำเนินการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับไปดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ แต่งตั้งคณะกรรมการให้มีการดำเนินการใช้วัสดุอย่างเป็นระบบ คัดค้าน ประหยัด ประเมินผลก่อนใช้ระหว่างใช้ และหลังใช้งาน

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนยังอยู่ในความสนใจของผู้ที่มีความประสงค์จะบริจาค โดยมีเหตุจูงใจให้มีการลดหย่อนภาษีเงินได้ตามกฎหมาย 2 เท่า ของจำนวนงบประมาณที่บริจาคอีกทั้งการระดม

ทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ส่วนใหญ่นิยมจัดกิจกรรมการระดมทรัพยากรทางการศึกษาในโอกาสต่าง ๆ ที่บุคคลที่มีความสัมพันธ์กับโรงเรียน ได้จัดกิจกรรมพบปะสังสรรค์ เช่น การจัดงานศิษย์เก่าของโรงเรียนรุ่นต่าง ๆ วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ จึงทำให้การระดมทรัพยากรของโรงเรียนไม่พบปัญหามากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา ยนต์ศิริ (2562, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อการบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลวิจัยพบว่า ปัญหาการระดมทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีปัญหาระดับปานกลาง จากผลการวิจัยที่ พบว่า แนวทางในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 การระดมทรัพยากรด้านงบประมาณ ประกอบด้วย (1) ควรมีการศึกษา วิเคราะห์ กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการระดมทรัพยากร โดยการรวบรวมข้อมูลผู้ที่เคยบริจาค และผู้ที่คาดว่าจะบริจาค (2) ควรมีการวิจัยการระดมทรัพยากร เช่น การศึกษาความเป็นไปได้ ประเด็นที่กำหนดในการขอรับการสนับสนุน เป็นต้น (3) ควรมีกิจกรรมระดมทรัพยากรงบประมาณที่หลากหลาย และเหมาะสมกับบริบทโรงเรียน (4) ควรจัดกิจกรรมนันทนาการกับกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียน (5) ควรรายงานผลการนำงบประมาณไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการบริจาค ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงหลักการที่นำไปสู่การระดมทรัพยากรทางการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับหลักการระดมทรัพยากรที่ประสบผลสำเร็จ ตามข้อเสนอของ Rosso (1991, p 11) ซึ่งได้เสนอหลักการระดมทรัพยากรทางการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย 1. ความเชื่อมโยงกับหน่วยงาน (Linkage: L) ซึ่งมักจะหมายถึง การเชื่อมโยงบุคคลต่อบุคคลกับกลุ่มเพื่อนของผู้บริจาคในปัจจุบัน การพบปะส่วนบุคคลกับผู้มีศักยภาพในการเป็นผู้บริจาคย่อมทำให้เกิดการบริจาคได้ ความเชื่อมโยงนี้อาจจะหมายถึงความเชื่อมโยงทางด้านภูมิศาสตร์ ด้านอารมณ์ และด้านวิชาชีพ หน่วยงานควรคิดทบทวนหลักการเรื่องความเชื่อมโยงนี้ในฐานะที่เป็นเครือข่ายและเป็นตัวกำหนดว่าใครรู้จักใคร ใครสามารถจัดการและดำเนินการเรื่องการพบปะ เพื่อก่อให้เกิดการบริจาคที่ประสบผลสำเร็จ 2. ความสามารถในการบริจาค (Ability: A) เป็นเครื่องวัดความสามารถด้านการเงินที่หน่วยงานคาดการณ์ว่ามีความเหมาะสม การวิจัยด้านการตลาดก่อนการระดมทรัพยากรทางการศึกษา จะช่วยกำหนดความสามารถด้านการเงินของผู้คาดว่าจะบริจาคได้ การประเมิน

ความสามารถด้านการเงินโดยกลุ่มเพื่อนที่มีความเชื่อมโยงกับผู้ที่คาดว่าจะบริจาคก็เป็นวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการกำหนดคุณลักษณะด้านนี้ และ 3. ความสนใจ (Interest: I) ในภารกิจของหน่วยงานเป็นเรื่องสำคัญ ถึงแม้ว่าบุคคลจะมีความสามารถในการบริจาคแต่พวกเขาจะไม่บริจาคถ้าพวกเขาไม่มีความสนใจ ความสนใจทำให้เกิดการติดตามข้อมูลข่าวสาร และนำไปสู่การมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดของ Seiler ที่กล่าวว่า การระดมทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้ระดมทรัพยากรจะต้องรู้จักกลุ่มผู้บริจาค (Identifying the Constituency) และการระดมทรัพยากรจะเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้จะต้องมีการแสวงหาแหล่งทุนและสามารถประเมินศักยภาพของผู้ที่คาดว่าจะให้ทุนได้ (Seiler, 2002: 25) ซึ่งผลการวิจัยของ บุญส่ง จอมหงษ์ และกาญจน์ เรืองมนตรี (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการพัฒนาการระดมทุนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ที่ศึกษาความต้องการจำเป็นการระดมทุน ซึ่งได้แก่ การวางแผน แนวทางการระดมทุนสำหรับสถานศึกษาและการประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งมีประเด็นที่ค้นพบในงานวิจัยในครั้งนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการศึกษา พบว่า แนวทางมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าแนวทางในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ประกอบด้วย

2.1 การระดมทรัพยากรด้านงบประมาณ ควรมีการศึกษา วิเคราะห์ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ในการระดมทรัพยากร โดยการรวบรวมข้อมูลผู้ที่เคยบริจาคและผู้ที่คาดว่าจะบริจาค ควรมีการวิจัยการระดมทรัพยากร เช่น การศึกษาความเป็นไปได้ ประเด็นที่กำหนดในการขอรับการสนับสนุน เป็นต้น ควรมีการจัดกิจกรรมระดมทรัพยากรงบประมาณที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทโรงเรียน ควรจัดกิจกรรมนันทนาการกับกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียนและ

2.2 โรงเรียนควรวางแผนและกำหนดนโยบาย ศึกษานโยบายรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอื่น ๆ ร่วมด้วย และประชุมร่วมกันกับผู้มีส่วนได้เสีย ในการวางแผนการดำเนินงานระดมทรัพยากรของโรงเรียน ในการบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ภายหลังที่ได้รับการสนับสนุน ควรดำเนินการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับไปดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ แต่งตั้งคณะกรรมการให้มีการดำเนินการใช้วัสดุอย่างเป็นระบบ คำนวณ ประหยัด

ประเมินผลก่อนใช้ ระหว่างใช้ และหลังใช้งาน ข้อค้นพบดังกล่าวนี้ว่าเป็นหลักการที่ผู้บริหารโรงเรียนได้นำเอาหลักการ/ทฤษฎีการบริหาร มาประยุกต์ใช้ในการระดมทุนและทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562, หน้า 25) ได้ให้ความหมาย แนวคิด “4M’s” ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) และการจัดการ (Management) เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการลงทุนในทรัพยากร เพื่อการศึกษาของโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment; PISA) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิณสุตา สิริธรรังศรี (2562) ผลการวิจัยพบว่า 1. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ระดับนโยบายมีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน ในระดับสถานศึกษามีการระดมทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ปัญหาคือ ขาดการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จก็คือ การวางแผนที่ดี การมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำ ผู้บริหาร การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การใช้จ่ายทรัพยากรตามวัตถุประสงค์ และการติดตามประเมินผลและรายงาน 2. รูปแบบการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเป็นรูปแบบกลางที่สถานศึกษาต่าง ๆ สามารถเลือกใช้ได้ตามบริบท ประกอบด้วย แนวคิดและหลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการระดมทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ประเภททรัพยากรที่ระดม กลยุทธ์ที่ใช้ในการระดม สิ่งที่ยังระงังในการระดม และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า ปัญหาในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง และยังได้พบว่า ด้านที่มีปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม ได้แก่ ด้านทรัพยากรงบประมาณ และด้านทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หรือผู้บริหารโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น ๆ หากมีการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ควรมีการวางแผนการระดมทรัพยากรให้รอบคอบ สำหรับแนวทางในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งด้านงบประมาณและด้านวัสดุอุปกรณ์ควรมีการวางแผน และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างรัดกุม อย่างเป็นระบบ คำนึงค่า ประหยัด ประเมินผลก่อนใช้ ระหว่างใช้ และหลังใช้งาน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบในครั้งนี้ พบว่า ปัญหาในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ที่ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หรือผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีการวางแผนการระดมทรัพยากรให้รอบคอบ และนำข้อเสนอที่ได้จากการวิจัยนี้ไปเป็นองค์ประกอบสำคัญในการวางแผนการระดมทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ

2. ด้านงบประมาณ ประกอบด้วย (1) ควรมีการศึกษา วิเคราะห์ กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการระดมทรัพยากร โดยการรวบรวมข้อมูลผู้ที่เคยบริจาค และผู้ที่คาดว่าจะบริจาค (2) ควรมีการวิจัยการระดมทรัพยากร ถึงการศึกษาความเป็นไปได้ (3) ควรมีจัดกิจกรรมระดมทรัพยากรงบประมาณที่หลากหลาย และเหมาะสมกับบริบทโรงเรียน (4) ควรจัดกิจกรรมนันทนาการกับกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียน (5) ควรรายงานผลการนำงบประมาณไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการบริจาค ข้อค้นพบดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 หรือผู้บริหารโรงเรียนที่จัดการศึกษาอื่น นำแนวทางที่ค้นพบนี้ไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมระดมทรัพยากรของโรงเรียนต่อไป

3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ โรงเรียนควรวางแผนและกำหนดนโยบาย ศึกษานโยบาย รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอื่น ๆ ร่วมด้วย และประชุมร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย ในการวางแผนการระดมทรัพยากรของโรงเรียน ในการบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ภายหลังที่ได้รับการสนับสนุน โรงเรียนควรดำเนินการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับไปดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้บริหารควรนำไปศึกษา วิเคราะห์ และนำแนวทางดังกล่าวไปวางแผนการระดมทรัพยากรการศึกษา ทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ ตามบริบทของโรงเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการระดมทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อทำให้การระดมทรัพยากรทางการศึกษาประสบผลสำเร็จ

2. ควรศึกษาวิธีการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้ได้วิธีในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา ยนต์ศิริ. (2562). การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- บุญส่ง จอมหงส์ และกาญจน์ เรืองมนตรี. (2563). การพัฒนาแนวทางการระดมทุนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วารสารมหาจุฬานาคธรรมศาสตร์, 7(7), 304 – 318.
- ปรีชา คัมภีรปกรณ์. (2547). ประมวลการสอนชุดวิชาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา หน่วยที่ 1. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิณสุตา สิริธัช. (2662). การระดมทรัพยากรทางการศึกษา. วารสารสุทธิปริทัศน์, 106(33), 1-16.
- สุวิทย์ ยอดสละ. (2554). การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กแนวใหม่: ทางรอดหรือทางเลือก. ในวิทยานิพนธ์ กศ.ด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). การวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). การปฏิรูปกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Rosso, H.A. (1991). *Achieving Excellence in Fund Raising: A Comprehensive Guide to Principles, Strategies, and Methods*. San Francisco: Jossey - Bass.
- Seiler, L. T. (2002). *Developing and Articulating a Case for Support*, Hank Rosso's *Achieving Excellence in Fund Raising*. (2nd ed.). San Francisco: Jossey – Bass.

ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1*
LEARNING LEADERSHIP OF EDUCATIONAL INSTITUTION
ADMINISTRATORS UNDER SARABURI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

จินนาวัดน์ โคมบัว¹, สกุล เกียรติจิรวีวัฒน์², พัชรี เมืองสอง³ และ ศุภมิตร ศิริกันทะมากุล⁴
Jinnawat Combua¹, Sakul Kiatjeeravirat², Patcharee Muangsong³ and Supamit Sirakantamakul⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻⁴Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 27 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 29 มีนาคม 2568

Received 21 March 2025; Revised 27 March 2025; Accepted 29 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามขนาดของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2565 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 330 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.80 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติทดสอบเอฟ

Citation:

* จินนาวัดน์ โคมบัว, สกุล เกียรติจิรวีวัฒน์, พัชรี เมืองสอง และ ศุภมิตร ศิริกันทะมากุล. (2568). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 319-329.

Jinnawat Combua, Sakul Kiatjeeravirat, Patcharee Muangsong and Supamit Sirakantamakul. (2025).

Learning Leadership Of Educational Institution Administrators Under Saraburi Primary Educational Service Area Office 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 319-329.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจะทำการทดสอบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธี LSD

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามขนาดสถานศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สูงกว่าค่าเฉลี่ยในโรงเรียนขนาดเล็ก และภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารในโรงเรียนขนาดกลาง สูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเรียนรู้, ผู้บริหารสถานศึกษา, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study current conditions of school administrators' learning leadership. 2. to compare school administrators' learning leadership by size of school under the Saraburi Primary Educational Service Area Office 1 in academic year 2022. There were 330 school administrators and heads of academic administrator. The research tool was a questionnaire checklist with an Index of Concordance (IOC) between 0.80 to 1.00 and a confidence value of (Cronbach's Alpha coefficient) 0.98. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation. In addition, F-test, One - Way ANOVA, and Fisher's Least Significant Difference (LSD) were applied for a hypothesis testing.

The findings indicated that:

1. The overall appropriateness of components of school administrators' learning leadership is overall and in every aspect, the average was at a high level.

2. According to a comparison of school administrators' learning leadership by size of school, the study revealed that there is a significant difference of school administrators' learning leadership at .05 of statistical level. The average learning leadership of administrators in large schools and extra - large schools is significantly higher than administrators in small-sized schools and the average administrators' learning leadership of administrators in medium -sized schools is significantly higher than administrators in small - sized schools at .05.

Keywords: Learning Leadership, Educational institution administrators, Saraburi Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

นโยบายไทยแลนด์ 4.0 มุ่งเน้นการพัฒนาวิทยาการในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการวิจัย การศึกษาในประเทศไทยให้ความสำคัญอย่างมากต่อระบบการจัดการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และยังเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การศึกษานับว่านโยบายที่สำคัญที่สุด ด้วยเหตุผลที่ว่า การศึกษาเป็นการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นขุมพลังแห่งอนาคตที่สำคัญของชาติ และเป็นรากฐานของการสร้างสังคมที่มีคุณภาพและคุณธรรม ซึ่งการศึกษาสามารถสร้างสังคมให้แข็งแกร่งด้วยคุณธรรมและจริยธรรม หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนได้ร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพคนไทยด้วยการให้การศึกษา การศึกษาจะสร้างบทบาทสำคัญในการผลิต และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะการทำงานที่มีคุณภาพสูงสุด สอดคล้องกับรูปแบบเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรในองค์กร เป็นปัจจัยในการเสริมสร้างศักยภาพ และการพัฒนาองค์กรในการแข่งขันกับนานาชาติ ซึ่งในยุคดิจิทัลนี้ เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และองค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้บุคลากรต้องมีการเรียนรู้ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ องค์กรในอนาคตจึงจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ รอบรู้ สามารถวิเคราะห์ ประยุกต์ใช้ความรู้ให้ตรงกับสภาพปัจจุบันได้

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำการเรียนรู้ โดยกนกอร สมปราชญ์ (2560: 51 - 66) ได้เสนอแนะให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่เน้นการเรียนรู้เป็นสำคัญ (Learning - Center

leadership) และภาวะผู้นำการเรียนรู้ (Learning leadership) เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการออกแบบ และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ทรงพลัง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และนวัตกรรม ใช้การเชื่อมต่อแทรกซึมและกระจาย การจัดทำกิจกรรม การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีอยู่หลายระดับของระบบการศึกษาเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีการกระจายภาวะผู้นำไปยังสมาชิกในชุมชน ผู้นำต้องออกแบบการเรียนรู้ในลักษณะย้อนกลับ (Backward mapping) เพื่อให้เกิดการขยายศักยภาพการเรียนรู้ของสมาชิกและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้นำในอนาคตจะต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์ใหม่ เพื่อคงไว้ซึ่งทักษะความรู้ที่จำเป็นในยุคปัจจุบันอยู่เสมอ ความเป็นผู้นำจำเป็นต้องมีทักษะความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างความรู้อย่างต่อเนื่อง สร้างสรรค์สภาพแวดล้อมอันทรงพลังที่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรม มีทักษะการสื่อสาร และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การทำงานและการเรียนรู้เป็นทีม การบริหารจัดการ ความขัดแย้ง และการใช้เทคนิคเจรจาต่อรอง การนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ และยังสามารถบูรณาการความรู้ โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับบริบท ภาวะผู้นำการเรียนรู้ มีความจำเป็นสำหรับผู้บริหารในปัจจุบัน สถานศึกษาและชุมชนจัดเป็นแหล่งรวมวัฒนธรรม และการสร้างบุคคลเพื่อให้รองรับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและอนาคต (ธีระ รุญเจริญ, 2557: 61)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ได้ดำเนินการตามนโยบายการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมแห่งโลกดิจิทัลในปัจจุบันที่รวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและเทคโนโลยี โดยการเปลี่ยนแปลงของสังคมเหล่านี้ ส่งผลต่อการจัดการศึกษาดังที่กล่าวมาข้างต้น ผลกระทบทั้งหลายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมและเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 จึงได้เสริมสร้างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 116 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ เพื่อจะนำและสร้างความร่วมมือกับบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้สถานศึกษาเกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้ตระหนักถึงภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปฏิบัติงานร่วมกัน และสามารถนำไปประกอบการพัฒนาสถานศึกษา ตลอดจนการพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพ ทำให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาค้นคว้าในเรื่อง ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามขนาดของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 116 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 โดยใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยสุ่ม กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 608) จากประชากร 116 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง 92 โรงเรียน แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ซึ่งประกอบด้วย 1. โรงเรียนขนาดเล็ก ได้กลุ่มตัวอย่าง 63 โรงเรียน 2. โรงเรียนขนาดกลาง ได้กลุ่มตัวอย่าง 28 โรงเรียน 3. โรงเรียนขนาดใหญ่/ใหญ่พิเศษ ได้กลุ่มตัวอย่าง 1 โรงเรียน สุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลากรายชื่อโรงเรียนแต่ละขนาด เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่าง กำหนดผู้ให้ข้อมูลของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โรงเรียนละ 2 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ 1 คน จะได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร 92 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ 92 คน รวมทั้งสิ้น 184 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 และได้นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ทำการหาค่า IOC ได้ 0.80 - 1.00 และนำแบบสอบถามไปทำทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้น หาค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha coefficient) ได้ค่า 0.98 โดยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งจะมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ 1. ความคิดสร้างสรรค์ 2. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 3. การเรียนรู้เป็นทีม 4. การบูรณาการความหลากหลาย 5. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ 6. การเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับบริบท ลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือ เพื่อนำไปขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 184 ชุด

3. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามออนไลน์ โดยผ่านระบบรับส่งหนังสือราชการอิเล็กทรอนิกส์ และ QR CODE โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวนทั้งสิ้น 184 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ร้อยละ (Percentage)

1.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค(Cronbach' Alpha - Coefficient)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน

3.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามขนาดของสถานศึกษาโดยใช้การทดสอบเอฟ (F-test) แบบการวิเคราะห์แปรปรวนทางเดียว One - way ANOVA กรณีที่พบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย จะทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธี LSD

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.65) ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.57) ด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.71) ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับบริบท ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.76) ด้านการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเอง ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.68) และด้านการบูรณาการความหลากหลาย ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.75) ตามลำดับ ดังแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ลำดับ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.58	0.65	มาก
2	ด้านการเรียนรู้เป็นทีม	4.54	0.57	มาก
3	ด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้	4.51	0.71	มาก
4	ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับบริบท	4.50	0.76	มาก
5	ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	4.43	0.68	มาก

6	ด้านการบูรณาการความหลากหลาย	4.39	0.75	มาก
รวม				มาก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามขนาดสถานศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แล้วทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธีการของ LSD. พบว่า ค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สูงกว่าค่าเฉลี่ยในโรงเรียนขนาดเล็ก และภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารในโรงเรียนขนาดกลางสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 เมื่อพิจารณาเป็นภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) ทั้งนี้ เนื่องจากจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 เห็นถึงความสำคัญเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งภาวะผู้นำการเรียนรู้มีความจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมีความรู้ความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการพัฒนาตนเอง เรียนรู้การทำงานเป็นทีม การสร้างเครือข่ายการความสัมพันธ์กับบุคลากรในทีม นำเทคโนโลยีและการสร้างนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา สามารถบูรณาการความรู้ การเรียนรู้ที่หลากหลาย และคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับบริบท ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องมีภาวะผู้นำการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกนกอร สมปราชญ์ (2560 : 51 - 66) ได้สรุปภาวะผู้นำการเรียนรู้ เป็นส่วนสำคัญต่อการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้นำจะมีทำความเข้าใจถึงการปรับปรุงและพัฒนาของทีม จึงจะทำให้เกิดความยืดหยุ่นของคนในทีม และยังสร้างวิธีการใหม่ การสร้างการเรียนรู้ยังมีการสื่อสารการเรียนรู้ระหว่างบุคคลในทีม เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีการฝึกอบรมให้สมาชิกมีการพัฒนาศักยภาพของทีม ซึ่งสอดคล้องกับ ญาณี ศรีประเสริฐ (2560 : 112) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เลย เขต 1 ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามขนาดสถานศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แล้วทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธีการของ LSD. พบว่า ค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำ การเรียนรู้ของผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่/ใหญ่พิเศษ สูงกว่าค่าเฉลี่ยในโรงเรียนขนาดเล็ก และภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารในโรงเรียนขนาดกลางสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความคิดสร้างสรรค์ โรงเรียนขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม โรงเรียนขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า โรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านการบูรณาการความหลากหลายโรงเรียนขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ โรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับบริบท โรงเรียนขนาดกลางมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีบริบทสภาพแวดล้อม ชุมชน ข้าราชการครู บุคลากร รวมทั้ง จำนวนนักเรียนที่แตกต่างกันย่อมส่งผลให้มีการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ จึงต้องปรับการบริหารจัดการให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาแต่ละขนาดมีความต้องการในการบริหารที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้ผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ญาณิ ศรีประเสริฐ (2560 : 115) ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ที่ปฏิบัติงานในสถานที่แตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเรียนรู้ ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเพราะว่า การจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน นั้น ย่อมมีบริบท ปัจจัยที่เอื้อและสิ่งเกื้อหนุน ในการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ทกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาจัดเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับบริบท ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และด้านการบูรณาการความหลากหลาย ตามลำดับ และเมื่อนำมาเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่/ใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความคิดริเริ่มในการทำงาน มีความคิดที่หลากหลาย และสร้างให้เกิดแนวความคิดที่แปลกใหม่ นำความคิดนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่สะสมมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ สามารถคิดแก้ไขปัญหาในหน่วยงานได้อย่างเหมาะสม

2. จากผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ตามขนาดสถานศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่/ใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าในโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลางมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีบริบทสภาพแวดล้อม ชุมชน ข้าราชการครูบุคลากร รวมทั้ง จำนวนนักเรียนที่แตกต่างกัน จึงต้องปรับการบริหารจัดการให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และควรสร้างเครือข่ายโรงเรียน เพื่อสร้างความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนภาวะผู้นำการเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การวางแผนในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป
2. ควรหารูปแบบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2560). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การศึกษา ทฤษฎีฐานราก. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 12(34), 51 - 66.
- ญาณิ ศรีประเสริฐ. (2560). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ ค.ม. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- Cronbach, L. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests. Psychometrika, 16 : 297.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607 – 610.

ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กาญจนบุรี เขต3*

A STUDY ON THE DEVELOPMENT OF STUDENT SUPPORT SYSTEM
OPERATIONS IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF KANCHANABURI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

ต่อศักดิ์ บุญเสือ¹, พัชรี เมืองสอง² และ ประชารัฐ วงศ์ข้า³

Torsak Boonsaue¹, Patcharee Muangsong² and Pracharat Wongkham³

¹⁻³มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻³Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 28 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 29 มีนาคม 2568

Received 21 March 2025; Revised 28 March 2025; Accepted 29 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 และ 2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู คุรุอัตรจ้าง และบุคลากรทางการศึกษา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน สำหรับขั้นตอนที่ 1 จำนวน 291 คน และเลือกแบบเจาะจงสำหรับขั้นตอนที่ 2

* ต่อศักดิ์ บุญเสือ, พัชรี เมืองสอง และ ประชารัฐ วงศ์ข้า. (2568). ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต3.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 330-344.

Torsak Boonsaue, Patcharee Muangsong, and Pracharat Wongkham. (2025). A Study On The Development Of Student Support System Operations In Schools Under The Office Of Kanchanaburi Primary Educational Service Area 3. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 330-344.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

จำนวน 12 คน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.42 - 0.77 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ประกอบด้วย 5 ด้าน มีการปฏิบัติระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทาง คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เช่น สถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูล ด้านความสามารถพิเศษของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ด้านการคัดกรองนักเรียน เช่น สถานศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เช่น สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา เช่น สถานศึกษามีการช่วยเหลือดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาอย่างใกล้ชิด และด้านการส่งต่อนักเรียน เช่น สถานศึกษาส่งต่อนักเรียนให้ได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้อง รวดเร็ว และความยั่งยืน

คำสำคัญ: ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การพัฒนาการดำเนินงาน, ปัญหาในการดำเนินงาน

Abstract

This objective of research were: 1. to study the current situation and issues in the implementation of the student care and support system in schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 3 and 2. to explore ways to develop the implementation of the student care and support system in these schools. The sample group including school administrators, teachers, contract teachers, and educational personnel. Multistage random sampling method was used in the first phase (291 participants), and a purposive sampling method was used in the second phase (12 participants). Quantitative data using a 5 level scale questionnaire have a classification power value between 0.42 and 0.77 and a confidence value of 0.91, Analyze data using mean

and standard deviation. Qualitative data is collected using interviews, content analysis, and descriptive presentations.

The research results found that 1. The overall operating conditions of the student care system of schools under the Office of the Primary Education Area 3, Kanchanaburi, are at a high level. 2. Guidelines for developing a student care system in schools under the Office of the Primary Education Area, Kanchanaburi Area 3, consist of 5 aspects. There is a student care system in place, which is based on knowing each student individually, such as when the educational institution collects information. Systematic analysis of students' special abilities; student screening, such as educational institutions analyzing student data obtained from individual student data collection; student promotion and development, such as educational institutions organizing activities to promote and develop students. In terms of prevention and problem solving, for example, educational institutions provide close support and care for students at risk and those with problems. In terms of referring students, for example, educational institutions refer students to receive correct, rapid, and sustainable assistance.

Keywords: Student Support System, Operational Development, Implementation Challenges

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งการศึกษาจะเปรียบเสมือนอาวุธทางปัญญาที่จะช่วยให้มนุษย์พัฒนาตนเอง สังคม และชุมชนได้อย่างยั่งยืน รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงได้บรรจุการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส การศึกษาจึงเป็นสิทธิ์ที่ทุกคนควรได้รับอย่างเสมอภาคและทั่วถึง กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ร่วมกันทำ

หน้าที่ในการพัฒนาให้สังคมไทยมีความรู้และความเสมอภาคทางการศึกษามากขึ้น ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้จริง รวมถึง การเสริมสร้างจิตสาธารณะและการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในทุกช่วงวัย เป็นแนวคิดที่สำคัญที่ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวและเติบโตตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการพัฒนา ทั้งทักษะด้านการรู้จักตนเอง การใช้ชีวิตที่มีคุณธรรมและจริยธรรม การวางแผนชีวิตและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกคนมีความสุข ในการใช้ชีวิตและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ ซึ่งการพัฒนาเด็กด้อยโอกาส ได้รับการดูแลและส่งเสริม ให้ได้รับการศึกษาตามศักยภาพ ในขณะที่ยังคงมีการติดตามผล เพื่อค้นหาเด็กที่ตกหล่นและนำกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ด้วยระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ และการศึกษาก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาผ่านกรอบยุทธศาสตร์ชาติ โดยเน้นให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคและทั่วถึง ซึ่งระบุไว้ใน พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและเหมาะสมกับสภาพปัญหาของแต่ละบุคคล โดยประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. การคัดกรองนักเรียน 3. การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน 4. การป้องกันและแก้ไข ปัญหา และ 5. การส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ประกอบกับผลการสำรวจ วิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่เป็นระบบที่ต่อเนื่อง ถูกต้อง ตามกระบวนการขั้นตอนแนวปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงทำให้นักเรียนในโรงเรียนมีปัญหาต่างๆ เช่น การหนีเรียน ขาดเรียน สูบบุหรี่ ดื่มสุรา แต่งกายไม่เหมาะสม ก้าวร้าว ทะเลาะวิวาท ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียน ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านความประพฤติ ด้านครอบครัว เด็กนักเรียนที่นอกจากจะใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านแล้ว โรงเรียนก็ถือว่าเป็นสถานที่ให้การอบรมสั่งสอนที่เด็กจะต้องมาใช้ชีวิตในการทำ

กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับครูและเพื่อน ๆ ดังนั้น ครูจะต้องเป็นผู้จัดกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนได้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล การที่จะช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน จำเป็นต้องมีแนวทางพัฒนาอย่างถูกวิธี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยมุ่งศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนโดยวิธีการสังเคราะห์เป็นข้อสรุปสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยต่อไป ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนที่สำคัญในการดูแลและช่วยเหลือนักเรียน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากสถานศึกษา กระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเริ่มตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน การกำหนดเป้าหมายลำดับความสำคัญ การกำหนดกิจกรรมโครงการ การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน มอบหมายหน้าที่การดำเนินการตามแผน มีการนิเทศกำกับติดตามและการประเมินผลสถานศึกษา ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียนและแก่วิกฤตสังคม จึงควรนำกระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของ

สถานศึกษา การดำเนินงานที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นมาตรฐานจะทำให้สถานศึกษาสามารถรับมือกับปัญหาและความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของนักเรียนได้ในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำนวน 1,145 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินงานเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ซึ่งได้กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ จำนวน 291 คน แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยนำข้อมูลที่ได้จากตอนที่ 1 มาศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง จากผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำชั้น และครูแนะแนว จำนวน 12 คน จาก 4 โรงเรียน (โรงเรียนอนุบาลทองผาภูมิ โรงเรียนบ้านสามหลัง โรงเรียนบ้านหนองปรือ และโรงเรียนไทรโยคใหญ่)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนปทุมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 291 คน ตามที่กำหนดไว้ในการทำวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับและทำการลงรหัสเพื่อนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยการหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ค่าความถี่และค่าร้อยละเพื่อวิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคล
2. ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 พบว่า กระบวนการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนดำเนินการตาม 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานในระดับปานกลางถึงมาก โดยมีจุดแข็งในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด แต่การส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรต้องมีการปรับปรุง เพราะมีการดำเนินงานในระดับต่ำสุด

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ข้อที่	ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1	การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.02	0.85	มาก
2	การคัดกรองนักเรียน	3.85	0.80	มาก
3	การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	3.90	0.78	มาก
4	การป้องกันและแก้ไขปัญหา	3.75	0.82	ปานกลาง
5	การส่งต่อนักเรียน	3.45	0.90	ปานกลาง
รวม		3.79	0.83	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับปานกลางถึงมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยอยู่ที่ 0.83 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้รับคะแนนสูงสุดที่ 4.02 (SD = 0.85) ด้านการคัดกรองนักเรียนและด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ได้ค่าเฉลี่ยที่ 3.85 และ 3.90 ตามลำดับ โดยอยู่ในระดับมาก ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ได้ค่าเฉลี่ย 3.75 (SD = 0.82) อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการส่งต่อนักเรียน ได้รับคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.45 (SD = 0.90)

2. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จากการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 2 แนวทาง การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุงเป็นอย่างไร โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้เชิญผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 4 คน ครูประจำชั้น 4 คน และครูแนะแนว 4 คน รวม 12 คน รวบรวมด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สามารถประมวลข้อสรุปได้ 5 แนวทาง ดังนี้

1. ควรมีการทำความเข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยใช้เทคโนโลยี หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อความสะดวกและความรวดเร็วในการรวบรวมข้อมูล เช่น Google form, Google classroom, Messenger, Line หรือโปรแกรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ควรจัดทำระบบการคัดกรองและแบบประเมินต่าง ๆ เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนในรูปแบบ ออนไลน์ ส่งเสริมให้นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าถึงเครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองได้สะดวกและง่ายขึ้น

3. ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาการเรียน โดยมีการบูรณาการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามความ ถนัดของตัวผู้เรียนในทุกกลุ่ม โดยใช้เทคนิค กระบวนการ และวิธีการที่หลากหลายอย่างเหมาะสม ทั้งกิจกรรมในรูปแบบ On-line และรูปแบบ on-site

4. ควรมีการสร้างระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียน โดยให้การช่วยเหลือ นักเรียนอย่างรอบคอบผสมผสานความร่วมมือบ้านกับโรงเรียน เช่น การให้คำปรึกษา นักเรียนจาก พ่อ แม่ ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวในรูปแบบ On-line และรูปแบบ on-site

5. ควรมีแบบแผนการและขั้นตอนในส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจน อย่างเป็น รูปธรรม เพื่อส่งเสริมให้ครูหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถดำเนินการส่งต่อได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังคงมีข้อจำกัดหลายด้าน อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดค่อนข้างน้อย อีกทั้งโรงเรียนเหล่านี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนน้อย จึงได้รับการสนับสนุนน้อยตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยา สงทอง (2565) ที่พบว่า ปัญหาหลักของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา คือ การขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองและหน่วยงานภายนอก และขาดแนวทางการดำเนินงานที่เป็นระบบ ดังนี้

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ใน

ระดับปานกลางถึงมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการส่งต่อ ตามลำดับ อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 มีการดำเนินการอย่างเข้มแข็ง ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น รวมถึง ครูที่ปฏิบัติการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน มีการศึกษาความแตกต่างที่หลากหลายของนักเรียนเป็นรายบุคคลในชั้นเรียนทุกคน จัดกิจกรรมโฮมรูมนักเรียนในช่วงเช้าหลังกิจกรรมเข้าแถวเคารพธงชาติของทุกวันอย่างสม่ำเสมอ เพื่ออบรมและปลูกฝังค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ นักเรียน โดยมีการบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร มีการเยี่ยมบ้านทุกระดับชั้นและทุกภาคเรียน เพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนและครอบครัว จัดประชุมผู้ปกครองทุกระดับชั้น และทุกภาคเรียน เพื่อชี้แจงพฤติกรรมและผลการเรียนของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ มีการหาวิธีการที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการที่จำเป็นอย่างแท้จริง มีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถของนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนโดยให้นักเรียนโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม มีการสนับสนุนนักเรียนด้วยวิธีที่หลากหลายตามศักยภาพของผู้เรียน มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ให้ความสำคัญและเอาใจใส่กับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาอย่างใกล้ชิด มีวิธีการช่วยเหลือ การป้องกันและการแก้ไขปัญหาด้านการส่งต่อ โดยไม่ปล่อยปละละเลยจนกลายเป็นปัญหา มีการวิเคราะห์ข้อมูล นักเรียนกลุ่มมีปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือ เพื่อส่งต่อไปรับการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ และมีการประสานความร่วมมือกับครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว หรือฝ่ายกิจการนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้งภายในและภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตติมาถาวรแก้ว (2559) ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตนักเรียนของสถานศึกษาในจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 (ปทุมธานี – สระบุรี) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติสร แสงคุณขาว (2559) ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 พบว่า ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิดา พงษ์สวัสดิ์ (2561) ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สำหรับด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โรงเรียนมีการดำเนินการโดยครูประจำชั้น มีการเยี่ยมบ้านทุกระดับชั้น โดยครูประจำชั้นจะเป็นผู้เยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนอย่างครบถ้วน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการเยี่ยมบ้านก็จะเป็นข้อมูลที่ใช้ในการคัดกรองนักเรียนต่อไป มีการจัดประชุมผู้ปกครองทุกระดับชั้นและทุกภาคเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและผู้ปกครอง เปิดโอกาสแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นให้ครูและผู้ปกครองได้ร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายา โรงเรียนมีการดำเนินการโดยมีวางแผนและจัดประชุมคณะกรรมการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ครูมีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมโดย ใช้หลักการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างตรงประเด็นของปัญหา มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันอย่างทั่วถึง มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนเพื่อการพัฒนานักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เช่น กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมโรงเรียนสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข กิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติด กิจกรรมขับชี่ปลอดภัย ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน มีครูแนะแนวหรือครูที่ปรึกษาบริการให้คำปรึกษาแนะนำเบื้องต้นแก่นักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขทั้งในและนอกโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศร แยมคุณเขาว์ (2559) วิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 พบว่า ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้ การป้องกันและแก้ไขปัญหายา การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การคัดกรองนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญเนตร มูลทองจาด (2564) วิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี พบว่า อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่าค่ามัธยฐานเลขคณิตอยู่ในระดับมากและอยู่ในลำดับที่สาม ทั้งนี้เนื่องจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง ส่วนในด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนมีการดำเนินการโดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ที่รวบรวมไว้จากการใช้ เครื่องมือที่หลากหลายจากด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการนำข้อมูลดังกล่าวมาพิจารณา เพื่อดำเนินการคัดกรองนักเรียน ครูมีการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยหาวิธีการที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการที่จำเป็น ด้านการคัดกรองนักเรียนทำการแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา และกลุ่มพิเศษ สรุปรายงานเป็นข้อมูลประจำชั้น และรายงานผลการคัดกรองให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ โดยผู้บริหารและคณะดำเนินงาน จะได้วางแผนการจัดกิจกรรม

เพื่อเป็นการช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มต่าง ๆ ต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราณี เติยอ่อน (2558) วิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนวัดเจ็ดริ้ว (สาครกิจโกศล) พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การส่งเสริมและพัฒนาการเรียน การป้องกันและการแก้ไขปัญหาการเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียนและการส่งต่อ สอดคล้องกับงานวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของธนิดา ศุภรสุคนธ์ (2562) วิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดเฉลิมพระเกียรติ (พิบูลบำรุง) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งในด้านการคัดกรองนักเรียนอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่าอยู่ในระดับมากและอยู่ในลำดับที่สี่ อาจเป็นเพราะว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการดำเนินการ โดยครูที่ปรึกษาประจำชั้น หรือครูที่ปฏิบัติการสอนในรายวิชาต่าง ๆ มีการศึกษาความหลากหลาย ของนักเรียนเป็นรายบุคคลในชั้นเรียน เพื่อประกอบการคัดกรองนักเรียน ในการจัดกลุ่มเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา ครูมีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งศึกษาข้อมูลที่เป็น เกี่ยวกับตัวของผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีการใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายในการดำเนินการ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการเก็บข้อมูลโดยการเยี่ยมบ้านนักเรียน ซึ่งการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นนโยบายของทางโรงเรียนที่ครูที่ปรึกษาจะต้องเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนให้ครบหนึ่งร้อย เปอร์เซ็นต์ มีการรวบรวมพฤติกรรมนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยมีการบันทึกการสังเกต พฤติกรรมนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ประกอบการ ดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านอื่น ๆ ต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ สริน อมรสันต์สุขศรี (2562) วิจัยเรื่อง ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 พบว่า ในด้านการรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพัฒน์ ภักดีโพธิ์ (2558) วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่าอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในด้านการส่งต่อนักเรียน มีการดำเนินการโดยการประชุมวางแผนงานการส่งต่อนักเรียนในบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนกลุ่มมีปัญหา เพื่อส่งต่อไปรับการช่วยเหลือ มีการประสานความร่วมมือกันภายในเพื่อการส่งต่อการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาเบื้องต้น ทั้งนี้ทาง

โรงเรียนได้ชี้แจงและทำความเข้าใจกับตัวนักเรียนและผู้ปกครองถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อภายในนักเรียนที่มีปัญหา เพื่อเข้าไปรับการช่วยเหลือ นอกจากนี้ จากส่งต่อนักเรียนยังมีการประสานงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานวัฒน์ อัญภทรอริยกุล (2563) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยา เขต 8 ศรีนครอิจจะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า ในด้านการส่งต่อนักเรียนอยู่ในระดับมาก กิจกรรมสำหรับการดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่องในโรงเรียนมัธยมศึกษา 5 กิจกรรม คือ 1. การให้ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับงานของนักเรียน 2. การตอบสนองนักเรียนเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจ 3. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสนทนา 4. แสดงทัศนคติที่ดีและมองโลกในแง่ดี และ 5. การให้เกียรติ ความสนใจในมุมมองของนักเรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้เสนอแนวทางที่ช่วยให้เข้าใจและพัฒนา ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา โดยเน้นการเชื่อมโยงระหว่าง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบ และแนวทางการปรับปรุงเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้น ซึ่งความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับจุดแข็งและข้อจำกัดของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปัจจุบัน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการออกแบบนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการเน้นให้ความสำคัญกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การพัฒนาเครื่องมือคัดกรอง และการสร้างเครือข่ายการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ งานวิจัยยังช่วยให้เข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัญหาและแนวทางพัฒนา สถานศึกษาที่ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มักจะมีปัญหาในด้านการส่งต่อนักเรียนและการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม รวมถึงการออกแบบแผนพัฒนาและฝึกอบรมครูแนะแนว ให้สามารถให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาต่างๆ ที่ต้องการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีมาตรฐานในระยะยาวต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา

1. ควรพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อติดตามพฤติกรรมนักเรียนอย่างเป็นระบบ
2. ควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะของครู โดยการจัดอบรมด้านการให้คำปรึกษา และเทคนิคการคัดกรองนักเรียน

3. ควรมีการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น นักจิตวิทยา ศูนย์แนะแนว และโรงพยาบาล เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา

ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการใช้เทคโนโลยี AI ในการช่วยคัดกรองนักเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบ

2. ควรศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูแนะแนว เพื่อพัฒนาแนวทางสนับสนุนที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

ขวัญเนตร มุลทองจาต. (2564). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี. ใน สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชุติมา ถาวรแก้ว. (2559). การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตนักเรียนของ สถานศึกษาในจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 4 (ปทุมธานี – สระบุรี). ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ฐานวัฒน์ อัญภรณ์อริยกุล. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสหวิทยาเขต 8 ศรีนครอัมระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 8(2), 79.

ธนิศา ศุภรสุคนธ์. (2562). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดเฉลิมพระเกียรติ (พิบูลบำรุง). ใน สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปรานี เตยอ่อน. (2558). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดเจ็ทรีวัดสารกิจโกศล. ใน งานค้นคว้าอิสระปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. วารสารมหาวิทยาลัย ศิลปากร, 2558, 74 -76.

- สริน อมรสันต์สุขศรี. (2562). ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2),593.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2579 กรุงเทพมหานคร: พรินทวนกราฟฟิค.
- สุธิดา พงษ์สวัสดิ์. (2561). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี. ใน สารนิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรียา สงทอง. (2565). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง. วารสารการศึกษาและพัฒนาชุมชน, 5(2), 45-60.
- อดิศร แยมคุณเขาว. (2559). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Krejcie, R. V., & D. W. Morgan. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607 – 610.

การจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อ ความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย*

MANAGEMENT SUPPLY CHAIN AND COMPETITIVENESS INFLUENCING SUCCESS OF INDUSTRY MATTRESS IN THAILAND

อรรถวิทย์ เวียงอินทร์¹, สุชาติ ปรัชทายานนท์², บุรพร กำบุญ³ และ ทิพย์ลาวัลย์ แก้วนิล⁴

Autthawit Waieng-in¹, Suchart Prakhayanon², Burtaporn Kumboon³ and Tiplawan Kawenin⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹⁻⁴Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: Autthawit-k@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 21 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 23 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 25 มีนาคม 2568

Received 21 March 2025; Revised 23 March 2025; Accepted 25 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาการจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย 2. เพื่อวิเคราะห์การจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย 3. เพื่อสร้างโมเดลการจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอนในประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบเชิงผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ของแฮร์ และคณะ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

Citation:

* อรรถวิทย์ เวียงอินทร์, สุชาติ ปรัชทายานนท์, บุรพร กำบุญ และ ทิพย์ลาวัลย์ แก้วนิล. (2568). การจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 345-359.

Autthawit Waieng-in, Suchart Prakhayanon, Burtaporn Kumboon, Tiplawan Kawenin. (2025). Management Supply Chain And Competitiveness Influencing Success Of Industry Mattress In Thailand. Journal of

Interdisciplinary Social Development, 3(2), 345-359.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขัน มีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย ซึ่งค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องของโมเดลจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ $\chi^2 = 358.34$, $p\text{-value} > .001$, $\chi^2/df = 1.675$, $RMSEA = .042$, $RMR = .009$, $GFI = .93$, $AGFI = .90$, $NNFI = .98$, $CFI = .98$

2. การจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย ได้แก่ 1. เส้นอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลไปยังตัวแปรการจัดการโซ่อุปทาน มี 2 เส้น 2. เส้นอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลไปยังตัวแปรความสำเร็จของอุตสาหกรรม มี 2 เส้น 3. เส้นอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลไปยังตัวแปรความสามารถทางการแข่งขัน มี 3 เส้น 4. ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรความสำเร็จของอุตสาหกรรม โดยส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านการจัดการโซ่อุปทาน มี 2 เส้น 5. ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถทางการแข่งขัน มี 3 เส้น

3. ความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันกับความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน แรงขับเคลื่อนภายนอก แรงขับเคลื่อนภายในการจัดการโซ่อุปทาน และความสามารถทางการแข่งขัน

คำสำคัญ: การจัดการโซ่อุปทาน, ความสามารถในการแข่งขัน, ความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน

Abstract

The objectives of this research are 1. to study supply chain management and technical capabilities; Competition that influences the success of the mattress industry in Thailand 2 . To analyze supply chain management and competitiveness that influence the success of the mattress product industry in Thailand. 3.To create a model of supply chain management and competitiveness that influence the success of the product industry. Mattresses in Thailand

The research results found that:

1. Supply chain management and competitiveness have a direct influence on the success of the mattress industry in Thailand, and the structural equation model fit index is consistent with the empirical data $\chi^2 = 358.34$, $p\text{-value} > .001$, $\chi^2/df = 1.675$, $RMSEA = .042$, $RMR = .009$, $GFI = .93$, $AGFI = .90$, $NNFI = .98$, $CFI = .98$

2. Supply chain management and competitiveness that influence the success of the mattress industry in Thailand are as follows: 1. Direct influence lines affecting supply chain management variables, there are 2 lines. 2. Direct influence lines affecting industry success variables, there are 2 lines. 3. Direct influence lines affecting competitiveness variables, there are 3 lines. 4. Variables that indirectly influence industry success variables by indirectly influencing through supply chain management, there are 2 lines. 5. Variables that indirectly influence competitiveness, there are 3 lines.

3. The competitive ability that influences the success of the mattress product industry in Thailand is interconnected with the success of the mattress product industry, external driving force internal driving force supply chain management and competitive ability

Keywords: Supply chain management, Competitive ability, Success of the mattress industry

บทนำ

ในปัจจุบันตลาดที่นอนภายในประเทศนั้น มีอัตราการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดและมีมูลค่าของตลาดอยู่ในระดับ 6-7 พันล้านบาท โดยในปี พ.ศ. 2565 ตลาดรวมที่นอนมีมูลค่าอยู่ที่ประมาณ 6.5 พันล้านบาท และมีอัตราเติบโตที่ 10% อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสถิติ ฝ่ายสถิติและข้อมูลสารสนเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) โดยตลาดที่นอนแบ่งเป็นตลาดระดับกลาง-ล่าง (ราคาต่ำกว่า 10,000 บาท) ประมาณร้อยละ 50 และตลาดระดับกลาง-บน (ราคาสูงกว่า 10,000 บาท) ประมาณร้อยละ 50 สำหรับตลาดที่นอนระดับล่างมีสินค้าอยู่ในตลาดนับร้อยยี่ห้อ และมีการแข่งขันกันด้านราคาเป็นหลัก ซึ่งมีช่องทาง

การจำหน่ายผ่านร้านค้าทั่วไป สำหรับตลาดที่นอนระดับบนมีช่องทางการจำหน่ายหลักผ่านทางห้างสรรพสินค้าและร้านค้าปลีกสมัยใหม่ที่มีแนวโน้มการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง สาเหตุหลักเกิดจากการขยายตัวของอสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาอยู่ระดับกลางถึงระดับสูงมีมากขึ้น ส่งผลให้ร้านค้าอุปกรณ์ตกแต่งบ้านมีการขยายตัวและเพิ่มสาขามากขึ้น ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ทำให้ที่นอนกลายเป็นอีกสินค้าที่ได้รับความนิยมสูงและทำให้ตลาดที่นอนมีการแข่งขันที่รุนแรงตามไปด้วย อันจะเห็นได้จากช่องทางการจำหน่ายสินค้าประเภทที่นอนได้รับการพัฒนาไปอย่างมาก จากการที่มีการเปิดโชว์รูมที่นอนที่มีดีไซน์แปลกใหม่เพิ่มขึ้นมาเป็นจำนวนมาก ทำให้ตลาดที่นอนระดับกลาง-บน มีการแข่งขันที่สูงมาก โดยแบรนด์ที่นอนระดับนี้นั้นในปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 20 แบรนด์ (สุภัทรา ปานสุวรรณจิตร, 2554) ซึ่งหากเป็นตลาดระดับกลางและระดับบนที่ครองส่วนแบ่งหลักอยู่ในตลาดของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอนนั้น มีการแข่งขันกันสูงมาก ทำให้ผู้ประกอบการที่มีอยู่เดิมหรือผู้ประกอบการที่จะเข้าสู่ตลาดนี้นั้น มีความจำเป็นต้องมีผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้และต้องมีการพัฒนาศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง มิเช่นนั้นจะไม่สามารถแข่งขันหรือสามารถคงอยู่ในตลาดที่มีการแข่งขันสูงเช่นนี้ได้

ดังนั้นแนวคิดในการพัฒนาของผลิตภัณฑ์ที่นอนนั้นจึงมีความสำคัญมากในอุตสาหกรรมที่นอนและตลาดที่นอน ซึ่งเป็นตลาดมีการแข่งขันกันสูง ทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ แต่การที่จะสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้นนั้น ข้อมูลทางด้านผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคต้องการเป็นสิ่งจำเป็นอันดับแรกๆ ที่ผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องค้นหาความต้องการของผู้บริโภคก่อนนำแนวคิดที่ได้มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ในส่วนของการผลิต เพราะตามแนวคิดการตลาดสมัยใหม่นั้นผู้ประกอบการควรผลิตผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของผู้บริโภค (Market-Driven Approach) มากกว่าใช้การผลิตเป็นตัวนำในการทำการตลาด (Product-Driven Approach) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้เงื่อนไขทางการตลาดที่กำหนดไว้ต่อไป การที่ผู้ผลิตต้องการผลิตผลิตภัณฑ์ที่นอนที่มีคุณภาพ ที่ผู้บริโภคต้องการนั้น จะช่วยสร้างความมั่นใจว่าผู้ผลิตเข้าใจความต้องการของผู้บริโภคดีเพียงพอและสามารถทำนายได้ว่าผลิตภัณฑ์นั้นจะมีตลาดรองรับ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะให้ประโยชน์กับผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ทั้งในส่วนของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในการใช้เป็นข้อมูลช่วยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่นอนให้ตรงกับ

ความต้องการของผู้บริโภคและการจัดการโซ่อุปทาน การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์การจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย
3. เพื่อสร้างโมเดลการจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. สมมติฐานที่ 1 แรงขับเคลื่อนภายนอก มีอิทธิพลต่อการจัดการโซ่อุปทาน
2. สมมติฐานที่ 2 แรงขับเคลื่อนภายใน มีอิทธิพลต่อการจัดการโซ่อุปทาน
3. สมมติฐานที่ 3 แรงขับเคลื่อนภายใน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน
4. สมมติฐานที่ 4 การจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน
5. สมมติฐานที่ 5 แรงขับเคลื่อนภายนอก มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางการแข่งขัน
6. สมมติฐานที่ 6 การจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลทางต่อความสามารถทางการแข่งขัน
7. สมมติฐานที่ 7 ความสามารถในการแข่งขัน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน
8. สมมติฐานที่ 8 แรงขับเคลื่อนภายใน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน
9. สมมติฐานที่ 9 แรงขับเคลื่อนภายนอก มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของ

อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน

10. สมมติฐานที่ 10 แรงขับเคลื่อนภายนอก มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถทางการแข่งขัน โดยส่งผ่านความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน

11. สมมติฐานที่ 11 การจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถทางการแข่งขัน โดยส่งผ่านความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน

12. สมมติฐานที่ 12 แรงขับเคลื่อนภายใน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถทางการแข่งขัน โดยส่งผ่านการจัดการโซ่อุปทาน และความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีการกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร ที่จดทะเบียนนิติบุคคล ดำเนินกิจการการอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย จำนวน 12,525 กิจการ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2566) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ด้วยแบบสมการโครงสร้างโดยการใช้จำนวนตัวแปรสังเกตได้มาพิจารณา ซึ่งตัวแปรสังเกตได้ 1 ตัวแปรควรมีตัวอย่างอย่างน้อย 10-20 คน (Schumacher & Iomax, 2010) เมื่อเลือกใช้อัตราส่วน 20:1 จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น แบ่งออกเป็น กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

2. เครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ใช้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling, SEM) เพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เป็นการบูรณาการระหว่างการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) กับการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อทดสอบความสอดคล้องของตัวแบบที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และตรวจสอบความตรงของตัวแบบ (Validation of the เป็นภาพรวมทั้งตัวแบบ ด้วยโปรแกรม LISREL โดยการประมาณค่าพารามิเตอร์หลายๆ ค่าพร้อมกัน ด้วยวิธีความควรจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood) (มัญญมนัส วรรณมรินทร์, 2544 : 9)

ผลการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่า ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 1.00 มีค่าดัชนีความสอดคล้องโดยเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 ซึ่งมากกว่า 0.50 จึงถือว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย และมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Kline, 2011, ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2556) โดยผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.50 ตาม ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ (Try Out) โดยสามารถแสดงค่า ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามได้

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากที่ได้ดำเนินการพัฒนาแบบสอบถามแบบแล้ว เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในตัวแปรความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทยดำเนินการเก็บข้อมูลใน 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และเติบโต หลังจากนั้นดำเนินการตรวจสอบการตอบแบบสอบถามแต่ละฉบับแล้ว คัดเลือกแบบสอบถามที่ตอบทุกข้อ และวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของการตอบแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้ การหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การตรวจสอบค่าเฉลี่ย (Means) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโดยโปรแกรมลิสมัล

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 63.75 และเป็นเพศหญิง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.25 โดยส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 58.00 รองลงมา อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 อายุ 31 – 40 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.25 และมีอายุ 21 – 30 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.25 ระดับการศึกษาสูงสุดคือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 49.75 รองลงมา ได้แก่ ระดับการศึกษาปริญญาโท

จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ปริญาเอก จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.50 และระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.75 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเจ้าของกิจการ/ประธาน/รองประธาน จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.25 รองลงมา ได้แก่ กรรมการผู้จัดการ/ผู้ช่วย จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.25 ผู้จัดการ/รองผู้จัดการฝ่าย จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 และอื่นๆ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.00 ขนาดของสถานประกอบการ 200 – 500 คน จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.75 รองลงมา 50 – 199 คน จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 ขนาดของสถานประกอบการ 501 – 1,000 คน จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.25 น้อยกว่า 50 คน จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.50 และตั้งแต่ 1,001 คนขึ้นไป จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.00 และระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ ส่วนใหญ่ 6 – 10 ปี จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 รองลงมา ได้แก่ 11 – 15 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ 3 – 5 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจมากกว่า 16 ปีขึ้นไป จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.25 และน้อยกว่า 3 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.25 ตามลำดับ

2. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน

2.1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแรงขับเคลื่อนภายนอก ด้านการตลาด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.972$, S.D. = 0.700) ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.815$, S.D. = 0.712) และด้านกฎหมาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.586$, S.D. = 0.694)

2.2 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแรงขับเคลื่อนภายใน ด้านแรงจูงใจของพนักงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.199$, S.D. = 0.797) ด้านวัฒนธรรมขององค์กร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.921$, S.D. = 0.857) และด้านผู้บริหารระดับสูง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.703$, S.D. = 0.931)

2.3 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการโซ่อุปทาน ด้านการจัดการลูกค้า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.400$, S.D. = 0.398) ด้านการจัดการซัพพลายเออร์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.237$, S.D. = 0.402) และด้านการจัดการการผลิต มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.703$, S.D. = 0.389)

2.4 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถทางการแข่งขัน ด้านการตลาด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.282$, S.D. = 0.557) ด้านตลาดเฉพาะกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.069$, S.D. = 0.564) และด้านการสร้างความแตกต่าง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.005$, S.D. = 0.555)

2.5 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสำเร็จของอุตสาหกรรม ด้านกระบวนการภายใน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.185$, S.D. = 0.4748) ด้านลูกค้า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.047$, S.D. =

0432) ด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.019$, S.D. = 0.458) และด้านการการเรียนรู้และเติบโต มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.959$, S.D. = 0.529)

3. สรุปผลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่กำหนดเป็นเส้นอิทธิพลของโมเดลตามสมมติฐานการวิจัย มีดังนี้

1. เส้นอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลไปยังตัวแปรการจัดการโซ่อุปทาน มี 2 เส้น คือ
 - 1.1 เส้นอิทธิพลจากตัวแปรแรงขับเคลื่อนภายนอก ไปยังตัวแปรการจัดการโซ่อุปทาน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .78 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
 - 1.2 เส้นอิทธิพลจากตัวแปรแรงขับเคลื่อนภายใน ไปยังตัวแปรการจัดการโซ่อุปทาน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .01
2. เส้นอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลไปยังตัวแปรความสำเร็จของอุตสาหกรรม มี 2 เส้น คือ
 - 2.1 เส้นอิทธิพลจากตัวแปรแรงขับเคลื่อนภายใน ไปยังตัวแปรความสำเร็จของอุตสาหกรรม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .87 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
 - 2.2 เส้นอิทธิพลจากตัวแปรการจัดการโซ่อุปทาน ไปยังตัวแปรความสำเร็จของอุตสาหกรรม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .01
3. เส้นอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลไปยังตัวแปรความสามารถทางการแข่งขัน มี 3 เส้น คือ
 - 3.1 เส้นอิทธิพลจากตัวแปรภายนอก ไปยังตัวแปรความสามารถทางการแข่งขัน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .41
 - 3.2 เส้นอิทธิพลจากตัวแปรการจัดการโซ่อุปทาน ไปยังตัวแปรความสามารถทางการแข่งขัน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .31
 - 3.3 เส้นอิทธิพลจากตัวแปรความสามารถทางการแข่งขัน ไปยังตัวแปรความสำเร็จของอุตสาหกรรม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .01
4. ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรความสำเร็จของอุตสาหกรรม โดยส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านการจัดการโซ่อุปทาน มี 2 เส้น คือ
 - 4.1 ตัวแปรแรงขับเคลื่อนภายใน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรความสำเร็จของอุตสาหกรรม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .01
 - 4.2 ตัวแปรแรงขับเคลื่อนภายนอก มีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรความสำเร็จของอุตสาหกรรม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .01
5. ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถทางการแข่งขัน มี 3 เส้น คือ

5.1 ตัวแปรแรงขับเคลื่อนภายนอก มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถทางการแข่งขัน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .14 แข่งขัน โดยส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านความสำเร็จของอุตสาหกรรม

5.2 ตัวแปรการจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถทางการแข่งขัน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .08 แข่งขัน โดยส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านความสำเร็จของอุตสาหกรรม

5.3 ตัวแปรแรงขับเคลื่อนภายใน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถทางการแข่งขัน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .01 โดยส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านการจัดการโซ่อุปทาน และความสำเร็จของอุตสาหกรรม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
สมมติฐานที่ 1 แรงขับเคลื่อนภายนอก มีอิทธิพลต่อการจัดการโซ่อุปทาน	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 2 แรงขับเคลื่อนภายใน มีอิทธิพลต่อการจัดการโซ่อุปทาน	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 3 แรงขับเคลื่อนภายใน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 4 การจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 5 แรงขับเคลื่อนภายนอก มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางการแข่งขัน	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 6 การจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลทางต่อความสามารถทางการแข่งขัน	สนับสนุน

ตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
สมมติฐานที่ 7 ความสามารถทางการแข่งขัน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 8 แรงขับเคลื่อนภายใน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 9 แรงขับเคลื่อนภายนอก มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 10 แรงขับเคลื่อนภายนอก มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถทางการแข่งขัน โดยส่งผ่านความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 11 การจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถทางการแข่งขัน โดยส่งผ่านความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 12 แรงขับเคลื่อนภายใน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถทางการแข่งขัน โดยส่งผ่านการจัดการโซ่อุปทาน และความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน	สนับสนุน

อภิปรายผล

1. การศึกษาการจัดการโซ่อุปทานและความสามารถทางการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอนในประเทศไทย

จากผลการวิจัย พบว่าการจัดการโซ่อุปทานมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอนในประเทศไทย โดยเฉพาะการบริหารสินค้าคงคลัง การขนส่ง และการบริหารความสัมพันธ์กับคู่ค้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chopra และ Meindl (2019) ที่ระบุว่าโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพสามารถลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต นอกจากนี้ พบว่าความสามารถทางการแข่งขัน เช่น การบริหารต้นทุน นวัตกรรม และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ Porter (1985) ที่ชี้ให้เห็นว่าความได้เปรียบในการแข่งขันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจ

2. การวิเคราะห์การจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอนในประเทศไทย

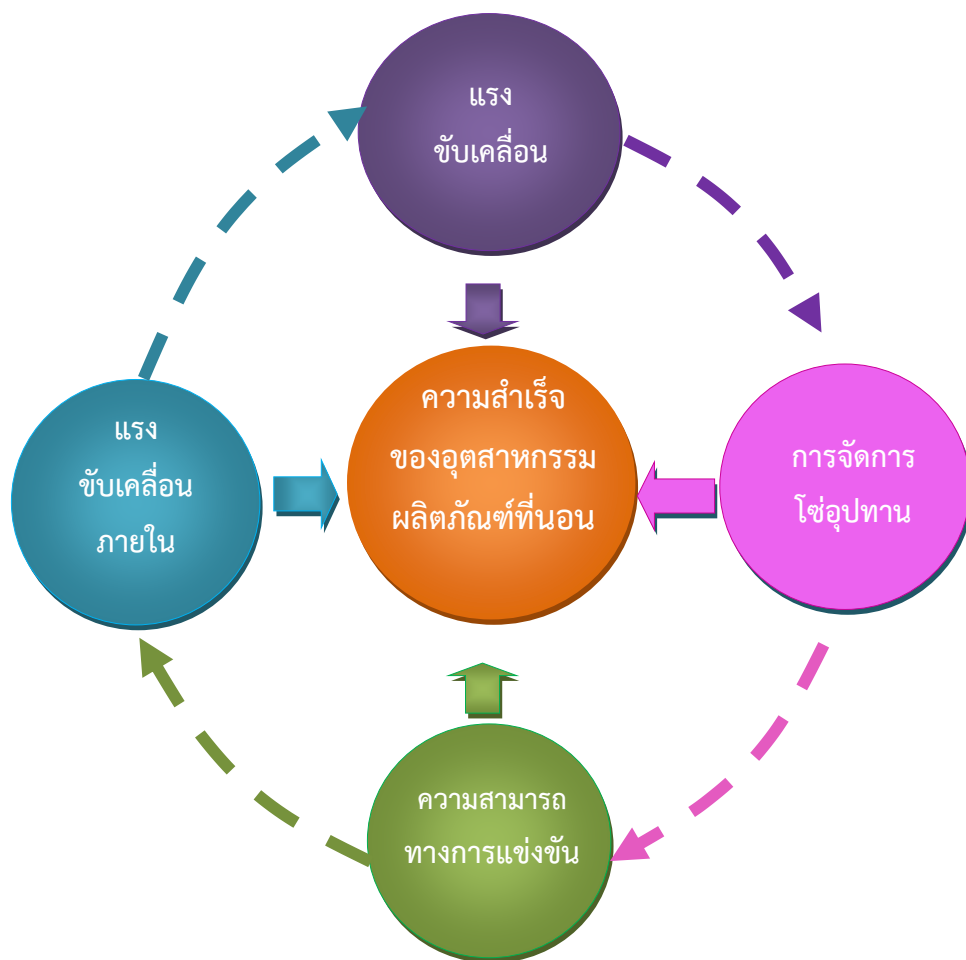
ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบหลักของการจัดการโซ่อุปทาน ได้แก่ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การประสานงานระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน (Christopher, 2016) ด้านความสามารถทางการแข่งขัน พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดคือคุณภาพของผลิตภัณฑ์และความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Barney (1991) ที่อธิบายว่าองค์กรที่มีทรัพยากรและความสามารถที่โดดเด่นจะสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนได้

3. การสร้างโมเดลการจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอนในประเทศไทย

จากผลการวิจัย ได้นำเสนอโมเดลที่รวมปัจจัยด้านการจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ โดยโมเดลนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการจัดการโซ่อุปทานและความสามารถในการแข่งขันกับผลการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งคล้ายคลึงกับโมเดลของ Li et al. (2006) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์โซ่อุปทานและผลลัพธ์ของธุรกิจ โดยเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพและการลดต้นทุน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงนโยบายและกลยุทธ์ของภาคอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและการเติบโตในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่า ควรมีการให้ความรู้และส่งเสริมให้พนักงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ทราบและตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการโซ่อุปทาน โดยการจัดทำเป็นหัวข้อในการอบรม สัมมนา หรือให้ความรู้แก่พนักงาน โดยให้พนักงานและผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการออกแบบโซ่อุปทานให้เกิดความยั่งยืน เพื่อจูงใจให้พนักงานเกิดความตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของโซ่อุปทานที่ทำให้องค์กรหรือบริษัทเกิดความยั่งยืนสืบไป ดังแสดงให้เห็นถึงผลการวิจัยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงการประยุกต์ใช้การจัดการโซ่อุปทานและความสามารถทางการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ควรมีความสามารถทางการแข่งขันในการจัดการโซ่อุปทานเนื่องจาก เป็นแผนการดำเนินงานในระยะยาว และควรเริ่มจากภายในองค์กร เป็นแรงขับเคลื่อนภายในเพื่อให้ทุกภาคส่วนภายในองค์กรเห็นความสำคัญ และผลกระทบของการจัดการโซ่อุปทานให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งในปัจจุบันมีการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับเช่น กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการส่งสินค้าภายในประเทศ และการส่งออกจึงอยากให้ภาครัฐสนับสนุน ให้ภาคธุรกิจมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการวางกรอบนโยบายเพื่อให้สามารถ

แก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรเพื่อตอบโจทย์ความต้องการอุตสาหกรรม จัดทำเป็นหลักสูตรการพัฒนาผู้ประกอบการ โดยภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมมือกันพัฒนาฝีมือแรงงานให้ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน 2.2 การจัดอบรมในลักษณะ On the job Training Group ช่วยให้ผู้ประกอบการและผู้ประกอบการมีความรู้ทางด้านธุรกิจ การตลาดและการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จของธุรกิจ 2.3 สามารถแข่งขันในตลาด ในการนำเสนอตัวแบบการจัดการผู้ประกอบการและความสามารถทางการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน ในประเทศไทย เพื่อให้ผู้ประกอบการได้นำตัวแบบดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จของธุรกิจ 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1 พัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านประสิทธิภาพการจัดการผู้ประกอบการอย่างยั่งยืนเนื่องจากการมีการศึกษาในวงจำกัด และสามารถนำแนวคิดไปต่อยอดในการทำวิจัยในมิติที่คล้ายคลึงกัน เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ 2.2 นำเสนอกลยุทธ์ และแนวคิดทางด้านการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานไปพัฒนาต่อยอดในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ที่นอน หรือศึกษาผลการดำเนินงานด้านการจัดการผู้ประกอบการ ในบริบทของอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมการเกษตร โดยทำการปรับปรุงตัวอย่างและรูปแบบการวิเคราะห์ตามลำดับขั้น (Multi level, SEM) ในด้านตัวแปรอื่น ๆ ต่อไป 2.3 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหรือทางการศึกษาเชิงลึก โดยอาจนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาต่อยอด เช่น การพัฒนาในปัจจัยที่พบว่า มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือการพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อม ในระดับสูง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2566). ระบบคลังข้อมูลธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 19 มีนาคม 2568 จาก <http://datawarehouse.dbd.go.th/bdw/search/search2.html>
- มิญช์มนัส วรรณมหินทร์. (2544). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด

- ร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุภัทรา ปานสุวรรณจิตร. (2554). การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาโครงการสหกิจศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
- ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2556
- สำนักงานสถิติ ฝ่ายสถิติและข้อมูลสารสนเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). รายงานประจำปีธนาคารแห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2567 จาก <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/reports/annual-report/Report2023.html>
- Barney, J. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.
- Chopra, S., & Meindl, P. (2019). *Supply Chain Management: Strategy, Planning, and Operation*. Pearson.
- Christopher, M. (2016). *Logistics & Supply Chain Management*. Pearson UK.
- Li, S., Ragu-Nathan, B., Ragu-Nathan, T. S., & Rao, S. S. (2006). The impact of supply chain management practices on competitive advantage and organizational performance. *Omega*, 34(2), 107-124.
- Porter, M. E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. The Free Press.
- Principles and practice of structural equation modeling. (3rd ed.). New York: The Guilford Press.
- Schumacher, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A Beginners Guide to Structural Equation Modelling* (3rd ed.). New York, NY: Taylor & Francis.

การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2*

RELATIONSHIP BUILDING OF SCHOOLS AND COMMUNITIES AFFECTING LEARNER QUALITY UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

แอนนา ปลอดอ่อน¹, เบนจพร ชนะกุล² และ อโนทัย ประสาน³

Anna Plodon¹, Benchaporn Chanakul² and Anotai Prasan³

¹⁻³หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹⁻³Master of Education Program in Educational Administration Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,
Thailand

Corresponding Author's Email: Plodon2532@gmail.com

วันที่รับบทความ : 17 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 20 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 22 มีนาคม 2568

Received 17 March 2025; Revised 20 March 2025; Accepted 22 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการสร้างสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน 2. ศึกษาคุณภาพผู้เรียน 3. ศึกษาการสร้างสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน และ 4. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการสร้างสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู รวมทั้งสิ้น 327 คน โดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5

Citation:

* แอนนา ปลอดอ่อน, เบนจพร ชนะกุล และ อโนทัย ประสาน. (2568). การสร้างสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 360-376.

Anna Plodon, Benchaporn Chanakul and Anotai Prasan. (2025). Relationship Building Of Schools And Communities Affecting Learner Quality Under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 360-376.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการให้บริการชุมชน และการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (2) คุณภาพผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็น

รายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (3) การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง จำนวน 2 ด้าน คือ การให้บริการชุมชน และการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน.โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย ร้อยละ 39.70 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (4) แนวทางการพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน พบว่า โรงเรียนและชุมชนสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีผ่านการให้บริการและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผ่านการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้ อีกทั้งการบริหารร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาจะช่วยให้การศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ ชุมชนยังเป็นแหล่งเรียนรู้และการสนับสนุนที่สำคัญในการพัฒนาทักษะทางวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้และคุณธรรม

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน, คุณภาพผู้เรียน, ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

Abstract

The purposes of this research were to 1. study the relationship building between schools and communities 2. study the learners' quality. 3. study the relationship building between schools and communities affecting learners' quality, and 4. study the guidelines for developing the relationship building between schools and communities affecting learners' quality. The research

sample consisted of 327 administrators and teachers. The research instruments included a five point. Likert scale questionnaire and a structured interview. The statistical methods used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient analysis, multiple regression analysis, content analysis.

The results of this study showed that (1) The relationship building between schools and communities was at a highest level. When considering each aspect separately, it was found that Community service and communication and public relations was a highest average, followed by Participation in the administration of the educational institution by the educational institution committee, and Receiving support from the community was a lowest average. (2) The learners' quality under was at a high level. When considering each aspect separately, it was found that Desirable characteristics of learners was a highest average and Academic abilities of students was a lowest average. (3) The relationship building between schools and communities affecting learners' quality under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 in overall of positive relationships in 2 components: Community service and Receiving support from the community with a prediction efficiency 39.70 % with a statistically significant relationship level of .01 (4) The guidelines for developing the relationship building between schools and communities affecting learners' quality, it was found that the schools and communities can build good relationships through providing services and supporting each other, with effective communication to enhance cooperation and community participation. It should cooperate with various agencies to develop communities sustainably through the exchange of resources and knowledge. In addition, joint management with the school board will help make education more in line with local needs. Moreover, the community is an important source of learning and support for developing academic skills and

desirable characteristics of students, resulting in students having quality in both knowledge and morality.

Keywords: School-Community Relations, Student quality, Affects the quality of students

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยให้มีศักยภาพสามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้นั้น จะต้องอาศัยหลายปัจจัย ซึ่งมนุษย์ถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่จะช่วยเป็นตัวขับเคลื่อนกลไกต่าง ๆ ให้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ อย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566 -2570) ซึ่งเป็นการแปลงยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมและวางรากฐาน ในการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ช่วงการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566 - 2570) มีหลักการที่สำคัญ คือ 1) ยึด “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติ 2) ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา อีกทั้ง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 เพื่อใช้เป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศได้นำไปใช้เป็น กรอบและแนวทางการพัฒนาการศึกษาและเรียนรู้สำหรับพลเมืองทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจน ตลอดชีวิต โดยจุดมุ่งหมายที่สำคัญของแผน คือ การมุ่งเน้นการประกันโอกาสและความเสมอภาค ทางการศึกษาและการศึกษาเพื่อการมีงานทำและสร้างงานได้ ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งความเป็นพลวัต เพื่อให้ประเทศไทยสามารถ ก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งภายใต้กรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดสาระสำคัญสำหรับบรรลุ เป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาใน 5 ประการ ได้แก่ 1) การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา 2) ความเท่าเทียมทางการศึกษา คุณภาพการศึกษา ประสิทธิภาพ และตอบโจทย์บริบทที่ เปลี่ยนแปลง (Relevancy) ในระยะ 20 ปีข้างหน้า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป., 15-16)

การบริหารสถานศึกษา เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผนวิธีการ และขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดี จะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหาร ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การบริหารงานนั้น จะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะว่าการดำเนินงานต่าง ๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ ผู้บริหาร จะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ซึ่งการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จและ สอดคล้องกับ แนวทางการปฏิรูปการศึกษานั้น ปัจจัยสำคัญต่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ใน สถานศึกษา คือ ระบบ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วม ตรงตามมาตรา 22 ว่าด้วยการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้ และถือว่าผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทที่ สำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้นำหลัก มีภาระหน้าที่สำคัญ คือ เป็นผู้นำทางการศึกษา มีความ รับผิดชอบในการบริหารงานด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ได้กำหนดให้มีการ กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้ง 4 ด้านคือด้านการบริหารงานวิชาการ ด้าน การบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และ ด้านการบริหารทั่วไป ไปยัง คณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขต พื้นที่การศึกษา โดยตรง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยเป็นความสามารถของผู้บริหาร และครูใน สถานศึกษาที่ทำงานร่วมกัน จนสามารถทำให้นักเรียนใฝ่รู้ รักการอ่าน แสวงหาความรู้ ด้วย ตนเอง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2553 : 14)

ดังนั้นงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของ โรงเรียนกับ ชุมชน ซึ่งอยู่ในฐานะทั้งที่เป็นผู้ให้และผู้รับโดยโรงเรียนจะต้องเป็นศูนย์กลางของ ชุมชนหรือสังคม เปิดโอกาสให้ชุมชน ได้ใช้สถานที่และอุปกรณ์ของโรงเรียนได้ เพื่อให้ชุมชน มี ความรู้สึกมีส่วนร่วม และความเป็นเจ้าของร่วมกันกับโรงเรียน ยินดีให้การสนับสนุนในกิจการ ของโรงเรียนและ โรงเรียนกับชุมชนต้องเกื้อกูลประโยชน์ร่วมกันเพื่อจัดการศึกษาและพัฒนา การศึกษาให้มีคุณภาพการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ ศักยภาพของบุคคลในสังคม ในกระบวนการจัดการศึกษา โรงเรียนถือเป็นหน่วยงานหลักที่มี บทบาทสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะ ความรู้ และคุณธรรมให้แก่นักเรียน อย่างไรก็

ตาม การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้นไม่สามารถทำได้เพียงลำพัง โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง หนึ่งในนั้นคือชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ชุมชนสามารถมีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนการสอนผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ การให้คำแนะนำ และการมีส่วนร่วมในการวางแผนและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนและชุมชนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเข้มแข็งระหว่างโรงเรียนและชุมชนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและต้องการการศึกษาและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอน จะช่วยให้โรงเรียนมีทรัพยากรที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน นักเรียนจะได้รับการดูแลและสนับสนุนจากทั้งโรงเรียนและชุมชน ทำให้มีความพร้อมในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างโรงเรียนและชุมชน ทำให้เกิดการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาที่ตรงกับความต้องการและบริบทของชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและยั่งยืน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนในระยะยาว ดังนั้น การศึกษาและวิจัยเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่มีผลต่อคุณภาพผู้เรียนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในแง่ของการพัฒนา นโยบายการศึกษา การจัดการทรัพยากร และการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีนโยบายและจุดเน้นที่สำคัญ คือ ส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ภาคีเครือข่ายเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย การให้ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน ไม่ใช่หน้าที่ของครูในโรงเรียนเพียงอย่างเดียว โรงเรียนจึงต้องร่วมมือกับชุมชน ให้ประชาชนได้ทราบ

เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน ตลอดจนวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ ความนิยมให้เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นการเอื้ออำนวย ประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลดีต่อคุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ ของโรงเรียนกับ ชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็ง ร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีของโรงเรียนกับชุมชน ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน
2. เพื่อศึกษาคุณภาพผู้เรียน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน
4. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

สมมติฐานการวิจัย

การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

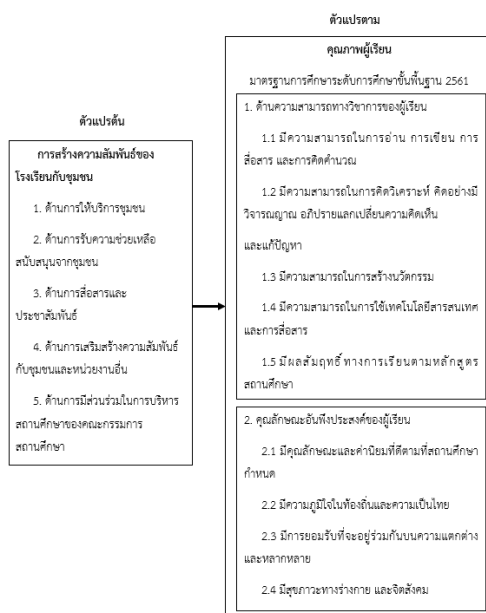
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน จากแนวคิดของ Cristina Palmieri, Manuela Palma (2017), ThankGod & Nwanguma (2024), พนิจดา วีระชาติ (2542), รัตนา กาญจนพันธุ์ (2546), พระลิขิต ฐานิสโร (แกวฤตเรื่อง) (2565), รัฐเขตร แรงทน (2565), วรายุทธ จันสมุทรและคณะ (2565), ปองขวัญ จุลลาและคณะ (2566), ยุทธยา ภูหงษ์ทองและคณะ (2567), ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การให้บริการชุมชน การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และบทบาทของ

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

และได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีคุณภาพจากมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 ได้กำหนดมาตรฐานในการประเมินคุณภาพด้านผู้เรียน ดังนี้

1. ความสามารถทางวิชาการของผู้เรียน
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

จากแนวคิด ทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์และนำมาออกแบบเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนเป็นส่วนสำคัญของสังคมในการจัดการศึกษาแก่เด็ก ซึ่งไม่สามารถทำได้เพียงลำพัง แต่ต้องร่วมมือกับชุมชนที่มีบทบาทในการให้ประสบการณ์และการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในด้านการศึกษา การใช้ทรัพยากรชุมชน และการพัฒนาความสัมพันธ์ที่มีประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การจัดการศึกษาจนถึงการประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ร่วมกันของโรงเรียนและชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ด้าน

1. การให้บริการชุมชน
2. การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน
3. ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์
4. ด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น
5. ด้านบทบาทของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งจะประกอบด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ประกอบด้วย ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 2,180

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 29 คน ครู จำนวน 298 คน รวมทั้งสิ้น 327 คน ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random Sampling) จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายในแต่ละกลุ่ม (Simple Random Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษขึ้นไป มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้รับรางวัลผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ อาทิ รางวัลสถานศึกษาพระราชทาน รางวัล OBEC Award รางวัลเสมาพิทักษ์ รางวัลครูชนคนคุณธรรม และมีผลงานวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้สอนวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไปที่มีรางวัลวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศทางด้านการจัดการเรียนรู้ หรือด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ย้อนหลังไม่เกิน 2 ปี จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่งปัจจุบัน ช่วงอายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านการให้บริการชุมชน 2. ด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน 3. ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ 4. ด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น และ 5. ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ 1. ความสามารถทางวิชาการของผู้เรียน และ 2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ได้กำหนดประเด็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย ชื่อ - นามสกุล ตำแหน่ง วิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน วันเดือนปีที่ทำการสัมภาษณ์ และสถานที่ในการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักฐาน ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนและคุณภาพผู้เรียน นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ความถูกต้อง และความชัดเจนของข้อคำถาม นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผลที่ได้คือมีค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปทดลองใช้ (Try Out) 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.946

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ระดับการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน และวิเคราะห์ระดับคุณภาพผู้เรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนกับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ด้วยวิธีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
4. การวิเคราะห์พัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธี Stepwise Method
5. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงประเด็นและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการให้บริการชุมชน ($\bar{x} = 4.64$)

และการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.64$) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.60$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ($\bar{x} = 4.46$)

2. คุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.43$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ($\bar{x} = 4.68$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ความสามารถทางวิชาการของผู้เรียน ($\bar{x} = 4.19$)

3. ผลการวิเคราะห์การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จำนวน 2 ด้าน คือ การให้บริการชุมชน (X_1) และการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน (X_2) โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน

4. แนวทางการพัฒนาการสร้างสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน พบว่า โรงเรียนและชุมชนสามารถสร้างสัมพันธ์ที่ดีผ่านการให้บริการและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผ่านการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้เกี่ยวกับการบริหารร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาจะช่วยให้การศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ ชุมชนยังเป็นแหล่งเรียนรู้และการสนับสนุนที่สำคัญในการพัฒนาทักษะทางวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้และคุณธรรม ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจาก การให้บริการและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพทั้งด้านความรู้และคุณธรรม

อภิปรายผล

1. การสร้างสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สอดคล้องกับ วรยุทธ จันสมุทร และ วิรลพัชรวงศ์ วัฒนเกษม (2565) วิจัยเรื่อง “การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนบ้านบ่อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ

เกษ เขต 3” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านงานให้บริการชุมชน

2. คุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ดิweise ประภาศ เศรษฐะ และพระครูปลัดสุวัฒน สัจจุณ (2568) วิจัยเรื่อง “การบริหารเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3” ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 คือ ด้านการให้บริการชุมชน และด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภาวรินทร์ สมจิต (2563) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านภูมิหลังและประสบการณ์ที่ดี ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านความสามารถ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน และมีข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหาร สถานศึกษานำประสบการณ์จัดทำแผนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษามี บุคลิกภาพที่ดีนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน นำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารและปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีเป็นผู้ที่มีความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของสถานศึกษาเป็นผู้มีทักษะ 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านเทคนิค มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ

4. แนวทางการพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า โรงเรียนและชุมชนสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีผ่านการให้บริการและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ จิระศักดิ์ แข็งแรง และ กฤตภูมิ ชมภูวิเศษ (2567) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประกอบด้วย 1) ด้านการประชาสัมพันธ์

2) ด้านการมีส่วนร่วม 3) ด้านการบริการชุมชน และ 4) ด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน 2. แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 คือ ด้านการให้บริการชุมชน และด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยมาใช้

1.1 ด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น โรงเรียนจึงควรเร่งสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความใกล้ชิดและความเข้าใจระหว่างกัน นอกจากนี้ ควรเปิดช่องทางการสื่อสารสองทาง เช่น การประชุมประจำเดือนหรือสื่อออนไลน์ เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากชุมชนอย่างจริงจัง เมื่อเกิดความไว้วางใจและความร่วมมือ ชุมชนจะตระหนักถึงความสำคัญของการสนับสนุนโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาว

1.2 จากผลการวิจัย คุณภาพผู้เรียน ด้านความสามารถทางวิชาการของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น สถานศึกษาควรพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยปรับปรุงวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อเสริมการเรียนรู้ นอกจากนี้ ควรมีระบบติดตามและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนเป็นรายบุคคล พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อสนับสนุนการศึกษา เมื่อทุกฝ่ายร่วมมือกัน นักเรียนจะได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ควรใช้ผลจากการวิจัยเป็นสารสนเทศเพื่อกำหนดเป้าหมายเชิงนโยบายและแนวปฏิบัติ แก่ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน โดยการสนับสนุนให้โรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนมากขึ้น นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสังกัดให้มีคุณภาพทั้งด้านความสามารถทางวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

เอกสารอ้างอิง

จิระศักดิ์ แข็งแรง และ กฤตภูมิ ชมภูวิเศษ. (2567). แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย. วารสาร มณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(6). 1117.

ชูชาติ พวงสมจิตร์. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. Veridian E-Journal, Silapakon University, 2(10). 1342 – 1354.

ดิweise ประภาศ เศรษฐะ และ พระครูปลัดสุวัฒนสังข์คุณ. (2568). การบริหารเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์, 8(1). 300-313.

ปภาวรินทร์ สมจิต. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปองขวัญ จุลลา. (2566). กลยุทธ์การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์, 9(2), 71-72.

พนิจดา วีระชาติ. (2542). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

- พระลิขิต ฐานิสโร (แวงกุดเรือ) และคณะ. (2566). แนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของโรงเรียนในเขตตำบลห้วยไร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๒. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 10(2). 213-225.
- ยุทธนา ภูงส์ทอง และคณะ. (2567). การพัฒนาการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนดงพญาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 21(2) 112-123.
- รัฐเขตร แรงทน. (2565). สภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา
- รัตนา กาญจนพันธ์. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 1 ฉบับปรับปรุงใหม่ทั้งเล่ม). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- วรายุทธ จันสมุทร และ วิรลพัชรวงศ์ วัฒนเกษม. (2565). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนบ้านบ่อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 9(3). 593.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี. (2545).

Palmieri, C., & Palma, M. (2017). The relationship between school and community as an opportunity to re-think teaching. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, 4(1). 496–503.

ThankGod, J.N. & Nwanguma, T.K. (2024). Managing school-community relationships in the 21st century for effective administration of public senior secondary schools in Rivers State. *International Journal of Social Sciences and Management Studies*, 3(1). 43-56

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: פרקหวานกราฟฟิค.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2567). ราชกิจจานุเบกษา.

**แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์***
**GUIDELINES FOR MANAGING EDUCATIONAL RESOURCES IN
SCHOOLS UNDER THE SURIN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE**

จิตญาดา หมั่นเจริญ¹, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ² และ วสันต์ชัย กากแก้ว³

Jityada Muencharoen¹, Thanyatpeth Sitthisue² and Wasanchai Kakkeaw³

¹⁻³**มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์**

¹⁻³Surindra Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Pae.jityada.2534@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 29 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 30 มีนาคม 2568

Received 26 March 2025; Revised 29 March 2025; Accepted 30 March 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา 2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา 3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ วิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาสังกัด

Citation:

* จิตญาดา หมั่นเจริญ, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ และ วสันต์ชัย กากแก้ว. (2568). แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 377-402.

Jityada Muencharoen, Thanyatpeth Sitthisue and Wasanchai Kakkeaw. (2025). Guidelines For Managing Educational Resources In Schools Under The Surin Secondary Educational Service Area Office.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 377-402.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำนวน 70 แห่ง ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูล รวมจำนวนทั้งสิ้น 140 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 70 คน และหัวหน้ากลุ่มบริหารงบประมาณ 70 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม แบบประเมินแนวทางการพัฒนา สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การวางแผนทรัพยากร (PNI Modified = 0.275) 2) การใช้ทรัพยากร (PNI Modified = 0.272) 3) การติดตามและประเมินผลทรัพยากร (PNI Modified = 0.266) 4) การจัดสรรทรัพยากร (PNI Modified = 0.257) และ 5) การจัดหาทรัพยากร (PNI Modified = 0.249)

2. แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ซึ่งได้จากการระดมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้ง 5 ด้าน ได้แนวทางจำนวน 15 แนวทาง

3. ประเมินแนวทางของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากร, การศึกษา, สถานศึกษา

Abstract

The objectives of the study were: 1. to study the current conditions, the desirable conditions, and the necessary needs for effective educational resource management of school administrators under Surin Secondary Educational Service Area Office. 2. to study the approaches for effective educational resource management of school administrators under Surin

Secondary Educational Service Area Office. 3. to evaluate the approaches for effective educational resource management of school administrators under Surin Secondary Educational Service Area Office. The research methods were divided into 2 phases: Phase 1: Studying the current conditions, desirable conditions, and necessary needs for effective educational resource management of school administrators under Surin Secondary Educational Service Area Office. Phase 2: Studying and evaluating the approaches for effective educational resource management of school administrators under Surin Secondary Educational Service Area Office. The sample group consisted of 140 school administrators and budget management leaders from 70 educational institutions under Surin Secondary Educational Service Area Office. selected through stratified random sampling. The tools used for data collection included questionnaires, interview forms, focus group discussions, and a development guideline assessment form. The statistical methods used were percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that

1. The current state of educational resource management in schools under the Surin Secondary Educational Service Area Office was found to be at a high level overall. The desirable conditions for educational resource management were rated at the highest level. The ranking of necessary needs, from highest to lowest, was as follows: (1) Resource Planning (PNI Modified = 0.275), (2) Resource Utilization (PNI Modified = 0.272), (3) Resource Monitoring and Evaluation (PNI Modified = 0.266), (4) Resource Allocation (PNI Modified = 0.257), and (5) Resource Procurement (PNI Modified = 0.249).

2. The approaches to educational resource management in schools under the Surin Secondary Educational Service Area Office, derived through a focus group discussion covering five key areas, resulted in the development of 15 management approaches.

3. The evaluation of these educational resource management approaches by five experts indicated that they were highly appropriate and highly feasible overall.

Keywords: Resource Management, Education, School

บทนำ

การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากล พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้วางรากฐานสำคัญในการปฏิรูประบบการศึกษาไทย โดยกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม มาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง นโยบายนี้มีเป้าหมายเพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้นครอบคลุมการจัดการทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่ว่าเงิน ซึ่งรวมถึงบุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และองค์ความรู้ต่าง ๆ โดยมาตรา 52 กำหนดให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ต้องคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งมาตรา 65 ได้กำหนดให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยี เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรา 47 ถือเป็นกลไกสำคัญในการกำกับดูแลการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยกำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2564 - 2565 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ 6 ว่าด้วยการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยมีนโยบายพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีการจัดทำแผนพัฒนาครูรายบุคคล (ID Plan) และส่งเสริมการพัฒนาตนเองผ่านระบบ Digital Technology นอกจากนี้ ยังมีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ในด้านการบริหารงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ส่งเสริมให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการงบประมาณตามบริบทและความต้องการของแต่ละพื้นที่ โดยใช้แนวคิด School-Based Management (SBM) ซึ่งเน้นการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปสู่สถานศึกษา ขณะเดียวกัน ก็มีการกำกับติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพผ่านระบบบัญชีการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอีกประเด็นสำคัญที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญ โดยมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา เช่น ระบบคลังข้อสอบออนไลน์ ระบบการจัดการเรียนรู้ (LMS) และแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ (National Digital Learning Platform: NDLP) เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ โดยมีนโยบายพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามแนวทางของ สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังรวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อระดมทรัพยากรและความเชี่ยวชาญมาสนับสนุนการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

ความสำคัญของการบริหารทรัพยากรในสถานศึกษา ถือว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ 1. การวิเคราะห์ความต้องการและสภาพปัจจุบันของทรัพยากร 2. การวางแผนการใช้ทรัพยากร 3. การจัดหาและจัดสรรทรัพยากร 4. การใช้ทรัพยากรตามแผน 5. การติดตามและประเมินผล การใช้ทรัพยากร ในบริบทของสถานศึกษา การบริหารทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้บริหารสามารถจัดสรรและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ หรือเทคโนโลยี การบริหารที่ดีจะช่วยลดความสูญเปล่าและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสถานศึกษา นอกจากนี้ การบริหารทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพยังช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนา โดยการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เหมาะสม ส่งเสริมให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนในยุคที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ ยังช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและรับมือกับความท้าทายใหม่ๆ ได้อย่างทันท่วงที ผู้บริหารที่มีทักษะในการบริหารทรัพยากรจะสามารถวางแผนและจัดสรรทรัพยากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง เช่น การลงทุนในเทคโนโลยีการศึกษา หรือการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ให้กับบุคลากร ยิ่งไปกว่านั้น การบริหารทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพยังช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับสถานศึกษา โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างชาญฉลาดเพื่อสร้างจุดเด่นและความแตกต่าง ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดผู้เรียน บุคลากรที่มีคุณภาพ และการสนับสนุนจากชุมชน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

การบริหารทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพมีความจำเป็นในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาในยุคที่เทคโนโลยีและความรู้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะในการบริหารทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการสร้างสรรค่นวัตกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ความจำเป็นในการบริหารทรัพยากรเพื่อสร้างความยืดหยุ่นและความคล่องตัวในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน เช่น การระบาดของโรคหรือภัยพิบัติ ผู้บริหารต้องสามารถปรับเปลี่ยน

การใช้ทรัพยากรเพื่อรองรับรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ ความเป็นอีกประการหนึ่งคือ การบริหารทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผู้บริหารต้องจัดสรรทรัพยากรเพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของทั้งครู บุคลากร และผู้เรียน เพื่อสร้างความเป็นธรรมและความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียนทุกกลุ่ม (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2554)

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเป็นความท้าทายสำคัญสำหรับผู้บริหาร โดยมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่างๆ ของการบริหารทรัพยากร ดังนี้ 1. การวิเคราะห์ความต้องการและสภาพปัจจุบันของทรัพยากร ผู้บริหารมักประสบปัญหาการขาดข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ทำให้การประเมินความต้องการไม่สอดคล้องกับสภาพจริงและการขาดทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกยังส่งผลให้การระบุปัญหาและความต้องการที่แท้จริงเป็นไปได้ยาก 2. การวางแผนการใช้ทรัพยากร ปัญหาที่พบบ่อยคือการขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้แผนที่ได้ไม่ครอบคลุมความต้องการของทุกฝ่ายและการเปลี่ยนแปลงนโยบายการศึกษาที่บ่อยครั้งยังส่งผลให้การวางแผนระยะยาวทำได้ยาก และขาดความต่อเนื่อง 3. การจัดหาและจัดสรรทรัพยากร ปัญหาหลักคือการขาดแคลนงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถจัดหาทรัพยากรได้ตามความต้องการ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กและระบบการจัดซื้อจัดจ้างที่ซับซ้อนใช้เวลานานยังเป็นอุปสรรคต่อการได้มาซึ่งทรัพยากรที่จำเป็นอย่างทันท่วงที 4. การใช้ทรัพยากรตามแผน ในการปรับใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ และ 5. การติดตามและประเมินผลการใช้ทรัพยากร มักประสบปัญหาการขาดระบบการติดตามที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่สามารถประเมินผลการใช้ทรัพยากรได้อย่างแม่นยำและการขาดการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการบริหารทรัพยากรอย่างยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์, 2567)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารทรัพยากรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อให้สถานศึกษابรรลุตามวัตถุประสงค์ในเรื่องต่างๆ ทั้งนี้จะต้องยึดหลักความเป็นไปได้ ความสอดคล้องกับบริบท และความต้องการของสถานศึกษา โดยมุ่งให้สถานศึกษาสามารถนำแนวทางการบริหาร

ทรัพยากรของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อการบริหารจัดการศึกษา ไปพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อไป จึงได้จัดทำงานวิจัยนี้ขึ้นมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์
3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำนวน 85 แห่ง โดยแยกเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 5 แห่ง โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 59 แห่ง และโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ จำนวน 21 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำนวน 70 แห่ง ซึ่งได้จากการกำหนดกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ เครซีและมอร์แกน (Kreice & Morgan 1970 : 608 อ้างถึงในธีรวุฒิ เอกะกุล, 2552 : 143) และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. 2553) ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูล รวมจำนวนทั้งสิ้น 140 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 70 คน และหัวหน้ากลุ่มบริหารงบประมาณ 70 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เป็นคำถามเกี่ยวกับ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. การวางแผนทรัพยากร 2. การจัดหาทรัพยากร 3. การจัดสรรทรัพยากร 4. การใช้ทรัพยากร 5. การติดตามและประเมินผลทรัพยากร โดยลักษณะของแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้รูปแบบการตอบสนองคู่ (Dual Response Format) และใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแนวทางของ Likert (Likert Five's Rating Scale) โดยกำหนดค่าน้ำหนักการตอบแบบสอบถาม ดังนี้

- 5 หมายถึง สภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง สภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง สภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง สภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง สภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อประสานงานกับงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. นำส่งหนังสือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ส่งถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมด้วยแบบสอบถามเพื่อการวิจัย โดยส่งผ่านระบบช่องทางรับ-ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียน และ QR CODE แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) พร้อมทั้งกำหนดวัน เวลา ในการเก็บข้อมูลของแบบสอบถาม

3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ครอบคลุมเนื้อหาแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การวางแผนทรัพยากร 2. การจัดหาทรัพยากร 3. การสรรทรัพยากร 4. การใช้ทรัพยากร 5. การติดตามและประเมินผลทรัพยากร วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลผลโดยนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเป็นช่วงตามค่าคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

2. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยนำผลการประเมินสภาพปัจจุบันหรือสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มาเรียงลำดับโดยใช้ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น หรือ Modified Priority Needs Index: PNI_modified

3. นำค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified} = (I-D) / D$ มาวิเคราะห์สรุปจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามลำดับจากมากไปหาน้อย โดยเลือกข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุดสามลำดับแรกในแต่ละประเด็นมาเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์

4. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

นำผลการวิจัยที่ได้จากระยะที่ 1 โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าลำดับความต้องการจำเป็นจากแบบสอบถามสภาพปัจจุบันหรือสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ คือผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ท่าน และการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเรื่อง แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 2 กระบวนการสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 3 การเสนอแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามองค์ประกอบของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน สถานศึกษา 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การวางแผนทรัพยากร 2. การจัดหาทรัพยากร 3. การจัดสรรทรัพยากร 4. การใช้ทรัพยากร 5. การติดตามและประเมินผลทรัพยากร มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การยกร่างแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยผู้วิจัย เพื่อนำสู่การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มในการยกร่างแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน เพื่อยื่นหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อยกร่างแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในรูปแบบผสมผสานระหว่างออนไลน์และออนไซต์ เพื่อยกร่างแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน เกี่ยวกับแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผล ดังนี้ (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล, 2543 : 177)

1. ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น ว่าน่าเชื่อถือเพียงใด มีหลักฐานใดในการพิจารณาประกอบ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูล

2. ลดทอนข้อมูลจากรายละเอียดไปสู่ภาพรวมที่แสดงแบบแผนของความคิดหรือพฤติกรรม

3. ในกรณีการสัมภาษณ์กลุ่ม ข้อมูลที่สรุปจะต้องเป็นภาพรวมของกลุ่มที่สะท้อนอิทธิพลของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มด้วย

4. การนำเสนอข้อมูล ทั้งในการสัมภาษณ์รายบุคคลหรือรายกลุ่ม จะใช้วิธีการบรรยาย ที่เสริมด้วยคำพูดของผู้สัมภาษณ์บางตอนที่เน้นความหมายให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

การประเมินแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ดังนี้

1. ประเมินความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดย

ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และจัดทำเป็นแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อเผยแพร่และนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการนำเสนอแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ คือ แบบประเมินแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตราชการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัย ดันสังกัด ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ

2. ดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินแนวทาง

3. จัดส่งเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด. 2560) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ของแนวทางการบริหาร ทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ สรุปผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index (PNI Modified) ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้ 1. การวางแผนทรัพยากร 2. การใช้ทรัพยากร 3. การติดตามและประเมินผลทรัพยากร 4. การจัดสรรทรัพยากร และ 5. การจัดหาทรัพยากร

2. แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน พบ 5 ด้าน 15 แนวทาง ดังนี้

1. ด้านการวางแผนทรัพยากร 3 แนวทาง
2. ด้านการจัดหาทรัพยากร 3 แนวทาง
3. ด้านการจัดสรรทรัพยากร 3 แนวทาง
4. ด้านการใช้ทรัพยากร 3 แนวทาง
5. ด้านการติดตามและทรัพยากร 3 แนวทาง

3. ประเมินแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

อภิปรายผล

แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ซึ่งผลการวิจัย นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นแนวทางการบริหาร ทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ สามารถนำสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้เนื่องจาก สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำด้านการบริหารทรัพยากรทาง การศึกษาในการวางแผนกลยุทธ์และการกำหนดทิศทางของสถานศึกษา ด้านการวางแผน ทรัพยากร ด้านการจัดหาทรัพยากร ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการใช้ทรัพยากร และด้าน การติดตามประเมินผลทรัพยากร เพื่อตอบสนองต่อนโยบายด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิด ของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ได้สรุปว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินงาน เกี่ยวกับการวางแผน การจัดหา การใช้ และการประเมินผลทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับนโยบาย และเป้าหมายของสถานศึกษา และคล้ายคลึงกับงานวิจัย บุญจักรวาล รอดบำเรอ (2567: 65) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า สภาพปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ตัวชี้วัด 23 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1. กระบวนการ/ขั้นตอนการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา 2. วิธีการบริหารทรัพยากรทาง การศึกษา 3. ประสิทธิภาพของทรัพยากรทางการศึกษา 4. กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทาง การศึกษา และ 5. เงื่อนไขความสำเร็จ

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

สุรินทร์ ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในการเป็นผู้นำการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ผู้บริหารต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้มาให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของรุ่ง แก้วแดง (2556) ได้สรุปว่า การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีกระบวนการในการดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผน การจัดหา การใช้ และการควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความประหยัด คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรทุกประเภทอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา และการพัฒนาผู้เรียน และสอดคล้องกับแนวคิดของธีระ รุญเจริญ (2557) สรุปได้ว่า การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา มีดังนี้ 1. การวางแผนทรัพยากร 2. การใช้ทรัพยากร 3. การติดตามและประเมินผลทรัพยากร 4. การจัดหาทรัพยากร 5. การจัดสรรทรัพยากร

1.3 ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index (PNI Modified) ของแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้ 1. การวางแผนทรัพยากร 2. การใช้ทรัพยากร 3. การติดตามและประเมินผลทรัพยากร 4. การจัดสรรทรัพยากร และ 5. การจัดหาทรัพยากร ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารทรัพยากร เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้สถานศึกษาให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรและสถานศึกษา โดยอาศัยการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและมีการประเมินผลเพื่อตรวจสอบ และปรับปรุงการดำเนินงานตามแผนอย่างสม่ำเสมอในทางที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและสถานศึกษา สอดคล้องกับ จิตตรา จันซอนแก่น (2565: 66) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 9 พบว่า สภาพปัจจุบันของบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับน้อย สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดและความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน ด้านการกำหนดทรัพยากรที่ต้องการจากนโยบายและแผนงาน ด้านการติดตามนิเทศ ประเมินผลการใช้

ทรัพยากร ด้านการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ ด้านการจัดสรรทรัพยากรและด้านการแสวงหาทรัพยากร แนวทางพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา คือ โปรแกรมพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาประกอบด้วย 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. เนื้อหา 4. กิจกรรมการพัฒนาและ 5. การวัดและประเมินผล มี 4 โมดูล คือ ได้แก่ โมดูล 1 ด้านการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ โมดูล 2 ด้านการกำหนดนโยบายและแผนงาน และการกำหนดทรัพยากรที่ต้องการจากนโยบายและแผนงาน โมดูล 3 ด้านการแสวงหาทรัพยากร และการจัดสรรทรัพยากร และโมดูล 4 ด้านการติดตามนิเทศ ประเมินผลการใช้ทรัพยากรซึ่งผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

2. แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ประกอบไปด้วย 5 ด้าน 15 แนวทาง รายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนทรัพยากร ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ (1) การตั้งเป้าหมายร่วมกันให้ชัดเจนร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย เหมาะสมกับบริบทตนเอง (2) ส่งเสริมให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติ ทบทวนแผนทรัพยากรทางการศึกษาประจำปี (3) สนับสนุนให้บุคลากรทุกคนตระหนักรู้ด้วยการฝึกอบรม การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน การเรียนรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2564) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีความวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ในการจัดการทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรมีการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ในการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน นอกจากนี้ การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การติดตามและประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้สามารถปรับปรุงการใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม

2.2 ด้านการจัดหาทรัพยากร ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ (1) เพิ่มกลยุทธ์ในการมีส่วนร่วมทุกระดับ สร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของโรงเรียน ความภาคภูมิใจในโรงเรียน (2) ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์ความต้องการทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลจากการประเมินบริบท ความจำเป็นเร่งด่วน และเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (3) ส่งเสริมการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บและรายงานข้อมูลการจัดหาทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและสามารถสืบค้นข้อมูลย้อนหลังได้ตลอดเวลา รวมถึงมีการนำ

ข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อวางแผนการจัดหาในปัดไปสอดคล้องกับกณวรรณ์ ลาชุมเหล็ก (2564) ได้ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 พบว่า (1) สภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (2) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและประสบการณ์การทำงาน โดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน (3) แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิใน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล สถานศึกษาควรมีการปฐมนิเทศบุคลากรที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้ง ในการเริ่มการปฏิบัติงานในสถานศึกษา (2) ด้านการบริหารทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ สถานศึกษา ต้องมีการประชุมชี้แจง ให้บุคลากรได้ทราบเกี่ยวกับการจัดหา การใช้วัสดุ อุปกรณ์ของหน่วยงาน การจัดการด้านเครื่องมือเครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ ต้องสามารถดำเนินการ ได้อย่างเหมาะสม (3) ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ สถานศึกษาต้องให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการใช้จ่าย งบประมาณตามความประสงค์ในแต่ละฝ่ายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ (4) ด้านการบริหารจัดการ สถานศึกษาควรกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการอย่าง เป็นรูปธรรมเพื่อให้การบริหารงานได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านการจัดสรรทรัพยากร ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ (1) ส่งเสริมให้มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลการประเมินการจัดสรรทรัพยากรในอนาคตอย่างชัดเจน และมีการนำเสนอรายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หรือผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (2) มีการจัดทำแผนบริหารจัดการอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนอย่างชัดเจน ครอบคลุมการใช้พื้นที่ การดูแลรักษา การซ่อมบำรุง และการปรับปรุงพัฒนา โดยมีการประเมินผลและรายงานความก้าวหน้าอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (3) พัฒนาศักยภาพในการวางแผน และจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และเป็นธรรม โดยพิจารณาจากความจำเป็นและเป้าหมายของแต่ละกลุ่มงาน ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษา และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาและติดตามการใช้ งบประมาณ สอดคล้องกับ Uysal (2018) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ

บทบาทการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนเอกชน การวิจัยครั้งนี้ได้มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง โดยมีครู 6 คนที่ทำงานในโรงเรียนเอกชนในฟามากุสตาในสาธารณรัฐไชปรัสที่อยู่ทาง ตอนเหนือของตุรกี จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสำคัญในการจัดการทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วยพนักงาน การคัดเลือกส่วนบุคคล การรับพนักงานการฝึกอบรมและการพัฒนา และการวางแผนการประเมินผลการให้รางวัล และเจ้าหน้าที่สำหรับองค์กร ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถ นำมาใช้ได้ในสถาบันการศึกษา อีกทั้งมีการนำการวิจัยในมนุษย์มาใช้อย่างประสบความสำเร็จ ในโรงเรียนแห่งนี้ ซึ่งครูจะเป็นผู้สะท้อนความรู้สึกเชิงบวกต่อผลงานและพฤติกรรม

2.4 การใช้ทรัพยากร ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ (1) พัฒนาแผนการใช้ทรัพยากรที่สอดคล้องกับบริบท เข้าใจง่าย (2) วิเคราะห์ความคุ้มค่าจากผลลัพธ์ของผู้เรียน ความพึงพอใจความผูกพัน (3) พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีของบุคลากรในด้านบริหารจัดการทรัพยากร สอดคล้องกับ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2550) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โปร่งใส และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารต้องกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน (KPIs) ในการบริหารจัดการทรัพยากร โดยใช้ข้อมูลจากการประเมินผลเป็นฐานในการตัดสินใจ ควรมีการวิเคราะห์และจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับเป้าหมายของสถานศึกษา อีกทั้งต้องบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นธรรม นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากครู ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การติดตามและประเมินผลการใช้ทรัพยากรต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้ทันสถานการณ์ ผู้บริหารควรใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 การติดตามและการประเมินผล ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ (1) ฝึกอบรมให้บุคลากรมีทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับโครงการของตนโดยตรงผ่านการทำงานจริง จากคำแนะนำของผู้มีประสบการณ์ (2) ส่งเสริมความสามารถในการวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการกำหนดแนวทางการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (3) ส่งเสริมให้มีการจัดทำและพัฒนาระบบการรายงานผลการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างโปร่งใส สอดคล้องกับ พิริยาพร สายช่วย (2565) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหาร

ทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า (1) ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่มีผลต่อการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา พบว่า บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้ความร่วมมือ และทำงานเป็นทีม การบริหารงานงบประมาณเป็นระบบ การเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปตามแผนการใช้จ่ายเงิน การใช้งานวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีอย่างประหยัดคุ้มค่า บุคลากรใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน อาคารสถานที่มีเพียงพอกับจำนวนผู้เรียน สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ และผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา พบว่า หน่วยงานต้นสังกัด จัดสรรงบประมาณประเภทเงินอุดหนุนรายหัว จัดสรรครุภัณฑ์การเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม อย่างเพียงพอ และส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนา หน่วยงานภายนอก ชุมชน คณะกรรมการ สถานศึกษาให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์สื่อเทคโนโลยี และซ่อมแซมอาคาร เรียนให้มีสภาพใช้งานได้ดี (2) ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาที่สำคัญ ด้านบุคคล ได้แก่ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเรียน สร้างขวัญและกำลังใจบุคลากร ด้านงบประมาณ ได้แก่ การบริหารงานงบประมาณอย่างเป็นระบบ โปร่งใส คุ้มค่าตรวจสอบได้ และระดมทรัพยากรงบประมาณจากทุกภาคส่วน ด้านวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี ได้แก่ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ส่งเสริมการวางแผน สำรวจความต้องการใช้วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี และด้านอาคารสถานที่ ได้แก่ ส่งเสริมการวางแผน การใช้และแผนการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และสร้างความเข้าใจกับชุมชนในการใช้บริการอาคารสถานที่ (3) ผลการตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ประเมินแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการวางแผนที่เป็นระบบ โดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ และหลักธรรมาภิบาล นอกจากนี้ การจัดหาทรัพยากรมีการวิเคราะห์มาตรฐานงานและสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง ขณะที่การจัดสรรทรัพยากรเน้นการใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า โปร่งใส และมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ด้านการใช้ทรัพยากรเน้นการ

พัฒนาหลักสูตร สื่อการเรียนรู้ และบุคลากรให้มีศักยภาพสูงสุด รวมถึงการติดตามและประเมินผลที่ต่อเนื่อง ทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาการบริหารทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ พริยาพร สายช่วย (2565) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า (1) ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่มีผลต่อการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา พบว่า บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม การบริหารงานงบประมาณเป็นระบบ การเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปตามแผนการใช้จ่ายเงิน การใช้งานวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีอย่างประหยัดคุ้มค่า บุคลากรใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน อาคารสถานที่มีเพียงพอกับจำนวนผู้เรียน สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ และผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา พบว่า หน่วยงานต้นสังกัด จัดสรรงบประมาณประเภทเงินอุดหนุนรายหัว จัดสรรครุภัณฑ์การเรียน การสอนทางไกลผ่านดาวเทียม อย่างเพียงพอ และส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนา หน่วยงานภายนอก ชุมชน คณะกรรมการ สถานศึกษาให้การสนับสนุนงบประมาณในการ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์สื่อเทคโนโลยี และซ่อมแซมอาคาร เรียนให้มีสภาพใช้งานได้ดี (2) ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียน ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาที่สำคัญ ด้านบุคคล ได้แก่ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเรียน สร้างขวัญและกำลังใจบุคลากร ด้านงบประมาณ ได้แก่ การบริหารงานงบประมาณอย่างเป็นระบบ โปร่งใส คุ้มค่าตรวจสอบได้ และระดมทรัพยากรงบประมาณจากทุกภาคส่วน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และ เทคโนโลยี ได้แก่ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ส่งเสริมการวางแผน สำนวจความต้องการใช้วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี และด้านอาคารสถานที่ ได้แก่ ส่งเสริมการวางแผน การใช้และแผนการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และสร้างความเข้าใจกับชุมชนในการใช้บริการอาคาร สถานที่ (3) ผลการตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยสรุปสภาพปัจจุบันของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การวางแผนทรัพยากร การใช้ทรัพยากร การติดตามและประเมินผลทรัพยากร การจัดสรรทรัพยากร และการจัดหาทรัพยากร แนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ซึ่งได้จากการกระบวนการสนทนากลุ่ม ทั้ง 5 ด้าน ได้แนวทางจำนวน 15 แนวทาง ประเมินแนวทางของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวางแผนและการบริหารในองค์กรการศึกษาควรเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ SWOT เพื่อประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน จากนั้นร่วมประชุมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการที่เหมาะสมและตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน การบริหารงานควรใช้ปัจจัย 4M (คน, เงิน วัสดุอุปกรณ์, การจัดการ) ให้เกิดประสิทธิผล โดยเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการสรรหา ฝึกอบรม และพัฒนาทักษะเพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดหาทรัพยากรในองค์กรการศึกษาควรเริ่มต้นจากการวิเคราะห์มาตรฐานงาน และปริมาณงาน เพื่อกำหนดระบบและแผนงานที่ชัดเจน โดยการกำหนดขอบเขตปัญหาการแก้ไข และการประเมินโครงการ การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือและกลยุทธ์ในการประสานงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนจากทุกฝ่าย พร้อมทั้งเพิ่มความภาคภูมิใจในองค์กรให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. การจัดสรรทรัพยากรควรให้ความสำคัญกับการจัดลำดับโครงการตามความสำคัญ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

สูงสุด ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับงานแต่ละฝ่าย โดยพิจารณาจากงบประมาณที่สถานศึกษามีอย่างจำกัด เพื่อให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กร

4. การใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาควรเริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตรและสังเคราะห์องค์ความรู้จากชุมชน เพื่อพัฒนาแผนการใช้ทรัพยากรที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย การจัดแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นจะช่วยเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์ความคุ้มค่าจากผลลัพธ์การเรียนรู้และความพึงพอใจของผู้ปกครองควรเป็นส่วนสำคัญในการประเมินผล การพัฒนาบุคลากรผ่านการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานจะช่วยเพิ่มทักษะในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การติดตามและประเมินผลทรัพยากรควรใช้วิจารณ์งานของผู้บริหารที่มีความรู้วิสัยทัศน์ และประสบการณ์ในการกำหนดนโยบายและทิศทางที่เหมาะสม พร้อมทั้งใช้กลยุทธ์ในการประเมินผลระหว่างและหลังการใช้ทรัพยากร การวิเคราะห์โครงการต้องมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนและแม่นยำ เพื่อให้การติดตามและประเมินผลเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การรายงานผลการดำเนินโครงการและข้อเสนอแนะในปีการศึกษาถัดไปควรเน้นการเสริมพลังและสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรในการพัฒนาต่อไป สอดคล้องกับ พิริยาพร สายช่วย (2565) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า (1) ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่มีผลต่อการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา พบว่า บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม การบริหารงานงบประมาณเป็นระบบ การเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปตามแผนการใช้จ่ายเงิน การใช้ งานวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีอย่างประหยัดคุ้มค่า บุคลากรใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน อาคารสถานที่มีเพียงพอกับจำนวนผู้เรียน สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ และผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา พบว่า หน่วยงานต้นสังกัด จัดสรรงบประมาณประเภทเงินอุดหนุนรายหัว จัดสรรครุภัณฑ์การเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม อย่างเพียงพอ และส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนา หน่วยงานภายนอก ชุมชน คณะกรรมการ สถานศึกษาให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์สื่อเทคโนโลยี และซ่อมแซมอาคาร เรียนให้มีสภาพใช้งานได้ดี (2) ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียน ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาที่สำคัญ

ด้านบุคคล ได้แก่ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเรียน สร้างขวัญและกำลังใจบุคลากร ด้านงบประมาณ ได้แก่ การบริหารงานงบประมาณอย่างเป็นระบบ โปร่งใส คำนวณตรวจสอบได้ และระดมทรัพยากรงบประมาณจากทุกภาคส่วน ด้านวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี ได้แก่ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ส่งเสริมการวางแผนสำรวจความต้องการใช้วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี และด้านอาคารสถานที่ ได้แก่ ส่งเสริมการวางแผน การใช้และแผนการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และสร้างความเข้าใจกับชุมชนในการใช้บริการอาคารสถานที่ (3) ผลการตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กณวรรณ ลาชุมเหล็ก. (2564). สภาพและแนวทางการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). การบริหารจัดการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2552). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปรียาพร สายช่วย. (2565). กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. วารสารรัชตภาคย์, 16(48), 167-182.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2564). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 49(1), 1-15.

- บุญจักรวาล รอดบำเรอ. (2567). รูปแบบการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. วารสารส่งเสริมการเรียนรู้, 4(1), 14-25.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. (2567). ข้อมูลโรงเรียนในสังกัด. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2567. จาก http://myoffice2567.secondarysurin.go.th/?name=user&file=user_od_school.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2548). ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คคลิงค์.
- ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล. (2543). การออกแบบการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีริยาสาส์น จำกัด.
- _____. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีริยาสาส์น จำกัด.
- Uysal, M. (2018). Teachers' opinions of human resources management functions in private schools [Unpublished manuscript. Department of Pre-School Education, European University of Lefke.

**การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ***
**RISK MANAGEMENT OF SCHOOLS UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SURIN**

ศตวรรษ โยวาศรี¹, ศุภธนภณ ยอดสละ², วสันต์ชัย กากแก้ว³ และ อูริต พลศรี⁴

Sattawat Yowasri¹, Suphatanakris Yordsala², Vasanchai Kakkeaw³ and Urid Polsri⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

¹⁻⁴Surindra Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: sata54191010141@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 29 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 30 มีนาคม 2568

Received 26 March 2025; Revised 29 March 2025; Accepted 30 March 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ตามขนาดของโรงเรียน 3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ปีการศึกษา 2567 85 โรง เปิดตารางโครงข่ายและมอร์แกน ได้ 70 โรง นำกลุ่มตัวอย่างมาแบ่งชั้นภูมิอย่างมีสัดส่วนตามขนาดของโรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียน 5 คน รวม 350 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.986 และแบบประเมินสมองเพื่อหาแนวทางการบริหาร

Citation:

* ศตวรรษ โยวาศรี, ศุภธนภณ ยอดสละ, วสันต์ชัย กากแก้ว และ อูริต พลศรี. (2568). การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 403-425.

Sattawat Yowasri, Suphatanakris Yordsala, Vasanchai Kakkeaw and Urid Polsri. (2025). Risk Management Of Schools Under The Secondary Educational Service Area Office Surin. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 403-425.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ความเสี่ยง สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยทดสอบค่าชนิดเอฟ แบบวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของเซฟเฟ่

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพความเสี่ยง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพความเสี่ยง ตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F = 1.640$, $\text{Sig.} = 0.180$) ปฏิเสธสมมติฐาน พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ ด้านสภาพแวดล้อมภายใน และด้านสภาพแวดล้อมภายนอก

3. แนวทางการบริหารความเสี่ยงในภาพรวม 76 แนวทาง แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามขนาดของโรงเรียน แบ่งเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก 27 แนวทาง โรงเรียนขนาดกลาง 27 แนวทาง โรงเรียนขนาดใหญ่ 32 แนวทาง และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 40 แนวทาง

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง, โรงเรียน, มัธยมศึกษา

Abstract

This study aimed to: 1. examine the risk conditions of schools under the Secondary Educational Service Area Office Surin; 2. compare these risk conditions based on school size; and 3. propose risk management guidelines for schools under the Secondary Educational Service Area Office Surin. The sample comprised 70 schools selected from a total of 85 schools for the academic year 2024 using Krejcie and Morgan's table. A stratified proportional sampling method based on school size was employed, with data collected from five respondents per school, totaling 350 participants. Research instruments included a five-point rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.986 and a brainstorming form to identify risk management strategies. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. Hypothesis

testing was conducted using the F-test (One-Way ANOVA), with pairwise comparisons performed using Scheffé's method.

The study indicated that:

1. The overall risk conditions were at a high level, with all individual components also rated high.

2. No significant difference was found in overall risk conditions across school sizes ($F = 1.640$, $\text{Sig.} = 0.180$), leading to the rejection of the initial hypothesis. However, significant differences at the 0.05 level were observed in the areas of strategy, operations, legal and regulatory compliance, internal environment, and external environment.

3. A total of 76 risk management guidelines were identified, with 27 guidelines for small schools, 27 for medium-sized schools, 32 for large schools, and 40 for extra-large schools.

Keywords: Risk Management, School, Secondary Education

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 62 วรรคสาม บัญญัติให้รัฐต้องรักษาวินัยการเงินการคลังเพื่อให้ฐานะการเงินการคลังมีเสถียรภาพมั่นคงและยั่งยืน โดยกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกรอบการดำเนินการ การคลังงบประมาณ วินัยรายได้รายจ่ายทั้งเงินงบประมาณเงินนอกงบประมาณ การรับทรัพย์สิน เงินคลังและหนี้สาธารณะ ดังนั้นจึงได้กำหนดพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 หมวด 4 การบัญชี การรายงานและการตรวจสอบ มาตรา 79 ให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีการตรวจสอบภายใน การควบคุมภายในและการบริหารจัดการความเสี่ยง โดยให้ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดประเมินและปรับปรุงระบบการควบคุมภายในของหน่วยงานของรัฐอันจะทำให้การดำเนินงานตามภารกิจมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิภาพ ช่วยป้องกันหรือลดความเสี่ยงจากการผิดพลาดความเสียหาย ความสิ้นเปลือง ความสูญเปล่าของการใช้ทรัพย์สินการกระทำอันเป็นการทุจริต

ตลอดจนมีการกำกับดูแลที่ดี (สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. 2562 : 2) กรอบแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทที่ 21 ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ. 2561 – 2580) มีเป้าหมายหลักเพื่อให้ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลดการทุจริตและประพฤติมิชอบ แผนย่อยที่ 1 การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ปรับ"ระบบ" เพื่อลดจำนวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานภาครัฐ โดยการพัฒนาเครื่องมือเพื่อสร้างความโปร่งใส มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมและมาตรการในการต่อต้านการทุจริตที่มีประสิทธิภาพ และเท่าทันต่อพลวัตของการทุจริตรวมถึงการประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริตเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีมาตรการระบบหรือแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตหากการประเมินความเสี่ยงการทุจริตของทุกหน่วยงานภาครัฐ มีประสิทธิภาพที่ดีจะส่งผลให้ปัญหาการทุจริตลดลงลดความสูญเสียทางงบประมาณที่เกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจของประเทศ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2566) ระบบการศึกษานอกจากจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเจริญให้กับประเทศแล้ว การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553 : 2) การบริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญเนื่องจากการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา หากระบบการบริหารสถานศึกษาไม่เหมาะสมก็จะไม่สามารถทำให้กิจกรรมการศึกษาบรรลุเป้าหมายได้ การบริหารสถานศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่ชี้ถึงความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการศึกษา (วิวัฒน์ ตู้อานงค์. 2560) ในขณะเดียวกันพบว่าระบบการจัดการศึกษามีปัญหาที่ต้องเผชิญอยู่หลายด้าน ปัญหาใหญ่เรื่องหนึ่งของระบบคือความเสี่ยง โดยกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานปลัดกระทรวงการคลังได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ได้ให้ความสำคัญกับ “การบริหารความเสี่ยง” ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ในการผลักดันให้ภาครัฐมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ เป็นองค์การที่มีสมรรถนะสูง (High Performance Organization: HPO) และเป็นกระบวนการสำคัญในการเน้นความสำคัญหรือชี้ให้เห็นความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อกิจกรรมที่องค์การต้องดำเนินการให้บรรลุตามเป้าประสงค์และประเด็นยุทธศาสตร์ที่วางไว้ การบริหารความเสี่ยงที่ดีคือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายภายในองค์กรมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตรวจสอบประเมินความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กรอยู่เสมอ รวมทั้งร่วมกันวางแผนป้องกันและควบคุมให้เหมาะสมกับภารกิจ เพื่อลดสภาพปัญหาหรือหลีกเลี่ยง

ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและสร้างความเสียหายหรือสูญเสียให้กับองค์กร (สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. 2563 : 4)

การนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในองค์กรจะช่วยให้เป็นหลักประกันในระดับหนึ่งว่าการดำเนินการต่าง ๆ ขององค์กรจะมีการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากการบริหารความเสี่ยงเป็นการทำนายอนาคตอย่างมีเหตุผล ป้องกันความเสียหายในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนไว้ล่วงหน้า หรือในกรณีที่พบกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด โอกาสที่จะประสบกับสถานการณ์ความเสี่ยงจะลดน้อยลงกว่าองค์กรที่ไม่มีการนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในการดำเนินงาน ดังนั้นการนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาช่วยในกระบวนการดำเนินงานช่วยให้ภาระงานขององค์กรที่ปฏิบัติการอยู่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และช่วยป้องกันโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงหรือปัญหาที่จะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานขององค์กร (ดวงใจ ช่วยตระกูล. 2551 : 3) ด้วยเหตุนี้ผู้นำสถานศึกษาหรือผู้นำทางการศึกษาระดับต่าง ๆ ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบต่อความสำเร็จขององค์กร โดยเริ่มจากการวางแผนการดำเนินการ การประเมินผลและการปรับปรุงพัฒนางานต่าง ๆ ขององค์กรให้บรรลุเป้าหมาย ผู้นำทางการศึกษาในยุคใหม่จึงจำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อรับมือกับสถานการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา รวมถึงการพัฒนาบุคลากรและองค์กรให้มีความเหมาะสมและทันต่อสภาพสังคมเศรษฐกิจและการเมืองที่กำลังเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรมั่นใจว่าองค์กรมีความพร้อมในการรับมือกับทุกสถานการณ์เสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ลาติฟ และ ซูซานา (Latif, Suzana Abd. : 2021) สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริลักษณ์ ไชยมงค์ (2565 : 195) ได้เสนอแนะว่า ควรทำการวิจัยโดยนำรูปแบบการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้และศึกษาผลที่เกิดขึ้น มีการประเมินรูปแบบการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาและสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ งามโรจน์ (2560 : 88) ได้เสนอแนะว่าควรมีการศึกษาความเสี่ยงและแนวทางการจัดการความเสี่ยงในสถานศึกษา และควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นบุคคลในท้องถิ่น บริบทของโรงเรียนมีทั้งในเขตเมือง นอกเมืองและเขตชนบท ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ มีทั้งบุคคลในท้องถิ่นและบุคคลจากถิ่นอื่นที่เข้ามาประกอบอาชีพ ทำให้มีสภาพทางสังคมความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน นักเรียนในชนบทที่ผู้ปกครองมีต้นทุนจะเข้ามา

ศึกษาในเมือง ทำให้โรงเรียนนอกเมืองและในแถบชนบทบางแห่งมีจำนวนนักเรียนลดลงถึงขั้นวิกฤต บางโรงเรียนขาดทั้งบุคลากรสายผู้สอนและสายสนับสนุน ขาดทรัพยากรที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินงาน ส่งผลให้โรงเรียนประสบกับความเสี่ยงหลายด้าน เช่น ด้านวิชาการ ด้านการบริหารบุคลากร ด้านงานบริหารทั่วไป รวมถึงด้านงบประมาณในบางสถานศึกษา และในขณะเดียวกันการบริหารจัดการภายในโรงเรียนก็มีปัจจัยเสี่ยงซึ่งทำให้การบริหารจัดการไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่ บุคลากรไม่เพียงพอ ครูย้ายกลับภูมิลำเนา ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก ทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการไม่เพียงพอ ขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน โรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนในชนบทขาดความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย รวมถึงงานนโยบายที่มีมากเกินไปจนทำให้ครูไม่มีเวลาในการสอนนักเรียนอย่างเต็มที่ เป็นต้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเป้าหมาย อีกทั้งงบประมาณในการบริหารจัดการน้อยเกินไปไม่สามารถจัดซื้อจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยให้กับนักเรียนได้ และไม่สามารถจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้ดี ความไม่ปลอดภัยในสถานศึกษา ปัญหาเสาตอม่อ บุหรี่/บุหรี่ยาเสพติด ผู้ปกครองขาดความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้เป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษาโดยรวม จากสาเหตุเหล่านี้ทำให้เกิดความเสี่ยงในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง การหาแนวทางบริหารความเสี่ยงเพื่อควบคุมไม่ให้เกิดความเสี่ยงหรือควบคุมให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง

จากความสำคัญและปัญหาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการลดโอกาสที่สถานศึกษาจะเกิดความเสี่ยงหรือให้ระดับความเสี่ยงและขนาดของความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้อยู่ในระดับที่โรงเรียนสามารถยอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุมได้อย่างมีระบบ โดยการโอนความเสี่ยง ลดความเสี่ยง เลี่ยงความเสี่ยง และกระจายความเสี่ยง ตามแต่ลักษณะและความรุนแรงของความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ทั้งความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน ความเสี่ยงด้านงบประมาณ ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามระเบียบ ความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายใน ความเสี่ยงด้านบุคลากร ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความเสี่ยงด้านความน่าเชื่อถือขององค์กร ความเสี่ยงด้านวิชาการ รวมถึงความเสี่ยงด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพครู ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานในโรงเรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในแต่ละด้าน วิเคราะห์สภาพความเสี่ยง นำผลการวิเคราะห์มาเปรียบเทียบสภาพความเสี่ยงตามขนาดของสถานศึกษา นำประเด็นสภาพความเสี่ยงที่มี

ค่าเฉลี่ยระดับมากขึ้นไปและมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม สามอันดับแรกในแง่องค์ประกอบมาหาแนวทางในการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสຸรินทຸร์ทั้งแนวทางในภาพรวมและแนวทางแยกตามขนาดของสถานศึกษาในกรณีนี้ผลการวิเคราะห์สภาพความเสี่ยงมีความแตกต่างกัน โดยผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงแผนการบริหารความเสี่ยงประจำปีของโรงเรียนให้มีความสมบูรณ์สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในทุกสถานการณ์เสี่ยง เป็นเครื่องมือหรือแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้ในการบริหารจัดการความเสี่ยงในโรงเรียน เพื่อลดโอกาส ลดความรุนแรงของความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ช่วยในการวางแผนระยะยาวเพื่อรับมือกับความเสี่ยงใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สอดรับกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และที่สำคัญช่วยให้โรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น คาดการณ์สถานการณ์ในอนาคตได้แม่นยำขึ้น การดำเนินงานของโรงเรียนจะบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกด้าน ทั้งการบริหารจัดการ การจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาความสามารถของผู้บริหาร ความรู้ความสามารถของบุคลากร เกิดผลดีต่อภาพลักษณ์องค์กรนำไปสู่ความน่าเชื่อถือ ชื่อเสียงและความก้าวหน้าของโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสຸรินทຸร์
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสຸรินทຸร์ตามขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสຸรินทຸร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสຸรินทຸร์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ในครั้งนี้ คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 85 โรงเรียน จำแนกเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก 5 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 59 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ 11 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 10 โรงเรียน (โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์, 2567)

2. กลุ่มตัวอย่าง ในครั้งนี้ คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ปีการศึกษา 2567 ที่ได้จากการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607- 610 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 49- 50) ได้จำนวน 70 โรงเรียน จากนั้นนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเปิดตารางเครจซีและมอร์แกน มาแบ่งชั้นภูมิอย่างมีสัดส่วน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยมีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 5 คน ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในนิยามศัพท์เฉพาะ รวม 350 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดไว้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้คำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) โดยแบ่งเป็นสถานภาพตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามวิธีของเรนชิส ลิเคิร์ท (Rensis Likert Method) สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มบริหารงาน 4 ฝ่าย เกี่ยวกับสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีความเสี่ยง 11 องค์ประกอบ 64 ข้อคำถาม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเสี่ยงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือส่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย จากสำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยถึงสถานศึกษา

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมด้วยหนังสือส่งขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังงานธุรการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อออกหนังสือส่งและนำแบบสอบถาม ส่งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 70 โรงเรียน 5 ฉบับ รวม 350 ฉบับ ผ่านทางระบบ E-Office โดยขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถามผ่านทาง Short URL จำนวน 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 การติดตามด้วยตนเอง จำนวน 225 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 64.28 ครั้งที่ 2 การติดตามด้วยตนเอง จำนวน 100 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 28.57 ครั้งที่ 3 การติดตามด้วยตนเอง จำนวน 25 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 7.14 รวบรวมข้อมูลได้ทั้งหมด 350 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3. ในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามผู้วิจัยตรวจสอบจำนวนแบบสอบถามและความถูกต้องความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลมาคำนวณหาค่าความถี่ (F) และค่าร้อยละ (P) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียงและจัดลำดับค่าเฉลี่ย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาคำนวณหา ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และความหมายค่าเฉลี่ยของสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ในภาพรวม รายองค์ประกอบและรายข้อ นำข้อมูลมาจัดลำดับจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง เสนอการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากค่าเฉลี่ย (Mean) โดยกำหนดค่าคะแนน เป็น 5 ระดับ และใช้เกณฑ์ในการแปลผลค่าคะแนนเกี่ยวกับสภาพความเสี่ยง เป็นราย

ข้อและรบบองค์ประกอบ ใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด. 2560 : 121) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง สภาพความเสี่ยงของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง สภาพความเสี่ยงของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง สภาพความเสี่ยงของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง สภาพความเสี่ยงของโรงเรียน อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง สภาพความเสี่ยงของโรงเรียน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มาสรุปผลบรรยายเป็นความเรียง

ระยะที่ 2 เปรียบเทียบสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ตามขนาดของสถานศึกษา

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ การดำเนินการวิจัยในระยะนี้ ผู้วิจัยนำผลการวิจัยที่ได้ในระยะที่ 1 มาจัดทำเปรียบเทียบโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป มีขั้นตอน ดังนี้

1. เปรียบเทียบสภาพความเสี่ยงของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ตามขนาดของสถานศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบ (F – test) แบบวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

2. กรณีพบความแตกต่าง ในแบบที่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจะทำการทดสอบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe-Method)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในครั้งนี้ คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 85 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ในครั้งนี้ คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ปีการศึกษา 2567 ที่ได้จากการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607- 610 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 49-50) ได้จำนวน 70 โรงเรียน จากนั้นนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน

มาแบ่งชั้นภูมิ อย่างมีสัดส่วน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยมีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 5 คน ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในนิยามศัพท์เฉพาะ รวม 350 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 2 นี้ เป็นการนำผลจากการเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือการวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ในระยะที่ 1 มาเปรียบเทียบกับขนาดของสถานศึกษา โดยเครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้คำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามวิธีของเรนซิส ลิเคิร์ท (Rensis Likert Method) สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มบริหารงาน 4 ฝ่าย เกี่ยวกับสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเสี่ยงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เปรียบเทียบสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยใช้สถิติอ้างอิง เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนตามขนาดของสถานศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F – test) แบบวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) กรณีพบความแตกต่าง ในแบบที่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจะทำการทดสอบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ

ระยะที่ 3 เสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ขั้นตอนที่ 1 ยกร่างแนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการระดมสมอง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน มีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1. ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน 2. นักวิชาการศึกษา 5 ท่าน แบ่งเป็น อาจารย์มหาวิทยาลัย 3 คน ศิษยานิเทศก์ 2 คน 3. ครูในสถานศึกษา 1 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการระดมสมอง ดังนี้

1. สรุปประเด็นจากการระดมสมองจัดกลุ่มเนื้อหา สรุปวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำมาจัดทำเป็นแนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

2. นำแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงของโรงเรียน จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการระดมสมองเสนอต่อประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง เพื่อตรวจสอบขั้นสุดท้าย

3. จัดทำแนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ สรุปผลโดยรวมและรายดาน ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการวิเคราะห์พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ 1) ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ 2) ความเสี่ยงด้านวิชาการ 3) ความเสี่ยงด้านบุคลากร 4) ความเสี่ยงด้านงบประมาณ 5) ความเสี่ยงด้านภาพลักษณ์องค์กร 6) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน 7) ความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายนอก 8) ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ 9) ความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายใน 10) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ และ 11) ความเสี่ยงด้านจรรยาบรรณ

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F = 1.640$, $Sig. = 0.180$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมุติฐานข้างต้น เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า มีองค์ประกอบที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 5

องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ ด้านสภาพแวดล้อมภายใน และด้านสภาพแวดล้อมภายนอก โดยผู้วิจัยได้ทำการทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีของ Scheffe ซึ่งผลการเปรียบเทียบรายคู่ สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า

2.1 ด้านกลยุทธ์ พบว่า สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โรงเรียนขนาดใหญ่มีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.2 ด้านการดำเนินงาน พบว่า สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โรงเรียนขนาดเล็กมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดกลางมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่มีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.3 ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ พบว่า สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โรงเรียนขนาดเล็กมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดกลางมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ และโรงเรียนขนาดใหญ่มีความเสี่ยงมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.4 ด้านสภาพแวดล้อมภายใน พบว่า สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โรงเรียนขนาดเล็กมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดกลางมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ และโรงเรียนขนาดใหญ่มีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.5 ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โรงเรียนขนาดเล็กมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดกลางมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ และโรงเรียนขนาดใหญ่มีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสุรินทร์ นำเสนอได้ดังนี้

3.1 แนวทางการบริหารความเสี่ยงในภาพรวม 76 แนวทาง เสนอรายองค์ประกอบ ดังนี้ ด้านกลยุทธ์ 4 แนวทาง ด้านการดำเนินงาน 7 แนวทาง ด้านงบประมาณ 8 แนวทาง ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายฯ 4 แนวทาง ด้านสภาพแวดล้อมภายใน 9 แนวทาง ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก 7 แนวทาง ด้านบุคลากร 8 แนวทาง ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ 10 แนวทาง ด้านความน่าเชื่อถือขององค์กร 7 แนวทาง ด้านด้านวิชาการ 9 แนวทาง ด้านจรรยาบรรณ 3 แนวทาง

3.2 แนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสุรินทร์ ตามขนาดของโรงเรียน จำแนกได้ดังนี้ การบริหารความเสี่ยงโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 27 แนวทาง การบริหารความเสี่ยงโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 27 แนวทาง การบริหารความเสี่ยงโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 32 การบริหารความเสี่ยงโรงเรียนขนาดใหญ่ พิเศษ จำนวน 40 แนวทาง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสุรินทร์ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการวิเคราะห์พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ (1) ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ (2) ความเสี่ยงด้านวิชาการ (3) ความเสี่ยงด้านบุคลากร (4) ความเสี่ยงด้านงบประมาณ (5) ความเสี่ยงด้านภาพลักษณ์องค์กร (6) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (7) ความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายนอก (8) ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ (9) ความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายใน (10) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ และ (11) ความเสี่ยงด้านจรรยาบรรณ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีและการเข้ามามีบทบาทของเทคโนโลยีในชีวิตประจำวันที่เพิ่มมากขึ้นเสมือนเป็นปัจจัยที่ 5 ของการดำรงชีวิต รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เข้ามาบริหารจัดการระบบงานในองค์กร ซึ่งเทคโนโลยีบางอย่างถือว่าเป็นสิ่งใหม่ที่ต้องอาศัยความเข้าใจ และความชำนาญในการใช้จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้หากมีการใช้งานเทคโนโลยีโดย

ขาดความรู้ความสามารถ ความเสี่ยงที่ตามมาย่อมกระทบต่อองค์กรมากที่สุดเช่นกัน และในสภาวะปัจจุบันหลังจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ผลกระทบโดยตรงที่เกิดขึ้นคือ ความเสี่ยงด้านวิชาการที่เป็นเครื่องรันตีคุณภาพของการจัดการศึกษา เมื่อการจัดการเรียนรู้หยุดชะงัก หากโรงเรียนขาดการวางแผนรับมือในสถานการณ์เสี่ยง คุณภาพทางด้านวิชาการของผู้เรียนก็อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้องค์กรเกิดการพัฒนานอกจากผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว สำคัญที่สุดคือบุคลากร หากโรงเรียนขาดการพัฒนาหรือส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถตามการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F = 1.640$, $Sig. = 0.180$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานข้างต้น เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า มีองค์ประกอบที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ ด้านสภาพแวดล้อมภายใน และด้านสภาพแวดล้อมภายนอก โดยผู้วิจัยได้ทำการทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีของ Scheffe ซึ่งผลการเปรียบเทียบรายคู่ สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า

2.1 ด้าน กลยุทธ์ พบว่า สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โรงเรียนขนาดใหญ่มีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.2 ด้านการดำเนินงาน พบว่า สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โรงเรียนขนาดเล็กมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดกลางมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่มีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.3 ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ พบว่า สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โรงเรียนขนาดเล็กมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดกลางมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ และโรงเรียนขนาดใหญ่มีความเสี่ยงมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.4 ด้านสภาพแวดล้อมภายใน พบว่า สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โรงเรียนขนาดเล็กมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดกลางมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ และโรงเรียนขนาดใหญ่มีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.5 ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า สภาพความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โรงเรียนขนาดเล็กมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดกลางมีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ และโรงเรียนขนาดใหญ่มีความเสี่ยงแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจากโรงเรียนทุกขนาดย่อมมีโอกาสเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยงในลักษณะที่เหมือนกัน เพียงแต่ความรุนแรงของความเสี่ยงที่เกิดขึ้นนั้นจะส่งผลกระทบต่อองค์กรมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการบริหารจัดการความเสี่ยง ซึ่งจากผลการวิจัย ความเสี่ยงทั้ง 11 ด้าน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ถ้าจะพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วนจะเห็นว่ามี ความแตกต่างกันอยู่บ้างในบางองค์ประกอบ เช่น ด้านกลยุทธ์ ผลแสดงให้เห็นว่าความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษนั้นแตกต่างกัน

3. แนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ในภาพรวม มีทั้งหมด 76 แนวทาง อภิปรายได้ ดังนี้ การบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ 4 แนวทาง การบริหารความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน 7 แนวทาง การบริหารความเสี่ยงด้านงบประมาณ 8 แนวทาง การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ 4 แนวทาง การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายใน 9 แนวทาง การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายนอก 7 แนวทาง การบริหารความเสี่ยงด้านบุคลากร 8 แนวทาง การบริหารความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ มี 10 แนวทาง การบริหารความเสี่ยงด้านความน่าเชื่อถือขององค์กร 7 แนวทาง การบริหารความเสี่ยงด้านด้านวิชาการ 9 แนวทาง การบริหารความเสี่ยงด้านจรรยาบรรณ 3 แนวทาง

4. การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายใน

4.1 การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียนขนาดเล็ก มี 8 แนวทาง ได้แก่ โรงเรียนสามารถ (1) ลดความเสี่ยงโดยการปรับโครงสร้างขององค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และประชาธิปไตย (2) ลดความเสี่ยงโดยการคัดกรองนักเรียนทั้งด้านสุขภาพร่างกาย

และสุขภาพจิต (3) กระจายความเสี่ยงโดยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บุคลากรและนักเรียนได้รับการดูแลด้านสุขภาพรวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคแก่บุคลากรและนักเรียน (4) โอนความเสี่ยงโดยการส่งต่อนักเรียนหรือบุคลากรที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพหรือความเปราะบางสุขภาพจิตให้กับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในการรักษาหรือการให้คำปรึกษา เช่น โรงพยาบาล หน่วยงานสงเคราะห์ต่าง ๆ เป็นต้น (5) ลดความเสี่ยงโดยการตรวจสอบและปรับปรุงอาคาร สิ่งปลูกสร้างและสถานที่ในโรงเรียนให้มีความปลอดภัย (6) ลดความเสี่ยงโดยการวางแผนสำรองในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินเพื่อให้สามารถรับมือและแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (7) กระจายความเสี่ยงโดยการจ้างเหมาบริการ การปรับปรุงบริบทและภูมิทัศน์ในกรณีที่โรงเรียนไม่มีนักการ (8) กระจายความเสี่ยงโดยการทำ MOU กับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในการติดตั้งกั้นไม้ในจุดเสี่ยงต่อระบบไฟฟ้า

4.2 การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียนขนาดกลาง มี 8 แนวทาง ได้แก่ โรงเรียนสามารถ (1) ลดความเสี่ยงโดยการปรับโครงสร้างขององค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และประชาธิปไตย (2) ลดความเสี่ยงโดยการคัดกรองนักเรียนทั้งด้านสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิต (3) กระจายความเสี่ยงโดยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บุคลากรและนักเรียนได้รับการดูแลด้านสุขภาพรวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคแก่บุคลากรและนักเรียน (4) โอนความเสี่ยงโดยการส่งต่อนักเรียนหรือบุคลากรที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพหรือความเปราะบางสุขภาพจิตให้กับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในการรักษาหรือการให้คำปรึกษา เช่น โรงพยาบาล หน่วยงานสงเคราะห์ต่าง ๆ เป็นต้น (5) ลดความเสี่ยงโดยการตรวจสอบและปรับปรุงอาคาร สิ่งปลูกสร้างและสถานที่ในโรงเรียนให้มีความปลอดภัย (6) ลดความเสี่ยงโดยการวางแผนสำรองในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินเพื่อให้สามารถรับมือและแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (7) กระจายความเสี่ยงโดยการจ้างเหมาบริการ การปรับปรุงบริบทและภูมิทัศน์ในกรณีที่โรงเรียนไม่มีนักการหรือนักการไม่สามารถดำเนินการได้ (8) กระจายความเสี่ยงโดยการทำ MOU สถานีดารวจภูธรในท้องที่ในการจัดเวรยามตรวจตราความปลอดภัย การดูแลระบบไฟฟ้าและติดตั้งกั้นไม้ในจุดเสี่ยงต่อระบบไฟฟ้าโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

4.3 การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียนขนาดใหญ่ มี 8 แนวทาง ได้แก่ โรงเรียนสามารถ (1) ลดความเสี่ยงโดยการปรับโครงสร้างขององค์กรให้เป็นองค์กรการ

เรียนรู้และแห่งประชาธิปไตย (2) ลดความเสี่ยงโดยการคัดกรองนักเรียนทั้งด้านสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิต มีการตั้งศูนย์คัดกรองโดยครูแนะแนว (3) กระจายความเสี่ยงโดยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บุคลากรและนักเรียนได้รับการดูแลด้านสุขภาพ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคแก่บุคลากรและนักเรียน (4) โอนความเสี่ยงโดยการส่งต่อนักเรียนหรือบุคลากรที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพหรือความเปราะบางทางสุขภาพจิตให้กับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในการรักษาหรือการให้คำปรึกษา เช่น โรงพยาบาล หน่วยงานสงเคราะห์ต่าง ๆ เป็นต้น (5) ลดความเสี่ยงโดยการตรวจสอบและปรับปรุงอาคาร สิ่งปลูกสร้างและสถานที่ในโรงเรียนให้มีความปลอดภัย (6) ลดความเสี่ยงโดยการวางแผนสำรองในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินเพื่อให้สามารถรับมือและแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (7) กระจายความเสี่ยงโดยการจ้างเหมาบริการ การปรับปรุงบริบทและภูมิทัศน์ในกรณีที่นักเรียนไม่สามารถดำเนินการได้ (8) กระจายความเสี่ยงโดยการทำ MOU กับ สถานีตำรวจภูธรในท้องที่ในการจัดเวรยามตรวจตราความปลอดภัย การดูแลระบบไฟฟ้าและตัดแต่งกิ่งไม้ในจุดเสี่ยงต่อระบบไฟฟ้าโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การดูแลระบบประปาโดยการประปาในเขตพื้นที่ เป็นต้น

4.4 การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มี 10 แนวทาง ได้แก่ โรงเรียนสามารถ (1) ลดความเสี่ยงโดยการปรับโครงสร้างขององค์กรให้เป็นองค์กรประชาธิปไตย ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทำงานเป็นทีมเพื่อสร้างทีมงานคุณภาพ ในสถานศึกษา (2) ลดความเสี่ยงโดยการคัดกรองนักเรียนทั้งด้านสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิต มีการตั้งศูนย์คัดกรองโดยครูแนะแนว (3) กระจายความเสี่ยงโดยการตั้งศูนย์สุขภาพจิตบริการ ความรู้และการให้คำปรึกษา (4) กระจายความเสี่ยงโดยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บุคลากรและนักเรียนได้รับการดูแลด้านสุขภาพรวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคแก่บุคลากรและนักเรียน (5) โอนความเสี่ยงโดยการส่งต่อนักเรียนหรือบุคลากรที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพหรือความเปราะบางทางสุขภาพจิตให้กับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยความร่วมมือของโรงเรียน กับกรมสุขภาพจิต หรือหน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับสุขภาพจิตมีการในการรักษาหรือการให้คำปรึกษา เช่นโรงพยาบาล หน่วยงานสงเคราะห์ต่าง ๆ เป็นต้น (6) ลดความเสี่ยงโดยการตรวจสอบและปรับปรุงอาคาร สิ่งปลูกสร้างและสถานที่ในโรงเรียนให้มีความปลอดภัยพร้อมต่อการใช้งาน (7) ลดความเสี่ยงโดยการวางแผนสำรองในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินเพื่อให้สามารถรับมือและแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (8) โอนความเสี่ยงโดยการว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานที่มีความรู้มาประเมิน

โครงสร้างอาคาร สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ภายในโรงเรียนก่อนการปรับปรุง ซ่อมแซมหรือการรื้อถอน (9) กระจายความเสี่ยงโดยการจ้างเหมาบริการการปรับปรุงบริบทและภูมิทัศน์ในกรณีที่นักการไม่สามารถดำเนินการได้ (10) กระจายความเสี่ยงโดยการทำ MOU สถานีตำรวจภูธรในท้องที่ในการจัดเวรยามตรวจตราความปลอดภัย

5. การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายนอก

5.1 การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายนอก โรงเรียนขนาดเล็ก มี 8 แนวทาง ได้แก่ โรงเรียนสามารถ (1) ลดความเสี่ยงโดยการกำหนดมาตรการในการรับมือและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ และวางแผนการดำเนินงานในกรณีที่สถานศึกษาไม่สามารถเปิดทำการได้เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรค เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรบุคลากรและนักเรียน พร้อมทั้งวางแผนการกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ (2) ลดความเสี่ยงโดยการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่บุคลากรและนักเรียนเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติในการป้องกันโรคระบาด และการสร้างภูมิคุ้มกัน (3) ลดความเสี่ยงโดยการตั้งจุดบริการทำความสะอาด เช่น จุดล้างมือ เป็นต้น (4) ลดความเสี่ยงโดยการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยการให้วัคซีนในป้องกันการแพร่ระบาดของโรค (5) เลี่ยงความเสี่ยงโดยการงดจัดกิจกรรมรวมกลุ่มในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค หลีกเลี่ยงการสัมผัส และมีการเว้นระยะห่าง (6) ลดความเสี่ยงโดยการ บูรณาการการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรบุคลากรและนักเรียน (7) ลดความเสี่ยงได้โดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะสมาชิกสหวิทยาการสามารถหาได้ในท้องถิ่น (8) ลดความเสี่ยงโดยการวางแผนรับมือกับภัยพิบัติทั้งภัยทางธรรมชาติและเหตุฉุกเฉิน ประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการซ้อมแผนเผชิญเหตุอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง

5.2 การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายนอก โรงเรียนขนาดกลาง มี 8 แนวทาง ได้แก่ โรงเรียนสามารถ (1) ลดความเสี่ยงโดยการกำหนดมาตรการในการรับมือและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ และวางแผนการดำเนินงานในกรณีที่สถานศึกษาไม่สามารถเปิดทำการได้เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรค เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรบุคลากรและนักเรียน พร้อมทั้งวางแผนการกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ (2) ลดความเสี่ยงโดยการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่บุคลากรและนักเรียนเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติ การป้องกันโรคระบาด และการสร้างภูมิคุ้มกัน (3) ลดความเสี่ยงโดยการตั้งจุดบริการทำความสะอาด เช่น จุดล้างมือ เป็นต้น (4) ลดความเสี่ยงโดยการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยการให้วัคซีนในป้องกันการแพร่ระบาดของโรค (5) เลี่ยงความเสี่ยงโดยการงดจัดกิจกรรมรวมกลุ่ม

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค หลีกเลี่ยงการสัมผัส และมีการเว้นระยะห่าง (6) ลดความเสี่ยงโดยการวางแผนการดำเนินงานอย่างรัดกุม บูรณาการการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร บุคลากรและนักเรียน (7) ลดความเสี่ยงได้โดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะสัมมาชีพ ทรัพยากรสามารถหาได้ในท้องถิ่น (8) ลดความเสี่ยงโดยการวางแผนรับมือกับภัยพิบัติทั้งภัยทางธรรมชาติและเหตุฉุกเฉิน ประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการซ้อมแผนเผชิญเหตุอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

5.3 การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายนอก โรงเรียนขนาดใหญ่ มี 9 แนวทาง ได้แก่ โรงเรียนสามารถ (1) ลดความเสี่ยงโดยการกำหนดมาตรการในการรับมือและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ และวางแผนการดำเนินงานในกรณีที่สถานศึกษาไม่สามารถเปิดทำการได้เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรค เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร บุคลากรและนักเรียน พร้อมทั้งวางแผนการกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ (2) ลดความเสี่ยงโดยการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่บุคลากรและนักเรียนเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติ การป้องกันโรคระบาด และการสร้างภูมิคุ้มกัน (3) ลดความเสี่ยงโดยการตั้งจุดบริการทำความสะอาด เช่น จุดล้างมือ เป็นต้น (4) ลดความเสี่ยงโดยการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยการให้วัคซีนในป้องกันการแพร่ระบาดของโรค (5) ลดความเสี่ยงโดยการงดจัดกิจกรรมรวมกลุ่มในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค สื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ ในกรณีที่มีความจำเป็นที่ต้องรวมกลุ่มควรสวมหน้ากากอนามัย หลีกเลี่ยงการสัมผัส และมีการเว้นระยะห่าง (6) ลดความเสี่ยงโดยการวางแผนการดำเนินงานอย่างรัดกุม บูรณาการการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร บุคลากรและนักเรียน (7) ลดความเสี่ยงโดยการกำหนดมาตรการในการใช้ทรัพยากรสิ้นเปลืองและวางแผนกำกับ ติดตามอย่างเป็นระบบ (8) ลดความเสี่ยงโดยการวางแผนรับมือกับภัยพิบัติทั้งภัยทางธรรมชาติและเหตุฉุกเฉิน มีการประชุมซักซ้อมความร่วมมือและทำความเข้าใจกับบุคลากรและนักเรียน ถึงแนวปฏิบัติในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการซ้อมแผนเผชิญเหตุอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (9) ลดความเสี่ยงโดยการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่นักเรียนและบุคลากรผ่านทางสื่อออนไลน์ของโรงเรียนเกี่ยวกับการรับมือกับภัยพิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ

5.4 การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมภายนอก โรงเรียนขนาดใหญ่ มี 13 แนวทาง ได้แก่ โรงเรียนสามารถ (1) ลดความเสี่ยงโดยการกำหนดมาตรการในการรับมือและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ และวางแผนการดำเนินงานในกรณีที่สถานศึกษาไม่สามารถเปิดทำการได้เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรค เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

บุคลากรและนักเรียน พร้อมทั้งวางแผนการกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ (2) ลดความเสี่ยงโดยการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่บุคลากรและนักเรียนเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติ การป้องกันโรคระบาด และการสร้างภูมิคุ้มกัน (3) ลดความเสี่ยงโดยการคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยงจัดพื้นที่ในการกักตัว (4) ลดความเสี่ยงโดยการตั้งจุดบริการทำความสะอาด เช่น จุดล้างมือ เป็นต้น (5) ลดความเสี่ยงโดยการจำกัดจำนวนการเข้าใช้ห้อง ปฏิบัติการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ (6) ลดความเสี่ยงโดยการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยการให้วัคซีนในป้องกันการแพร่ระบาดของโรค (7) เลี่ยงความเสี่ยงโดยการงดจัดกิจกรรมรวมกลุ่มในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค สื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ ในกรณีที่มีความจำเป็นที่ต้องรวมกลุ่มควรสวมหน้ากากอนามัย หลีกเลี่ยงการสัมผัส และมีการเว้นระยะห่าง (8) ลดความเสี่ยงโดยการวางแผนการดำเนินงานอย่างรัดกุม บูรณาการการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร บุคลากรและนักเรียน (9) ลดความเสี่ยงโดยการกำหนดมาตรการในการใช้ทรัพยากรสิ้นเปลืองและวางแผนกำกับ ติดตาม อย่างเป็นระบบ (10) ลดความเสี่ยงโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายและทรัพยากร (11) ลดความเสี่ยงโดยการวางแผนรับมือกับภัยพิบัติทั้งภัยทางธรรมชาติและเหตุฉุกเฉินมีการประชุมซักซ้อมความร่วมมือและทำความเข้าใจกับบุคลากรและนักเรียน ถึงแนวปฏิบัติในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการซ้อมแผนเผชิญเหตุอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (12) ลดความเสี่ยงโดยการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่นักเรียนและบุคลากรผ่านทางสื่อออนไลน์ของโรงเรียน เกี่ยวกับการรับมือกับภัยพิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ (13) โอนความเสี่ยงโดยการทำประกันกับบริษัทประกัน เช่น อุปกรณ์เครื่องมือที่มีราคาแพง รวมถึงอาคารปฏิบัติการต่าง ๆ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ในด้านสภาพความเสี่ยง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพความเสี่ยง ตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F = 1.640$, $Sig. = 0.180$) ปฏิเสธสมมติฐาน พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ ด้านสภาพแวดล้อมภายใน และด้านสภาพแวดล้อมภายนอก แนวทางการบริหารความเสี่ยงในภาพรวม 76 แนวทาง แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามขนาดของโรงเรียน แบ่งเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก 27 แนวทาง

โรงเรียนขนาดกลาง 27 แนวทาง โรงเรียนขนาดใหญ่ 32 แนวทาง และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 40 แนวทาง

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการดำเนินงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนยุคใหม่
2. การศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการความเสี่ยงในการดำเนินงานที่เหมาะสมกับการบริหารงานปัจจุบันของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์
3. การศึกษาการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์
4. การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา
5. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษายุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2553 (ฉบับที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ต ชินดิเคท.
- พรพรรณ งามโรจน์. (2560). แนวทางการจัดการความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริลักษณ์ ไชยมงค์. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2. ใน ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ดวงใจ ช่วยตระกูล. (2551). การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- วิวัฒน์ ตูจ่านงค์. (2560). รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. (2562). คู่มือการบริหารความเสี่ยงสำนักงานปลัดกระทรวงการคลังประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2567. จาก <https://shorturl.asia/RG52r>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. (2563). คู่มือการบริหารความเสี่ยง สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2567. จาก <https://psdg.mof.go.th/th>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). แผนบริหารจัดการความเสี่ยงการทุจริต สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. (2567). ข้อมูลโรงเรียนในสังกัด. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2567. จาก http://myoffice2567.secondarysurin.go.th/?name=user&file=user_od_school.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีริยาสาส์น จำกัด.
- _____. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีริยาสาส์น จำกัด.
- Latif, Suzana Abd & Ahmad, Mohd Amir Shaukhi. (2020). Learning Agility Among Educational Leaders: A VUCA-Ready Leadership Competency?. Retrieved December 15, 2024 from https://www.researchgate.net/publication/354432053_LEARNING

พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน
ในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมภู จังหวัดขอนแก่น*

THE BEHAVIOR OF RECEIVING POLITICAL INFORMATION OF PEOPLE
IN TUMBONBANMAI, SICHOMPOO DISTRICT, KHONKAEN PROVINCE

นิทัศน์ วงศ์วังเพิ่ม¹ และ เกรียงไกร ทองจิตติ²

Nitat Wongwangphoem¹ and Kriangkrai Thongjitti²

¹นักวิชาการอิสระ

¹Independent academic

²มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

²Phetchabun Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: politice7114@gmail.com

วันที่รับบทความ : 25 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 28 มีนาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 30 มีนาคม 2568

Received 25 March 2025; Revised 28 March 2025; Accepted 30 March 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่อำเภอสีชมภู จังหวัดขอนแก่น 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่อำเภอสีชมภู จังหวัดขอนแก่น และ 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่อำเภอสีชมภู จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในพื้นที่ตำบลบ้านใหม่อำเภอสีชมภู จังหวัดขอนแก่น จำนวน 363 คน โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ใน

Citation:

* นิทัศน์ วงศ์วังเพิ่ม และ เกรียงไกร ทองจิตติ. (2568). พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน ในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมภู จังหวัดขอนแก่น. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาศังคม, 3(2), 426-449.

Nitat Wongwangphoem and Kriangkrai Thongjitti. (2025). The Behavior Of Receiving Political Information Of People In Tumbonbanmai, Sichompoo District, Khonkaen Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 426-449.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจเช็ครายการ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยประชากร และวิเคราะห์ความแปรปรวน F-test ทดสอบความแตกต่างของค่า โดยใช้วิธี Scheffe

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสื่อโทรทัศน์ รองลงมาคือ ด้านสื่อวิทยุ ด้านสื่อหนังสือพิมพ์ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ด้านสื่อบุคคลส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสื่อนิตยสารรายสัปดาห์เกี่ยวกับการเมือง

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่นพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่นไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การเมือง, ข่าวสาร, พฤติกรรม

Abstract

This research aims to 1. to study the political news perception of people in Ban Mai sub-district, Si Chompoo district, Khon Kaen province, 2. to compare the political news perception of people in Ban Mai sub-district, Si Chompoo district, Khon Kaen province, classified by gender, age, educational level, occupation and income, and 3. to study recommendations on the political news perception of people in Ban Mai sub-district, Si Chompoo district, Khon Kaen province. The population of the research was a total of people with the age of 18 years and over, eligible for voting, in Ban Mai sub-district, Si

Chompoo district, Khon Kaen province; and 363 samples were selected through Taro Yamane's calculating formula. The instrument of the research was the checklist questionnaire used to collect the data. The data were analyzed by statistics, comprised of frequency distribution, percentage, arithmetic mean and standard deviation. The differences of two means were tested by the independent T-test. In case paired differences were found, the Scheffe's one-way analysis of variance (ANOVA) or F-test was utilized. The research findings were found as follows:

1. The political news perception of people in Ban Mai sub-district, Si Chompoo district, Khon Kaen province, was found to be overall at a moderate level. Consider each aspect in the descending order of the mean, people's political news perception from TV was found to be at the highest level of the mean, followed by that from the radio, the newspaper, the electronic media, and the personal media; and that from the weekly political magazine was found to be at the lowest level of the mean.

2. The comparison of the political news perception of people in Ban Mai sub-district, Si Chompoo district, Khon Kaen province, was found that the political news perception of people with different age, educational levels, occupations and income, in Ban Mai sub-district, Si Chompoo district, Khon Kaen province, was found different at a statistically significant level of .05; but the political news perception of people with different gender in BanMai sub-district, Si Chompoo district, Khon Kaen province, was not found different.

Keywords: Political, News, behavior

บทนำ

ในปัจจุบันนี้มีเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเหตุการณ์ทางด้านการเมืองซึ่งจะพบเห็นได้จากสื่อต่าง ๆ และในการดำเนินชีวิตของคนในปัจจุบันจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมขนาดใหญ่ได้ พร้อมทั้งทำตามระเบียบขั้นตอนที่สังคมได้กำหนดไว้ จากเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ ทางด้านการเมืองในอดีตนั้น เช่น ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่ได้ชื่อว่าเป็นวัน มหาวิทยาลัย เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้น ในสังคม และมีคนได้รับบาดเจ็บสูงถึง 857 คน ในสังคมปัจจุบันเราจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรับรู้ข่าวสารทางการเมืองทั้งในอดีตและปัจจุบันเพื่อไม่ให้เกิดประวัติซ้ำรอยและเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตซึ่งในปัจจุบันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทางการเมืองก็มีจำนวนมากเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่นเหตุการณ์การเลือกตั้ง เหตุการณ์การเพิ่มกฎหมายเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เหตุการณ์การออกนโยบายบริหารประเทศ เป็นต้น

นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตยปัญหาหลักในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยนอกจากปัญหาในด้านโครงสร้างและสถาบันทางการเมืองแล้ว ยังมีอุปสรรคในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จนอาจกล่าวได้ว่าประชาธิปไตยของประเทศไทยนั้นล้มลุกคลุกคลานมาเกือบตลอด เพื่อที่จะให้ได้มีระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์นั้น ประชาชนจำเป็นต้องสนใจการเมือง ต้องติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเมืองและต้องมีความกระตือรือร้นที่จะมีบทบาทร่วมทางการเมือง ดังนั้นการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อประชาชน ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้พัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง การสื่อสารในทางการเมืองเป็นอีกด้านหนึ่งที่มีความสนใจมาก เพราะการสื่อสารถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญร่วมกันของการเมือง โดยเฉพาะช่องทางการสื่อสารถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการสื่อสาร ซึ่งได้มีการแสดงออกของกลุ่มบุคคลชั้นต่างๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายสำคัญในทางการเมืองดังเช่นการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอดีตที่ผ่านมา ระบบการเมืองได้อาศัยสื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทอย่างมาก พรรคการเมืองหลายพรรคได้จ้างบริษัทโฆษณาทำการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนเป็นจำนวนเงินค่อนข้างสูงถึงแม้จะมีการสื่อสารที่ดี มีหลากหลายช่องทางการสื่อสารให้เลือกและทันสมัย โดยมีข้อมูลเปิดเผย มากเพียงใดก็ตามพบว่าระดับการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทย ยังไม่สามารถอยู่ในระดับที่เทียบเท่ากับ

ต่างประเทศได้อย่าง เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 ที่ผ่านมามีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกมาใช้สิทธิทั้งสิ้น 45.84 % ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกับการเลือกตั้ง ในวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ซึ่งมีประชาชนออกมาใช้สิทธิทั้งสิ้น 75.03 % ประกอบกับศาลรัฐธรรมนูญได้มีมติเสียงข้างมาก (6 ต่อ 3) สรุปได้ว่าการที่มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2556 และกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 108 วรรคสอง จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองและเหตุไม่สงบทางการเมือง จากฝ่ายที่สนับสนุนและต่อต้านรัฐบาล ซึ่งนำไปสู่การรัฐประหารในที่สุด เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เวลา 16.30 นาฬิกา และวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ก็ได้มีประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย(ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งสภาการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงระบบทางการเมืองของประเทศไทยที่ยังขาดเสถียรภาพและการพัฒนาทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยยังไม่สามารถอยู่ในระดับที่เทียบเท่ากับต่างประเทศได้

สภาพของสังคมก็นับว่ามีบทบาทที่สำคัญไม่น้อยที่จะมีบทบาทต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ ความเจริญของสังคม สภาพแวดล้อมของสังคม ผู้นำของสังคม ระดับการศึกษาของคนในสังคม สภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม ซึ่งเมื่อคนในสังคมใด มีความพร้อมในปัจจัยดังกล่าวมาก ย่อมที่จะส่งผลให้มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่ค่อนข้างจะดีกว่าสังคมที่ขาดความพร้อมในปัจจัยดังกล่าว ชีวิตประจำวันของประชาชนในตำบลบ้านใหม่ส่วนใหญ่ ค่อนข้างเรียบง่ายไม่มีอะไรแปลกใหม่ โดยจะตื่นแต่เช้าเพื่อหุงหาอาหาร และไปทำงานในไร่นา สวนยาง หรือทำอาชีพเสริมอยู่กับบ้าน หากไม่ได้รับราชการ และทำงานบริษัทแล้ว ชาวชนบทส่วนใหญ่จะทำงานทุกวันจนแทบไม่มีวันหยุด แต่มีกิจกรรมยามว่างในรูปแบบที่แตกต่างจากคนในเมืองใหญ่คือส่วนใหญ่จะชอบพักผ่อนอยู่กับบ้านมากกว่าการออกไปเที่ยวนอกบ้าน โดยกิจกรรมยามว่างที่คนชนบทนิยมทำได้แก่ การนั่งคุยกับเพื่อนบ้านชาวชนบทนั้นการติดต่อสื่อสารจะมาในรูปแบบของการติดต่อระหว่างบุคคล มีข่าวสารทางราชการ และข่าวที่น่าสนใจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ครู พระ ตลอดจนข้าราชการจะเป็นผู้ถ่ายทอดข่าวสารไปยังประชาชนในหมู่บ้านเหล่านั้น นอกจากนี้ยังมีพ่อค้า คนขับรถบรรทุกและรถโดยสาร จะนำข่าวทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ข่าวราคาข้าวเปลือก ราคาข้าวโพด และพืชผลอื่นๆ ข่าวการทำงานในเมืองหลวง เป็นต้น แม่บ้านที่ไปซื้ออาหารที่ตลาดได้พบปะพูดคุยนำเรื่องราวที่ได้พบเห็นมาบอกกล่าวกันต่อไปเสมอ วิถีการกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์

ถือว่าเป็นสื่อกลางที่สำคัญสำหรับข้าราชการในหมู่บ้านซึ่งถ่ายทอดข่าวสารการเมืองไปสู่ประชาชนชาวชนบทไทยเราจึงสามารถแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือได้พบเห็นสิ่งต่าง ๆ มากเหมือนกัน ดังนั้นหากใช้การสื่อสารมาเป็นเครื่องมือทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ทางการเมืองเข้าใจบทบาทและหน้าที่ตามแบบแผนระบบการเมืองแล้ว จะเป็นผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในที่สุด

ดังนั้นเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจต้องการศึกษาพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ ว่ามีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ในด้านสื่อโทรทัศน์ ด้านสื่อหนังสือพิมพ์ ด้านสื่อวิทยุ ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นอย่างไร ช่องทางการรับข่าวสารทางการเมืองจากช่องทางไหน ความถี่ในการรับข่าวสารของประชาชนเป็นไปในลักษณะใด เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมให้ประชาชนมีการรับรู้ทางการเมืองมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นหนทางในการนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาทางการเมืองและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมุก จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมุก จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมุก จังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานการวิจัย

ประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกันมีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

นักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของพฤติกรรม ไว้มากมายหลายความหมาย ในที่นี้นำมากล่าวเพียงหนึ่งท่าน ได้แก่ ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2544 : 17) ให้ความหมายของพฤติกรรมว่าเป็น “การกระทำซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความต้องการของจิตใจ ที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าซึ่งอาจสังเกตเห็นได้โดยตรงและทางอ้อม บางลักษณะอาจสังเกตได้โดยตรงและทางอ้อม บางลักษณะอาจสังเกตได้โดยไม่ใช้เครื่องมือช่วยหรือต้องใช้เครื่องมือช่วย พฤติกรรมในมนุษย์ หมายถึง อาการกระทำหรือกิริยาที่แสดงออกมาทางร่างกายกล้ามเนื้อสมองในทางอารมณ์ ความคิด และความรู้สึก พฤติกรรมเป็นผลจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เมื่อมีสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นมาเร้าในเวลาใดจะมีการตอบสนองเมื่อนั้น”

2. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

การรับรู้ (Perception) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ “Percipere” ซึ่ง per หมายถึง ผ่าน (Through) และ Cipere หมายถึง การรับ (To Take) ถือเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาพื้นฐานของบุคคลที่สำคัญ เพราะถ้าปราศจากการรับรู้แล้วจะไม่สามารถมีความจำหรือการเรียนรู้ได้ (บุปผา พวงมาลี, 2542)

พิชา รุจินาม (2544 : 14-18) ได้สรุปเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารไว้ ดังนี้

ผู้รับข่าวสาร อาจหมายถึง บุคคลเพียงบุคคลเดียว เช่น การคุยกันระหว่าง 2 คน หรือ อาจ หมายถึง กลุ่มบุคคลก็ได้ในการติดต่อสื่อสารกันนั้น บุคคลที่เป็นผู้รับสารอาจเปลี่ยนเป็นผู้ส่งสารในเวลาอื่นได้ เช่น ในการพูดคุยกันผู้รับสารอาจกลายเป็นผู้ส่งสาร

ผู้รับสาร มีความสำคัญต่อการสื่อสาร มีความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการติดต่อสื่อสารและผู้รับสารมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบอื่นของการสื่อสารอีกด้วย นอกจากนี้ควรพึงพอใจในการติดต่อสื่อสารจะไม่เกิดขึ้น ถ้าหากไม่ได้พิจารณาถึงปัจจัยของผู้รับสารหรือคุณลักษณะของผู้รับสารในฐานะที่เป็นผู้ติดต่อสื่อสารโดยตรง

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

การสื่อสารนั้น จัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ นอกเหนือจากปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อความอยู่รอดของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค แม้ว่าการสื่อสารจะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นความตายของมนุษย์เหมือนกับปัจจัยสี่ แต่การที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยสี่เหล่านั้น ย่อมต้องอาศัย

การสื่อสารเป็นเครื่องมืออย่างแน่นอน มนุษย์ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ของตน และเพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม การสื่อสารเป็นพื้นฐานของการติดต่อของกระบวนการสังคม ยิ่งสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้นและประกอบด้วยคนจำนวนมากขึ้นเท่าใดการสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสังคมนำมาซึ่งความซับซ้อนหรือความสับสนต่าง ๆ จนอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและไม่แน่ใจแก่สมาชิกของสังคม ดังนั้นจึงต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว (ยุพดี ฐิติกุลเจริญ, 2537 : 3)

4. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง

ทฤษฎีสื่อสารทางการเมืองแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารการเมืองและประชาธิปไตย ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันซึ่งเป็นการเมืองที่ผ่านตัวกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารการเมืองผ่านสื่อมวลชนเป็นตัวกลางสำคัญยิ่งประการหนึ่ง ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการและกระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้กรอบแนวคิดขององค์ประกอบทางการเมืองสามประการ อันได้แก่ (นรินทร์ นำเจริญ, 2546 : 88)

1. องค์การทางการเมือง (Political Organization)
2. องค์การสื่อ (Media Organization)
3. ประชาชน (Public)

ทั้งนี้องค์การทางการเมืองนั้นมีความหมายในมุมกว้างที่ครอบคลุมทั้งรัฐบาล พรรคการเมือง องค์การสาธารณะ กลุ่มอิทธิพล และกลุ่มก่อการร้าย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเนื่องจากเป็นผู้ปฏิบัติการทางการเมือง (Political Actors) โดยตรงในขณะที่ประชาชนเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากเช่นกัน ในฐานะเป็นกลุ่มเป้าหมายทางการเมืองของบรรดาองค์การทางการเมือง ถ้าหากปราศจากประชาชนแล้ว ข้อมูลข่าวสารหรือเนื้อหาทางการเมืองย่อมไม่มีความหมายใด ๆ เลย

5. แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง

พรทิพย์ วรกิจโกศาทร (2544 : 292-293) ได้สรุปถึงการเปิดรับข่าวสารว่าผู้รับสารจะเลือกเปิดรับสื่อตามลักษณะดังต่อไปนี้

5.1 เลือกสื่อที่สามารถจัดหาได้ (Availability) โดยธรรมชาติของมนุษย์นั้น จะใช้ความพยายามเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น อะไรที่ได้มาง่าย ๆ มักจะไม่ได้รับการเลือก แต่ถ้าสามารถได้มาไม่ยากนักมักจะเลือกสิ่งนั้น เช่นเดียวกับสื่อ ผู้รับจะเลือกที่จะไม่ต้องการใช้ความ

พยายามมากในการรับสื่อ เช่น ในชนบทประชาชนส่วนใหญ่จะเปิดรับสื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นสำคัญ เพราะตนเองสามารถจัดหาวิทยุมาได้ง่ายกว่าสื่ออื่น ๆ เป็นต้น

5.2 เลือกสื่อที่สอดคล้อง (Consistence) กับความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของตนเอง เช่น นิสิต นักศึกษา และนักวิชาการ มักนิยมอ่านหนังสือพิมพ์มติชน หรือสยามรัฐมากกว่าหนังสือพิมพ์อื่นๆ เพราะเป็นหนังสือพิมพ์ที่ให้ข่าวสารสาระในแง่วิชาการที่สอดคล้องกับตนมากกว่า เป็นต้น

5.3 เลือกสื่อที่สะดวก (Convenience) ปัจจุบันผู้รับสื่อสามารถเลือกรับสื่อได้ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่อบุคคล แต่ละคนก็จะมีพฤติกรรมการรับสื่อที่แตกต่างกันตามที่ตนสะดวก เช่น บางคนนิยมรับฟังข่าวสารทางวิทยุกระจายเสียงขณะขับรถ บางคนชอบนั่งหรือนอนฟังวิทยุโทรทัศน์ บางคนชอบอ่านหนังสือในห้องสมุด เป็นต้น

5.4 เลือกสื่อตามความเคยชิน (Accustomedness) ปกติจะมีบุคคลกลุ่มหนึ่งในทุกสังคมที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงการรับสื่อที่ตนเคยรับอยู่ ซึ่งมักจะพบในบุคคลที่มีอายุมาก เช่น เคยฟังวิทยุกระจายเสียงเป็นประจำมักจะไม่สนใจวิทยุโทรทัศน์หรือสื่ออย่างอื่น เป็นต้น

5.5 ลักษณะเฉพาะของสื่อ จากสื่อทั้ง 4 ประเภทข้างต้น เป็นความต้องการ สื่อของผู้รับสารเป็นหลัก แต่คุณลักษณะเฉพาะของสื่อที่มีผลต่อการเลือกสื่อของผู้รับสาร เช่น ลักษณะเด่นของหนังสือพิมพ์ คือ สามารถให้ข่าวสารในรายละเอียดดีกว่า ราคากุกว่า และสามารถนำติดตัวไปได้ทุกหนแห่ง หรือโทรทัศน์ ทำให้เห็นภาพเป็นจริงได้ ไร้ใจ มีความรู้สึกเหมือนอยู่ร่วมในสถานการณ์ มีแสงสีดึงดูดใจขณะดูโทรทัศน์ สามารถพักผ่อนอิริยาบถได้สบาย เป็นต้น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรชัย มงคลอรรด (2554) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของนิสิตที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้คือนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสนจำนวน 383 คนโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way-ANOVA) และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson

Product Moment Correlation Coefficient เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัยพบว่านิสิตปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสนมีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83$) และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตปริญญาตรีโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$) เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศอายุคณะศึกษาชั้นปีภูมิลาเนารายได้ของครอบครัวต่างก็มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองไม่แตกต่างกันและพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .849, p < .001$)

อัฐจิมา เทพทอง (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ ศาลากลางจังหวัดสุพรรณบุรี การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา (1) การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต (2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ กลุ่มตัวอย่างคือข้าราชการในศาลากลางจังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน 210 รายวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) และค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของเพียร์สัน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 65.24 อายุ 25-35 ปี ร้อยละ 34.76 ระดับการศึกษาคือ ปริญญาตรีร้อยละ 46.05 และอายุงาน 6-10 ปีร้อยละ 35.24 มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมอยู่ในอันดับแรก คือ ด้านการติดตามข่าวสารการเมืองอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการใช้ สิทธิเลือกตั้ง ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองและอันดับสุดท้ายคือด้านการร่วมชุมนุมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของข้าราชการในศาลากลาง จังหวัดสุพรรณบุรีประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอายุงาน ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันและการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของข้าราชการ มีความสัมพันธ์ ทางบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ0.01) ด้านที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารมากเป็นอันดับแรก คือด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองรองลงมาเป็นด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ด้านการร่วมชุมนุมทางการเมืองและด้านการติดตามข่าวสารการเมืองโดยทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quality Research) โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลในการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมึก จังหวัดขอนแก่น จำนวน 3,980 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ กำหนดมาจากรายชื่อประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมึก จังหวัดขอนแก่น จำนวน 363 คน ใช้สูตรของ Taro Yamane

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ ของการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของประชาชน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและความถี่ของการรับข่าวสารทางการเมือง โดยแยกเป็นลักษณะของการนำเสนอเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองแต่ละช่องทาง ผู้วิจัย ใช้ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ โดยใช้หลักของ Likert Scale (สุวิมล ติรกันันท์, 2548 : 160)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาแนวทางแก้ไข แบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close ended Question) เกี่ยวกับปัญหาข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาของพฤติกรรมกรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัย ใช้การวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) นำผลความคิดเห็นดังกล่าวมาอธิบายผลเป็นความเรียง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) โดยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษา ทฤษฎีแนวคิดเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดกรอบเนื้อหาของแบบสอบถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย
3. สร้างแบบสอบถามและกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแล้วนำแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและปรับปรุงให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์
4. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบและผ่านการแก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) รูปแบบของแบบสอบถาม (Format) ความเหมาะสมด้านภาษา (Wording) ความสมบูรณ์ของ คำชี้แจงและความเหมาะสมของการใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม
5. การนำแบบสอบถามมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruency: IOC) ของแบบสอบถาม โดยเลือกคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 5.7 ขึ้นไป

การตรวจคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1. แบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงแล้วทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตตำบลภูพาน อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำข้อมูลมาหาคุณภาพแบบสอบถาม
2. นำแบบทดสอบไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าคงที่ภายในเนื้อหา เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยการใช้สูตรของครอนบาค (Cronbach) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับงานวิจัยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) การหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามหาความเที่ยงภายในโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) คือ ผลทดสอบความเที่ยงค่า $\alpha = 0.92$

3. การหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ สามารถหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือได้แก่ค่าสัมประสิทธิ์ (Alpha Coefficient) ได้ 0.92 เป็นค่าที่เชื่อถือได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขอหนังสือ ถึงผู้ใหญ่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3. เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล หากแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมา มีข้อความไม่สมบูรณ์ก็จะส่งให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามใหม่อีกรอบ

4. นำข้อมูลเหล่านั้นไปวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและประมวลผลข้อมูลเพื่อได้ค่าที่ต้องการต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังต่อไปนี้
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น 6 ด้าน คือ ด้านสื่อโทรทัศน์ ด้านสื่อหนังสือพิมพ์ ด้านสื่อนิตยสารรายสัปดาห์เกี่ยวกับการเมือง ด้านสื่อวิทยุ ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และด้านสื่อบุคคล ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรสำหรับปัจจัยที่มีจำนวน 2 กลุ่ม ใช้ค่า t - test และใช้ค่า F - test (One - way Analysis of Variance) สำหรับปัจจัยที่มีจำนวนมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข คำถามปลายเปิดและรวบรวมข้อมูลตามประเด็นนำมาเรียบเรียงนำเสนอในรูปแบบการบรรยายโดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 50.41 เป็นเพศหญิงจำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 49.59 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปีจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 28.93 รองลงมาคือ อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 26.17 อายุ 18-30 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 22.59 และอายุ 41-50 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 22.31 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 46.28 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา/เทียบเท่า จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 34.16 ระดับอนุปริญญาตรี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.64 ระดับปริญญาตรี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 9.37 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.55 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 49.59 รองลงมาคืออาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 14.88 อาชีพรับราชการ/ลูกจ้าง จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 11.85 อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 10.19 อาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.71 และอาชีพอื่น ๆ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.79 และ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 41.87 รองลงมาคือมีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 32.78 รายได้ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 18.46 รายได้ 20,001 บาทขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.58 และรายได้ 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.31

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น ตาราง 2.1

พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของ ประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น	ระดับพฤติกรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสื่อโทรทัศน์	2.93	0.78	ปานกลาง
2. ด้านสื่อหนังสือพิมพ์	2.48	0.76	ปานกลาง
3. ด้านสื่อนิตยสารรายสัปดาห์เกี่ยวกับการเมือง	2.01	0.91	น้อย

4. ด้านสื่อวิทยุ	2.59	0.76	ปานกลาง
5. ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	2.34	1.10	ปานกลาง
6. ด้านสื่อบุคคล	2.07	0.77	น้อย
รวม	2.40	0.65	ปานกลาง

พบว่า พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมุก จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสื่อโทรทัศน์ รองลงมา คือ ด้านสื่อวิทยุ ด้านสื่อหนังสือพิมพ์ ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อบุคคล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสื่อนิตยสารรายสัปดาห์เกี่ยวกับการเมือง ตามลำดับ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมุก จังหวัดขอนแก่น ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน ผลการเปรียบเทียบปรากฏตามตารางที่ 3.1-3.9 ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ ต่างกัน โดยใช้สถิติ **t-test** และกลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน ใช้ **F-test** ตารางที่ 3.1

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ชาย	183	2.38	0.61	-0.54	.58
หญิง	180	2.42	0.70		

จากตารางที่ 3.1 พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมุก จังหวัดขอนแก่นโดยรวม จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

แสดงผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมุก จังหวัดขอนแก่น ด้านสื่อวิทยุจำแนกตามอายุ ตามตารางที่ 3.2

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	8.75	3.00	2.92	7.18	0.00*
ภายในกลุ่ม	145.71	359.00	0.41		
รวม	154.46	362.00			

จากตารางที่ 3.2 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ Scheffe ปรากฏผลดังตารางที่ 3.3

อายุ	18-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป
18-30 ปี	-	-.07	-.17	.24
31-40 ปี		-	-.10	.31*
41-50 ปี			-	-.42*
51 ปีขึ้นไป				-

จากตารางที่ 3.3 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทั้ง 6 ด้านแตกต่างกันจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกันกับประชาชนที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป และประชาชนที่มีอายุ 41-50 ปี มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกันกับประชาชนที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

แสดงผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น ด้านสื่อวิทยุจำแนกตามการศึกษา ตามตารางที่ 3.4

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	12.06	4.00	3.02	7.56	0.00*
ภายในกลุ่ม	142.40	358.00	0.40		
รวม	154.46	362.00			

จากตารางที่ 3.4 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ Scheffe ปรากฏผลดังตารางที่ 3.5

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา/ เทียบเท่า	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
ประถมศึกษา	-	-.01	-.51*	-.40*	-.60
มัธยมศึกษา/ เทียบเท่า		-	-.49*	-.38*	-.58
อนุปริญญา			-	.11	-.08
ปริญญาตรี				-	-.20
สูงกว่าปริญญาตรี					-

จากตารางที่ 3.5 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทั้ง 6 ด้าน แตกต่างกัน จำนวน 4 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารแตกต่างกันกับประชาชนที่มีระดับการศึกษาอนุปริญญา กับประชาชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/เทียบเท่า มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกันกับประชาชนที่มีระดับการศึกษาอนุปริญญา กับประชาชนที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

แสดงผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีมพู่ จังหวัดขอนแก่น ด้านสื่อวิทยุจำแนกตามอาชีพ ตามตารางที่ 3.6

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	9.82	5.00	1.96	4.84	0.00*
ภายในกลุ่ม	144.64	357.00	0.40		
รวม	154.46	362.00			

จากตารางที่ 3.6 พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีมพู่ จังหวัดขอนแก่นโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ Scheffe ปรากฏผลดังตารางที่ 3.7

อาชีพ	นักเรียน/ นักศึกษา	พนักงาน บริษัท/ ลูกจ้าง เอกชน	รับ ราชการ/ ลูกจ้าง	ค้าขาย/ ธุรกิจ ส่วนตัว	เกษตรกร	อื่นๆ
นักเรียน/นักศึกษา	-	.01	-.41	-.25	.00	.24
พนักงานบริษัท/ ลูกจ้างเอกชน		-	-.42	-.27	-.00	.23
รับราชการ/ลูกจ้าง			-	.15	.41*	.65*
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว				-	.26	.50
เกษตรกร					-	-.24
อื่นๆ						-

จากตารางที่ 3.7 พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีมพู่ จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทั้ง 6 ด้าน

แตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/ลูกจ้าง มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกันกับประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกร และอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

แสดงผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น ด้านสื่อวิทยุจำแนกตามรายได้ ตามตารางที่ 3.8

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	12.93	4.00	3.23	8.17	0.00*
ภายในกลุ่ม	141.53	358.00	0.39		
รวม	154.46	362.00			

จากตารางที่ 3.8 พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ Scheffe ปรากฏผลดังตารางที่ 3.9

	ต่ำกว่า	5,001-	10,001-	15,001-	มากกว่า
รายได้	5,000 บาท	10,000 บาท	15,000 บาท	20,000 บาท	20,001 บาท
ต่ำกว่า 5,000 บาท	-	-.20	-.38*	-.59*	-.67*
5,001-10,000 บาท		-	-.17	-.38	-.46
10,001-15,000 บาท			-	-.20	-.29
15,001- 20,000 บาท				-	-.08
มากกว่า 20,001 บาท					-

จากตารางที่ 3.9 พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทั้ง 6 ด้าน แตกต่างกัน จำนวน 3 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกันกับประชาชนที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาท ประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกันกับประชาชนที่มีรายได้ 15,001-20,000 บาท และประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกันกับประชาชนที่มีรายได้ มากกว่า 20,001 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น

พบว่า ประชาชนได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น ด้านหนังสือพิมพ์ปัญหาไม่มีหนังสือพิมพ์บริการไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แนวทางแก้ไขหน่วยงานรัฐจัดหาหนังสือพิมพ์ให้บริการส่วนกลาง ควรมึงบประมาณในการสร้างที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น

พบว่า พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และได้แสดงออกทางการเมือง โดยการกระทำ ความรู้สึก ทศนคติ รวมตลอดถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ เช่น การพูดคุยเรื่องการเมือง แสดงความคิดเห็น การออกเสียงเลือกตั้ง การปฏิบัติตามกฎหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ พีระ จิระโสภณ (2546) ให้ความหมายของการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองว่า เป็นการติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมืองในด้านต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลข่าวสาร แล้วเกิด เป็นความรู้ ความรู้สึกทางการเมืองเลือกสรรเปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์เราซึ่งประกอบด้วยการกลั่นกรอง 3 ชั้น ได้แก่ (1) การเลือก

เปิดรับหรือเลือกสนใจ (2) การเลือกรับรู้หรือตีความ และ (3) กระบวนการเลือกจดจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย มงคลธรรด (2554 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสนผลการวิจัยพบว่านิสิตปริญญาตรีของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสนมีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83$) และ แบ่งเป็นรายด้านในการอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขต ตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมูปู จังหวัดขอนแก่น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) จากสมมติฐานของการวิจัยว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมูปู จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมูปู จังหวัดขอนแก่นโดยรวมไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน ถึงแม้ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนไม่ต่างกัน ก็ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนให้แตกต่างกันแต่อย่างใดสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย มงคลธรรด (2554 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสนผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัฐจิมา เทพทอง (2557 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ ศาลากลางจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของข้าราชการในศาลากลางจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านเพศ ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

(2) จากสมมติฐานของการวิจัยว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมูปู จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสี่หมูปู จังหวัดขอนแก่นโดยรวมแตกต่าง

(5) จากสมมติฐานของการวิจัยว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่นแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่นโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนต่างกัน ฉะนั้นรายได้จึงมีผลต่อพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนให้แตกต่างกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีมพู่ จังหวัดขอนแก่น” พบว่าประชาชนมีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ในด้านสื่อโทรทัศน์ ด้านสื่อวิทยุ ด้านหนังสือพิมพ์ ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อบุคคล และด้านสื่อนิตยสารรายสัปดาห์เกี่ยวกับการเมือง อยู่ในระดับพอใช้ได้หรือปานกลาง

เมื่อมีการเปรียบเทียบวิเคราะห์ผลทางสถิติ พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีมพู่ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่ต่างกัน พบว่าจะมีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีมพู่ จังหวัดขอนแก่น โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีเพียงตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล เพศ ต่างกัน มีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีมพู่ จังหวัดขอนแก่นไม่แตกต่างกัน

มีข้อเสนอแนะจากบทความวิจัยเรื่องนี้ พบว่าประชาชนได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีมพู่ จังหวัดขอนแก่น ด้านหนังสือพิมพ์ปัญหาไม่มีหนังสือพิมพ์บริการไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แนวทางแก้ไขหน่วยงานรัฐจัดหาหนังสือพิมพ์ให้บริการส่วนกลาง ควรมีงบประมาณในการสร้างที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรศึกษาปัจจัยที่มีส่งผลต่อพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีมพู่ จังหวัดขอนแก่น ประกอบควรศึกษาการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดขอนแก่นโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ และควรศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนจากสื่อต่าง ๆ ในจังหวัดขอนแก่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) เพื่อจะได้ข้อมูลฐานรากที่สามารถสร้างเป็นทฤษฎีได้ (Grounded Theory Methodology) และควรมีการศึกษาปัจจัยทางการเมืองต่างๆที่ส่งผลต่อการเข้าใจและมีส่วนร่วมในการเมืองของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- สุวิมล ติรกันันท์. (2548). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรินทร์ นำเจริญ. (2546) ศิลปะแห่งข่าวเชิงใหม่. ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน.
- บุปผา พวงมาลี. (2542). การรับรู้ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- พรชัย มงคลอรธ. (2554). พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตปริญญาตรี. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- พีระ จิระโสภณ. (2546). ทฤษฎีการสื่อสารมวลชนในเอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร. (พิมพ์ครั้งที่ 20). หน่วยที่ 11. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พิชา รุจินาม. (2544). ภาพลักษณ์ของตำรวจทางหลวงในทัศนะของผู้ขับขี่รถยนต์บนถนนสายเอเชีย. ใน วิทยานิพนธ์: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรทิพย์ วรกิจโกคาทร. (2544). ประชาสัมพันธ์เพื่อการบริการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพดี ฐิติกุลเจริญ. (2537). ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ลักขณา สริวัฒน์. (2544). จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- อัฐจิมา เทพทอง. (2557). การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ ศาลากลางจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสหวิทยาการวิจัย, ฉบับบัณฑิตศึกษา, 3.

นวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง*

INNOVATION IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN A TRANSFORMATIVE WORLD

ภูมิภควัฒน์ ภูมิพงศ์คชสร¹, พลภัทร บริรักษ์ธนกุล², ณัฐฐ์ ตั้งปรีชาพาณิขย์³,
ไกร บุญบันดาล⁴, ณรงค์ ศรีชัยบุญสูง⁵, อธิสิทธิ์ นุชเนตร⁶ และ สุทธิพงษ์ จุลเจริญ⁷

Phumphakhawat Phumphongkhochasorn¹, Pollapat Borirukthanakul², Nat Tangpreechaphanit³,
Krai Boonbandan⁴, Narong Srichaiboonsung⁵, Athisit Nuchnet⁶ and Sutthipong Chulcharoen⁷

⁷วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

⁷College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

Corresponding Author's Email: Phumphakhawat.ps@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 25 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 27 มีนาคม 2568

Received 21 March 2025; Revised 25 March 2025; Accepted 27 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง 2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง 3. เพื่อประเมินและรับรองนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมวิธี แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ผู้ให้ข้อมูลคือผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม ที่มีความเที่ยงตรง .849 และแบบประเมินและรับรอง สถิติที่ใช้

Citation:

* ภูมิภควัฒน์ ภูมิพงศ์คชสร, พลภัทร บริรักษ์ธนกุล, ณัฐฐ์ ตั้งปรีชาพาณิขย์, ไกร บุญบันดาล, ณรงค์ ศรีชัยบุญสูง, อธิสิทธิ์ นุชเนตร และ สุทธิพงษ์ จุลเจริญ. (2568). นวัตกรรมจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 450-467.

Phumphakhawat Phumphongkhochasorn, Pollapat Borirukthanakul, Nat Tangpreechaphanit,
Krai Boonbandan, Narong Srichaiboonsung, Athisit Nuchnet and Sutthipong Chulcharoen. (2025).

Innovation In Human Resource Management In A Transformative World.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 450-467.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ และ 21 ตัวบ่งชี้ 2. ผลการพัฒนานวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง ประกอบไปด้วย 7 ส่วน คือ (1) การสรรหาและคัดเลือก (2) การพัฒนาและฝึกอบรม (3) การบริหารผลการปฏิบัติงาน (4) การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ (5) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและความผูกพันพนักงาน (6) การบริหารแรงงานยุคดิจิทัล และ (7) การบริหารความเปลี่ยนแปลงและการบริหารความสามารถ 3. ผลการประเมินและรับรองนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง ในภาพรวมผ่านการประเมินและรับรองด้านความถูกต้อง ครอบคลุม ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การจัดการทรัพยากรมนุษย์, โลกของการเปลี่ยนแปลง

Abstract

The objectives of this research were to: 1. examine the components of the innovation in human resource management in a transformative world; 2. develop the innovation in human resource management in a transformative world; and 3. evaluate and validate the developed innovation in human resource management in a transformative world. A mixed-methods research design was employed, consisting of 3 phases. Data were collected from two groups: 9 experts selected through purposive sampling and a sample of 364 participants chosen using stratified random sampling. The research instruments included in-depth interviews, a questionnaire with a reliability coefficient of .849, and an evaluation and validation form. Data analysis involved content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation, and exploratory factor analysis.

The findings revealed that: 1 . the analysis of the components of identified 7 components and 21 indicators; 2 . the developed innovation in human resource management in a transformative world consisted of 7 main elements; (1) Recruitment and Selection (2) Learning and Development (3) Performance Management (4) Compensation and Benefits (5) Employee Engagement and Culture (6) Digital HR & Remote Work Management (7) Change & Talent Management; and 3 . the evaluation and validation results indicated that the innovation in human resource management in a transformative world was accurate, deemed appropriate, useful and feasible.

Keywords: Innovation, Human resource management, Transformative world

บทนำ

ในยุคที่โลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีดิจิทัล โลกาภิวัตน์ หรือแนวโน้มทางสังคมและเศรษฐกิจ องค์การต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสำเร็จขององค์การคือการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสามารถช่วยให้องค์กรพัฒนากลยุทธ์ในการบริหารบุคลากรให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

นวัตกรรมด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์หมายถึงแนวทางใหม่ ๆ ในการสรรหา การพัฒนา การรักษา และการสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงาน ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลในการตัดสินใจ (Stone et al., 2015) ตัวอย่างเช่น การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในกระบวนการคัดเลือกบุคลากรหรือการใช้ระบบวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อคาดการณ์แนวโน้มของตลาดแรงงาน อีกทั้งแนวคิดการบริหารแบบยืดหยุ่น (Agile HR) ก็เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะและความคิดสร้างสรรค์ของพนักงาน (Bersin, 2019)

ในมิติของความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน (employee well-being) การวิจัยยังเน้นไปที่การสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (work-life balance) และการเสริมสร้าง

วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความหลากหลายและความเท่าเทียม (diversity and inclusion) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พนักงานสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ (Kiron et al., 2017) นอกจากนี้ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลยังส่งผลให้เกิดแนวทางใหม่ในการฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ หรือระบบการฝึกอบรมที่ขับเคลื่อนด้วย AI เพื่อให้พนักงานสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่อง (Majchrzak et al., 2016)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีและกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการบริหารบุคลากรจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเติบโต และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของนวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง
3. เพื่อประเมินและรับรองนวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง

การทบทวนวรรณกรรม

นวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีและกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการบริหารบุคลากรจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเติบโต และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว

อิงอร ต้นพันธ์ และคณะ (2566) กล่าวว่า การให้มุมมองเกี่ยวกับโอกาส และความท้าทายของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในเศรษฐกิจดิจิทัลที่เพิ่มขึ้นด้วยการใช้ในโทรศัพท์ กลายเป็นเครื่องมือที่แพร่หลายมากขึ้นเรื่อย ๆ ที่ใช้เพื่อจัดการแรงงานที่ตกอยู่ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงการทำงานแบบใหม่แพลตฟอร์ม และองค์กรการบริการที่แตกต่างจากเดิม จะ

พบเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นสู่เทคนิคการจัดการกำลังคนแบบอัตโนมัติและยังไม่มีที่ทราบแน่ชัดว่า สิ่งเหล่านี้สามารถบรรเทาปัญหาของมนุษย์และให้สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีและยั่งยืนภายใต้การตัดสินใจดิจิทัลหรือไม่ บทความที่รวบรวมไว้ในส่วนของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในรูปแบบของดิจิทัลเตรียมพร้อมสู่การเปลี่ยนแปลง ทั้งในส่วนของผู้ประกอบการ ประสานงานผู้ร่วมงานซึ่งค้นหาและสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เหมาะสมกับความต้องการ

พิมพลภัส จิตต์ธรรม (2567) กล่าวว่า นวัตกรรมจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์การภาครัฐสู่ยุคดิจิทัล เป็นการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์การรัฐตลอดจนการพัฒนาส่งเสริมให้บุคลากรในองค์การภาครัฐเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถไปจนถึงมีทักษะในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น โดยการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์สู่ยุคดิจิทัลประกอบด้วยรูปแบบการพัฒนา 3 รูปแบบ คือ 1. การปฐมนิเทศด้วยตนเองผ่านระบบดิจิทัล 2. ศูนย์การฝึกอบรมด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ 3. ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ และนำไปสู่ นวัตกรรมจัดการทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคลได้แก่บุคลากรผู้มีผลสัมฤทธิ์สูง ประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ ระบบบุคลากรผู้มีผลสัมฤทธิ์สูงมี 4 รูปแบบ ประกอบด้วย 1. รูปแบบผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ (Specialist Type) 2. รูปแบบผู้ชำนาญการ (Expert Type) 3. รูปแบบผู้บริหาร (Manager Type) และ 4. ผู้ที่สามารถพัฒนาได้มากกว่า 1 รูปแบบ ข้างต้น เรียกว่า Superstar Type ซึ่งการสร้างนวัตกรรมภาครัฐ (Public Innovation) เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ภาครัฐไทย สามารถปรับตัวทันต่อความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของโลก และช่วยให้ภาครัฐไทยมีกลไกที่มีประสิทธิภาพ สามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในโลก และช่วยตอบสนองต่อความต้องการ และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการบริการ ภาครัฐที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ

ปิ่นผกา เหล่าเกษม (2567) กล่าวว่า ความเจริญก้าวหน้าในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประสิทธิภาพขององค์กรขึ้นอยู่กับ ความสามารถขององค์กรในการเรียนรู้ถึงสถานการณ์ แนวคิด เทคนิคการดำเนินงาน และเทคโนโลยีต่าง ๆ จากภายนอก เรียนรู้จากประสบการณ์จากภายในและภายนอกองค์กร และพัฒนาให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดนวัตกรรมต่อไป ต้องมีการคำนึงถึงกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ โดยการคัดเลือกบุคลากรเข้ามาทำงานให้เหมาะสมกับงาน และสอดคล้องกับตำแหน่งงาน บทความนี้ได้ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมในการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ทุกคนในองค์กรได้เสนอแนวความคิดได้

อย่างอิสระ โดยความรู้ที่มีด้านเทคโนโลยีเป็นตัวสนับสนุนตามขั้นตอนต่าง ๆ ของนวัตกรรม จากนั้นได้ชี้ให้เห็นถึงการนำนวัตกรรมในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ และนวัตกรรมในการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เพื่อติดตามและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนงานในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเติบโตอย่างมั่นคง

วุฒิพงศ์ จันทร์เมืองไทย และคณะ (2564) กล่าวว่า โมเดลที่เหมาะสมในการนำนวัตกรรมการบริหารทรัพยากรมนุษย์มาใช้สำหรับองค์กรด้านการศึกษา คือ 5H go 3In Model ประกอบด้วย (1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ใน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหาและการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ การฝึกอบรมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การประเมินผลการปฏิบัติงานทรัพยากรมนุษย์และค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ของทรัพยากรมนุษย์ และ (2) นวัตกรรมองค์กร ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ นวัตกรรมยุทธศาสตร์องค์กร นวัตกรรมทรัพยากรมนุษย์ และนวัตกรรมการบริหารจัดการ การนำ 5H go 3In Model มาปรับใช้ในองค์กร เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างขีดความสามารถของบุคลากรขององค์กร เพื่อการแข่งขันขององค์กรทางการศึกษาของประเทศไทยให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม

โดยสรุป นวัตกรรมจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์และ Big Data มาใช้ช่วยให้การสรรหาและบริหารบุคลากรมีความแม่นยำมากขึ้น นอกจากนี้ แนวคิดการบริหารแบบยืดหยุ่นและการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของพนักงาน ดังนั้น องค์กรที่สามารถนำนวัตกรรมเหล่านี้มาใช้ได้อย่างเหมาะสมจะมีความสามารถในการแข่งขันและเติบโตได้อย่างยั่งยืนในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (HR managers) ผู้เชี่ยวชาญด้าน HR และพนักงานในองค์กรที่นำแนวทางนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 25,422 คน (กระทรวงแรงงาน, 2567) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน ด้วย

วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลเชิงลึก จำนวน 9 ท่าน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผานวิธี มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง โดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนานวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 21 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) มีคุณสมบัติ ดังนี้ กำหนดนโยบาย กำกับติดตามผลการดำเนินงานการจัดการทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้ง นักวิชาการและนักวิจัย เครื่องมือที่ใช้คือการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และเอกสารคู่มือประกอบการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินการจัดการทรัพยากรมนุษย์การจัดการทรัพยากรมนุษย์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยการประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินนวัตกรรมจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของนวัตกรรมจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

องค์ประกอบ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปล ผล
1	การสรรหาและคัดเลือก (Recruitment and Selection)	4.11	.875	มาก

องค์ประกอบ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปล ผล
2	การพัฒนาและฝึกอบรม (Learning and Development)	4.40	.783	มาก
3	การบริหารผลการปฏิบัติงาน (Performance Management)	4.28	.730	มาก
4	การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ (Compensation and Benefits)	4.06	.901	มาก
5	การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและความผูกพันพนักงาน (Employee Engagement and Culture)	4.13	.764	มาก
6	การบริหารแรงงานยุคดิจิทัล (Digital HR and Remote Work Management)	4.48	.803	มาก
7	การบริหารความเปลี่ยนแปลงและการบริหารความสามารถ (Change and Talent Management)	4.17	.819	มาก
รวมเฉลี่ย		4.23	.810	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การสรรหาและคัดเลือก ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาและฝึกอบรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 4 การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 5 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและความผูกพันพนักงาน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 6 การบริหารแรงงานยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 7 การบริหารความเปลี่ยนแปลงและการบริหารความสามารถ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

ตารางที่ 2 องค์ประกอบและค่าความแปรปรวนของนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	11.876	55.188	42.491	17.108	55.188	55.188
2	6.022	11.232	62.268	2.195	7.080	62.268
3	4.621	3.986	66.871	1.427	4.603	66.871
4	2.662	3.643	70.301	1.063	3.430	70.301
5	1.556	3.180	61.188	1.031	3.180	61.188
6	1.341	3.119	59.721	1.020	3.115	64.549
7	1.072	2.756	44.065	1.004	3.026	62.117

Extraction Method: Principal Component Analysis.

จากตารางที่ 2 พบว่าองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues มากกว่า 1 มีจำนวน 6 องค์ประกอบ ซึ่งองค์ประกอบที่ 1 - 7 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ทั้งหมดร้อยละ 44.065 แต่เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues มากกว่า 1 มีตัวบ่งชี้อธิบายองค์ประกอบตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป และมีค่าน้ำหนักปัจจัย ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พบว่ามี 7 องค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ องค์ประกอบที่ 1 - 7 องค์ประกอบที่ 1 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) สูงสุดเท่ากับ 11.876 สามารถอธิบายความ

แปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 42.491 องค์ประกอบที่ 2 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) 6.022 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 11.232 องค์ประกอบที่ 3 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) 4.621 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 3.986 องค์ประกอบที่ 4 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) 2.662 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 3.643 องค์ประกอบที่ 5 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) 1.556 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 3.180 องค์ประกอบที่ 6 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) 1.341 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 3.119 องค์ประกอบที่ 7 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) 1.072 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 2.756 และความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดค่อย ๆ ลดลงตามลำดับ และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบแล้วพบว่า สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมด ได้ทั้งหมดร้อยละ 62.117 องค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดได้น้อยที่สุดร้อยละ 50 จึงจะถือว่าใช้ได้สำหรับองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 6 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 - 6 นั้น ได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติ มีค่า Eigenvalues ที่มากกว่า 1 และมีตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 3 องค์ประกอบ จำนวนตั้งแต่ 3 ตัวบ่งชี้ขึ้นไป

ตารางที่ 3 ค่า KMO and Bartlett's test of Sphericity

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.829
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	20031.492
	df	411
	Sig.	.000

จากตารางที่ 3 พบว่าจากการทดสอบ สถิติ KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ .829 แสดงว่า ตัวชี้วัดทั้ง 21 ตัวบ่งชี้ของแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดพื้นที่นวัตกรรมนั้นเป็นจำนวนข้อมูลที่มีความเพียงพอและมีความเหมาะสม สามารถใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ได้ เพราะค่า KMO มีค่ามากกว่า .5 และเข้าใกล้ 1

ตารางที่ 4 องค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง

องค์ประกอบที่	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวน ตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ (Factor Loading)
1	การสรรหาและคัดเลือก	3	.531-.712
2	การพัฒนาและฝึกอบรม	3	.601-.897
3	การบริหารผลการปฏิบัติงาน	3	.617-.791
4	การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ	3	.608-.866
5	การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและความ ผูกพันพนักงาน	3	.622-.821
6	การบริหารแรงงานยุคดิจิทัล	3	.629-.751
7	การบริหารความเปลี่ยนแปลงและการ บริหารความสามารถ	3	.721-.827
รวม		21	

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย ได้องค์ประกอบสำคัญ ทั้งหมด 7 องค์ประกอบ เพื่อความสะดวกในการเรียกชื่อองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการพัฒนานวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง PRE2D2C คือการดำเนินการเกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง โดยเริ่มจาก

2.1 การสรรหาและคัดเลือก (Recruitment and Selection) คือการใช้เทคโนโลยี AI และ Big Data ในการคัดเลือกบุคลากร รวมถึงการให้ความสำคัญกับ skills-based hiring หรือการจ้างงานตามทักษะมากกว่าคุณวุฒิ และสร้าง Employer Branding เพื่อดึงดูดผู้มีความสามารถ

2.2 การพัฒนาและฝึกอบรม (Learning and Development) คือการส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Continuous Learning และ Reskilling/Upskilling พร้อมทั้งใช้แพลตฟอร์ม e-Learning และ Microlearning เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ และการพัฒนา Leadership Development Program ให้ผู้นำสามารถนำองค์กรฝ่าวิกฤติ

2.3 การบริหารผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) คือการใช้ระบบ OKRs (Objectives and Key Results) หรือ Agile Performance Management รวมถึงการประเมินผลแบบเรียลไทม์ (Real-time Feedback) แทนการประเมินรายปี และการใช้เทคโนโลยี HR Analytics เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของพนักงาน

2.4 การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ (Compensation and Benefits) คือ ปรับโครงสร้างค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับรูปแบบการทำงานยุคใหม่ เช่น Gig Economy นำเสนอ Flexible Benefits ที่พนักงานสามารถเลือกได้ตามความต้องการ และใช้ Total Rewards ซึ่งรวมค่าตอบแทน เงินโบนัส และสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงิน

2.5 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและความผูกพันพนักงาน (Employee Engagement and Culture) คือ สร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริม Diversity, Equity & Inclusion (DEI) การใช้ Employee Experience (EX) เป็นศูนย์กลางในการบริหารคน และการจัดกิจกรรมที่ช่วยสร้างความผูกพัน (Engagement Activities) อย่างต่อเนื่อง

2.6 การบริหารแรงงานยุคดิจิทัล (Digital HR and Remote Work Management) คือ การนำ HR Tech เช่น ระบบ HRIS, Chatbots และ AI เข้ามาช่วยจัดการงาน HR รวมไปถึงการปรับแนวทางบริหารคนให้เหมาะกับการทำงานแบบ Hybrid Work / Remote Work และใช้ People Analytics เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกในการบริหารทรัพยากรมนุษย์

2.7 การบริหารความเปลี่ยนแปลงและการบริหารความสามารถ (Change and Talent Management) คือ การส่งเสริม Agile HR ให้สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว ใช้หลัก Change Management ในการปรับโครงสร้างองค์กร และบริหารและรักษาคคนเก่ง (Talent Retention) เพื่อลดอัตราการลาออก

3. ผลการประเมินและรับรองนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม พบว่ามีความถูกต้องครอบคลุม มีความเหมาะสม มีความเป็นประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัย พบว่าประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การสรรหาและคัดเลือก (2) การพัฒนาและฝึกอบรม (3) การบริหารผลการปฏิบัติงาน (4) การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ (5) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและความผูกพันพนักงาน (6) การบริหารแรงงานยุคดิจิทัล และ (7) การบริหารความเปลี่ยนแปลงและการบริหารความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับ ทองสุกร วงศ์โสภา (2565) ผลวิจัยพบว่าการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นในภาพรวมแต่ละปัจจัยมีค่าเฉลี่ยในระดับมากและพบว่าอิทธิพลเชิงสาเหตุที่มีต่อการปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัลประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และ 3) นวัตกรรมองค์กร โดยเฉพาะปัจจัยนวัตกรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรงมากที่สุด และปัจจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลรวมมากที่สุดต่อการปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัล ส่วนด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมองค์กรแต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่อนวัตกรรมองค์กรและการปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัล ผลการวิจัยเป็นองค์ความรู้ใหม่สามารถนำไปพิจารณาเป็นแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การกำหนดกลยุทธ์ด้านนวัตกรรมขององค์กร และยังสามารถนำไปเป็นแนวทางให้กับกาไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในเขตอื่น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าการพัฒนานวัตกรรมจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลวิจัยของ ญัฐพล บัวเปลี่ยนสี (2564) ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมีปัญหาเกี่ยวกับนวัตกรรมจัดการทรัพยากรมนุษย์โดยขาดความชัดเจนในวิสัยทัศน์ ขาดการสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากรต่าง ๆ กับเครือข่ายส่วนงานทรัพยากรมนุษย์จากธุรกิจภายนอก ประกอบกับสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งรูปแบบนวัตกรรมจัดการทรัพยากรมนุษย์ต้องให้ความสำคัญกับนวัตกรรมฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มากที่สุด รองลงมาคือ นวัตกรรมด้านการสรรหาและคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ และนวัตกรรมค่าตอบแทนและพนักงานสัมพันธ์ ตามลำดับ ส่วนทักษะของทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล พนักงานควรมีทักษะในการเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากที่สุด รองลงมาคือ มีความรู้เรื่องโซเชียลมีเดีย และมีการวิเคราะห์และตัดสินใจแก้ไขปัญหา

ตามลำดับ ดังนั้นองค์การธุรกิจควรส่งเสริมให้ทรัพยากรมนุษย์ได้พัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยการเสริมทักษะใหม่ให้ตอบสนองในยุคดิจิทัล ตลอดจนพัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในองค์การด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อช่วยให้องค์การมีความแข็งแกร่ง และสามารถยืนหยัดท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การประเมินและรับรองพัฒนานวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง พบว่าในภาพรวมมีความถูกต้องครอบคลุม มีความเหมาะสม มีความเป็นประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าได้ทำการพัฒนาพัฒนานวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ มาอย่างเป็นขั้นตอนและเหมาะสม สอดคล้องกับผลวิจัยของ เลิศชัย สุธรรมานนท์ และกิริติกร บุญส่ง (2558) ได้ผลวิจัยดังนี้คือ ด้านกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีค่าระดับความพร้อม (Readiness score) 44.52% ด้านองค์การประสิทธิภาพสูงและพัฒนาองค์การ มีค่าระดับความพร้อม 45.66% ด้านการกำหนดงานและสมรรถนะ มีค่าระดับความพร้อม 38.77% ด้านการบริหารผลงานเชิงกลยุทธ์ มีค่าระดับความพร้อม 43.11% ด้านการวางแผนกำลังคนและการสรรหาคัดเลือก มีค่าระดับความพร้อม 34.56% ด้านการเรียนรู้และพัฒนา มีค่าระดับความพร้อม 38.34% ด้านการบริหารความก้าวหน้าในอาชีพและผู้มีความสามารถสูง มีค่าระดับความพร้อม 32.90% ด้านการบริหารค่าตอบแทน มีค่าระดับความพร้อม 47.76% ด้านการจัดระบบงานและระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ มีค่าระดับความพร้อม 39.88% ด้านการเตรียมความพร้อมสู่ความเป็นสากล มีค่าระดับความพร้อม 19.29% และด้านบุคลากรสัมพันธ์และความผูกพันกับองค์กร มีค่าระดับความพร้อม 45.93% ซึ่งทุกด้านเป็นค่าระดับความพร้อมที่ต่ำกว่า 50% และต้องได้รับการพัฒนาเร่งด่วน

ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าควรเน้นไปที่แนวโน้มใหม่ ๆ เช่น การใช้ AI และ Big Data ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ระบบการทำงานแบบไฮบริด และแนวทางการพัฒนาแรงงานให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในอนาคต การกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนจะช่วยให้การวิจัยมีความลึกซึ้งและสามารถนำไปใช้ได้จริง ควรครอบคลุมถึง ทฤษฎีด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบดิจิทัล (Digital HRM), ทฤษฎีการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management), และแนวคิดด้านความยืดหยุ่นขององค์กร (Organizational Agility) เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแม่นยำ ควรวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่

เกิดขึ้นทั้งในมิติขององค์กรและตัวแรงงานเอง เช่น การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กรที่รองรับเทคโนโลยี การปรับตัวของพนักงาน และผลกระทบต่อความผูกพันของพนักงานที่มีต่อองค์กร การวิเคราะห์เชิงลึกในประเด็นเหล่านี้จะช่วยให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์มากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 นวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโลกของการเปลี่ยนแปลง (PRE2D2C)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในโลกของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องนำนวัตกรรมมาปรับใช้ในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน โดยเริ่มจากการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร ซึ่งได้นำเทคโนโลยี AI และ Big Data มาใช้ในการคัดกรองผู้สมัคร รวมถึงให้ความสำคัญกับการจ้างงานตามทักษะ (skills-based

hiring) มากกว่าคุณวุฒิ นอกจากนี้ ยังมีการสร้าง Employer Branding เพื่อดึงดูดและรักษาบุคลากรที่มีความสามารถให้อยู่กับองค์กร ในด้านการพัฒนาและฝึกอบรม องค์กรมุ่งเน้นการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง (Continuous Learning) และการพัฒนาทักษะใหม่ (Reskilling/Upskilling) โดยใช้แพลตฟอร์ม e-Learning และ Microlearning ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมทั้งการพัฒนาโครงการพัฒนาผู้นำ (Leadership Development Program) เพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้บริหารให้สามารถนำองค์กรฝ่าวิกฤติได้ สำหรับการบริหารผลการปฏิบัติงาน องค์กรปรับใช้แนวทาง OKRs (Objectives and Key Results) หรือ Agile Performance Management ซึ่งช่วยให้การกำหนดเป้าหมายมีความยืดหยุ่นและทันสมัย นอกจากนี้ การประเมินผลแบบเรียลไทม์ (Real-time Feedback) ได้รับความนิยมมากขึ้นแทนการประเมินรายปี และยังมีการใช้ HR Analytics เพื่อวิเคราะห์และพัฒนาแนวทางบริหารบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ มีการปรับโครงสร้างค่าตอบแทนให้สอดคล้องกับรูปแบบการทำงานยุคใหม่ เช่น Gig Economy และนำเสนอ Flexible Benefits ที่พนักงานสามารถเลือกสวัสดิการได้ตามความต้องการของตนเอง รวมถึงใช้แนวคิด Total Rewards ซึ่งรวมค่าตอบแทน เงินโบนัส และสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงิน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงาน การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและความผูกพันพนักงานเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ โดยองค์กรให้ความสำคัญกับ Diversity, Equity & Inclusion (DEI) เพื่อสร้างความเท่าเทียมและความหลากหลาย นอกจากนี้ การให้ความสำคัญกับ Employee Experience (EX) และการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความผูกพัน (Engagement Activities) อย่างต่อเนื่อง ช่วยให้พนักงานรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ในยุคดิจิทัล การบริหารแรงงานต้องอาศัยเทคโนโลยี HR Tech เช่น ระบบ HRIS, Chatbots และ AI เพื่อช่วยจัดการงานด้าน HR อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการปรับแนวทางบริหารบุคลากรให้เหมาะกับการทำงานแบบ Hybrid Work และ Remote Work อีกทั้งการใช้ People Analytics ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรจำเป็นต้องบริหารความเปลี่ยนแปลงและความสามารถของบุคลากรโดยใช้แนวทาง Agile HR ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว ทั้งยังใช้หลักการ Change Management ในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรอย่างมีระบบ รวมถึงการบริหารและรักษาคคนเก่ง (Talent Retention) เพื่อลดอัตราการลาออกและสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรสามารถนำไปใช้ได้จริงในภาคธุรกิจและองค์กร ตัวอย่างเช่น การออกแบบโมเดลการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบยืดหยุ่น (Flexible HR Model), การพัฒนานโยบายด้าน Upskilling และ Reskilling อย่างมีประสิทธิภาพ และการนำเครื่องมือดิจิทัลมาปรับใช้ในการบริหารงานบุคคล

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ควรทำวิจัยโดยใช้แบบสำรวจ (Survey) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มทางสถิติ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง นอกจากนี้ การใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) และการประมวลผลด้วย AI ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงแรงงาน. (2567). รายงานข้อมูลสารสนเทศทรัพยากรบุคคลในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน.
- ทองสุก วังโสสภา. (2565). อิทธิพลเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการทรัพยากรมนุษย์และนวัตกรรมองค์การที่มีต่อการปรับเปลี่ยนสู่องค์การดิจิทัลของหน่วยงานในสังกัดการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 1 ภาคเหนือ. *Journal of Buddhist Anthropology*, 7(1), 92–109.
- ณัฐพล บัวเปลี่ยนสี. (2564). การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลสำหรับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารมณีเชษฐารามวัดจอมมณี*, 4(2), 1–16.
- พิมพ์ลภัส จิตต์ธรรม. (2567). นวัตกรรมการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐสู่ยุคดิจิทัล. *วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ*, 2(1), 10–19.
- ปิ่นผกา เหล่าเกษม. (2567). นวัตกรรมในการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์. *Thailand Islamic Journal*, 1(1), 61–71.

- วุฒิพงศ์ จันทร์เมืองไทย, ภาณุทิพย์ ชุนเพ็ชร์, & พันธกานต์ โชคประเสริฐ. (2564). นวัตกรรม การบริหารทรัพยากรมนุษย์สำหรับองค์กรด้านการศึกษา. *Journal of Innovation and Management*, 6(2), 50–64.
- อิงอร ตันพันธ์, ภาสวดี แก้วสกุล, & จีรวัฒน์ บุญญานันท์. (2566). การสังเคราะห์นวัตกรรม งานการจัดการทรัพยากรมนุษย์: ผลกระทบต่อยุคดิจิทัลในประเทศไทย. *Journal of Accountancy and Management*, 15(3), 198–205.
- เลิศชัย สุธรรมานนท์, & กীরติกร บุญสูง. (2558). การประเมินความพร้อมระบบบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ภาคธุรกิจไทย. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 8(3), 149–164.
- Bersin, J. (2019). HR technology market 2019: Disruption ahead. Deloitte Insights. <https://www2.deloitte.com/insights>
- Kiron, D., Prentice, P. K., & Ferguson, R. B. (2017). The analytics advantage. *MIT Sloan Management Review*, 58(3), 1–10.
- Majchrzak, A., Markus, M. L., & Wareham, J. (2016). Designing for digital transformation: Lessons for information systems research. *MIS Quarterly*, 40(2), 267–277. <https://doi.org/10.25300/MISQ/2016/40:2.03>
- Stone, D. L., Deadrick, D. L., Lukaszewski, K. M., & Johnson, R. (2015). The influence of technology on the future of human resource management. *Human Resource Management Review*, 25(2), 216–231. <https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2015.01.002>

กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร*

EFFECTIVE COMMUNICATION STRATEGIES FOR ENHANCING ORGANIZATIONAL CULTURE

พลภัทร บริรักษ์ธนกุล¹, ภูมิภควัจจ์ ภูมิพงศ์คชสร², ณัฐฐ์ ตั้งปรีชาพาณิชย์³,
ไกร บุญบันดาล⁴, ณรงค์ ศรีชัยบุญสูง⁵, อธิสิทธิ์ นุชนेत्र⁶ และ สุทธิพงษ์ จุลเจริญ⁷
Pollapat Borrikhathanakul¹, Phumphakhawat Phumphongkhochasorn², Nat Tangpreechaphanit³,
Krai Boonbandan⁴, Narong Srichaiboonsung⁵, Athisit Nuchnet⁶ and Sutthipong Chulcharoen⁷
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

⁷College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

Corresponding Author's Email: Phumphakhawat.ps@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 25 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 27 มีนาคม 2568

Received 21 March 2025; Revised 25 March 2025; Accepted 27 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากรอบแนวคิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร 2. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร และ 3. พัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ร่วมกับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ องค์กรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร จำนวน 351 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิด แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึง

Citation:

* พลภัทร บริรักษ์ธนกุล, ภูมิภควัจจ์ ภูมิพงศ์คชสร, ณัฐฐ์ ตั้งปรีชาพาณิชย์, ไกร บุญบันดาล, ณรงค์ ศรีชัยบุญสูง, อธิสิทธิ์ นุชนेत्र และ สุทธิพงษ์ จุลเจริญ. (2568). กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร.วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 468-485.

Phumphakhawat Phumphongkhochasorn, Pollapat Borrikhathanakul, Nat Tangpreechaphanit, Krai Boonbandan, Narong Srichaiboonsung, Athisit Nuchnet and Sutthipong Chulcharoen. (2025).

Effective Communication Strategies For Enhancing Organizational Culture.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 468-485.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ประสงค์ของกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงบรรยาย คือ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. กรอบแนวคิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย 5 ประเภท คือ (1) ความชัดเจนของสาร (2) ช่องทางการสื่อสาร (3) การเปิดกว้างในการสื่อสาร (4) การตอบสนองและการมีส่วนร่วม และ (5) ภาวะผู้นำและการสื่อสาร 2. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จุดแข็งคือ ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันในองค์กร เสริมสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ และกระตุ้นแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของพนักงานตามลำดับ จุดอ่อนคือ ต้องใช้ทรัพยากรและเวลาในการบริหารจัดการ ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและภาษา ภาวะข้อมูลล้นเกิน และการบิดเบือนหรือการผิดพลาดในการสื่อสาร โอกาสคือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร แนวโน้มการทำงานแบบยืดหยุ่น แนวทางการบริหารองค์กรที่เน้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และความต้องการของพนักงานยุคใหม่ที่ต้องการความโปร่งใส ภาวะคุกคามคือ ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มสื่อสาร ปัญหาความไม่เป็นทางการของข้อมูล ปัญหาด้านความมั่นคงของข้อมูล และความเป็นส่วนตัว และความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลง 3. กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลักคือ (1) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมขององค์กร (2) การใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย (3) การสื่อสารแบบสองทาง (4) การใช้ผู้นำเป็นต้นแบบในการสื่อสาร (5) การสร้างแรงจูงใจผ่านการสื่อสาร และ (6) การวัดผลและปรับปรุงกลยุทธ์การสื่อสาร

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ, วัฒนธรรมองค์กร

Abstract

This study aims to: 1. examine the effective communication strategies for enhancing organizational culture; 2. analyze the strengths, weaknesses, opportunities, and threats (SWOT) of effective communication strategies for

enhancing organizational culture; and 3 . develop effective communication strategies for enhancing organizational culture. The research employs a multiphase mixed-method research design, integrating both quantitative and qualitative data collection. The sample consists of 351 organizations or agencies involved in communication strategies. Research instruments include an assessment form for evaluating the appropriateness of the conceptual framework, a questionnaire on the current and desired states of effective communication strategies, and an assessment form for feasibility and appropriateness evaluation. Quantitative data are analyzed using descriptive statistics, including percentage, frequency, mean, standard deviation, and the modified priority needs index (PNIModified). Qualitative data are analyzed through content analysis.

The research findings reveal that; 1 . The conceptual framework of effective communication strategies consists of 5 categories: (1) Message Clarity (2) Communication Channels (3) Openness in Communication (4) Feedback and Engagement and (5) Leadership Communication. 2 . The analysis of strengths, weaknesses, opportunities, and threats (SWOT) in effective communication strategies indicates the following; Strengths; Enhances mutual understanding within the organization, strengthens relationships and trust, improves decision-making efficiency, and fosters employee motivation and engagement. Weaknesses; Requires resources and time for management, faces challenges from cultural and language differences, risks information overload, and is susceptible to miscommunication or distortion. Opportunities; Leveraging digital technology to enhance communication efficiency, the growing trend of flexible work arrangements, the shift towards participatory management approaches,

and the increasing demand for transparency among modern employees. Threats; Rapid technological changes and evolving communication platforms, the challenge of informal information dissemination, data security and privacy concerns, and resistance to change. 3. Effective Communication Strategies for Strengthening Organizational Culture Consist of 5 key strategies; (1) Defining the organization's vision, mission, and values. (2) Utilizing diverse communication channels. (3) Implementing two-way communication. (4) Leveraging leadership as a role model in communication. (5) Motivating employees through communication. And 6) Measuring and refining communication strategies.

Keywords: Strategies, Effective Communication, Organizational Culture

บทนำ

ในยุคที่โลกธุรกิจและการบริหารจัดการองค์กรเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การสื่อสารภายในองค์กรได้กลายมาเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว โดยเฉพาะในมิติของการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งวัฒนธรรมองค์กรนั้นหมายถึงชุดของค่านิยม ความเชื่อ ทักษะ และพฤติกรรมร่วมกันที่สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการทำงาน การตัดสินใจ และการมีปฏิสัมพันธ์กันภายในองค์กร (Schein, 2017) วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและสอดคล้องกันสามารถส่งเสริมความผูกพันของพนักงาน ความพึงพอใจในการทำงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรโดยรวม

อย่างไรก็ตาม องค์กรจำนวนมากไม่น้อยยังคงเผชิญกับปัญหาในการถ่ายทอดวัฒนธรรมองค์กรไปสู่การปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม การขาดประสิทธิภาพในการสื่อสารอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ความขัดแย้ง และความไม่สอดคล้องกันระหว่างเป้าหมายขององค์กรกับพฤติกรรมของพนักงาน (Clampitt, 2017) นอกจากนี้ยังพบว่าองค์กรบางแห่งมีปัญหากล่องสื่อสารภายในที่ไม่ทั่วถึง ไม่ชัดเจน หรือขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ขาดการมีส่วนร่วมจากพนักงาน และส่งผลต่อบรรยากาศในการทำงาน (Tourish, 2020)

จากปัญหาดังกล่าว จึงเกิดคำถามสำคัญว่าองค์กรควรมีกุยุทธ์การสื่อสารอย่างไรจึงจะสามารถส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของ

องค์กรไทยที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ความท้าทายนี้จึงกลายเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการศึกษาวิจัยแนวทางการสื่อสารที่สามารถเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมขององค์กรไปสู่การรับรู้และการปฏิบัติจริงของพนักงาน (Cornelissen, 2020)

ที่ผ่านมา มีงานวิจัยที่ให้ความสำคัญกับการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อพัฒนาองค์กร โดยเฉพาะในด้านของการบริหารจัดการความสัมพันธ์ภายในองค์กร การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการเสริมสร้างความเข้าใจในเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม และสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรในภาพรวม (Men, 2014)

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร” จึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยคาดว่าผลการวิจัยจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารภายในองค์กร เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมในวัฒนธรรมองค์กร และยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานในภาพรวมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบแนวคิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร
2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร

การทบทวนวรรณกรรม

การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพนักงานและองค์กร ในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีประสิทธิภาพ กลยุทธ์การสื่อสารที่ดีและเหมาะสมจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของพนักงาน กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรเน้นการสื่อสารที่โปร่งใส เปิดเผย และเป็นสองทาง รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการเชื่อมโยงและ

เสริมสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร การฝึกอบรมและการสื่อสารภายในองค์กรที่ดีจะช่วยให้พนักงานมีความเข้าใจร่วมกันและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การสร้างพื้นที่ที่让员工มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการเสนอแนะยังช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ดีและการพัฒนาองค์กรในระยะยาว

อัจฉรา สุขกลิ่น และคณะ (2561) กล่าวว่า ในองค์กรหนึ่ง ๆ ย่อมมีบุคลากรจำนวนมาก ซึ่งมีความแตกต่างกัน อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ทัศนคติ ความคิด ค่านิยม มุมมอง และเมื่อเข้ามาอยู่ในองค์กรเดียวกัน จึงต้องมีวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) เป็นเครื่องมือในการกำหนดและควบคุมองค์กร หากต้องการให้บุคลากรมีวัฒนธรรมเดียวกัน การสื่อสารองค์กรจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะสร้างให้บุคลากรมีวัฒนธรรมองค์กร และเป้าหมายเดียวกัน ดังนั้นการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารองค์กรเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดความเข้มแข็ง

รุ่งทิพย์ ไชโยยิ่งยงค์ และมัทนา วังถนอมศักดิ์ (2567) กล่าวว่าบทบาทผู้บริหารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรภายใต้การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวิทยาการ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการแข่งขันที่สูงขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำนายสำหรับผู้บริหารในการที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนองค์กรโดยคิดหากลยุทธ์ใหม่ ๆ ในการจัดการองค์กร ในการปรับเปลี่ยนองค์กรสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารจำเป็นต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก คือ วัฒนธรรมองค์กร เนื่องจากวัฒนธรรมองค์กร เป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญที่สมาชิกในองค์กรยอมรับร่วมกัน เป็นแนวทางการประพฤติและวิถีปฏิบัติที่ทุกคนในองค์กรต้องยอมรับและปฏิบัติตาม ทุกองค์กรที่ประสบความสำเร็จต้องมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดีที่จะนำพลังแห่งความสำเร็จให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ของความเป็นองค์กรหนึ่งเดียว โดยผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรเพื่อนำไปสู่การบริหารองค์กรในยุคของการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ผู้บริหาร ทั้งนี้ผู้บริหารสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดขึ้นได้ด้วยบทบาทของผู้บริหาร ดังนี้ (1) การปรับกรอบความคิด (Mindset) ของคนในองค์กร (2) การกำหนดทิศทางขององค์กรที่ชัดเจน (3) ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแบบทีมงาน (4) การให้ข้อมูลและการสื่อสาร (5) การอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือ (6) สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และการปรับตัว (7) การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (8) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และ (9) สร้างหรือพัฒนาระบบการสร้างขวัญกำลังใจ ดังนั้นผู้บริหารที่สร้างวัฒนธรรม

องค์ที่ดีจะสามารถขับเคลื่อนการบริหารงานต่าง ๆ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรได้

Darling, J. R., & Beebe, S. A. (2007). กล่าวว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้ประกอบการใช้ในการบรรลุระดับความเป็นเลิศที่ต้องการในการพัฒนาองค์กรของตน งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าความเป็นเลิศขององค์กรผู้ประกอบการสะท้อนออกมาหลัก ๆ ในด้านการให้ความใส่ใจกับลูกค้า นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง บุคลากรที่มีความมุ่งมั่นและภาวะผู้นำในการบริหาร ฤๅญแจสำคัญในการบรรลุระดับความเป็นเลิศที่ยอมรับได้ประกอบด้วยสี่กลยุทธ์หลักของภาวะผู้นำผู้ประกอบการ ได้แก่ การให้ความสนใจผ่านวิสัยทัศน์ การสร้างความหมายผ่านการสื่อสาร การสร้างความไว้วางใจผ่านการกำหนดตำแหน่ง และการสร้างความมั่นใจผ่านความเคารพ นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า หัวใจสำคัญของการบริหารงานผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จคือ กลยุทธ์ภาวะผู้นำที่ต้องมีรากฐานจากการสื่อสารที่ยึดมั่นในคุณค่าหลักและความใส่ใจต่อผู้คน ซึ่งเป็นแกนหลักพื้นฐานและเป็นกรอบแนวคิดแบบโต้ตอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลยุทธ์เหล่านั้น

Kibe, C. W. (2014) กล่าวว่า กลยุทธ์การสื่อสารที่ส่งผลต่อการรับรู้ประสิทธิภาพขององค์กร งานวิจัยฉบับนี้ได้ทำการประเมินเชิงประจักษ์เกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารสี่ประการที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร ได้แก่ นโยบายเปิดประตู (Open Door Policy), ความพยายามเป็นกลุ่ม (Group Effort), โครงสร้างองค์กร (Organization Structure) และช่องทางการสื่อสารอย่างเป็นทางการ (Formal Channels of Communication) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การสื่อสารกับประสิทธิภาพขององค์กร โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาผลกระทบของกลยุทธ์การสื่อสารที่มีต่อประสิทธิภาพขององค์กรในหน่วยงานท่าเรือเคนยา (Kenya Ports Authority) นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นที่จะค้นหาว่านโยบายเปิดประตูส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรอย่างไร ประเมินว่าความพยายามเป็นกลุ่มช่วยเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรได้อย่างไร วิเคราะห์ว่าโครงสร้างองค์กรสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรได้อย่างไร และระบุบทบาทของช่องทางการสื่อสารอย่างเป็นทางการต่อประสิทธิภาพขององค์กร ข้อเสนอหลักที่ได้จากงานวิจัยนี้คือ กลยุทธ์การสื่อสารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพสูง

โดยสรุป กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถช่วยให้องค์กรพัฒนาแนวทางการสื่อสารที่เหมาะสมและสร้างความเป็นอันหนึ่ง

อันเดียวกันภายในองค์กรได้ การมีวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่งและการสื่อสารที่ชัดเจนไม่เพียงช่วยให้พนักงานมีแรงจูงใจในการทำงาน แต่ยังส่งเสริมความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multiphase Mixed Method Research) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Collect) ร่วมกับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Collection)

ประชากรที่ศึกษา (Population) ประชากรที่ศึกษาในการวิจัยนี้คือ บุคลากรภายในองค์กร ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารภายในองค์กรและมีบทบาทในการสร้างหรือรับวัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการระดับกลาง และพนักงานทั่วไป

กลุ่มตัวอย่าง คือ องค์กรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรจำนวน 351 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงบรรยายคือ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNIModified) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมวิธี มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาศึกษากรอบแนวคิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร โดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 351 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNIModified)

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 13 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) มีคุณสมบัติดังนี้ ผู้บริหารฝ่ายสื่อสารองค์กร เพื่อสะท้อนมุมมองการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร โดยการประชุมกลุ่ม (Focus group) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิด แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงบรรยาย คือ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNIModified) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของร่างกรอบแนวคิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของร่างกรอบแนวคิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร

แนวคิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ(n=5)			ค่าเฉลี่ย
	เหมาะสม (+1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่เหมาะสม (-1)	
1. ความชัดเจนของสาร	5	0	0	1.00
2. ช่องทางการสื่อสาร	5	0	0	1.00
3. การเปิดกว้างในการสื่อสาร	5	0	0	1.00
4. การตอบสนองและการมีส่วนร่วม	5	0	0	1.00
5. ภาวะผู้นำและการสื่อสาร	5	0	0	1.00

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินกรอบแนวคิดกรอบแนวคิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร ในภาพรวม ทุกประเด็น/หัวข้อมีความเหมาะสมกับงานวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 ความชัดเจนของสาร

องค์ประกอบที่ 2 ช่องทางการสื่อสาร

องค์ประกอบที่ 3 การเปิดกว้างในการสื่อสาร

องค์ประกอบที่ 4 การตอบสนองและการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบที่ 5 ภาวะผู้นำและการสื่อสาร

2. ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ลำดับความต้องการจำเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร	สภาพปัจจุบัน			สภาพพึงประสงค์			PNI(Modified)	ลำดับ	ผลการจัดกลุ่ม	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ				
ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันในองค์กร	3.39	0.41	มาก	4.83	0.59	มากที่สุด	0.383	1	ต่ำ	จุดแข็ง
เสริมสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ	3.41	0.52	มาก	4.82	0.59	มากที่สุด	0.372	2	ต่ำ	จุดแข็ง
เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ	3.38	0.23	มาก	4.73	0.60	มากที่สุด	0.387	3	ต่ำ	จุดแข็ง
กระตุ้นแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของพนักงาน	3.21	0.41	มาก	4.67	0.59	มากที่สุด	0.386	4	ต่ำ	จุดแข็ง
เฉลี่ยรวม	3.34	0.39	มาก	4.76	0.59	มากที่สุด	0.382	-	-	-
ต้นทุนการพัฒนาและการลงทุนสูง	3.35	0.43	มาก	4.89	0.39	มากที่สุด	0.239	1	สูง	จุดอ่อน
ความซับซ้อนของกฎระเบียบและการปฏิบัติตามข้อบังคับ	3.44	0.54	มาก	4.88	0.37	มากที่สุด	0.241	2	สูง	จุดอ่อน
ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์	3.54	0.43	มาก	4.79	0.41	มากที่สุด	0.245	3	สูง	จุดอ่อน
ความท้าทายในการบริหารการเปลี่ยนแปลง	3.25	0.53	มาก	4.68	0.38	มากที่สุด	0.240	4	สูง	จุดอ่อน
เฉลี่ยรวม	3.39	0.48	มาก	4.81	0.38	มากที่สุด	0.241	-	-	-
การเติบโตของตลาด	3.31	0.81	มาก	4.87	0.55	มากที่สุด	0.468	1	ต่ำ	โอกาส
ความร่วมมือกับพันธมิตรทางเทคโนโลยี	3.42	0.50	มาก	4.71	0.54	มากที่สุด	0.468	2	ต่ำ	โอกาส
การสนับสนุนจากภาครัฐและธนาคารกลาง	3.22	0.51	มาก	4.62	0.53	มากที่สุด	0.468	3	ต่ำ	โอกาส
การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค	3.41	0.60	มาก	4.61	0.53	มากที่สุด	0.468	4	ต่ำ	โอกาส
เฉลี่ยรวม	3.34	0.60	มาก	4.70	0.53	มากที่สุด	0.468	-	-	-
การแข่งขันที่รุนแรงใน	3.40	0.61	มาก	4.88	0.45	มาก	0.275	1	สูง	ภาวะคุกคาม

อุตสาหกรรมการเงิน						ที่สุด				
การเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย และข้อกำหนดทางการเงิน	3.39	0.79	มาก	4.80	0.43	มากที่สุด	0.279	2	สูง	ภาวะคุกคาม
ความเสี่ยงจากเทคโนโลยีที่ เปลี่ยนแปลงเร็ว	3.38	0.61	มาก	4.69	0.47	มากที่สุด	0.276	3	สูง	ภาวะคุกคาม
ความกังวลเกี่ยวกับความเป็น ส่วนตัวของลูกค้า	3.41	0.60	มาก	4.61	0.44	มากที่สุด	0.270	4	สูง	ภาวะคุกคาม
เฉลี่ยรวม	3.43	0.65	มาก	4.74	0.44	มากที่สุด	0.275	-	-	-

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ลำดับความต้องการ
จำเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม ของการบริหารนวัตกรรมทางการเงินเพื่อเพิ่ม
ขีดความสามารถในการแข่งขัน พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารนวัตกรรมทางการเงินเพื่อเพิ่ม
ขีดความสามารถในการแข่งขัน ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.43, S.D.=0.65)
สภาพพึงประสงค์ ($\bar{x}$ =3.740, S.D.=0.44) เมื่อพิจารณาลำดับความต้องการจำเป็น โดยเรียง
ตามค่าดัชนีความต้องการจำเป็นพบว่า จุดแข็งคือ ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันในองค์กร
เสริมสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ และกระตุ้น
แรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของพนักงานตามลำดับ จุดอ่อนคือ ต้องใช้ทรัพยากรและเวลาใน
การบริหารจัดการ ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและภาษา ภาวะข้อมูลล้นเกิน และการ
บิดเบือนหรือการผิดพลาดในการสื่อสาร โอกาสคือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพการสื่อสาร แนวโน้มการทำงานแบบยืดหยุ่น แนวทางการบริหารองค์กรที่เน้นการ
สื่อสารแบบมีส่วนร่วม และความต้องการของพนักงานยุคใหม่ที่ต้องการความโปร่งใส ภาวะ
คุกคามคือ ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มสื่อสาร ปัญหาความไม่เป็น
ทางการของข้อมูล ปัญหาด้านความมั่นคงของข้อมูลและความเป็นส่วนตัว และความต้านทาน
ต่อการเปลี่ยนแปลง

3. ผลการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร
ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ SO/ST/WO/WT ของการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่มี
ประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร

กลยุทธ์การสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพในการเสริมสร้าง วัฒนธรรมองค์กร	การเมืองและ นโยบายของรัฐ (P)	สภาพเศรษฐกิจ (E)	สภาพสังคม (S)	เทคโนโลยี (T)
1.กลยุทธ์การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมขององค์กร	WO	WT	WT	WO
1.1 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ	ST	SO	ST	SO

กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร	การเมืองและนโยบายของรัฐ (P)	สภาพเศรษฐกิจ (E)	สภาพสังคม (S)	เทคโนโลยี (T)
และคำนึงถึงที่ชัดเจน				
1.2 การสื่อสารให้พนักงานทุกระดับเข้าใจตรงกัน	ST	SO	SO	SO
1.3 การสร้างแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร	SO	ST	SO	SO
2.กลยุทธ์การใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย	SO	SO	SO	ST
2.1 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย	WO	WO	WT	WT
2.2 การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล	ST	SO	ST	SO
2.3 การสื่อสารภายในเพื่อให้สามารถเข้าถึงพนักงานทุกกลุ่ม	ST	SO	SO	SO
3.กลยุทธ์การสื่อสารแบบสองทาง	SO	SO	ST	SO
3.1 การเปิดโอกาสให้พนักงานสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้อย่างเสรี	WO	WO	WT	WT
3.2 การแลกเปลี่ยนข้อมูล	SO	ST	SO	ST
3.3 การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาองค์กร	WT	WT	WO	WT
4.กลยุทธ์การใช้ผู้นำเป็นต้นแบบในการสื่อสาร	ST	SO	SO	SO
4.1 ผู้นำองค์กรควรเป็นแบบอย่างในการสื่อสารที่ชัดเจน โปร่งใส และเปิดกว้าง	WO	WO	WO	WO
4.2 การสร้างความไว้วางใจ	SO	SO	ST	SO
4.3 การเสริมสร้างวัฒนธรรมที่ดีในองค์กร	WO	WT	WO	WT
5.กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจผ่านการสื่อสาร	WT	WO	WO	WO
5.1 การใช้การสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจ	WT	WO	WO	WO
5.2 การให้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์	ST	SO	ST	SO
5.3 การสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร	SO	ST	SO	SO

กลยุทธ์การสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพในการเสริมสร้าง วัฒนธรรมองค์กร	การเมืองและ นโยบายของรัฐ (P)	สภาพเศรษฐกิจ (E)	สภาพสังคม (S)	เทคโนโลยี (T)
6.กลยุทธ์การวัดผลและปรับปรุง กลยุทธ์การสื่อสาร	ST	SO	SO	SO
6.1 การประเมินผลกลยุทธ์การ สื่อสารเป็นระยะ	SO	SO	ST	SO
6.2 การใช้แบบสำรวจความคิด เห็น	WT	WT	WO	WT
6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อ ปรับปรุงแนวทางให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น	SO	ST	SO	SO

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ TOWS Matrix จากการวิเคราะห์จุดแข็ง (S) จุดอ่อน (W) โอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ของกลยุทธ์การบริหารนวัตกรรมทางการเงินเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์หลักคือ 1. กลยุทธ์การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมขององค์กร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง คือ 1.1 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมที่ชัดเจน 1.2 การสื่อสารให้พนักงานทุกระดับเข้าใจตรงกัน 1.3 การสร้างแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร 2. กลยุทธ์การใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง คือ 2.1 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย 2.2 การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล 2.3 การสื่อสารภายในเพื่อให้สามารถเข้าถึงพนักงานทุกกลุ่ม 3. กลยุทธ์การสื่อสารแบบสองทาง ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง คือ 3.1 การเปิดโอกาสให้พนักงานสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้อย่างเสรี 3.2 การแลกเปลี่ยนข้อมูล 3.3 การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาองค์กร 4. กลยุทธ์การใช้ผู้นำเป็นต้นแบบในการสื่อสาร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง คือ 4.1 ผู้นำองค์กรควรเป็นแบบอย่างในการสื่อสารที่ชัดเจน โปร่งใส และเปิดกว้าง 4.2 การสร้างความไว้วางใจ 4.3 การเสริมสร้างวัฒนธรรมที่ดีในองค์กร 5. กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจผ่านการสื่อสาร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง คือ 5.1 การใช้การสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจ 5.2 การให้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์ 5.3 การสร้างความรู้สึเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และ 6. กลยุทธ์การวัดผลและปรับปรุงกลยุทธ์การสื่อสาร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง คือ 6.1 การประเมินผลกลยุทธ์การสื่อสารเป็นระยะ 6.2 การใช้แบบสำรวจความคิดเห็น 6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับปรุงแนวทางให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กรอบแนวคิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย 5 ประเภท คือ 1. ความชัดเจนของสาร 2. ช่องทางการสื่อสาร 3. การเปิดกว้างในการสื่อสาร 4. การตอบสนองและการมีส่วนร่วม และ 5. ภาวะผู้นำและการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับ ปราโมทย์ ขจรภัย (2563) ผลการศึกษา พบว่า 1. ความเป็นมาของวัฒนธรรมองค์กร ระยะแรกจัดตั้งมีวัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ ระยะพัฒนาการมีวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการและแบบเครือญาติ และระยะการปฏิรูปมีวัฒนธรรมองค์กรแบบผสมผสาน ระหว่างวัฒนธรรมแบบมุ่งความสำเร็จ แบบราชการ แบบเครือญาติและแบบปรับตัว มากน้อยตามจุดเน้นของสถานศึกษา 2. ปัญหาวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาที่สำคัญคือไม่มีการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ไว้เป็นการเฉพาะ ขาดจุดเน้นเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยมและปทัสถานการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม รวมทั้งขาดการใช้ตัวแบบ เครือข่ายและมิติทางวัฒนธรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 3. ได้ “รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นเลิศทางคณิตศาสตร์” เป็นรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่มีความชัดเจน สามารถเลือกใช้ตามจุดเน้นของสถานศึกษาเพื่อช่วยให้การส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จุดแข็งคือ ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันในองค์กร เสริมสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ และกระตุ้นแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของพนักงานตามลำดับ จุดอ่อนคือ ต้องใช้ทรัพยากรและเวลาในการบริหารจัดการ ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและภาษา ภาวะข้อมูลล้นเกิน และการบิดเบือนหรือการผิดพลาดในการสื่อสาร โอกาสคือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร แนวโน้มการทำงานแบบยืดหยุ่น แนวทางการบริหารองค์กรที่เน้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและความต้องการของพนักงานยุคใหม่ที่ต้องการความโปร่งใส ภาวะคุกคามคือ ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มสื่อสาร ปัญหาความไม่เป็นทางการของข้อมูล ปัญหาด้านความมั่นคงของข้อมูลและความเป็นส่วนตัว และความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับ เอกกร มีสุข และคณะ (2567) ผลการวิจัย พบว่า 1. การสื่อสารเพื่อให้ความรู้

แก่บุคลากร ประกอบด้วย (1) การสื่อสารที่ชัดเจนและมีการโน้มน้าวใจ (2) การสร้างการรับรู้และเข้าใจในทิศทางเดียวกัน (3) การยึดปฏิบัติตามค่านิยมของวัฒนธรรมขององค์กร (4) กลยุทธ์การสื่อสารแนวทางความร่วมมือและการวัดผล (5) หลักการเข้าถึงข้อมูลที่เชื่อถือได้และเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมความร่วมมือ (6) เนื้อหาสารสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (7) การสื่อสารอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม และ (8) ความร่วมมือ ความต่อเนื่อง และการวัดผลประเมิน และ 2. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจบุคลากร ประกอบด้วย (1) การสร้างความเข้าใจและการยอมรับ (2) การกำหนดแนวทางความร่วมมือและเป้าหมายร่วมกันภายในองค์กร (3) การสื่อสารความเข้าใจและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมองค์กร (4) การให้ความสำคัญเชื่อมโยงเป้าหมายการทำงานของบุคลากรฝ่าย (5) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เนื้อหาถูกต้อง เข้าใจง่าย และส่งเสริมความร่วมมือ (6) เนื้อหาที่มีคุณค่า เหมาะสม น่าเชื่อถือ และสร้างแรงจูงใจ (7) การเลือกใช้สื่อและเนื้อหาอย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และ (8) การวางแผนและบริหารจัดการการสื่อสารในลักษณะที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า กลยุทธ์การบริหารนวัตกรรมทางการเงินเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์หลักคือ 1. กลยุทธ์การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมขององค์กร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง คือ 1.1 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมที่ชัดเจน 1.2 การสื่อสารให้พนักงานทุกระดับเข้าใจตรงกัน 1.3 การสร้างแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร 2. กลยุทธ์การใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง คือ 2.1 ใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย 2.2 การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล 2.3 การสื่อสารภายในเพื่อให้สามารถเข้าถึงพนักงานทุกกลุ่ม 3) กลยุทธ์การสื่อสารแบบสองทาง ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง คือ 3.1 การเปิดโอกาสให้พนักงานสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้อย่างเสรี 3.2 การแลกเปลี่ยนข้อมูล 3.3 การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาองค์กร 4. กลยุทธ์การใช้ผู้นำเป็นต้นแบบในการสื่อสาร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง คือ 4.1 ผู้นำองค์กรควรเป็นแบบอย่างในการสื่อสารที่ชัดเจน โปร่งใส และเปิดกว้าง 4.2 การสร้างความไว้วางใจ 4.3 การเสริมสร้างวัฒนธรรมที่ดีในองค์กร 5. กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจผ่านการสื่อสาร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง คือ 5.1 การใช้การสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจ 5.2 การให้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์ 5.3 การสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และ 6. กลยุทธ์การวัดผลและปรับปรุงกลยุทธ์การสื่อสาร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง คือ 6.1 การประเมินผลกลยุทธ์การสื่อสารเป็นระยะ 6.2 การใช้แบบสำรวจความคิดเห็น 6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับปรุงแนวทางให้มีประสิทธิภาพ

มากขึ้น สอดคล้องกับผลวิจัยของ บัลลังก์ มะเจี้ยว (2565) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของตัวบ่งชี้การสื่อสารที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 19 องค์ประกอบย่อย จำแนกเป็น 1. การเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น จำนวน 4 องค์ประกอบย่อย 2. ความชัดเจน จำนวน 4 องค์ประกอบย่อย 3. การประเมินระดับการรับรู้ของผู้รับสาร จำนวน 4 องค์ประกอบย่อย 4. ความสมบูรณ์ จำนวน 4 องค์ประกอบย่อย และ 5. ค่านิยมที่ดีต่อองค์กร จำนวน 3 องค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วม (2) บรรยากาศองค์กรและ (3) ทัศนคติร่วมกัน

องค์ความรู้ใหม่

กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร คือการใช้การสื่อสารที่เปิดกว้างและโปร่งใสเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในค่านิยมและวิสัยทัศน์ขององค์กร การส่งเสริมการสื่อสารที่มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและพนักงาน จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือ ทั้งยังสนับสนุนให้พนักงานมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน โดยการใช้เทคโนโลยีและช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม รวมถึงการให้ความสำคัญกับการฟังและการรับฟังข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงและเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมุ่งเน้นการขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมบริบทขององค์กรที่หลากหลาย
2. ควรบูรณาการแนวคิดทางทฤษฎีและกรณีศึกษาจากองค์กรที่ประสบความสำเร็จเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ผลการวิจัยให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลยุทธ์การสื่อสารอย่างเป็นระบบ
2. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสม เช่น การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการใช้แบบสำรวจที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสะท้อนถึงมุมมองของพนักงานทุกระดับ

เอกสารอ้างอิง

- รุ่งทิพย์ ไชยโยยิ่งยงค์, & มัทนา วังถนอมศักดิ์. (2567). บทบาทผู้บริหารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรภายใต้การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. *Journal of MCU Nakhondhat*, 11(1), 188–198.
- ปราโมทย์ ขจรภัย. (2563). รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่มีประสิทธิภาพเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *Journal of Buddhist Anthropology*, 5(10), 333–346.

- เอกร มีสุข, วัฒนา วงษ์บุญสิน, & ธวัชชัย อินทร์ักษ์. (2567). การสื่อสารของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นเลิศ. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(7), 1164–1185.
- อัจฉรา สุขกลิ่น, วราภรณ์ ธรรมสุภา, & ภาณุวัฒน์ เกิดพิพัฒน์. (2561). กลยุทธ์การสื่อสารองค์กรเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรแข็งแกร่ง. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 16(1), 65–72.
- Clampitt, P. G. (2017). *Communicating for managerial effectiveness: Challenges, strategies, solutions* (5th ed.). SAGE Publications.
- Cornelissen, J. (2020). *Corporate communication: A guide to theory and practice* (6th ed.). SAGE Publications.
- Darling, J. R., & Beebe, S. A. (2007). Effective entrepreneurial communication in organization development: Achieving excellence based on leadership strategies and values. *Organization Development Journal*, 25(1), 76–81.
- Kibe, C. W. (2014). Effects of communication strategies on organizational performance: A case study of Kenya Ports Authority. *European Journal of Business and Management*, 6(11), 6–10.
- Men, L. R., & Bowen, S. A. (2017). *Excellence in internal communication management*. Business Expert Press.
- Schein, E. H. (2017). *Organizational culture and leadership* (5th ed.). John Wiley & Sons.
- Tourish, D. (2020). *The dark side of transformational leadership: A critical perspective*. Routledge.

การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียน มัธยมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี*

PARTICIPATORY ACADEMIC ADMINISTRATION OF TEACHERS IN SECONDARY SCHOOL GROUP IN SUPHAN BURI

ต่อศักดิ์ บุญเสือ¹, อโนทัย ไทยวรรณศรี² และ จงกล เดชปิ่น³

Torsak Boonsaue¹, Anotai Thaiwannasri² and Jongkon detpun³

¹⁻³มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻³Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 20 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 22 มีนาคม 2568

Received 3 March 2025; Revised 20 March 2025; Accepted 22 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. สรรวจรูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู ในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี และ 2. วิเคราะห์ความแตกต่างของการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู โดยพิจารณาปัจจัยด้านระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครูที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 289 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย แบบตารางเลขสุ่ม เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test และ F-test (One Way ANOVA)

Citation:

* ต่อศักดิ์ บุญเสือ, อโนทัย ไทยวรรณศรี และ จงกล เดชปิ่น. (2568). การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 486-499.

Torsak Boonsaue, Anotai Thaiwannasri and Jongkon detpun. (2025). Participatory Academic Administration Of Teachers In Secondary School Group In Suphan Buri. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 486-499.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญเรียงลำดับ ดังนี้ (1) การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทางวิชาการ (2) การบริหารและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (3) การใช้แหล่งเรียนรู้และทรัพยากรทางการศึกษา (4) การจัดทำและใช้สื่อการสอน (5) การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งนี้ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูเมื่อเปรียบเทียบตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

คำสำคัญ : การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู, ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research aims to 1. to explore the participatory academic administration model among teachers in secondary schools in Suphan Buri Province, and 2. to analyze differences in participatory academic administration based on educational level, and work experience. This is a quantitative research in which the sample group consisted of teachers who teach in secondary schools in Suphan Buri Province total 289 people, Obtained from simple random sampling using a random number table. Data were collected using questionnaires and analyzed using descriptive statistics. Frequency, percentage, mean and standard deviation and hypothesis testing with t-test and F-test (One Way ANOVA)

The findings revealed that: overall, participatory academic administration was at a high level, with the following key components in descending order: (1) promotion and development of academic activities, (2) administration and development of school curricula, (3) utilization of learning resources and educational materials, (4) development and use of instructional media, and (5) assessment and evaluation of learning outcomes. However, no statistically significant differences were found in teachers' participatory academic administration when compared by education level, and work experience.

Keyword: Participatory Academic Administration of Teachers, The Teachers in Secondary School

บทนำ

การบริหารวิชาการเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นักเรียนต้องพัฒนาทักษะทั้งทางด้านการวิชาการและทักษะชีวิต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพในอนาคต การบริหารวิชาการที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษา โดยเฉพาะครู ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการออกแบบและดำเนินการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Fullan, 2016) การมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการบริหารวิชาการจึงเป็นปัจจัยที่สามารถส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

จะเห็นได้ว่า การศึกษามีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและอนาคต สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะงานด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของบุคลากรในสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 มาตราที่ 23 ว่าด้วยเรื่องการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มุ่งเน้นความสำคัญด้านความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และการบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา การศึกษาสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัย จิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญงอกงาม ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และปัญญา การศึกษาจึงเป็นความจำเป็นของชีวิตอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากความจำเป็นด้านที่อยู่อาศัย อาหารเครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยที่จะช่วยแก้ปัญหาทุก ๆ ด้านของชีวิต และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในโลกที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (สุริยา ราชพล, 2561)

โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรีอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีหน้าที่หลักในการบริหารและพัฒนาการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

โรงเรียนในจังหวัดสุพรรณบุรีมีโครงสร้างการบริหารที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน ตลอดจน การส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาทักษะของนักเรียน อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบในกระบวนการบริหารวิชาการ ได้แก่ การขาดแคลนครูในบางสาขาวิชา การรวมศูนย์อำนาจการบริหารไว้ที่ฝ่ายบริหารมากกว่าการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วม รวมถึงความท้าทายในการนำเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Academic Administration) ได้รับความสนใจมากขึ้นในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ครูมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการจัดการของโรงเรียน ช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้ดีขึ้น (Hoy & Miskel, 2013) การศึกษาก่อนหน้านี้ พบว่า โรงเรียนที่ให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการจะมีคุณภาพการเรียนการสอนที่สูงขึ้น รวมถึงส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของครูและการพัฒนาวิชาชีพ (Ingersoll & Strong, 2011) ในบริบทของประเทศไทย โรงเรียนหลายแห่งยังคงใช้ระบบบริหารที่รวมศูนย์ ซึ่งทำให้ครูมีบทบาทจำกัดในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมทางการศึกษา อย่างไรก็ตามการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมกำลังได้รับการส่งเสริมมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนที่ต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อมาตรฐานสากล (OECD, 2019)

เนื่องจากแนวโน้มของการบริหารการศึกษามุ่งเน้นไปที่การกระจายอำนาจและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูมากขึ้น การวิจัยครั้งนี้ จึงมีเป้าหมายในการสำรวจรูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี รวมถึง

วิเคราะห์ปัจจัยที่อาจมีผลต่อการบริหารวิชาการของครู เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจรูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู โดยพิจารณาปัจจัยด้านระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย คือ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องในแวดวงการศึกษา โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนโดยวิธีการสังเคราะห์เป็นข้อสรุปสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยแบ่งแนวคิด ทฤษฎี ได้แก่

1. การบริหารวิชาการการบริหารวิชาการ (Academic Administration) หมายถึง การวางแผน พัฒนา ควบคุม และประเมินผลกระบวนการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา (Hoy & Miskel, 2013) องค์ประกอบสำคัญของการบริหารวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การบริหารทรัพยากรการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของครู

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (Participatory Management) ชี้ให้เห็นว่า การให้ครูมีบทบาทในกระบวนการบริหารวิชาการของโรงเรียน สามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพิ่มขวัญกำลังใจในการทำงาน และทำให้การดำเนินงานทางการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น (Fullan, 2016) ทั้งนี้ Hoy & Miskel (2013) ระบุว่าการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้ครูสามารถเสนอความคิดเห็น และมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษาและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3. การบริหารวิชาการที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ การศึกษาของ Ingersoll & Strong (2011) ในระบบโรงเรียนของสหรัฐอเมริกา พบว่า โรงเรียนที่ให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการมีแนวโน้มที่จะมีคุณภาพการศึกษาสูงกว่าโรงเรียนที่ใช้ระบบบริหารแบบรวมศูนย์ นอกจากนี้ OECD (2019) รายงานว่า โรงเรียนที่ใช้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว สามารถเพิ่มอัตราความพึงพอใจของครูและพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทของประเทศไทย ในประเทศไทย การบริหารวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ยังคงมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ฝ่ายบริหาร อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนที่มีการเปิดโอกาสให้ครูมีบทบาทในการกำหนดหลักสูตร การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน มีแนวโน้มที่จะได้รับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น นอกจากนี้ งานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ยังระบุว่า โรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการมีส่วนร่วมของครู สามารถลดปัญหาการลาออกของครูและเพิ่มคุณภาพของการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างชัดเจน

สรุป จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยโรงเรียนที่ส่งเสริมให้ครูมีบทบาทในการออกแบบหลักสูตร การจัดกิจกรรม และการใช้สื่อการสอน มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในบริบทของประเทศไทย ยังพบข้อจำกัดในด้านการบริหารแบบรวมศูนย์ ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการบริหารวิชาการ

ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นไปที่การสำรวจรูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี และวิเคราะห์ปัจจัยที่อาจมีผลต่อกระบวนการดังกล่าว เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในพื้นที่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในรูปแบบการวิจัย R&D (Research and Development) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร คือ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี รวมทั้งสิ้น 1,295 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี, 2563)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี นำมาหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย แบบตารางเลขสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย นำแบบสอบถาม ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี เพื่อขออนุญาต เข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 297 คน ตามที่กำหนดไว้ในการทำวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ และทำการลงรหัสเพื่อนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารวิชาการซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าความถี่และค่าร้อยละเพื่อวิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคล
2. ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม
3. ค่า F-Test เพื่อเปรียบเทียบขนาดโรงเรียนมากกว่า 2 กลุ่มซึ่งประกอบด้วย วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ที่มีต่อการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อสะท้อนระดับความคิดเห็นของครูในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี : ภาพรวม

ข้อที่	การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมทางวิชาการ	4.25	0.68	มาก
2	การบริหารและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.18	0.72	มาก
3	การใช้แหล่งเรียนรู้และทรัพยากรทางการศึกษา	4.20	0.69	มาก
4	การจัดทำและใช้สื่อการสอน	4.15	0.71	มาก
5	การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	4.10	0.73	มาก
รวม		4.18	0.71	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่า $\bar{X}$ = 4.18 และ S.D. = 0.71 เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบ พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่า $\bar{X}$ = 4.25 และ S.D. = 0.68 รองลงมาคือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยมีค่า $\bar{X}$ = 4.18 และ S.D. = 0.72 ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่า $\bar{X}$ = 4.20 และ S.D. = 0.69 ส่วนด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่า $\bar{X}$ = 4.15 และ S.D. = 0.71 และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในกลุ่ม แต่อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีค่า $\bar{X}$ = 4.10 และ S.D. = 0.73 โดยสรุปครูในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรีมีการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารวิชาการในระดับสูงในทุกด้านโดยเฉพาะในด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการและการใช้แหล่งเรียนรู้ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิชาการในโรงเรียนต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู โดยพิจารณาปัจจัยด้านระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู โดยพิจารณาจากสมมติฐานการวิจัยในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู

ปัจจัยที่เปรียบเทียบ	$\bar{X}$	S.D.	t/F	p-value	ผลการทดสอบ
ระดับการศึกษา	4.18	0.70	0.98	0.32	ไม่แตกต่าง
ประสบการณ์การทำงาน	4.22	0.69	2.56	0.01*	แตกต่าง

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านประสบการณ์ทำงานมีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในขณะที่ปัจจัยด้านระดับการศึกษาไม่มีผลต่อความคิดเห็นดังกล่าว ($p > 0.05$) ซึ่งบ่งชี้ว่า ความแตกต่างในประสบการณ์การทำงานส่งผลต่อมุมมองเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ โดยครูที่มีประสบการณ์มากกว่ามีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี มีดังต่อไปนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรีตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 ในกรอบภารกิจทั้ง 4 ด้าน เพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน้าที่ให้ผู้บริหารแต่ละโรงเรียนต้องกระจายอำนาจการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ อย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้การดำเนินการในโรงเรียนนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐดี ทรัพย์ธนาศิริ (2558) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาราย ด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วีรศักดิ์ วงศ์อินทร์ (2557) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิกรี แก้วนวล (2560) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านบริหารงานทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ความแตกต่างของการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครู โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยพิจารณาปัจจัยด้านระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงานมีผลต่อความคิดเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งบ่งชี้ว่า ความแตกต่างในด้านระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มากกว่ามีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากในการบริหารงานของ สถานศึกษาทุกงาน สถานศึกษาจะมีรูปแบบหรือแนวปฏิบัติเฉพาะตัว ของแต่ละงานหรือลักษณะของแต่ละงาน สถานศึกษาจะต้องอาศัยความร่วมมือ ความรับผิดชอบจากบุคลากรทุกคน โดยการมอบหมายภาระงานและหน้าที่แก่บุคลากรทุกคนตามความถนัด ความสนใจและความชำนาญในงานนั้น ๆ ซึ่งครูทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาประสบความสำเร็จ ดังนั้น ไม่ว่าครูจะจบการศึกษาระดับใดโดยอ้อมปฏิบัติตนและทำงานภายใต้แนวปฏิบัติแบบเดียวกันของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาณิสรา เกิดมรกต (2552) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสระบุรี พบว่า 1) ครูในโรงเรียนสังกัด เทศบาล เมืองสระบุรี มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ครูที่มีตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงานและมีวุฒิ

การศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ประสิทธิภาพในการทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของพินิจ ธงโสม (2552 : 80) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การศึกษาขั้นพื้นฐานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า ครูที่มีอายุราชการต่างกัน อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน และตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ ต่างกัน พบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษา ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาครั้งนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของครูในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในบริบทของโรงเรียนอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการสร้างระบบ ที่ส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการเรียนการสอน การออกแบบหลักสูตร และการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถรอบด้าน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า ครูในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง โดยปัจจัยด้านระดับการศึกษา และประสิทธิภาพการทำงาน มีผลต่อความคิดเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. โรงเรียนควรพัฒนากลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ครู มีบทบาทในการออกแบบหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน
2. ควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความรู้ และทักษะ ที่จำเป็นสำหรับการบริหารวิชาการที่มีประสิทธิภาพ
3. สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อการสอนที่ทันสมัย เพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อการบริหารวิชาการ เช่น วัฒนธรรมองค์กร นโยบายของโรงเรียน หรือการสนับสนุนจากผู้บริหาร
2. ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังโรงเรียนในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับแต่ละบริบททางการศึกษา
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของครูกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพื่อตรวจสอบผลกระทบของการบริหารวิชาการที่มีต่อคุณภาพการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวดี ทรัพย์ธนาศิริ. (2558) การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. เผยแพร่ใน รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลการวิจัย ระดับชาติและนานาชาติ กลุ่มระดับชาติ ด้านการศึกษา. Vol 7, No 3 (2016).
- ปาณิสรา เกิดมรกต. (2552). การศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองสระบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- พินิจ ธงโสม. (2552). การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พิกรี แก้วนวล. (2560). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิระศักดิ์ วงศ์อินทร์. (2557). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. (2561). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561–2565. สุพรรณบุรี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานสภาวะการศึกษาไทยประจำปี 2563.
กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุรียา ราชพล. (2561). การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
วงษ์ชวลิตกุล, 5(1), 42-50.
- Fullan, M. (2016). The new meaning of educational change. Teachers College
Press.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). Educational administration: Theory, research,
and practice. Mc Graw-Hill.
- Ingersoll, R. M., & Strong, M. (2011). The impact of induction and mentoring
programs for beginning teachers: A critical review of the research.
Review of Educational Research, 81(2), 201-233.
- OECD. (2019). Education at a glance 2019: OECD indicators. OECD Publishing.
- Yamane, Taro. (1967). Statistics, An Introductory Analysis, 2nd Ed., New
York : Harper and Row.

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ*

ETHICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, CHAIYAPHUM

ต่อศักดิ์ บุญเสือ¹, สมุทร สมปอง² และ ไพฑูรย์ การเพียร³

Torsak Boonsaue¹, Samoot sompong² and Paitoon Kanphian³

¹⁻³มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻³Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 20 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 22 มีนาคม 2568

Received 3 March 2025; Revised 20 March 2025; Accepted 22 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ และ 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ด้วยตารางเลขสุ่ม จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่

Citation:

* ต่อศักดิ์ บุญเสือ, สมุทร สมปอง และ ไพฑูรย์ การเพียร. (2568). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม, 3(2), 500-515.

Torsak Boonsaue, Samoot sompong, and Paitoon Kanphian. (2025). Ethical Leadership Of School Administrators Under The Secondary Educational Service Area Office, Chaiyaphum. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 500-515.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้าน ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่มีจริยธรรม ในขณะที่ด้านความเป็นธรรมในการบริหารงานได้รับค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า วุฒิการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญ ประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญ ยกเว้นด้านความยุติธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การบริหารวิชาการ, ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา, การวิเคราะห์ข้อมูล

Abstract

This research aims to 1 . examine the level of ethical leadership of school administrators under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office, Chaiyaphum Province, 2 . compare perceptions of ethical leadership among school administrators based on personal factors of department heads, including gender, age, educational background, and work experience, and The sample group consisted of department heads in schools under the Secondary Educational Service Area Office, Chaiyaphum Province. The obtained from simple random sampling using a random number table. The instrument used was a questionnaire on opinions regarding ethical leadership of school administrators, totaling 3 0 0 people. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, and inferential statistics, including analysis of variance (ANOVA).

The findings revealed that

1. The overall level of ethical leadership among school administrators was high, with integrity and responsibility receiving the highest mean scores, followed by promoting an ethical organizational culture. In contrast, fairness in management received the lowest mean score.

2. Comparison of ethical leadership among school administrators Under the jurisdiction of the Sakon Nakhon Secondary Educational Service Area Office and classified according to educational level Overall, they are not different. And classified according to work experience, overall, there is no difference. Except for justice, they were significantly different at the .05 level.

Keywords: Academic Administration, Secondary School Teachers, Data Analysis

บทนำ

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) เป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางขององค์กร การส่งเสริมวัฒนธรรมทางจริยธรรม และการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน (Brown & Treviño, 2006) ผู้นำเชิงจริยธรรมจะต้องมีคุณลักษณะ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม และความโปร่งใส ซึ่งล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา (Yukl, 2013) ในบริบทของการศึกษาไทย ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายังเกี่ยวข้องโดยตรงกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มุ่งเน้นให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของคุณธรรมและจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ พบว่ามีปัจจัยหลายประการที่อาจส่งผลต่อการแสดงออกถึงภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็นลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหาร ลักษณะขององค์กร หรือแม้แต่ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (Trevino, Hartman, & Brown, 2000) การที่บุคลากรทางการศึกษามีมุมมองต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแตกต่างกันไป อาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมีผลต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนโดยรวม (Avolio &

Gardner, 2005) ดังนั้น การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละบริบทจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรและยกระดับมาตรฐานการศึกษา

จังหวัดชัยภูมิเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่เผชิญกับความท้าทายในการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับทั้งการจัดการบุคลากร การส่งเสริมคุณธรรม และการบริหารทรัพยากรที่จำกัด การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ ในด้านองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. ด้านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ (Integrity and Accountability) ซึ่งหมายถึงความโปร่งใสในการทำงานและการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม 2. ด้านการปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเป็นธรรม (Fairness) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารที่ไม่เลือกปฏิบัติและให้โอกาสแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียม 3. การเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม (Role Model) ซึ่งแสดงออกถึงการมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคม และ 4. การส่งเสริมค่านิยมทางจริยธรรมในองค์กร (Ethical Culture Promotion) ซึ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักคุณธรรมเป็นหลัก จึงเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายและแนวทางในการพัฒนากระบวนการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้น งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ รวมถึงการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
2. ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มี วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจในวงการบริหารการศึกษา เนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรฐานจริยธรรมภายในองค์กรการศึกษา รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นและบรรยากาศที่ดีในการทำงานของบุคลากร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) การทบทวนวรรณกรรมในครั้งนี้จะครอบคลุม 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. ความหมายและองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน 3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และ 4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายและองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม หมายถึง การบริหารที่เน้นคุณธรรม ความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมที่ดีต่อองค์กรและสังคม (มณีรัตน์ ลิ้มโอฬาร, 2564) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุคลากร และมีความสามารถในการบริหารงานโดยคำนึงถึงความซื่อสัตย์ สุจริต และผลประโยชน์ของส่วนรวม องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่

1.1 ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ (Integrity and Accountability) ซึ่งหมายถึงความโปร่งใสในการทำงานและการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม

1.2 การปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเป็นธรรม (Fairness) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารที่ไม่เลือกปฏิบัติและให้โอกาสแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียม

1.3 การเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม (Role Model) ซึ่งแสดงออกถึงการมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคม

1.4 การส่งเสริมค่านิยมทางจริยธรรมในองค์กร (Ethical Culture Promotion) ซึ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักคุณธรรมเป็นหลัก

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน

ในบริบทของการศึกษาไทย ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน โดยต้องดำเนินการผ่านการกำหนดนโยบาย การสร้างวัฒนธรรมองค์กร และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมจริยธรรม พบว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม จะสามารถส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ลดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่บุคลากรในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่ามักมีแนวโน้มที่จะบริหารงานโดยคำนึงถึงจริยธรรมมากกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย

ปัจจัยด้านองค์กร เช่น วัฒนธรรมองค์กร การกำกับดูแล และการมีส่วนร่วมของบุคลากร พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กร และมีโครงสร้างการบริหารที่เน้นจริยธรรม จะสามารถนำพาโรงเรียนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของไทยหลายฉบับที่สามารถนำมาเป็นข้อมูลอ้างอิง ได้แก่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน พบว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสามารถลดปัญหาการทุจริต และส่งเสริมคุณธรรมในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กุลชญา กุลธิรวงศ์ และชินรัตน์ สมสืบ (2566) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนหวังดี อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พบว่าบุคคลในชุมชนมีทัศนคติเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียนหวังดี ด้านมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี บุคคลในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา และมีความภาคภูมิใจที่โรงเรียนหวังดีเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพมีการจัดการศึกษาที่ดีมีการส่งเสริมมาตรฐานและพัฒนาครูและเด็กให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน

สุระศักดิ์ ศิริมาตร และพิมพ์อร สดเอี่ยม (2566) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมได้ร้อยละ 68.30

สรุป จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาองค์กรและคุณภาพการศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านองค์กรล้วนส่งผลต่อการรับรู้และพฤติกรรมของผู้บริหารในการบริหารงานอย่างมีจริยธรรม งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ รวมถึงการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจความคิดเห็น (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีระบบวิธีการการศึกษาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร คือ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวนประชากรรวม ทั้งสิ้น 1,540 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ นำมาหากกลุ่มตัวอย่างตามสูตร โดยการคำนวณตาม สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) จะใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมดจำนวน 300 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างเอง โดยมีลำดับการ ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าตำราเอกสาร บทความและงานวิจัยเกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องและ สอดคล้องกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมประเด็นหลักและประเด็นย่อย โดยศึกษากรอบ ความคิดและขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกัน

3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและ ภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาแบบสอบถามเพื่อ นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หรือพิจารณาความสอดคล้องของ แบบสอบถามกับขอบเขตเนื้อหาการวิจัย โดยมีเกณฑ์พิจารณาดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความนั้นไม่ได้วัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

นำผลมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ได้ค่า IOC โดยมีเกณฑ์การยอมรับข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเหมาะสมของเนื้อหา อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้ง

5. นำแบบสอบถามไปหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และโดยรวม มีค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม ระหว่าง 0.73-1.00 แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้ง 300 คน ตามที่กำหนดไว้ในการทำวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง
2. นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์แล้วมาลงรหัส (Coding Form)
3. นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้ว มาบันทึกลงในโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อประมวลผลข้อมูลที่ได้จัดเก็บและคำนวณหาค่าทางสถิติ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยนำเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบความเรียงและนำผลการศึกษาที่วิเคราะห์ได้มาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและเขียนข้อเสนอแนะ

วิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ทั้ง 4 ด้าน โดยนำมาหา

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามขอบเขตค่าเฉลี่ยระหว่างตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's test) โดยกำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ สามารถนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ดังแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

ข้อที่	ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบของผู้บริหาร	4.52	0.63	มาก
2	ด้านความเป็นธรรมในการบริหารงาน	4.45	0.58	มาก
3	ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร	4.48	0.60	มาก

4	ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่มีจริยธรรม	4.50	0.61	มาก
รวม		4.49	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ที่ 4.49 และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.59 ซึ่งบ่งชี้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับสูงเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ ได้รับค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.52 (SD = 0.63) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบในระดับสูงสุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่มีจริยธรรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.50 (SD = 0.61) สะท้อนว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม

ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร ได้ค่าเฉลี่ย 4.48 (SD = 0.60) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารได้รับการยอมรับว่าเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคลากรในโรงเรียนส่วน ด้านความเป็นธรรมในการบริหารงาน ได้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดใน 4 ด้าน แต่ยังอยู่ในระดับสูงที่ 4.45 (SD = 0.58) แสดงว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ยังคงได้รับการประเมินว่าให้เป็นธรรมแก่บุคลากร แต่มีความผันแปรเล็กน้อย

2. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาชัยภูมิ จำแนกตามระดับการศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาชัยภูมิ จำแนก

ตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้าน ที่	ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ปริญญาดรี		สูงกว่า ปริญญาดรี		t	p- value
		<u>X</u>	S.D.	<u>X</u>	S.D.		

1	ด้านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบของผู้บริหาร	4.35	0.14	4.39	0.14	2.182 *	.030
2	ด้านความเป็นธรรมในการบริหารงาน	4.39	0.15	4.38	0.14	.668	.504
3	ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร	4.41	0.18	4.41	0.14	.115	.908
4	ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่มีจริยธรรม	4.41	0.13	4.42	0.14	1.132	.258
รวม		4.39	0.08	4.40	0.07	1.192	.234

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบของผู้บริหาร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .053 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ด้านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบของผู้บริหาร	ระหว่างกลุ่ม	.116	2	.058	3.053	*
	ภายในกลุ่ม	6.232	328	.019		
	รวม	6.348	330			

ด้านความเป็นธรรมในการ บริหารงาน	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.70	2	.035	1.745	.176
		6.573	327	.020		
		6.643	329			
ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ บริหาร	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	.068	2	.034	1.369	.256
		8.132	328	.025		
		8.199	330			
ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่มีจริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	.017	2	.008	.451	.637
		6.177	328	.019		
		6.194	330			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	.010	2	.005	.982	.376
		1.742	327	.005		
		1.753	329			

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานตามหลักจริยธรรม ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบของผู้บริหาร ผู้บริหารสถานศึกษามีความซื่อสัตย์สุจริตดำเนินงานด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ด้านความเป็นธรรมในการบริหารงาน มีการปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ลำเอียง ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่มีจริยธรรมได้รับความไว้วางใจจากบุคลากรทำ

ให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ตามเต็มความสามารถ และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร เป็นแบบอย่างที่ดีและดำเนินด้วยหลักธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ อับดุลฮาเร็ม ยูโซ๊ะ (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัย พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความยุติธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างบรรยากาศทางจริยธรรมในโรงเรียน การประพฤติตรงไปตรงมา ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การรักษาความลับผลประโยชน์และทรัพย์สินต่าง ๆ และการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และไม่บิดเบือนจากความเป็นจริง มีเหตุมีผลและการไม่เอารัดเอาเปรียบ และมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีเรนศ อนุภักดิ์ และตรัยภูมิทร ตรีศรีศวร (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายเมืองสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายเมืองสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล จำแนกตาม วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน บริหารที่ต่างกันภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติต่อบุคลากรทางด้านจริยธรรมอย่างเท่าเทียมกัน ยุติธรรม เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความสุจริตและจริงใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาณัติ ปรมาธิกุล และ ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร ได้ทำการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอบ่อไร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบ่อไร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาตรวด ตามการประเมินของครูจำแนกตามเพศอายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการนิเทศ กำกับ ติดตามภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีการศึกษากับตัวแปรด้านอื่น ๆ อาทิ เช่น เพศ อายุ เพื่อความน่าเชื่อถือของงานวิจัยมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579). เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2566 จาก https://www.ubu.ac.th/web/files_up/00046f2020021809481138.pdf. เมื่อวันที่ .

กุลขญา กุลธิรวงศ์ และชินรัตน์ สมสืบ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนหวังดี อำเภอมืองสงขลา จังหวัดสงขลา. เผยแพร่ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลพระนคร, 3 (1), 2566.

ธีรเนศ อนุภักดิ์ และตรัยภูมิทร์ ตริตริศวร. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายเมืองสตูลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 6(4), 2566.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

- _____. (2553).การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2565).แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษา.กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานสภาวะการศึกษาไทยประจำปี 2563. กระทรวงศึกษาธิการ.
- เอกภักดิ์ ฉ่ำมณี และทนงศักดิ์ คุ่มไ่่น้ำ. (2564). องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 22. วันที่ 25 มีนาคม 2564 ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อับดุลฮาเร็ม ยูโซ๊ะ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี. ใน การค้นคว้าอิสระ การศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- อาณัติ ปรมาศิกุล และณฐาพัชร วรพงศ์พัชร. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอปอไร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. เผยแพร่ใน วารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต, 23(2), 2566.

รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็น โรงเรียนสุขภาวะ*

COOPERATIVE SCHOOL DEVELOPMENT MODEL TO DEVELOP INTO SCHOOL HEALTH COOPERATIVE SCHOOL DEVELOPMENT MODEL TO DEVELOP INTO SCHOOL HEALTH

ฉัตรแก้ว คณะวาปี¹ และ กัมพล เจริญรักษ์²

Chatkaew Kanawapee¹ and Kumpol Jarernrak²

¹มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

¹Sripatum University Khon Kaen Campus, Thailand

²สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

²Maharakham Primary Educational Service Area Office 1, Thailand

Corresponding Author's Email: Chatkaew_edu@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 18 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2568

Received 18 March 2025; Revised 24 March 2025; Accepted 26 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. สร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม 2. ปฏิบัติการและศึกษาผลปฏิบัติการใช้รูปแบบ และ 3. ประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบ การดำเนินการวิจัยมี 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม มีวิธีดำเนินการ ได้แก่ ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา 13 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการที่ปรึกษา 12 คน

Citation:

* ฉัตรแก้ว คณะวาปี และ กัมพล เจริญรักษ์. (2568). รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(2), 516-534.

Chatkaew Kanawapee and Kumpol Jarernrak. (2025). Cooperative School Development Model To Develop Into School Health Cooperative School Development Model To Develop Into School Health.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 516-534.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ตัวแทนผู้ปกครอง 12 คน และตัวแทนนักเรียน 12 คน (ป.3-6) รวมทั้งหมด 49 คน และการประเมินรูปแบบโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 25 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ระยะที่ 2 การนำรูปแบบไปใช้ตามวงจรปฏิบัติการของเคมมิสและแม็คท์การ์ท 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกตผล และการสะท้อนผล กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา 13 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 คน และนักเรียน 193 คน รวมทั้งหมด 213 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และระยะที่ 3 การประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 123 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สรุปผลการวิจัย พบว่า 1. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ คือ (1) กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพครู (2) กลยุทธ์การสร้างศรัทธา (3) กลยุทธ์การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (4) กลยุทธ์ความเป็นหุ้นส่วน 2. ผลการดำเนินการตามกลยุทธ์การพัฒนาของรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ จำนวน 14 โครงการ พบว่าการดำเนินโครงการวงจรที่ 1 ทั้ง 14 โครงการ มีค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากในทุกโครงการ และวงจรที่ 2 มีค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากและมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากกว่าวงจรที่ 1 ทุกโครงการ 3. ผลการเปรียบเทียบการประเมินการดำเนินงานของโรงเรียนสุภาพะ พบว่า (1) การดำเนินงานของโรงเรียนสุภาพะด้านนักเรียนมีสุภาพะ พบว่าปีการศึกษา 2561 นักเรียนมีสุภาพะเพิ่มขึ้นกว่าปีการศึกษา 2560 ทุกตัวบ่งชี้ (2) ผลการดำเนินงานของโรงเรียนสุภาพะ 4 ด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของตัวบ่งชี้การดำเนินงานโรงเรียนสุภาพะในปีการศึกษา 2561 สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของการดำเนินงานโรงเรียนสุภาพะในปีการศึกษา 2560

คำสำคัญ: โรงเรียนสุภาพะ, การพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม

Abstract

The purposes of this research were to: 1. to create a participatory school development model, 2. to implement and examine the outcomes of applying the model, and 3. to evaluate the effectiveness of the model's implementation. The research process consists of 3 phases: Phase 1: Creating a

participatory school development model There are methods of operation, including study, analysis, synthesis, documents, concepts, theories, and research. related Creating a Participatory School Development Model The group of information providers includes 13 teachers and educational personnel, 12 basic education institution committee members and advisory committee members, and 12 parent representatives and 12 student representatives (Grade 3-6), a total of 49 people, and evaluation of the format by stakeholders. The group of information providers includes 25 stakeholders. Qualitative data analysis uses content analysis. Quantitative data analysis using ready-made programs Phase 2: Applying the format according to Kemmis and McTakgart's operating cycle in 4 steps: planning, following the plan, observing results, and reflecting results. The target group includes 13 teachers and educational personnel, 7 basic education institution committee members, and 193 students, totaling 213 people. Data analysis using the program Ready-made and Phase 3: Evaluation of the implementation of the model. The sample group included 123 stakeholders, and data analysis using ready-made programs. The research findings are as follows: 1. The participatory school development model for transforming schools into health-promoting institutions comprises four key strategies: (1) teacher capacity development, (2) building trust, (3) enhancing learning processes, and (4) fostering partnerships. 2. The implementation of the participatory school development model involved 14 projects. The results of the first implementation cycle showed that all 14 projects achieved an overall high level of success. In the second cycle, the average scores increased, reaching high levels across all projects. 3. A comparative evaluation of the health-promoting school initiatives revealed that: (1) student well-being improved significantly in the academic year 2018 compared to 2017 across all indicators, and (2) the overall performance scores of the health-promoting schools across four key areas were higher in 2018 than in 2017.

Keywords: School Health, Cooperative School Development

บทนำ

สภาวะของโรงเรียนเป็นบรรยากาศการดำเนินงานของโรงเรียนและยังถือว่าเป็นมโนทัศน์ที่สามารถอธิบายตัวแปรสำคัญในการวัดประสิทธิผลโรงเรียนได้อีกประการหนึ่ง ดังนั้น การศึกษาสุขภาพหรือสภาวะในระดับโรงเรียนจึงเป็นสภาวะการทำงานตามภารกิจที่จำเป็นของโรงเรียนในระดับสถาบัน ระดับการจัดการและระดับเทคนิค ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู หากโรงเรียนใดมีสุขภาพองค์กรสมบูรณ์ ย่อมหมายถึงว่า โรงเรียนนั้นมีการทำงานทั้ง 3 ระดับ คือ (1) ระดับสถาบัน (2) ระดับการจัดการ และ (3) ระดับเทคนิค ประสานสัมพันธ์กันสามารถแสดงออกถึงความต้องการที่จะทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จและปราศจากสภาพแรงกดดันจากภายนอกได้เป็นอย่างดี ดังนั้นองค์กรที่มีสุขภาพดีจะเป็นตัวชี้วัดให้ทราบว่าการบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Hoy, Tarter and Kottkamp, 1991) ในการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพขององค์กรของ Miles (1965) ได้กล่าวว่าถ้าจะเปรียบเทียบกับองค์กรหรือโรงเรียนเป็นเสมือนร่างกายมนุษย์ สามารถที่จะพิจารณาได้จากสภาวะการณปฏิบัติงานในโรงเรียนกับการทำงานของระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายซึ่งมีระบบอยู่มากมายแต่ละอวัยวะแต่ละระบบต่างก็ทำหน้าที่ของตัวเอง หากอวัยวะหรือระบบต่าง ๆ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ สามารถทำงานได้สอดคล้องประสานกันก็ส่งผลให้บุคคลนั้นมีความสมบูรณ์แข็งแรง สามารถดำรงชีวิตอยู่โดยปราศจากโรคภัยไข้เจ็บสามารถต้านทานต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ ในทางตรงกันข้ามหากอวัยวะใดหรือระบบใดระบบหนึ่งในร่างกายไม่สามารถทำงานได้หรือเสื่อมสมรรถภาพไป กลไกการทำงานในร่างกายย่อมหยุดชะงักไม่สามารถประสานสัมพันธ์กันก่อให้เกิดการเจ็บป่วยไม่สามารถต้านทานโรคภัยไข้เจ็บได้ในที่สุด ร่างกายก็จะอยู่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์ เช่นเดียวกับโรงเรียนซึ่งเป็นองค์กรทางสังคมที่มีระบบภายในต่าง ๆ ทำงานตามภารกิจคล้ายๆ กับร่างกายมนุษย์ หากส่วนใดส่วนหนึ่งหรือระบบใดระบบหนึ่งทำงานได้ไม่เต็มที่ย่อมส่งผลต่อองค์กรในภาพรวมทำให้ประสบปัญหาในการปฏิบัติงานมีความไม่สมบูรณ์เกิดขึ้นในระบบ จึงต้องหาทางแก้ปัญหาที่พบเพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์มากที่สุด

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2546) ได้อธิบายว่า “สุขภาพ” ต้องให้ความหมายกว้างขวางขึ้นจนสามารถทะลุกรอบการมองสุขภาพแบบเดิมที่นิยามว่าการไม่เป็นโรค และมองปัญหาสุขภาพ คือ เชื้อโรคที่สามารถกำจัดได้ด้วยวัคซีนและยาเท่านั้น นิยามของสุขภาพแนวใหม่จึงมองสุขภาพคือ สภาวะที่ครอบคลุมและบูรณาการทั้งกลยุทธ์ของ

กาย ใจ สังคมและปัญญา เข้าเป็นวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2548) กล่าวถึงสุขภาวะในมุมมองใหม่หมายถึงภาวะแห่งความสุขอันสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางปัญญา ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม พบว่าลักษณะการดำเนินการโรงเรียนสุขภาวะอยู่ในลักษณะการทำงานประจำไม่แยกออกมาต่างหาก สอดคล้องกับแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพราะเป็นการพัฒนางานประจำโดยอาศัยกระบวนการวิจัยซึ่งเป็นการทำงานที่มีระบบ น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะบริหารและจัดการสถานศึกษา เพื่อการพัฒนานุเคราะห์ให้เป็นเครื่องมืออาชีพ พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และการนำเอาครอบครัวชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะให้บรรลุผลสำเร็จมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาซึ่งมีขั้นตอนการสร้างกลยุทธ์จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จากนั้นใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแท็กการ์ด (Kemmis & McTaggart, 1988) ซึ่งประกอบด้วยการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Act) การสังเกตผล (Observe) และการสะท้อนผล (Reflect) หรือที่เรียกว่า วงจร PAOR ในการดำเนินการ ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีหรือปรากฏมาก่อนโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ทั้งในด้านการวางแผน การจัดการศึกษาและการบริหารงาน เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้โรงเรียนได้มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานในทุกด้านให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุด

กัมพล เจริญรักษ์ (2559) กล่าวว่า “โรงเรียนสุขภาวะ” เป็นโจทย์สำคัญของการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนเนื่องจากทิศทางที่ผ่านมาเรามุ่งพัฒนาโรงเรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มุ่งสร้างเด็กเก่งที่มีความสามารถในการแข่งขันและมุ่งสู่ระบบการศึกษาที่เอาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัววัดคุณภาพโรงเรียนและคุณภาพครู จนมองข้ามเจตจำนงทางการศึกษาที่เราต้องการ “พลเมืองที่มีความสุขทั้งมิติของกาย ใจ สังคมและปัญญา มีวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์ สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งกายภาพและสังคมมีความสามารถเชิงการแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” ซึ่งจะเป็นการศึกษาที่สามารถรับมือความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้ โดยเฉพาะการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะระดับโรงเรียน โรงเรียนบ้านทุ่งยาวคำปาย ตั้งอยู่ในตำบลละลาย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ติดกับชายแดนไทยกัมพูชา สภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนมีฐานะยากจน มีอาชีพทางเกษตรกรรมและรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนมีภาวะทุพโภชนาการ ผู้ปกครองขาด

ความตระหนักด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ทั้งบุตรหลานให้อยู่กับตา ยาย ส่วนพ่อแม่ก็ไปทำงานต่างจังหวัด นอกจากนี้แล้วหมู่บ้านทุ่งยาวและหมู่บ้านคำโปรย ใช้ภาษาถิ่น (ภาษาเขมร) คิดเป็นร้อยละ 95 จึงมีปัญหาสำคัญในการสื่อสารภาษาไทย ครูใช้วิธีการสอนแบบเก่าๆ ตามหนังสือ ไม่คิดออกแบบกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ๆ โรงเรียนมีสภาพเสื่อมโทรม อาคารเรียนบางหลังน้ำท่วมในฤดูฝน แหล่งเรียนรู้ต่างๆ มีน้อย ทำให้โรงเรียนไม่สามารถส่งเสริมหรือพัฒนาคุณภาพของนักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ จากสภาพบริบทของโรงเรียนบ้านทุ่งยาวคำโปรย แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนดำเนินการพัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะ เพราะจะทำให้โรงเรียนสามารถบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนให้เกิดสุขภาวะที่ครอบคลุมและบูรณาการทั้งกลยุทธ์ของกาย ใจ สังคม และปัญญาของผู้เรียนเข้าเป็นวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะ
2. เพื่อปฏิบัติการและศึกษาผลปฏิบัติการใช้รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะตามวงจรของเคมีสและแม่คัททการท
3. เพื่อประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะ

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบสรุปได้ คือ 1. วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 3. กำหนดกรอบแนวคิด/ร่างรูปแบบ 4. การพัฒนารูปแบบ/การสร้างรูปแบบ 5. การตรวจสอบและประเมินรูปแบบ 6. ทดลองรูปแบบ และ 7. ปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรูปแบบ และสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบเพื่อนำไปใช้กับรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะ ประกอบด้วย

(1) หลักการและเหตุผล (2) วัตถุประสงค์ (3) รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ (4) วิธีดำเนินการตามรูปแบบการบริหารโรงเรียนสุภาพะ (5) ผลที่คาดว่าจะได้รับ นอกจากนี้ได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสุภาพะมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ (1) นักเรียนมีสุภาพะ (2) โรงเรียนมีสุภาพะ (3) สภาพแวดล้อมมีสุภาพะ (4) ครอบครัวมีสุภาพะ และ (5) ชุมชนมีสุภาพะ (กัมพล เจริญรักษ์, 2560) และมิติผลลัพธ์ของโรงเรียนสุภาพะซึ่งจะเป็นผลลัพธ์สุดท้ายที่จะเกิดขึ้นที่ตัวนักเรียนของรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะประกอบด้วย (1) สุภาพะทางร่างกาย (2) สุภาพะทางใจ (3) สุภาพะทางสังคม และ (4) สุภาพะทางปัญญา สอดคล้องกับกรอบการพัฒนาสุภาพะในโรงเรียนของมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (2560) โดยผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ของ Kemmis & McTaggart (1988) ในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ ซึ่งวิธีการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การทำงานที่เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานของตนเองที่เป็นวงจรแบบขดลวด (Spiral of Self-Reflecting) โดยเริ่มต้นที่ขั้นตอนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Act) การสังเกตผล (Observe) และการสะท้อนผล (Reflect) เป็นการวิจัยที่จำเป็นต้องอาศัยผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการสะท้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2559-2561 ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ตามลำดับดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา 13 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการที่ปรึกษา 12 คน ตัวแทนผู้ปกครอง 12 คน และตัวแทนนักเรียน 12 คน (ป.3-6) รวมทั้งหมด 49 คน ขั้นที่ 3 การวิพากษ์รูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน และขั้นที่ 4 การประเมินรูปแบบ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 25 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่

แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพวิธี การเก็บข้อมูลประเภทเอกสารโดยใช้การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ การสร้างรูปแบบใช้วิธีเก็บข้อมูลจากการระดมสมองจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การวิพากษ์รูปแบบเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกเทปและจดบันทึกการสนทนา การประเมินรูปแบบใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การนำรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพวิธีไปใช้ตามวงจรปฏิบัติการของเคมมิสและแม็คทักการ์ท 2 วงจร ได้แก่ วงจรที่ 1 ปีการศึกษา 2559-2560 การดำเนินการมี 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกตผล และการสะท้อนผล และวงจรที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ได้ดำเนินการพัฒนาตามกลยุทธ์การพัฒนา 4 กลยุทธ์ โดยนำผลการประเมินในวงจรที่ 1 มาปรับปรุงในส่วนของการระดมความคิดเห็นโครงการและกิจกรรม ส่วนขั้นตอนการดำเนินงานยังคงใช้วงจรปฏิบัติการตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คทักการ์ท 4 ขั้นตอนเหมือนเดิม

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1. รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม 2. แบบประเมินโครงการ และ 3. แบบรายงานโครงการ วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลการแจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญเชิงอธิบายความ ซึ่งจะนำไปสู่การสรุป เป็นผลงานวิจัย และแสดงให้เห็นแนวทางหรือรูปแบบการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการบันทึกเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงของแต่ละวงจร PAOR ในการปฏิบัติในรอบถัดไป การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบประเมินโครงการเมื่อดำเนินการแต่ละโครงการเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุปจากข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพวิธี คือ 1. การประเมินการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนสุภาพวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 123 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนสุภาพวิธี 2. การประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียน

สุขภาวะ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา 12 คน ตัวแทนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 คน ตัวแทนผู้ปกครอง 8 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะ

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองสำหรับแบบประเมินของครูและบุคลากรทางการศึกษาและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้ปกครองนักเรียนผู้วิจัยได้มอบให้ครูประจำชั้นเป็นผู้เก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบประเมินการมีส่วนร่วมโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS การเก็บข้อมูลของแบบประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะผู้วิจัยมีการจัดประชุมคณะครู ตัวแทนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนเพื่อระดมสมองเพื่อหาฉันทามติของที่ประชุมตามแบบประเมิน และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะ ประกอบด้วยกลยุทธ์การพัฒนา 4 กลยุทธ์ คือ (1) กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพครู (2) กลยุทธ์การสร้างศรัทธา (3) กลยุทธ์การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และ (4) กลยุทธ์ความเป็นหุ้นส่วน และผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะรายด้านโดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนประเมินและแปลความหมายของการประเมินรูปแบบการพัฒนาโรงเรียน แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะรายด้าน

ที่	รายการที่ประเมิน	คะแนน (n=25)		ระดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ด้านความเป็นประโยชน์	4.52	0.35	มากที่สุด
2	ด้านความเป็นไปได้	4.71	0.21	มากที่สุด
3	ด้านความเหมาะสม	4.50	0.53	มาก
4	ด้านความถูกต้องครอบคลุม	4.64	0.33	มากที่สุด
เฉลี่ยโดยรวม		4.59	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนประเมินรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ รายด้านโดยรวมของครูและบุคลากรทางการศึกษากิจกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.21) รองลงมาคือด้านความถูกต้องครอบคลุม ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.33) และด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.35) ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.53)

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ โดยการปฏิบัติการใช้กลยุทธ์ตามวงจรของเคมมิสและแม็คทักการ์ทประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกตผล และการสะท้อนผล โดยมีผลดังนี้ 1. ผลการดำเนินการวงจรที่ 1 พบว่า ขั้นการวางแผน มุ่งเน้นการประชุมชี้แจงให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบถึงรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยจัดทำเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนา 4 กลยุทธ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้แต่งตั้งกรรมการดำเนินการและมอบหมายงานผู้รับผิดชอบการดำเนินการตามโครงการ 14 โครงการ เขียนโครงการตามกลยุทธ์การพัฒนาและนำโครงการทั้ง 14 โครงการเข้าที่ประชุมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอีกครั้ง เพื่อพิจารณาจัดสรรงบประมาณแต่ละโครงการที่เหมาะสม ขั้นการปฏิบัติตามแผน เป็นการดำเนินการตามกรอบระยะเวลาการดำเนินโครงการที่กำหนด คือตั้งแต่ปีการศึกษา 2559 ถึง ปีการศึกษา 2560 ขึ้นสังเกตผล เป็นการรวบรวมผลการดำเนินงาน เก็บข้อมูลเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นโครงการเพื่อประเมินผลการดำเนินการตามโครงการด้วยการประเมินโครงการ และขั้นการสะท้อนผลได้จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประมวลผลการดำเนินการตามโครงการให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในวงจรที่ 2 ต่อไป 2. ผลการดำเนินการวงจรที่ 2 พบว่า ขั้นการวางแผนได้ประชุมเตรียมการเพื่อปรับกลยุทธ์ของรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยให้ผู้เกี่ยวข้องได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วให้ผู้รับผิดชอบโครงการปรับกิจกรรมของโครงการตามมติที่ประชุม ขั้นปฏิบัติตามแผน ดำเนินงานตามโครงการและนิเทศติดตามในวงจรที่ 2 มีการปรับปรุงกระบวนการเล็กน้อยเกี่ยวกับการนิเทศ โดยที่ผู้ร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น จึงกำหนดเป็นการนิเทศแบบมีส่วนร่วม ทุกคนจะเป็นผู้นิเทศ โดยทำการนิเทศโครงการที่ตนเองไม่ได้รับผิดชอบ ซึ่งกระบวนการนี้มุ่งเน้นการพัฒนาไม่ใช่การจับผิด ขั้นการสังเกตผลเป็นการ

รวบรวบผลการดำเนินงานเพื่อประเมินผลการดำเนินการตามโครงการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โดยใช้แบบประเมินโครงการที่สร้างไว้ในวงจรที่ 1 และขั้นตอนการสะท้อนผล โดยทำการประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นการชี้แจงผลการดำเนินงานในวงจรที่ 2 พบว่า ประสบผลสำเร็จในภาพรวมเป็นที่น่าพอใจทุกฝ่าย อย่างไรก็ตามคณะผู้ร่วมประชุมมีมติให้ทางโรงเรียนดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนสุภาพะ และขยายผลต่อโรงเรียนอื่น ๆ ที่สนใจต่อไป และ 3) ผลการดำเนินการตามกลยุทธ์ของรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ จำนวน 14 โครงการพบว่า ผลการดำเนินโครงการในวงจรที่ 1 ทั้ง 14 โครงการ มีค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากในทุกโครงการ และในวงจรที่ 2 มีค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากและมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นและมากกว่าวงจรที่ 1 ทุกโครงการ

3. ผลการประเมินการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ พบว่า 1. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนสุภาพะใน 4 ด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษากิจกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ มีค่าเฉลี่ยแต่ละด้านที่เพิ่มขึ้นทุกด้าน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาโรงเรียนสุภาพะ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ

รายการ	คะแนนความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (n=123)						เพิ่ม/ลด
	ก่อน			หลัง			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1. ด้านการบริหารวิชาการ	4.06	0.48	มาก	4.73	0.17	มากที่สุด	0.67
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	4.11	0.63	มาก	4.58	0.46	มากที่สุด	0.47
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	4.28	0.50	มาก	4.57	0.38	มากที่สุด	0.34
4. ด้านการบริหารทั่วไป	4.48	0.46	มาก	4.57	0.37	มากที่สุด	0.09

เฉลี่ยโดยรวม	4.23	0.46	มาก	4.61	0.24	มากที่สุด	0.38
--------------	------	------	-----	------	------	-----------	------

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนบ้านทุ่งยาวคำโปรย ในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ก่อนการใช้รูปแบบการพัฒนาโรงเรียน สุขภาวะเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาโรงเรียน สุขภาวะเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยหลังการใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียน สุขภาวะมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเพิ่มขึ้น 0.38 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาโรงเรียน สุขภาวะของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรายด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยแต่ละด้านที่เพิ่มขึ้นจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารวิชาการเพิ่มขึ้น 0.67 ด้านการบริหารงบประมาณเพิ่มขึ้น 0.47 ด้านการบริหารงานบุคคลเพิ่มขึ้น 0.34 และด้านการบริหารทั่วไปเพิ่มขึ้น 0.09 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียน สุขภาวะด้านนักเรียนมีสุขภาวะ พบว่า ปีการศึกษา 2561 นักเรียนมีสุขภาวะ 7 ตัวบ่งชี้เพิ่มขึ้นกว่าปีการศึกษา 2560 ทุกตัวบ่งชี้ และผลการดำเนินงานของโรงเรียน สุขภาวะ 4 ด้าน 25 ตัวบ่งชี้ พบว่าระดับคะแนนเฉลี่ยโดยรวมของตัวบ่งชี้การดำเนินงานโรงเรียน สุขภาวะในปีการศึกษา 2561 สูงกว่าระดับคะแนนเฉลี่ยโดยรวมของ การดำเนินงานโรงเรียน สุขภาวะในปีการศึกษา 2560

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยพบว่า การสร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียน สุขภาวะ ประกอบด้วยกลยุทธ์ในการพัฒนา 4 กลยุทธ์ คือ (1) กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพครู (2) กลยุทธ์การสร้างศรัทธา (3) กลยุทธ์การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และ (4) กลยุทธ์ความเป็นหุ้นส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทิมา ชูวานนท์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารคณะวิชาภาษาต่างประเทศสำหรับมหาวิทยาลัย จัดตั้งใหม่ ได้มีการศึกษามหาวิทยาลัยชั้นนำในต่างประเทศทั้ง 5 แห่ง พบว่าทุกแห่งมีแผนกลยุทธ์ที่กำหนดเป้าหมายตนเองในฐานะองค์การการศึกษาชั้นนำของโลก บริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่มีคุณภาพมีความเป็นสากล

ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบโดยการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมอย่างไม่เป็นทางการเพื่อยืนยันข้อมูลด้านสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะและการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านทุ่งยาวคำโปรย ซึ่งการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงในการนำไปใช้พัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโรงเรียน แล้วนำรูปแบบที่ได้มาวิพากษ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ การวิพากษ์รูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน ผลจากการวิพากษ์ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการสร้างรูปแบบ สอดคล้องกับแนวคิดของพลสุข หิงคานนท์ (2540) ที่กล่าวว่าผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรมและมีคุณพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิเองและเป็นรูปแบบที่ยอมให้เกิดความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bardo and Hartman (1982) ที่กล่าวว่ารูปแบบที่ดีควรอธิบายสภาพหรือแนวทางกว้างๆ แต่จะไม่ระบุรายละเอียดมากเกินไปและสอดคล้องกับกัมพล เจริญรักษ์ (2560) กล่าวไว้ว่ารูปแบบเป็นสิ่งที่แสดงโครงสร้างหรือตัวแปรหรือองค์ประกอบของสิ่งที่ศึกษา หรืออธิบายคุณลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจง่ายมองเห็นเป็นรูปธรรม ไม่มีองค์ประกอบตายตัวหรือให้รายละเอียดทุกแง่มุม โดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความมั่นคงและเชื่อถือได้ นอกจากนี้แล้วก่อนนำรูปแบบฯ ไปใช้จริงในระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ โดยการประเมินรูปแบบจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลการประเมินรูปแบบ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่ารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะมีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมมีความถูกต้อง ครบคลุมและมีความเป็นประโยชน์ ซึ่งจุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินรูปแบบนั้นเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบเชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติงานจริง (Keeves, 1988)

2. การดำเนินการตามแนวคิดของ เคมมิสและแม็คแท็กการ์ท (Kemmis and McTaggart, 1988) 4 กลยุทธ์การพัฒนาของรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ จำนวน 14 โครงการ พบว่า ผลการดำเนินโครงการในวงจรที่ 1 ทั้ง 14 โครงการ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกโครงการ และในวงจรที่ 2 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากกว่าวงจรที่ 1 ทุกโครงการ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยใช้กระบวนการการพัฒนาโรงเรียนสุภาพะ ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหาร 4 ประการ คือ การวางแผน การมอบความรับผิดชอบ การสร้างแรงจูงใจและการกำกับติดตาม นอกจากนี้การให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อองค์การ ทำให้ผู้บริหารต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารที่ช่วยให้องค์การประสบผลสำเร็จทางการบริหาร (ภารดี อนันต์นาวิ, 2551) นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดการมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการเข้ามามีใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาโรงเรียนสุภาพะ เพื่อบรรลุผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ เนื่องจากคนเป็นส่วนหนึ่งของระบบองค์การ องค์การเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม ทำให้ผลการดำเนินการวงจรที่ 1 พบว่า ขั้นการวางแผน มุ่งเน้นการประชุมชี้แจงให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบถึงรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ โดยจัดทำเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนา 4 กลยุทธ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น แต่งตั้งกรรมการดำเนินการและมอบหมายงานผู้รับผิดชอบการดำเนินการตามโครงการ 14 โครงการเขียนโครงการตามกลยุทธ์ และนำโครงการทั้ง 14 โครงการเข้าที่ประชุมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอีกครั้ง เพื่อพิจารณาจัดสรรงบประมาณแต่ละโครงการที่เหมาะสม ขั้นการปฏิบัติตามแผน เป็นการดำเนินการตามกรอบระยะเวลาการดำเนินโครงการที่กำหนด คือ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2559 ถึงปีการศึกษา 2560 ขึ้นสังเกตผล เป็นการรวบรวมผลการดำเนินงาน เก็บข้อมูลเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นโครงการเพื่อประเมินผลการดำเนินการตามโครงการด้วยการประเมินโครงการ และขั้นการสะท้อนผล ได้จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประมวลผลการดำเนินการตามโครงการ ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข ในวงจรที่ 2 ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไอส์เนอร์ (Eisner, 1976) ที่กล่าวว่า การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบนี้ผู้วิจัยจะต้องนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายมีการดำเนินการตามกิจกรรมอย่างครบถ้วนผู้วิจัย

จะนำข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงรูปแบบต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของสมาน อัสวภูมิ (2549) กล่าวว่า การนำรูปแบบไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง จะมีการใช้กรอบขึ้นอยู่กับโครงการวิจัยและทำการรายงานผลการทดลองใช้ เมื่อผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ปรับปรุงรูปแบบแล้วได้นำไปใช้ในวงจรที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คทักการ์ท 4 ขั้นตอน ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีความมุ่งหมายที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานประจำให้ดีขึ้น โดยนำงานที่ปฏิบัติอยู่มาวิเคราะห์หาสาระสำคัญของสาเหตุที่เป็นปัญหา อันเป็นเหตุให้งานที่ปฏิบัตินั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จากนั้นจะใช้แนวคิดทางทฤษฎีและประสบการณ์ที่ผ่านมาเสาะหาข้อมูลและวิธีการที่คาดว่าจะแก้ปัญหาได้ แล้วนำวิธีการดังกล่าวไปทดลองใช้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับปัญหา สอดคล้องกับแนวคิดของประวิต เอรารวรรณ์ (2545) กล่าวว่า ผู้ปฏิบัติงานคือนักวิจัย ซึ่งอยู่ในองค์กรหรือชุมชนที่เผชิญสภาพการณ์ปฏิบัติที่เป็นปัญหาหรือข้อสงสัยที่คลุมเครือไม่กระจ่าง เป้าหมาย คือ เพื่อแก้ปัญหาและเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานแบบมีอาชีพ หัวใจสำคัญที่แฝงอยู่ในกระบวนการของการวิจัยปฏิบัติการคือ การมีส่วนร่วม และความร่วมมือกัน และจุดเด่นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ ผู้ปฏิบัติงานในฐานะนักวิจัยเมื่อได้ทำวิจัยแล้ว ผลวิจัยจะตอบสนองความต้องการของตนเอง ทำให้อยากศึกษาค้นคว้าและปรับปรุงพัฒนางานต่อไป

3. จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนสุภาพะในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบมีค่าเฉลี่ยแต่ละด้านที่เพิ่มขึ้นทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนบ้านทุ่งยาวคำไปรยได้ดำเนินการสร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของการวิจัยนี้เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโรงเรียน ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษา กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการที่ปรึกษา ตัวแทนผู้ปกครอง และตัวแทนนักเรียน รวมทั้งหมด 49 คน ขั้นการประเมินรูปแบบโดยครูและบุคลากรทาง การศึกษา กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรรมการที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ 25 คน เมื่อสร้างรูปแบบเสร็จแล้วผู้วิจัยนำรูปแบบไปทดลองใช้ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามการวงจรของเคมมิสและแม็คทักการ์ท ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกตผล และการสะท้อนผล จำนวนสองวงจร ระยะเวลา 3 ปีการศึกษา โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ตั้งแต่การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ การดำเนินการตามกลยุทธ์ มีการนิเทศแบบมีส่วนร่วม และการประเมินผลโครงการโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงทำให้การ

ดำเนินการการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณการบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งมีค่าเฉลี่ยแต่ละด้านที่เพิ่มขึ้นทุกด้าน เช่นเดียวกับแนวคิดของ Cramer (1998) และทองพืง ทานประสิทธิ์ (2552) ได้กล่าวว่า ความร่วมมือประกอบด้วย การออกแบบและการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย เพื่อนำมาทำแผนปฏิบัติการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการประเมินศักยภาพผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงงาน สมาชิกทุกคนต้องมีจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อที่จะแสวงหาวิธีการเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของตน และแสวงหาวิธีการที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ในการทำงานของตน โดยเฉพาะบทบาทของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานถือว่าเป็นองค์คณะบุคคลที่สำคัญมากสำหรับโรงเรียน ถ้าโรงเรียนให้ความสำคัญและให้ความจริงใจกับกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้การมีส่วนร่วมในการคิดการวางแผนและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาโรงเรียน โรงเรียนนั้น ๆ จะสามารถพัฒนาไปได้อย่างดีและเกิดความยั่งยืน ตลอดจนบทบาทของผู้ปกครองนักเรียน นอกจากนี้การประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจว่าโรงเรียนจะดำเนินการพัฒนาเป็นโรงเรียนสุขภาวะอย่างไร ซึ่งผู้ปกครองนักเรียนถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งที่โรงเรียนต้องชี้แจงทำความเข้าใจและพัฒนาสร้างความตระหนัก เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน (มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา, 2560) การดำเนินงานของโรงเรียนสุขภาวะด้านนักเรียนมีสุขภาวะ พบว่า ปีการศึกษา 2561 นักเรียนมีสุขภาวะเพิ่มขึ้นกว่าปีการศึกษา 2560 ทุกตัวบ่งชี้ และผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนสุขภาวะ 4 ด้าน พบว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยโดยรวมของการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะในปีการศึกษา 2561 สูงกว่าระดับคะแนนเฉลี่ยโดยรวมของการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะในปีการศึกษา 2560 ทั้งนี้เนื่องมาจากการดำเนินการรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยวิธีเชิงปริมาณและวิธีเชิงคุณภาพ ซึ่งมีการออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งและหลายวิธีการ ทำให้ผลการดำเนินงานของโรงเรียนสุขภาวะเพิ่มขึ้นทุกองค์ประกอบ สอดคล้องกับแนวคิดของยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือมีความมุ่งหมายที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานประจำให้ดีขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า 1. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ คือ (1) กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพครู (2) กลยุทธ์การสร้างศรัทธา (3) กลยุทธ์การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (4) กลยุทธ์ความเป็นหุ้นส่วน 2. ผลการดำเนินการตามกลยุทธ์การพัฒนาของรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ จำนวน 14 โครงการ พบว่าการดำเนินโครงการจริงที่ 1 ทั้ง 14 โครงการมีค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากในทุกโครงการ และวงจรที่ 2 มีค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากและมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากกว่าวงจรที่ 1 ทุกโครงการ 3. ผลการเปรียบเทียบการประเมินการดำเนินงานของโรงเรียนสุภาพะ พบว่า (1) การดำเนินงานของโรงเรียนสุภาพะด้านนักเรียนมีสุขภาวะ พบว่าปีการศึกษา 2561 นักเรียนมีสุขภาวะเพิ่มขึ้นกว่าปีการศึกษา 2560 ทุกตัวบ่งชี้ (2) ผลการดำเนินงานของโรงเรียนสุภาพะ 4 ด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยโดยรวมของตัวบ่งชี้การดำเนินงานโรงเรียนสุภาพะในปีการศึกษา 2561 สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของการดำเนินงานโรงเรียนสุภาพะในปีการศึกษา 2560 ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถเป็นนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาแนวใหม่ที่สามารถพัฒนาครู พัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ กลยุทธ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ให้สามารถตอบโจทย์การบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างดี 1.2 ควรมีการเสริมแรง สร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ตามศักยภาพทั้งนี้อาจเป็นไปในรูปของการให้มีโอกาสในการศึกษาต่อหรือเข้ารับการศึกษาอบรมตามโอกาสอันควร 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1 ควรมีการวิจัยโดยนำรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะไปทดลองใช้จริงในโรงเรียนที่มีลักษณะต่างพื้นที่กัน 2.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพจากโรงเรียนสุภาพะ ที่ประสบความสำเร็จโดยใช้ทฤษฎีฐานราก 2.3 ควรมีการศึกษาในบริบทโรงเรียนที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กัมพล เจริญรักษ์. (2560). รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะในโรงเรียนประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ในรายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- _____. (2559). โรงเรียนสุขภาวะตอบโจทย์ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. วารสารวิชาการ, 19(1), 30-43.
- จันทิมา ชูวานนท์. (2553). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารคณะวิชาภาษาต่างประเทศสำหรับมหาวิทยาลัยจัดตั้งใหม่ของรัฐในประเทศไทย. ในรายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ทองพิง ทานประสิทธิ์. (2552). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านหัวหนอง อำเภอกุฉิเยว จังหวัดชัยภูมิ. ในรายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประวิต เอราวรรณ์. (2545). การวิจัยปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้าวิชาการ.
- พูลสุข หิงคานนท์. (2540). การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. ในรายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2551). หลักการแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มนตรี, มิเกล กาไรซาบาล.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา. (2560). เครื่องมือพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะ. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยระบบการศึกษา.
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2537). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 17, 11-15.
- สมาน อัครภูมิ. (2549). การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาระดับจังหวัด. ในรายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2548). การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อชุมชนเข้มแข็งและเป็นสุขอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2546). นักสร้างเสริมสุขภาพต้องทำงานนอกกรอบของวงการสาธารณสุขแบบเดิม (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 18 ธันวาคม 2558, จาก <http://www.thaihealth.or.th>.

- Bardo, W. John, and J. John. Hartman. (1982). *Urban Sociology: A Systematic Introduction*. U.S.A.: F.E. Peacock Publishers.
- Cramer, S. F. (1998). *Collaboration*. Booton. MA: Allyn & Bacon.
- Eisner, E. (1976). Education Connoisseurship and Criticism: Their Form and Functions in Educational Evaluation. *Journal of Aesthetic Education or Education*, 10, 135-150.
- Hoy, W. K., Tarter, C. J., & Kottkamp, R. B. (1991). *Open schools/Healthy schools*. London: Measuring Organizational Climate, Newbury Park, CA: Sage.
- Keeves, J. P. (1988). *Educational Research, Methodology, and Measurement*. Oxford: Pergamum Press.
- Kemmis, S & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer* (3rd ed.). Victoria: Deakin University.
- Miles, M. B. (1965). *Change Process in the Public School*. Eugen, Oregon : Center for the Advanced Study of Education Administration.

การสังเคราะห์งานวิจัยเปรียบเทียบการฝึกสติ โยคะ และซิงก (ไทเก๊ก)
ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง*

SYNTHESIS OF RESEARCH ON THE COMPARATIVE EFFECTS OF
MEDITATION, YOGA, AND QIGONG (TAI CHI) ON DEPRESSION AND
ANXIETY IN STROKE PATIENTS

ฐาวรี ชันสำโรง¹, ขวัญเรือน ชัยนันท์², เจตต์ชญญา บุญเฉลียว³, ณฐา เมธาบุษยาร⁴,
ทิพย์สุคนธ์ ศรีลาธรรม⁵, สำราญ ชันสำโรง⁶ และ พงศ์พันธุ์ สุริยงค์⁷

Thawari Khansamrong¹, Kwanruen Chainan², Jetchanya Boonchaleo³,
Natha Methabutsayathon⁴, Tipsukon Srilatham⁵, Samran khansamrong⁶ and Pongpan Suriyong⁷

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻⁵Western University, Thailand

⁶มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

⁶Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus, Thailand

⁷มหาวิทยาลัยบูรพา

⁷Burapha University

Corresponding Author's Email: thawarikhan@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 25 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 27 มีนาคม 2568

Received 21 March 2025; Revised 25 March 2025; Accepted 27 March 2025

Citation:

* ฐาวรี ชันสำโรง, ขวัญเรือน ชัยนันท์, เจตต์ชญญา บุญเฉลียว, ณฐา เมธาบุษยาร, ทิพย์สุคนธ์ ศรีลาธรรม, สำราญ ชันสำโรง และ พงศ์พันธุ์ สุริยงค์. (2568). การสังเคราะห์งานวิจัยเปรียบเทียบการฝึกสติ โยคะ และซิงก (ไทเก๊ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 535-555.

Thawari Khansamrong, Kwanruen Chainan, Jetchanya Boonchaleo, Natha Methabutsayathon, Tipsukon Srilatham, Samran khansamrong and Pongpan Suriyong. (2025). Synthesis Of Research On The Comparative Effects Of Meditation, Yoga, And Qigong (Tai Chi) On Depression And Anxiety In Stroke Patients.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 535-555.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. ศึกษาคุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกสติ โยคะ และซิงก (ไทเก็ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง 2. เปรียบเทียบประสิทธิผลของการฝึกสติ โยคะ และซิงก (ไทเก็ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการทบทวนวรรณกรรมและวิธีปริทัศน์แบบพรรณนา (Narrative Review) จากงานวิจัยที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2567 จำนวนทั้งสิ้น 40 เรื่อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มตามลักษณะการวิจัย รูปแบบการฝึก และผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวล

ผลการวิจัยพบว่า

1. งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเชิงทดลอง และดำเนินการในต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 85
2. การฝึกสติมีประสิทธิผลในการลดภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวล รวมถึงช่วยควบคุมอารมณ์ได้ดี
3. โยคะมีผลดีต่อการลดความวิตกกังวล เสริมสร้างสมาธิ ความจำ และความสมดุลทางอารมณ์
4. ซิงก (ไทเก็ก) ช่วยลดภาวะซึมเศร้าและส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ หน่วยงานสาธารณสุขควรพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการนำแนวทางการแพทย์เสริมและทางเลือก เช่น การฝึกสติ โยคะ และซิงก (ไทเก็ก) มาใช้ควบคู่กับการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละราย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการฟื้นฟูสุขภาพจิตของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

คำสำคัญ: โรคหลอดเลือดสมอง, การฝึกสติ โยคะ และซิงก (ไทเก็ก), ภาวะซึมเศร้า, ความวิตกกังวล

Abstract

This research article aimed to 1. examine the characteristics of studies related to mindfulness, yoga, and qigong (Tai Chi) on depression and anxiety in stroke patients; and 2. compare the effectiveness of mindfulness, yoga, and qigong (Tai Chi) in reducing depression and anxiety in stroke patients. This

qualitative study conducted using a narrative review approach. Data were collected through literature review, synthesizing 40 research articles published between 2014 and 2024. The data were analyzed by categorizing studies based on their research design, intervention methods, and outcomes related to depression and anxiety.

The findings revealed that:

1. Most studies were experimental in design and conducted in foreign countries, accounting for 85%.
2. Mindfulness was effective in reducing depression and anxiety, as well as enhancing emotional regulation.
3. Yoga showed positive effects in reducing anxiety, and improving concentration, memory, and emotional balance.
4. Qigong (Tai Chi) was effective in alleviating depression and enhancing social relationships.

Based on these findings, it is recommended that public health agencies develop policies to promote the integration of complementary and alternative practices—such as mindfulness, yoga, and qigong (Tai Chi)—alongside conventional medical treatments. The selection of practices should consider the unique strengths of each method and be tailored to the individual needs of patients in order to enhance mental health rehabilitation for stroke patients.

Keywords: Stroke, Meditation, Yoga, Qigong (Tai Chi), Depression, Anxiety

บทนำ

โรคหลอดเลือดสมองเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญทั่วโลก โดยมีอัตราการเกิดสูงและเป็นสาเหตุสำคัญของความพิการในระยะยาว (World Health Organization, 2023) ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองต้องเผชิญกับผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวล ซึ่งเป็นภาวะที่พบบ่อยในผู้ป่วยหลังโรคหลอดเลือดสมอง โดยมีรายงานว่าประมาณร้อยละ 30-50 ของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองมีภาวะซึมเศร้าหรือความ

วิตกกังวลหลังเกิดโรค (Towfighi et al., 2017) อาการเหล่านี้สามารถลดคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและส่งผลกระทบต่อการฟื้นตัวทางร่างกายและจิตใจ แนวทางการรักษาภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองมักอาศัยการใช้ยาต้านซึมเศร้าและการทำจิตบำบัด อย่างไรก็ตาม การแพทย์เสริมและการแพทย์ทางเลือกได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากสามารถช่วยบรรเทาอาการเหล่านี้ได้โดยไม่ต้องพึ่งพายาเพียงอย่างเดียว (Ng et al., 2019) การฝึกสติ (Meditation) เป็นหนึ่งในแนวทางที่ได้รับการศึกษาและพบว่ามีประสิทธิภาพในการช่วยลดภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในกลุ่มผู้ป่วยเรื้อรัง รวมถึงผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง (Lawrence et al., 2013)

การฝึกสติเป็นกระบวนการฝึกสมาธิที่ช่วยให้บุคคลตระหนักรู้ถึงปัจจุบันและยอมรับความคิดและอารมณ์ของตนเองโดยปราศจากการตัดสิน (Kabat-Zinn, 1990) มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สนับสนุนว่าการฝึกสติสามารถช่วยลดระดับคอร์ติซอล (ฮอร์โมนความเครียด) และเพิ่มระดับสารสื่อประสาทที่เกี่ยวข้องกับภาวะอารมณ์ที่ดีขึ้น (Gotink et al., 2015) นอกจากนี้ การฝึกสดียังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ลดความเครียด และเพิ่มสมาธิและการรับรู้ทางจิต (Zeidan et al., 2010) ทำให้ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองสามารถปรับตัวต่อภาวะเรื้อรังและลดความทุกข์ทางจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าจะมีหลักฐานสนับสนุนว่าการฝึกสติสามารถเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการบำบัดภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง แต่ยังมีข้อจำกัดด้านจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาในบริบทของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองโดยเฉพาะ ดังนั้น คำถามการวิจัยนี้คือ การฝึกสติ โยคะ และชี่กง (ไทเก็ก) มีประสิทธิผลเพียงใดต่อการลดภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง การวิจัยครั้งนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของการฝึกสติ และประเมินประสิทธิผลของการฝึกสติต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง รวมทั้งข้อค้นพบที่น่าสนใจอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง และขยายผลไปยังผู้ป่วยกลุ่มอื่นหรือประชาชนที่มีภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวล ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาคุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกสติ โยคะ และชี่กง (ไทเก็ก) ต่อภาวะ

ซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

2. เปรียบเทียบประสิทธิภาพของการฝึกสติ โยคะ และชี่กง (ไทเก็ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้มุ่งเน้นการสำรวจแนวทางการฝึกสติ การทำสมาธิ และแนวทางอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตและการพัฒนาทางวิชาชีพในบริบทที่แตกต่างกัน โดยพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนกรอบแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการฝึกสติ โยคะ และชี่กง (ไทเก็ก) ในการบรรเทาภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ดังนี้

Anantavorawong (2022) ตรวจสอบผลกระทบของกลุ่มบำบัดทางสังคมที่เน้นการฝึกสติที่มีต่อการปรับปรุงความสัมพันธ์ในครอบครัวของวัยรุ่นที่มีภาวะสมาธิสั้น ผลการศึกษาพบว่าการฝึกสติที่มีโครงสร้างสามารถพัฒนาการควบคุมอารมณ์และทักษะทางสังคม ส่งผลให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของการฝึกสติในการเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตใจของกลุ่มที่ต้องการการสนับสนุนทางอารมณ์

นอกจากนี้ Prakobboon (2022) ยังกล่าวถึงบทบาทของการทำสมาธิในการส่งเสริมสุขภาพจิตและความสุขในช่วงการระบาดของ COVID-19 การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติสมาธิสามารถช่วยปลูกฝังความสงบภายในและความยืดหยุ่นทางจิตใจ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการรับมือกับภาวะวิกฤติ การค้นพบนี้สามารถนำไปเชื่อมโยงกับการใช้การทำสมาธิเพื่อช่วยบรรเทาภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองได้

ในด้านการพัฒนาทางอาชีพ Ninphong (2024) ศึกษาผลของการฝึกอบรมจริยธรรมและการไต่ตรองต่อการพัฒนาวิชาชีพของครูฝึกสอน ผลการวิจัยพบว่าการไต่ตรองตนเองและการตระหนักรู้ทางจริยธรรมช่วยส่งเสริมการเติบโตทางวิชาชีพและความพร้อมของครูสำหรับบทบาทในอนาคต การศึกษานี้เน้นถึงคุณค่าของการไต่ตรองและการพัฒนาสติในกระบวนการเติบโตของบุคคล

ในบริบทของกีฬาระดับสูง Wang et al. (2024) ได้เสนอแนวทางสำหรับการจัดการความเหนื่อยล้าทางจิตใจในนักกีฬาแบบมีนันทนมี้ออาชีพ โดยศึกษาความต้องการทางจิตใจของนักกีฬาและนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ช่วยรักษาสุขภาพจิตของพวกเขา การศึกษานี้เน้นให้เห็น

ถึงความสำคัญของสุขภาพจิตในบริบทที่มีความกดดันสูง และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการฟื้นฟูสุขภาพจิตของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองได้เช่นกัน

จากการทบทวนงานวิจัยข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการฝึกสติ การทำสมาธิ และแนวทางที่เกี่ยวข้องมีศักยภาพในการส่งเสริมสุขภาพจิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตในกลุ่มประชากรที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ที่มุ่งเน้นไปที่ผลกระทบของการฝึกสติ โยคะ และชี่กง (ไทเก็ก) ในการลดภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

วิธีการวิจัย

แบบวิจัย เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยวิธีปริทัศน์แบบพรรณนา (Narrative Synthesis)

กลุ่มเป้าหมาย เป็นรายงานการวิจัย บทความวิจัย ปริทัศน์นิพนธ์ และงานวิจัยเผยแพร่ผ่านสื่อสาธารณะเกี่ยวกับการฝึกสติ โยคะ และชี่กง (ไทเก็ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่เผยแพร่ตีพิมพ์ในประเทศและต่างประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2567 สืบค้นงานวิจัยจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เช่น PubMed, ScienceDirect, Google Scholar และ SpringerLink

เกณฑ์การคัดตัวอย่างเข้าโครงการวิจัย : (1) เป็นรายงานวิจัยที่ตีพิมพ์ด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยหลอดเลือดสมองด้วยการแพทย์ทางเลือกที่ใช้การฝึกสติ โยคะ และชี่กง (ไทเก็ก) (2) เป็นรายงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2567

เกณฑ์การคัดตัวอย่างออกจากโครงการวิจัย : (1) เป็นรายงานวิจัยที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์ (2) เป็นรายงานวิจัยที่สืบค้นได้เฉพาะบทความย่อ

ตารางที่ 1 เกณฑ์คัดเลือกตัวอย่างเข้าและออกโครงการวิจัย (Inclusion / Exclusion Criteria)	
ประเภทเกณฑ์	รายละเอียด
■ เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria)	1. รายงานวิจัยที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ 2. มีเนื้อหาเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองโดยใช้การแพทย์ทางเลือก ได้แก่ การฝึกสติ โยคะ หรือชี่กง (ไท

	<p>เก็ก)</p> <p>3. ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2557 – 2567</p>
<p>■ เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)</p>	<p>1. รายงานวิจัยที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน</p> <p>2. รายงานวิจัยที่มีเพียงบทคัดย่อ ไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาฉบับเต็มได้</p>
<p>■ ผู้ประเมินคุณภาพ</p>	<p>นักวิจัย 2 คน ทำการประเมินอย่างอิสระ และตรวจสอบความสอดคล้องร่วมกัน หากมีความเห็นไม่ตรงกันจะมีนักวิจัยคนที่ 3 เป็นผู้ตัดสิน</p>
<p>■ เครื่องมือประเมินคุณภาพ</p>	<p>ใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัยตามระบบ GRADE (Grading of Recommendations, Assessment, Development and Evaluation)</p> <p>โดยพิจารณา 5 ด้านหลัก ได้แก่:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ความเสี่ยงของอคติ (Risk of bias) • ความไม่สอดคล้องกันของผล (Inconsistency) • ความไม่แม่นยำ (Imprecision) • ความไม่ตรงประเด็น (Indirectness) • ความเอนเอียงจากสิ่งพิมพ์ (Publication bias)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย ประกอบด้วย 8 ส่วน ได้แก่ (1) หัวข้อวิจัย (2) คณะผู้วิจัย (3) ปีที่พิมพ์ (4) ประเภทของงานวิจัย (5) วัตถุประสงค์ของงานวิจัย (6) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (7) ผลการวิจัย/ข้อค้นพบ และ (8) ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการสังเคราะห์งานวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้กลยุทธ์ PICOT เป็นแนวทางดำเนินการวิจัย ดังนี้ (1) P (Participant) รายงานการวิจัยเกี่ยวกับการฝึกสติ โยคะ และชี่กง (ไทเก็ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2557 – 2567 (2) I (Intervention) คำสำคัญที่ใช้ในการค้นหา เช่น การฝึกสติ โยคะ ชี่กง ไทเก็ก ภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง Meditation-Based Stress Reduction (MBSR),

Tai Chi, Yoga, Stroke Recovery (3) C (Comparison) ไม่มีการเปรียบเทียบ (4) O (Outcome) ผลของการฝึกสติ โยคะ และซิงก (ไทเก๊ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง และ (5) T (Time) ช่วงเวลาการสืบค้นระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2567

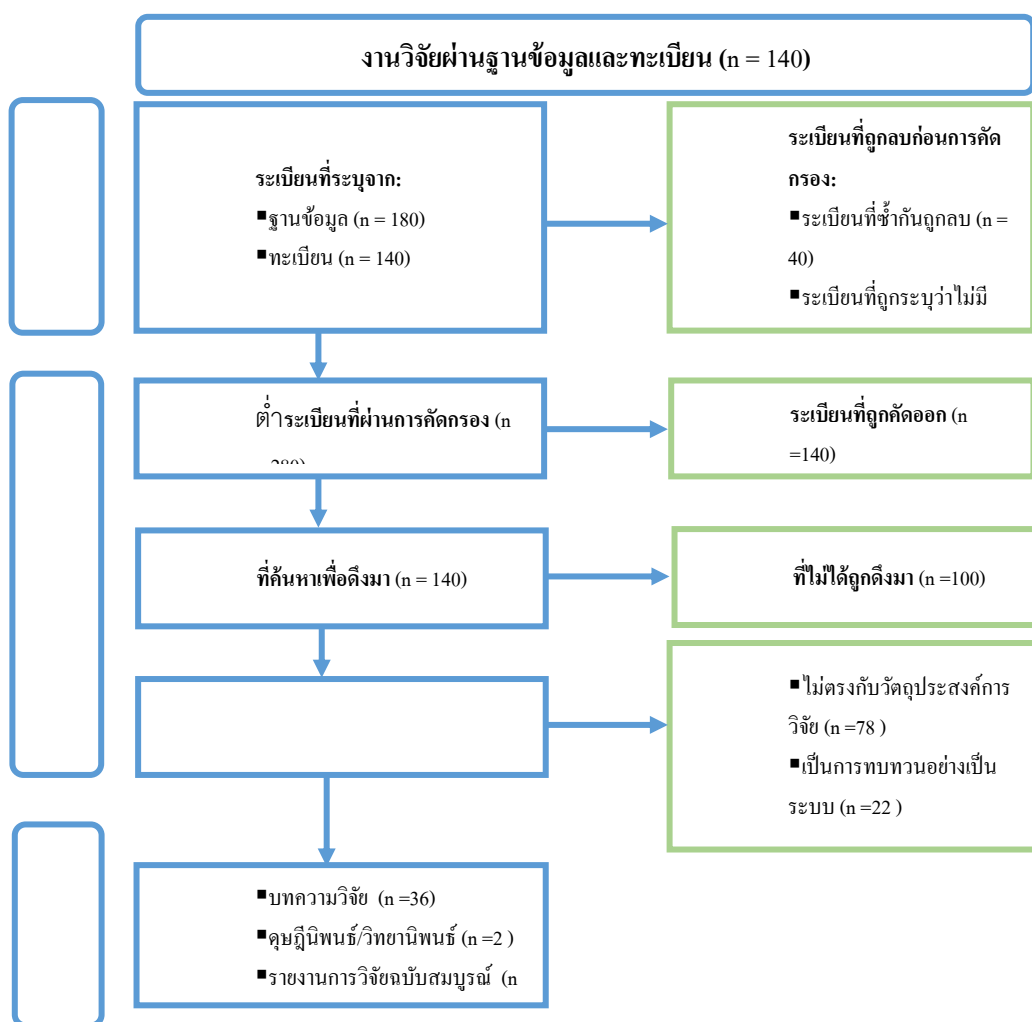
การเก็บรวบรวมและตรวจสอบข้อมูล มีแนวทางในการดำเนินการวิจัยใช้แนวปฏิบัติ (Guideline) ของ Cochrane ดังนี้:

1. วิธีการสืบค้น คณะผู้วิจัยค้นหางานวิจัยในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เช่น PubMed, ScienceDirect, Google Scholar, SpringerLink โดยไม่จำกัดภาษา วันที่ของการค้นหาล่าสุดคือ 15 พฤษภาคม 2567

2. เกณฑ์การคัดเลือก คณะผู้วิจัยรวมการศึกษาประเภท Randomised trials, Non-randomised trials และการวิจัยเชิงคุณภาพที่ประเมินผลของการฝึกสติ โยคะ และซิงก (ไทเก๊ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

3. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยทำการประเมินคุณภาพของงานวิจัยโดยใช้วิธีการ GRADE และนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบบรรยายในแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย (Summary of Findings) ได้จำนวนงานวิจัยเพื่อสังเคราะห์จำนวน 40 เรื่อง/ชิ้น (ดังแสดงใน PRISMA Flowchart version 2020 ภาพที่ 1)

การรับรองจริยธรรมการวิจัย ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เลขที่ WTU 2566-0006 รหัสโครงการ HE-WTU-ER 2566-00006 เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2566

ภาพที่ 1 แผนผังการคัดกรองและเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกสติ โยคะ และซิงก (ไทเก็ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีจำนวนทั้งหมด 40 เรื่อง/ชิ้น เป็นงานวิจัยในประเทศ 6 เรื่อง (ร้อยละ 15) และต่างประเทศ 34 เรื่อง (ร้อยละ 85) ปีที่เผยแพร่ตีพิมพ์มากที่สุดคือ ปีพ.ศ. 2561 (ร้อยละ 20) รองลงมาคือ ปีพ.ศ. 2562 (ร้อยละ 17.5) และ ปีพ.ศ. 2558 (ร้อยละ 12.5) เป็นบทความวิจัยมากที่สุด (ร้อยละ 90) รองลงมาคือ วิทยานิพนธ์/

วิทยานิพนธ์ (ร้อยละ 7.5) และรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ (ร้อยละ 2.5) ตามลำดับ และเป็น การวิจัยเชิงทดลองมากที่สุด (ร้อยละ 85) รองลงมาคือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (ร้อยละ 12.5) และการวิจัยแบบผสมผสาน (ร้อยละ 2.5)

2. การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการฝึกสติ โยคะ และซึ๊ง (ไทเก็ก) ต่อภาวะ ซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลของการฝึกสติ โยคะ และซึ๊ง (ไทเก็ก) ต่อภาวะ ซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสรุปเปรียบเทียบประสิทธิผลของการฝึกสติ โยคะ และซึ๊ง (ไทเก็ก) ต่อภาวะ ซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง			
ด้านที่ประเมิน	การฝึกสติ	โยคะ	ซึ๊ง (ไทเก็ก)
■ ภาวะซึมเศร้า	ระดับสูง (ช่วยลดได้ดี)(Merriman et al., 2015; Jani et al., 2018; Wang et al., 2019)	ระดับปานกลาง (มีผลต่ออารมณ์)(Immink et al., 2014; Haiying & Lirong, 2018; Schmid et al., 2014)	ระดับสูง (ช่วยลดได้ดี)(Xie et al., 2018; Lee et al., 2014; Kim et al., 2015)
■ ความวิตกกังวล	ระดับสูง (ช่วยลดความวิตกกังวล)(Jani et al., 2018; Wathugala et al., 2019; Merriman et al., 2015)	ระดับสูง (ช่วยเสริมสมาธิ)(Immink et al., 2014; Haiying & Lirong, 2018; Van Puymbroeck et al., 2014)	ระดับปานกลาง (ช่วยสร้างสมดุล)(Xie et al., 2018; Lee et al., 2014 มงคล ศรีวิวัฒน์ และคณะ, 2558)
■ สมาธิและความจำ	ระดับปานกลาง (ช่วยเสริมการรับรู้)(Carrico et al., 2019; Weeranan, 2018; Jani et al., 2018)	ระดับสูง (พัฒนาสมาธิและความจำ)(Haiying & Lirong, 2018; Gothe et al., 2016; Portz et al., 2018)	ระดับปานกลาง (ช่วยให้จิตใจสงบ)(Pan et al., 2017; Yang et al., 2016; Xie et al., 2018)

■ ความสมดุลทางอารมณ์	ระดับสูง (ช่วยควบคุมอารมณ์) (Wathugala et al., 2019; Jani et al., 2018; Wang et al., 2019)	ระดับสูง (ช่วยลดความเครียด)(Harris et al., 2019; Immink et al., 2014; Portz et al., 2018)	ระดับปานกลาง (ส่งเสริมความสงบ) (Kim et al., 2015; มงคล ศรีวิวัฒน์ และคณะ, 2558; Xie et al., 2018)
■ ความสัมพันธ์ทางสังคม	ระดับปานกลาง (เสริมการรับรู้ตนเอง) (Jani et al., 2018; Merriman et al., 2015; Wang et al., 2019)	ระดับปานกลาง (ช่วยลดความโดดเดี่ยว) (Harris et al., 2019; Van Puymbroeck et al., 2014; Portz et al., 2018)	ระดับสูง (ช่วยเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม) (มงคล ศรีวิวัฒน์ และคณะ, 2558; Kim et al., 2015; Xie et al., 2018)

จากตารางที่ 1 ชี้ให้เห็นว่า การฝึกสติมีประสิทธิภาพสูงในการลด ภาวะซึมเศร้า และความวิตกกังวล โดยเฉพาะในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีอาการในระดับปานกลางถึงรุนแรง (Merriman et al., 2015; Jani et al., 2018; Wang et al., 2019) ทั้งนี้ ยังช่วยเสริมการควบคุมอารมณ์และลดความเครียดได้อย่างชัดเจน (Wathugala et al., 2019) รวมถึงพัฒนาสมาธิ ความจำ และการรับรู้ตนเองได้ในระดับหนึ่ง (Carrico et al., 2019; Weeranan, 2018; Jani et al., 2018) แม้ว่าผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมจะไม่เด่นชัด แต่ก็มีแนวโน้มในการส่งเสริมการตระหนักรู้ตนเองและลดความโดดเดี่ยว (Merriman et al., 2015; Jani et al., 2018; Wang et al., 2019)

ในขณะที่ โยคะ ชี้ชัดว่า มีประสิทธิผลเด่นชัดในการลดความวิตกกังวล (Immink et al., 2014; Haiying & Lirong, 2018; Van Puymbroeck et al., 2014) และช่วยพัฒนาความจำและสมาธิ ได้อย่างมีนัยสำคัญ (Haiying & Lirong, 2018; Gothe et al., 2016; Portz et al., 2018) รวมถึงส่งเสริมความสมดุลทางอารมณ์ (Harris et al., 2019; Immink et al., 2014) อีกทั้งช่วยลดความเครียดในผู้ป่วยได้ (Portz et al., 2018) แต่ประสิทธิผลต่อภาวะซึมเศร้าแม้อยังไม่โดดเด่นเท่าการฝึกสติและซิงก์ อย่างไรก็ตาม โยคะช่วยให้ภาวะซึมเศร้าเปลี่ยนแปลงในทางบวก ประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลาง (Schmid et al., 2014) ด้าน

ความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า โยคะช่วยให้ผู้ป่วยรู้สึกเชื่อมโยงกับกลุ่มมากขึ้น (Harris et al., 2019; Van Puymbroeck et al., 2014; Portz et al., 2018)

สำหรับ ชีง (ไทเก็ก) พบประสิทธิผลที่ชัดเจนในการลดภาวะซึมเศร้า โดยเฉพาะเมื่อฝึกอย่างต่อเนื่องในชุมชน (Xie et al., 2018; Lee et al., 2014; Kim et al., 2015) และยังช่วยสร้างสมดุลจิตใจและการผ่อนคลายทางอารมณ์ให้ผู้ป่วยด้วย (Kim et al., 2015; มงคล ศรีวิวัฒน์ และคณะ, 2558) อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพต่อการลดความวิตกกังวลยังอยู่ในระดับปานกลาง (Xie et al., 2018; มงคล ศรีวิวัฒน์ และคณะ, 2558) จุดเด่นที่สำคัญของชีง (ไทเก็ก) คือ การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมที่ชัดเจน เนื่องจากการฝึกมักเป็นกลุ่ม ช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์และการเข้าสังคมที่ดีขึ้น (Xie et al., 2018; Kim et al., 2015; มงคล ศรีวิวัฒน์ และคณะ, 2558) นอกจากนี้ ยังมีประสิทธิผลต่อความสงบภายในใจและพัฒนาสมาธิ อยู่ในระดับปานกลางอีกด้วย (Pan et al., 2017; Yang et al., 2016)

โดยสรุป การฝึกสติมีประสิทธิผลสูงในการลดภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล และควบคุมอารมณ์ โยคะมีประสิทธิผลสูงในการลดความวิตกกังวล เสริมสมาธิ ความจำ และควบคุมอารมณ์ และ ชีง (ไทเก็ก) มีประสิทธิผลสูงในการลดภาวะซึมเศร้า ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และความผ่อนคลายสงบภายในใจ

อภิปรายผล

จากการสังเคราะห์ประสิทธิผลของการฝึกสติ โยคะ และชีง (ไทเก็ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกสติ โยคะ และชีง (ไทเก็ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ผลการวิจัยพบว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยหลอดเลือดสมองด้วยการฝึกสติ โยคะ และชีง (ไทเก็ก) ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเชิงทดลอง (ร้อยละ 85) เนื่องจากโรคนี้มีความซับซ้อนและต้องใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการพัฒนาวิธีบำบัดที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งงานวิจัยส่วนใหญ่ทำการวิจัยในต่างประเทศ จึงควรส่งเสริมการศึกษาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับบริบทและภูมิปัญญาไทย

2. การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการฝึกสติ โยคะ และชีง (ไทเก็ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผล

ของการฝึกสติ โยคะ และชี่กง (ไทเก๊ก) ต่อภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ทั้ง 3 วิธีมีผลเชิงบวกต่อการลดภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โดยแต่ละวิธีมีจุดเด่นที่แตกต่างกันซึ่งสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้ป่วย ดังนี้

2.1 การฝึกสติ (Meditation) การฝึกสติแสดงให้เห็นถึง ประสิทธิภาพสูงในการลดภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวล ในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โดยเฉพาะในผู้ที่มีอาการในระดับปานกลางถึงรุนแรง ทั้งยังช่วยพัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์และคุณภาพชีวิตโดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญ (Merriman et al., 2015; Jani et al., 2018; Wang et al., 2019) การฝึกสติช่วยให้ผู้ป่วยตระหนักรู้ต่ออารมณ์ของตนเองและสามารถอยู่กับปัจจุบันได้ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความสงบและลดความเครียด (Aghaie et al., 2021) ข้อพิจารณาในการเลือกใช้ การฝึกสติเหมาะสำหรับผู้ป่วยที่มีข้อจำกัดด้านร่างกาย เช่น ผู้สูงอายุ หรือผู้ป่วยอัมพฤกษ์ที่ยังไม่สามารถเคลื่อนไหวได้สะดวก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เน้นการฝึกจิตใจ ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวมาก

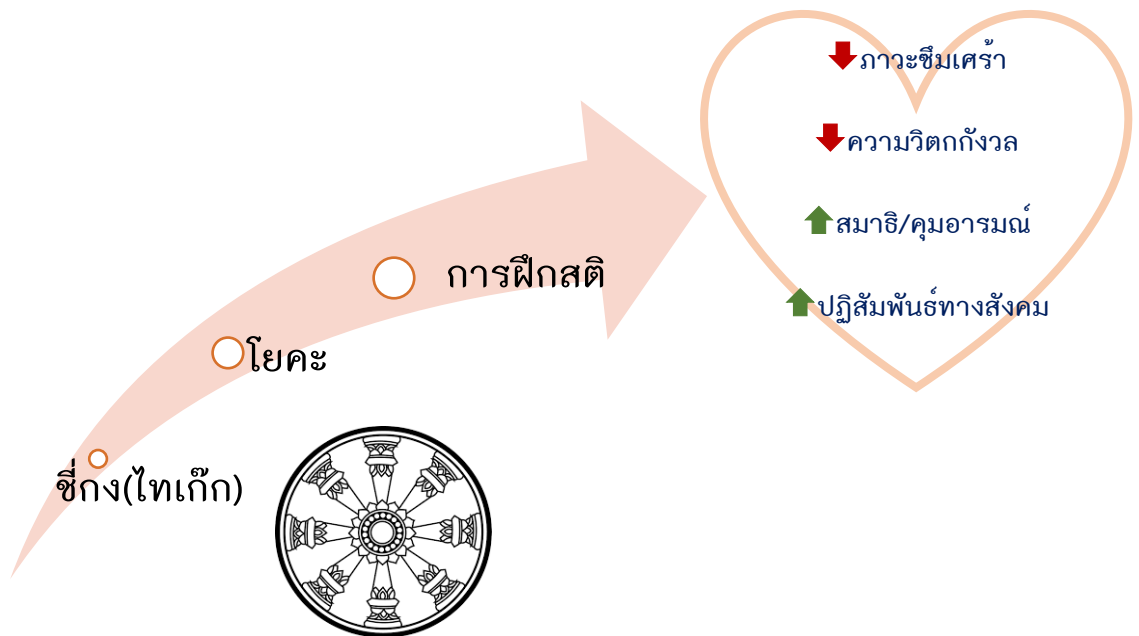
2.2 โยคะ (Yoga) โยคะมีประสิทธิภาพสูงในการลดความวิตกกังวล เพิ่มสมาธิ ความจำ และความสมดุลทางอารมณ์ โดยเน้นการเคลื่อนไหวช้า ควบคู่กับการหายใจและการมีสติ (Haiying & Lirong, 2018; Immink et al., 2014; Gothe et al., 2016; Portz et al., 2018) ซึ่งช่วยให้ผู้ป่วยมีสมาธิและความมั่นคงทั้งทางกายและใจ ส่งผลดีต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายและลดความเครียด (Harris et al., 2019; Van Puymbroeck et al., 2014) ข้อพิจารณาในการเลือกใช้ โยคะเหมาะสำหรับผู้ป่วยที่สามารถเคลื่อนไหวได้บางส่วน เช่น ผู้ป่วยที่อยู่ในช่วงฟื้นฟูหลังอัมพฤกษ์ หรือผู้สูงอายุที่ยังมีสมรรถภาพร่างกายดีพอสมควร การฝึกโยคะสามารถปรับท่าทางตามความสามารถของแต่ละบุคคลได้

2.3 ชี่กง (ไทเก๊ก) (Qigong / Tai Chi) ชี่กงหรือไทเก๊กมีจุดเด่นในการ ลดภาวะซึมเศร้า เสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม และช่วยเรื่องความสมดุลร่างกาย เนื่องจากการเคลื่อนไหวที่ช้า สม่่าเสมอ และประสานกับการหายใจ (Xie et al., 2018; Kim et al., 2015; มงคล ศรีวัฒน์ และคณะ, 2558) นอกจากนี้การฝึกเป็นกลุ่มยังช่วยให้ผู้ป่วยเกิดการมีส่วนร่วม และเชื่อมโยงกับสังคม ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาวะทางจิตใจและลดความโดดเดี่ยว (Lee et al., 2014) ข้อพิจารณาในการเลือกใช้ ชี่กง (ไทเก๊ก) เหมาะสำหรับผู้ป่วยที่สามารถยืนและเคลื่อนไหวได้ดี เช่น กลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ในระยะฟื้นฟูที่มีความมั่นคงทางการทรงตัว การฝึกชี่กง

ยังเหมาะกับกิจกรรมกลุ่มในชุมชนหรือศูนย์ฟื้นฟู

เห็นได้ว่า การฝึกสติ โยคะ และซิงก (ไทเก็ก) เป็นการแพทย์เสริมและการแพทย์ทางเลือกที่ส่งเสริมสุขภาพจิตได้อย่างมีประสิทธิภาพในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โดยการฝึกสติเหมาะกับผู้ป่วยที่ต้องการควบคุมอารมณ์และมีข้อจำกัดทางกายภาพ โยคะเหมาะกับผู้ป่วยที่ต้องการฟื้นฟูทั้งร่างกายและจิตใจควบคู่กัน ส่วนซิงก (ไทเก็ก) เหมาะกับผู้ป่วยที่ต้องการพัฒนาเรื่องการทรงตัวและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเลือกใช้แนวทางใดแนวทางหนึ่งควรพิจารณาจากสภาพร่างกาย จิตใจ และความพร้อมของผู้ป่วยแต่ละราย เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เหมาะสมและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

โมเดลแนวทางเลือกเสริมสุขภาพจิตผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า การฝึกสติ โยคะ และซิงก (ไทเก็ก) มีประสิทธิภาพในการลดภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โดยแต่ละแนวทางมีจุดเด่นเฉพาะที่สามารถเลือกใช้ได้ตามลักษณะของผู้ป่วย เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้จริง จึงขอ

เสนอแนะแยกตามกลุ่มเป้าหมายดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานสาธารณสุข

1. ควรจัดให้มี โปรแกรมการฝึกสติ หรือโปรแกรมโยคะ หรือโปรแกรมชี่กง (ไทเก๊ก) หรือโปรแกรมแบบบูรณาการระหว่างการฝึกสติ โยคะ และชี่กง (ไทเก๊ก) ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โดยเน้นให้ เข้าถึงง่าย ทั้งในระดับชุมชนและสถานพยาบาล
2. ควรบูรณาการแนวทางเหล่านี้เข้ากับระบบการรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบัน เพื่อเสริมประสิทธิภาพในการดูแลผู้ป่วยทั้งด้านกายและจิต
3. ควรมีการอบรมบุคลากรสาธารณสุข ให้สามารถแนะนำและส่งเสริมการใช้แนวทางเหล่านี้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับครอบครัวและชุมชน

1. ควรส่งเสริมให้ผู้ป่วยที่มีภาวะซึมเศร้าระดับปานกลางถึงระดับรุนแรง ได้รับการฝึกสติเป็นประจำ เนื่องจากมีประสิทธิภาพสูงในการลดภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล และช่วยให้ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น
2. ควรนำโยคะมาใช้กับผู้ป่วยที่มีความวิตกกังวลสูง หรือมีภาวะเครียดร่วม เนื่องจากโยคะสามารถช่วยพัฒนาสมาธิ ความจำ และความสมดุลทางอารมณ์ได้ดี
3. ควรสนับสนุนให้ผู้ป่วยฝึกชี่กง (ไทเก๊ก) โดยเฉพาะผู้ที่ต้องการเสริมการทรงตัวหรือมีความโดดเด่นทางสังคม เพราะชี่กงช่วยลดภาวะซึมเศร้าและส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมในกลุ่มผู้สูงอายุได้ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัยและสถาบันการศึกษา

1. ควรส่งเสริมการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลระยะยาวของการฝึกสติ โยคะ และชี่กง (ไทเก๊ก) ในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง รวมถึงศึกษากลไกทางสรีรวิทยาที่เกี่ยวข้อง
2. ควรพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมหรือโปรแกรมวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการแนวทางการแพทย์ทางเลือกกับสุขภาพจิตผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง
3. ควรส่งเสริมให้มีการประเมินคุณภาพของงานวิจัยด้วยเกณฑ์มาตรฐาน (เช่น GRADE) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้เชิงปฏิบัติได้จริง

ข้อจำกัดของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้อาจมีข้อจำกัดในแง่ของวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ รวมถึงอาจเกิดอคติจากรูปแบบการศึกษาและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วย อย่างไรก็ตาม ความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยจะเกิดขึ้นได้จากการประเมินคุณภาพของงานวิจัยที่มีจำนวนมากพอ และจากคณะผู้วิจัยที่มีความรู้ความเข้าใจในการสังเคราะห์งานวิจัยเหล่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- นันทนา สุภาพคำ & วิทยา ทองดี. (2565). การบำบัดโรคซึมเศร้าด้วยการเจริญสติ. *พรประภา สุทธิจิตร*. (2563). *ไทเก๊ก: การบริหารกายเพื่อการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุ*. *วารสารพุทธนวัตกรรมการบริหารคน*, 1(1), 39-51.
- มงคล ศรีวัฒน์, สุธีร์ รัตนมงคลกุล, พิมลพร เขาวนไผ่พจน์, จิรวรรณ ตั้งจิตเมธี, ศุภลักษณ์ เข้มทอง, & กิติ ยิ่งยงใจสุข. (2558). *ไทเก๊กเพื่อการบำบัดฟื้นฟูผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเรื้อรัง*. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- วันวิสาข์ สายสนั่น ณ อยู่ธยา, อานนท์ วรยิ่งยง, & ธนันต์ ศุภศิริ. (2559). ซึ่งกับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ. *วารสารสหเวชศาสตร์*, 1(1), 33-38.
- วิภาพร ขาวนวล & ทศนา ชูวรรณะปรกรณ์. (2560). ผลของโปรแกรมการสอนและการเจริญสติแบบเคลื่อนไหวต่อความวิตกกังวลของผู้สูงอายุก่อนได้รับการตรวจสอบกล้องระบบทางเดินปัสสาวะ. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 9(2), 33-42.
- ศิโรรัตน์ แก้ววงศ์. (2561). ผลของโปรแกรมการบำบัดทางปัญญานบนพื้นฐานของสติต่อภาวะซึมเศร้าของผู้ป่วยที่รอรับการผ่าตัดปลูกถ่ายตับ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อานนท์ อุส่าห์เพียร. (2562). ผลฉับพลันของการหายใจแบบโยคะที่มีต่อความเครียดและคลื่นไฟฟ้าสมองในบุคคลวัยก่อนเกษียณ. *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (ChulaETD)*, 9497. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/9497>
- อารียา นิลสัน. (2564). *ผลของการใช้โปรแกรมโยคะแบบสร้างสติระลึกรู้ร่วมกับเทคนิคบางประการทางการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมที่มีต่อความวิตกกังวลของบุคคลวัยทำงาน*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์). บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- Aghaie, N., SeyedAlinaghi, S., Montazeri, A., & Moghadam, Z. B. (2021). Effectiveness of mindfulness-based stress reduction training on resilience in Iranian HIV-positive women: A clinical trial. *HIV & AIDS Review*, 20(3), 195-200. <https://doi.org/10.5114/hivar.2021.108834>
- Beauchamp, J. E. S., Sharrief, A., Chaoul, A., Casameni Montiel, T., Love, M. F., Cron, S., Prossin, A., Selvaraj, S., Dishman, D., & Savitz, S. I. (2023). Feasibility of a meditation intervention for stroke survivors and informal caregivers: A randomized controlled trial. *BMC Psychology*, 11(9). <https://doi.org/10.1186/s40359-022-01031-z>
- Carrico, C., Howell, D., Patterson, J., Andreatta, R., & Sawaki, L. (2019). *Mantra Meditation To Improve Chronically Impaired Attention After Stroke: An Ongoing Trial Using Single-Case Research Design*. The American Journal of Occupational Therapy, 73. <https://doi.org/10.5014/ajot.2019.73S1-PO4013>
- Gotink, R. A., Chu, P., Busschbach, J. J., Benson, H., Fricchione, G. L., & Hunink, M. M. (2015). Standardised mindfulness-based interventions in healthcare: An overview of systematic reviews and meta-analyses of RCTs. *PLoS One*, 10(4), e0124344.
- Haiying, J., & Lirong, Y. (2018). *Effect of Yoga Exercise on Cognitive Ability and Motor Function Recovery in Stroke Patients*. NeuroQuantology, 16(6), 822–827. <https://doi.org/10.14704/nq.2018.16.6.1545>
- Harris, A., Austin, M., Blake, T. M., & Bird, M. L. (2019). *Perceived benefits and barriers to yoga participation after stroke: A focus group approach*. Complementary Therapies in Clinical Practice, 34, 153–156. <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2018.12.005>
- Immink, M. A., Hillier, S., & Petkov, J. (2014). *A randomized controlled trial of yoga for chronic post-stroke hemiparesis: Motor function, mental health*

- and quality of life outcomes*. Topics in Stroke Rehabilitation, 21(3), 256–271. <https://doi.org/10.1310/tsr2103-256>
- Jani, B. D., Simpson, R., Lawrence, M., Simpson, S. A., & Mercer, S. W. (2018). *Acceptability of mindfulness from the perspective of stroke survivors and caregivers: A qualitative study*. Pilot and Feasibility Studies, 4, 57. <https://doi.org/10.1186/s40814-018-0244-1>
- Ji, H., & Yu, L. (2018). Effect of Yoga Exercise on Cognitive Ability and Motor Function Recovery in Stroke Patients. *NeuroQuantology*, 16(6), 822-827. <https://doi.org/10.14704/nq.2018.16.6.1545>
- Kabat-Zinn, J. (1990). *Full catastrophe living: Using the wisdom of your body and mind to face stress, pain, and illness*. New York: Delacorte.
- Kim, H. Y., Kim, Y. L., & Lee, S. M. (2015). *Effects of therapeutic Tai Chi on balance, gait, and quality of life in chronic stroke patients*. International Journal of Rehabilitation Research, 38(2), 156–161. <https://doi.org/10.1097/MRR.000000000000103>
- Lai, Y.-T., Lin, C.-H., Hsieh, C. C., Yang, J.-C., Tsou, H.-H., Lin, C.-C., Li, S.-Y., Chan, H.-L., & Liu, W.-S. (2022). Combining Yoga Exercise with Rehabilitation Improves Balance and Depression in Patients with Chronic Stroke: A Controlled Trial. *Applied Sciences*, 12(2), 922. <https://doi.org/10.3390/app12020922>
- Lawrence, M., Booth, J., Mercer, S., & Crawford, E. (2013). A systematic review of the benefits of mindfulness-based interventions following transient ischemic attack and stroke. *International Journal of Stroke*, 8(6), 465–474.
- Merriman, J., Walker-Bircham, S., Easton, S., & Maddicks, R. (2015). *The Development of a Mindfulness Group for Stroke Patients: A Pilot Study*. Journal Clinical Psychology Forum, 267, 26–30.
- Ng, Q. X., Venkatanarayanan, N., & Ho, C. Y. (2019). Clinical use of mindfulness in reducing depression and anxiety across various medical conditions – A

- meta-analysis. *Journal of Psychiatric Research*, 115, 477–484.
- Pan, S., Kairy, D., Corriveau, H., & Tousignant, M. (2017). *Adapting Tai Chi for Upper Limb Rehabilitation Post Stroke: A Feasibility Study*. *Medicines*, 4(4), 72. <https://doi.org/10.3390/medicines4040072>
- Portz, J. D., Waddington, E., Adler, K. E., Van Puymbroeck, M., & Schmid, A. A. (2018). *Self-Management and Yoga for Older Adults with Chronic Stroke: A Mixed-Methods Study of Physical Fitness and Physical Activity*. *Clinical Gerontologist*, 41(4), 374–381. <https://doi.org/10.1080/07317115.2017.1410107>
- Schmid, A. A., Miller, K. K., Van Puymbroeck, M., & DeBau-Sprague, E. (2014). Yoga leads to multiple physical improvements after stroke, a pilot study. *Complementary Therapies in Medicine*, 22(6), 994–1000. <https://doi.org/10.1016/j.ctim.2014.09.005>
- Song, R., Park, M., Jang, T., Oh, J., & Sohn, M. K. (2021). Effects of a Tai Chi-Based Stroke Rehabilitation Program on Symptom Clusters, Physical and Cognitive Functions, and Quality of Life: A Randomized Feasibility Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(10), 5453. <https://doi.org/10.3390/ijerph18105453>
- Towfighi, A., Ovbiagele, B., El Hussein, N., Hackett, M. L., Jorge, R. E., Kissela, B. M., ... & Williams, L. S. (2017). Poststroke depression: A scientific statement for healthcare professionals from the American Heart Association/American Stroke Association. *Stroke*, 48(2), e30–e43.
- Van Puymbroeck, M., Allsop, J., Miller, K. K., & Schmid, A. A. (2014). *ICF-based improvements in body structures and function, and activity and participation in chronic stroke following a yoga-based intervention*. *American Journal of Recreation Therapy*, 13(3), 23–33. <https://doi.org/10.5055/ajrt.2014.0076>
- Wang, M. L., Liao, W., Chen, W., & Xiaoli. (2019). *Effects of a Short-term*

- Mindfulness-Based Intervention on Comfort of Stroke Survivors Undergoing Inpatient Rehabilitation*. *Rehabilitation Nursing*, 44(2), 78–86. <https://doi.org/10.1097/rnj.0000000000000098>
- Wang, P., Liu, J.-y., Wang, L.-L., Ma, H.-f., Mei, X.-y., & Zhang, A.-h. (2023). Effects of brain-computer interface combined with mindfulness therapy on rehabilitation of hemiplegic patients with stroke: A randomized controlled trial. *Frontiers in Psychology*, 14,1241081. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1241081>
- Wang, X., Thiel, L., & Graff, N. (2022). Mindfulness and Relaxation Techniques for Stroke Survivors with Aphasia: A Feasibility and Acceptability Study. *Healthcare*, 10(8), 1409. <https://doi.org/10.3390/healthcare10081409>
- Wathugala, M., Saldana, D., Juliano, J. M., Chan, J., & Liew, S.-L. (2019). Mindfulness Meditation Effects on Poststroke Spasticity: A Feasibility Study. *Journal of Evidence-Based Integrative Medicine*, 24, 1-7. <https://doi.org/10.1177/2515690X19855962>
- Weeranan, Y. (2018). *The effect of Mindfulness Movement Therapy on Arm and Hand Function in People with and without Stroke*. PhD Thesis, University of Essex.
- World Health Organization. (2023). *Stroke: A global public health problem*. Retrieved from [WHO website].
- Xie, G., Rao, T., Lin, L., Lin, Z., Xiao, T., Yang, M., ... & Chen, L. (2018). *Yunshou exercise on community-based stroke patients: a cluster randomized controlled trial*. *European Review of Aging and Physical Activity*, 15, 17. <https://doi.org/10.1186/s11556-018-0206-x>
- Xie, Q., Wu, J., Zhang, Q., Zhang, Y., Sheng, B., Wang, X., & Huang, J. (2023). Neurobiomechanical mechanism of Tai Chi to improve upper limb coordination function in post-stroke patients: A study protocol for a randomized controlled trial. *Trials*, 24(788). <https://doi.org/10.1186/s13063-023-07743-w>

- Zeidan, F., Johnson, S. K., Diamond, B. J., David, Z., & Goolkasian, P. (2010). Mindfulness meditation improves cognition: Evidence of brief mental training. *Consciousness and Cognition*, 19(2), 597–605.
- Zhao, J., Chau, J. P. C., Chan, A. W. K., Meng, Q., Choi, K. C., Xiang, X., Zhao, Y., He, R., & Li, Q. (2022). Tailored Sitting Tai Chi Program for Subacute Stroke Survivors: A Randomized Controlled Trial. *Stroke*, 53(7), 2192-2203. <https://doi.org/10.1161/STROKEAHA.121.036578>

การสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทรัมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุม ลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1

วิทยาลัยนาฏศิลป์*

DEVELOPING A TEACHING MANUAL FOR TRUMPET PERFORMANCE: SOUND CONTROL SKILLS AT THE FIRST-YEAR CERTIFICATE LEVEL AT THE COLLEGE OF DRAMATIC ARTS

ปานชนก พลับจิ้น

Parnchanok Plubjeen

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: despasito3539@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 1 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 2 เมษายน 2568

Received 26 March 2025; Revised 1 April 2025; Accepted 2 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทรัมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาแนวทางการบรรเลง และการฝึกซ้อมทรัมเป็ต เรื่อง การควบคุมลักษณะเสียงจากนักดนตรีในวงออร์เคสตราระดับอาชีพในประเทศไทย และ 2. เพื่อสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทรัมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยทำการสร้างเครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบรรเลงทรัมเป็ต จำนวน 3 คน และนำข้อมูลมา

Citation:

* ปานชนก พลับจิ้น. (2568). การสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทรัมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม, 3(2), 556-574.

Parnchanok Plubjeen. (2025). Developing A Teaching Manual For Trumpet Performance: Sound Control Skills At The First-Year Certificate Level At The College Of Dramatic Arts.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 556-574.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

วิเคราะห์ผล โดยการนำบทสัมภาษณ์มาจัดเรียงลำดับเนื้อหาหายบท วิเคราะห์ข้อมูล และนำมาจัดสร้างเป็นคู่มือการสอนการบรรเลงทรัมเป็ต สร้างแบบฝึกหัด

จากผลการวิจัยพบว่า

1. จากการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่านเรื่องแนวทางการฝึกซ้อมเพื่อพัฒนาการควบคุมลักษณะเสียงผู้ฝึกซ้อมต้องคำนึงถึง เรื่องพื้นฐานในการบรรเลงทรัมเป็ต ประกอบไปด้วย การควบคุมการหายใจ การวางรูปปาก การลากเสียงยาว การใช้ลิ้น บนพื้นฐานของการบรรเลงด้วยบันไดเสียง โดยเฉพาะการหายใจเพื่อควบคุมลม เพื่อให้ผู้ฝึกสามารถพัฒนาการควบคุมลักษณะเสียงได้อย่างถูกต้องต่อไป

2. คู่มือการสอนการบรรเลงทรัมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ประกอบไปด้วย คำชี้แจง เนื้อหาสาระที่กล่าวถึงเรื่อง การควบคุมลม (Air Control) การวางรูปปาก (Embouchure) การบรรเลงเสียงยาว (Legato) การบรรเลงเสียงสั้น (Staccato) การบรรเลงเสียงเน้น (Accent) และแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาทักษะการควบคุมลักษณะเสียงและแบบประเมินตนเองและบันทึกการฝึกซ้อม

คำสำคัญ: คู่มือการสอน, การควบคุมลักษณะเสียง, ทรัมเป็ต

Abstract

This research aims to 1. study the performance techniques and practice methods for trumpet playing, specifically regarding tone control skills from professional orchestral musicians in Thailand, and 2. create a trumpet performance manual on tone control skills for the first-year Certificate in Vocational Education students at the College of Dramatic Arts. A research tool, in the form of an interview, was used to gather data from three expert trumpet musicians. The collected data was analyzed and used to develop the trumpet performance manual.

The findings revealed that:

1. The interviewees highlighted that in order to develop tone control skills, trumpet players must focus on the basic elements of trumpet

performance. These include breath control, embouchure, long-tone playing, tongue use, and the foundation of scale-based playing. Particularly, breath control is essential for air management, which enables the player to correctly develop tone control.

2. The developed manual consists of instructions and content on Air Control, Embouchure, Legato, Staccato, Accent, and exercises to enhance tone control skills. It also includes self-assessment and practice recording sheets to aid students in their learning process.

Keywords: Teaching Manual, Articulation, Trumpet

บทนำ

วิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาที่มีการมุ่งเน้นผลิตครูและบุคลากรสายอาชีพ ในด้านนาฏศิลป์ ดนตรี มีการจัดการเรียนการสอนทั้งวิชาสามัญ และศิลปะตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบไปด้วยระดับนาฏดุริยางคศิลป์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นาฏดุริยางคศิลป์ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะนาฏดุริยางคศิลป์ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่มีการรับผู้เรียนต่อเนื่องจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 3 และนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น เข้าศึกษาตามหลักสูตร 3 ปี จะได้รับใบประกาศนียบัตรวิชาชีพ (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2562 : ก.) ทั้งนี้ วิทยาลัยนาฏศิลป์ มีการแบ่งแขนงภาควิชา 3 ภาควิชา ให้ตรงตามลักษณะทางด้านศิลปะในวิชาเอกคือ ภาควิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางค์ไทยและภาควิชาศิลปสากล โดยภาควิชาศิลปสากลได้แบ่งหมวดวิชาออกเป็น 3 กลุ่มสาระคือ กลุ่มสาระดนตรีสากล กลุ่มสาระคีตศิลป์สากลและกลุ่มสาระนาฏศิลป์สากล ในกลุ่มสาระดนตรีสากลนั้น มีการจัดกิจกรรมบรรเลงรวมวง (Ensemble) ของกลุ่มเครื่องลมไม้ เครื่องลมทองเหลือง และเครื่องกระทบในรูปแบบวงซิมโฟนิค (Symphonic) เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีความรู้และชำนาญในเครื่องมือแต่ละชนิด และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่วิชาชีพของตน ตามที่บริบทของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ที่มุ่งเน้นวิชาชีพ การเรียนวิชาปฏิบัติเอกนั้นผู้สอนจึงต้องมีศักยภาพที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถเป็นเลิศทางด้านวิชาชีพส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพของตนเอง และเสริมสร้างคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้เป็นแรงกำลัง

ในการพัฒนาชาติและเผยแพร่อนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติต่อไป (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2562 : 7)

ผู้วิจัยรับหน้าที่เป็นผู้สอนในรายวิชาปฏิบัติเครื่องมือนอกทรมเปิดในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ในการเรียนการสอนนั้นได้พบปัญหาที่ผู้เรียนมีพื้นฐานและประสบการณ์ในการปฏิบัติเครื่องมือนอกทรมเปิดที่แตกต่างกัน ทั้งเรื่องการใช้ลม การใช้ลิ้น การวางรูปปาก ซึ่งผู้เรียนออกเสียงการใช้ลิ้นคำว่า “ทุ” หรือ “อู” (ณฐธีรยา วิบูลย์อุทัย, 2559 : ออนไลน์) ส่งผลในเรื่องของการควบคุมลักษณะเสียงไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร เป็นเหตุทำให้การรวมวงในแต่ละครั้ง ผู้เรียนจะเป่าออกเสียงโน้ตแต่ละตัวที่ไม่เหมือนกัน ยากต่อการปรับการบรรเลงวง การควบคุมลักษณะเสียงของการบรรเลงทรมเปิดผู้เรียนต้องอาศัยการมีทักษะโดยการฝึกฝนทักษะนั้น อย่างต่อเนื่องและมีแบบฝึกหัดที่สามารถอธิบายถึงการฝึกทักษะการควบคุมลักษณะเสียงที่มีขั้นตอน มีการสาธิตการฝึกอย่างถูกวิธีและส่งผลให้ผู้เรียนได้มีทักษะในการควบคุมลักษณะเสียงได้ถูกต้อง ซึ่งแบบฝึกหัดส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษส่งผลต่อการศึกษาของผู้เรียน ที่ขาดความเข้าใจทางด้านภาษา ผู้วิจัยมีความต้องการจัดทำคู่มือแบบฝึกหัดการควบคุมลักษณะเสียงของการบรรเลงทรมเปิด โดยสร้างแบบฝึกหัดที่มีการอธิบายขั้นตอนและวิธีการฝึกทักษะและองค์ความรู้จากนักทรมเปิดอาชีพ ที่มีทักษะในการควบคุมระดับเสียงขั้นสูงให้เป็นภาษาไทย เพื่อสะดวกต่อการทำความเข้าใจในเนื้อหาและ สามารถฝึกซ้อมแบบฝึกหัดอย่างถูกต้องตามขั้นตอนของการฝึกได้ด้วยตนเอง

การจัดทำคู่มือให้เป็นขั้นตอนมีการเพิ่มระดับความยาก - ง่าย เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทีละขั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการฝึกซ้อมแบบฝึกหัดและคำแนะนำจากนักทรมเปิดอาชีพของประเทศไทยและยังเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยดนตรีของประเทศไทย เนื่องจากนักทรมเปิดอาชีพจะมีทักษะในการบรรเลง มีความประสบการณ์ในการบรรเลงทรมเปิดในวงออร์เคสตราไม่น้อยกว่า 10 ปี จนเป็นที่ยอมรับเชิงประจักษ์ทั้งด้านผลงานการบรรเลงทรมเปิดในประเทศไทย และเป็นผู้ที่ผ่านการคัดเลือกเข้าวงตามระบบของการคัดเลือกนักดนตรีที่มีมาตรฐาน และผู้วิจัยนำคำแนะนำของนักทรมเปิดอาชีพมาจัดทำคู่มือแบบฝึกหัดการควบคุมลักษณะเสียงให้มีความเหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทรมเปิด เรื่องการควบคุมลักษณะเสียง สำหรับผู้บรรเลงทรมเปิดระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ เพื่อแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะ

ปัญหาที่เกิดจากการบรรเลงทักษะการควบคุมลักษณะเสียงที่ผู้เรียนยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องมากนัก จึงควรที่จะมีคู่มือการสอนของครู ประกอบไปด้วยสาธิตการบรรเลงทักษะด้านการควบคุมลักษณะเสียงจากนักดนตรีอาชีพที่เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ ที่จะมีการสาธิตลักษณะเสียงของการบรรเลงทรมเป็ตในรูปแบบที่หลากหลายและถูกต้อง ประกอบกับบทเพลง แบบฝึกหัด และคำอธิบายประกอบการใช้คู่มือการสอน ที่มีการอธิบายอย่างเป็นลำดับขั้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเข้าใจ และนำไปสู่การปฏิบัติทักษะการควบคุมระดับเสียงของทรมเป็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบรรเลง และการฝึกซ้อมทรมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์
2. เพื่อสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทรมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาแนวทางการฝึกซ้อมบรรเลงทรมเป็ตด้านการควบคุมลักษณะเสียง (Articulation) และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำมาสร้างคู่มือการฝึกซ้อมและการบรรเลงทรมเป็ตเรื่องการควบคุมลักษณะเสียง ประกอบไปด้วยประเด็นในการศึกษา ดังนี้

- 1.1 ด้านการวางรูปปาก (Embouchure)
- 1.2 ด้านการควบคุมลม (Air Control)
- 1.3 ด้านการดัดลิ้น (Tonguing) สำหรับการบรรเลงบทเพลงในรูปแบบต่าง ๆ
- 1.4 ด้านการบรรเลงตามเครื่องหมายทางดนตรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาบรรเลงด้านการควบคุมลักษณะเสียง (Articulation) ของทรมเป็ต
- 1.5 แบบฝึกหัด และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ให้ข้อมูลและผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสมต่อการนำคู่มือไปใช้จริงโดยมุ่งเน้นการศึกษาแนวทาง และวิธีการฝึกซ้อมทรมเป็ต

เรื่อง การควบคุมลักษณะเสียง โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 คน จาก วงออร์เคสตราระดับอาชีพ 3 วง ได้แก่ วงออร์เคสตราไทยแลนด์ฟิลฮาร์โมนิกส์ (Thailand Philharmonic) วงออร์เคสตรารอยัลบางกอกซิมโฟนีออร์เคสตรา (Royal Bangkok Symphony Orchestra) และ วงออร์เคสตราแห่งชาติ (The National Symphony Orchestra) โดยมีวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเป็นแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มเครื่องทรัมเป็ตในวงออร์เคสตราระดับอาชีพของประเทศไทยที่มีประสบการณ์ในการบรรเลงทรัมเป็ตในวงดังกล่าวไม่น้อยกว่า 10 ปี จนเป็นที่ ยอมรับเชิงประจักษ์ทั้งด้านผลงานการบรรเลงทรัมเป็ตในประเทศไทย และเป็นผู้ที่ผ่านการ คัดเลือกเข้าวงตามระบบของการคัดเลือกนักดนตรีที่มีมาตรฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ ข้อมูล ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบรรเลงทรัมเป็ต และเป็นนักดนตรีในวงออร์เคสตราระดับ อาชีพในประเทศไทย โดยมีประเด็นของการสัมภาษณ์

คู่มือการสอนการบรรเลงทรัมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียง ในระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ จำนวน 1 ฉบับ ประกอบไปด้วยเนื้อหา ด้านแนวทาง และการฝึกซ้อมการบรรเลงทรัมเป็ตจากผู้เชี่ยวชาญ แบบฝึกหัดแนะนำด้านการ พัฒนาทักษะการควบคุมลักษณะเสียงสำหรับทรัมเป็ต โดยมีองค์ประกอบของคู่มือ ได้แก่ เนื้อหา สาระ จุดประสงค์ ผลการเรียนรู้ แบบฝึกหัด คำชี้แจง คำอธิบาย และกิจกรรมการ เรียนรู้ เป็นต้น

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. เครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์

1.1 ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้าน ทักษะการบรรเลงทรัมเป็ตเรื่องการควบคุมลักษณะเสียง และการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

1.2 ดำเนินการสร้างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ตามสัดส่วนที่กำหนดประเด็นไว้ เช่น แนวทางการบรรเลง แนวทางการฝึกซ้อมทรัมเป็ต และแบบฝึกหัดแนะนำเพิ่มเติม เป็นต้น

1.3 นำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แล้วจึงส่งให้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยความเที่ยงตรงของเนื้อหาจะต้องได้ค่าเฉลี่ย รวม IOC ไม่น้อยกว่า 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าเครื่องมือวิจัย มีประสิทธิภาพและความเที่ยงตรง

2. คู่มือการสอนการบรรเลงทรมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียง ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์

2.1 ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านทักษะการบรรเลงทรมเป็ตเรื่องการควบคุมลักษณะเสียง

2.2 ศึกษาประเภท องค์ประกอบของคู่มือ และวิธีการกำหนดเนื้อหา จุดประสงค์ ผลการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการสร้างแบบฝึกหัด เป็นต้น

2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดเรียงลำดับเนื้อหารายบท และวิเคราะห์ข้อมูล แบบฝึกหัดที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในคู่มือฯ

2.4 สร้างแบบฝึกหัดที่วิเคราะห์ได้จากผลการศึกษาด้วยโปรแกรมบันทึกโน้ต Sibelius พร้อมสร้างเสียงไฟล์เสียงตัวอย่างของการบรรเลงประกอบคู่มือฯ

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบรรเลง และการฝึกซ้อมทรมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งข้อมูลได้มาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ดังนี้

การควบคุมลักษณะเสียงของทรมเป็ต

1) ความหมายและความสำคัญการควบคุมลักษณะเสียง จากการศึกษาด้านความหมาย และความสำคัญของการควบคุมลักษณะเสียงของทรมเป็ต จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 พบว่า เครื่องดนตรีทรมเป็ต เหมือนเครื่องดนตรีที่พูดได้ คุณจะบอกอารมณ์เพลงยังงั้ถ้าโทนเสียงมันไม่เข้ากับอารมณ์ เช่น บรรเลงแนวดนตรีแจ๊ส (Jazz) ต้องมีโทนเสียงที่นุ่มและอบอุ่น บรรเลงแนวเพลงประเภทเดินแถว (March) จะมีเสียงที่แหลม หรือเวลาบรรเลงบทเพลงที่มีท่อนประโคมแตร (Fanfare) ลักษณะเสียงต้องมีความคมชัด เสียงต้องพุ่งไปข้างหน้าจึงจะเหมาะสม ถ้าควบคุมโทนเสียง (Tone) ไม่ได้ โทนเสียงจะมีลักษณะแบน และไม่มีชีวิตชีวา

2) แนวคิดในการควบคุมลักษณะเสียงของทรมเป็ต จากการศึกษาด้านแนวคิดในการบรรเลงควบคุมลักษณะเสียงของทรมเป็ต จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 พบว่า สำหรับผู้เริ่มต้นการบรรเลงควบคุมเสียงของทรมเป็ต มีดังนี้

2.1) เริ่มจากเรื่องการหายใจ ต้องหายใจลึก ๆ จากท้อง ไม่ใช่แค่หายใจจากหน้าอก เพราะลมคือทุกอย่างของทรัมเป็ต

2.2) ริมฝีปาก และกล้ามเนื้อรอบปาก ต้องฝึกให้มีความแข็งแรง ไม่ควรให้ริมฝีปากเกิดอาการเกร็งจนเกินไป โดยฟังเสียงบ่อย ๆ อย่างสม่ำเสมอ แล้วใช้วิธีการเลียนแบบ (Imitation) จะเริ่มจับทางได้ว่าโทนเสียงดี ๆ ได้ในที่สุด

2.3) การฝึกซ้อมแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยให้เวลาในการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจึงจะเกิดความชำนาญ

3) วิธีการควบคุมลักษณะเสียงของทรัมเป็ต ด้านวิธีการควบคุมลักษณะเสียงของทรัมเป็ต ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 ได้มีข้อเสนอแนะในการบรรเลงโทนเสียงต่าง ๆ ดังนี้

3.1) โทนเสียงที่ให้ความสว่าง ควรมีการใช้การเป่าลมให้พุงและใช้ลมเร็ว ริมฝีปากมีความตึงนิด ๆ จะต้องใช้โทนเสียงที่สดใส เมื่อได้ยินแล้วจะมีความรู้สึกตื่นตัวสดใส

3.2) โทนเสียงที่ให้ความอบอุ่น ควรใช้การผ่อนลมลง ริมฝีปากผ่อนคลาย โทนเสียงเข้ม จะใช้ลมให้ช้าลงแต่หนักแน่น

4) วิธีการฝึกซ้อมการควบคุมลักษณะเสียงของทรัมเป็ต ด้านวิธีการฝึกซ้อมการควบคุมลักษณะเสียงของทรัมเป็ต หากต้องการให้โทนเสียงสว่างให้ฝึกการบรรเลงแบบลากเสียงยาว (Long tones) ให้ลมพุงสม่ำเสมอ ให้โทนเสียงมีความอบอุ่นเน้นให้ลมไหลลื่น และไม่ขาดช่วง

ภาพที่ 1 ตัวอย่างบทเพลง 'Amazing Grace'

ด้านวิธีการฝึกซ้อมโทนเสียงเข้มฝึกโน้ตเสียงต่ำ ๆ ใช้ลมช้าแต่มีความหนาแน่น ควบคุมลักษณะเสียงของทรัมเป็ต เช่น แบบฝึกหัดการลากเสียงยาว (Long tones) เป็นพื้นฐานเป่าลมให้ค้างนาน ๆ ช่วยให้โทนเสียงนิ่งขึ้น อีกแบบฝึกหัด คือ เทคนิค Lip slurs โดยไม่กดลูกสูบ (Valve) เพื่อฝึกริมฝีปากให้มีความยืดหยุ่นได้ดีขึ้น

ภาพที่ 2 ตัวอย่างแบบฝึกหัดเทคนิคการบรรเลง Lip slur

การฝึกบันไดเสียง (Scales) เล่นบันไดเสียงอย่างช้า ๆ ให้โทนเสียงมีความชัดเจน หากเกิดปัญหา และอุปสรรคในการบรรเลงการควบคุมลักษณะเสียงของทรม์เป็ต เช่น มีคุณลักษณะเสียงแตก ลมไม่นิ่ง เพราะเกิดจากกล้ามเนื้อริมฝีปากมีความอ่อนล้าเกินไป ให้แก้ไขด้วยการฝึกหายใจลึก ๆ แล้วเป่าโน้ตเสียงยาว (long tones) บ่อย ๆ ฝึกเทคนิค Lip slurs จะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ และการสร้างแบบฝึกหัดควรเริ่มจากแบบฝึกหัดการลากเสียงยาว (Long tones) เทคนิค Lip slurs และบันไดเสียง (Scale) และมีการอธิบายประกอบในแต่ละแบบฝึกหัดว่าแต่ละแบบฝึกหัดมีวัตถุประสงค์ฝึกฝนไปเพื่ออะไร เช่นการลากเสียงยาว (Long tones) ช่วยให้โทนเสียงไม่สั่น เมื่อริมฝีปากเมื่อยล้าให้หยุดพัก แล้วแบ่งระดับความยาก-ง่าย ตั้งแต่ระดับเริ่มต้น ระดับกลาง และระดับสูงไปตามลำดับ

จากการศึกษาด้านความหมาย ความสำคัญ และแนวคิดในการบรรเลงควบคุมลักษณะเสียงของทรม์เป็ต จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 พบว่า ทรม์เป็ตเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญ การจะควบคุมหรือผลิตเสียงของทรม์เป็ตให้ดี ส่วนหนึ่งต้องเกิดจากร่างกายของผู้บรรเลงที่ให้กำเนิดเสียงที่ตรง และดี ซึ่งต้องอาศัยสัณยศาสตร์เข้ามามีส่วนร่วมในการบรรเลง ผู้บรรเลงต้องปรับโทนเสียงของทรม์เป็ตให้มีความกลมกลืนกัน ผู้เริ่มต้นการบรรเลงควบคุมเสียงของทรม์เป็ตควรมีสรีระที่เหมาะสม และควรมีทักษะด้านดนตรีเบื้องต้น (Musicianship) มีความเข้าใจด้านจังหวะ ระดับเสียงสามารถแปลงเสียงร้องได้ การควบคุมลักษณะเสียงต้องฝึกควบคู่ไปกับการฝึกการใช้ลม (Air control) ในการฝึกให้เริ่มต้นจากการหายใจทั้งเข้าและออก วอร์มร่างกายก่อนการเป่าเครื่องและฝึกเป่าช้า ๆ เช่นการ Long tones ใช้ลมที่ช้าและต่อเนื่องให้เกิดความเคยชิน เมื่อเกิดความชำนาญให้ฝึกเป่าแบบช้าและเร็วสลับกัน รวมถึงการวางรูปปากให้อยู่ในตำแหน่งกึ่งกลางของริมฝีปาก (Focus) เพื่อหาจุดที่ทำให้เสียงเกิดได้ชัดเจนและสบายที่สุด ฝึกคู่กับแบบฝึกหัดที่เริ่มจากพื้นฐาน เช่น การเป่า Long tones หรือฝึกจากแบบฝึกหัดของ Arban เริ่มการเป่าช้า ๆ และฝึกซ้อมให้ต่อเนื่องเพื่อสร้างกล้ามเนื้อปากให้แข็งแรง การจัดทำคู่มือประกอบแบบฝึกหัดควรเริ่มจากแบบฝึกหัดการลาก

เสียงยาว (Long tone) ต่อด้วยเทคนิค Lip slurs แต่ละแบบฝึกหัดให้เริ่มจากแบบฝึกหัดระดับง่ายไปจนถึงระดับกลาง พร้อมทั้งบรรยายคำอธิบายวิธีการฝึกและประโยชน์ของแบบฝึกหัดชุดนั้น ๆ ด้วย

จากการศึกษาด้านความหมาย ความสำคัญ และแนวคิดในการบรรเลงควบคุมลักษณะเสียงของทรัมเป็ต จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 พบว่า ในส่วนการบรรเลงทรัมเป็ตที่ต้องมีการควบคุมลักษณะของเสียงในรูปแบบต่าง ๆ นั้น มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการควบคุมลักษณะเสียงนั้นเป็นการบ่งบอกถึงความรู้สึกและเอกลักษณ์ของบทเพลงนั้น ๆ การเริ่มฝึกการบรรเลงทรัมเป็ตผู้เรียนต้องมีพื้นฐานทางด้านดนตรีเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การอ่านโน้ต การเข้าใจจังหวะ รวมถึงการหายใจ การวางรูปปากเป็นต้น ก่อนฝึกการควบคุมลักษณะเสียงนั้นผู้เรียนต้องฝึกการหายใจและการวางรูปปากให้ถูกวิธี และเริ่มจากการฝึกเป่าเสียงยาว ๆ สังเกตความต่อเนื่องของลม ให้มีความสม่ำเสมอตลอดเวลา ให้มีความสำคัญกับการใช้ลมมากกว่าการใช้ลิ้น โดยเริ่มจากการฝึกโน้ตเสียงกลาง ใช้ลมให้ต่อเนื่อง ใช้อักขระในการออกเสียงเป็นสระ อู และเมื่อพัฒนาขึ้นให้เป่าเสียงที่สูงขึ้นโดยยังเป่าลากเสียงยาวเช่นเดิม ใช้อักขระในการออกเสียงเป็นสระ อาหรือสระอี โดยยังให้ความสำคัญของความต่อเนื่องของลมเช่นเดิม โดยอาจเริ่มฝึกจากแบบฝึกหัด Trumpet Warm-up Routine ที่มีเนื้อหาเริ่มการหายใจ การวางรูปปาก การเป่าลากเสียงยาว (Long tone) การใช้ลิ้น (Tonguing) และบันไดเสียงต่าง ๆ ซ้อมในรูปแบบของเป่าบันไดเสียง (Scale) และฝึกกับเมโทรโนม (Metronome) เป็นต้น

ข้อคำถาม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3
1. ด้านความหมาย ความสำคัญ แนวคิดของการบรรเลงควบคุมลักษณะเสียงของทรัมเป็ต			
1.1 ความสำคัญของการควบคุมลักษณะเสียงของทรัมเป็ตที่มีผลต่อการบรรเลง	ทรัมเป็ต สามารถบรรเลงได้หลายโทนเสียง ได้แก่ - เสียงนุ่ม - เสียงอ่อนหวาน - เสียงที่แข็งแกร่ง ดูดัน - เสียงที่สว่างสดใส	การบรรเลงทรัมเป็ตจะควบคุม - ต้องใช้สัดส่วนที่กะทัดรัดด้วย - สรีระร่างกายของบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลให้เสียงในการบรรเลงนั้นแตกต่างกัน	การควบคุมลักษณะเสียงนั้นเป็นการบ่งบอกถึงความรู้สึกของบทเพลงและเอกลักษณ์ของบทเพลงนั้น ๆ

	เพื่อเป็นไปตาม อารมณ์ของบทเพลง นั้น ๆ	ไปด้วย	
1.2 สิ่งที่คุณเริ่มต้นบรรเลง ควบคุมเสียงของทรัมเป็ต ควรมีทักษะและความ เข้าใจในด้านต่างๆ	<ul style="list-style-type: none">- ควรให้ความสำคัญ ต่อการหายใจ- ริมฝีปาก ไม่ควรให้ ริมฝีปากเกิดอาการ เกร็งจนเกินไป- ฝึกซ้อมแบบค่อย เป็นค่อยไป และ สม่ำเสมอ	<ul style="list-style-type: none">- ทักษะความเป็นดนตรี (Musicianship)- มีความเข้าใจด้าน จังหวะ ระดับ- เสียงสามารถเปล่ง เสียงร้องได้ เนื่องจาก การร้องโน้ตมี ความสัมพันธ์กับการ เริ่มต้นการบรรเลง ทรัมเป็ต	<ul style="list-style-type: none">- ควรมีทักษะการ อ่านโน้ต- การเข้าใจจังหวะ- การหายใจ- การวางรูปปากที่ ถูกต้อง
2. ด้านรูปแบบและวิธีการบรรเลงการควบคุมลักษณะเสียงของทรัมเป็ต			
2.1 รูปแบบและวิธีการ ควบคุมลักษณะเสียงของ ทรัมเป็ต	<ul style="list-style-type: none">- โทนเสียงที่ให้ความ สว่างควรมีการใช้การ เป่าลมให้พุงและใช้ลม เร็ว ริมฝีปากมีความ ตึงเล็กน้อย- โทนเสียงที่ให้ความ อบอุ่น ควรใช้การผ่อน ลมลง ริมฝีปากผ่อน คลาย- โทนเสียงเข้มจะใช้ ลมให้ช้าลงแต่หนัก แน่น	<ul style="list-style-type: none">- ช่วงแรกผู้สอนยังไม่ อธิบายว่าการควบคุม ลักษณะเสียงนั้นมี อะไรบ้าง แต่ให้ผู้ บรรเลงฝึกเป่าเสียง ลักษณะต่าง ๆ ให้ได้ เสียก่อน- จากนั้นจึงอธิบายว่า เสียงที่เป่านั้นคือการ ควบคุมลักษณะเสียง แบบใด เช่น การเป่า เครื่องหมายยาวแบบ ต่อเนื่องกัน (Legato)	<ul style="list-style-type: none">- เริ่มจากการฝึกเป่า เสียงยาว สังเกตความ ต่อเนื่องของลม ให้มี ความสม่ำเสมอ- ให้ความสำคัญกับ การใช้ลมมากกว่าการ ใช้ลิ้น- หลังจากมีการ พัฒนาขึ้น ให้เป่าเสียง ที่สูงขึ้นโดยยังเป่าลาก เสียงยาวเช่นเดิม ใช้ อักขระในการออก เสียงในรูปแบบต่าง ๆ
2.2 แบบฝึกหัดสำหรับการ ฝึกซ้อมการควบคุม ลักษณะเสียง	<ul style="list-style-type: none">- การเป่าเสียงยาว (long tones)- เทคนิค Lip slurs- การควบคุมเสียงดัง- เบา (Dynamic)- บันไดเสียง (Scale)	<ul style="list-style-type: none">- การเป่าเสียงยาว (long tones)- Arban Book	<ul style="list-style-type: none">- การเป่าเสียงยาว (long tones)- การใช้ลิ้น (Tonging) ในค่าโน้ต ต่าง ๆ ของลม เช่นเดิม โดยอาจเริ่ม

	- บทเพลงสั้น ๆ เช่น 'Twinkle Twinkle'		ฝึกจากแบบฝึกหัด - Trumpet Worm-up Routine และ บันไดเสียงต่าง ๆ
2.3 เนื้อหาที่ควรอยู่ในคู่มือการฝึกซ้อมการควบคุมลักษณะเสียงของทรัมเป็ต	- คำแนะนำพื้นฐาน เช่น แบบฝึกหัดการลากเสียงยาว (Long tones) เทคนิค Lip slurs และบันไดเสียง (Scale) - แบ่งระดับความยาก-ง่ายตั้งแต่ระดับเริ่มต้น ระดับกลาง และระดับสูงไปตามลำดับ	- เริ่มต้นด้วยการเป่าเสียงยาว (Long tone) เทคนิค Lip slurs - ลำดับเนื้อหาจากระดับง่ายไปจนถึงระดับกลาง - ไม่ควรทำแบบฝึกหัดที่มีความยากและง่ายในชุดเดียวกัน - ควรมีแบบฝึกหัดร้องโน้ตควบคู่ไป - มีการบรรยายคำอธิบายวิธีการฝึกและประโยชน์ของแต่ละแบบฝึกหัด	- คำแนะนำพื้นฐาน โดยเริ่มจากเนื้อหาเริ่มการหายใจ การวางรูปปาก การเป่าเสียงยาว (Long tone) การใช้ลิ้น (Tonguing) บันไดเสียงต่าง ๆ โดยเน้นแบบฝึกหัดที่เน้นเรื่องการใช้ลมให้มากขึ้น

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคุณลักษณะเสียงจากการให้ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญ

จากตารางที่ 1 เปรียบเทียบคุณลักษณะเสียงจากการให้ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญ โดยสรุปแล้ว ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลได้ให้ความสำคัญของการควบคุมลักษณะเสียงของทรัมเป็ตเริ่มต้นจากพื้นฐานการหายใจ และการลากเสียงยาว (Long tone) เป็นสำคัญ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ และเทคนิคของการบรรเลงอื่น ๆ เช่น บันไดเสียง (Scale) และการใช้ลิ้น (Tonguing) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการบรรเลงควบคุมลักษณะเสียงของทรัมเป็ต นอกจากนี้ คำแนะนำในการจัดทำคู่มือการฝึกซ้อมการควบคุมลักษณะเสียง ยังพบว่า คู่มือควรมีคำแนะนำในการใช้งานแบบฝึกหัดในทุก ๆ ส่วน และให้มีการเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปสู่ระดับที่ซับซ้อนมากขึ้น และยังคงให้มีทักษะพื้นฐานของการหายใจ และการลากเสียงยาวเป็นสำคัญ

2. เพื่อสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทรัมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการสร้างคู่มือการสอน เนื้อหาสาระ และองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน และนำมาสร้างคู่มือได้ดังนี้

การสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทรัมเป็ต

การสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทรัมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์นั้น พัฒนาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 คน มาทำการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อจัดสร้างคู่มือการควบคุมลักษณะเสียงของทรัมเป็ตโดยคู่มือดังกล่าวประกอบไปด้วย 4 ส่วนหลัก ๆ ดังนี้

1. คำชี้แจงในการใช้คู่มือ

- 1.1 จุดประสงค์ของการใช้คู่มือ
- 1.2 การเตรียมความพร้อมสำหรับครูในการใช้คู่มือ
- 1.3 วิธีการใช้คู่มือสำหรับครู

2. เนื้อหาสาระ

ส่วนของเนื้อหาสาระ มีการบรรยายและอธิบายหลักการ และรูปแบบของเนื้อหาหลัก ๆ ในระดับพื้นฐาน เพื่อให้ครูทำความเข้าใจกับการนำคู่มือไปใช้ในการสอนทรัมเป็ตให้กับผู้เรียน

- 2.1 การควบคุมลม (Air Control)
- 2.2 การวางรูปปาก (Embouchure)
- 2.3 การบรรเลงเสียงยาว (Legato)
- 2.4 การบรรเลงเสียงสั้น (Staccato)
- 2.5 การบรรเลงเสียงเน้น (Accent)
- 2.6 กิจกรรมท้ายเนื้อหา

การอธิบายทักษะและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเป็นลำดับขั้น และแบบฝึกหัดแบบสั้น พร้อมเสียงต้นแบบประกอบเป็นตัวอย่างในการสาธิต

3. แบบฝึกหัด

- 3.1 แบบฝึกหัดการใช้ลม (Long tone)
- 3.2 แบบฝึกหัดการใช้ริมฝีปาก (Lip slur)
- 3.3 แบบฝึกหัดการบรรเลงเสียงยาว (Legato)

3.4 แบบฝึกหัดการบรรเลงเสียงสั้น (Staccato)

3.5 แบบฝึกหัดการบรรเลงเสียงเน้น (Accent)

3.6 กิจกรรมท้ายแบบฝึกหัด

โดยในแต่ละแบบฝึกหัดมีตัวอย่างเสียงการบรรเลงแบบฝึกหัดต่าง ๆ ในคู่มือเพื่อเป็นเสียงต้นแบบในการบรรเลงในแต่ละแบบฝึกหัด

4. แบบประเมินตนเองและบันทึกการฝึกซ้อม

4.1 แบบประเมินตนเองหลังจากการฝึกซ้อม

4.2 แบบบันทึกพัฒนาการด้านการบรรเลงสำหรับครู

ดังนั้น การสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทริ้มเป็ต เรื่อง การควบคุมลักษณะเสียงจึงควรมีการเริ่มต้นด้วยการอธิบายวัตถุประสงค์ของการใช้คู่มือ เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถทำความเข้าใจในเบื้องต้นได้ อีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมด้านการสอนสำหรับครูต่อการนำคู่มือไปใช้สอนให้กับผู้เรียน ด้านองค์ประกอบที่สำคัญของคู่มือในส่วนเนื้อหาของสาระ เป็นไปตามผลการวิจัยในประเด็นการให้สัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย ที่ให้ความสำคัญต่อพื้นฐานทักษะการบรรเลงทริ้มเป็ต เช่น การควบคุมลมหายใจ การวางรูปปาก การลากเสียงยาว การใช้ลิ้น โดยบรรเลงบนพื้นฐานของแบบฝึกหัดที่เป็นบันไดเสียง แบบฝึกหัดพื้นฐาน และบทเพลงสั้น ๆ ที่สามารถทำความเข้าใจในการบรรเลงการควบคุมลักษณะเสียงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

งานวิจัย เรื่อง การสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทริ้มเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 2 ข้อผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าแนวทางการบรรเลงและการฝึกซ้อมทริ้มเป็ตเรื่องทักษะการควบคุมลักษณะเสียง จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัย พบว่า การให้ความสำคัญกับพื้นฐานทักษะการบรรเลงทริ้มเป็ตในเบื้องต้น สู่การพัฒนาเทคนิคและทักษะการควบคุมลักษณะเสียงของทริ้มเป็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การมุ่งเน้นการควบคุมการหายใจ การวางรูปปาก การลากเสียงยาว การใช้ลิ้น บนพื้นฐานของการบรรเลงด้วยบันไดเสียง โดยเฉพาะการหายใจ

เพื่อควบคุมลม ซึ่งสอดคล้องกับ (Arban. J.-B., 1936) ที่ได้อธิบายการใช้ลมและการฝึกเครื่องเป่า ว่าการใช้ลม ลมหายใจเข้าออกเป็นหัวใจของการเล่นเครื่องเป่าลม เมื่อลมหายใจเข้าออกถูกต้อง ลมที่เป่าออกมาจึงจะไพเราะและมีพลัง สอดคล้องกับผลการศึกษาด้านความสำคัญของการควบคุมลักษณะเสียงจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ทรม์เป็ตสามารถสร้างลักษณะเสียงที่หลากหลายรูปแบบ เช่น โทนเสียงสว่าง โทนเสียงสดใส โทนเสียงนุ่ม และโทนเสียงแข็งแรง และมีพลัง ดังนั้น พื้นฐานที่สำคัญของการสร้างโทนเสียงและควบคุมลักษณะเสียงให้มีความแตกต่างหลากหลายมากขึ้น จึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานการควบคุมลมเป็นสำคัญ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กัญญารัตน์, 2560) เรื่อง ทรม์เป็ต การแสดงดนตรี การฝึกซ้อม ได้กล่าวว่า ลมคือพลังงานที่เปรียบเสมือนน้ำมันที่ใช้ในการขับเคลื่อนรถยนต์เพียงแต่ไม่มีค่าใช้จ่ายโดยการใช้ลมในการบรรเลงทรม์เป็ต ผู้บรรเลงต้องพยายามหายใจให้เต็ม เพื่อให้ได้เสียงกลมและกว้างเสมอ และ (Christopher, M., Burbank, 2014) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Doodle Tongue Jazz Articulation for the Trumpet Player. โดยเอกสารนี้เป็นการแนะนำเทคนิคการเปล่งเสียงอันเป็นเอกลักษณ์ของนักเล่นทรม์เป็ตที่แสดงดนตรีแจ๊ส ได้ให้ความสำคัญในการใช้ลิ้น และวางรูปปากที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ลักษณะเสียงที่ถูกต้องซึ่งสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลที่กล่าวถึงเรื่องการวางปากและการใช้ลิ้นเช่นกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ได้ให้คำแนะนำในเรื่องของการให้การอธิบายเนื้อหาประกอบกับการใช้แบบฝึกหัดอย่างชัดเจน และมีลำดับของเนื้อหาให้มีระดับจากง่ายไปสู่ระดับที่ซับซ้อนมากขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้มีการจัดสร้างคู่มือดังกล่าวตามผลการวิจัยที่ได้ศึกษามา โดยคู่มือฯ ประกอบไปด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) คำชี้แจงการใช้คู่มือ 2) เนื้อหาสาระ 3) แบบฝึกหัด 4) แบบประเมินตนเอง และแบบบันทึกการฝึกซ้อม ซึ่งสอดคล้องกับส่วนประกอบการจัดทำคู่มือของ (พรรณวลัย, 2557 : 21) ได้ระบุถึงองค์ประกอบของคู่มือโดยสิ่งสำคัญที่ควรมี คือ คำชี้แจง วัตถุประสงค์ วิธีการใช้คู่มือ รวมไปถึงเนื้อหาที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้ใช้เกิดความสะดวกและนำไปใช้ในการอ้างอิงได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของคู่มือและสอดคล้องกับองค์ประกอบคู่มือของ (เอกพรต, 2556 : online) โดยองค์ประกอบของคู่มือ ประกอบไปด้วย คำนำ ส่วนประกอบของกิจกรรม คำชี้แจงผู้สอน สิ่งที่คุณสอนและผู้เรียนต้องเตรียม บทบาทผู้เรียน บทบาทผู้สอน การจัดห้องเรียน แผนการสอน เนื้อหาสาระของกิจกรรม แบบฝึกหัด และแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทรมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาแนวทางการบรรเลง และการฝึกซ้อมทรมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ 2. เพื่อสร้างคู่มือการสอนการบรรเลงทรมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า

1. จากการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่านเรื่องแนวทางการฝึกซ้อมเพื่อพัฒนาการควบคุมลักษณะเสียงผู้ฝึกซ้อมต้องคำนึงถึง การควบคุมการหายใจ การวางรูปปาก การใช้ลิ้น บนพื้นฐานของการบรรเลงด้วยบันไดเสียง โดยเฉพาะการหายใจเพื่อควบคุมลม เพื่อให้ผู้ฝึกสามารถพัฒนาการควบคุมลักษณะเสียงได้อย่างถูกต้องต่อไป

2. คู่มือการสอนการบรรเลงทรมเป็ต เรื่อง ทักษะการควบคุมลักษณะเสียงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ประกอบไปด้วย คำชี้แจง เนื้อหาสาระที่กล่าวถึงเรื่อง การควบคุมลม (Air Control) การวางรูปปาก (Embouchure) การบรรเลงเสียงยาว (Legato) การบรรเลงเสียงสั้น (Staccato) การบรรเลงเสียงเน้น (Accent) และแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาทักษะการควบคุมลักษณะเสียงและแบบประเมินตนเองและบันทึกการฝึกซ้อม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. ผู้วิจัยควรดำเนินการจัดทำภาพเคลื่อนไหวการสาธิตการบรรเลงทรมเป็ต เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นถึงท่าทางการวางรูปปากให้ชัดเจนมากกว่าเสียงต้นแบบเพียงอย่างเดียว

2. ผู้วิจัยควรจัดทำลำดับรายการบทเพลง และยกตัวอย่างบทเพลงในแต่ละยุคสมัยที่มีการบรรเลงคุณลักษณะเสียงของทรมเป็ตที่มีความแตกต่างกันแต่ละยุค เพื่อให้เกิดการศึกษาแนวเพลงของแต่ละยุคสมัยได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้วิจัยควรมีการต่อยอดงานวิจัยไปสู่การจัดทำคู่มือการบรรเลงทรมเป็ตในเทคนิคอื่น ๆ นอกจากการควบคุมลักษณะเสียง เพื่อให้เกิดทางเลือกที่หลากหลายในการพัฒนาทักษะการบรรเลงมากขึ้น

2. ผู้วิจัยควรทำการศึกษาวิจัยการสร้างสรรค์แบบฝึกหัดและบทเพลงสำหรับทรมเปิดที่สอดคล้องกับบริบทของผู้บรรเลงทรมเปิดในประเทศไทยให้มีตัวเลือกของแบบฝึกหัดและบทเพลงที่หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ อุไพบูลย์. (2560). ทรมเปิด การแสดงดนตรี การฝึกซ้อม. ดุริยางคศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคีตวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฉัตรชัย หมื่นสุข. (2560). การพัฒนาคู่มือประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาสำหรับครูโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาร่วมกับหลักไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างการมีสติความมีเหตุผล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชลธิรา สีสดใส (2557). การพัฒนาคู่มือการสอนความคิดสร้างสรรค์สำหรับครูประถมโรงเรียนอานวยศิลป์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2566). ดนตรีศึกษาหลักการและสาระสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 11 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐธีรยา วิบูลย์อุทัย. (2559). วิธีการตัดลิ้นเบื้องต้นสำหรับทรมเปิด Tonguing ตอนที่ 1. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/60316>
- พรณวลัย เกาะระ. (2557). การพัฒนาคู่มือการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้ภาษาอังกฤษเรื่องเวลาสำหรับครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-4. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธนธรณ์ ประสิทธิเกตุ. (2565). การพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดอุปนิสัยสำหรับผู้มีประสิทธิผลสูง 7 ประการ เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม). วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. นนทบุรี: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

- ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์. (2546). การสอนดนตรีสากลแบบภูมิปัญญาตะวันออกการสอนดนตรีตามแนวทางซูซูกิ. วารสารศิลปกรรมศาสตร์. คณะศิลปกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพ็ญพิชา สืบบุญเรือง และคณะ. (2566). ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานและความสุขในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อ องค์การของพนักงานธนาคารเอกชนแห่งหนึ่ง เขตเพลินจิต. Journal of Modern Learning Development. 8(12). เรียกใช้เมื่อ 11 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.tci-thaijo.org>
- วาสนา สาระจันทร์. (2561). การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีตามแนวแนวคิดของคาร์ลลออฟร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางดนตรีและทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตวิชาหลักสูตรและการสอน. วิทยาลัยครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สิขณันต์เศก ย่านเดิม. (2558). แนวคิดทฤษฎีการสอนดนตรี. วารสารศิลปกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2562). หลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2562. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: บริษัท ไทภูมิ พับลิชชิง จำกัด.
- สุภา ศิลสร และคณะ. (2545). เอกสารประกอบการสอน การวิจัยทางธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาตรุณพิทยา.
- เอกพรต สมุทธานนท์. (2556). การเขียนคู่มือครู. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/235436>
- Arban. J.-B. (Jean-Baptiste). (1936). Arban's complete conservatory method for trumpet (cornet) : or Eb alto, Bb tenor, baritone, euphonium and Bb bass in treble clef. New York :C. Fischer,Articulation (music). เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2567 จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Articulation_music%29
- Ben Dunnett. (2024). Articulation in Music. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.musictheoryacademy.com/how-to-read-sheet-music/articulation-//>

Christopher, M., Burbank. (2014). Doodle Tongue Jazz Articulation for the Trumpet Player. Semantic Scholar. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.semanticscholar.org/author/Christopher-urbank/146338550>

Marisa, B., Youngs. (2018). The language of music linguistics in trumpet pedagogy. Theses and Dissertations Music. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2567 จาก https://uknowledge.uky.edu/music_etds/115

Musical U Team.(n.d.). What is the Kodály Method. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.musical-u.com/learn/what-is-kodaly-and-how-does-it-relate-to-ear-training/>

Rebecca Carlson. (n.d.). What is Articulation in Music. Hoffman Academy. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.hoffmanacademy.com/blog/what-is-articulation-in-music/>

Skornicka, J. E. (1937). Intermediate Method for Cornet or Trumpet. Rubank Hal Leonard. Prelude Music Co.,Ltd.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน
กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาสุรินทร์*

THE RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL ADMINISTRATION IN A VUCA
WORLD AND THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGY IN SCHOOLS
UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE SURIN

วิวัฒน์ หอมขจร¹, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ², วสันต์ชัย กากแก้ว³ และ อูริด พลศรี⁴

Wittawat Homkajorn¹, Thanyatep Sitthisua², Vasanchai Kakkeaw³ and Urid Polsri⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

¹⁻⁴Surindra Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Wittawat192@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 23 มีนาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 25 มีนาคม 2568

Received 21 March 2025; Revised 23 March 2025; Accepted 25 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 2. สภาพปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

Citation:

* วิวัฒน์ หอมขจร, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ, วสันต์ชัย กากแก้ว และ อูริด พลศรี. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 575-594.

Wittawat Homkajorn, Thanyatep Sitthisua, Vasanchai Kakkeaw and Urid Polsri. (2025). The Relationship Between School Administration In A VUCA World And The Use Of Digital Technology In Schools Under The Secondary Educational Service Area Office Surin.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 575-594.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำนวน 70 โรงเรียน จากประชากรทั้งหมด 85 โรงเรียน โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้นภูมิในการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามสัดส่วน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนละ 1 คน และครูโรงเรียนละ 4 คน รวมทั้งสิ้น 350 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันมีความสัมพันธ์กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (" r ") = 0.95

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, โลกพลิกผัน, เทคโนโลยีดิจิทัล

Abstract

This study aimed to examine: 1. the current state of school administration in a VUCA world in schools under the Secondary Educational Service Area Office Surin; 2. the current state of digital technology utilization in these schools; and 3. the relationship between school administration in a VUCA world and digital technology use. The sample consisted of 70 schools selected from a total population of 85 using stratified random sampling based on school size. Respondents included one school administrator and four teachers per school, totaling 350 participants. A five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.98 was used for data collection. Data were analyzed using mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The findings indicated that:

1. The overall state of school administration in a VUCA world in school under the Secondary Educational Service Area Office Surin was at a high level.
2. The overall utilization of digital technology in these schools was also at a high level.
3. School administration in a VUCA world had a very high correlation with digital technology use, with statistical significance at the 0.01 level ($r = 0.95$).

Keywords: School Management, Disruptive Changes, Digital Technology

บทนำ

ยุคแห่งการพลิกผัน (VUCA World) ส่งผลให้เกิดการผันผวนจากการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอย่างรวดเร็ว (Volatility) ความไม่แน่นอนยากต่อการตัดสินใจ (Uncertainty) ข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจมีความซับซ้อน (Complexity) และยากจะคาดการณ์ผลของการเปลี่ยนแปลงได้ (Ambiguity) ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในประเทศไทยมีความชัดเจนและครอบคลุมในหลายด้าน โดยในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ได้กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ หมวด 4 มาตรา 22 ยังระบุอีกว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (2563 : 1-3) ที่มีจุดเน้นในเรื่องการเตรียมคนสู่ศตวรรษที่ 21 โดยให้ทุกหน่วยงานในสังกัดปรับปรุงแผนปฏิบัติของระบบราชการตามนโยบายของรัฐบาล โดยให้มีการจัดทำฐานข้อมูลให้ครบถ้วน ถูกต้อง ทันสมัย ใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานทั้งระบบ เน้นการเรียนรู้และการบริหารจัดการ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ (2565 : 66-67) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรและสถานศึกษาใน

สังกัดให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล โดยมีวิสัยทัศน์องค์กรที่ว่า “สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เป็นองค์กรคุณภาพมาตรฐานระดับสากล สร้างทุนมนุษย์ด้วยนวัตกรรม น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยมีพันธกิจในการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 การส่งเสริมพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะตรงตามสายงาน และมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์อย่างมืออาชีพ และการส่งเสริมระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) เพื่อมุ่งสู่ Thailand 4.0 และมีเป้าประสงค์ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความรู้ มีทักษะ มีสมรรถนะตามหลักสูตร และคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้และจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ เป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติทั้งในการบริหารงานและการจัดการเรียนรู้

ปัจจุบันสังคมโลกกำลังอยู่ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน (Disruption world) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมายที่ไม่คาดคิด และการแข่งขันสูงและนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกจึงไม่พ้นที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันที่รุนแรงนี้ได้ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ก่อให้เกิดปัญหาและวิกฤติการณ์ต่างๆ มากมาย จึงเป็นที่น่าสนใจว่าในสถานการณ์เช่นนี้ หน่วยงานต่าง ๆ ควรมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลง และผู้คนใน หน่วยงานต้องพัฒนาตนเอง จึงจะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สามารถเอาชนะวิกฤติการณ์ด้านต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่ได้ เป็นที่ยอมรับว่า ผู้นำ ในยุคแห่งการพลิกผันนี้เป็นปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาประเทศและสังคมให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและถูกต้อง เพื่อให้สามารถแข่งขัน แก้ไขปัญหา และประสานงานร่วมมือกับอารยประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศตามแนวทางที่ส่งผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ รวมทั้งการบริการทางสังคมในประเทศไทยทุกด้านก็มีความครอบคลุมทั่วถึง และการสร้างนวัตกรรมด้านภาวะผู้นำด้านเศรษฐกิจไทยก็มีขนาดใหญ่ขึ้น โดยมีฐานการผลิตและบริการที่เข้มแข็งและโดดเด่นในหลายสาขา ความร่วมมือกับมิตรประเทศทั้งในรูปแบบทวิภาคี

และพหุภาคีก็มีความเข้มข้นและชัดเจนขึ้น รวมถึงความร่วมมือกับประเทศในอนุภูมิภาคและอาเซียนที่ขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุนของไทยมากยิ่งขึ้น ขณะที่โครงสร้างพื้นฐานก็มีการพัฒนาครอบคลุมมากขึ้น จากสภาวะ Disruptive world ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นเรื่องธรรมดา ๆ ที่บางครั้งเราเรียกว่า “VUCA world” หรือ “The New Normal” จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่หัวหน้าและผู้นำในองค์กรต้องสนับสนุนการพัฒนาประเทศ พร้อมกับการสร้างนวัตกรรมด้านภาวะผู้นำ การวิจัยและส่งเสริมการวิจัย เพื่อให้สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างศักยภาพ ความสามารถ และพัฒนาพนักงานให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้นในสังคมยุค Disruptive world

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุนทรียะในโลกพลิกผันยังคงเผชิญกับปัญหาและความท้าทายหลายประการ เช่น การขาดแคลนทรัพยากรและงบประมาณ โรงเรียนหลายแห่งขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อและบำรุงรักษาเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต ซอฟต์แวร์ และอุปกรณ์เครือข่าย ซึ่งส่งผลให้การใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การขาดทักษะและความรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาก็เป็นอีกหนึ่งอุปสรรค ครูหลายคนขาดทักษะและความรู้ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มที่ ทำให้การนำเทคโนโลยีมาไว้ในห้องเรียนไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีได้ อีกทั้งการพัฒนาและฝึกอบรมครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอาจไม่ต่อเนื่องและไม่เพียงพอ ส่งผลให้ครูไม่สามารถปรับตัวและพัฒนาทักษะได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความท้าทายทางด้านการสื่อสารและความร่วมมือก็เป็นอีกปัญหาที่พบ การสื่อสารและความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครองในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยังคงมีข้อจำกัด ทำให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนไม่ได้ผลลัพธ์ที่คาดหวัง อีกทั้งโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนหลายแห่งยังไม่พร้อม เช่น ขาดอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ซึ่งเป็นอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบวนการเรียนการสอน การขาดวิสัยทัศน์และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนของผู้บริหารก็เป็นปัญหาสำคัญ ผู้บริหารบางคนอาจขาดวิสัยทัศน์ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียน หรือไม่มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ทำให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีไม่เป็นระบบและไม่มีทิศทางที่แน่นอน นอกจากนี้ การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงก็เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญ การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในโรงเรียนอาจพบกับการต่อต้านจากครูหรือบุคลากรที่ไม่พร้อมหรือไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง ทำให้กระบวนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเป็นไปอย่างยากลำบาก ปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมก็

เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบ สังคมและวัฒนธรรมบางส่วนอาจไม่ให้การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ เช่น ผู้ปกครองที่ไม่เห็นความสำคัญหรือไม่เข้าใจถึงประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยี การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ต้องการการร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา และระดับนโยบาย โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์องค์กร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ (2565 : 66-67) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรและสถานศึกษาในสังกัดให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ที่ว่า “สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เป็นองค์กรคุณภาพมาตรฐานระดับสากล สร้างทุนมนุษย์ด้วยนวัตกรรม น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ผู้วิจัยมุ่งเน้นการพัฒนาสถานศึกษาผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพ มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากคำตอบที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ จะสะท้อนให้เห็นถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผันว่า มีการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้สอน บุคลากร โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นอย่างไร เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนให้กับผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา รวมทั้งต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ให้เกิดการพัฒนาที่มีประโยชน์ คุณภาพ ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายต่อไป เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติในอนาคตให้มีความเจริญและมั่นคง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีการพัฒนาในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะการใช้ชีวิต กระบวนการต่าง ๆ ตลอดจนคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผันกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษาที่พลิกผันและนำผลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นข้อมูลสารสนเทศ เป็นประโยชน์ในการวางแผน พัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไปและใช้เป็นข้อมูล

สารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนาการศึกษาตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันกับการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดใน การดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสุรินทร์ จำนวน 85 โรง ประกอบด้วย สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 5 โรง สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 59 โรง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 21 โรง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสุรินทร์ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 ; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 โรง ใช้ขนาด โรงเรียนเป็นชั้นภูมิในการแบ่งแล้วทำการคำนวณตามสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจะได้ โรงเรียนที่ต้องให้ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูล แบบเจาะจง (Purposive Selection) โดย กำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 5 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครู 4 คน รวมเป็น 350 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันและแบบสอบถามการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามทฤษฎีการวัดเจตคติของลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ แบ่งเป็น 4 แบบ คือ

1. การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการบริหาร	จำนวน 10 ข้อ
2. การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21	จำนวน 14 ข้อ
3. การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา	จำนวน 8 ข้อ
4. การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว	จำนวน 11 ข้อ

เลือกเทคนิคที่ใช้ในการวัด ในครั้งนี้คือเทคนิคการวัดเจตคติของตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1993, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560 :120) ที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับจากมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด ดังนี้

- 5 หมายถึง การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ แบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร	จำนวน 8 ข้อ
2. การปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ	จำนวน 11 ข้อ
3. การสนับสนุนการตัดสินใจ	จำนวน 6 ข้อ
4. การยกระดับคุณภาพการศึกษา	จำนวน 6 ข้อ

เลือกเทคนิคที่ใช้ในการวัด ในครั้งนี้คือ เทคนิคการวัดเจตคติของตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert. 1993, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560 :120) ที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับจากมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด ดังนี้

- 5 หมายถึง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับในระดับมาก
- 3 หมายถึง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.1ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

3.2 ขอหนังสือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อแนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระดับสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยจัดทำแบบสอบถามในรูปแบบเอกสารและรูปแบบออนไลน์ (Google Form) และกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามไม่เกิน 15 วันนับตั้งแต่วันที่ ได้รับหนังสือ

3.4 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจำนวน 350 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

วิเคราะห์การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย (" $\bar{x}$ ") และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ คะแนนดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 116-117)

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ในภาพรวม

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เป็นการ

วิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่มุ่งศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 คน และใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในภาพรวมและรายด้าน โดยมีผลการวิเคราะห์ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ในภาพรวม (n=350)

การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน (X)	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Y)					
	การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร	การปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ	การสนับสนุนการตลาดสินค้า	การยกระดับคุณภาพการศึกษา	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ระดับความสัมพัทธ์
	(Y ₁)	(Y ₂)	(Y ₃)	(Y ₄)	(Y _{tot})	
การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการบริหาร (X ₁)	0.87**	0.88**	0.85**	0.85**	0.89**	สูงมาก
การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (X ₂)	0.91**	0.93**	0.90**	0.88**	0.93**	สูงมาก
การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา (X ₃)	0.92**	0.93**	0.90**	0.90**	0.94**	สูงมาก
การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (X ₄)	0.92**	0.94**	0.90**	0.89**	0.94**	สูงมาก
การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน (X _{tot})	0.93**	0.94**	0.91**	0.90**	0.95**	สูงมาก

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

สุรินทร์ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก ($r = 0.95$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ($r = 0.94$)

การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันด้านการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการบริหาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในภาพรวมในระดับสูงมาก ($r = 0.89$) โดยมีความสัมพันธ์ สูงสุดกับด้านการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ ($r = 0.88$)

การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันด้านการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวก กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในภาพรวมในระดับสูงมาก ($r = 0.93$) โดยมีความสัมพันธ์สูงสุดกับด้านการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ ($r = 0.93$)

การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันด้านการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวก กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในภาพรวมในระดับสูงมาก ($r = 0.94$) โดยมีความสัมพันธ์สูงสุดกับด้านการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ ($r = 0.93$)

การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความสัมพันธ์ทางบวก กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในภาพรวมในระดับสูงมาก ($r = 0.94$) โดยมีความสัมพันธ์สูงสุดกับด้านการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ ($r = 0.94$)

อภิปรายผล

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ซึ่งผลการวิจัย นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก เป็นไปได้ว่า ในด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในการบริหารสถานศึกษาปัจจุบัน ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความสามารถในการรับรู้และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2024) ที่กล่าวว่า ผู้นำทางการศึกษาในยุคพลิกผันต้องมีความสามารถในการอ่านและตีความสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

พร้อมทั้งปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน พร้อมทั้งตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันด้วยความยืดหยุ่น การส่งเสริมให้บุคลากรใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ ควบคู่ไปกับความสามารถในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การบริหารให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนการปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการปรับตัวอย่างรวดเร็ว โดยสนับสนุนการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมแห่งความคล่องตัวและนวัตกรรมในสถานศึกษาท้ายที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการรับมือกับความไม่แน่นอนในการบริหารได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำในสภาวะไม่แน่นอน (Leadership in Uncertainty) ของ Heifetz และคณะ (2022) ที่กล่าวว่า ผู้นำในยุคที่มีความไม่แน่นอนสูงต้องมีความสามารถในการประเมินสถานการณ์ คาดการณ์การเปลี่ยนแปลง และตัดสินใจภายใต้ข้อมูลที่จำกัด สามารถประเมินผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อสถานศึกษาได้อย่างแม่นยำ และรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันของสถานศึกษาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Theory) ของ Porter (2020) ที่เสนอว่า องค์กรต้องสร้างและรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านการพัฒนาวัฒนธรรม การปรับปรุงกระบวนการทำงาน และการตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างมีประสิทธิภาพ การที่ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินการในระดับมากนั้น แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้นำแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกพลิกผัน โดยมุ่งเน้นการสร้างความยืดหยุ่น การส่งเสริมนวัตกรรม และการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวขององค์กร

2. ผลการศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก เป็นไปได้ว่า ในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร ในปัจจุบันองค์กรต่างๆ ได้มีการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ โดยเริ่มจากการนำระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงานประจำวัน ควบคู่กับการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบุคลากรทั้งภายในและภายนอกองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2563)

ที่พบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยในการบริหารจัดการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดขั้นตอน และสร้างความโปร่งใสในกระบวนการบริหารการทำงานในยุคปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนจากรูปแบบดั้งเดิมสู่การทำงานบนแพลตฟอร์มดิจิทัลมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงแต่ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเท่านั้น แต่ยังได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับปรุงกระบวนการทำงานทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hargreaves (2021) ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยปฏิรูปแนวปฏิบัติด้านการจัดการแบบดั้งเดิม ส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่มีความคล่องตัวและเชื่อมโยงกันมากขึ้น การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในองค์กรยังช่วยในการประหยัดทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการลดการใช้กระดาษ การประหยัดพลังงาน หรือการลดระยะเวลาในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ยังช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการแก่ลูกค้าหรือผู้รับบริการ ทำให้เกิดความพึงพอใจและประสบการณ์ที่ดีในการใช้บริการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Darling-Hammond (2023) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้เครื่องมือและระบบดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยปรับปรุงกระบวนการให้มีประสิทธิภาพ อำนวยความสะดวกในการสื่อสาร และสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อพัฒนาประสบการณ์การให้บริการ จุดเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในองค์กร คือความสามารถในการบูรณาการข้อมูลจากระบบงานต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้การเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และทำให้การตัดสินใจทางธุรกิจเป็นไปอย่างแม่นยำและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Timperley (2021) ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยในการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือและระบบดิจิทัลเพื่อยกระดับการปฏิบัติงาน ปรับปรุงการสื่อสาร และสนับสนุนการตัดสินใจโดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์

3. ผลการศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยภาพรวมมีสหสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยด้านที่มีสหสัมพันธ์สูงสุด คือ การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา และด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากผลการวิจัยที่พบว่าการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อีระ รุญเจริญ (2563) ที่ได้ศึกษาและพบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลใน

การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผล อันนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพและคุณภาพทางการศึกษา เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบประเด็นที่น่าสนใจว่าด้านการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษามีค่าความสัมพันธ์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Fullan (2022) ที่ได้นำเสนอว่าการผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการบริหารจัดการการศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร การพัฒนากระบวนการตัดสินใจ และการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในภาพรวม

นอกจากนี้ ด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่พบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูง มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hargreaves (2021) ที่ได้ศึกษาและพบว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิรูปแนวทางการจัดการแบบดั้งเดิม อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง และมีการเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่าพิจารณาคือด้านการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการบริหารที่มีค่าความสัมพันธ์ต่ำสุด ซึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sahlberg (2022) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าการผนวกเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการบริหารจัดการสถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลขององค์กร ความโปร่งใสในการดำเนินงาน และการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Timperley (2021) ที่ได้นำเสนอว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษามีความเชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือและระบบดิจิทัลในการยกระดับแนวปฏิบัติด้านการเป็นผู้นำ การพัฒนาการสื่อสาร และการสนับสนุนการตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์ อันนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผันกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยทำให้ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตามเพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์รับราชการ ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา นำเสนอข้อมูลโดยหาค่าความถี่ และร้อยละ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดเป็นเพศหญิง จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 78.60 รองลงมา เป็นเพศชาย จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 21.40 ตำแหน่งกระจายเท่ากันในทุกกลุ่มระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูหรือครูผู้ช่วยที่ปฏิบัติหน้าที่งาน 4 ฝ่าย จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มากที่สุด จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 41.14 รองลงมาประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 24.86 และ ประสบการณ์การทำงาน มากกว่า 10 ปี น้อยที่สุด จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 34.00 ระดับการศึกษาปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 50.86 รองลงมา ระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 48.86 และระดับการศึกษาปริญญาเอก น้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.28 สถานศึกษาขนาดกลาง มากที่สุด จำนวน 245 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 85 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 24.30 และสถานศึกษาขนาดเล็ก น้อยที่สุด จำนวน 20 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.70

2. การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ได้แก่ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รองลงมาได้แก่ การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ตามด้วยการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการบริหาร

2.1 ด้านการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการบริหาร พบว่า การบริหารสถานศึกษา ยุคโลกพลิกผัน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ด้านการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการบริหาร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และผู้บริหารสถานศึกษาใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและพัฒนากลยุทธ์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างรวดเร็วด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษานำแพลตฟอร์มออนไลน์มาช่วยสร้าง ความได้เปรียบในการแข่งขัน

2.2 ด้านการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่า การบริหารสถานศึกษา ยุคโลกพลิกผัน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ด้านการพัฒนา

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมให้กับผู้เรียน และผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้เรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมครูในด้านการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียนมีประสิทธิภาพครอบคลุมการทำงานและการดำเนินชีวิต และผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมทักษะชีวิตและการทำงานให้กับผู้เรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมครูในด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสารให้กับผู้เรียน

2.3 ด้านการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา พบว่า การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ด้านการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ผ่านนวัตกรรมทางการศึกษา รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาหรือปรับปรุงแนวคิด วิธีการ กระบวนการ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ในทางการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการบูรณาการความรู้จากศาสตร์ต่างๆ ร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ

2.4 ด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พบว่า การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถประเมินผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อสถานศึกษาได้แม่นยำ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการปรับตัวอย่างรวดเร็ว

3. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุรินทร์พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร รองลงมา คือ การสนับสนุนการตัดสินใจ และการยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ

3.1 ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร พบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้อินเทอร์เน็ตในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูล รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานแบบดั้งเดิมให้เป็นรูปแบบดิจิทัล และผู้บริหารสถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีมาเพื่อช่วยประหยัดทรัพยากรในองค์กร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการทำงาน และผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน

3.2 ด้านการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ พบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ด้านการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ข้อมูลจากระบบสารสนเทศในการตัดสินใจเชิงบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถทำงานได้รวดเร็วขึ้นจากการลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน และผู้บริหารสถานศึกษาอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้าถึงข้อมูล การดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวางแผนการบริหารสถานศึกษา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ช่วยลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนในสถานศึกษา และ ผู้บริหารสถานศึกษาปรับปรุงกระบวนการทำงานช่วยเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน

3.3 ด้านการสนับสนุนการตัดสินใจ พบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ด้านการสนับสนุนการตัดสินใจ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการนำเสนอสารสนเทศในรูปแบบที่เข้าใจง่ายเพื่อประกอบการตัดสินใจ

รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้เครื่องมือและระบบดิจิทัลสมัยใหม่ในการสนับสนุนการตัดสินใจ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ

3.4 ด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษา พบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน การใช้อุปกรณ์ดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการพัฒนาระบบการศึกษา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจในยุคดิจิทัล

4. ระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยภาพรวมมีสหสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน ของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยด้านที่มีสหสัมพันธ์สูงสุด คือ การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา และด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่วนด้านที่มี ค่า สหสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหาร

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการบริหารมีความสัมพันธ์ต่ำสุด สถานศึกษาควรมีการยกระดับการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการบริหารสถานศึกษา โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สาเหตุและอุปสรรคที่แท้จริง โดยมีการประเมินความพร้อมของบุคลากรสำรวจทัศนคติและการยอมรับเทคโนโลยี รวมถึงตรวจสอบความเหมาะสมของแพลตฟอร์มที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน จากนั้นควรพัฒนาแพลตฟอร์มที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะด้วยการสร้างระบบแบบบูรณาการที่ครอบคลุมงานบริหารทั้ง 4 ด้าน ปรับปรุงส่วนต่อประสานผู้ใช้ให้เข้าถึงง่าย พัฒนาระบบรายงานอัจฉริยะ และเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการทำงานให้ลดความซ้ำซ้อน

2. ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาให้มีความพร้อมและทันสมัย เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกพลิกผัน

3. สถานศึกษาควรส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เนื่องจากผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์สูงสุดกับการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ฐานะ บุญรอด. (2565). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. ใน วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2563). การบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีรียาสาส์น จำกัด.
- _____. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีรียาสาส์น จำกัด.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2563). การบริหารสถานศึกษาดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Andy Hargreaves. (2021). Digital Transformation in School Leadership. London: Routledge.
- Fullan, M. (2024). Leading in a Culture of Change: Personal and Organizational Strategies for School Leaders. San Francisco: Jossey-Bass.
- Heifetz, R., & Linsky, M. (2023). Leadership on the Line: Staying Alive Through the Dangers of Change. Boston: Harvard Business Review Press.
- Helen Timperley. (2021). Digital Tools for School Improvement. Wellington: NZCER Press.
- Linda Darling-Hammond. (2023). The Future of Educational Technology and Administration. Cambridge: Harvard Education Press.
- Pasi Sahlberg. (2022). Finnish Lessons 3.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland. New York: Teachers College Press.

การรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล*

PUBLIC POLICY PERCEPTION OF PEOPLE IN BANGKOK: A CASE STUDY OF DIGITAL CURRENCY

ภัทรา เวชสวรรค์¹, สุวัจ ราชวัฒนกุล² และ สนใจ ราชวัฒนกุล³

Pattara Vajsawan¹, Suwat Rachatawattanakul² and Sanjai Rachatawattanakul³

¹⁻³มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

¹⁻³Suvarnabhumi Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: pattara.vaj8@gmail.com

วันที่รับบทความ : 27 กุมภาพันธ์ 2568; วันแก้ไขบทความ 9 มีนาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 11 มีนาคม 2568

Received 27 February 2025; Revised 9 March 2025; Accepted 11 March 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยวิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแบบบังเอิญ โดยการใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน

Citation:

* ภัทรา เวชสวรรค์, สุวัจ ราชวัฒนกุล และ สนใจ ราชวัฒนกุล. (2568). การรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 595-608.

Pattara Vajsawan, Suwat Rachatawattanakul and Sanjai Rachatawattanakul. (2025). Public Policy Perception Of People In Bangkok: A Case Study Of Digital Currency.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 595-608.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 1. การรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการรับรู้ต่อการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ต่อนโยบาย และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการรับรู้ต่อการบริหารจัดการ ตามลำดับ 2. การเปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มี อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะ กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การรับรู้, นโยบายสาธารณะ, นโยบายแจกเงินดิจิทัล

Abstract

This research study on the perception of public policy of people in Bangkok, a case study of the digital money distribution policy, has the objectives 1. to study the perception of public policy of people in Bangkok, a case study of the digital money distribution policy, 2. to study the comparative level of public policy perception of people in Bangkok, a case study of the digital money distribution policy, categorized by personal factors. The sample consisted of 400 people living in Bangkok. Simple random sampling was used by accidental sampling using questionnaires. Data analysis used descriptive statistics and inferential statistics.

The research results based on the objectives revealed that 1. Public policy awareness of people in Bangkok, a case study of the digital money distribution policy. The results of the study found that overall, it was at the highest level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was the perception of work, followed by the perception of the policy, and the lowest average value was the perception of management, respectively. 2. Comparison of the level of public policy

awareness of people in Bangkok, a case study of the digital money distribution policy, categorized by personal factors. The results of the study found that people in Bangkok with different ages, marital status, education level, occupation, and monthly income had no different levels of public policy awareness in the case study of the digital money distribution policy. The statistical significance level was .05, which did not meet the hypothesis.

Keywords: Awareness, Public Policy, Digital Money Distribution Policy

บทนำ

นโยบายแจกเงินดิจิทัลหรือโครงการเติมเงินผ่านกระเป๋าเงินดิจิทัล 10,000 บาท เป็นนโยบายเศรษฐกิจระยะเร่งด่วนที่สำคัญของรัฐบาลชุดนายเศรษฐา ทวีสิน เป็นนายกรัฐมนตรีภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ซึ่งพรรคเพื่อไทยประกาศเป็นนโยบายหลักในช่วงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2566 โดยนางสาวแพทองธาร ชินวัตร หัวหน้าครอบครัวเพื่อไทย ในงานเปิดตัว “ครอบครัวเพื่อไทย: บ้านหลังใหญ่หัวใจเดิม” ของพรรคเพื่อไทย เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2565 ได้ประกาศว่า หากพรรคเพื่อไทยได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลจะดำเนินการเติมเงินให้กับประชาชนทั่วประเทศ ต่อมาในงานเปิดตัวว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2566 ของพรรคเพื่อไทย เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2566 นายเศรษฐา ทวีสิน ประธานที่ปรึกษาหัวหน้าครอบครัวเพื่อไทย และเป็นบุคคลที่ได้รับเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีจากพรรคเพื่อไทย ได้ประกาศนโยบายเติมเงินอย่างเป็นทางการ โดยจะเติมเงินเข้าไปในกระเป๋าเงินดิจิทัลของประชาชนสัญชาติไทยทุกคน ที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป เพื่อนำไปใช้จ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน ในพื้นที่ร้านค้าชุมชนรัศมี 4 กิโลเมตร มีอายุการใช้งาน 6 เดือน ซึ่งร้านค้าสามารถนำเงินดิจิทัลมาแลกเป็นเงินบาทได้กับธนาคารของรัฐในภายหลัง เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับชุมชน นำไปสู่การกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับประเทศ (กระทรวงการคลัง, 2566)

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน การเปลี่ยนแปลงรูปแบบเศรษฐกิจและการทำธุรกรรมทางการเงินได้สร้างโอกาสและความท้าทายใหม่ ๆ ให้แก่สังคมไทย หนึ่งในนโยบายสำคัญที่ภาครัฐริเริ่ม คือการแจกเงินดิจิทัล ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้น

เศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการเงิน (World Economic Forum, 2023)

แม้ว่านโยบายแจกเงินดิจิทัลจะถูกเสนอให้เป็นมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ แต่ยังมีข้อถกเถียงถึงความเหมาะสมและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ประเด็นที่ต้องพิจารณาได้แก่ ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับวิธีการใช้งานและข้อจำกัดของเงินดิจิทัล ความเชื่อมั่นต่อมาตรการของภาครัฐ รวมถึงผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยรวม (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) นอกจากนี้ ยังมีความกังวลเกี่ยวกับแหล่งเงินทุนของโครงการและผลกระทบทางคลั่งของประเทศในระยะยาว ตลอดจนข้อจำกัดในการใช้จ่ายภายในพื้นที่ที่กำหนด ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชน (IMF, 2023) ด้วยเหตุนี้ การศึกษาความเข้าใจและการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับนโยบายนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สามารถประเมินผลกระทบได้อย่างรอบด้านและนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายที่เหมาะสม

การศึกษานี้มุ่งเน้นการรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนในการพัฒนานโยบายและการสื่อสารต่อสาธารณะ และเป็นแนวทางในการพัฒนาในการสร้างการรับรู้ของรัฐบาลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การทบทวนวรรณกรรม

การรับรู้

อรรถัย จันทวงศ์ (2555) การรับรู้คือ การแปลความหมายกับสิ่งที่บุคคลได้รับโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การได้เห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การได้ลิ้มรส และการได้สัมผัส หรือการแปลความหมายของสิ่งเร้า ผ่านระบบประสาทสัมผัส ส่งผลให้เกิดความรู้สึก การสื่อความหมายของสิ่งเร้าหรือข้อมูลที่ได้รับ ทำให้มีพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ โดยอาศัยจากความรู้เดิม ประสบการณ์ในอดีต และความต้องการของตนเอง

ชิดชนก ทองไทย (2556) การรับรู้ คือ การแปลความหมายจากสื่อต่าง ๆ ที่ได้รับทำให้เกิดความจำ ความคิด หรือการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการในการรับรู้ แสดงถึง ความรู้ ความเข้าใจ และการมองเห็นหรือการ ได้ยิน การตีความสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่มากระตุ้นประสาทสัมผัส ทำให้มีการตอบสนองเป็นการกระทำหรือความนึกคิด

ปิยะนันท์ บุญโยไทย (2556) ให้ความหมาย การรับรู้คือ การแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความรู้ และความเข้าใจในเรื่องที่เกิดขึ้น ในจิตใจของแต่ละบุคคล โดยผ่านการตีความหรือความหมายของข้อมูลจาก อวัยวะที่รับความรู้สึกแล้วแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจจากการตีความหมายนั้น และนำไปสู่การตอบสนอง

นโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะถือเป็นส่วนสำคัญที่สุดของการบริหารานของรัฐบาล เพราะเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของรัฐบาลตั้งแต่เมื่อครั้งหาเสียงเลือกตั้ง จนถึงการประกาศแถลงนโยบาย และโดยตัวของมันเอง นโยบายสาธารณะก็มีความสำคัญในแง่ต่างๆ ดังนี้

1. เป็นกรอบแนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐในอันที่จะแก้ปัญหาให้แก่สาธารณชนเพราะนโยบายสาธารณะจะกระทบต่อวิถีชีวิตด้านต่างๆ ของประชาชน เช่น นโยบายสาธารณะด้านสาธารณสุข สวัสดิการ การศึกษา การเก็บภาษี การค้าต่างประเทศ การอพยพ สิทธิของพลเมือง การปกป้องสิ่งแวดล้อม รายจ่ายของรัฐบาลท้องถิ่น และการป้องกันประเทศ

2. เป็นเสมือนเข็มทิศการทำงานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่จะยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเนื่องจากในนโยบายสาธารณะจะกำหนดว่าเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องส่วนใด จะต้องปฏิบัติอะไรอย่างไร และเมื่อไร จึงจะสอดคล้องกับแนวนโยบาย

3. ช่วยให้ประชาชนได้รับรู้ถึงบทบาทการมีส่วนร่วมตามนโยบายที่รัฐบาลกำหนด เช่น โครงการรณรงค์ลดภาวะโลกร้อน

4. เป็นเครื่องมือสำหรับทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรใหม่ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของปัญหา และเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชุติมา อินทร์ตา (2563) ศึกษาเรื่อง การรับรู้นโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันทางสังคมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อศึกษาการรับรู้นโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันทางสังคม

ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อศึกษาการรับรู้นโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันทางสังคมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 คนโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบใช้สถิติการทดสอบแบบ t-test ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หากพบความแตกต่างจะนำไปเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของ LSD ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่มีอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ เงินเดือนแตกต่างกันการรับรู้นโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันทางสังคมแตกต่างกัน และปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีเพศ แตกต่างกันทำให้การรับรู้นโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันทางสังคมไม่แตกต่างกัน

อนิกร ดอนแก้ว (2561) ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้นโยบายสาธารณะของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ของบุคลากรสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำ นโยบายไปปฏิบัติ แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ผลจากการศึกษาพบว่า การรับรู้นโยบาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาและอุปสรรคในการนำไปปฏิบัติ คือ ด้านของเงื่อนไขทางการเมือง และด้านเงื่อนไขของสังคมและเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง แนวทางในการแก้ไขปัญหา ด้านเงื่อนไขทางการเมืองคือ หน่วยงานควรจัดทำตามนโยบายแผนงบประมาณให้มีความชัดเจน และรับฟังความคิดเห็นในการกำหนด นโยบายต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความเสมอภาค และ ความเท่าเทียมในการรับบริการจากทางภาครัฐ

สมมติฐานของการวิจัย

1. ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

3. ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน
4. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน
5. ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน
6. ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ประชาชนที่อาศัยอยู่ในในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 5,500,000 คน (กรุงเทพมหานคร, 2565) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หลักการคำนวณของ Yamane (ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง, 2561) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายปิด จะเป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายปิด จะเป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การสร้างเครื่องมือตามกำหนดกรอบแนวคิด และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้เท่ากับ .933

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแบบบังเอิญ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ (1) การหาค่าร้อยละ (Percentage) (2) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) (3) การหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (4) การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การทดสอบแบบ t-Test และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่อง การรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 67.00 มีอายุ 30 - 39 ปี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 สถานภาพโสด จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 53.25 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 42.75 มีอาชีพพนักงานเอกชน จำนวน 145 คิดเป็นร้อยละ 36.25 มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.75

1. ผลการศึกษาระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

(n = 400)

การรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานคร	ความเห็นหรือความรู้สึก			
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการรับรู้ต่อนโยบาย	4.67	0.45	มากที่สุด	2
2. ด้านการรับรู้ต่อการปฏิบัติงาน	4.75	0.46	มากที่สุด	1
3. ด้านการรับรู้ต่อการบริหารจัดการ	4.61	0.51	มากที่สุด	3
รวม	4.68	0.45	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการรับรู้นโยบายการเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68 , SD = 0.45) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการรับรู้ต่อการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.75 , SD = 0.46) รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ต่อนโยบาย ($\bar{X}$ = 4.67 , SD = 0.45) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการรับรู้ต่อการบริหารจัดการ ($\bar{X}$ = 4.61 , SD = 0.51) ตามลำดับ

2. ศึกษาเปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายการเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษานโยบายการเงินดิจิทัล จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	df	t	p
ชาย	141	3.92	398	.460	.646
หญิง	259	3.91			
รวม	400				

*($p \leq .05$)

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายการเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ โดยใช้สถิติ t - Test เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศที่แตกต่างกัน มีระดับการรับรู้ นโยบายสาธารณะ กรณีศึกษานโยบายการเงินดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษานโยบายการเงินดิจิทัล จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	4	2.25	0.75	1.297	.098
ภายในกลุ่ม	395	55.99	0.14		
รวม	399	58.24			

*($p \leq .05$)

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายการเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ โดยใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุที่ต่างกัน มีระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะ กรณีศึกษา นโยบายการเงินดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา นโยบายการเงินดิจิทัล จำแนกตามสถานภาพการสมรส

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	3	1.58	0.53	2.672	.151
ภายในกลุ่ม	396	56.66	0.14		
รวม	399	58.24			

*($p \leq .05$)

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายการเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพการสมรส โดยใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีสถานภาพการสมรสที่ต่างกัน มีระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะ กรณีศึกษา นโยบายการเงินดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 5 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา นโยบายการเงินดิจิทัล จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	3	3.37	1.12	1.113	.621
ภายในกลุ่ม	396	54.87	0.14		
รวม	399	58.24			

*($p \leq .05$)

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายการเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา โดยใช้สถิติ One-way

ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะ กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 6 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	4	4.13	1.03	2.543	.429
ภายในกลุ่ม	395	54.11	0.14		
รวม	399	58.24			

*($p \leq .05$)

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพ โดยใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะ กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 7 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	4	3.16	0.79	2.667	.277
ภายในกลุ่ม	395	55.08	0.14		
รวม	399	58.24			

*($p \leq .05$)

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามรายได้ต่อเดือน โดยใช้สถิติ One-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีตามรายได้ต่อ

เดือนที่แตกต่างกัน มีระดับการรับรู้นโยบายสาธารณะ กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยเรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. การรับรู้นโยบายสาธารณะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการรับรู้ต่อการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ต่อนโยบาย และด้านการรับรู้ต่อการบริหารจัดการ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิมา อินทร์ตา (2563) ศึกษาเรื่อง การรับรู้นโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันทางสังคมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ผลการวิเคราะห์การรับรู้นโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันทาง สังคมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยภาพรวมระดับการรับรู้อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการรับรู้นโยบายแจกเงินดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มี อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีระดับการรับรู้ นโยบายสาธารณะ กรณีศึกษานโยบายแจกเงินดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิมา อินทร์ตา (2563) ศึกษาเรื่อง การรับรู้นโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันทางสังคมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีเพศ แตกต่าง กันทำให้การรับรู้นโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันทางสังคม ไม่แตกต่างกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

1. รัฐบาลควรจัดทำแคมเปญประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงง่าย เน้นการให้ข้อมูลที่ชัดเจนและโปร่งใสเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีการ และผลลัพธ์ที่คาดหวังจากนโยบายแจกเงินดิจิทัล เพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน
2. ควรจัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้งานเงินดิจิทัลแก่กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น ผู้สูงอายุและกลุ่มที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี
3. ควรจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลกระทบของนโยบายแจกเงินดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การศึกษานี้มีข้อจำกัดในด้านขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมุ่งเน้นเฉพาะประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ทำให้อาจไม่สามารถสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในภูมิภาคอื่น ๆ ได้อย่างครบถ้วน
2. ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ยังอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่ในช่วงเวลาที่ศึกษา ซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของนโยบายในอนาคตได้
3. ปัจจัยด้านความเข้าใจและการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล อาจมีผลต่อผลการวิจัย ทำให้ต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติมในการนำเสนอข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการคลัง. (2566). รายงานแนวทางการดำเนินโครงการแจกเงินดิจิทัล กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายการคลัง.
- คณะรัฐมนตรี. (2562). คำแถลงนโยบาย. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2563 จาก https://www.thaigov.go.th/uploads/document/66/2019/07/pdf/Doc_20190725085640000000.pdf
- ชิตชนก ทองไทย. (2556). การรับรู้ และทัศนคติ ที่มีผลต่อความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงานประชาคมอาเซียนของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ใน สารนิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ชุติมา อินทร์ตา. (2563). การรับรู้นโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันทางสังคมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. ใน วิทยานิพนธ์การบัญชี. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). การเปลี่ยนแปลงของระบบการเงินและผลกระทบของเงินดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). รายงานเศรษฐกิจและนโยบายการเงิน. ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- พรรคเพื่อไทย. (2565). นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล: แนวทางและแผนดำเนินการ. กรุงเทพมหานคร: พรรคเพื่อไทย.
- International Monetary Fund (IMF). (2023). Digital Currencies and Economic Stability: A Global Perspective. Washington, DC: IMF.
- World Economic Forum. (2023). The Future of Digital Payments and Economic Growth. Geneva: WEF.

**แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน
มหาวิทยาลัยพะเยา***
**GUIDELINES FOR DEVELOPING THE COMPETENCIES OF SUPPORT
STAFF AT THE UNIVERSITY OF PHAYAO**

ปรีชา อ่วมนาค¹ และ น้ำฝน กันมา²

Preecha Aumnak¹ and Namfon Gunma²

¹⁻²มหาวิทยาลัยพะเยา

¹⁻²University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: 66204705@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 3 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 4 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 5 เมษายน 2568

Received 3 April 2025; Revised 4 April 2025; Accepted 5 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน 2. เปรียบเทียบสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 282 คน และผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test) และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

Citation:

* ปรีชา อ่วมนาค และ น้ำฝน กันมา. (2568). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยพะเยา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 609-623.

Preecha Aumnak and Namfon Gunma. (2025). Guidelines For Developing The Competencies Of Support Staff At The University Of Phayao. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 609-623.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติของบุคลากรสายสนับสนุนโดยรวม อยู่ในระดับมาก
2. การเปรียบเทียบสมรรถนะระดับการศึกษาและระยะเวลาการปฏิบัติงาน พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ควรส่งเสริมการอบรมและการศึกษาต่อ ควรพัฒนาทักษะบริการและการวิเคราะห์ปัญหา ควรสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และเปิดรับสิ่งใหม่

คำสำคัญ: สมรรถนะ, บุคลากรสายสนับสนุน, การพัฒนาสมรรถนะ

Abstract

This research article aimed to 1. study the competencies of support personnel, 2. compare the competencies of support personnel based on personal factors, and 3. explore guidelines for developing the competencies of support personnel. The sample consisted of 282 support personnel selected through purposive sampling, along with 5 key informants. The research instruments included a questionnaire and a semi-structured interview form. Quantitative data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and Scheffe's post-hoc test. Qualitative data were analyzed using content analysis.

The research findings revealed that

1. the overall core competencies and job-specific competencies of support personnel were at a high level.
2. comparisons of competencies based on educational level and work experience showed statistically significant differences at the .05 level.
3. guidelines for competency development should include setting clear goals, promoting training and further education, enhancing service and

problem-solving skills, supporting lifelong learning, and fostering an organizational culture that encourages creativity and openness to new ideas.

Keywords: Competency, Support personnel, Competency development

บทนำ

ในยุคที่บริบทการทำงานเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บุคลากรสายสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 หมวด 4 มาตรา 72 กำหนดให้ส่วนราชการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้างแรงจูงใจแก่ข้าราชการพลเรือนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ภาครัฐต้องการ (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน, 2551)

การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการยกระดับความคิดเห็น ทักษะความรู้ และทักษะ เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (ภานุวัฒน์ กิตติวรานนท์ รัตนพิมลแสน, 2563) มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งมีพันธกิจในการผลิตบัณฑิต วิจัย และบริการวิชาการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของบุคลากรสายสนับสนุนในการผลักดันภารกิจขององค์กร

กองการเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยพะเยา (2567) รายงานว่าบุคลากรสายสนับสนุนมีความหลากหลายด้านระดับการศึกษาและระยะเวลาการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลต่อสมรรถนะและทักษะเฉพาะตำแหน่ง อันกระทบต่อคุณภาพการทำงาน โดยระยะเวลาในการทำงานที่แตกต่างกันทำให้บุคลากรมีประสบการณ์ต่างกัน (ลัดดาวัลย์ จำเจริญพัฒน์, 2563) และวุฒิการศึกษายังส่งผลต่อสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงาน (วุฒิชัย อารักษ์โพชฌงค์ และคณะ, 2561)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน เปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคล และแนวทางพัฒนาสมรรถนะที่ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา

การทบทวนวรรณกรรม

มนัสนันท์ ผ่องแผ้ว (2562) กล่าวว่า การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในองค์กรนั้นสามารถพัฒนาได้หลากหลายวิธีการ เช่น การปฐมนิเทศ การทดลองปฏิบัติงาน การสอนงาน การฝึกอบรม การสัมมนา การบรรยาย การประชุมอภิปราย การสาธิต การศึกษาจากตัวอย่าง การเสวนากลุ่มย่อย การหมุนเวียนงาน การมอบหมายพิเศษ การใช้ระบบพี่เลี้ยง และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์กรจัดขึ้น จันทรtha มั่งคามี (2562) ได้เสนอเพิ่มเติมในแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรประกอบด้วย การฝึกอบรมและพัฒนา การมอบหมายงาน การหมุนเวียนสับเปลี่ยนงาน การสอนงาน การมีพี่เลี้ยง การให้คำปรึกษาแนะนำ การติดตาม การทำกิจกรรมร่วมกัน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดูงานนอกสถานที่ และการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน สิริวดี ชูเชิด (2565) ได้เน้นถึงแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของพนักงาน ได้แก่ การฝึกอบรม การสอนงาน การฝึกปฏิบัติงานและทำงานร่วมกัน การมอบหมายงานที่สำคัญ การติดตามผลการทำงาน การให้คำชมเชยหรือรางวัล การประเมินและวัดผลในการพัฒนาสมรรถนะ ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรควร การฝึกอบรมและพัฒนา เพิ่มพูนความรู้และทักษะโดยตรง การสอนงาน ถ่ายทอดความรู้และทักษะจากผู้มีประสบการณ์ การมีพี่เลี้ยง ดูแลให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด การหมุนเวียนงาน เรียนรู้งานหลากหลายด้าน การติดตามและประเมินผล วัดความก้าวหน้าและปรับปรุง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านการสัมมนา เสวนากลุ่ม เวทีแลกเปลี่ยน การศึกษาดูงาน เรียนรู้จากตัวอย่างและการดูงานนอกสถานที่ การ

ให้คำปรึกษาแนะนำ สนับสนุนและช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน การให้แรงเสริม ผ่านการให้คำชมเชยหรือรางวัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยพะเยา และการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษารูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ บุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวนทั้งสิ้น 958 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 282 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ บุคลากรสายสนับสนุนที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 5 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่, หัวหน้างานส่งเสริมและพัฒนา และบุคลากรดีเด่น จำนวน 3 คน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ: ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 แบบวัดสมรรถนะ จำแนกเป็นสมรรถนะหลัก 5 ด้าน และสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงาน 7 ด้าน แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ: ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงตามคำแนะนำก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เชิงปริมาณ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถาม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

2. เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ขออนุญาตบันทึกเสียง และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันก่อนนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test, One-way ANOVA และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Scheffe

2. เชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาแบบความเรียง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา ผลการวิเคราะห์ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสมรรถนะหลักของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา โดยภาพรวมและรายด้าน

สมรรถนะหลัก	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	(n = 282)		
	$\bar{x}$	S.D.	
1. สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.28	.55	มาก
2. สมรรถนะด้านบริการที่ดี	4.46	.46	มาก
3. สมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ	4.33	.60	มาก
4.สมรรถนะด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม	4.57	.53	มากที่สุด
5. สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม	4.60	.47	มากที่สุด
ภาพรวม	4.45	.44	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะหลักของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สมรรถนะหลักที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา โดยภาพรวมและรายด้าน

สมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	(n = 282)		
	$\bar{x}$	S.D.	
1. สมรรถนะด้านการตรวจสอบความถูกต้องตามกระบวนการงาน	4.46	.52	มาก
2. สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์	4.31	.59	มาก
3. สมรรถนะด้านการสืบเสาะหาข้อมูล	4.46	.51	มาก
4. สมรรถนะด้านความเข้าใจผู้อื่น	4.28	.62	มาก
5. สมรรถนะด้านความยืดหยุ่นผ่อนปรน	4.42	.55	มาก
6. สมรรถนะด้านการมองภาพองค์กรรวม	4.56	.53	มากที่สุด
7. สมรรถนะด้านการดำเนินการเชิงรุก	4.52	.44	มากที่สุด
ภาพรวม	4.43	.45	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ บุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมองภาพองค์กรรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลเปรียบเทียบสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบสมรรถนะหลักของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา ภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

สมรรถนะหลัก	ระดับการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี		ปริญญาโท			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.22	.58	4.39	.47	-2.73*	.01
2. สมรรถนะด้านบริการที่ดี	4.42	.47	4.54	.44	-2.10*	.04

3. สมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ	4.29	.62	4.41	.58	-1.59	.11
4. สมรรถนะด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม	4.52	.54	4.66	.50	-1.99*	.05
5. สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม	4.59	.47	4.62	.48	-.48	.63
ภาพรวม	4.41	.46	4.52	.40	-2.07*	.04

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยพะเยา จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ ของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

สมรรถนะหลัก	ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน				F	p
	1-5 ปี	6-10 ปี	11-15 ปี	16 ปีขึ้นไป		
1 สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.25	4.31	4.19	4.38	1.68	.17
2 สมรรถนะด้านบริการที่ดี	4.42	4.48	4.38	4.57	2.40	.07
3 สมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ	4.30	4.38	4.25	4.42	1.30	.27
4 สมรรถนะด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม	4.48	4.58	4.48	4.75	4.06*	.01
5 สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม	4.60	4.65	4.52	4.67	1.63	.18
ภาพรวม	4.41	4.48	4.36	4.56	2.75*	.04

จากตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยพะเยา จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่า ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า สมรรถนะด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา มีประเด็นที่สำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.1 สมรรถนะหลัก พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพของบุคลากรสายสนับสนุนที่เป็นผลจากการให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพ ยึดมั่นในหลักจริยธรรม และให้บริการอย่างมีอาชีพและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ กิตติกรวรรณ รัตนพิมลพล แสน (2563) พบว่า สมรรถนะบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.2. สมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรสายสนับสนุนต้องมีสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ ซึ่งให้ถึงถึงศักยภาพของในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ แป่มสูงเนิน (2561) พบว่า ภาพรวมของสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ ของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา สาย สนับสนุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.1 เปรียบเทียบสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน เมื่อพิจารณาจำแนกตามระดับการศึกษา สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

- สมรรถนะหลัก เมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน พิจารณาจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรสายสนับสนุน เนื่องจากการศึกษาที่สูงขึ้นช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิชัย อารักษ์ณโพธิวงศ์ และคณะ (2561) พบว่า บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน มีสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 เปรียบเทียบสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน เมื่อพิจารณาจำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

- สมรรถนะหลัก เมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน พิจารณาจำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่า โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ระยะเวลาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันมีส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ จำเจริญพัฒน์ (2563) พบว่า สมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของบุคลากร ที่มีอายุการทำงานต่างกัน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก สามารถอภิปรายได้ดังนี้

- ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ควรกำหนดเป้าหมาย หรือแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ โดยเป้าหมายควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กร พร้อมทั้งกำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชจิกร จิตพัฒนานนท์ (2563)

- ด้านบริการที่ดี บุคลากรควรพัฒนาทักษะการอบรม ยกระดับคุณภาพการให้บริการ ควรส่งเสริมการบริการด้วยใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส และจัดทำคู่มือบริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐดาวรรณ มณีวร (2561)

- ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ควรได้รับการส่งเสริมให้มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง สะสมองค์ความรู้ และเพิ่มขีดความสามารถในการทำงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยสามารถพัฒนาได้ผ่าน การศึกษาต่อ, การฝึกอบรม, การทำ R2R (Routine to Research), การจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน และการเรียนรู้จากงานจริง สอดคล้องกับงานวิจัย ธีระพล เจริญสุข (2564)

- ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม ควรส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบขององค์กร อย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งปกป้องผลประโยชน์และชื่อเสียงขององค์กร ควรสนับสนุนให้บุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา โดยยึดหลักกฎหมาย คุณธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระพล เจริญสุข (2564)

- ด้านการทำงานเป็นทีม บุคลากรควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการประชุมทีมอย่างสม่ำเสมอควรมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิด

โอกาสให้บุคลากรช่วยเหลือกัน และควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการวางแผนงาน เพื่อการทำงานร่วมกันบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กร ควรสนับสนุนให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KM) เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ ซึ่งช่วยให้บุคลากรสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขง อีระพล เจริญสุข (2564)

3.2 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก สามารถอภิปรายได้ดังนี้

- ด้านการตรวจสอบความถูกต้องตามกระบวนการ บุคลากรควรกำหนดมาตรฐานและแนวปฏิบัติในการทำงาน หรือจัดทำคู่มือและแบบฟอร์มการตรวจสอบ ควรสร้างแนวปฏิบัติมาตรฐาน ควรจัดให้มีการประชุมติดตามผลและทบทวนงานเป็นระยะ ซึ่งจะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาตรี เทียนทอง (2555)

- ด้านการคิดวิเคราะห์ บุคลากรควรได้รับการพัฒนาทักษะอบรมด้านการวิเคราะห์ปัญหา ควรกำหนดแผนงานและบริหารงานอย่างเป็นระบบ ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ แป่มสูงเนิน (2561)

- ด้านการสื่อสารหาข้อมูล บุคลากรควรได้รับการฝึกอบรมพัฒนาด้านทักษะการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลในการสืบค้นข้อมูล ควรส่งเสริมการจัดทำคู่มือแนะนำแหล่งข้อมูล ที่น่าเชื่อถือ ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณชิตา หิรัญพิชา (2561)

- ด้านความเข้าใจผู้อื่น บุคลากรควรได้รับการฝึกอบรมด้านการสื่อสารและการอ่านพฤติกรรมผู้อื่น ควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน ควรมีกิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในทีม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จามรี บัวทุม (2558)

- ด้านความยืดหยุ่นผ่อนปรน บุคลากรควรอบรมด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ควรส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนสำรองและแผนฉุกเฉิน ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ช่วยให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างคล่องตัวและปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ควรปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ แป่มสูงเนิน (2561)

- ด้านการมองภาพองค์กรรวม บุคลากรควรได้รับการฝึกอบรมด้านการเชื่อมโยงข้อมูลและการทำความเข้าใจภาพรวมขององค์กร ซึ่งช่วยให้บุคลากรสามารถ จับประเด็นสำคัญและ

นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กร ผ่านกิจกรรมหรือโครงการเพื่อบุคลากรใหม่และบุคลากรปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ รุ่งรัตน์ ทวีวงศ์ (2557)

- ด้านการเนิกรการเชิงรุก ควรมุ่งเน้นให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิดนอกกรอบ และเสนอแนวคิดใหม่ๆ ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความคิด ควรส่งเสริมให้บุคลากรคิดค้นวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ กล้าปรับเปลี่ยนและพัฒนารูปแบบการทำงาน ควรเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดและความรู้ระหว่างกัน บุคลากรควรคาดการณ์และเตรียมพร้อมรับมือ กับปัญหา อุปสรรค หรือโอกาสที่อาจเกิดขึ้น ล่วงหน้าสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ แป้มสูงเนิน (2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ทราบได้ว่า สมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา สมรรถนะหลัก พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ บุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการเปรียบเทียบสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า สมรรถนะหลัก จำแนกตามตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมมีความแตกต่างกัน และจำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่า ในภาพรวมมีความแตกต่างกัน ส่วนแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา ควรกำหนดเป้าหมาย หรือแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ ควรพัฒนาทักษะการอบรม ยกกระดับคุณภาพการให้บริการ ควรส่งเสริมการบริการด้วยใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส และจัดทำคู่มือบริการ ควรได้รับการส่งเสริมให้มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง สะสมองค์ความรู้ และเพิ่มขีดความสามารถในการทำงาน ควรส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบขององค์กรอย่างเคร่งครัด ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ควรกำหนดมาตรฐานและแนวปฏิบัติในการทำงาน หรือจัดทำคู่มือและแบบฟอร์มการตรวจสอบ ควรสร้างแนวปฏิบัติมาตรฐาน ควรได้รับการพัฒนาทักษะอบรมด้านการวิเคราะห์ปัญหา ควรกำหนดแผนงานและบริหารงานอย่างเป็นระบบ ควรได้รับการฝึกอบรมพัฒนาด้านทักษะการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ควรได้รับการฝึกอบรมด้านการสื่อสารและการอ่านพฤติกรรมผู้อื่น

ควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน ควรอบรมด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ควรส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนสำรองและแผนฉุกเฉิน ควรส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กร ผ่านกิจกรรมหรือโครงการเพื่อบุคลากรใหม่และบุคลากรปัจจุบัน ควรมุ่งเน้นให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิดนอกกรอบ และเสนอแนวคิดใหม่ๆ จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา มีข้อเสนอแนะจากการค้นพบ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ควรดำเนินการพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติของบุคลากรสายสนับสนุน เพื่อยกระดับศักยภาพในการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

1.2. การพัฒนาสมรรถนะหลักทั้ง 5 ด้าน จำเป็นต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ สำหรับการพัฒนาสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติทั้ง 7 ด้านนั้น ควรมุ่งเน้นการพัฒนาด้านความเข้าใจผู้อื่นเป็นลำดับแรก เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในการประเมิน เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนเกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามลำดับความสำคัญของความต้องการในการพัฒนา

1.3. การพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติของบุคลากรสายสนับสนุนควรคำนึงถึงปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กรเป็นสำคัญ คือ ระดับการศึกษาและระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เนื่องจากส่งผลต่อความแตกต่างของสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ ดังนั้น การออกแบบแผนพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจนและมีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายและปรับวิธีการพัฒนาให้สอดคล้องกับปัจจัยส่วนบุคคลเหล่านี้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของบุคลากร เพื่อให้เข้าใจปัจจัยร่วมที่ส่งเสริมการมุ่งผลสัมฤทธิ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อสมรรถนะในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ทา มั่งคามี. (2562). การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภายใต้แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก <http://www3ru.ac.th/mpaabstract/index.php/abstractData/viewIndex/330>.
- จามรี บัวทุม. (2558). การศึกษาสมรรถนะบุคลากรของเทศบาลตำบลทับมา. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ณชิตา หิรัญพิชา. (2561). ทักษะของผู้บริหารที่มีต่อสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานเลขานุการในมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ใน รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ณัฐดาวรรณ มณีวร. (2561). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานเทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ทศพร พิษะระ. (2566). สมรรถนะกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคการเปลี่ยนแปลง. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. วารสารวิจัยวิชาการ, 6(3), 34-358.
- ธีระพล เจริญสุข. (2564). การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร กรมสรรพสามิตในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พรพรรณ แป้มสูงเนิน. (2561). สมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- ภาณุวัฒน์ กิตติกรวรรณท์ รัตนพิมลพลแสน. (2563). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- มนัสนันท์ ผ่องแผ้ว. (2562). การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร กรณีศึกษาพนักงานคดี ปกครองใน
องค์คณะศาลปกครองกลาง. เรียกใช้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2567 จาก <http://www.ru.ac.th/mpaabstract/index.php/abstractData/viewIndex/237>.
- รัชจิกร จิตวัฒนานนท์. (2563). สมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง. ใน
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒน.มหาวิทยาลัยราช
ภัฏเพชรบุรี.
- รุ่งรัตน์ ทวีวงศ์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะประจำกลุ่มงานของนักวิชาการสาธารณสุข
ชำนาญการที่ ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดนครนายก. ใน
การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์
สุขภาพ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ลัดดาวัลย์ จำเจริญพัฒน์. (2563). สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักงาน
ศึกษาธิการจังหวัด กาฬสินธุ์. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม, 7(1), 249-268.
- วุฒิชัย อารักษ์ณโฑขณงค์ และคณะ. (2561). การประเมินสมรรถนะหลักของบุคลากรภาครัฐที่
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ,
8(2), 208-232.
- สิริวดี ชูเชิด. (2565). การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ.
วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 12(1), 223-238
- สุรียา ฉิมพาลี. (2562). การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการทหารหน่วย
โรงเรียนทหารราบ ศูนย์การทหารราบ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.

พุทธศาสนากับการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษา*

BUDDHISM AND THE DEVELOPMENT OF MORALITY AND ETHICS IN THE EDUCATION SYSTEM

วันเฉลิม ไชยวงศ์¹, สมเดช นามเกต² และ พระครูจิรธรรมธัช³

Wanchalurm Chaiyong¹, Somdet Namket² and Phrakru Jiradhammathat³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6702105015@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 25 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 9 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 10 เมษายน 2568

Received 25 March 2025; Revised 9 April 2025; Accepted 10 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง "พุทธศาสนากับการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษา" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด หลักธรรมทางพุทธศาสนา และการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษาไทย ปัจจุบันสังคมไทยเผชิญกับปัญหาความเสื่อมทางคุณธรรม โดยเฉพาะในหมู่เยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมบุคลากรที่มีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม พุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติไทยมีหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาจิตใจของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

บทความนี้นำเสนอแนวทางการสร้างคุณธรรมจริยธรรมผ่านหลักธรรมสำคัญของพุทธศาสนา ได้แก่ ศีล 5 เป็นหลักในการวางพื้นฐานความประพฤติที่ดีงาม หลักพรหมวิหาร 4 ส่งเสริมความรักและเมตตาต่อผู้อื่น หลักสังคหวัตถุ 4 ช่วยในการสร้างความสามัคคีและเกื้อกูล

Citation:

* วันเฉลิม ไชยวงศ์, สมเดช นามเกต และ พระครูจิรธรรมธัช. (2568). พุทธศาสนากับการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 624-637.

Wanchalurm Chaiyong, Somdet Namket and Phrakru Jiradhammathat. (2025). Buddhism And The Development Of Morality And Ethics In The Education System. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 624-637.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

กันในสังคม และหลักอิทธิบาท 4 ช่วยสร้างความ پاکเพียรในการศึกษาและดำเนินชีวิต ตลอดจนการประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านี้ในการจัดการเรียนการสอน การออกแบบกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน และการเป็นแบบอย่างที่ดีของครู

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำหลักพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ คือการสร้างผู้เรียนที่มี คุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และส่งผลให้สถาบันการศึกษามีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ ความดีงาม อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: พุทธศาสนา, การสร้างคุณธรรม, จริยธรรม, ระบบการศึกษา

Abstract

The academic article entitled “Buddhism and the Promotion of Morality and Ethics in the Education System” aims to study the concepts, Buddhist principles, and their application in developing morality and ethics within the Thai education system. Currently, Thai society is facing a moral decline, particularly among youth who represent the future of the nation. Education plays a crucial role in shaping individuals with morality, ethics, and social responsibility. Buddhism, as the national religion of Thailand, offers core teachings that can be suitably applied to cultivate the minds and behavior of students.

This article presents approaches to fostering morality and ethics through key Buddhist principles, including the Five Precepts (Sīla 5) as the foundation for proper conduct, the Four Brahmavihāras to promote loving-kindness and compassion towards others, the Four Sangahavatthus to encourage unity and mutual support in society, and the Four Iddhipādas to instill perseverance and determination in learning and life. The article also emphasizes the integration of these principles into teaching and learning processes, student development activities, and the role of teachers as moral role models.

The expected outcomes of applying Buddhist principles in education are the development of students with strong moral character and social

responsibility, as well as the creation of a school environment conducive to goodness and virtue. Ultimately, this will lead to sustainable development of society in the future.

Keywords: Buddhism, Moral Development, Ethics, Education System

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาความเสื่อมทางคุณธรรมและจริยธรรมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนซึ่งกำลังสำคัญของประเทศ สื่อสังคมออนไลน์ สภาพเศรษฐกิจ และความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้พฤติกรรมของเยาวชนหลายกลุ่มเบี่ยงเบนไปจากกรอบศีลธรรมอันดีงาม (กรมการศาสนา, 2561) สถานการณ์นี้ทำให้เกิดความกังวลในวงการศึกษา เพราะการศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างคนดีให้กับสังคม ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ เนื่องจากพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยที่มีแนวคิดและหลักธรรมที่สามารถพัฒนาจิตใจของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน (ธัญชัย บุญยะจินดา, 2563)

หลักการสำคัญในการแก้ไขปัญหาคาดคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษา คือการบูรณาการแนวคิดเชิงพุทธปรัชญาเข้ากับกระบวนการจัดการศึกษา (พิทยา ว่องกุล, 2564) หลักธรรมที่มีความสำคัญได้แก่ ศีล 5 ซึ่งเป็นพื้นฐานในการประพฤติดี หลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งเสริมความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา หลักสังคหวัตถุ 4 ที่ช่วยในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ และหลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งเสริมความเพียรและความตั้งใจ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562) แนวทางปฏิบัติที่สำคัญคือการนำหลักธรรมเหล่านี้ไปใช้ในหลักสูตร การเรียนการสอน การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารและครู เพื่อสร้างมาตรฐานใหม่ของการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

ผู้เขียนมีความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมทางคุณธรรมของเยาวชนในสังคมไทย และเชื่อมั่นว่าหากนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้อง จะสามารถพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีคุณภาพและความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน (World Health Organization (WHO), 2021) เหตุผลสำคัญที่ต้องศึกษา คือเพื่อสร้างองค์

ความรู้เชิงวิชาการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในภาคการศึกษา อีกทั้งยังเป็นการนำเสนอแนวคิด แนวทางปฏิบัติ ที่ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปปรับใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนคาดหวังว่าบทความนี้จะมีคุณค่าในการเป็นแนวทางสำหรับสถาบันการศึกษาในการสร้างคนดีให้กับสังคมไทยอย่างแท้จริง และมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคมไทยให้มีความสุขและยั่งยืนในระยะยาว

ความหมายและความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษา

1. ความหมายของ "คุณธรรม" และ "จริยธรรม"

คุณธรรม (Morality) หมายถึง คุณงามความดีที่เกิดจากความรู้สึภายในจิตใจของบุคคล เป็นคุณสมบัติที่หล่อหลอมพฤติกรรมให้มีความสุจริต เมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชยันหมั่นเพียร และมีความอดทน คุณธรรมเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยกำหนดความคิด คำพูด และการกระทำให้ถูกต้องตามหลักแห่งความดีงาม โดยที่บุคคลจะรู้ได้ด้วยตนเองว่าพฤติกรรมใดที่ควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติ โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้บังคับใช้เสมอไป (กรมการศาสนา, 2561) จริยธรรม (Ethics) หมายถึง แนวทางหรือข้อปฏิบัติที่สังคมยอมรับและใช้เป็นมาตรฐานในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม จริยธรรมมักปรากฏในรูปของกฎ ระเบียบ หรือหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าอะไรคือสิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ จริยธรรมจึงเป็นรูปธรรมของคุณธรรมที่แสดงออกผ่านการกระทำ เป็นเครื่องชี้วัดความดีงามของบุคคลในสายตาของผู้อื่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2562)

กล่าวโดยสรุป คุณธรรมเป็นรากฐานภายในที่เกิดจากจิตใจและความรู้สึกของบุคคล ส่วนจริยธรรมเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักความดี และเป็นที่ยอมรับของสังคม การมีทั้งคุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนเราประพฤติตนอย่างถูกต้อง ทั้งในฐานะบุคคลและสมาชิกในสังคม

2. ความสำคัญต่อผู้เรียน ครู และสังคม

ต่อผู้เรียน คือ การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้เรียนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นรากฐานในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การมีคุณธรรมช่วยให้ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเอง รู้จักการแยกแยะสิ่งที่ถูกและผิด มีความรับผิดชอบต่องานของตนเองและสังคม มีความเคารพกติกาและผู้อื่น รู้จักเสียสละ มีความกตัญญู และมีจิตใจที่เมตตา การที่นักเรียนมีคุณธรรมจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนา

ตนเอง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และรู้จักใช้ความรู้ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ต่อครู ครูถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดีทางคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้เรียน หากครูมีความประพฤติที่ดี ซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตา เอื้อเฟื้อ และมีความรับผิดชอบต่อนักเรียน จะช่วยปลูกฝังแนวคิดที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียน และยังสร้างความน่าเชื่อถือ ความศรัทธา และความไว้วางใจในสถาบันการศึกษาได้ นอกจากนี้ ครูที่มีจริยธรรมจะรู้จักการใช้วิจารณ์อย่างมีเหตุผล ให้ความยุติธรรม และส่งเสริมให้ผู้เรียนเติบโตทั้งในด้านความรู้และความเป็นคนดี (พิทยา ว่องกุล, 2564) ต่อสังคม บุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นพื้นฐานจะเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม ช่วยสร้างความสงบสุข ความสามัคคี และความร่วมมือกันได้อย่างยั่งยืน สังคมที่เต็มไปด้วยผู้มีความดีจะเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง และช่วยลดปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น การทุจริตคอร์รัปชัน ความรุนแรง ความเห็นแก่ตัว และความขัดแย้ง โดยระบบการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับคุณธรรมและจริยธรรม จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างรากฐานของความมั่นคงให้กับประเทศในระยะยาว (พิทยา ว่องกุล, 2564)

3. สถานการณ์ปัจจุบันที่ระบบการศึกษาต้องการการพัฒนาทางด้านคุณธรรม

ในปัจจุบัน สังคมไทยกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ทำให้ค่านิยมและพฤติกรรมของเยาวชนหลายคนเปลี่ยนไปตามกระแสนิยม ขาดความอดทน และสนใจเพียงความสำเร็จแบบรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบ และมีแนวโน้มละเมิดกฎเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานของสังคมมากขึ้น (อภิชาติ จริยาเลิศศักดิ์, 2563) ในสถานศึกษา ปัญหาพบได้บ่อย เช่น การไม่เคารพครู ขาดวินัยในการเรียน การลอกข้อสอบ การทุจริตในกิจกรรมต่าง ๆ พฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันในโรงเรียน หรือการใช้สื่อโซเชียลมีเดียในทางที่ไม่เหมาะสม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดรากฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ในระดับมหาวิทยาลัยหรือระดับผู้ใหญ่ที่เป็นผู้นำในสังคม ก็ยังพบปัญหาการทุจริตและความไม่ซื่อสัตย์ในหลายภาคส่วน สิ่งเหล่านี้ยืนยันได้ว่าระบบการศึกษาในปัจจุบันจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กับความรู้ทางวิชาการ การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันจึงไม่ควรมุ่งเพียงความเก่ง แต่ต้องสร้าง "ความดี" และ "ความรับผิดชอบ" ให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง

ดังนั้น การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการในกระบวนการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมและสำคัญยิ่ง เพื่อพัฒนาสังคมให้เกิดความ

สมดุล ทั้งด้านปัญญาและคุณธรรม อันจะเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศไทยอย่างมั่นคง และยั่งยืนต่อไปในอนาคต

หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณธรรมและจริยธรรม

1. ศีล 5 กับการสร้างพื้นฐานความดี

ศีล 5 ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการวางรากฐานพฤติกรรมที่ดีงามของมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการควบคุมกายและวาจาไม่ให้ล่วงละเมิดผู้อื่นและตนเอง ประกอบด้วย (1) ปาณาติปาตา เวรมณี การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นการปลูกฝังความเมตตาและความเคารพต่อชีวิต (2) อทินนาทานา เวรมณี การงดเว้นจากการลักขโมย สร้างความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น (3) กาเมสุมิจจาจารา เวรมณี การงดเว้นจากการประพฤติดีกาม ส่งเสริมความสำรวมและความรับผิดชอบ (4) มุสาวาทา เวรมณี การงดเว้นจากการพูดเท็จ พูดปดหรือใส่ร้ายผู้อื่น สร้างความจริงใจและความน่าเชื่อถือ (5) สุราเมรัยมัชฌมาทัฏฐานา เวรมณี การงดเว้นจากสุราและสิ่งเสพติด เป็นการส่งเสริมสติและความยับยั้งชั่งใจ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2549) ในระบบการศึกษา การปลูกฝังศีล 5 ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกในการประพฤติดี และไม่ทำในสิ่งที่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ถือเป็นรากฐานของความเป็นพลเมืองดี ซึ่งส่งผลต่อความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าของสังคมโดยรวม

2. หลักธรรมสำคัญที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

2.1 สังคหัตถ์ 4 คือหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลและสังคม ประกอบด้วย (1) ทาน หมายถึง การให้ การเสียสละ และการแบ่งปัน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ ความรู้ หรือความช่วยเหลือ การปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตใจเผื่อแผ่ เป็นจุดเริ่มต้นของการมีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมสังคม (2) ปิยวาจา คือการพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนโยน เป็นมิตร ส่งผลให้ผู้พูดเป็นที่รักและยอมรับในสังคม (3) อัตถจริยา หมายถึงการประพฤติตนให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม การทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดและมีส่วนร่วมในสังคมอย่างสร้างสรรค์ (4) สมานัตตา คือการวางตนอย่างเสมอภาค ให้เกียรติผู้อื่น ไม่ถือตัวหรือแบ่งแยกสถานะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) การนำสังคหัตถ์ 4 มาใช้ในการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน จะช่วยสร้างความรัก ความสามัคคี และความเกื้อกูลในชุมชนโรงเรียนและขยายไปสู่สังคมกว้าง

2.2 พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการสร้างความสมดุลในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ช่วยให้นุชยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ได้แก่ (1) เมตตา คือความปรารถนาดีต่อผู้อื่น อยากให้ผู้อื่นมีความสุข (2) กรุณา คือความสงสารและพร้อมช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นได้รับทุกข์ (3) มุทิตา คือความยินดีเมื่อผู้อื่นได้รับความสำเร็จ (4) อุเบกขา คือความวางใจเป็นกลาง รู้จักปล่อยวางอย่างมีปัญญา (กิตติธัญญ์ พรหมจรรยา, 2564) การสอนให้ผู้เรียนมีพรหมวิหาร 4 จะช่วยสร้างจิตใจที่อ่อนโยน เปิดกว้าง ยอมรับความแตกต่าง ไม่โอ้อวดริษยา และมีความสุขในการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งส่งผลต่อความกลมเกลียวของสังคม

2.3 อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมว่าด้วยการสร้างความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงาน ประกอบด้วย (1) ฉันทะ ความพอใจในสิ่งที่ทำ ทำด้วยความเต็มใจ (2) วิริยะ ความเพียรพยายาม มุ่งมั่นไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (3) จิตตะ การใช้ความตั้งใจจริงและเอาใจใส่ต่อภารกิจ และ (4) วิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณา ตรวจสอบและปรับปรุงงานที่ทำให้ดีขึ้น (อภิชัย พันธเสน, 2561) เมื่อนำอิทธิบาท 4 มาสร้างแรงบันดาลใจและแนวทางให้ผู้เรียน จะช่วยให้พวกเขาเกิดความขยัน มุ่งมั่น ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ และรู้จักแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของคนในยุคปัจจุบัน

3. การพัฒนาจิตใจด้วยศีล สมาธิ และปัญญา

หลัก ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นเส้นทางที่พระพุทธศาสนากำหนดไว้เพื่อพัฒนาชีวิตให้มีความสมบูรณ์อย่างแท้จริง โดย ศีล คือระเบียบวินัยของการประพฤติทางกายและวาจา ทำให้เกิดความสงบระงับ ไม่สร้างความเดือดร้อน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561) สมาธิ คือความตั้งมั่นของจิต ไม่ฟุ้งซ่าน จดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำ ส่งผลให้เกิดความสงบและความสุขภายใน ปัญญา คือความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง มีสติปัญญาแยกแยะถูกผิดชั่ว และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (วรพจน์ วงศ์กิจจานนท์, 2560) การพัฒนาผู้เรียนด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ช่วยให้เกิดบุคลิกภาพที่งาม มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความคิดที่ลึกซึ้ง รอบคอบ และมีจิตใจที่สงบเยือกเย็น นำไปสู่การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และการใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรมในสังคม

สรุปได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณธรรมและจริยธรรม ได้แก่ ดังนี้ 1. ศีล 5 กับการสร้างพื้นฐานความดี ศีล 5 เป็นเครื่องมือวางรากฐานพฤติกรรมที่ดี โดยควบคุมกายและวาจาไม่ให้เบียดเบียนผู้อื่นและตนเอง ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ ปลุกฝังเมตตาและเคารพชีวิต ไม่ลักขโมย ส่งเสริมความซื่อสัตย์ ไม่ประพฤติดินในกาม สร้างความรับผิดชอบ ไม่พูดเท็จ สร้างความจริงใจและน่าเชื่อถือ ไม่ดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติด พัฒนาสติและความยับยั้ง

ซึ้งใจ ช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีในผู้เรียนและเป็นพื้นฐานของการเป็นพลเมืองดี 2. หลักธรรมสำคัญที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสังคหวัตถุ 4 สร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคม ประกอบด้วย ทาน การให้และแบ่งปัน ปิยวาจา พูดไพเราะ อ่อนโยน อุตถจริยา ทำตนให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น สมานัตตา วางตนเสมอภาค เคารพผู้อื่นช่วยส่งเสริมความรัก ความสามัคคีในชุมชนและโรงเรียน พรหมวิหาร 4 พัฒนาความสัมพันธ์ด้วยจิตใจที่ดีงาม ประกอบด้วย เมตตา ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข กรุณา ช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นทุกข์ มุทิตา ยินดีเมื่อผู้อื่นสำเร็จ อุเบกขา วางใจเป็นกลาง ปล่อยวางด้วยปัญญา ช่วยให้ผู้เรียนมีจิตใจที่อ่อนโยน ยอมรับความแตกต่าง และรักความสงบ อิทธิบาท 4 หลักแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ ทำด้วยความพอใจ วิริยะ ความเพียรพยายาม จิตตะ ใส่ใจจริงจัง วิมังสา ใช้ปัญญาในการพิจารณาและปรับปรุง ช่วยส่งเสริมทักษะความขยันและการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และ 3. การพัฒนาจิตใจด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ประกอบด้วย ศีล วินัยทางกายวาจา นำไปสู่ความสงบ สมาธิ ความตั้งมั่นของจิต ทำให้จิตสงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ปัญญา ความเข้าใจอย่างถูกต้องตามความจริง ใช้สติแยกแยะและแก้ปัญหาหลักธรรมทั้งสามช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ ความคิด และจิตใจของผู้เรียนให้มีคุณภาพและมีคุณธรรมในชีวิต

การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในระบบการศึกษา

1. การปลูกฝังคุณธรรมผ่านหลักสูตรการเรียนการสอน

การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษาจำเป็นต้องเริ่มจากการออกแบบหลักสูตรที่บูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ากับเนื้อหาการเรียน โดยเฉพาะในระดับปฐมวัยและประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยที่สามารถปลูกฝังพฤติกรรมและทัศนคติได้อย่างยั่งยืน หลักสูตรควรมีบทเรียนที่ส่งเสริมความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย และความเมตตาต่อผู้อื่น ผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น นิทานชาดก การอภิปรายธรรมะในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา รวมถึงการบูรณาการหลักศีล 5 พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย

1.1 ความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรม การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมควรเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ เพราะเป็นช่วงที่เด็กมีความบริสุทธิ์ทางความคิด และพร้อมที่จะซึมซับพฤติกรรมและทัศนคติที่ถูกต้อง การสอนให้เด็กเข้าใจและปฏิบัติตามหลักคุณธรรมตั้งแต่อายุยังน้อย จะเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้พวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีจิตใจดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม

1.2 การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับเนื้อหาหลักสูตร หลักธรรมที่ควรนำมาบูรณาการ ได้แก่ ศีล 5 คือ ข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่ช่วยสอนให้เด็กมีระเบียบวินัยและรู้จักเคารพผู้อื่น ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ (มีความเมตตา) ไม่ลักขโมย (ซื่อสัตย์) ไม่ประพฤติผิดในกาม (เคารพตนเองและผู้อื่น) ไม่พูดเท็จ (จริงใจ ซื่อสัตย์) ไม่เสพของมึนเมา (มีสติและรู้จักควบคุมตนเอง) พรหมวิหาร 4 สอนให้มีความเมตตาและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข ได้แก่ เมตตา (คิดปรารถนาดีต่อผู้อื่น) กรุณา (ช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน) มุทิตา (ยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) อุเบกขา (วางใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียง) สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักในการสร้างความสามัคคีในสังคม ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (พูดจาไพเราะ) อตถจริยา (ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นในสิ่งที่ประโยชน์) สมานัตตตา (วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย) (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2549)

1.3 ตัวอย่างรูปแบบกิจกรรมที่ใช้ปลูกฝังคุณธรรม นิทานชาดก ใช้เรื่องราวในชาดกซึ่งเป็นเรื่องเล่าจากพระพุทธเจ้าเพื่อสอนคุณธรรม เช่น ความเสียสละ ความอดทน ความซื่อสัตย์ ให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านเรื่องราวที่สนุกและเข้าใจง่าย การอภิปรายธรรมะในห้องเรียน ให้เด็กได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ และสะท้อนความเห็นเกี่ยวกับหลักธรรม หรือปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน พร้อมแนวทางแก้ไขด้วยความดีและความถูกต้อง กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เช่น กิจกรรมทำบุญ ตักบาตร ฟังธรรม หรือทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในวันสำคัญ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา กิจกรรมจิตอาสา ช่วยเหลือสังคม เช่น การเก็บขยะในโรงเรียน การช่วยดูแลต้นไม้ การเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่นและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีคุณค่า

1.4 ผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการบูรณาการคุณธรรมในหลักสูตร เด็กมีนิสัยที่ดีงาม เป็นคนซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ และมีวินัย เด็กมีความเมตตา เห็นอกเห็นใจและพร้อมช่วยเหลือผู้อื่น เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีความสามัคคี และรู้จักแก้ปัญหาอย่างสันติ สร้างพลเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นรากฐานในการสร้างสังคมที่สงบสุขและเจริญก้าวหน้า เข้าไปในบทเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. บทบาทของครูในการเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม

ครูถือเป็นบุคคลต้นแบบที่สำคัญที่สุดในระบบการศึกษา การเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไม่เพียงพอ หากขาดความเป็นแบบอย่างในด้านคุณธรรมและจริยธรรม ครูต้องประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี มีความซื่อสัตย์ เสียสละ มีความเมตตา และปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิ และปัญญา ในชีวิตประจำวันอย่างเห็นได้ชัด การพูดจาสุภาพ การให้เกียรติผู้เรียน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และความอดทน ถือเป็นพฤติกรรมที่ครูสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้โดยไม่ต้องใช้คำ

สอน ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดีจะทำให้ผู้เรียนซึมซับพฤติกรรมที่ดีงามและนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเป็นธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

3. การสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักพุทธธรรม

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นอีกหนึ่งช่องทางสำคัญในการนำพุทธธรรมมาใช้ในการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างกิจกรรม เช่น (1) กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักเสียสละ และมีจิตอาสา (2) กิจกรรมทำบุญตักบาตร และการปฏิบัติธรรมในโอกาสสำคัญ ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักความสงบ และฝึกสมาธิ (3) การจัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเรียน เพื่อสร้างจิตสำนึกในความกตัญญูและการเริ่มต้นวันอย่างมีสติ (45) กิจกรรมจิตอาสาภายในและภายนอกโรงเรียน ที่สอดคล้องกับหลักทานและอรรถจริยา (จรัสศรี ศรีบำรุง, 2560) การออกแบบกิจกรรมเหล่านี้ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมจริง ๆ และเห็นผลลัพธ์เชิงพฤติกรรม ไม่ใช่เพียงแค่การเข้าร่วมเพื่อปฏิบัติตามระเบียบเท่านั้น

4. กรณีศึกษาหรือแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ

ตัวอย่างกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการนำพุทธธรรมมาใช้สร้างคุณธรรมในระบบการศึกษา ได้แก่ กรณีศึกษาจากโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยมีการบูรณาการพุทธธรรมในทุกระดับการจัดการศึกษา โรงเรียนเหล่านี้มีลักษณะโดดเด่นคือ (1) จัดตารางกิจกรรมสวดมนต์ นั่งสมาธิ และฟังธรรมในทุกเช้าวันจันทร์ (2) ส่งเสริมกิจกรรมทำความสะอาดห้องเรียนและโรงเรียนด้วยตนเอง เพื่อปลูกฝังความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย (3) มีโครงการ "เด็กดีศรีวิถิพุทธ" ที่ให้รางวัลนักเรียนที่ปฏิบัติดีทั้งด้านการเรียนและการประพฤติ (4) เน้นความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง รวมถึงการทำงานร่วมกับชุมชนในการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ทางศีลธรรม (กุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ, 2563)

จากผลการประเมินของ สพฐ. พบว่า นักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธมีพฤติกรรมที่มีความอ่อนน้อม เคารพผู้อื่น มีความรับผิดชอบ และมีจิตใจที่สงบเยือกเย็นมากกว่านักเรียนในระบบทั่วไป สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จจากการนำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนมีพฤติกรรมที่มีคุณธรรม จริยธรรม

การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษา จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในความหมายและความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้น โดยเริ่มจากการปลูกฝังผ่านการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติ และการมีแบบอย่างที่ดีจากครู ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย การเคารพผู้อื่น ความอดทน และความมีเมตตา ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข และเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

2. สถาบันการศึกษามีบรรยากาศแห่งความดีงาม

เมื่อผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมผ่านกิจกรรม การเรียนการสอน และการมีครูเป็นแบบอย่างที่ดี จะส่งผลให้บรรยากาศภายในสถาบันการศึกษาเต็มไปด้วยความสงบ สามัคคี และความเคารพซึ่งกันและกัน ลดปัญหาพฤติกรรมไม่เหมาะสม ความขัดแย้ง หรือความรุนแรงในโรงเรียน ครูและนักเรียนจะมีความสัมพันธ์ที่ดี เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สถานศึกษาจะกลายเป็นศูนย์กลางแห่งความดีงามที่สร้างคนดีให้กับสังคมอย่างต่อเนื่อง

3. การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนด้วยรากฐานจากการศึกษา

การสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษาเป็นการวางรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน เพราะนักเรียนในวันนี้จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญในอนาคต หากได้รับการหล่อหลอมที่ถูกต้อง พวกเขาจะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมด้วยความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และมีจิตสาธารณะ สังคมจะเต็มไปด้วยบุคคลที่มีจิตใจงดงาม เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิของผู้อื่น และรู้จักแบ่งปัน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ลงได้อย่างยั่งยืน ทำให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ

สรุป

การนำเสนอแนวคิด และความสำคัญของการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชนในระบบการศึกษาไทย ท่ามกลางบริบทสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยปัญหาทางศีลธรรม พฤติกรรมที่เบี่ยงเบน และความเสื่อมโทรมของค่านิยมอันดีงาม ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัย เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความเจริญทาง

เทคโนโลยี โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ส่งผลให้เกิดปัญหาการไม่เคารพกฎระเบียบ ขาดวินัย ขาดความอดทน และมีพฤติกรรมเสี่ยงที่ไม่เหมาะสม

ผู้เขียนบทความได้ชี้ให้เห็นว่า การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษา จำเป็นต้องทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงแค่การสอนความรู้เชิงวิชาการ แต่ต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตใจ สร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมให้กับเด็กและเยาวชน โดยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีพลังในการสร้างความเปลี่ยนแปลง

หลักธรรมสำคัญที่บทความกล่าวถึง ได้แก่ (1) ศีล 5 เป็นรากฐานสำคัญของความเป็นคนดี มีวินัย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต และรู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเอง (2) สังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม ส่งเสริมให้รู้จักการให้ การช่วยเหลือ การมีมิตรไมตรี และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (3) พรหมวิหาร 4 สร้างความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ช่วยลดความอิจฉาและความเห็นแก่ตัว สร้างจิตใจที่มั่นคงและมีความสุข (4) อิทธิบาท 4 สอนให้รู้จักความพากเพียร มีความตั้งใจจริง มีความเพียรพยายาม มีสติปัญญาในการดำเนินชีวิต และมีความอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

นอกจากนี้บทความยังได้เสนอให้การศึกษาไทยนำหลัก ศีล สมาธิ และปัญญา มาเป็นแนวทางในการสร้างสมดุลระหว่างความรู้และจิตใจ ช่วยให้เยาวชนสามารถควบคุมตนเอง มีจิตใจสงบ มีความคิดอย่างรอบคอบ และรู้เท่าทันสิ่งยั่วยุในสังคม ที่เน้นว่าการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษาควรดำเนินการผ่านหลายรูปแบบ เช่น การบูรณาการในหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การสร้างบรรยากาศที่ดีในสถานศึกษา และที่สำคัญคือการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผ่านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในระบบการศึกษาไทย จะช่วยให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นคนดี มีความรู้ และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมไทยที่สงบสุขและเจริญมั่นคงอย่างยั่งยืนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2561). หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.

- กิตติธัญญ์ พรหมจรรยา. (2564). การนำหลักศีล สมาธิ ปัญญา ไปใช้ในระบบการศึกษาไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 11(1), 45-60.
- กุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ. (2563). บทบาทของครูในฐานะผู้ถ่ายทอดคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ. วารสารการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 8(2), 57-72.
- จรัสศรี ศรีบำรุง. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 4(1), 95-108.
- ธนัญชัย บุญยะจินดา. (2563). การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนตามหลักพุทธธรรม. วารสารพัฒนาครู, 4(2), 55-64.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2549). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2562). พุทธธรรม: ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พิทยา ว่องกุล. (2564). การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 18(3), 100-114.
- วรพจน์ วงศ์กิจจานนท์. (2560). พุทธศาสนากับการพัฒนาจิตใจและความเป็นพลเมือง. วารสารวิชาการสถาบันพระปกเกล้า, 25(1), 112-125.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อภิชัย พันธเสน. (2561). การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนด้วยหลักพุทธธรรม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 5(2), 80-92.

อภิชาติ จริยาเลิศศักดิ์. (2563). บทบาทของครูในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 11(1), 45-58.

World Health Organization (WHO). (2021). Life skills education: Enhancing personal and social competence. Geneva: WHO Press.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
ยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2*
THE GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE LEADERSHIP
OF NEW-ERA SCHOOL PRINCIPALS UNDER SURIN PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ณัฐวดี สิมมา¹, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ² และ ศุภธนภุช ยอดดลละ³

Nutthawadee Simma¹, Thanyathep Sitthisue² and Suphatanakris Yordsala³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

¹⁻³Surindra Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: nutvadi88@gmail.com

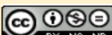
วันที่รับบทความ : 6 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 10 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 12 เมษายน 2568

Received 6 April 2025; Revised 10 April 2025; Accepted 12 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 3) เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 วิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึง

Citation:

* ณัฐวดี สิมมา, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ และ ศุภธนภุช ยอดดลละ. (2568). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม, 3(2), 638-661.

Nutthawadee Simma, Thanyathep Sitthisue and Suphatanakris Yordsala. (2025). The Guidelines For The Development Of Creative Leadership Of New-Era School Principals Under Surin Primary Educational Service Area Office 2. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 638-661.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ประสงค์และความต้องการจำเป็น ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางและ ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 140 แห่ง ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ ข้อมูล รวมจำนวนทั้งสิ้น 280 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 140 คน และหัวหน้า กลุ่มบริหารงานวิชาการ 140 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม แบบประเมินแนวทางการ พัฒนา สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยรวมมีความต้องการอยู่ในระดับ มากที่สุด และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เรียงลำดับความต้องการ เรียง จากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านการคิดเชิงเทคโนโลยี 2) ด้านจินตนาการ 3) ด้านวิสัยทัศน์ 4) ด้านความยืดหยุ่น 5) ด้านการทำงานเป็นทีม 6) ด้านแรงจูงใจ

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 ซึ่งได้จากกระบวนการการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้ง 6 ด้าน ได้แนวทางจำนวน 17 แนวทาง

3. การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้บริหาร, สถานศึกษา, ยุคใหม่

Abstract

The objectives of the study were: 1) to study the current conditions, the desirable conditions, and the necessary need levels of creative leadership of new-era school administrators under Surin Primary Educational Service Area Office 2. 2) to study the guidelines for the development of creative leadership of new-era school administrators under Surin Primary Educational Service Area Office 2. 3) to evaluate the guidelines for the development of creative leadership of new-era school administrators under Surin Primary Educational Service Area Office 2. The research methods were divided into 2 phases. Phase 1 is to study the current conditions, desirable conditions, and necessary needs for creative leadership of new-era school administrators under Surin Primary Educational Service Area Office 2. Phase 2 is to study and to evaluate the guidelines for the development of creative leadership of new-era school administrators under Surin Primary Educational Service Area Office 2. The sample group consisted of 140 educational institutions under the Surin Primary Educational Service Area Office 2. The researcher selected a total of 280 informants, consisting of 140 school administrators and 140 Academic management leaders obtained by stratified random sampling. The tools used for data collection were questionnaires, interview forms, Focus Group form, development guideline assessment form. Statistics used were Percentage, Mean and Standard deviation.

The research results found that

1. Current state of creative leadership of new-era school administrators under Surin Primary Educational Service Area Office 2 found that an overall was at a high level. The desirable conditions of creative leadership of new-era school administrators under the Surin Primary Educational Service Area Office 2 were overall at the highest level of demand and the necessary needs of creative leadership of new-era school administrators under Surin Primary

Educational Service Area Office 2 ranked from most to least as follows: 1) technological thinking 2) imagination 3) vision 4) flexibility 5) teamwork 6) motivation.

2. Guidelines for creative leadership development of new-era school administrators under Surin Primary Educational Service Area Office 2 were obtained from the Focus Group in all 6 aspects, resulting in 17 guidelines.

3. An evaluation for the guidelines for developing creative leadership of new-era school administrators under Surin Primary Educational Service Area Office 2 by 5 experts, was found that it was at the highest level of appropriateness and had the highest level of overall feasibility.

Keywords: Leadership, Administrator, School, New-era

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ได้วางแนวทางและเป้าหมายหลักของประเทศในการก้าวสู่ “เศรษฐกิจที่สร้างคุณค่าและสังคมที่เติบโตอย่างยั่งยืน” โดยเน้นย้ำถึงการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะการยกระดับคุณภาพของกำลังคนให้สามารถรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลและการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบทบาทของสถานศึกษาจึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของประเทศ

ในบริบทดังกล่าว ผู้นำทางการศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีบทบาทในการสร้างแรงบันดาลใจ สนับสนุนการริเริ่มนวัตกรรม และผลักดันการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกภายในองค์กรการศึกษา หมายเหตุที่ 12 ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้ให้ความสำคัญกับการสร้าง “กำลังคนสมรรถนะสูงที่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสามารถตอบโจทยอนาคต” โดยเน้นการพลิกโฉมระบบการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานในระยะยาว

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารในสถานศึกษายุคใหม่ จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการยกระดับสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผู้นำที่มีคุณลักษณะเช่นนี้จะสามารถมองเห็นโอกาสในวิกฤติ กล้าคิด กล้าทำสิ่งใหม่ สร้าง

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และเป็นต้นแบบในการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์ ยิ่งไปกว่านั้น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ยังส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการกับภาคีเครือข่ายในชุมชนและภาคส่วนต่างๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่และประเทศในภาพรวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการเป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในขณะเดียวกัน ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ยังสามารถปลูกฝังให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีแรงจูงใจในการทำงาน พัฒนาความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ และมุ่งมั่นต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของระบบการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21

ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา จึงถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการเสริมความแข็งแกร่งให้กับระบบการศึกษาไทย เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตามเจตนารมณ์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้อย่างแท้จริง

การศึกษานับเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้ประเทศพัฒนาอย่างมั่นคง เพราะมีบทบาทโดยตรงในการเสริมสร้างศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ จึงอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาก็คือการลงทุนที่มีคุณค่าที่สุดสำหรับการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง เป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในระยะยาว ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพเปิดโอกาสให้แต่ละบุคคลสามารถพัฒนาและใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ในการรับมือกับปัญหาปัจจุบัน ตลอดจนเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ทั้งยังมีส่วนช่วยให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพึงพาตนเอง ลดความเสี่ยงจากความยากจน และมีส่วนร่วมในกระบวนการทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างสร้างสรรค์

ในโลกยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง เทคโนโลยี รวมถึงสิ่งแวดล้อม จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกองค์กรจะต้องมีผู้นำที่มีคุณลักษณะพร้อมในการปรับตัวและนำพาองค์กรก้าวผ่านกระแสการเปลี่ยนแปลงนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2552: 8) ผู้นำจึงไม่เพียงแต่ต้องมีวิสัยทัศน์และศักยภาพในการบริหารจัดการ แต่ยังต้องเป็นผู้ที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากร มีอิทธิพลทางความคิด และสามารถผลักดันให้องค์กรดำเนินไปสู่

เป้าหมายร่วมกันได้อย่างเข้มแข็ง หากแต่ละองค์กรมีประสิทธิภาพ สังคมโดยรวมก็จะสามารถเติบโตอย่างสมดุลและมีความสุขได้ในทุกภาคส่วน

การสร้างผู้นำที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนองค์กรอย่างสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญยิ่งในยุคนี้ โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา ผู้นำทางการศึกษาต้องมีความสามารถในการใช้ความรู้ สถานภาพ และอิทธิพลอย่างเหมาะสม เพื่อกำหนดทิศทางให้บุคลากรในองค์กรสามารถเดินไปในแนวทางเดียวกันได้อย่างมั่นใจ การนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จจึงต้องอาศัยทั้งศิลปะในการบริหารและพลังของภาวะผู้นำอย่างแท้จริง

คุณลักษณะของผู้นำที่มีบทบาทสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การปลูกฝังความรู้สึกเป็นเจ้าของและตระหนักถึงความรับผิดชอบในหมู่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา อุดม มุ่งเกษม (2551: 16) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมในกลุ่มผู้บริหารการศึกษายุคใหม่ โดยเน้นองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นผู้นำเชิงรุก (Proactive) 2) การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล (Visionary) 3) การทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participative) 4) การมีทัศนคติเชิงบวก (Positive Thinking) และ 5) การสามารถปรับตัวได้ดี (Adaptability)

ในทำนองเดียวกัน สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2549: 79) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ในบริบทของเศรษฐกิจฐานความรู้ องค์กรที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องปรับตัวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง และผู้บริหารการศึกษาจะต้องสามารถสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับสามารถแสดงภาวะผู้นำร่วมกันได้ โรงเรียนควรเต็มไปด้วยบรรยากาศของการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทั้งในยามปกติและในสถานการณ์วิกฤต เป้าหมายสำคัญของกระบวนการเหล่านี้ คือการยกระดับผลลัพธ์ทางการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 และเป็นบุคลากรที่สังคมพึงประสงค์

การทำความเข้าใจเรื่องการศึกษาและภาวะผู้นำจำเป็นต้องพิจารณาให้ลึกซึ้งและครอบคลุมมากขึ้น (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2562: 25) โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ผู้นำจำเป็นต้องมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ ต่อยอดความคิดสู่แนวทางใหม่ ๆ ที่ไม่จำกัดอยู่ในกรอบเดิม ผู้นำในสังคมมีบทบาทหลากหลายรูปแบบ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำในหลายมิติ เช่น ภาวะผู้นำแบบคุณลักษณะ พฤติกรรม และสถานการณ์ แนวคิดภาวะผู้นำเชิง

สร้างสรรค์จึงถือเป็นกรอบแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาผู้นำยุคใหม่ และควรได้รับการส่งเสริมผ่านการศึกษา การวิจัย และการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

ผู้นำในยุคปัจจุบันควรมีทักษะด้านการสื่อสาร การประสานความร่วมมือ และการสร้างแรงจูงใจ พร้อมด้วยวิสัยทัศน์และจินตนาการที่เปิดรับความเปลี่ยนแปลงอย่างยืดหยุ่นและสร้างสรรค์ (กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์, 2555: 31) โดยต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการคิดอย่างอิสระ และได้รับการสนับสนุนทางความคิดใหม่ ๆ ผสมกับแรงจูงใจภายในที่มาจากความใฝ่ฝัน ความมุ่งมั่น และความพยายามที่จะประสบความสำเร็จ ผู้นำลักษณะนี้ต้องมีความรู้ทั้งเชิงกว้างและลึก ประกอบกับประสบการณ์ที่ช่วยในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นเรศ บุญช่วย, 2553: 3)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สะท้อนผ่านคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น การมีวิสัยทัศน์ การปรับตัวตามบริบท ความเข้าใจผู้ร่วมงาน ความคิดเชิงบวก และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังรวมถึงความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวและการทำงาน พร้อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณอยู่เสมอ

แนวคิดเรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ยังเน้นว่า ผู้นำในองค์กรการศึกษาไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่แค่ในตัวผู้บริหาร แต่สามารถเกิดขึ้นกับครูและบุคลากรอื่น ๆ ได้เช่นกัน โดยผู้บริหารควรเป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดโอกาสในการเรียนรู้ เพื่อให้บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองและแสดงบทบาทผู้นำได้อย่างเต็มที่ ตามแนวคิดของโรบินสัน (Robinson, 2007: 120) ที่เน้นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล ความยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกันเป็นทีม พร้อมทั้งมองว่าผู้บริหารควรทำหน้าที่เป็นผู้นำของผู้นำ คือไม่เพียงส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน แต่รวมถึงการพัฒนาครูและบุคลากรด้วย

จากข้อมูลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัดทั้งหมด 218 แห่ง พบว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งด้านเทคโนโลยีและนโยบายส่งผลต่อบทบาทของผู้นำในโรงเรียนอย่างมาก ครูหลายคนต้องรับผิดชอบงานหลากหลาย ทั้งงานวิชาการ ธุรการ และอื่น ๆ ขณะที่บางโรงเรียนยังประสบปัญหาขาดแคลนครู ส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง ขาดแรงจูงใจ และไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารจำเป็นต้องปรับแนวทางการบริหารจัดการโดยส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการสถานศึกษาจึงต้อง

เน้นที่การจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม ทั้งบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งเสริมให้ครูมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เข้าใจบทบาทของตน และพร้อมเปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษา

จากปัญหาและความท้าทายดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการพัฒนา “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์” ให้เกิดขึ้นในตัวผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีความจำเป็น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโรงเรียน และตอบสนองเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น คณะกรรมการสถานศึกษา ครู นักเรียน หรือผู้ปกครอง ดังนั้น การศึกษาสภาพปัจจุบันและ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อใช้ข้อมูลจากการ วิจัยในการยกระดับการบริหารงานของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2, 2567)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 218 โรงเรียน ปีการศึกษา 2567 ประกอบไปด้วย สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 118 แห่ง สถานศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 99 แห่ง สถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 1 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกขนาดสถานศึกษาออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็ก 118 แห่ง โรงเรียนขนาดกลาง 99 แห่ง และโรงเรียนขนาดใหญ่ 1 แห่ง ซึ่งประชากรทั้งหมด 218 โรงเรียน เมื่อเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (สมบัติ ท้ายเรือคำ. 2555 : 9) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็น 140 โรงเรียน วิจัย จึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาแต่ละขนาด ขนาดเล็ก 75 แห่ง ขนาดกลาง 64 แห่ง และขนาดใหญ่ 1 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ เป็นคำถามเกี่ยวกับ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ซึ่งเป็นข้อคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านวิสัยทัศน์ 2) ด้านความยืดหยุ่น 3) ด้านจินตนาการ 4) ด้านแรงจูงใจ 5) ด้านการทำงานเป็นทีม 6) ด้านการคิดเชิงเทคโนโลยี โดย

ลักษณะของแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้รูปแบบการตอบสนองคู่ (Dual Response Format) และใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแนวทางของ Likert (Likert Five's Rating Scale) โดยกำหนดค่าน้ำหนักการตอบแบบสอบถาม ดังนี้

- 5 หมายถึง สภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง สภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง สภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง สภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง สภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

2. เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อยืนยันความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อประสานงานกับงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. นำส่งหนังสือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 ส่งถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมด้วยแบบสอบถามเพื่อการวิจัย โดยส่งผ่านระบบช่องทางรับ-ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียน และ QR CODE แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) พร้อมทั้งกำหนดวัน เวลา ในการเก็บข้อมูลของแบบสอบถาม

3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่การแจกแจงความถี่ (Frequency Distributions) และค่าร้อยละ(Percentages)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ที่ครอบคลุมเนื้อหาสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์ 2) ด้านความยืดหยุ่น 3)ด้านจินตนาการ 4) ด้านแรงจูงใจ 5) ด้านการทำงานเป็นทีม 6) ด้านการคิดเชิงเทคโนโลยี วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลผลโดยนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเป็นช่วงตามค่าคะแนน (บุญชมศรีสะอาด. 2560 : 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน หรือสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

2. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยนำผลการประเมินสภาพปัจจุบันหรือสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มาเรียงลำดับโดยใช้ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น หรือ Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$

3. นำค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified} = (I-D) / D$ มาวิเคราะห์สรุปจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามลำดับจากมากไปหาน้อย โดยเลือกข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุดสามลำดับแรกในแต่ละประเด็นมาเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์

4. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 ศึกษาและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ขั้นตอนที่ 1 ยกร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยผู้วิจัยผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนมาและนำองค์ประกอบที่มีความจำเป็นมากที่สุดสามลำดับแรก มาเป็นแนวคำถามในการยกร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 มาประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus group) ใน 6 องค์ประกอบ คือ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความ

ยึดหยุ่น ด้านจินตนาการ ด้านแรงจูงใจ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคิดเชิงเทคโนโลยี โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ดำเนินการประเมินความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านและจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนา เพื่อเผยแพร่และนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผู้วิจัยใช้แบบสนทนากลุ่มในเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยนำองค์ประกอบ 6 ด้านมาสร้างแบบสนทนากลุ่มแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 นิยามศัพท์เฉพาะ

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 ร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

คำถามปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มาสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์และร่างแนวทาง โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

1. นำร่างแนวทางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงตามคำแนะนำ

2. ปรับปรุงความถูกต้องสำนวนภาษา ความเหมาะสมและความชัดเจนของร่างแนวทางและนำไปจัดทำร่างแนวทาง โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus group)

3. ตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ได้นำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 มาประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ใน 6

องค์ประกอบ คือ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความยืดหยุ่น ด้านจินตนาการ ด้านแรงจูงใจ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคิดเชิงเทคโนโลยี

4. เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

5. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ เพื่อนำไปประเมินความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

6. ขออนุญาตขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

7. ดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

8. ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผล ดังนี้ (ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล, 2543:177)

1. ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น ว่าน่าเชื่อถือเพียงใด มีหลักฐานใดในการพิจารณาประกอบ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูล

2. ลดทอนข้อมูลจากรายละเอียดไปสู่ภาพรวมที่แสดงแบบแผนของความคิดหรือพฤติกรรม

3. ในกรณีการสัมภาษณ์กลุ่ม ข้อมูลที่สรุปจะต้องเป็นภาพรวมของกลุ่มที่สะท้อนอิทธิพลของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มด้วย

4. การนำเสนอข้อมูล ทั้งในการสัมภาษณ์รายบุคคลหรือรายกลุ่ม จะใช้วิธีการบรรยาย ที่เสริมด้วยคำพูดของผู้สัมภาษณ์บางตอนที่เน้นความหมายให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index (PNI Modified) ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้ 1) ด้านการคิดเชิงเทคโนโลยี 2) ด้านจินตนาการ 3) ด้านวิสัยทัศน์ 4) ด้านความยืดหยุ่น 5) ด้านการทำงานเป็นทีม และ 6) ด้านแรงจูงใจ

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน พบ 6 ด้าน 17 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการคิดเชิงเทคโนโลยี 3 แนวทาง 2) ด้านจินตนาการ 3 แนวทาง 3) ด้านวิสัยทัศน์ 3 แนวทาง 4) ด้านความยืดหยุ่น 3 แนวทาง 5) ด้านการทำงานเป็นทีม 3 แนวทาง 6) ด้านแรงจูงใจ 2 แนวทาง

3. ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 สามารถนำสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบัน จากการศึกษพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าว อยู่ในระดับมากในทุกด้าน ได้แก่ วิสัยทัศน์ ความยืดหยุ่น จินตนาการ แรงจูงใจ การทำงานเป็นทีม และการคิดเชิงเทคโนโลยี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีศักยภาพในการขับเคลื่อนโรงเรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จอย่างชัดเจน เปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาเชิงลึก อีกทั้งยังแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในอาชีพ และเน้นการสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลงานของจุฑาธิปต์ ทัพไทย (2560 : 41), เกศณี กฐินเทศ (2562 : 71) และอมรรัตน์ งามบ้านผือ (2560 : 59) ซึ่งล้วนระบุว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารในพื้นที่ศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารมีเป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษาที่ชัดเจน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของบุคลากร เปิดรับแนวทางใหม่ ๆ พร้อมกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจและความสามัคคีในองค์กร อีกทั้งยังมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาองค์กรและสร้างโอกาสให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานของกิตติกร ธรรมกิจวัฒน์ (2562 : 209) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดบุรีรัมย์มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในระดับมากที่สุดทั้งในสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่มีแนวโน้มสอดคล้องกัน อาทิ พุทธชาติ ภูจอมจิต (2562), ยงยุทธ ไชยชนะ (2562), พชราภรณ์ ลัมพ์คิน (2564) และเกรียงไกร นามทองใบ

(2564) ซึ่งล้วนแสดงให้เห็นว่าสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในบริบทของผู้บริหารสถานศึกษานั้น อยู่ในระดับสูงมากในทุกองค์ประกอบ

1.3 ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ พบว่ามีลำดับความสำคัญเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- (1) การคิดเชิงเทคโนโลยี
- (2) จินตนาการ
- (3) วิสัยทัศน์
- (4) ความยืดหยุ่น
- (5) การทำงานเป็นทีม
- (6) แรงจูงใจ

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารควรพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างหลากหลาย ใช้แนวคิดนอกกรอบเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการ รวมถึงต้องมีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความสามารถในการมองปัญหาเชิงบวก และนำประสบการณ์มาประยุกต์ใช้เพื่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ยังควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาและกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรในองค์กรแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับงานของไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2555) ที่ระบุถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีจินตนาการ และการทำงานเป็นทีม รวมถึงแนวคิดของอุดม มุ่งเกษม (2545) ที่เสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 5 ประการ คือ ความเป็นผู้นำ วิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีม ทักษะคิดเชิงบวก และความสามารถในการปรับตัว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญรดา ทรงบุญศาสตร์ (2559) ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารในพื้นที่ศึกษาก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สามารถจัดหมวดหมู่ได้เป็น 6 ด้าน รวมทั้งหมด 17 แนวทาง ได้แก่

- (1) การคิดเชิงเทคโนโลยี (3 แนวทาง)
- (2) การใช้จินตนาการ (3 แนวทาง)
- (3) การมีวิสัยทัศน์ (3 แนวทาง)

- (4) ความยืดหยุ่นในการบริหาร (3 แนวทาง)
- (5) การทำงานร่วมกันเป็นทีม (3 แนวทาง)
- (6) การจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจ (2 แนวทาง)

2.1 ด้านการคิดเชิงเทคโนโลยี แนวทางในด้านนี้ประกอบด้วย 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

- (1) หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดกลยุทธ์และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ
- (2) ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบ (Model) ที่ประสบความสำเร็จด้านการใช้เทคโนโลยี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา
- (3) ผู้บริหารต้องได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ (2563) ซึ่งเน้นถึงความจำเป็นที่ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการนำเทคโนโลยีมาบูรณาการในการบริหารงาน รวมทั้งการสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการใช้นวัตกรรมในองค์กร วิโรจน์ สารรัตนะ (2562) ยังได้เน้นว่าองค์กรการศึกษาในยุคใหม่ควรมีมาตรการในการส่งเสริมสมรรถนะทางเทคโนโลยีของผู้บริหาร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข (2562) เสริมว่า การคิดเชิงเทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ผู้บริหารต้องสามารถประเมินเทคโนโลยีที่เหมาะสมและวางแผนล่วงหน้าอย่างมีกลยุทธ์ ภัฏฐา โพธิวัฒน์ (2564) และ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2563) ต่างเน้นถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ และการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2 ด้านจินตนาการ แนวทางการพัฒนาด้านนี้มีดังนี้

- (1) การจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างเชื่อมโยง โดยใช้สถานการณ์สมมติหรือบริบทจริงเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรสามารถคิดนอกกรอบ
- (2) ส่งเสริมการใช้เทคนิคการเสริมแรงที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ เพื่อสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก
- (3) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรี เช่น ผ่านการจัดประชุมเชิงสร้างสรรค์ หรือกิจกรรมเวิร์กช็อปที่เน้นการนำเสนอไอเดียใหม่ ๆ

แนวทางเหล่านี้เชื่อมโยงกับงานของ รัตติกรณ์ จงวิศาล (2561) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเสริมแรงที่เหมาะสม โดยเฉพาะในบริบทองค์กรไทย มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์ในขณะเดียวกัน ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2563) เน้นว่า การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมและสามารถแสดงความคิดอย่างอิสระ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมในระบบราชการไทย

3. การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคใหม่ผลการประเมินแนวทางที่เสนอในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า ทุกด้านของแนวทางดังกล่าวได้รับการประเมินว่ามีระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในเกณฑ์สูงสุดอย่างสม่ำเสมอ ผลลัพธ์เหล่านี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ วชิรินทร์ โคตรบรรเทา (2561) ที่ชี้ให้เห็นว่า แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมอย่างมาก เช่นเดียวกับข้อค้นพบของ รัตติกรณ์ จงวิศาล (2560) ซึ่งยืนยันว่าแนวทางที่นำเสนอมีทั้งความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับสูง นอกจากนี้ สมศักดิ์ คงเที่ยง (2560) ยังได้เสนอว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในระดับที่น่าพึงพอใจอย่างยิ่ง

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาที่นำเสนอไม่เพียงแต่สอดคล้องกับทฤษฎีและผลการวิจัยก่อนหน้านี้เท่านั้น แต่ยังมีศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้จริงในบริบทของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ด้านสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) ด้านการคิดเชิงเทคโนโลยี 2) ด้านจินตนาการ 3) ด้านวิสัยทัศน์ 4) ด้านความยืดหยุ่น 5) ด้านการทำงานเป็นทีม 6) ด้านแรงจูงใจ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 จากการสนทนากลุ่ม ทั้ง 6 ด้าน ได้แนวทางจำนวน 17 แนวทาง และการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการคิดเชิงเทคโนโลยี หน่วยงานต้นสังกัดมีการจัดให้บุคลากรมีกลยุทธ์และเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและส่งเสริมบุคลากรให้มีโอกาสการเรียนรู้จากบุคคลที่เป็นต้นแบบ (Model) มีมาตรการที่ผู้บริหารต้องเรียนรู้และพัฒนาความสามารถด้านเทคโนโลยี เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารองค์กร

2. ด้านจินตนาการ สถานศึกษาควรมีการจัดทำโครงการทักษะการคิดเชื่อมโยงโดยดึงสถานการณ์เพื่อให้บุคลากรคิดนอกกรอบ ควรส่งเสริมให้มีวิธีการและทักษะการเสริมแรงที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและไอเดียใหม่ๆ โดยการสร้างกิจกรรมหรือการประชุมที่กระตุ้นการคิดอย่างอิสระและสร้างสรรค์

3. ด้านวิสัยทัศน์ หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองจากบทเรียนที่ผ่านมาจากประสบการณ์ และผลการศึกษาวิจัยต่างๆ ที่เป็นแนวโน้มทิศทางการจัดการศึกษาในอนาคต มีการพัฒนาทักษะในการมองภาพอนาคตอย่างเฉียบคม เพื่อวางแผนและขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ และมีการสร้างนวัตกรรมที่โดดเด่นโดยการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการปรับใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา

4. ด้านความยืดหยุ่น หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการสนับสนุนให้ผู้บริหารพัฒนาทักษะด้านการคิดและตัดสินใจอย่างฉับพลันและตรงกับเป้าหมายที่วางไว้ ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้ทันสมัย สอดคล้องกับนโยบายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและรองรับความต้องการในยุคปัจจุบัน และมีความยืดหยุ่นในการตัดสินใจ ไม่อ่อนไหวเกินไป และไม่แข็งกระด้างเกินไป สามารถปรับตัวตามสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. ด้านการทำงานเป็นทีม หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างให้ผู้บริหารกำหนดกลไกในการดำเนินกลยุทธ์ PLC อย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพ

และความต่อเนื่องในการพัฒนาองค์กร ส่งเสริมให้ผู้บริหารนำเทคนิคการบริหารจัดการบุคคล มาใช้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรอย่างแนบเนียนและเป็นธรรมชาติ และมีระบบการจัดการความขัดแย้งร่วมกันด้วยการส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดเผยและการเจรจาเพื่อหาทางออก ที่เป็นประโยชน์และยุติธรรมสำหรับทุกฝ่าย

6. ด้านแรงจูงใจ ผู้บริหารควรมีการพัฒนาทักษะการเสริมแรง โดยให้คำชื่นชมแก่บุคลากรอย่างจริงใจและเหมาะสม และมีทักษะการใช้จิตวิทยาในการบริหาร เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

- กิตติกร ธรรมกิจวัฒน์. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เกรียงไกร นามทองใบ. (2564). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 3. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 15(1), 159-171.
- เกศณี กฐินเทศ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหาร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม: กลยุทธ์สู่ความสำเร็จในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส มีเดีย.
- จุฑาธิปต์ ทัพไทย. (2560). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลสามเสน (สลากกินแบ่งรัฐบาลอุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ทิพวรรณ ชัยล้นฟ้า และคณะ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน. วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษา, 6(1), 130-145.
- ทิตนา แคมมณี. (2562). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มาประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธราธร ตันวิพงษ์ตระกูล. (2019). รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นโรงเรียน แห่งการเรียนรู้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตภาคเหนือตอนบน. สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย, 8(S), 155-165.
- นเรศ บุญช่วย. (2553). แผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. ใน ปริญญาธิพนธ์ปริญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- บุณรดา ทรงบุญศาสตร์. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พุทธชาติ ภูจอมจิต. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถม ศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พัชรภรณ์ ลัมพ์คิน. (2564). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ใน วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ เพียว ยินดีสุข. (2562). การพัฒนาการคิดสร้างสรรค์สู่นวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2554). CCPR โมเดล กระบวนทัศน์ใหม่ของผู้บริหารสร้างสรรค์และผลิตภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2560). การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2560). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- _____. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: แนวคิดสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา. วารสารครุศาสตร์, 47(3), 1-15.
- ยงยุทธ ไชยชนะ. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัตนา ดวงแก้ว. (2564). การบริหารจัดการความรู้ในยุคดิจิทัล: บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 23(2), 15-30.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2560). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์: แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในองค์กร. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 23(1), 1-16.
- เลขา ปิยะอัจฉริยะ. (2562). การพัฒนาวิชาชีพครูในยุคดิจิทัล: แนวคิดและแนวทางปฏิบัติ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 30(2), 1-15.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2562). การบริหารการศึกษา: หลักการ ทฤษฎี หน้าที่ ประเด็น และบทวิเคราะห์. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2564). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลและการพัฒนาความเป็นผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2559). ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บุคลิก.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 (2567). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. เรียกใช้ เมื่อ 31 ตุลาคม 2567 จาก <https://srn2.go.th/complain66/>
- สมศักดิ์ เจริญพานิชเสรี. (2558). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในสภาพปัจจุบันและในยุคปฏิรูปการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสำนักงานการประถมศึกษาศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2555). สถิติขั้นสูงสำหรับการวิจัยทางการศึกษา. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2553). การวิจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร ในการวิจัยการบริหาร การศึกษา หน่วยที่ 9. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: 4

อมรรัตน์ งามบ้านฝื่อ. (2560). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา

อุดม มุ่งเกษม. (2545). Good Governance กับการพัฒนาข้าราชการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

Robinson, K. (2009). The Element: How Finding Your Passion Changes Everything. New York: Viking.

ปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ
เจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14*

INTERNAL CONTROL FACTORS THAT AFFECT THE WORK EFFICIENCY
OF FINANCIAL AND ACCOUNTING OFFICER, PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN NETWORK GROUP 14

สุภรดา พละศักดิ์¹ และ ประเสริฐศักดิ์ โพธิ์ทอง²

Supharada Palasak¹ and Prasertsak Phothongt²

¹นักศึกษา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹M.B.A. student, Master of Business Administration, Western University ,Thailand

²อาจารย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

²Instructor of Master of Business Administration, Western University ,Thailand

Corresponding Author's Email: nongnoypom@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 12 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 13 เมษายน 2568

Received 9 April 2025; Revised 12 April 2025; Accepted 13 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของปัจจัยการควบคุมภายใน และระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 และ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้าน

Citation:

*

สุภรดา พละศักดิ์ และ ประเสริฐศักดิ์ โพธิ์ทอง. (2568). ปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 662-679.

Supharada Palasak and Prasertsak Phothongt. (2025). Internal Control Factors That Affect The Work Efficiency Of Financial And Accounting Officer, Primary Educational Service Area Office In Network Group

14. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 662-679.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

การเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งใช้แบบสอบถามแบบออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 จำนวน 110 คน ใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ในการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของปัจจัยการควบคุมภายในโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยการควบคุมภายในด้านกิจกรรมควบคุม และด้านการติดตามและประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14

คำสำคัญ : การควบคุมภายใน, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to 1. study the level of opinions on internal control factors and the level of opinions on the work efficiency of financial and accounting officers in the Primary Educational Service Area Office in Network Group 14. and 2. study the internal control factors affecting the work efficiency of financial and accounting officers in the Primary Educational Service Area Office in Network Group 14. This research is a quantitative research that uses an online questionnaire as a data collection tool. Data were collected from 110 financial and accounting officers in the Primary Educational Service Area Office in Network Group 14, used multiple regression analysis to analyze the data and used statistics of frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results of the research found that the overall level of opinions on internal control factors was at a high level and the overall level of opinions on

the work efficiency of financial and accounting officers in the Primary Educational Service Area Office in Network Group 14 was at a high level. The internal control factors in the areas of control activities and monitoring and evaluation affect the work efficiency of Primary Educational Service Area Office in Network Group 14.

Keywords: Internal control, Operational efficiency, Primary educational service area office

บทนำ

ภายใต้สถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดจากแข่งขันกันมากขึ้นในธุรกิจทุกรูปแบบ ไม่เว้นแม้แต่หน่วยงานราชการของไทยที่มีการดำเนินงานในรูปแบบของส่วนราชการ และได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานในทุกส่วนงาน ระบบสารสนเทศกลายมาเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ส่วนงานการเงินและบัญชี ถือเป็นส่วนงานหนึ่งที่มีความสำคัญต่อองค์กร ซึ่งต้องปฏิบัติงานภายใต้ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และการควบคุมภายในที่เข้มแข็ง หากส่วนงานการเงินและบัญชีขาดระบบการควบคุมภายในที่ดี อาจส่งผลให้ปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพ และอาจสร้างปัญหาให้กับองค์กรได้ การควบคุมภายในเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยป้องกันและลดความเสี่ยงจากความผิดพลาดของการปฏิบัติงานได้ ไม่ว่าจะเป็นการสิ้นเปลือง ความสูญเปล่า การสูญหายของการใช้ทรัพย์สิน หรือการกระทำอันส่งผลกระทบต่อภารกิจจริง ทำให้ภาครัฐและองค์กรธุรกิจต่าง ๆ ในประเทศไทย เล็งเห็นถึงความสำคัญและแรงจูงใจให้เกิดการควบคุมภายในที่ดี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ระบบการควบคุมภายในจึงเป็นเครื่องมือด้านการจัดการประเภทหนึ่งที่ถูกนำมาช่วยในด้านการบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ทั้งนี้ หลักเกณฑ์กระทรวงการคลัง ว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2561 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีการควบคุมภายในเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการดำเนินงานด้านการรายงาน และการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับ และมีการติดตามประเมินผลและปรับปรุงการควบคุมภายในให้เพียงพอและเหมาะสม รวมทั้งมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (กรมบัญชีกลาง, 2561)

แต่ละหน่วยงานจะมีวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายในแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับฝ่ายบริหารเป็นผู้กำหนดนโยบายว่าจะเน้นการควบคุมและต้องการงานให้มีประสิทธิภาพไปในทิศทางใด ในบางองค์กรอาจเน้นเรื่องการควบคุมและป้องกันการทุจริต ป้องกันการรั่วไหลของทรัพยากร ในขณะที่บางองค์กรอาจเน้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านการบริหาร ดังนั้น การควบคุมภายในจึงมีส่วนช่วย และเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงานทุกด้านและมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างถูกต้อง มีความโปร่งใส (สุวินชา การพัตชี, 2561) เพราะเป็นกลไกที่ช่วยเพิ่มบทบาทในการมีส่วนร่วมกับผู้บริหารในระดับต่าง ๆ เพื่อหาแนวทาง และวิธีการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสมตามยุคสมัย เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ภายใต้สถานการณ์แข่งขันทางธุรกิจที่มากขึ้นด้วย อีกทั้งการตรวจสอบภายในยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กรได้ ถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะต้องมีการประเมินประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน การตรวจสอบภายในว่าปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างไร และการตรวจสอบภายในจะทำให้องค์กรนั้นเป็นองค์กรที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใส และสามารถพัฒนาองค์กรให้มีความแข็งแกร่งได้อย่างยั่งยืน และเป็นองค์กรที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีได้ (อัจฉรา รัตนสิทธิ, 2553)

ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารด้านบัญชีและการเงิน และผู้ปฏิบัติงาน สามารถบริหารจัดการงานได้ ด้วยการนำความรู้ในเรื่องของระบบควบคุมภายใน พร้อมกับการพัฒนาโปรแกรมระบบการทำงานให้สามารถเชื่อมโยงกันได้ทุกระบบ และต้องกำหนดวิธีการทำงานให้ไปสู่วัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ กิจกรรมการควบคุมยังช่วยสร้างความมั่นใจว่าองค์กรมีกิจกรรมที่เหมาะสมในการลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ดังนั้น กิจกรรมการควบคุมควรกำหนดให้สอดคล้องกับความเสี่ยงที่ประเมินได้ กิจกรรมการควบคุมมีหลายแบบ เช่น การอนุมัติรายการ การพิสูจน์รายการทางบัญชี การกระหนดยอดทางบัญชี การดูแลและป้องกันรักษาทรัพย์สิน การแบ่งแยกหน้าที่ปฏิบัติงาน เป็นต้น (วันวิสาข์ พวงมะลิ, 2554)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 โดยศึกษาปัจจัยการควบคุมภายในซึ่งประกอบด้วยสภาพแวดล้อมการควบคุม การประเมินความเสี่ยง กิจกรรมควบคุม สารสนเทศและการสื่อสาร และการติดตามประเมินผล ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 ทั้งในมิติของคุณภาพของงาน

ปริมาณงาน เวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน วิธีการ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้รับทราบปัญหาในด้านต่าง ๆ รวมทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการควบคุมภายในให้มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และก่อให้เกิดการบริหารจัดการองค์กรที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของปัจจัยการควบคุมภายใน และระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่าย ที่ 14
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมภายใน

การควบคุมภายใน หมายถึง กระบวนการที่ผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล ผู้บริหาร และบุคคลอื่นได้ออกแบบนำไปปฏิบัติและดูแลให้เหมาะสมอยู่เสมอ เพื่อให้มีความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลในการบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ความมีประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2561)

การจัดให้มีการควบคุมภายในขึ้นในองค์กร มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน ความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน การปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ องค์ประกอบของการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO (COSO, 2013) มี 5 ประการ ได้แก่ 1. สภาพแวดล้อมการควบคุม (Control Environment) ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของสภาพแวดล้อมประกอบด้วย ความซื่อสัตย์และจริยธรรม ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ

บริหารและคณะกรรมการตรวจสอบ ปรัชญาการบริหารและรูปแบบการปฏิบัติงาน การจัดโครงสร้างองค์กร วิธีมอบอำนาจและความรับผิดชอบ และนโยบายด้านทรัพยากรมนุษย์ 2. การควบคุมการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) โดยมีขั้นตอนในการประเมินความเสี่ยงคือการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) การระบุปัจจัยความเสี่ยง (Risk Identification) การวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk Analysis) และการจัดการความเสี่ยง (Risk Management) 3. กิจกรรมการควบคุม (Control Activities) กิจกรรมการควบคุมประกอบด้วยการกำหนดนโยบายและแผนงาน (Policies and Plans) การสอบทานโดยผู้บริหาร (Management Review) การประมวลผลข้อมูล (Information Processing) การควบคุมทางกายภาพ (Physical Control) การแบ่งแยกหน้าที่ Segregation of Duties) ดัชนีวัดผลการดำเนินงาน (Performance Indicators) และการตรวจสอบการปฏิบัติงานอย่างเป็นอิสระ (Independent Checks on Performance) 4. ข้อมูลสารสนเทศ และการสื่อสาร (Information and Communication) ลักษณะของข้อมูลข่าวสารที่ดีคือเหมาะสมกับการใช้ โดยบรรจุเนื้อหาสาระที่จำเป็นสำหรับการตัดสินใจ ถูกต้องสมบูรณ์ สะท้อนผลตามความเป็นจริงและมีรายละเอียดครบถ้วน เป็นปัจจุบันโดยให้ข้อเท็จจริงที่ใกล้เคียงวันที่ใช้ตัดสินใจมากที่สุด ทันเวลา สามารถจัดทำได้ทันเวลาที่ต้องการใช้ข้อมูลข่าวสารนั้น และสะดวกในการเข้าถึงสำหรับผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง และมีระบบรักษาความปลอดภัยมิให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าถึงได้ ในขณะที่การสื่อสารที่ดีต้องเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Two – ways Communication) กล่าวคือ มีการรับและส่งข้อมูลซึ่งกันและกันแบบโต้ตอบกันได้ โดยระบบการสื่อสารที่ดีต้องประกอบด้วย ระบบการสื่อสารทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดควรจัดให้มีการประเมินระบบการสื่อสารขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ และ 5. การติดตามประเมินผล (Monitoring) ประกอบด้วยการติดตาม ซึ่งเป็นการควบคุมและกำกับดูแลของฝ่ายบริหารเพื่อติดตามตรวจสอบผลความก้าวหน้าของการดำเนินงานว่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร และการประเมินผลระบบการควบคุมภายในที่นำไปใช้ในระยะเวลาพอสมควร

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานใด ๆ ก็ตาม โดยมีสิ่งมุ่งหวังถึงผลสำเร็จ และผลสำเร็จนั้นได้มาโดยการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และการดำเนินการเป็นไปอย่างประหยัด ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลา ทรัพยากรแรงงานรวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่

ต้องใช้ในการดำเนินการนั้น ๆ ให้เป็นผลสำเร็จและถูกต้อง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2563) ในขณะที่ Peterson & Plowman (Peterson and Plowman, 2020) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านทางธุรกิจว่าหมายถึง การลดต้นทุนในการผลิต หรือคุณภาพของการมีประสิทธิภาพ (quality of effectiveness) และความสามารถในการผลิต (competence and capability) และในการดำเนินงานทางด้านธุรกิจที่จะถือว่ามี ประสิทธิภาพสูงสุดก็เพื่อสามารถผลิตสินค้า หรือบริการในปริมาณและคุณภาพที่ต้องการที่ เหมาะสมและต้นทุนน้อยที่สุดเพื่อคำนึงถึงสถานการณ์และข้อผูกพันด้านการเงินที่มีอยู่ แนวความคิดของคำว่าประสิทธิภาพในด้านธุรกิจมีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ 1. คุณภาพของ งาน หมายถึง การทำงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างถูกต้อง และได้มาตรฐาน งานที่ท่านได้รับ มอบหมายสามารถปฏิบัติได้ทันตามกำหนดเวลา และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร 2. ปริมาณ งาน หมายถึง การวางแผนบริหารเวลาเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่มีการกำหนดไว้ โดยงานที่ปฏิบัติมีปริมาณงานที่เหมาะสม และเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ผลงานที่ ออกมานั้นสมดุลกับอัตรากำลังคน และไปตามเป้าหมายของหน่วยงาน 3. เวลาที่ใช้ในงาน หมายถึง การกำหนดระยะเวลาที่ในการดำเนินงานอย่างเหมาะสมตามลักษณะของงาน มีการ พัฒนาเทคนิคการทำงานให้มีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น สามารถทำงานเสร็จและส่งมอบตรง ตามกำหนดสามารถทำงานได้อย่างดีไม่มีความผิดพลาด 4. วิธีการ หมายถึง วิธีปฏิบัติตาม หลักการเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบมีการลำดับงานที่จะทำก่อนหลังตามความสำคัญและเร่งด่วน ใช้อุปกรณ์และเครื่องมือในการทำงานได้อย่างเหมาะสมโดยสามารถลดขั้นตอนการทำงานที่ ซ้ำซ้อนเพื่อให้การทำงานสะดวกรวดเร็วขึ้นใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและนวัตกรรมใหม่มาช่วยใน การทำงาน 5. ค่าใช้จ่ายในงาน หมายถึง การปฏิบัติงานโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินการทั้งหมดจะต้องเหมาะสม โดยมีค่าใช้จ่ายสอดคล้องกับงาน และวิธีการ คือจะต้องลงทุนน้อยและได้ผลกำไรมากที่สุด ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือ ต้นทุนการผลิตได้แก่ การใช้ทรัพยากรด้านการเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ่มค่าและเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

บริบทเกี่ยวกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานย่อยได้กำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ได้กำหนดการ จัดระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ คือ ระเบียบบริหารราชการในส่วนกลาง ซึ่ง ประกอบด้วยสำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานเลขาธิการสภาพการศึกษ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา และระเบียบบริหารราชการในสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล โดยบทบาทอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรา 37 ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 และประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องแบ่งส่วนราชการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดอำนาจหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คือ

1. จัดทำ นโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้งกำกับตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
6. ประสอน การระดับทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดและ พัฒนาการศึกษานในเขตพื้นที่การศึกษา
7. จัดระบบประกันคุณภาพคุณภาพการศึกษาและ ประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษา ของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในเขต พื้นที่การศึกษา
9. ดำเนินการและประสานส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการและประสานส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษา
10. ประสาน ส่งเสริม การดำเนินการของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา
11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไกับองค์กรหรือหน่วยงาน ต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ
12. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือ สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย สำหรับโครงสร้าง ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นส่วนราชการสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่บริหารและจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ

โดยมีการแบ่งส่วนราชการภายในออกเป็นกลุ่มตามงานที่ปฏิบัติในลักษณะกำกับ ดูแล ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแล้วข้างต้น รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานของ คณะกรรมการและสถานศึกษา คือ กลุ่มอำนวยการ กลุ่มนโยบายและแผนกลุ่มส่งเสริม การศึกษาทางไกล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มพัฒนาและบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตามและ ประเมินผลการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มกฎหมายและคดี และหน่วย ตรวจสอบภายใน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นหน่วยเบิกจ่ายและเป็นหน่วยงานของ รัฐที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล โดยปฏิบัติงานตามระบบภายใต้ กฎหมาย ระเบียบของกรมบัญชีกลาง ที่กระทรวงการคลังกำหนด ซึ่งโครงสร้างของระบบบัญชี จะมีการกำหนดขั้นตอนการจัดทำบัญชี โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์รายการบัญชีจากเอกสาร การเงินหรือเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง และนำไปบันทึกรายการบัญชีในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น ผ่านรายการไปยังสมุดบันทึกบัญชีขั้นปลาย และสิ้นสุดกระบวนการในการจัดทำบัญชี คือ การ ออกรายงานการเงินต่าง ๆ ทั้งนี้จะมีการบันทึกรายการในทะเบียนคุมแต่ละประเภทบัญชี การ ตรวจสอบงบทดลอง การปรับปรุงรายการบัญชีตามเกณฑ์คงค้างและการปิดบัญชี เพื่อให้ข้อมูล ทางบัญชีมีความครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นข้อมูลทางบัญชีที่สมบูรณ์ เพียงพอต่อการวิเคราะห์ สถานะการเงินและประเมินผลการดำเนินงานทางการเงิน ประกอบกับได้ข้อมูล เพื่อสนับสนุน การวางแผนทางการเงิน การบริหารจัดการทรัพยากร การบริหารจัดการทางการเงินและการ ตรวจสอบกำกับดูแลองค์กรของผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 โดยสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 มีจำนวน 12 แห่ง มีจำนวนเจ้าหน้าที่ด้าน การเงินและบัญชีทั้งสิ้น 110 คน เนื่องจากประชากรมีจำนวนน้อยและเพื่อป้องกันความ ผิดพลาดจากการตอบแบบสอบถามและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของ

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในครั้งนี้คือ 110 คน โดยเก็บกับประชากรทั้งหมด โดยอ้างอิงตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ Yamane, Taro. (1973)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีทั้งหมด 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง อายุงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นแบบเลือกตอบ (checklist) ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการควบคุมภายในเป็นคำถามปลายปิดเพื่อสอบถามความคิดเห็น ซึ่งเป็นคำถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท Likert, R. (1967) ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมการควบคุม การประเมินความเสี่ยง กิจกรรมการควบคุม สารสนเทศและการสื่อสาร และการติดตามและประเมินผล ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 เป็นคำถามปลายปิดเพื่อสอบถามความคิดเห็น ซึ่งเป็นคำถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท Likert, R. (1967) ประกอบด้วย คุณภาพของงาน ปริมาณงาน เวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน วิธีการ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม โดยเป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนข้อความในส่วนข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบเครื่องมือทั้งความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ในมิติของแนวคิด สำนวนภาษา และการใช้ข้อความที่เป็นการแสดงระดับความคิดเห็น โดยการนำเครื่องมือไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์แต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งจะต้องได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกข้อคำถาม และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีคุณลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำไปหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของความเชื่อมั่นตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งจะต้องได้ค่าแอลฟาเท่ากับ 0.70 (Nunnally, 1978) ซึ่งเป็นค่าที่ยอดเยียมในการยอมรับระดับความเชื่อถือของเครื่องมือสำหรับนำไปใช้งานจริง โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค่าครอนบาคแอลฟาเท่ากับ 0.987

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแบบออนไลน์ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2567 ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2567 รวบรวมแบบสอบถาม ทำการตรวจสอบข้อมูล (editing) ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามและทำการลงรหัส (coding) ตามที่กำหนดรหัสไว้ แล้วนำข้อมูลที่ลงรหัสแล้วมาบันทึกลงใน

โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อทำการประมวลผลข้อมูล และนำผลลัพธ์ที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลต่อไป โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง อายุงาน ระดับการศึกษา และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้มาตรวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale) โดยจะนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่ (Frequency) หรือร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น ได้แก่ ตัวแปรการควบคุมภายใน และตัวแปรประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 เป็นข้อมูลที่ใช้มาตรวัดอันตรภาค (Interval Scale) เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนให้แต่ละระดับ (Likert Scale) โดยจะนำข้อมูลจากคะแนนของแต่ละระดับคะแนนความคิดเห็นมาอธิบายค่าของข้อมูลโดยนำเสนอในรูปแบบ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเรื่องปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศ หญิง คิดเป็นร้อยละ 94.50 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36 -45 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.30 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 77.30 ส่วนใหญ่มีตำแหน่ง นักวิชาการเงินและบัญชีชำนาญการ คิดเป็นร้อยละ 35.50 ส่วนใหญ่ มีอายุงาน 11-15 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 35.50 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.80

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของปัจจัยการควบคุมภายใน จากผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการควบคุมภายในโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

($\mu=3.56$ $\sigma=0.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมเป็นอันดับแรกโดยมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\mu=3.69$ $\sigma=0.79$) รองลงมาคือด้านการประเมินความเสี่ยงโดยมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\mu=3.68$ $\sigma=0.80$) ด้านกิจกรรมการควบคุม โดยมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\mu=3.55$ $\sigma=0.92$) ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร โดยมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\mu=3.51$ $\sigma=1.03$) และด้านการติดตามและประเมินผล โดยมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\mu=3.39$ $\sigma=1.02$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่าย ที่ 14 จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่าย ที่ 14 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.74$ $\sigma=0.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านวิธีการและด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเป็นอันดับแรกโดยมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\mu=4.06$ $\sigma=0.24$) รองลงมาคือด้านเวลา โดยมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\mu=3.67$ $\sigma=0.67$) ด้านคุณภาพของงาน โดยมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\mu=3.48$ $\sigma=0.94$) และด้านปริมาณงาน โดยมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\mu=3.41$ $\sigma=0.97$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่าย ที่ 14 จากผลการวิจัยพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณเท่ากับ 0.94 และสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 ได้ร้อยละ 88.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยการควบคุมภายในด้านกิจกรรมควบคุม และด้านการติดตามและประเมินผล สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับมากกว่า 0.05 มีสมการ Multiple Linear Regression คือ $Y = 1.862 + 0.134(X_3) + 0.252(X_5)$ โดย Y คือประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14, X_3 คือ การควบคุมภายในด้านกิจกรรมควบคุม และ X_5 คือการควบคุม

ภายในด้านการติดตามและประเมินผล หรือ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 = $1.862 + 0.134(\text{การควบคุมภายในด้านกิจกรรมควบคุม}) + 0.252(\text{การควบคุมภายในด้านการติดตามและประเมินผล})$ และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานคือ $Y = 0.246(X_3) + 0.510(X_5)$ โดย Y คือ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14, X_3 คือ การควบคุมภายในด้านกิจกรรมควบคุม และ X_5 คือการควบคุมภายในด้านการติดตามและประเมินผล หรือ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 = $0.246(\text{การควบคุมภายในด้านกิจกรรมควบคุม}) + 0.510(\text{การควบคุมภายในด้านการติดตามและประเมินผล})$

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	P
	β	Std. Error	Beta			
ค่าคงที่	1.862	.093			19.965	0.00*
1. ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม	.061	.032	.095		1.862	0.064
2. ด้านการประเมินความเสี่ยง	.053	.042	.085		1.249	0.215
3. ด้านกิจกรรมการควบคุม	.134	.037	.246		3.617	0.000*
4. ด้านข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	.036	.044	.074		0.820	0.414
5. ด้านการติดตามและประเมินผล	.252	.040	.510		6.226	0.000*
R	0.942					
R Square	0.888					(0.00)*
Adjusted R Square	0.883					

p-value ≤ 0.05

อภิปรายผล

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 เพราะเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 ให้ความสำคัญต่อการควบคุมภายในโดยเฉพาะด้านกิจกรรมควบคุมในเรื่องของการกำหนดนโยบายและแผนงานอย่างชัดเจนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ข้อมูลทางบัญชีการเงินและข้อมูลอื่นที่จำเป็นสำหรับมีความถูกต้องสมบูรณ์ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและทันเวลา และยังให้ความสำคัญต่อการแบ่งแยกหน้าที่อย่างชัดเจนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สามารถสอบทานซึ่งกันและกันได้ ตลอดจนการตรวจสอบทรัพย์สินต่าง ๆ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุธิดา เจริญผล (2562) ได้ศึกษาผลกระทบของระบบควบคุมภายในด้านบัญชีและการเงินที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บัญชีในอุตสาหกรรมบริการเขตกลาง พบว่า การควบคุมภายในด้านกิจกรรมควบคุมส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยให้ความเห็นว่าควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมภายใน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความถูกต้องครบถ้วน ตรวจสอบได้และทันต่อเวลา และสอดคล้องกับงานวิจัยของชลิดา ลิ่นจีและคณะ (Linjee et al., 2022) ที่ศึกษาเรื่องการควบคุมภายในที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ของคณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี พบว่า การควบคุมภายในด้านกิจกรรมการควบคุมมีผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 โดยกล่าวว่า การควบคุมภายในด้านกิจกรรมการควบคุมสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ทำให้เห็นว่ากิจกรรมการควบคุม เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบาย วิธีปฏิบัติงาน และคำสั่งต่าง ๆ ที่ฝ่ายบริหารกำหนด ซึ่งต้องเป็นการกระทำที่ถูกต้องและในเวลาที่เหมาะสม จะเพิ่มความมั่นใจในความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่

นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการควบคุมภายในด้านการติดตามและประเมินผล เพราะเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 เชื่อว่าหากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการควบคุมและกำกับติดตามผลการ

ปฏิบัติงาน มีการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับแผนงานที่ตั้งไว้และรายงานให้ผู้กำกับดูแลทราบอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงแก้ไขและนำข้อบกพร่องที่ได้รับจากผู้สอบบัญชี/ผู้ตรวจสอบกิจการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการ มีการรายงานปัญหาการดำเนินงานแต่ละด้านและติดตามความคืบหน้าของการแก้ไขปัญหาทันเหตุการณ์ และมีการควบคุมภายในถูกต้องและเป็นที่ยอมรับ ก็จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของธนศักดิ์ กุศลสร้าง และพรทิว แสงเขียว (2565) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชี และผลการดำเนินงานขององค์กรในภาคตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการควบคุมภายในด้านการติดตามและประเมินผลมีผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของนักบัญชีด้านมาตรฐานและความเชื่อถือได้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และให้ความเห็นว่าหน่วยงานต่าง ๆ ควรมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการควบคุมภายในในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้ง 5 องค์ประกอบ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับนโยบาย มีแนวทางการปฏิบัติการจัดการควบคุมภายในให้ถูกต้องตามหลักการ และส่งเสริมบุคลากรในหน่วยงานให้มีความรู้และความเข้าใจในการให้ความสำคัญของการควบคุมภายในว่ามีประโยชน์และมีผลดีต่อการดำเนินงานอย่างไร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kumari and Weerasooriya (2019) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของการควบคุมภายในที่มีประสิทธิผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของธนาคารพาณิชย์เอกชนในเขตจังหวัดตอนกลางของประเทศศรีลังกา พบว่า การควบคุมภายในด้านการติดตามและการประเมินผลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เนื่องจากการติดตามและการประเมินผลทำให้ผู้บริหารทราบว่าการทำงานเป็นไปตามแผนหรือไม่ ความก้าวหน้า การปฏิบัติงานมีความเหมาะสมกับลักษณะงาน และการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเมื่อมีอุปสรรค เพื่อจะได้แก้ไขข้อบกพร่องและป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงทีเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 โดยเฉพาะด้านกิจกรรมควบคุมในเรื่องของการกำหนดนโยบายและแผนงานอย่างชัดเจนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ข้อมูลทางบัญชีการเงินและข้อมูลอื่นที่จำเป็นสำหรับมีความ

ถูกต้อง สมบูรณ์ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและทันเวลา และยังให้ความสำคัญต่อการแบ่งแยกหน้าที่อย่างชัดเจนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สามารถสอบทานซึ่งกันและกันได้ และยังให้ความสำคัญกับการควบคุมภายในด้านการติดตามและประเมินผล เพราะเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 เชื่อว่าหากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการควบคุมและกำกับติดตามผลการปฏิบัติงาน มีการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับแผนงานที่ตั้งไว้และรายงานให้ผู้กำกับดูแลทราบอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงแก้ไขและนำข้อบกพร่องที่ได้รับจากผู้สอบบัญชี/ผู้ตรวจสอบกิจการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการ มีการรายงานปัญหาการดำเนินงานแต่ละด้านและติดตามความคืบหน้าของการแก้ไขปัญหาทันเหตุการณ์ และมีการควบคุมภายในถูกต้องและเป็นที่ยอมรับ ก็จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 โดยเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 ให้ความสำคัญต่อการควบคุมภายในโดยเฉพาะด้านด้านกิจกรรมควบคุมและด้านการติดตามและประเมินผล ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 ควรกำหนดนโยบายและแผนงานอย่างชัดเจนและมีการควบคุมและกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีมีกรอบนโยบายสำหรับการทำงานที่ชัดเจน ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ องค์ความรู้และข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายที่ 14 สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการควบคุมภายในให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และก่อให้เกิดการบริหารจัดการองค์กรที่ดีต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่และองค์ความรู้จากการวิจัยใหม่ในเชิงลึก

2. ควรทำการวิจัยโดยเปรียบเทียบกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในกลุ่มเครือข่ายอื่น เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยการควบคุมภายในอื่น ที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมบัญชีกลาง. (2561). รู้จักบัญชีกลาง (No. 187881). กรุงเทพมหานคร: กรมบัญชีกลาง.
- ชนศักดิ์ กุศลสร้าง และ พรทิพา แสงเขียว. (2565). ปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชี และผลการดำเนินงานขององค์กรในภาคตะวันตกของประเทศไทย. *Journal of Modern Learning Development*, 7(11), 195-211.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2563). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์.
- วันวิสาข์ พวงมะลิ. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการควบคุมภายในตามแนวทาง COSO กรณีศึกษา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 1 (ภาคใต้) จังหวัดเพชรบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวินชา การพัชชี. (2561). การวิเคราะห์ประสิทธิภาพระบบการควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการบัญชี*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2561). ประกาศวิชาชีพบัญชี. เรียกใช้เมื่อ 21 เมษายน 2567 จาก <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/66902>
- สุธิดา เจริญผล. (2562). ผลกระทบของระบบควบคุมในด้านบัญชีและการเงิน ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บัญชีในอุตสาหกรรมบริการเขตกลาง. ใน *การค้นคว้าอิสระ บัณฑิตมหาบัณฑิตคณะบัญชี*. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อัจฉรา รัตนสิทธิ. (2553). ทศนคติของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิผลของการตรวจสอบภายใน ในมุมมองของผู้รับการตรวจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (No. 120267). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- COSO. (2013). Eight Components of ERM. (Online). Available: <http://ibmp.bus.tu.ac.th>. 1March2021.

- Kumari and Weerasooriya. (2019). Impact of Effective Internal Control Implementation on Private commercial Bank's Financial Performance; Special Reference to Central Province of Sri Lanka. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 9(12), 405-417.
- Likert, R. (1967). *The human organization: its management and values*. McGraw-Hill.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Peterson, E & Plowman, E.G. (2020). *Business Organization and Management*. Homewood, Illinois: Richard D. Irwin.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics on introductory analysis*. New York Harper & Row.
- Linjee, C., Homkaew, K., & Boon-iam, L. (2022). การควบคุมภายในที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ของคณะบัญชีมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. *Journal of Arts Management*, 6(2), 682-695.

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย*

A STUDY OF CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
IN SUDTINTHAI GROUP UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE CHIANGRAI

อริสราวัลย์ นันทะเสน¹ และ น้ำฝน กันมา²

Arissarawan Nuntasen¹ and Namfon Gunma²

¹⁻²วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

¹⁻²School of Education, University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: benjawan.n@maesai.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 10 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 12 เมษายน 2568

Received 8 April 2025; Revised 10 April 2025; Accepted 12 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน และครูผู้สอน จำนวน 192 คน รวมทั้งหมด 204

Citation:

* อริสราวัลย์ นันทะเสน และ น้ำฝน กันมา. (2568). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 680-698.

Arissarawan Nuntasen and Namfon Gunma. (2025). A Study Of Creative Leadership Of School Administrators In Sudtinthai Group Under The Secondary Educational Service Area Office Chiangrai.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 680-698.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

คน โดยใช้วิธีคำนวณตามสูตรของยามาเน่ สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องได้ 0.67-1.00 และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การเปรียบเทียบ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Sheffe's)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถิไไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมา คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2. จากผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถิไไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา, กลุ่มสหวิทยาเขตสุตถิไไทย, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

Abstract

The purposes of this research were : 1) Study Creative leadership of educational institution administrators in Sudtinthai group under the Secondary Education Service Area Office Chiangrai. 2) Compare the Creative Leadership of Educational institution Administrators in Sudtinthai group under the Secondary Education service area office Chiangrai by work experience and size of the School. The sample group used in this research consisted of 12 School Administrators and 192 teachers, totaling 204 participants, Using the calculation method according to Yamane's formula with proportional stratified sampling. Research tools for collecting data were sets of rating scale questionnaires. The results of the analysis were to determine the consistency index of 0.67-1.00 and reliability rating 0.97. The statistics

used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, F-test, One-way ANOVA and Sheffe's pair comparison.

The research results findings were as follows : 1) The Creative leadership of educational institution administrators in sudtinthai group under the secondary Education service Area Office Chiangrai, The Overall average was high level. The aspect with the highest average was vision, followed by flexibility and teamwork. The aspect with the least average value is the aspect of considering individuality. 2) The Compare the Creative Leadership of Educational institution Administrators in Sudtinthai group under the Secondary Education service area office Chiangrai by work experience and size of the School. Overall, there were significant differences in opinions regarding consciousness at the .05 level.

Keywords: Creative Leadership, School Administrators, Sudtinthai Group, The Secondary Educational Service Area Office Chiangrai

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาวผ่านกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ซึ่งได้วางวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประเทศไทยจะต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพิ่มรายได้ระดับสูง และสร้างความสุขให้กับประชาชนชาวไทย รวมถึงการสร้างสังคมที่มีความมั่นคง เสมอภาค และเป็นธรรม พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระบบเศรษฐกิจโลกภายใต้แนวคิด “ไทยแลนด์ 4.0” จากวิสัยทัศน์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ฤกษ์สำคัญที่จะนำพาประเทศไปสู่เป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ คือ “ทรัพยากรมนุษย์” หรือ “กำลังคน” ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เน้นการพัฒนาคนทุกมิติและทุกช่วงวัยเพื่อสร้างทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนประเทศท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ให้ความสำคัญในการเตรียมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงภายใต้การ

เปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 (2560, น.14) ที่ได้รับไว้ว่า การศึกษาทั้งปวง ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตนและมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวชุมชน สังคม และประเทศชาติ

จากกรอบนโยบายและแผนระดับชาติดังกล่าว สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่า การพัฒนาคน ให้มีคุณภาพเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยสถานศึกษาถือเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนนโยบายระดับชาติไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีวิสัยทัศน์ สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่นั้น จำเป็นต้องมีทักษะและคุณลักษณะของผู้นำที่สามารถในการสร้างแรงจูงใจ ให้เกิดการประสานงาน รวมถึงการนำบุคคลอื่นอย่างมีจินตนาการ เสริมสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน ภายใต้แนวทางกรอบวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย ด้วยวิธีการบริหารด้วยแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความยืดหยุ่นและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และมีทักษะในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีคิดอย่างสร้างสรรค์ซึ่งทักษะเหล่านี้ ล้วนเป็นคุณสมบัติของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ความสำคัญและนำมาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรและการจัดการในทุกระดับ ทั้งในภาครัฐ เอกชน ระดับโลก หรือระดับท้องถิ่น เนื่องจากผู้นำเปรียบเสมือนจุดรวมพลังของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งในภาวะวิกฤตของระบบราชการองค์กรมีความต้องการภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีความเข้มแข็ง ตั้งใจที่จะแก้ปัญหาอย่างกล้าหาญ อดทนและต่อเนื่อง สามารถสร้างความมั่นใจให้เกิดการพัฒนาองค์กรทำให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้กับองค์กร (กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์, 2555)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงในการพัฒนาและขับเคลื่อนให้โรงเรียนในสังกัดมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ภายใต้การดำเนินงานตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ สู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม เชื่อมโยงบูรณาการเป็นจริงและประสบความสำเร็จนั้น จึงได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2570 ที่สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์

ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และกลยุทธ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จตามภารกิจที่รับผิดชอบจำนวน 6 ยุทธศาสตร์ 6 ด้าน ในการดำเนินงานยุทธศาสตร์ที่ 3 ในด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้การบริหารงานในโรงเรียนที่อยู่ภายใต้สังกัดดำเนินงานให้ บรรลุผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้และจะต้องรับผิดชอบในการ ปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น

ดังนั้น งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาใน โรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เพื่อเป็นประโยชน์และใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ด้วยการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้มีความ หลากหลายและสอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการ บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสห วิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน กลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนก ตามประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเชียงรายที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ แตกต่างกัน
2. ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยแต่ละแนวคิด ทฤษฎี จะเป็นปัจจัยสนับสนุนนำไปสู่การตกผลึกข้อสรุปสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแบ่งแนวคิด ทฤษฎี ดังนี้

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

(สมชาย รุ่งเรือง และธีระวัฒน์ จันทิก, 2560 : 32-33) กล่าวว่า ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีสารสนเทศและกระแสแห่งโลกาภิวัตน์เข้ามามีอิทธิพลอย่างมาก ต่อการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น การแก้ปัญหาด้วยวิธีการเดิมมักจะนำมาใช้ไม่ได้ผล จึงได้มีการพยายามพัฒนาภาวะผู้นำที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยได้ตระหนักถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative leadership) โดยมีแนวคิดของนักวิชาการ 2 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มแรก กล่าวเกี่ยวกับการนำ (Leading) คือ การนำเชิงสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการนำผู้อื่นด้วยวิธีการใหม่ ๆ

(Ash; & Persall.2007 ; อ้างถึงใน จันจิรา น้ำขาว. 2562) ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ได้รับการพัฒนามาจากแอช และเพอร์ซอลล์ (Ash; & Persall) บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า “ในโรงเรียนหนึ่งอาจมีผู้นำได้หลายคน ซึ่งบทบาทภาวะผู้นำมิได้จำเพาะเจาะจงแต่ผู้บริหารเท่านั้น แสดงบทบาทการใช้ภาวะผู้นำในลักษณะต่าง ๆ มากมาย” ซึ่งหน้าที่ของผู้บริหารคือการสร้างโอกาสให้แก่ครู และบุคลากร ให้เรียนรู้ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสให้บุคคลได้พัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดนี้ยังมองว่า “ครูคือผู้นำ (Teacher as leaders) โดยมีครูใหญ่เป็นผู้นำของผู้นำ (Leader of leader) อีกทอดหนึ่ง โดยหน้าที่สำคัญของผู้บริหาร จึงไม่เพียงแต่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ของครูอาจารย์และบุคลากรซึ่งเป็นผู้ใหญ่ของโรงเรียนด้วย การเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (The formative leader) นั้น จำเป็นจะต้องอาศัยทักษะการเอื้ออำนวยความสะดวกอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ เพราะสาระที่เป็นภารกิจหลักของทฤษฎีนี้ ได้แก่

- 1) การทำงานแบบทีมในการสืบเสาะหาความรู้ (Team inquiry)
- 2) การร่วมมือกันแก้ปัญหา (Collaborative problem solving)
- 3) การจินตนาการภาพอนาคต ที่ควรเป็น (Imaging Future Possibilities)
- 4) การตรวจสอบความเชื่อร่วมกัน (Examining shared beliefs)

5) การใช้คำถาม (Asking questions)

6) การรวบรวมวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล (Collecting analyzing and Interpreting data)

เพื่อให้ฝ่ายบริหารเข้าใจถึงผลการดำเนินงานและนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนงานในอนาคตเพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายขององค์กร

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถิ์นไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ทำให้ผู้วิจัยค้นพบตัวแปรสำคัญหลายประเด็นที่สามารถนำมากำหนดเป็นตัวแปรเพื่อศึกษาในงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต้น และตัวแปรตามดังต่อไปนี้

ตัวแปรต้น มี 2 ตัวแปร ได้แก่

1. ประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง จำแนกเป็น

1.1 ประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี

1.2 ประสบการณ์ 5-10 ปี

1.3 ประสบการณ์ 11-15 ปี

1.4 ประสบการณ์ 16 ปี ขึ้นไป

2. ขนาดของสถานศึกษา

2.1 สถานศึกษาขนาดกลาง : จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 120 – 719 คน

2.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ : จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 720 – 1,679 คน

2.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ : จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1,680 คนขึ้นไป

ตัวแปรตาม

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถิ์นไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ประกอบด้วย

1. ด้านการมีความยืดหยุ่น

2. ด้านการมีวิสัยทัศน์

3. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์

4. ด้านการทำงานเป็นทีม

5. ด้านจินตนาการ

6. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจความคิดเห็น (Survey Research) การศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 25 คน และครูผู้สอน จำนวน 391 คน รวมสิ้น 416 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ปีการศึกษา 2567 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดของสถานศึกษาแล้วสุ่มอย่างง่าย จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน และครูผู้สอน จำนวน 192 คน รวมสิ้น 204 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างเอง โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมประเด็นหลักและประเด็นย่อย โดยศึกษากรอบแนวคิดในการวิจัยและขอช่วยในการสร้างเครื่องมือ เพื่อให้มีความสอดคล้องกัน

3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้อง และครอบคลุมกรอบแนวคิด นิยามศัพท์เฉพาะ ความเหมาะสมของภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาแบบสอบถาม เพื่อนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

5. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไข แล้วตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญและความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองใช้ กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้จากการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยออกหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 204 คน ตามกลุ่มตัวอย่างประชากรที่กำหนดไว้ในการทำวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการประมวลผล เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) อธิบายผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยาย

2. ใช้สถิติวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยาย

3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

4. วิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย

จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way analysis of variance) กรณีที่พบความแตกต่างทำการทดสอบการเปรียบเทียบรายคู่ ด้วยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's)

5. นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้ว มาบันทึกลงโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อประมวลผลข้อมูลที่ได้จัดเก็บคำนวณค่าทางสถิติ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อตอบคำถามการวิจัย และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยนำเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบความเรียงและนำผลการศึกษาที่วิเคราะห์ได้มาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และเขียนข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ สามารถนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุดถิ่นไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ดังแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน

ข้อ	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	(n = 195)		แปลผล	ลำดับที่
		($\bar{X}$)	(S.D.)		
1	ด้านความยืดหยุ่น	4.35	0.43	มาก	2
2	ด้านความวิสัยทัศน์	4.47	0.37	มาก	1
3	ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.20	0.45	มาก	5
4	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.26	0.53	มาก	3
5	ด้านจินตนาการ	4.25	0.48	มาก	4
6	ด้านความคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.17	0.51	มาก	6
รวมเฉลี่ย		4.29	0.29	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุดิถิ่นไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.33) ซึ่งบ่งชี้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.37) แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ สามารถในการมองการณ์ไกลและคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาที่ทันสมัยและสอดคล้องกับทั้งปัจจุบันและอนาคต ภายใต้การวางแผนกลยุทธ์ที่กำหนดอย่างมีขั้นตอนและการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมา คือ ด้านการมีความยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.43) และด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.53) สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะด้านความยืดหยุ่นและการทำงานเป็นทีมจะสามารถสร้างสถานศึกษาที่มีคุณภาพพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.51) ได้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดใน 6 ด้าน แต่ยังอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลจะสามารถสร้างสถานศึกษาที่เคารพในคุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตามความเป็นปัจเจกบุคคล ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง เพื่อสร้างสถานศึกษาที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุดิถิ่นไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุดิถิ่นไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านการมีความ ยืดหยุ่น	ระหว่างกลุ่ม	4.73	3	1.58	9.83*	0.00
	ภายในกลุ่ม	32.06	200	0.16		
	รวม	36.79	203			
2. ด้านการมีวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	2.00	3	0.67	5.32*	0.02
	ภายในกลุ่ม	25.11	200	0.13		
	รวม	27.11	203			
3. ด้านการมีความคิด สร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	5.65	3	1.88	10.52*	0.00
	ภายในกลุ่ม	35.80	200	0.18		
	รวม	41.45	203			
4. ด้านการทำงาน เป็นทีม	ระหว่างกลุ่ม	13.09	3	4.37	20.28*	0.00
	ภายในกลุ่ม	43.04	200	0.22		
	รวม	56.13	203			
5. ด้านจินตนาการ	ระหว่างกลุ่ม	4.58	3	1.53	7.14*	0.00
	ภายในกลุ่ม	42.79	200	0.21		
	รวม	47.37	203			
6. ด้านการคำนึงถึง ความเป็นปัจเจก บุคคล	ระหว่างกลุ่ม	8.32	3	2.77	12.66*	0.00
	ภายในกลุ่ม	43.79	200	0.22		
	รวม	52.11	203			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	4.03	3	1.34	19.82*	0.00
	ภายในกลุ่ม	13.54	200	0.07		

ภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
รวม		17.57	203			

หมายเหตุ : *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุดิ้นไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's)

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุดิ้นไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านการมีความ ยืดหยุ่น	ระหว่างกลุ่ม	0.69	2	0.34	1.91	0.15
	ภายในกลุ่ม	36.10	201	0.18		
	รวม	36.79	203			
2. ด้านการมีวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	1.59	2	0.80	6.27*	0.00
	ภายในกลุ่ม	25.52	201	0.13		
	รวม	27.11	203			
3. ด้านการมีความคิด สร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	0.63	2	0.31	1.55	0.22
	ภายในกลุ่ม	40.82	201	0.20		
	รวม	41.45	203			
4. ด้านการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	6.34	2	3.17	12.80*	0.00

ภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
เป็นทีม	ภายในกลุ่ม	49.79	201	0.25		
	รวม	56.13	203			
5. ด้านจินตนาการ	ระหว่างกลุ่ม	5.64	2	2.82	13.58*	0.00
	ภายในกลุ่ม	41.73	201	0.21		
	รวม	47.37	203			
6. ด้านการคำนึงถึง ความเป็นปัจเจก บุคคล	ระหว่างกลุ่ม	0.41	2	0.20	0.79	0.46
	ภายในกลุ่ม	51.70	201	0.26		
	รวม	52.11	203			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.94	2	0.47	5.66*	0.00
	ภายในกลุ่ม	16.63	201	0.08		
	รวม	17.57	203			

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตฉินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมมีความแตกต่างกัน มีจำนวน 3 ด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านจินตนาการ ส่วนด้านที่มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านการมีความยืดหยุ่น ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชเฟเฟ (Scheffe's)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย” ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรชาติ พงศ์นฤมิตร (2565) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูที่มีประสบการณ์ การทำงานแตกต่างกัน ได้รับการกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็นริเริ่มและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในส่วนต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย ตั้งแต่การวิเคราะห์วางแผนงาน การดำเนินงานตลอดจนการประเมินผลการปฏิบัติงานและส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกัน อีกทั้งผู้บริหารสามารถใช้ทักษะการสื่อสารและประสานงานกับบุคลากรในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พรพรรณ ศรีอุบล (2567) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัษฎา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุดถิ่นไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมมีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความแตกต่างในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดต่าง ๆ มีผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร โดยสถานศึกษาขนาดกลาง มีโครงสร้างการบริหารงานตามรูปแบบการบริหารงานที่สถานศึกษา มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาเป็นผลให้สามารถบริหารงานได้อย่างอิสระมีความคล่องตัวและรวดเร็ว ในขณะที่สถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ ต้องใช้กลยุทธ์ที่เป็นระบบเพื่อจัดการกับความซับซ้อนขององค์กร ทั้งนี้ ผู้บริหารควรปรับตัวให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของโรงเรียน เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณภา ทะอินทร์ (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย พบว่า จากผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ทั้งภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุดถิ่นไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ที่กำหนดไว้ในสมมติฐานข้อที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความยืดหยุ่นและด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุดถิ่นไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย มีคุณลักษณะการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ภายใต้การสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนด้วยการกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพและผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุดถิ่นไทย สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุตถินไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมมีความแตกต่างกัน 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านจินตนาการ ส่วนด้านที่มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านการมีความยืดหยุ่น ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาตนเองในทักษะด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เนื่องจากเป็นทักษะสำคัญที่แสดงออกถึงความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสมของแต่ละบุคคลตามความถนัดและความสนใจ ซึ่งส่งผลต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กรที่ช่วยขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จบนพื้นฐานวัฒนธรรมองค์กรที่มีความเข้มแข็งและนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาที่ยั่งยืนในระยะยาว

2. ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี ควรตระหนักและให้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ หมั่นสั่งสมความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในสถานศึกษาขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ควรให้ความสำคัญในทักษะด้านการมีความยืดหยุ่น ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยการหมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ในการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ด้วยการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในการเสริมสร้างความร่วมมือของสมาชิกในองค์กรในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชิงราย 2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอื่นที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชิงราย เช่น ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงาน และประสิทธิผลของสถานศึกษา เป็นต้น 3. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชิงราย

เอกสารอ้างอิง

- กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา. ใน วิทยานพนธ์ ปริญาวุฒิปริญญาโท. มหาวิทยาลัยขอนแก่น จันทบุรี. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรชาติ พงศ์ณมิตร. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา. ในการศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พรพรรณ ศรีอุบล. (2567). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัษฎา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์, 9(2), 1258-1268.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (ฉบับที่ 20). (2560, เมษายน 6). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 134, ตอนที่ 40 ก, หน้า 14.
- วรรณภา ทะอินทร์. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชิงราย. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.

สมชาย รุ่งเรือง และธีระวัฒน์ จันทิก. (2560). รูปแบบการพัฒนาผู้นำสู่การสร้างแรงผลักดัน
เชิงสร้างสรรค์. วารสาร Verdian E-Journal, Silpakorn University, 10(1) ม 29-
46.

การพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1*
A MODEL DEVELOPMENT ON PARTICIPATIVE SAFETY MANAGEMENT
INSCHOOLS UNDER CHON BURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 1

จินณวัฒน์ โคมบัว¹, สรศักดิ์ ฉิมศรี² และ จินดา ศรีญาณลักษณ์³

Jinnawat Combua¹, Sorasak Chimsri² and Chinda Sriyanalugsana³

¹⁻³มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻³Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 เมษายน 2568; วันแก้ไขบทความ 11 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 12 เมษายน 2568

Received 5 April 2025; Revised 11 April 2025; Accepted 12 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 2) พัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 และ 3) ประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Citation:

* จินณวัฒน์ โคมบัว, สรศักดิ์ ฉิมศรี และ จินดา ศรีญาณลักษณ์. (2568). การพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 699-711.

Jinnawat Combua, Sorasak Chimsri and Chinda Sriyanalugsana. (2025). A Model Development On Participative Safety Management Inschools Under Chon Buri Primary Educational Service Area Office 1.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 699-711.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ชลบุรี เขต 1 จำนวน 375 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัย จำนวน 15 คน และการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัย จำนวน 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 2. ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา 3. ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสังคม 4. ปัจจัยด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยในสภาพอนามัยของนักเรียน และ 3) รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา เป็นรูปแบบที่ดีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการจัดการจริง

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การจัดการด้านความปลอดภัย, แบบมีส่วนร่วม

Abstract

This research article aims to: 1) study the present circumstances of participative safety management in schools under Chon Buri primary educational service area office 1. 2) develop a model of participative safety management in schools under Chon Buri primary educational service area office 1, and 3) evaluate the model of participative safety management in schools under Chon Buri primary educational service area office 1. This study was quantitative and qualitative research. The sample used for quantitative research was comprised of 375 administrators and teachers of schools under the Office of the Basic Education Commission, obtained by simple random sampling. The tool used for data collection was a questionnaire. The statistics used for data analysis

were mean, frequency, percentage, standard deviation, and multiple regression. For the qualitative research, the sample used for in-depth interview was comprised of 15 school administrators, community leaders, and safety experts. The sample used for focus groups was comprised of 12 school administrators, community leaders, and safety experts, obtained by purposive sampling. The collected data was analyzed by means of content analysis.

The results of the study were as follows: 1) The present circumstances of participative safety management in schools under the Office of the Basic Education Commission, as a whole, was at a high level. 2) The model of participative safety management in schools under the Office of the Basic Education Commission was comprised of 4 aspects, namely: 1. The measures of prevention and solving accident problems in school. 2. The measures of prevention and solving natural disaster problems in school. 3. The measures of prevention and solving social problems in school, and 4. The safety measures on student health. 3) The model of participative safety management in schools under the Office of the Basic Education Commission was evaluated and verified by all experts joined the second focus group that it was a good model and it could be applied in real situations.

Keywords: model development, safety management, participation

บทนำ

ในมุมมองของเขตเศรษฐกิจการลงทุนพิเศษที่ชาวต่างประเทศจะไว้วางใจมาลงทุนในเรื่องฝีมือแรงงานและการรับผิดชอบด้านความปลอดภัยของคนทำงาน เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมด้านความปลอดภัยที่ดี โดยใช้รูปแบบการสร้างจิตความปลอดภัยของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย รวมถึง มีการลงนามบันทึกความร่วมมือในการจัดทำโครงการสถานศึกษาปลอดภัย สุขภาพอนามัยดี ระหว่าง 6 หน่วยงาน ในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ประกอบด้วย 1. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน 2. สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4. สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา

5. บริษัท เอ็กเซตต์ฟริคชั่นแมททีเรียล จำกัด และ 6. บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ เพราะเห็นเรื่องความปลอดภัยเป็นความสำคัญระดับประเทศ รวมไปถึงหากจะก้าวสู่ระดับอาเซียนนั้นความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่ต้องนำมาพัฒนา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นกับผู้ลงทุนชาวต่างประเทศ (คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. 2560)

การมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนในท้องถิ่น และหน่วยงานเอกชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการเพื่อการพัฒนาตั้งแต่เริ่มดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มีโอกาสร่วมรับทราบข้อมูลและแสดงความคิดเห็นที่จะทำให้โครงการนั้น ๆ เกิดประโยชน์สูงสุด และส่งผลกระทบทางสังคมให้น้อยที่สุด นอกจากนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับชุมชน หรือระดับประเทศ ถือว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการพัฒนา วางแผนโครงการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกรู้สึกความเป็นเจ้าของและยินยอมปฏิบัติตามได้อย่างสมัครใจ และเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาเป็นไปในแนวทางที่สนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (จินตวิโร เกษมสุข, 2554)

ความปลอดภัยในสถานศึกษา เป็นหน้าที่ของครอบครัวนักเรียนและชุมชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียน ขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการศึกษา ดำเนินไปตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ช่วยให้สถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชน ชุมชนรักและหวงแหนสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) การสร้างจิตสำนึก ความปลอดภัยให้แก่เด็ก และสนับสนุนให้เกิดกลไกการดำเนินงานสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในระดับสถานศึกษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากเด็กไม่มีความรู้ในด้านความปลอดภัย เมื่อเขาเติบโตขึ้นสู่วัยแรงงานการสร้างจิตสำนึกเป็นไปได้อย่างมากและสิ่งที่สำคัญ ประเทศที่มีสถิติอุบัติเหตุสูง ๆ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็จะเป็นไปได้ยาก เพราะต้องมุ่งแก้ไขปัญหาระเบิดอุบัติเหตุเสียก่อน อีกส่วนคือความปลอดภัยจะมาสรางจิตสำนึกในระดับผู้ใหญ่เสียทีเดียวยเป็นสิ่งที่ยากมาก เพราะการสร้างจิตสำนึกต้องอาศัยการปลูกฝังเรียนรู้และการปฏิบัติอยู่เป็นประจำ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นแต่ยังไม่เคยมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสม สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

จากที่มาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญในการทาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 375 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้เชี่ยวชาญ รวม 15 คน

2. ยกร่างรูปแบบการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ยกร่างรูปแบบฉบับที่ 1 ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาที่ยกร่างขึ้น โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) 2 รอบ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านความปลอดภัย 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ผู้แทนชุมชน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัย 2 คน

รอบที่ 1 โดยสอบถามความเห็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 1 รอบ และนำความคิดเห็นเหล่านั้น ไปวิเคราะห์เพื่อหาฉันทามติ (Consensus) ของผู้เชี่ยวชาญ

รอบที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ทบทวนประเด็นจากรอบที่ 1 เกี่ยวกับมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม มาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. การรับรองรูปแบบหลังจากปรับแก้ไขเพื่อลงมติแบบฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คน ในการเห็นชอบรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 สรุปผลการประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ตามมติของผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดทำรูปแบบฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) ทั้งการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$ S.D. = 0.34) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.63) รองลงมา คือ ด้านการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.46) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเดินทางไป – กลับ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.62)

2. รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า มี 4 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ ด้านป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน-อาคารประกอบ ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านป้องกันอุบัติเหตุจากบริเวณสถานศึกษา ด้านการจราจร ด้านกำหนดกฎความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านป้องกันจุดเสี่ยงในสถานศึกษา ด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกความปลอดภัย 2) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ 4 ตัวบ่งชี้ ด้านอัคคีภัย ด้านอุทกภัย ด้านธรณีพิบัติภัยและสึนามิ ด้านการวางแผนรับมือเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน 3) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม 4 ตัวบ่งชี้ ด้านป้องกันการล่อลวงละเมิดทางร่างกายของจิตใจ ด้านป้องกันการทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตาย ด้านป้องกันการใช้สารเสพติด ด้านการป้องกันตัวเองให้ปลอดภัย และ 4) ปัจจัยด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน 5 ตัวบ่งชี้ ด้านป้องกันมลพิษจากสิ่งแวดล้อม ด้านโภชนาการที่ดี ด้านการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยดี ด้านการป้องกันโรคภัยต่าง ๆ ด้านการดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้น

3. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 เป็นรูปแบบที่ดีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการดำเนินการจริง

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบอีกว่าการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 มีปัจจัยที่สำคัญ คือ มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ การป้องกันอุบัติเหตุจากอาคารเรียน อาคารประกอบ และการเดินทางไป – กลับ สอดคล้องกับผลวิจัยของ กฤษฎา ศรีสุชาติ (2559) พบว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรง ต้องมี 6 ด้าน ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพในโรงเรียน ด้านระบบคุ้มครองเด็ก ด้านการเดินทางไป-กลับโรงเรียน ด้านความปลอดภัยกิจกรรมการเรียน ด้านหลักสูตรความปลอดภัย และด้านแผนเผชิญฉุกเฉินในโรงเรียน

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สอดคล้องกับ ขวภาพรสุข สิริวรรณ (2550) และธีรวัฒน์ สมเพาะ (2551) ที่พบว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุม การลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้น ต้องประกอบด้วยด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพโรงเรียน รวมถึง สภาพโครงสร้างอาคารที่ถูกต้องปลอดภัย โครงสร้างและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ห้องเรียน ห้องน้ำ - ห้องสุขา ห้องครัว - โรงอาหาร ระเบียง อาคาร บันได ระบบไฟฟ้า และอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า สนามเด็กเล่น สนามกีฬา สระน้ำ บ่อน้ำ ทางเดิน ประตูรั้ว ท่อระบายน้ำ ต้นไม้-สัตว์ สอดคล้องกับ โมริ และคณะ (Mori et al.) (2012) วิจัยพบว่า การจัดทำโครงการซึ่งักยานหรือเดินเท้าในประเทศญี่ปุ่น โรงเรียนประถมศึกษาเซ็นจูออนมาชิ โดยส่งเสริมให้นักเรียนและผู้ปกครองซึ่งักยานหรือเดินเท้าไปโรงเรียนด้วยกัน เพื่อจะได้รับรู้ถึงเส้นทางที่เสี่ยงอันตรายและสถานที่ที่จะเข้าไปหลบภัยในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินขึ้นมา และสอดคล้องกับ ยูโตะ คิตามูระ (Yuto Kitamura) (2014) วิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบของการศึกษาความปลอดภัย, การศึกษาจำเป็นสำหรับ การพัฒนาของสังคมที่ปลอดภัยและมั่นคง (เช่นสังคมที่มีความยืดหยุ่นและยั่งยืน) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบริบทของประเทศญี่ปุ่น กล่าวว่า “การจราจร” จุดเริ่มต้นสำหรับการศึกษาความปลอดภัย สอดคล้องกับ กฤษฎา ศรีสุชาติ, ขวภาพรสุข สิริวรรณ และธีรวัฒน์ สมเพาะ ที่พบว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้น ต้องประกอบด้วย การเดินทาง

ไป - กลับโรงเรียนอย่างถูกวิธี ระบบและกิจกรรมความปลอดภัยในการเดินทางไป - กลับโรงเรียน สำหรับปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ที่มีสภาพการบริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านอุทกภัย อัคคีภัย ธรณีพิบัติภัย และสึนามิ นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร จุมแก้ว (2556) พบว่า ทุกโรงเรียนในประเทศญี่ปุ่นจะมีกิจกรรมเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการเตรียมอุปกรณ์ และจากสมาคมผู้ปกครองในการทำของว่างให้เด็ก ตัวอย่างการซ้อม เช่น ซ้อมดับเพลิง การซ้อมสถานการณ์แผ่นดินไหวจำลอง การทำห้องน้ำชั่วคราวในการเตรียมภาวะฉุกเฉิน การสร้างบ้านฉุกเฉิน และการซ้อมปฐมพยาบาลเบื้องต้น เด็ก ๆ ได้รับการฝึกฝนการช่วยเหลือตนเอง และผู้อื่น และมีสติในสถานการณ์ฉุกเฉิน และสอดคล้องกับผลวิจัยของกฤษฎา ศรีสุชาติ, ขวัญพรสุข สิริวรรณ และธีรวัฒน์ สมเพาะ

3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษากว่าเช่นเดียวกันว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้น ต้องประกอบด้วย ด้านแผนฉุกเฉินในโรงเรียน หมายถึง ครูเจ้าหน้าที่ บุคลากรในโรงเรียน ได้รับการฝึก ทั้งการปฐมพยาบาล การกู้ชีพเบื้องต้น รวมทั้งโรงเรียนมีแผนฉุกเฉินเพื่อรับภัยที่ไม่คาดคิดหรือภัยธรรมชาติ ส่วนปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน คือ ด้านการล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ การทำร้ายตัวเองและการฆ่าตัวตายนั้น พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บาร์รียอส, ลิซ่า ซี. และคนอื่น ๆ (Barrios, Lisa C. et al.) (2003) กล่าวว่า โรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องป้องกันไม่ให้เกิดเจ็บล้มตาย จากการรังแกและฆ่าตัวตายดังกล่าวเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นน้อยที่สุด ในสถานการณ์ลักษณะนี้โรงเรียนสามารถสอนทักษะที่จำเป็นในการป้องกันการบาดเจ็บโดยไม่เจตนา ความรุนแรง และการฆ่าตัวตายไม่ให้เกิดขึ้น ทั้งที่บ้านและโรงเรียน ตลอดจน ในชุมชนและสถานที่อื่น ๆ ตลอดชีวิตของนักเรียน ในระยะสามทศวรรษที่ผ่านมานี้มีผู้กำหนดนโยบาย ครู ผู้ปกครองและนักเรียนแสดงความกังวลเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ นอกจากนี้แล้ว ในการศึกษาปัจจัยด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียนที่พบว่า มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านความผิดปกติจากสภาวะของนักเรียน ด้านมลพิษจากสิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะว่า การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับสุขภาพของเด็กเป็นสิ่งสำคัญที่สุด และต้องมีการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ ซึ่งมีความสอดคล้อง

กับงานวิจัยของกฤษฎา ศรีสุชาติ, ชฎาพรสุข สิริวรรณ และ ชีรวัฒน์ สมเพาะ ที่พบว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนที่จะครอบคลุมการลดอุบัติเหตุและความรุนแรงนั้น ต้องประกอบด้วยด้านสิ่งแวดล้อม พบนักเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษาที่มีโอกาสบาดเจ็บจากสิ่งแวดล้อมได้มากกว่ามัธยม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทสรุป

1. ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบการจัดการความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ที่ได้รับการประเมินด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา หรือนำไปใช้เป็นหลักในการปฏิบัติในการเสริมสร้างความปลอดภัยให้กับผู้เรียนในสถานศึกษาต่อไป

2. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 สามารถนำปัจจัยความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา 4 ปัจจัย ที่เป็นผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการวางแผนนโยบายหรือมาตรการ การจัดการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา หรือสร้างหลักสูตรความปลอดภัยในสถานศึกษา หรือใช้ในการฝึกอบรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูตามบริบทและสถานการณ์ที่เหมาะสมได้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ดังนี้

1. ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา ดังนี้ (1) การวางแผนเพื่อความปลอดภัยจากอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บที่คาดไม่ถึง (2) มีการจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย (3) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความปลอดภัย ให้ความรู้ในด้านความปลอดภัย (4) มีการจัดการจราจรและป้ายจราจรอย่างเห็นได้ชัด

2. ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะ ในการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ โดยเรียงลำดับจากมากไป

น้อย ดังนี้ (1) สถานศึกษาควรจัดอบรมความรู้ให้กับนักเรียนทุกคนเกี่ยวกับภัยพิบัติจากไฟไหม้ (2) สถานศึกษาควรมีมาตรการในการป้องกันภัยพิบัติ (3) มีการจัดอบรมการดำเนินการเมื่อเกิดภัยพิบัติธรรมชาติ (4) ให้ความรู้ในการป้องกันดูแลตนเองก่อนและหลังเกิดเหตุ (5) กำหนดแนวทางการแก้ไขและแผนเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน

3. ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ครูและผู้ปกครองจะต้องร่วมมือกัน โดยการดูแลเอาใจใส่นักเรียนและคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน (2) นักเรียนช่วยกันสังเกตพฤติกรรมของเพื่อน พี่/น้อง (3) ควรมีการดำเนินงานในการดูแล ตรวจตรา/เฝ้าระวัง (4) การทำให้โรงเรียนกับครอบครัว ได้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน (5) การวางกฎเกณฑ์ให้ปลอดภัยจากบุคคล

4. ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) มีมาตรการการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพอนามัยของเด็ก (2) ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลตนเองให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี (3) สถานศึกษาร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขในการดูแลสุขภาพของนักเรียน (4) อบรมให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโรคภัยต่าง ๆ และการดูแลตนเองเบื้องต้น (5) มีส่วนร่วมในการควบคุม ป้องกันโรค ไม่ให้เกิดการระบาด

5. ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ชุมชนควรจะมีส่วนร่วมในการจัดการด้านความปลอดภัยในนักเรียน (2) คนในชุมชนควรช่วยในเรื่องการเป็นหูเป็นตา สอดส่องดูแลในเรื่องต่าง ๆ (3) จัดตั้งกลุ่มความปลอดภัยในชุมชนและในสถานศึกษา (4) ช่วยกันสอนวิธีการเฝ้าระวังความปลอดภัยให้กับเด็ก และ (5) ช่วยกันระวังสร้างความปลอดภัยให้กับคนชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปต่อยอดในการทดลองการใช้งานจริงกับสถานศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

2. ควรมีการวิจัยการพัฒนาปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของสถานศึกษา เพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

3. ควรมีการวิจัยเชิงประเมินและติดตามผลการนำรูปแบบการจัดการความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาที่ได้ไปใช้ เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความปลอดภัยมากขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). แนวทางปฏิบัติและมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา ฉบับปรับปรุงสำนักอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษฎา ศรีสุชาติ. (2559). การพัฒนาตัวบ่งชี้และคู่มือโรงเรียนปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ปริญาเศรษฐศาสตร์ดุฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. (2560). EEC Strategy : Thailand's Competitive Transformation. กรุงเทพมหานคร: เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก.
- ชฎาพรสุข สิริวรรณ. (2550). คู่มือโรงเรียนปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: โครงการเด็กไทย ปลอดภัยศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก.
- ธีรวัฒน์ สมเพาะ. (2551). การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลจังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). รายงานประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2559. เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. สำนักนโยบายและแผน, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Barrios, Lisa C. et al.). (2003) . CDC School Health Guidelines to Prevent Unintentional Injuries And Violence. American Journal of Health Education — September/October Supplement 2003, Volume 34, No. 5.
- Flaherty, Lois T. (2015). Safety Assessment in Schools: Beyond Risk : The Role of Child Psychiatrists and Other Mental Health Professionals. Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America. Volume 24, Issue 2, April 2015, Pages 277–289.

- Mori et al. (2012). Nagisa Mori and Francisco Armada. (2012). Walking to school in japan and Childhood Obesity Prevention : New Lessons From an Old Policy. Am J Public Health.
- Varias, Keris et al.(2009). Urban Middle School Students' Perceptions of Bullying, cyberbullying, And School Safety. Published online : <http://dx.doi.org/10.1080/15388220802074165>.
- Yuto Kitamura. (2014). The possibility of holistic safety education in Japan: From the perspective of Education for Sustainable Development (ESD) . International Association of Traffic and Safety Science.

การพัฒนาโรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทวิชาชีพ
เสริมสวยและความงามเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ*
DEVELOPMENT OF NON - FORMAL PRIVATE SCHOOLS FOR BEAUTY
PROFESSIONS AND COSMETOGY VOCATIONAL TO ENHANCE
PERSONALITY

เพ็ญศรี โชติรัตน์¹, สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์² และ วิณัฐ สกุลหอม³

Pensri Chotirat¹, Suphaphon Tangdamnoensawat² and Venus Sakulhom³

¹⁻³บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

¹⁻³Graduate School Suan Dusit University, Thailand

Corresponding Author's Email: Khunpensri.c@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 เมษายน 2568; วันแก้ไขบทความ 17 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 18 เมษายน 2568

Received 8 April 2025; Revised 17 April 2025; Accepted 18 April 2025

บทคัดย่อ

การพัฒนาโรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทวิชาชีพเสริมสวยและความงามเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพด้วย BEAUTY SCHOOL MODEL ประกอบด้วย 1. B= BEAUTY คือ ถ่ายทอดความรู้ด้านสถานบริการเสริมสวยและความงาม ในเรื่องการทำผมสตรี-บุรุษ การต่อขนตา การทำเล็บ การแต่งหน้า สักคิ้ว 2. E = EDUCATION คือ การถ่ายทอดความรู้ด้านสถานบริการเสริมสวยและความงาม มีหลักสูตรการสอนที่มีการพัฒนาอยู่เสมอ 3. A = ALERT คือ เรียนรู้ทักษะด้านความงามจากมืออาชีพ เตรียมพร้อมสู่การประกอบอาชีพ พัฒนาบุคลิกภาพ และทักษะการบริการ สร้างความประทับใจให้กับลูกค้า "เพิ่มโอกาสในการหางานและสร้างรายได้ 4. U = UNITY คือ วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนเอกชนนอกระบบ มีการกำหนด

Citation:

* เพ็ญศรี โชติรัตน์, สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์ และ วิณัฐ สกุลหอม. (2568). การพัฒนาโรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทวิชาชีพเสริมสวยและความงามเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 712-732.

Pensri Chotirat, Suphaphon Tangdamnoensawat and Venus Sakulhom. (2025). Development Of Non - Formal Private Schools For Beauty Professions And Cosmetogy Vocational To Enhance Personality.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 712-732;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน 5. T = TARGET คือ เป้าหมายโรงเรียนเอกชนนอกระบบ
ประเภทวิชาชีพเสริมสวยและความงาม 6. Y = YOURSELF คือ การบริหารจัดการตัวเองใน
การพัฒนาบุคลิกภาพกับการส่งเสริมภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นในตนเอง

คำสำคัญ: โรงเรียนเอกชนนอกระบบ, วิชาชีพเสริมสวยและความงาม, บุคลิกภาพ,
ภาพลักษณ์, ความเชื่อมั่นในตนเอง

Abstract

A Development of Non-Formal Private Schools for Beauty Professions to Enhance Personality by BEAUTY SCHOOL MODEL. It consisting of 1. B= BEAUTY: transferring knowledge about beauty salons in matters of women's and men's hairdressing, eyelash extensions, manicures, makeup, eyebrow tattooing. 2. E = EDUCATION was the transfer of knowledge about beauty services. There was a teaching curriculum that was always evolving. 3. A = ALERT is Learn beauty skills from professionals. Prepare for a career. Develop personality and service skills Create a good impression on customers. Increase your chances of getting a job and making money. 4. U = UNITY was the organizational culture of non-formal private schools. Shared norms and values were established. 5. T = TARGET was the target for non-formal private schools, type of beauty profession. 6. Y = YOURSELF was self-management in personality development and promoting self-image and self-confidence.

Keywords: Non-Formal Private School, Beauty Professions, Personality, Image, Self-Confidence

บทนำ

สภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในทศวรรษที่ 21 ส่งให้ทุกประเทศกำหนดทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคนให้มีทักษะและสมรรถนะ

ระดับสูงให้มีความสามารถเฉพาะทางมากขึ้น หากแรงงานหรือกลุ่มอาชีพใดไร้ฝีมือและมีทักษะ สมรรถนะต่ำจะถูกแทนที่ด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มากขึ้น การพัฒนากำลังคนให้มี ทักษะ สมรรถนะและความสามารถ การจัดการศึกษาถือเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องปรับเปลี่ยนให้ ตอบสนองกับทิศทางการผลิต ความต้องการ และการพัฒนากำลังคนให้มีทักษะ สมรรถนะ และความสามารถผ่านการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในทศวรรษที่ 21 เพื่อให้ ได้ทั้งความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ตามยุทธศาสตร์ที่ 2 มุ่งหมายเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนที่มี ทักษะ ให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานเลขาธิการของ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมชาติ, ม.ป.ป.) ด้วยการกำหนดกรอบทิศทางและ เป้าหมายการผลิตและพัฒนากำลังคนในสาขาต่าง ๆ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาในระดับ ต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและมาตรฐานอาชีพ/วิชาชีพ การจัดการเรียนการ สอน การฝึกอบรมฝีมือแรงงานและการฝึกทักษะที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริงอย่างครบวงจรใน สถานการณ์จริง เพื่อสร้างกำลังคนให้มีทักษะ สมรรถนะและความสามารถตอบสนองต่อความ ต้องการของตลาดแรงงานและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และรองรับพลวัตของ การแข่งขันในศตวรรษที่ 21 (สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน), ม.ป.ป.) และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566-2570) ได้มุ่งหมายพัฒนากำลังคน ให้มีสมรรถนะสูง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต ประกอบกับแผนการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกช่วงวัยและพัฒนาทุกมิติให้มีสมรรถนะสูง

สำหรับคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กระทรวงศึกษาธิการ ได้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของเอกชนทั้งประเภทนอกระบบและในระบบ ให้ มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมายรูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล (พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม) ทั้งนี้สมาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกับ สช. ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนโรงเรียน เอกชนนอกระบบให้ตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาและการพัฒนากำลังคนของ ประเทศ และร่วมกันแสวงหาแนวทางในการสร้างบทบาทและศักยภาพของโรงเรียนเอกชน นอกระบบต่อการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน และถือเป็นบทบาทสำคัญของโรงเรียนเอกชน นอกระบบในการจัดการศึกษารูปแบบและวิธีการใหม่ ๆ (สยามรัฐ, 2565) อย่างไรก็ตามโรงเรียน เอกชนนอกระบบประเภทสถาบันเสริมความงาม ถือว่าเป็นพันธมิตรหนึ่งในการพัฒนากำลังคน

ให้ทักษะ สมรรถนะสูงในการประกอบอาชีพ เช่น อาชีพช่วงเสริมสวและความงามที่เสริมสร้างสุขภาพร่างกายที่เป็นอาชีพมีบทบาทสำคัญ ในการสนับสนุนอุตสาหกรรมบริการที่สร้างรายได้ จากการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐในการพัฒนาศักยภาพและขยายโอกาสทางธุรกิจ ทั้งในและต่างประเทศซึ่งโรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทสถานเสริมความงามถือว่าเป็นการถ่ายทอดความรู้ด้านบริการด้านหนึ่งที่ยังคงมีความสำคัญและสามารถขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง ให้ความรู้ในเรื่องการทำผมสตรี-บุรุษ การต่อขนตา การทำเล็บ การแต่งหน้า สักคิว เพื่อนำไปประกอบอาชีพและสร้างรายได้ให้กับตนเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงได้ศึกษาแนวคิดการพัฒนาโรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทวิชาชีพเสริมความงาม และสังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการสนับสนุนองค์ความรู้เชิงวิชาการที่ได้รวบรวมจากแนวคิดของนักคิดต่าง ๆ ของไทยและต่างประเทศ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทวิชาชีพเสริมสวและความงามได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

แนวคิดการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา มีนักคิดและนักวิชาการให้ความหมาย ไว้ดังนี้

1. ความหมายของการเสริมสร้างบุคลิกภาพ

นิติพล ภูตะโชติ (2559) ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของบุคคลผู้นั้นซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะต้องคงเส้นคงวาพอสมควร ลักษณะเกี่ยวกับแบบแผนของพฤติกรรมและแนวความคิดต่างๆของมนุษย์ที่มีความแตกต่าง

อภริตี ระวีโรจน์ (2562) ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพ หมายถึง บุคลิกภาพที่มีการรวมลักษณะเด่นจากเขว่นะสติปัญญาเขว่นอารมณ์เขว่นะการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเขว่นะศีลธรรมและลักษณะส่วนบุคคลที่มีต้นกำเนิดมาจากพันธุกรรมไปจนถึงอิทธิพลที่บุคคลนั้นได้รับการอบรมเลี้ยงดูมีการเรียนรู้และเติบโตมาพร้อมกับศักยภาพในการจัดการกับชีวิตจนสามารถเข้าถึงคุณค่าสูงสุดที่มนุษย์เราต้องการนั่นก็คือการได้พบกับความหมายของชีวิตและความสมบูรณ์ของพัฒนาการชีวิตในทุก ๆ ด้าน

ธัญญาภัทร์ เลิศจันทร์ทรงกูร (2563) ได้ให้ความหมายบุคลิกภาพ (Personality) คือ ลักษณะต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลทั้งลักษณะภายในและภายนอก และปัจจัยต่างๆที่ทำให้บุคลิกนั้นมี ความแตกต่างจากบุคคลอื่น และความรู้สึกของผู้พบเห็น บุคลิกภาพ (Personality) มาจาก ภาษาลาตินว่า “Persona” ซึ่งหมายถึงหน้ากาก (Mask) ที่ตัวละครในสมัยกรีกและโรมันใช้ สวมใส่เพื่อแสดงบุคลิกลักษณะแตกต่างกันไปตามที่ได้รับ

กึ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์ (2563) ได้อธิบายไว้ว่าบุคลิกภาพนั้นคือ การรวมลักษณะ เฉพาะตัวของบุคคลแต่ละคนที่แตกต่างกันไปและเป็นส่วนที่ได้รับอิทธิพลมาจากพันธุกรรมและ สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างบุคลิกภาพ หมายถึง การพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะตัวที่เป็น เอกลักษณะของแต่ละบุคคลที่บุคคลแสดงออกมาต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย พฤติกรรมภายใน และพฤติกรรมภายนอก และปัจจัยต่าง ๆ พฤติกรรมนี้จะค่อนข้างคงทนถาวรจะมีการ ปรับเปลี่ยนตามการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นในสังคมและมีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อม

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ

ชัยวัฒน์ วิชัยวงศ์ และทิพย์รัตน์ แสงเรืองรอบ (2562) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อบุคลิกภาพบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยใหญ่ ๆ 2 ประการ คือ 1) องค์ประกอบทางพันธุกรรม เป็นลักษณะที่ถ่ายทอดมาจากพ่อแม่หรือบรรพบุรุษไปสู่ลูกหลาน เช่น ลักษณะรูปร่าง หน้าตา ท่าทาง ผิวพรรณ อารมณ์ ระบบประสาท และโลหิต 2) องค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม วัฒนธรรมประเพณี กฎระเบียบ การศึกษา ศาสนา การอบรมเลี้ยงดู เป็นต้น

Better Help Editorial Team (2024) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับลำดับการเกิดใน ครอบครัวไว้ว่า 1) ลูกคนโต มักจะมีบุคลิกภาพที่เอาจริงเอาจัง มีความรับผิดชอบ และมักเป็น ผู้นำ เนื่องจากได้รับความสนใจจากพ่อแม่มากในช่วงแรกของชีวิต แต่เมื่อมีน้องเกิดขึ้น อาจ รู้สึกไม่มั่นคงและเกิดความก้าวร้าวได้ 2) ลูกคนกลาง มักมีบุคลิกภาพที่ไม่เคร่งเครียด รักสนุก และมีทักษะในการเจรจาและประนีประนอม เนื่องจากต้องหาที่ทางของตนเองในครอบครัวที่มี พี่และน้อง 3) ลูกคนเล็ก มักมีบุคลิกภาพที่เอาแต่ใจ ช่างประจบ และได้รับความรักจากพ่อแม่ และพี่ ๆ มาก แต่ถ้าเลี้ยงดูไม่ดีอาจกลายเป็นคนที่ไม่รับผิดชอบ 4) ลูกโทน มักจะมีบุคลิกภาพที่ เอาแต่ใจตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เนื่องจากได้รับความสนใจและการดูแลจากพ่อแม่ อย่างเต็มที่

การพัฒนาบุคลิกภาพกับการสร้างความสำเร็จในชีวิต กล่าวคือ การพัฒนาบุคลิกภาพเป็นหนทางสำคัญที่จะนำบุคคลไปสู่ความสำเร็จในชีวิตเพราะการที่คนเราจะสร้างความสำเร็จในชีวิต ได้จำเป็นต้องพัฒนาความสามารถที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ความสามารถในการครองตน คือ จะต้องดูแลตนเองให้กินดีอยู่ดี มีความพอใจในชีวิตและลิขิตชีวิตตัวเองได้ 2) ความสามารถในการครองคน คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดีเป็นที่รักใคร่ของญาติมิตร รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ให้ความสำคัญกับผู้อื่นจนชนะใจผู้อื่นได้ 3) ความสามารถในการครองงาน คือ สามารถทำงานให้ ประสบความสำเร็จในงานอาชีพมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความก้าวหน้าในงานที่รับผิดชอบ

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างพัฒนาบุคลิกภาพ คือ ลักษณะพฤติกรรมส่วนรวม ทั้งหมดทั้งลักษณะทั้งกายหรือภายนอก ที่บุคคลแสดงออกมา ได้แก่ รูปร่างหน้าตา น้ำเสียง ลักษณะนิสัยใจคอ ระดับสติปัญญา และลักษณะภายใน จิตใจ เช่น ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ประสพการณ์ อุดมคติ เป้าหมาย เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวมีที่มาจากความแตกต่างทั้งกรรมพันธุ์และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลเป็นตัวหล่อหลอม ให้แต่ละคนแสดงบุคลิกภาพที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลต่อการเข้าสังคมการปรับตัวให้เข้ากับสังคม การพัฒนาบุคลิกภาพมีประโยชน์มากมายหลายด้าน การแก้ไขจุดบกพร่อง การนำจุดดีมาพัฒนาให้เด่นยิ่งขึ้น เมื่อเรามีบุคลิกภาพดีก็จะแสดงถึงความเชื่อมั่นในตนเอง ส่งผลต่อการมีภาพลักษณ์ที่ดี ดูน่าเชื่อถือต่อผู้พบเห็นและปรับตัวเข้ากับสังคมที่แตกต่างได้ในทุกสถานการณ์

ดังนั้น องค์ประกอบของการเสริมสร้างบุคลิกภาพ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน สามารถจำแนกได้เป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาบุคลิกภาพ 2) ความเชื่อมั่น 3) ภาพลักษณ์ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทสถานเสริมความงามเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การพัฒนาบุคลิกภาพ

นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพไว้ดังนี้

ยุทธนา พรหมณี (2557) ได้ให้ความหมายของ การพัฒนาบุคลิกภาพ ผู้ความเป็นผู้นำประเด็นสำคัญในการอธิบายความหมายของบุคลิกภาพจะเกี่ยวข้องกับส่วนต่าง ๆ ของบุคคลที่รวมกันเป็นตัวบุคคลนั้น ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากบุคคลอื่น และส่วนต่าง ๆ นั้น ได้แก่ อุปนิสัย นิสัยใจคอความสนใจ วิธีการปรับตัว ทศนคติ โครงสร้างทั้งร่างกาย

พัชรภรณ์ ตัวชีรกุล (2559) ได้ให้ความหมายของ การพัฒนาบุคลิกภาพมี 3 ด้าน คือ ด้านกาย ด้านวาจา ด้านอารมณ์

กิจจา บานชื่น (2559) ได้ให้ความหมายของ การพัฒนาบุคลิกภาพ คือ ศิลปะการ แต่งกายการปฏิบัติตนด้านสุขอนามัย มารยาททั้งสังคม วัฒนธรรมระหว่างประเทศ บุคลิกภาพ และกิจนิสัยที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงาน

จักรแก้ว นามเมือง (2560) ได้ให้ความหมายของ การพัฒนาบุคลิกภาพ ต้องปรับใช้ ให้ถูกกับเวลา สถานที่ และโอกาสที่เหมาะสม ลักษณะเฉพาะของเอกัตบุคคลซึ่งไม่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะภายนอก เช่น รูปร่างหน้าตา ลักษณะ ท่าทาง การแต่งกาย หรือ ลักษณะ ภายใน เช่น สติปัญญาความคิด

สุทธิชัย อรุณโน (2563) กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาบุคลิกภาพ คือ ความเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี ต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์และจิตใจที่ดีจึงต้องอาศัยสุขภาพที่ดี คือ มีร่างกายแข็งแรง รูปร่างสมส่วนมีความคล่องตัว ว่องไว ปรับตัว ได้ง่าย

อดิศักดิ์ ปานด่วน (2563) ได้ให้ความหมายของ การพัฒนาบุคลิกภาพ คือ การ วิเคราะห์ถึงลักษณะเฉพาะอย่างของแต่ละบุคคลว่าเหมาะสมกับงานประเภทใดอย่างไร แล้วหา ทั้งปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมบางอย่างให้เหมาะสมกับหน้าที่การงานประเภทนั้นให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น การพัฒนาบุคลิกภาพของข้าราชการ คือ การวิเคราะห์ถึงลักษณะเฉพาะของตำแหน่ง รวมทั้งจรรยาบรรณของข้าราชการมาประกอบกันให้เกิดเป็นแนวทางการพัฒนาบุคลิกภาพ

เตรียมสหกิจศึกษาธุรกิจ (2563) ได้ให้ความหมายของ การพัฒนาบุคลิกภาพ หมายถึง การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงในทั้งที่ดีขึ้น พฤติกรรมที่แสดงออกมาทั้งกาย วาจา และใจ ทั้งบุคลิกภาพภายในและบุคลิกภาพภายนอก การฝึกพัฒนาบุคลิกภาพภายใน มองผู้ฟัง อย่างทั่วถึงและเป็นมิตร

Ashton M.C. (2022) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพว่าเป็นการรวมตัวของลักษณะ เฉพาะตัวที่คงทนและพฤติกรรมที่ประกอบขึ้นเป็นการปรับตัวเฉพาะตัวของบุคคลต่อ สิ่งแวดล้อม โดยเน้นที่การวัดและการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล

Bergner (2020) ให้ความหมายของบุคลิกภาพว่าเป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล ในรูปแบบการคิด การรู้สึก และการกระทำ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่คงทนและสามารถวัดได้

Roberge & Wen-Rou Huang (2020) ได้กล่าวถึง บุคลิกภาพว่าเป็นรูปแบบที่คงทนของความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล รวมถึงกระบวนการทางจิตวิทยาที่อยู่เบื้องหลังลักษณะเหล่านี้

Robbins & Judge (2017) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพว่าเป็นรูปแบบที่คงทนของความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล รวมถึงกระบวนการทางจิตวิทยาที่อยู่เบื้องหลังลักษณะเหล่านี้

Uher (2017) ให้ความหมายของบุคลิกภาพว่าเป็น "รูปแบบลักษณะเฉพาะของพฤติกรรมของบุคคลในความหมายกว้าง รวมถึงความคิด ความรู้สึก และแรงจูงใจ" ซึ่งเน้นที่การวัดและการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล

สรุปได้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะโดยส่วนรวมของบุคคล ประกอบไปด้วยลักษณะภายนอก ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา กิริยา ท่าทาง พฤติกรรม และลักษณะภายใน ได้แก่นิสัยใจคอ ความคิดความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม อารมณ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นตัวกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมที่แสดงออกจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ส่งผลทำให้บุคคลนั้นแตกต่างไปจากคนอื่น ซึ่งผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบย่อยการพัฒนาบุคลิกภาพ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบย่อยการพัฒนาบุคลิกภาพ

แนวคิด/องค์ประกอบ ของการพัฒนา บุคลิกภาพ	ยุทธนา พรหมณี (2557)	พัชรภรณ์ ตู้อิระกุล (2559)	กิจจา บานชื่น (2559)	จักรแก้ว นามเมือง (2560)	สุทธิชัย อรุณโน (2563)	อดิศักดิ์ ปานด่วน (2563)	เตรียมสทกิจศึกษารกิจ (2563)	Ashton M. C. (2022)	Bergher (2020)	Roberge & Huang (2020)	Robbins & Judge (2017)	Uher (2017)	รวม
1. การแต่งกาย	✓	✓	✓	✓			✓	✓					6
2. แบบอย่างที่ดี							✓			✓			2
3. อารมณ์ร่าเริง แจ่มใส		✓	✓		✓	✓			✓	✓	✓	✓	8
4. มีความเป็นกัลยามิตร	✓				✓		✓				✓		4
5. ทศนคติ	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	10

6. พฤติกรรม	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		10
-------------	---	---	---	---	--	---	---	---	---	---	---	--	----

จากตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบย่อยของการพัฒนาบุคลิกภาพ จำนวน 6 องค์ประกอบ ผู้เขียนได้คัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่จากแนวคิดที่สอดคล้องกันมากที่สุด ทำให้ได้องค์ประกอบย่อยของการพัฒนาบุคลิกภาพ จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การแต่งกาย 2) อารมณ์ 3) ทักษะ และ 4) พฤติกรรม

2) ความเชื่อมั่น

ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confidence) เป็นแนวคิดทางจิตวิทยาที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีความเชื่อมั่นในความสามารถและทักษะของตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง มีผลกระทบต่อการตัดสินใจ การกระทำ และความรู้สึกของบุคคลในชีวิตประจำวัน

ณัฐชุตา วิจิตรจามรี (2558) กล่าวถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นว่า ประกอบด้วย มีคุณธรรม มีความสามารถ ปฏิบัติอย่างสอดคล้อง มีความรักดีและเปิดกว้าง

วัฒนา ปกิกา (2560) กล่าวว่า การมีความเชื่อมั่น หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาที่แสดงออกถึง ความคาดหวัง ความเชื่อมั่น ความเชื่อมั่นที่แสดงออกอย่างเปิดเผย ให้เกียรติผู้อื่น ให้การสนับสนุนต่อบุคคลอื่นและองค์กร

บัณฑิต อึ้งรังษี (2562) กล่าวว่า ความเชื่อมั่น คือ ความเชื่อ (ความเชื่อมั่นเป็นแรงจูงใจ) การพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีจะนำไปสู่การมีภาพลักษณ์ที่ดี และมีความรู้สึกต่อลักษณะทางกายภาพของบุคคลนั้น ๆ จนเกิดแรงจูงใจให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ถ้าแสดงออก ถ้าตัดสินใจ ในสิ่งที่ถูกที่ควร พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เกิดความรู้และเชื่อได้อย่างไม่มีข้อสงสัยในความสามารถที่จะทำ หรือมีอะไรก็ได้ที่ใจปรารถนา เป็นความรู้สึกไม่สามารถจับต้องได้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จะทำให้มีความสุขและนำไปสู่ความสำเร็จนั่นเอง เพราะมนุษย์มีพลังที่ไร้ขีดจำกัด

สุพจน์ ศรีสว (2562) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองในบริบทของการปกครอง หมายถึงความเชื่อมั่นของประชาชนต่อความสามารถและความน่าเชื่อถือของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการปฏิบัติงาน

ภูมิภควัฒน์ ภูมิพงศ์คชสร และณฐมน นานโพธิ์ศรี (2565) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองในบริบทของการซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ หมายถึง ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์

พัทธ์ธีรา โชติช่วงปิยวัชร (2565) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองในบริบทของความพึงพอใจและความจงรักภักดีหมายถึงความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อคุณภาพและความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์หรือบริการ

สรายุทธ ชัยเลื่องลือ (2567) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองในบริบทของการจ้างงานหมายถึงความเชื่อมั่นของบุคคลต่อความสามารถและประสิทธิภาพในการทำงานที่ส่งผลต่อการได้รับการจ้างงาน

Courtney E. Ackerman (2018) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความคาดหวังของบุคคลต่อการปฏิบัติและการประเมินตนเองเกี่ยวกับความสามารถและการปฏิบัติที่ผ่านมา ซึ่งเป็นการประเมินตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น การทำงาน การเรียนรู้ และการสื่อสาร ซึ่งความเชื่อมั่นมีองค์ประกอบสำคัญ 4 มิติ ดังนี้

1. มิติทางกายภาพ (Physical Dimension) หมายถึง มิติทางกายภาพหมายถึงการรับรู้และการประเมินความสามารถทางกายภาพของตนเอง เช่น ความแข็งแรง ความอดทน และรูปร่างหน้าตา มีความสำคัญ คือ สุขภาพกายที่ดีและการดูแลตนเองอย่างเหมาะสมสามารถเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองได้ การออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความมั่นใจในตนเอง

2. มิติทางจิตใจ (Psychological Dimension) หมายถึง มิติทางจิตใจหมายถึงการรับรู้และการประเมินความสามารถทางจิตใจของตนเอง เช่น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา มีความสำคัญ คือ การมีความมั่นใจในความสามารถทางจิตใจของตนเองช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับความท้าทายและปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกฝนทักษะทางจิตใจและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง

3. มิติทางอารมณ์ (Emotional Dimension) หมายถึง มิติทางอารมณ์หมายถึงการรับรู้และการประเมินความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง เช่น การควบคุมอารมณ์ การแสดงออกทางอารมณ์ และการรับมือกับความเครียด มีความสำคัญ คือ การมีความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองช่วยให้บุคคลสามารถรักษาความสงบและความมั่นใจในสถานการณ์ที่ท้าทาย การฝึกฝนทักษะทางอารมณ์และการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง

4. มิติทางสังคม (Social Dimension) หมายถึง มิติทางสังคม หมายถึง การรับรู้และการประเมินความสามารถในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น การสื่อสาร การทำงานเป็น

ทีม และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีความสำคัญ คือ การมีความสามารถในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง การพัฒนาทักษะทางสังคมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง

Eve, Le Blog (2019) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการเผชิญกับความท้าทายที่อยู่ข้างหน้า ซึ่งเป็นการประเมินตนเองในด้านต่าง ๆ และการมีความมั่นใจในการทำสิ่งต่าง ๆ

Nand Kishor (2019) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการทำงานหรือบรรลุเป้าหมายเฉพาะ ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการเชื่อมั่นในตนเองที่ซับซ้อน

สรุปได้ว่า ความเชื่อมั่น หมายถึง ความเชื่อมั่นในตัวเองที่บุคคลมีต่อตนเองในด้านต่างๆ เช่น ด้านความสามารถ ด้านทักษะ ด้านความรู้ ด้านศักยภาพ ความซื่อสัตย์ ด้านความรับผิดชอบ ต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น ความเชื่อมั่นส่งผลต่อความคิดความรู้สึก และพฤติกรรมของบุคคล กล่าวแสดงออก กล่าวเผชิญปัญหา รวมทั้งความเชื่อมั่นในด้านความปลอดภัยปราศจากอันตรายในการรับบริการ

จากความหมายและแนวคิดของความเชื่อมั่น ผู้เขียนได้นำมาสังเคราะห์องค์ประกอบย่อยขององค์ประกอบหลักด้านความเชื่อมั่น ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบย่อยด้านความเชื่อมั่น

แนวคิด/ องค์ประกอบของ ความเชื่อมั่น	สุพจน์ ศรีสวย (2562)	ภูมิภควัธ และณัฐมน (2565)	พัทธธิดา โชติช่วงปิยวัชร (2565)	สรายุทธ ชัยเลื่องลือ (2567)	ณัฏฐ์ชุตดา วิจิตรจามรี (2558)	วัฒนา ปกिका (2560)	บัณฑิต อึ้งรังสี. (2562).	Courtney E. Ackerman (2018)	Eve, Le Blog (2019)	Lynda Monk	Nand Kishor (2019)	รวม
1. กล่าวแสดงออก	✓		✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	8
2. มีความรู้ ความสามารถ	✓					✓	✓		✓	✓	✓	6
3. คุณธรรม		✓		✓	✓	✓						4

4. มีความรับผิดชอบ		✓	✓		✓	✓		✓				5
5. เปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้		✓		✓			✓	✓		✓		5
6. ความปลอดภัย		✓				✓						2

จากตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบย่อยของความเชื่อมั่น จำนวน 6 องค์ประกอบ ผู้เขียนได้คัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่จากแนวคิดที่สอดคล้องกันมากที่สุด ทำให้ได้องค์ประกอบย่อยของความเชื่อมั่น จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กล้าแสดงออก 2) มีความรู้ความสามารถ 3) คุณธรรม 4) มีความรับผิดชอบ 5) เปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ 6) ความปลอดภัย

3) ภาพลักษณ์

ภาพลักษณ์ตนเอง (Self-Image) เป็นแนวคิดทางจิตวิทยาที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรับรู้ และการมองเห็นตนเองของบุคคลทั้งในด้านกายภาพและจิตใจ ภาพลักษณ์ตนเองมีผลกระทบต่อความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมของบุคคลในชีวิตประจำวัน

ภาพลักษณ์ตนเอง หมายถึง ภาพหรือความคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง ซึ่งรวมถึงการรับรู้เกี่ยวกับรูปร่างหน้าตา บุคลิกภาพ ความสามารถ และคุณค่าของตนเอง ภาพลักษณ์ตนเองสามารถเป็นได้ทั้งบวกและลบ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการรับรู้ของบุคคลนั้นๆ (Courtney E. Ackerman, 2018; Charlotte Nickerson, 2023)

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ (2557) กล่าวว่า ภาพลักษณ์ที่ดีไม่一定会ส่งผลต่อการติดต่อประสานงาน การขอความร่วมมือ และความช่วยเหลือต่าง ๆ จากบุคคลอื่น การที่คุณมีภาพลักษณ์และการแสดงออกที่ดี จะเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดใจ ให้ผู้ที่พบเห็น หรือคนที่ติดต่อด้วยอยากเข้าใกล้ อยากให้ความร่วมมือ และความช่วยเหลือกับคุณเอง ในที่สุดจะนำคุณไปสู่ความสำเร็จ ในหน้าที่การงานที่คุณได้รับการยอมรับ การสนับสนุน ความร่วมมือช่วยเหลือจากทั้งลูกค้า หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน ลูกน้อง และคนรอบข้างของคุณเองดังนั้นการสร้างภาพลักษณ์ของตัวคุณจึงเป็นที่สิ่งสำคัญ แบบว่าภาพลักษณ์ดีมีชัยไปกว่าครึ่ง ทั้งนี้การทำให้ภาพลักษณ์ของตนเองดูดี และเป็นที่ประทับใจ แก่ผู้พบเห็นนั้นไม่ยาก หากคุณคิดจะปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้คุณมีบุคลิกภาพและภาพลักษณ์ที่ดี

พัชรภรณ์ เกษะประกร (2558) ให้ความหมายไว้ว่า ภาพลักษณ์ขององค์กรเป็นภาพที่อยู่ใน จิตใจหรือความรู้สึกโดยรวมหรือเกี่ยวกับด้านต่าง ๆ ขององค์กร ซึ่งประกอบด้วยสินค้า

การบริการ การบริหารงานจากความหมายของภาพลักษณ์องค์กรที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ภาพรวมทั้งหมดขององค์กร การบริหารองค์กร ผลิตภัณฑ์ การให้บริการและการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนความรู้สึกและความประทับใจของบุคคลที่มีต่อองค์กร องค์ประกอบของภาพลักษณ์ ภาพลักษณ์ประกอบด้วยการรับรู้ข้อเท็จจริง (Objective Fact) ของบุคคลและการประเมินส่วนตัว (Personal Judgment) ของบุคคลเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ในสังคม โดยบุคคลจะทำการ ประเมินการรับรู้ดังกล่าวตามลักษณะคุณลักษณะทั้งประชากร เช่น เพศ การศึกษา และตาม ทักษะคติ ประสบการณ์เดิมของบุคคลที่มีต่อประเด็นดังกล่าว ดังนั้น ภาพลักษณ์จึงเป็นเรื่องของการรับรู้ไม่ใช่เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เพราะภาพลักษณ์ที่บุคคลคิดคำนึงเกิดจากกระบวนการ

Sunisa Dokmaipum, Napaporn Khantanapha (2019) ได้นิยามว่า ภาพลักษณ์องค์กรเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่รอดของบริษัท ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างมุมมองของลูกค้าหรือผู้บริโภคต่อองค์กรและพฤติกรรมขององค์กร

ปรีดี นุกุลสมปวรธนา (2563) กล่าวว่า ภาพลักษณ์ขององค์กร (Corporate Image) เป็นแนวคิดที่สำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในองค์กร การสร้างและรักษาภาพลักษณ์ที่ดีต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการที่ทำงานร่วมกันเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด มีการศึกษาและการวิเคราะห์องค์ประกอบของภาพลักษณ์องค์กรในหลายบริบท ประกอบด้วย 1) การรับรู้ (Perception) 2) ความเชื่อ (Beliefs) 3) ความประทับใจ (Impressions) 4) การสื่อสาร (Communication) 5) การกระทำ (Actions) 6) การสร้างเอกลักษณ์ (Identity) 7) การประเมินผล (Evaluation)

Doorley & Garcia (2007) ในการประเมินความสำเร็จของการบริหารภาพลักษณ์นั้น องค์กรควรจะสื่อสารให้พนักงานทุกระดับปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายและคุณค่าหลักของ องค์กร โดยหลักการบริหารภาพลักษณ์ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดีริเริ่มจุดประกายให้พนักงานได้เข้าใจและยอมรับในการ ปฏิบัติตาม 2) ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการบริหารเอกลักษณ์ ภาพลักษณ์ และชื่อเสียงให้ไปใน ทิศทางเดียวกัน ตลอดจนวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมและโครงการที่สะท้อนวิสัยทัศน์ พันธกิจ คุณค่าหลักขององค์กร 3) พนักงานเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งต่อการเสริมสร้างและรักษาภาพลักษณ์ให้เป็นบวกหรือลบ จึงควรมีส่วนร่วมในการคิดปฏิบัติ และขับเคลื่อนวิสัยทัศน์พันธกิจ และค่านิยมในทุกระดับขององค์กร 4) การประเมินผลการรับรู้ ทักษะคติ และความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องโดยการสำรวจความพึงพอใจต่อนโยบายการบริหาร การจัดกิจกรรมเพื่อสังคม หรือการตอบสนอง

ความต้องการของกลุ่มต่างๆ 5) องค์กรต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมหลัก องค์กร6) องค์กรควรให้ความสำคัญกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง ในองค์กร (Change Management) โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรม

ซึ่งผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบย่อยการสังเคราะห์องค์ประกอบย่อยด้าน ภาพลักษณ์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์องค์ประกอบย่อยด้านภาพลักษณ์

แนวคิด/องค์ประกอบของภาพลักษณ์	อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ (2557)	Sunisa & Napaporn (2019)	พัชราภรณ์ เกษะประกร (2558)	ปรีดี นุกุลสมปรารถนา (2563)	Doorley & Garcia (2007)	รวม
1. การรับรู้ข้อเท็จจริง		✓	✓		✓	3
2. วิสัยทัศน์	✓	✓		✓	✓	4
3. ความรู้สึก	✓	✓	✓			3
4. ความเชื่อ		✓	✓			2
5. การให้บริการ	✓	✓			✓	3
6. แบบอย่างที่ดี		✓	✓		✓	3

จากตารางที่ 3 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบย่อยของภาพลักษณ์ จำนวน 6 องค์ประกอบ ผู้เขียนได้คัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่จากแนวคิดที่สอดคล้องกันมากที่สุด ทำให้ได้องค์ประกอบย่อยของภาพลักษณ์ จำนวน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรับรู้ข้อเท็จจริง 2) วิสัยทัศน์การให้บริการ 3) ความรู้สึก 4) ความเชื่อ 5) การให้บริการ 6) แบบอย่างที่ดี

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้นผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ ถือเป็นการพัฒนาลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลที่

แสดงออก ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยหนุนเสริมทั้งภายในและภายนอก เช่น รูปร่างหน้าตา น้ำเสียง ลักษณะนิสัยใจคอ ระดับสติปัญญา และลักษณะภายในจิตใจ เช่น ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม ประสบการณ์ อุดมคติ เป้าหมาย เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีองค์ประกอบที่เกื้อหนุนอีก 3 องค์ประกอบที่สำคัญคือ 1) การพัฒนาบุคลิกภาพ ที่เกิดขึ้นจากการแต่งกาย อารมณ์ ทักษะ ทักษะ และพฤติกรรม 2) ความเชื่อมั่น ที่เกิดขึ้นจากความกล้าแสดงออก ความรู้ความสามารถ คุณธรรม ความรับผิดชอบ เปิดเผยโปร่งใส ตรวจสอบได้ และความปลอดภัย และ 3) ภาพลักษณ์ ที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ข้อเท็จจริง มีวิสัยทัศน์การให้บริการ ความรู้สึก ความเชื่อ การให้บริการ และแบบอย่างที่ดี

การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพด้วย BEAUTY SCHOOL MODEL

จากการศึกษาแนวคิด ผู้เขียนได้สังเคราะห์การพัฒนาโรงเรียนเอกชนนอกระบบ ประเภทวิชาชีพเสริมสวยและความงามเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ ด้วย BEAUTY SCHOOL MODEL มีรายละเอียดดังนี้

B= BEAUTY โรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทวิชาชีพเสริมสวยและความงาม ถ่ายทอดความรู้ด้านสถานบริการเสริมความงาม ในเรื่องการทำผมสตรี-บุรุษ การต่อขนตา การทำเล็บ การแต่งหน้า สักคิว เพื่อบริการให้กับบุคคลที่มีความต้องการดูดี ความงามของมนุษย์ซึ่งถือเป็นลักษณะของบุคคลที่ให้ความรู้สึกประทับใจแก่ผู้พบเห็น ดังนั้นจึงสิ่งหนึ่งที่เป็นของคู่กันหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญอันดับต้น ๆ ของมนุษย์ ผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพและสร้างรายได้ให้กับตนเอง

E = EDUCATION การศึกษาในโรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทวิชาชีพเสริมสวยและความงาม ถ่ายทอดความรู้ด้านสถานบริการเสริมความงาม มีหลักสูตรการสอนที่มีการพัฒนาอยู่เสมอ จึงเสมือนเป็น หน่วยงานในการสร้างสรรค์ให้สังคมได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยการศึกษาไม่ใช่แต่จะพัฒนาเด็ก และวัยรุ่นเท่านั้น แต่พัฒนาอนาคตของสังคมไปด้วย เพราะคนเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญของสังคมทั้งสิ้น

A = ALERT ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และขีดความสามารถของเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนารุดหน้า ทำให้งานบริการด้านความงามในโลกปัจจุบันถูกส่งตรงเข้าถึงผู้คนได้อย่างรวดเร็ว และกว้างไกลแบบไร้ขีดจำกัดไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนบนโลกใบนี้ก็จะได้รับบริการด้านความงามไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นประสิทธิภาพการบริการนี้ จึงพัฒนาโรงเรียนเอกชนนอกระบบ

ประเภทวิชาชีพเสริมสวยและความงาม "เรียนรู้ทักษะด้านความงามจากมืออาชีพ เตรียมพร้อมสู่การประกอบอาชีพ" "พัฒนาบุคลิกภาพและทักษะการบริการ สร้างความประทับใจให้กับลูกค้า" "เพิ่มโอกาสในการหางานและสร้างรายได้"

U = UNITY วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนเอกชนนอกระบบ มีการกำหนดบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกันที่ใช้ควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในโรงเรียนเอกชนและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนการเรียนการสอนของนักเรียนและผู้ปกครอง มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนเป็นพฤติกรรมที่ดีที่สุดมีเป้าหมายของการร่วมมือกันในการถ่ายทอดสู่รุ่นหลัง และวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

T = TARGET เป้าหมายโรงเรียนเอกชนนอกระบบ ประเภทวิชาชีพเสริมสวยและความงาม มีบทบาท ในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนเอกชนนอกระบบ ประเภทวิชาชีพเสริมสวยและความงาม การถ่ายทอดความรู้ด้านสถานบริการเสริมความงาม ในเรื่องการทำผมสตรี-บุรุษ การต่อขนตา การทำเล็บ การแต่งหน้า สักคิ้ว ในการพัฒนาบุคลิกภาพกับการส่งเสริมภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นในตนเองของผู้ใช้บริการ

Y = YOURSELF การบริหารจัดการตัวเองในการพัฒนาบุคลิกภาพกับการส่งเสริมภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นในตนเอง ส่งผลถึงความฉลาดทางอารมณ์เริ่มต้นด้วยการตระหนักรู้ในตนเองเมื่อรู้เท่าทันเองแล้วจึงสามารถบริหารจัดการตนเองได้ ในสถานะที่ทุกอย่างเป็นไปได้ด้วยดีเราก็มีความสุข อารมณ์ที่ดี ความสนุก ส่งผลให้แสดงพฤติกรรมที่ดีออกมาในด้านดี ทำงานอย่างกระตือรือร้น พุดจากกับผู้อื่นอย่างสุภาพ ให้กำลังใจผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ซึ่งนำมาใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลที่บุคคลแสดงออกมาต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย พฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก และปัจจัยต่าง ๆ พฤติกรรมนี้จะค่อนข้างคงทนถาวรจะมีการปรับเปลี่ยนตามการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นในสังคมและมีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น องค์ประกอบของการเสริมสร้างบุคลิกภาพ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน สามารถจำแนกได้เป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาบุคลิกภาพ 2) ความเชื่อมั่น 3) ภาพลักษณ์ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทสถานเสริมความงามเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ

จากการสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพด้วย BEAUTY SCHOOL MODEL ต้องอาศัยโรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทวิชาชีพในการพัฒนาบุคลิกภาพ ไม่ว่าจะเป็น B= BEAUTY คือ ถ่ายทอดความรู้ด้าน

สถานบริการเสริมความงาม เช่น ทำผม การต่อขนตา การทำเล็บ การแต่งหน้า สักคิ้ว เป็นต้น E = EDUCATION คือ หลักสูตรการเรียนการสอน A = ALERT อาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี U = UNITY คือ plugged วัฒนธรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บรรทัดฐานและค่านิยม T = TARGET คือ บทบาทและเป้าหมาย และ Y = YOURSELF คือ การบริหารจัดการตัวเองในการพัฒนาบุคลิกภาพกับการส่งเสริมภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นในตนเอง

สรุป

จากการศึกษาแนวคิดการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ โรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทวิชาชีพเสริมสวยและความงามต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพควบคู่ไปกับการฝึกทักษะ สมรรถนะและความสามารถต่าง ๆ ในแต่ละแขนง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การพัฒนาบุคลิกภาพ ได้แก่ ด้านการแต่งกาย ด้านสุขภาพเรียบร้อยแบบอย่างที่ดี ด้านอารมณ์ ร่าเริง แจ่มใส ด้านความเป็นกัลยามิตร ด้านทัศนคติ และด้านพฤติกรรม สิ่งเหล่านี้จะเป็นลักษณะโดยส่วนรวมของบุคคล ประกอบไปด้วยลักษณะภายนอก ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา กิริยา ท่าทาง พฤติกรรม และลักษณะภายใน ได้แก่ นิสัยใจคอ ความคิดความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม อารมณ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นตัวกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมที่แสดงออกจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ส่งผลทำให้บุคคลนั้นแตกต่างไปจากคนอื่น 2. การสร้างความเชื่อมั่น ได้แก่ การกล้าแสดงออก การมีความรู้ ความสามารถ และทักษะ มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ เปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ และความปลอดภัย เพื่อเรียกความเชื่อมั่นที่จะเสริมบุคลิกภาพที่บุคคลมีต่อตนเองในด้านต่างๆ เช่น ด้านความสามารถ ด้านทักษะ ด้านความรู้ ด้านศักยภาพ ความซื่อสัตย์ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น ความเชื่อมั่นส่งผลต่อความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของบุคคล กล้าแสดงออก กล้าเผชิญปัญหา รวมทั้งความเชื่อมั่นในด้านความปลอดภัยปราศจากอันตรายในการรับบริการ และ 3. ภาพลักษณ์ ได้แก่ การรับรู้ข้อเท็จจริง มรวิสัยทัศน์ ความรู้สึก ความเชื่อ มีแบบอย่างที่ดีในการให้บริการ ดังนั้น การพัฒนาโรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทวิชาชีพเสริมสวยและความงาม เพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ ด้วย BEAUTY SCHOOL MODEL ประกอบด้วย B= BEAUTY, E = EDUCATION, A = ALERT, U = UNITY, T = TARGET, Y = YOURSELF และการพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลที่บุคคลแสดงออกมาต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย พฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก และปัจจัยต่าง ๆ พฤติกรรมนี้จะค่อนข้างคงทนถาวรจะมีการปรับเปลี่ยน

ตามการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นในสังคมและมีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น องค์ประกอบของการเสริมสร้างบุคลิกภาพ สามารถจำแนกได้เป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาบุคลิกภาพ 2) ความเชื่อมั่น 3) ภาพลักษณ์ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนเอกชนนอกระบบประเภทสถานเสริมความงามเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กิจจา บานชื่น. (2559). การพัฒนาบุคลิกภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์. (2563). บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและสุขภาวะทางจิตของคนไทย ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2568 จาก <https://www.shorturl.asia/HLYqJ>
- จักรแก้ว นามเมือง. (2560). บุคลิกภาพของครูและลักษณะการสอนที่ดี. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ, 2(1), 55-64.
- ชัยวัฒน์ วิชัยวงศ์ และทิพย์รัตน์ แสงเรืองรอบ. (2562). อิทธิพลของปัจจัยบุคลิกภาพ ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยความคุ้มค่าที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในพื้นที่ธุรกิจ กรุงเทพมหานคร ผ่านช่องทางออนไลน์ระหว่างโซเชียลคอมเมอร์ซกับอีคอมเมอร์ซ. วารสารจันทร์เกษมสาร, 25(1), 1-16.
- ณัฐชดา วิจิตรจามรี. (2558). การสื่อสารในองค์กร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เตรียมสหกิจศึกษาธุรกิจ. (2563). การพัฒนาบุคลิกภาพและเตรียมความพร้อมสู่งานอาชีพ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธัญญาภรณ์ เลิศจันทร์ทรงกูร. (2563). เทคนิคการพัฒนาบุคลิกภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ซีเอ็ด.
- นิติพล ภูตะโชติ. (2559). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัณฑิต อึ้งรังสี. (2562). เชื่อมั่นในตน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดอะ พอยท์.
- ปรีดี นกุลสมปรารถนา. (2563). บันไดสู่การสร้าง Emotional Brand ขั้นสุด. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2566 จาก <https://www.shorturl.asia/fgpH0>

- พัชรารณณ์ เกษะประกกร. (2558). กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เพื่อการบริหารเอกลักษณ์ภาพลักษณ์และชื่อเสียงองค์กร. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พัชรารณณ์ ตัวชिरกุล. (2559). การสื่อสารและกสารพัฒนานาบุคลิกภาพ. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- พัทธ์ธีรา โชติช่วงปิยวัชร. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความจงรักภักดีของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครต่อการใช้บริการตู้จำหน่ายเครื่องดื่มแบบซองอัตโนมัติ. ใน สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภูมิภควัธจ์ ภูมิพงศ์คชสร และณฐมน น่านโพธิ์ศรี. (2565). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศระดับสากล. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, 8(5), 1,845 - 1,867.
- ยุทธนา พรหมณี. (2557). การบริหารโครงการ. นราธิวาส: วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส.
- วัฒนา ปกิกา. (2560). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน). ม.ป.ป.). มาตรฐานอาชีพและสมรรถนะสนับสนุนการทำงาน. เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2568 จาก <https://www.tpqi.go.th/>
- สยามรัฐ. (2565). โรงเรียนเอกชนนอกระบบกำลังเปลี่ยนไป. เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2568 จาก <https://siamrath.co.th/n/359615>
- สรายุทธ ชัยเลื่องลือ. (2567). สมรรถนะและประสิทธิภาพการทำงานที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการได้รับการจ้างงาน ตำแหน่งเซฟบนเรือสำราญในประเทศไทย. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(1), 1-14.
- สุทธิชัย อรุณโน. (2563). การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นวิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุพจน์ ศรีสว. (2562). ความคาดหวังของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตตำบลปากกระวาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2567). คู่มือการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมสนับสนุน และกำกับดูแลการศึกษาเอกชน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมชาติ (ม.ป.ป.) ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ). เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2568 จาก <https://www.shorturl.asia/0iUuK>
- อดิศักดิ์ ปานด่วน. (2563). การพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับนักทรัพยากรบุคคล. เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2568 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/>
- อภิรดี ระวีโรจน์. (2562). บุคลิกภาพเขาวนจิตอัจฉริยะที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานตำแหน่งเจ้าหน้าที่ดูแลลูกค้าธนาคารพาณิชย์. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อาภรณ์ ภูวิทยพันธุ์. (2557). การดำเนินการจัดหลักสูตรฝึกอบรมบนพื้นฐาน competency. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- Ashton M. C. (2022). Individual Differences and Personality. Retrieved July 20, 2023, from DOI:10.1016/C2011-0-05656-9.
- Bootzin, R.R. (1991). Personality. Retrieved July 20, 2023, from <https://www.shorturl.asia/h2z4u>
- Bergner, R. M. (2020). What is personality? Two myths and a definition. *New Ideas in Psychology*, 57, 100-759.
- Better Help Editorial Team. (2024). Better Help Editorial Team. Retrieved July 20, 2023, from <https://www.shorturl.asia/gVZM5>
- Charlotte Nickerson. (2023). Positivism in Sociology: Definition, Theory & Examples. Retrieved July 20, 2023, from <https://www.shorturl.asia/SQDNh>
- Courtney E. Ackerman. (2018). Positive psychology. Retrieved July 20, 2023, from https://en.wikipedia.org/wiki/Positive_psychology.

- Doorley, J., & Garcia, F.D. (2007). Reputation Management: The Key to Successful Public Relations and Corporate Communication. New York: Taylor & Francis Group.
- Eve, Le Blog. (2019). What is self-confidence?. Retrieved July 20, 2023, from <https://www.eveprogramme.com/en/40736/what-is-self-confidence/>
- Morgan, R. M., & Hunt, S. D. (1994). The commitment-trust theory of relationship marketing. *Journal of Marketing*, 58(3), 20–38.
- Nand Kishor. (2019). Self Confidence Among Adolescents. Retrieved July 20, 2023, from <https://www.shorturl.asia/oHEmw>
- Roberge, M.E. & Wen-Rou Huang. (2020). Mental health in organizations. *American Journal of Management*, 20(4). 27–40.
- Robbins, P.S., & Judge, T.A. (2017). *Organizational Behavior*. Pearson: University of Arizona.
- Sunisa Dokmaipum, Napaporn Khantanapha. (2019). Corporate Image Management of Retail Business (Downstream). *Open Journal of Business and Management*, 7(2), 892-907.
- Uher, J. (2017). Basic Definitions in Personality Psychology: Challenges for Conceptual Integrations. *European Journal of Personality*, 31, 572-573.

คุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารองค์การ
บริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี*

CHARACTERISTICS OF LOCAL ADMINISTRATORS AFFECTING THE
SUCCESS OF THE ADMINISTRATION OF RANG BUA SUBDISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, CHOM BUENG DISTRICT,
RATCHABURI PROVINCE

กมลพร กัลยานมิตร¹, ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง² และ ฉัตรชัย วณิชธนนันต์³

Kamolporn Kalyanamitra¹, Duangrit Benjathikun Chairungruang² and Chatchai Wanitchthananun³

¹⁻³คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

¹⁻³Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: Sasiprapha459@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 2 เมษายน 2568; วันแก้ไขบทความ 5 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 7 เมษายน 2568

Received 2 April 2025; Revised 5 April 2025; Accepted 7 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี และ 2) ศึกษาข้อเสนอแนะคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง

Citation:

* กมลพร กัลยานมิตร, ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง และ ฉัตรชัย วณิชธนนันต์. (2568). คุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 733-751.

Kamolporn Kalyanamitra, Duangrit Benjathikun Chairungruang and Chatchai Wanitchthananun. (2025). Characteristics Of Local Administrators Affecting The Success Of The Administration Of Rang Bua Subdistrict Administrative Organization, Chom Bueng District, Ratchaburi Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 733-751.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

จังหวัดราชบุรี จำนวน 7,341 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ ทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำได้ดังนี้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.40) ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.35) ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.31) ด้านการบริหาร ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.35) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.35) และด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.37) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้บริหารควรประพฤติปฏิบัติตนตามครรลองคลองธรรมทั้งในชีวิตประจำวันและหน้าที่ราชการ รองลงมาคือ ผู้บริหารควรลงพื้นที่ต่อเนื่องเพื่อให้ความช่วยเหลือและรับฟังปัญหาประชาชนในพื้นที่ ผู้บริหารควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มมากขึ้นและผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี มีวิสัยทัศน์ มีความคิดทันสมัย และก้าวไกลตามลำดับ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัวเป็นผู้ที่ประชาชนเล็กเพื่อให้ทำหน้าที่แทนตนในการปกครองท้องถิ่น และมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจึงต้องปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่มีวิสัยทัศน์ที่ดี ให้ความสำคัญกับประชาชน

คำสำคัญ: คุณลักษณะ, ผู้บริหารท้องถิ่น, การบริหาร, องค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the characteristics of local administrators affecting the success of the administration of Rang Bua Subdistrict Administrative Organization, Chom Bueng District, Ratchaburi Province, and 2) to study the recommendations the characteristics of local

administrators affecting the success of the administration of Rang Bua Subdistrict Administrative Organization, Chom Bueng District, Ratchaburi Province. The research was quantitative. The population was 7,341 people who were voters in Rang Bua Subdistrict Administrative Organization, Chom Bueng District, Ratchaburi Province. The sample size was determined according to Taro Yamane's table with 400 sample. The research tool was a questionnaire. Data was analyzed using percentages, averages, and standard deviations.

The research results found that:

1) the characteristics of local administrators affecting the success of the administration of Rang Bua Subdistrict Administrative Organization, Chom Bueng District, Ratchaburi Province, overall, it was at a high level ($\bar{x} = 3.76$, S.D. = 0.42). When considering each aspect, it was found that it was at a high level in every aspect. By arranging the sides with the highest average to the lowest as follows: Morality and ethics ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.40), vision ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = 0.35), personal characteristics ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 0.31), management ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = 0.35), responsibility ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.35) and leadership ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.37), respectively

2) the recommendations of the characteristics of local administrators affecting the success of the administration of Rang Bua Subdistrict Administrative Organization, Chom Bueng District, Ratchaburi Province was found that administrators should conduct themselves according to Khlongtham principles both in their daily life and in their official duties. The administrators should continually go to the area to provide assistance and listened to the problems of people in the area. Administrators should allow more people to participate in the administration of Subdistrict Administrative Organization. And

administrators should be leaders in making positive changes, having vision, having modern ideas, and moved forward, respectively. This was because the administrators of Rang Bua Subdistrict Administrative Organization were people who had chosen them to act on their behalf in governance, local and was very important to local development. Administrators of Subdistrict Administrative Organization must conduct themselves in a manner that having good vision, giving importance to people.

Keywords: Characteristics, Local administrators, Achievements, Rang Bua subdistrict administrative Organization, Ratchaburi Province

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. เป็นหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นองค์กรที่บริหารงานภายในตำบลตามแนวทางการกระจายอำนาจ โดยมีการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 (กระทรวงมหาดไทย, 2562) การจัดตั้ง อบต. เกิดจากการยกระดับของสภาตำบลที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีไม่ต่ำกว่า 150,000 บาท (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2565)

โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลแบ่งออกเป็นสองส่วนหลัก ได้แก่ สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยสภาทำหน้าที่กำหนดนโยบายและตรวจสอบการบริหารงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกของสภาจะมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ โดยจำนวนสมาชิกขึ้นอยู่กับจำนวนหมู่บ้านในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น (สถาบันพระปกเกล้า, 2563) สำหรับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จะมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2564)

อบต. มีบทบาทสำคัญในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน การดำเนินงานของ อบต. จำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีศักยภาพและมีความสามารถในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านการบริหารทรัพยากร การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ (ชัยวุฒิ วรพินธุ์, 2557)

นอกจากนี้ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีส่งผลให้ประชาชนมีความคาดหวังที่สูงขึ้นต่อผู้นำท้องถิ่น ทำให้ อบต. ต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันพระปกเกล้า, 2563)

องค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 10 กิโลเมตร มีเนื้อที่รวมประมาณ 178.54 ตารางกิโลเมตร หรือ 111,590 ไร่ ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 (องค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว, 2565) ในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหาร อบต. จำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ความเป็นผู้นำที่แท้จริง (Authenticity) การมีวิสัยทัศน์ (Vision) ความสามารถในการตัดสินใจ (Decisiveness) การใส่ใจต่อปัญหาและการบริหารงาน (Focus) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (Personal Touch) ทักษะการสื่อสาร (Communication and People Skills) และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Ever Forward) (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2561)

เพื่อให้การบริหารงานของ อบต. รางบัว เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสร้างความร่วมมือกับประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (สุรินทร์ มawangศ์, 2564) การศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ อบต. รางบัว สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาและสร้างความเจริญให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ

Stogdill (2004) ได้ให้นิยามเกี่ยวกับผู้นำว่า เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม โดยเป็นศูนย์กลางในการสื่อสารและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจร่วมของกลุ่มมากกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ ผู้นำมีลักษณะโดดเด่น ทั้งทางบุคลิกภาพและความสามารถที่เหนือกว่าคนทั่วไป ซึ่งช่วยให้สามารถโน้มน้าวและชักจูงผู้อื่นให้ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดได้ ผู้นำใช้กระบวนการสร้างอิทธิพลต่อผู้อื่นเพื่อกระตุ้นให้เกิดความมุ่งมั่นและความกระตือรือร้นในการทำงาน จนนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม นอกจากนี้ ผู้นำยังต้องมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถแก้ไขปัญหาและรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ด้วยแนวทางใหม่ ๆ รวมถึงการเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา

อภิชาติ พานสุวรรณ (2557) ได้อธิบายถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำที่สำคัญไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. การรักษาความสามัคคีภายในกลุ่ม ผู้นำต้องมีความใกล้ชิดกับสมาชิกกลุ่ม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและได้รับการยอมรับจากคนในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
2. การนำพากลุ่มไปสู่เป้าหมาย ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบในกระบวนการทำงาน สามารถวางแผนและดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มอย่างมั่นคงและชัดเจน
3. การส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำต้องมีบทบาทในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการติดต่อประสานงานภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกสามารถสื่อสารและทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพถือเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการเป็นผู้นำ เนื่องจากช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำ

Marshall (1995) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำ ซึ่งควรประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่

1. สุขภาพและความแข็งแรงทางร่างกาย ผู้นำควรมีสภาพที่แข็งแรงและรูปลักษณ์ที่สง่างาม
2. พื้นฐานทางสังคมและการศึกษา จำเป็นต้องมีความรู้ที่เพียงพอและได้รับการยอมรับในสังคม

3. สติปัญญาและการตัดสินใจ ผู้นำที่ดีควรมีความฉลาด มีไหวพริบ และสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. บุคลิกภาพที่โดดเด่น ควรเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น รู้จักควบคุมอารมณ์ มีจริยธรรม และมีความมั่นใจในตนเอง

5. ความรับผิดชอบต่อการกิจ ต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจทำงานให้ดีที่สุด และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

6. ทักษะทางสังคม – ผู้นำที่มีประสิทธิภาพควรรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีความสามารถในการสร้างเครือข่าย และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม

ในอีกมุมหนึ่ง Yukl (2006) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้บริหารระดับสูงในองค์กรขนาดใหญ่ และได้สังเคราะห์ออกมาเป็นคุณลักษณะสำคัญ 8 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการรับมือกับความเครียด ผู้นำต้องมีพลังงานสูงและสามารถทนต่อแรงกดดันได้ดี

2. ความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและกล้าที่จะตัดสินใจ

3. ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและพร้อมเผชิญกับความท้าทาย

4. วุฒิภาวะทางอารมณ์ รู้จักควบคุมอารมณ์และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. ความซื่อสัตย์และยึดมั่นในหลักจริยธรรม ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์และยึดถือคุณธรรมเป็นหลัก

6. แรงจูงใจด้านอำนาจทางสังคม มีความสามารถในการบริหารจัดการและสร้างอิทธิพลต่อผู้อื่น

7. ความทะเยอทะยานในระดับที่เหมาะสม มีความต้องการประสบความสำเร็จแต่ยังสามารถรักษาสมาดุลในชีวิตและงานได้

8. ระดับความต้องการการยอมรับจากผู้อื่น มีความต้องการความรักและการยอมรับในระดับที่พอดี ไม่มากเกินไปจนกลายเป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้นำ

3. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประกอบด้วยสองส่วนหลัก ได้แก่ สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร โดยมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในพื้นที่ โดยแต่ละหมู่บ้านจะมีตัวแทนจำนวน 2 คน อย่างไรก็ตาม หากองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีเพียงหมู่บ้านเดียว จะต้องสมาชิกสภาทั้งหมด 6 คน และหากมี 2 หมู่บ้าน สมาชิกจะมาจากแต่ละหมู่บ้านจำนวน 3 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลต้า, 2562)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้บริหารสูงสุดขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบการดำเนินงานของหน่วยงานให้เป็นไปตามกฎหมาย รวมถึงการกำกับดูแลพนักงานและลูกจ้างในหน่วยงาน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนภายใต้กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

วาระการดำรงตำแหน่งของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคือ 4 ปี นับจากวันเลือกตั้ง ทั้งนี้ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งนี้จะไม่สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน 2 วาระ (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดอน, 2566)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งภายในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 7,341 คน (ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง ได้ใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ทำให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่นำมาใช้ประกอบด้วยแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ลักษณะของคำถามอยู่ในรูปแบบรายการเลือกตอบ (Check-list)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เน้นคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งมีผลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว โดยจำแนกออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ ทักษะการบริหาร ความรับผิดชอบ และคุณธรรมจริยธรรม แบบสอบถามส่วนนี้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ระดับ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Form) เพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้ง 400 คน ตามที่กำหนดไว้ในการทำวิจัย

4. สถิติที่ใช้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 ด้านสถานภาพสมรส พบว่าผู้ที่สมรสแล้วมีจำนวน 239 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 59.80 ในส่วนของช่วงอายุกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดอยู่ในช่วงอายุ 34 - 41 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 สำหรับระดับการศึกษา ส่วนมากจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตร

วิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.30 เมื่อพิจารณาถึงอาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.30 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.80

2. ผลการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาตามแต่ละด้าน พบว่าแต่ละด้านมีคะแนนอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุดดังนี้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.40), ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.35), ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.31), ด้านการบริหาร ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.35), ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.35), และด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.37).

สำหรับรายละเอียดในแต่ละด้าน

2.1 ด้านคุณลักษณะส่วนตัว พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.31) โดยข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือ "มีสุขภาพแข็งแรง" ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.39) รองลงมาคือ "มีการศึกษาระดับสูง" ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.42) และข้อที่ได้คะแนนต่ำสุดคือ "มีความเชื่อมั่นในตนเอง" ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.50).

2.2 ด้านภาวะผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.37) ข้อที่มีคะแนนสูงสุดคือ "มีความสามารถในการจูงใจผู้อื่น" ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.46) รองลงมาคือ "สามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ" ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.52) และข้อที่ได้คะแนนต่ำสุดคือ "ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตาม" ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.40).

2.3 ด้านวิสัยทัศน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.35) โดยข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือ "กำหนดแนวทางการพัฒนาหรือวิธีการที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง" ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.44) รองลงมาคือ "มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง" ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.44) และข้อที่ได้คะแนนต่ำสุดคือ "มองการณ์ไกลและติดตามสถานการณ์" ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.48).

2.4 ด้านการบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.35) ข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือ "มีทีมงานที่สามารถควบคุมการปฏิบัติงานได้" ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ "เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ" ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.60) และข้อที่ได้คะแนนต่ำสุดคือ "บริการประชาชนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว" ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.47).

2.5 ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.35) ข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือ "ตั้งใจปฏิบัติตามหน้าที่" ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.46) รองลงมาคือ "มีความมุ่งมั่นในการทำงาน" ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.50) และข้อที่ได้คะแนนต่ำสุดคือ "เป็นที่พึ่งของประชาชน" ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.50).

2.6 ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.40) ข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือ "ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี" ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.40) รองลงมาคือ "ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี" ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.43) และข้อที่ได้คะแนนต่ำสุดคือ "มีความซื่อสัตย์และโปร่งใส" ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.50).

3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี พบว่า ข้อเสนอแนะที่ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัวได้ให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ผู้บริหารควรประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมและมีจรรยาบรรณในชีวิตประจำวันและการทำงาน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 51.65 รองลงมาคือ ผู้บริหารควรลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ความช่วยเหลือและรับฟังปัญหาของประชาชนในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 35.7 และต่อมาก็คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 7.95 และสุดท้ายคือ ผู้บริหารควรเป็นผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี โดยมีวิสัยทัศน์และความคิดที่ทันสมัย คิดเป็นร้อยละ 4.64 ตามลำดับ

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำได้ ดังนี้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านวิสัยทัศน์ ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านการบริหาร ด้านความรับผิดชอบ และด้านภาวะผู้นำ ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีความเห็นว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว ต้องเป็นผู้นำที่ดีและมีคุณธรรมจริยธรรม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถนำพาท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มีคุณลักษณะส่วนตัวที่มีความเหมาะสมบริหารราชการตามหลักธรรมาภิบาล มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ประชาชน และชุมชน ตลอดจนมีภาวะผู้นำสูงเพื่อให้หน่วยงานดำเนินไปด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐนันท์ ตรีทรัพย์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ลักษณะภาวะของผู้นำที่ดีในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอนิคมน้ำอูน จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะภาวะของผู้นำที่ดีในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอนิคมน้ำอูน จังหวัดระยอง ในภาพรวม 5 ด้าน ซึ่งโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.436$, S.D. = 0.354)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะส่วนตัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีความเห็นว่าคุณลักษณะส่วนตัวของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัวมีความจำเป็นอย่างมากในปัจจุบันนี้ ซึ่งผู้บริหารที่ประชาชนต้องการนั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีสุขภาพแข็งแรง มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ปัญหา สามารถแสดงออกให้ผู้อื่นเข้าใจได้ มีความสุขุมรอบคอบ และมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ทำให้สามารถบริหารองค์การและนำพาท้องถิ่นไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สโรชินี แก้วพงษ์ (2565) ได้ศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคลองสวน อำเภอยะรัง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีระดับทัศนคติต่อคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคลองสวน อำเภอยะรัง จังหวัดสมุทรปราการ ภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการมีจุดมุ่งหมายในการทำงาน ด้านการกล้าตัดสินใจ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความน่าเชื่อถือ และด้านความยุติธรรม

1.2 ด้านภาวะผู้นำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีความเห็นว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว ต้องมีความกล้าในการตัดสินใจ มีเหตุผล สื่อสาร และการประสานงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถกระตุ้นใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตามได้ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี สามารถขับเคลื่อนการทำงานเป็นทีม และยึดประโยชน์ส่วนรวมมาก่อน ประโยชน์ส่วนตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรา แดงสกุล (2565) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของเทศบาลตำบล แสงหา อำเภอสว่างหา จังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของเทศบาลตำบล แสงหา อำเภอสว่างหา จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้งหมด เช่นเดียวกัน ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการบริหาร ด้านการมีส่วนร่วมกับสังคม ด้านบุคลิกภาพและด้านคุณธรรม/จริยธรรม ตามลำดับ

1.3 ด้านวิสัยทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีความเห็นว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว ต้องเป็นผู้มองการณ์ไกล มีแนวคิดหรือวิธีปฏิบัติที่มุ่งสู่จุดหมายในอนาคต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งใหม่ สามารถคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้ และพัฒนาวิธีการปฏิบัติให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิษฐวัฒน์ ทวีพัฒนานนท์ (2564) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอราชไสล จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอราชไสล จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย (1) ผู้มีบุคลิกภาพที่ดี (2) ผู้ที่มีศักยภาพ (3) ผู้มีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (4) นักกลยุทธ์ (5) ประชาสัมพันธ์ (6) มีความเห็นอกเห็นใจ (7) มีคุณธรรมจริยธรรม (8) นักการตลาด และ (9) มีความรับผิดชอบ

1.4 ด้านการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีความเห็นว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว ต้องบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีทีมงานที่มีความสามารถ และมีความรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ให้บริการประชาชนอย่างมีคุณภาพ และมุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรวรรณ เจริญชนม์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะคติของประชาชนต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า ทักษะคติของประชาชนต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอบางคนที จังหวัด

สมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรม อยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการบริหาร ด้านวิสัยทัศน์ ด้านภาวะผู้นำ ด้านคุณลักษณะส่วนตัว และด้านสังคม ตามลำดับ

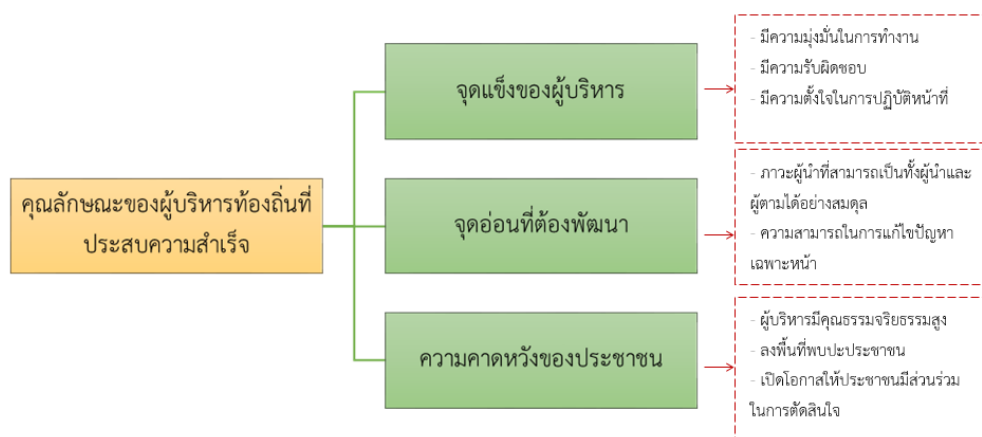
1.5 ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีความเห็นว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว ต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นที่พึ่งดูแลทุกข์สุขของประชาชน เป็นคนพูดจริง ทำจริง ยึดมั่นในความถูกต้องและมีความยุติธรรม และรับผิดชอบต่อความบกพร่อง และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพัฒน์ เปาอินทร์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านจริยธรรม ส่วนด้านความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.6 ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีความเห็นว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว ต้องเป็นผู้บริหารที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ เป็นแบบอย่างที่ดี และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญานนท์ เอื้อพันธ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของนายกเทศมนตรีที่พึงประสงค์ในเขตเทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของนายกเทศมนตรีที่พึงประสงค์ในเขตเทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.29 และ S.D. = .739) รองลงมา คือ คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 4.25 และ S.D. = .769) และด้านคุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์ และคุณลักษณะด้านเฉพาะส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.10 และ S.D. = .839)

2. ข้อเสนอแนะคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้บริหารควรประพฤติปฏิบัติตนตามครรลองคลองธรรมทั้งในชีวิตประจำวันและหน้าที่ราชการ รองลงมาคือ ผู้บริหารควรลง

พื้นที่ต่อเนื่องเพื่อให้ความช่วยเหลือและรับฟังปัญหาประชาชนในพื้นที่ ผู้บริหารควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มมากขึ้น และผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี มีวิสัยทัศน์ มีความคิดทันสมัย และก้าวไกลตามลำดับ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลร่างบวเป็นผู้ที่ประชาชนเลือกเพื่อให้ทำหน้าที่แทนตนในการปกครองท้องถิ่น และมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจึงต้องปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่มีวิสัยทัศน์ที่ดี ให้ความสำคัญกับประชาชน สอดคล้องกับการศึกษาของ ชญานนท์ เอื้อพันธ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของนายกเทศมนตรีที่พึงประสงค์ในเขตเทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความต้องการนายกเทศมนตรีที่มีคุณธรรมและจริยธรรมมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้

จากการศึกษานี้ทำให้พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ ดังนี้ ผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลร่างบวมีความโดดเด่นในด้านคุณธรรมจริยธรรม วิสัยทัศน์ และความสามารถในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารองค์กร ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความรับผิดชอบ และมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ควรได้รับการพัฒนา เช่น ภาวะผู้นำที่สามารถเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามได้อย่างสมดุล และความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้พบว่า ความคาดหวังของประชาชนนั้น ประชาชนต้องการให้ผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรมสูง ลงพื้นที่พบปะประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (51.50%) โดยมีสถานภาพสมรสแล้ว (59.80%) และอยู่ในช่วงอายุ 34-41 ปี (27.00%) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (24.30%) ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด (31.30%) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท (29.80%) ด้านคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานพบว่าอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.76) โดยด้านที่ได้รับคะแนนสูงสุดคือด้านคุณธรรมจริยธรรม (3.85) รองลงมาคือด้านวิสัยทัศน์ (3.72) ด้านคุณลักษณะส่วนตัว (3.68) ด้านการบริหาร (3.66) ด้านความรับผิดชอบ (3.62) และด้านภาวะผู้นำ (3.55) ในรายละเอียดของแต่ละด้านพบว่าผู้บริหารที่มีสุขภาพแข็งแรง มีการศึกษาสูง และมีความสามารถในการจูงใจผู้อื่นได้รับการประเมินว่าเป็นปัจจัยสำคัญ นอกจากนี้ ความสามารถในการกำหนดแนวทางพัฒนา การมีทีมงานที่มีประสิทธิภาพ และการปฏิบัติตามหน้าที่อย่างเคร่งครัดก็เป็นองค์ประกอบที่ได้รับคะแนนสูงเช่นกัน สำหรับข้อเสนอแนะจากประชาชน พบว่าประเด็นที่ได้รับความสำคัญมากที่สุดคือ ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมและจรรยาบรรณในชีวิตประจำวันและการทำงาน (51.65%) รองลงมาคือการลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอเพื่อรับฟังและช่วยเหลือประชาชน (35.7%) การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (7.95%) และการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี (4.64%) ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหารท้องถิ่นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ความสามารถในการบริหาร แต่ยังรวมถึงคุณธรรมจริยธรรม การรับฟังปัญหาของประชาชน และการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาและบริหารชุมชนให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) องค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ควรตระหนักในสิทธิและหน้าที่ สำคัญในความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ เป็นที่พึ่งของประชาชนอย่างเท่าเทียม

2) องค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ทั้งการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามประเมินผลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

3) องค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ควรศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และเข้ารับการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ในอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี เพื่อให้ทราบตามความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ

2) การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ในอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี เพื่อประโยชน์ในการนำข้อมูลไปใช้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชญานนท์ เอื้อพันธ์. (2564). คุณลักษณะของนายกเทศมนตรีที่พึงประสงค์ในเขตเทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอกำแพง จังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชัยวุฒิ วรพินิจ. (2557). คุณลักษณะภาวะผู้นำยุคใหม่กับสมรรถนะการบริหารงานแบบมืออาชีพของปลัดเทศบาลในภาคกลาง. วารสารสมาคมนักวิจัย, 19(1), 86-96.

- ณัฐนันท์ ตรีทรัพย์. (2565). ลักษณะภาวะของผู้นำที่ดีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเนินกุ่มพัฒนา จังหวัดระยอง. ใน การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐพัฒน์ เปาอินทร์. (2564). คุณลักษณะผู้บริหารท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางคนที จังหวัดสุรินทร์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ดิษฐ์วัฒน์ ทวีพัฒนานนท์. (2564). คุณลักษณะของผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอรามไทร จังหวัดศรีสะเกษ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธีรวัชร เจริญชนม์. (2565). ทักษะคติของประชาชนต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2561). เชาว์อารมณ์ (E.Q.): ดัชนีความสุขและความสำเร็จของชีวิต. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2559). ระดับชั้นและเกณฑ์การแบ่งระดับองค์การบริหารส่วนตำบล. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก wiki.kpi.ac.th/index.php?title=2. ระดับชั้นและเกณฑ์การแบ่งระดับองค์การบริหารส่วนตำบล
- สโรชนี แก้วพงษ์. (2565). ทักษะคติของประชาชนต่อคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคลองสวน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. ใน การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุธินันท์ มหาวงศ์. (2564). ภาวะผู้นำส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบางตาหงาย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์. ใน การค้นคว้าอิสระโครงการทวิปริญญาโท หลักสูตรทวิปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อิสรา แดงสกุล. (2565). คุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของเทศบาลตำบลแสงหา อำเภอแสงหา จังหวัดอ่างทอง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- องค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว. (2565). ข้อมูลพื้นฐาน. ราชบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลรางบัว.
- องค์การบริหารส่วนตำบลต้า. (2562). โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล. เชียงราย: องค์การบริหารส่วนตำบลต้า.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต้อน. (2566). ข้อมูลผู้บริหาร. หนองคาย: องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต้อน.
- อภิชาติ พานสุวรรณ. (2561). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารทุนมนุษย์ของ. องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. พระนครศรีอยุธยา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- Marshall, S. P. (1995). *Schémas in Problem Solving*. New York: Cambridge University Press.
- Stogdill, R. M. (1974). *Handbook of Leadership*. New York: Free Press.
- Yukl, G. (2006). *Leadership in organizations*. (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหาร
ส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*

PARTICIPATION IN LOCAL POLITIC OF PEOPLE IN DON TUM
SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, BANG LEN DISTRICT,
NAKHON PATHOM PROVINCE

กมลพร กัลยานมิตร¹, เกศริน เอกธัชกุล² และ ธนาภรณ์ กรองสติปัญญา³

Kamolporn Kalyanamitra¹, Ketsarin Ekathachakul² and Thanaporn Krongpanyapanya³

¹⁻³คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹⁻³Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: Sopha818@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 30 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 6 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 7 เมษายน 2568

Received 30 March 2025; Revised 6 April 2025; Accepted 7 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และ 2) ศึกษาข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำนวน 4,825 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกนได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 357 คน เก็บข้อมูลโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือ

Citation:

* กมลพร กัลยานมิตร, เกศริน เอกธัชกุล และ ธนาภรณ์ กรองสติปัญญา. (2568). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 752-768.

Kamolporn Kalyanamitra, Ketsarin Ekathachakul and Thanaporn Krongpanyapanya. (2025). Participation In Local Politic Of People In Don Tum Subdistrict Administrative Organization, Bang Len District, Nakhon Pathom Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 752-768.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ($\bar{X} = 4.63$) รองลงมาคือ ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = 4.53$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการใช้สิทธิการเลือกตั้ง ($\bar{X} = 4.51$)

2) ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า ควรมีการส่งเสริมการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางหลากหลาย การเพิ่มกิจกรรมการรณรงค์และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การสนับสนุนและกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมากขึ้น การปรับปรุงรูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้รับการ รวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งแก่เยาวชนและการสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับแจ้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การเมืองท้องถิ่น, องค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม, จังหวัดนครปฐม

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the local politic participation of people in Don Tum Subdistrict Administrative Organization, Bang Len District, Nakhon Pathom Province, and 2) to study the suggestions for local politic participation of people in Don Tum Subdistrict Administrative Organization, Bang Len District, Nakhon Pathom Province. The research was quantitative. The population was 4,825 voters in the area of Don Tum Subdistrict Administrative Organization, Bang Len District, Nakhon Pathom

Province. The sample size was determined according to Krejci and Morgan's table, the sample size was 357 people. Data was collected using simple random sampling. The research tool was a questionnaire. Data was analyzed using percentage values, mean and standard deviation.

The research results found that: (1) the local politic participation of people in Don Tum Subdistrict Administrative Organization, Bang Len District, Nakhon Pathom Province, overall, it was at the highest level ($\bar{x} = 4.56$). When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was election monitoring ($\bar{x} = 4.63$), followed by election campaigning ($\bar{x} = 4.53$), and the aspect with the lowest average was regarding the exercise of election rights ($\bar{x} = 4.51$), and (2) the suggestions for local politic participation of people in Don Tum Subdistrict Administrative Organization, Bang Len District, Nakhon Pathom Province was found that the campaigns and public relations should be promoted through various channels, increasing election campaign and public relations activities, promoting participation in political activities and meetings related to elections, supporting and stimulating citizens to participate more in elections, improving the form of public relations to be more effective had been this included organizing activities to enhance knowledge about elections for youth and creating an online platform for raising questions about elections.

Keywords: Local politic, Participation, Don Tum Subdistrict Administrative Organization, Nakhon Pathom Province

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมือง ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยให้ไปสู่แก่นแท้ของระบอบการเมืองการปกครองที่เป็นของประชาชน โดย

ประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558) และประชาธิปไตยท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา ตรวจสอบการใช้อำนาจ และสร้างความโปร่งใส หรือกล่าวได้ว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ความเข้มแข็งของการปกครองจะเกิดขึ้นได้จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งจึงเป็นส่วนสำคัญในการที่ส่งเสริมระบบการเมืองให้มีความเป็นประชาธิปไตยและก่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการที่จะทำให้ประชาชนเกิดการเรียน รู้ทางการเมืองโดยการมีส่วนร่วม การเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นการเมืองที่มีความใกล้ชิด ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด ในอดีตที่ผ่านมา ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองน้อยมาก การมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น แต่เมื่อเลือกตั้งเสร็จสิ้น มีสมาชิกสภาท้องถิ่น มีคณะผู้บริหารหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว ประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมอย่างอื่นเลย ในกรณีที่ประชาชนสนใจจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติก็พบว่า ไม่มีช่องทางที่เปิดให้ประชาชนทำอะไรได้มากนัก ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดพลัง ขาดความร่วมมือ และขาดความสนใจจากประชาชนส่งผลให้การปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นการปกครองของคนในท้องถิ่นเองประสบความล้มเหลว (บุศรา โพธิสุข, 2559)

องค์การบริหารส่วน ตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีเขตรับผิดชอบเนื้อที่ประมาณ 24 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 15,000 ไร่ มี 11 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ อากาศร้อนชื้น มีลำคลองธรรมชาติและคลองชลประทาน ไหลผ่านส่งน้ำเข้าพื้นที่การเกษตร เพียงพอตลอดปี พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการเกษตรและ การเลี้ยงสัตว์ (องค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม, 2565) ถือได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนยังอยู่ในระดับที่ต่ำ เนื่องจากในอดีตประชาชนมีบทบาทจำกัดในเวทีการเมืองท้องถิ่น อำนาจการตัดสินใจมักกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มบุคคลหรือครอบครัวที่มีอิทธิพล อีกทั้งโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมของประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ท้องถิ่นอย่างเต็มที่

ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ต้องทำให้ต้องทำมาหากินจึงไม่มีเวลาในการศึกษา ติดตาม และมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น นอกจากนี้ ระบบการเมืองท้องถิ่นเองก็ยังมีข้อขัดข้อง เข้าใจ ยาก ประชาชนขาดข้อมูลข่าวสาร และช่องทางในการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนา การตรวจสอบ การใช้อำนาจ และความโปร่งใสของการบริหารท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม ต้องมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้มากขึ้น โดยการเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารให้ง่ายขึ้น สร้างช่องทางให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารส่วนตำบลได้ง่ายๆ และสร้างโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองท้องถิ่น อีกทั้งยังควรส่งเสริม การศึกษาและการเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองให้กับประชาชน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความ รับผิดชอบในการมีส่วนร่วมในการบริหารส่วนตำบลดอนตูมอย่างเต็มที่ ด้วยการทำเช่นนี้จะช่วย เสริมสร้างความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความเชื่อมั่นในการบริหารส่วนตำบลให้ดียิ่งขึ้นได้ และสร้างพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมี ส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐม เพื่อนำผลวิจัยไปใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในท้องถิ่นให้เติบโตมากขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
- 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ไพโรจน์ พลเพชร และชลัท ประเทืองรัตน (2556) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การที่ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการริเริ่มจัดทำนโยบาย การกำหนดสู่การ ปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบนโยบายและการประเมินผลนโยบาย และจันทนา สุทธิจารี

(2558) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน ตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ เป็นการกระทำที่จะเกิดขึ้นจากความสมัครใจของประชาชน เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ Cumming and Worley (2005) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าประชาชนสามารถกระทำได้ในลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ

1. การเลือกตั้ง (Election) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้โดยการสมัครรับเลือกตั้งและการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (Vote) เท่ากับเป็นการแสดงถึงสิทธิของประชาชนที่จะมีโอกาสในการตัดสินใจ หรือเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนทางการเมือง ตลอดจนโอกาสที่ตนจะเสนอตัวเข้าไปทำหน้าที่ทางการเมืองเสียเอง

2. การมีกิจกรรมในกลุ่มการเมือง (Political Party) เป็นวิธีการที่จะทำให้ประชาชนผู้เป็นสมาชิกพรรคการเมือง ได้มีสิทธิมีเสียงอันสำคัญที่จะกำหนดนโยบายทางการเมืองร่วมกัน ตลอดจนดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายด้วยการควบคุมและตัดสินใจแก้ปัญหาร่วมกันมิใช่การเมืองเป็นเรื่องของบุคคลหนึ่งบุคคลใดและทำให้การเมืองเป็นของประชาชนทุกคน

3. การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ (Public Opinion) การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะนี้ เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นความต้องการการวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ในทางการเมือง อาจกระทำได้โดยวิธีการพูด การเขียน โดยผ่านสื่อมวลชน ต่าง ๆ หรือการพูดต่อสาธารณะก็ตาม ดังนั้น จึงเป็นวิธีการที่ประชาชนจะได้มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองได้เป็นอย่างดี

4. การรวมกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) การรวมกลุ่มผลประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก เพราะกลุ่มผลประโยชน์นี้จะเกิดขึ้นจากการที่บุคคลหรือคนที่มีอาชีพ หรือผลประโยชน์ร่วมกันมารวมตัวกันกำหนดนโยบายและรักษาผลประโยชน์ของตนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเสนอความคิดเห็น การติดต่อขอร้องต่อรัฐบาลให้ดำเนินการ ตลอดจนคัดค้านหรือแสดงการต้อรองในประเด็นสาธารณะ (Public Issue) ต่าง ๆ

5. การแสดงออกด้วยการกระทำ (Direct Action) การแสดงออกด้วยการกระทำนี้ เท่ากับเป็นการบ่งชี้ความต้องการอย่างหนึ่งอย่างใดของประชาชนที่มีต่อประเด็นสาธารณะหรือประเด็นของการเมือง (Political Issue) อาจจะเป็นการคัดค้านหรือการสนับสนุนการกระทำของรัฐบาลเรื่องหนึ่งเรื่องใดก็ได้และการกระทำนั้น ๆ ก็อาจทำได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเดินขบวน (Demonstration) การนั่งประท้วง (Sit -Ins) และการเดิน (Marching) เป็นต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

Pateman (1970) กล่าวว่าประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการเมืองหรือการจัดแจงทางการเมืองในระดับชาติที่บรรดาผู้นำทางการเมืองจำต้องแข่งขันกันเพื่อได้รับเสียงสนับสนุน โดยการเลือกตั้งเป็นระยะเวลาและอย่างเสรีจากประชาชน การเลือกตั้งนั้นจำต้องยึดหลักความเสมอภาคและทั่วถึง ประชาชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกผู้กำหนดนโยบายทางการเมือง และในการควบคุมผู้กำหนดนโยบายนั้นให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน โดยสุจิต บุญบงการ (2557) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่จะทำให้เป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ประชาชนต้อง มีลักษณะดังนี้ (1) การพัฒนาตนเอง (2) รู้จักใช้สิทธิและเสรีภาพในเชิงสร้างสรรค์ (3) มีความรับผิดชอบ (4) มีวินัยในตนเอง (5) เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (6) การใช้สติปัญญาและเหตุผล

Plato and Aristotle (อ้างถึงใน วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน และอมร รักษาสัตย์, 2556) ได้เสนอแนวคิดทางการเมืองอย่าง ไว้ประการหนึ่งว่า ความมั่นคงของระบบการปกครองแบบหนึ่งแบบใดย่อมขึ้นอยู่กับคนที่คนในสังคมนั้นมีจิตใจที่จะส่งเสริมต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามการปกครองแบบนั้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นระบบประชาธิปไตยในสหรัฐฯ หรือเป็นระบบเผด็จการแบบคอมมิวนิสต์ ในสหภาพโซเวียต ดังนั้นการปกครองแบบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อคนส่วนมากทั้งที่เป็น ฝ่ายปกครองและฝ่ายผู้ที่อยู่ใต้ปกครองมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย

3. แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น

บุสตี ไชยสุโพธิ์ (2555) กล่าวว่า การกระจายอำนาจ หมายถึง การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจ จากภาครัฐส่วนกลาง ให้แก่องค์กรอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐส่วนภูมิภาค องค์กรอิสระ องค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชน โดยเฉพาะภาคประชาชนไปดำเนินการแทน ซึ่งการถ่ายโอนดังกล่าว อาจจะมีลักษณะเป็นการถ่ายโอนเฉพาะภารกิจ ซึ่งเป็นการแบ่งภารกิจ ให้แก่องค์กรที่ได้รับการกระจายอำนาจดำเนินการ หรือ เป็นการถ่ายโอนโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งเป็นการแบ่งพื้นที่เป็นหน่วยงานย่อยในการดำเนินการ

พิรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ (2559) กล่าวถึงลักษณะและความสำคัญของการกระจายอำนาจมีดังต่อไปนี้

1. การเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองการบริหาร จัด การ การบริหารงานบุคคล และการเงินการคลังของตน

2. การบริหารราชการแผ่นดินและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น รัฐกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตัดสินใจในกิจกรรมมากขึ้น เพียงแค่กำกับควบคุมดูแลให้การสนับสนุนส่งเสริมด้านเทคนิควิชาการ และตรวจสอบติดตามประเมินผล

3. การมีประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้บริการสาธารณะให้ดีขึ้นกว่าเดิม มีคุณภาพมาตรฐาน มีความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

4. แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น

การเลือกตั้งจึงเป็นข้อบ่งบอกถึงการปกครองแบบการกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเอง เป็นกระบวนการสรรหาผู้ปกครองหรือผู้นำท้องถิ่นโดยสันติวิธีโดยการเลือกบุคคลในท้องถิ่นเข้ามาเป็นผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นที่รู้จักและเข้าใจท้องถิ่นเป็นอย่างดี มีอุดมการณ์ มีความเสียสละต่อส่วนรวมโดยการอุทิศตนเข้ามารับใช้ประชาชนในการบริหารท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จึงจะถือได้ว่าการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นบรรลุเป้าหมายที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ซึ่งตามหลักของการเลือกตั้ง ประชาชนจึงควรที่จะเลือกผู้แทนของตนด้วยหลักเหตุผล และใช้ดุลยพินิจในการเลือกคนให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวมให้มากที่สุด (โกวิทย์ พวงงาม และอลงกรณ์ อรรถแสง, 2557) ซึ่งการเลือกตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรงของประชาชน ได้แก่ (1) ก่อให้เกิดการแบ่งอำนาจที่ชัดเจนระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ทำให้ผู้บริหารมีความเป็นอิสระมากขึ้น ทำให้เกิดภาวะผู้นำ (2) เป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับประชาชนในเชิงปริมาณเพราะมีผู้สมัครมากขึ้น และเป็นการเพิ่มในเชิงคุณภาพเพราะมีการแข่งขันกันนโยบายที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมและเข้าใจง่าย (3) เป็นการเพิ่มระบบความรับผิดชอบให้กับผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการกดดันให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีความระมัดระวังในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำนวน 4,825 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 357 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองขึ้นเอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ใน 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการรณรงค์การเลือกตั้ง ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง และด้านการตรวจสอบติดตามการเลือกตั้ง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended Form) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้ง 357 คน ตามที่กำหนดไว้ในการทำวิจัย

4. สถิติที่ใช้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. มีผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 51.26 และเพศชาย จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 48.74 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 33.05 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน จำนวน 187

คน คิดเป็นร้อยละ 52.38 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 52.94 และมีอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 68.35

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ($\bar{x} = 4.63$) รองลงมาคือ ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{x} = 4.53$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการใช้สิทธิการเลือกตั้ง ($\bar{x} = 4.51$)

2.1 ด้านการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านติดตามการรณรงค์และประชาสัมพันธ์หาเสียงการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจากรถยนต์ประชาสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.83$) รองลงมาคือ ท่านติดตามการรณรงค์และประชาสัมพันธ์หาเสียงการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจากวิทยุหรือหออกระจายข่าวหมู่บ้าน ($\bar{x} = 4.55$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้อื่นดูการปราศรัยหาเสียงของผู้รับสมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง ($\bar{x} = 4.44$)

2.2 ด้านการเมืองการเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านได้ไปใช้สิทธิการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{x} = 4.81$) รองลงมาคือ ท่านได้ไปใช้สิทธิการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{x} = 4.48$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเคยร่วมพูดคุย สนทนากับสมาชิกในครอบครัวหรือกับคนอื่น ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ($\bar{x} = 4.38$)

2.3 ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านเคยร่วมประชุมวางแผน ติดตาม ตรวจสอบเกี่ยวกับการเลือกตั้งของการเมืองท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.83$) รองลงมาคือ ท่านติดตามดูการนับคะแนนการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{x} = 4.78$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านมีส่วนร่วมตรวจสอบ ติดตาม พฤติกรรมของคณะกรรมการการเลือกตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{x} = 4.37$)

3. ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า การส่งเสริมการรณรงค์และ

การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ได้รับการสนับสนุนสูงสุดจากประชาชน โดยมีจำนวนความถี่ 99 คน คิดเป็นร้อยละ 27.7 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ได้รับการสนับสนุนในอันดับที่สอง โดยมีจำนวนความถี่ 89 คน คิดเป็นร้อยละ 24.9 การเพิ่มกิจกรรมการรณรงค์และประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเมืองท้องถิ่น ได้รับความสนใจในอันดับที่สาม โดยมีจำนวนความถี่ 69 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 การสนับสนุนและกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมากขึ้น ได้รับการสนับสนุนในอันดับที่สี่ โดยมีจำนวนความถี่ 51 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3 การปรับปรุงรูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้รับการสนับสนุนในอันดับที่ห้า โดยมีจำนวนความถี่ 45 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6 และข้อเสนอแนะในหมวด “อื่น ๆ” เช่น การจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการแจ้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการเลือกตั้ง มีจำนวนความถี่ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง รองลงมาคือ ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการใช้สิทธิการเลือกตั้ง ตามลำดับ ดังนี้

การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ด้านการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้ง พบว่า ท่านติดตามการรณรงค์และประชาสัมพันธ์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจากกรณยนต์ ประชาสัมพันธ์ มีการติดตามการรณรงค์และประชาสัมพันธ์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจากวิทยุหรือหอกระจายข่าวหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมในการช่วยหาเสียงในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อชิระ บุญตรีรัตน์ (2565) เรื่องการมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเทศบาลตำบลหนองไม้แกม อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมือง

ท้องถิ่นของประชาชนในเทศบาลตำบลหนองไม้งาม อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้ง ด้านการใช้สิทธิการเลือกตั้งและด้านการตรวจสอบติดตามการเลือกตั้ง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ด้านการเมืองการเลือกตั้ง พบว่าท่านได้ไปใช้สิทธิการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีการไปใช้สิทธิการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน และเคยร่วมพูดคุย สนทนากับสมาชิกในครอบครัวหรือกับคนอื่น ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนาวินทร์ อร่ามจันทร์ (2565) เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนางบวช อำเภอดงนาครี จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนางบวช อำเภอดงนาครี จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นด้านการเลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็น และด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์อยู่ในระดับมากทุกด้าน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ผลการวิจัยพบว่า มีการทำนุเคยร่วมประชุมวางแผน ติดตาม ตรวจสอบเกี่ยวกับการเลือกตั้งของการเมืองท้องถิ่น มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น และติดตามการประกาศผลคะแนนเลือกตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชญาพัฒน์ น้อยนา (2564) เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองปู่เจ้าสมิงพราย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองปู่เจ้าสมิงพราย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านติดตามกระบวนการเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก ด้านการเป็นฐานคะแนนเสียงและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก และด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า การส่งเสริมการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ได้รับการสนับสนุนสูงสุดจากประชาชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ได้รับการ

สนับสนุนในอันดับที่สอง การเพิ่มกิจกรรมการรณรงค์และประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเมืองท้องถิ่น ได้รับความสนใจในอันดับที่สาม การสนับสนุนและกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมากขึ้น ได้รับการสนับสนุนในอันดับที่สี่ การปรับปรุงรูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้รับการสนับสนุนในอันดับที่ห้า และ ข้อเสนอแนะในหมวด “อื่น ๆ” เช่น การจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการแจ้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ วรรัชชล สุขชาติ (2564) เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนเขตเทศบาลนครนครราชสีมา กรณีศึกษาการ เลือกตั้งเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2564 เทศบาลนครนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลนครนครราชสีมา ต้องให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนมาเลือกตั้งและปรับปรุงพัฒนาช่องทางการสื่อสารกับประชาชนให้มากขึ้นกว่าเดิม อาทิ การใช้สื่อออนไลน์ การทำแผ่นพับ และป้ายประชาสัมพันธ์

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลดอนตูม แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประชาชนส่วนใหญ่แสดงออกถึงความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะการติดตามข่าวสารและการเลือกตั้งสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจในกิจการสาธารณะของชุมชน

2. ปัจจัยยับยั้งการมีส่วนร่วม แม้จะมีปัจจัยบวก แต่ยังมีอุปสรรคบางประการที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ เช่น การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง และขาดช่องทางในการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งส่งผลให้ประชาชนบางส่วนยังไม่กล้าเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

3. แนวทางการพัฒนา เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น ควรเน้นการพัฒนาหรือเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย การจัดกิจกรรมให้ความรู้ และการสร้างเวทีสำหรับการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเข้าใจกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น และมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี

การนำข้อมูลเหล่านี้ไปวิเคราะห์และวางแผนการดำเนินงาน จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในพื้นที่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสรุปได้ว่า ประชากรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 51.26 และเพศชายจำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 48.74 โดยมีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มากที่สุด จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 33.05 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 52.38 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นระดับประถมศึกษา จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 52.94 และมีอาชีพเกษตรกรรวมจำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 68.35 สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.56$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ($\bar{x} = 4.63$) รองลงมาคือด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{x} = 4.53$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการใช้สิทธิการเลือกตั้ง ($\bar{x} = 4.51$) ในด้านการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.53$) โดยประชาชนติดตามการรณรงค์ผ่านรถยนต์ประชาสัมพันธ์มาก

ที่สุด ($\bar{x} = 4.83$) รองลงมาคือผ่านวิทยุหรือกระจายข่าวหมู่บ้าน ($\bar{x} = 4.55$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านการร่วมรณรงค์ให้ผู้อื่นดูการปราศรัยหาเสียง ($\bar{x} = 4.44$) ในด้านการเมืองการเลือกตั้งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$) โดยประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมากที่สุด ($\bar{x} = 4.81$) รองลงมาคือการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{x} = 4.48$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านการพูดคุยเกี่ยวกับการเลือกตั้งกับครอบครัวหรือคนรอบข้าง ($\bar{x} = 4.38$) ในด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.63$) โดยประชาชนเคยร่วมประชุมวางแผนติดตามตรวจสอบการเลือกตั้งของการเมืองท้องถิ่นมากที่สุด ($\bar{x} = 4.83$) รองลงมาคือการติดตามดูการนับคะแนนเลือกตั้ง ($\bar{x} = 4.78$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านการตรวจสอบพฤติกรรมของคณะกรรมการการเลือกตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{x} = 4.37$) สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นพบว่าประชาชนให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลายมากที่สุด โดยมีจำนวนความถี่ 99 คน คิดเป็นร้อยละ 27.7 รองลงมาคือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 24.9 และการเพิ่มกิจกรรมการรณรงค์และประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเมืองท้องถิ่น จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 นอกจากนี้ ประชาชนยังเสนอให้มีการสนับสนุนและกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมากขึ้น จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3 และการปรับปรุงรูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6 รวมถึงข้อเสนออื่น ๆ เช่น การให้ความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการแจ้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งมีจำนวนความถี่ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) องค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ควรส่งเสริมหรือเพิ่มช่องทางให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารทางการเมือง หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น การประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งถึงกลุ่มประชาชนให้มากที่สุด และการจัดกิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้งที่จัดขึ้น เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้งยิ่งขึ้น

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการร่วม

รณรงค์การเลือกตั้งให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจดำเนินการในลักษณะการบูรณาการกิจกรรมร่วมกับกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในเขตตำบล

3) องค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ควรนำข้อมูลส่วนนี้ไปใช้ในการวางแผน ในการกระตุ้นหรือส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในชุมชน มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งจะเป็นข้อมูลให้องค์การบริหารส่วนตำบลไปวางแผนและดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม

3) ศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ภาพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป เพื่อทำความเข้าใจถึงแรงจูงใจ อุปสรรค และความคาดหวังของประชาชนในการมีส่วนร่วม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม และอลงกรณ์ อัครแสง. (2557). คู่มือมิติใหม่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง. โดยตรงของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.

จันทนา สุทธิจารี. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับ ประชาชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ วี.เจ. พรินต์ติ้ง.

ชญาพัฒน์ น้อยนา. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองปู่เจ้าสมิงพราย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกริก.

บุสดี ไชยสุโพธิ์. (2555). การกระจายอำนาจ. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/323219>.

พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ. (2559). การวิจัยปฏิบัติการทางการพัฒนาสังคม. ขอนแก่น: โรงพิมพ์พระธรรมขันธ์.

ไพโรจน์ พลเพชร และชลัท ประเทืองรัตนา. (2556). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประชาพิจารณ์. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิรูป.

วรรณชล สุขชาติ. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนเขตเทศบาลนครนครราชสีมา กรณีศึกษาการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2564 เทศบาลนครนครราชสีมา. ใน การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและการจัดการ) สาขาวิชาการเมืองและการจัดการ สำหรับนักบริหาร. คณะรัฐศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน และ อมร รักษาสัตย์. (2556). การเมืองกับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ วิ.เจ.พรินต์.

สุจิต บุญบงการ. (2557). พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนาวินทร์ อร่ามจันทร์. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนางบวช อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อชิตะ บุญตรีรัตน์. (2565). การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลหนองไผ่งาม อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Cummings, T. G. & Worley, C. G. (2005). Organization Development and Change. (8th ed.). Ohio: Thomson South-Western.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Pateman, C. (1970). Participation and Democratic Theory. Cambridge: Cambridge.

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร*

EFFECTIVENESS OF WORK PERFORMANCE OF MUNICIPAL OFFIICERS, BANG RAK DISTRICT OFFICE, BANGKOK METROPOLITAN

ทัศนีย์ ลักษณะนิชนชัย¹, ศักดิ์ดา ศิริภทธรโสภณ², อุดุลย์ เลหาพล³ และ ศิริพร วนิชชนานันต์⁴

Tassanee Lakkhanaphichanchat¹, Sakda Siriphatthasophon², Adul Laohaphon³

and Siriporn Wanitchthananun⁴

¹⁻⁴คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹⁻⁴Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: Suchada-A45@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 30 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 5 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 7 เมษายน 2568

Received 30 March 2025; Revised 5 April 2025; Accepted 7 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร และ 2) ศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ประชาชนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร จำนวน 42,921 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรแบบโควตา ได้จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า

Citation:

* ทัศนีย์ ลักษณะนิชนชัย, ศักดิ์ดา ศิริภทธรโสภณ, อุดุลย์ เลหาพล และ ศิริพร วนิชชนานันต์. (2568). ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 769-790. Tassanee Lakkhanaphichanchat, Sakda Siriphatthasophon, Adul Laohaphon and Siriporn Wanitchthananun. (2025). Effectiveness Of Work Performance Of Municipal Offiicers, Bang Rak District Office, Bangkok Metropolitan. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 769-790.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน พบว่า ในด้านทักษะในการปฏิบัติงานพบว่า เจ้าหน้าที่เทศกิจมีทักษะโดยรวมเฉลี่ย 84.0 โดยเจ้าหน้าที่ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ใช้เทคโนโลยีทันสมัยในการทำงาน และมีความรู้ความชำนาญในงานเทศกิจ ส่วนที่ต้องปรับปรุงคือ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย การตัดสินใจ และการวิเคราะห์ปัญหา ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่เทศกิจมีระดับแรงจูงใจเฉลี่ย 85.0 พบว่า ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และมีการสนับสนุนการเลื่อนตำแหน่งอย่างเป็นธรรม แต่ยังมีบางส่วนที่ไม่สนับสนุนการแสดงความสามารถของเจ้าหน้าที่ และไม่มีสวัสดิการเพียงพอ ในด้านการประสานงาน เจ้าหน้าที่เทศกิจมีคะแนนเฉลี่ย 88.0 การประสานงานระหว่างแผนกมีความชัดเจน ไม่มีขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น แต่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือจากประชาชนและโครงสร้างองค์กรที่เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสาร และด้านคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน พบว่า เจ้าหน้าที่เทศกิจมีคะแนนเฉลี่ย 86.0 เจ้าหน้าที่ที่มีความสุจริตและประพฤติตัวเหมาะสม ส่วนที่ต้องปรับปรุง คือ ความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน และการยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง

2. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยการพัฒนาทักษะเฉพาะทาง การสร้างแรงจูงใจให้เหมาะสม การปรับปรุงระบบการประสานงาน และการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การปฏิบัติงาน, เจ้าหน้าที่เทศกิจ, สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the effectiveness of work performance of municipal officers, Bang Rak District Office, Bangkok Metropolitan, and 2) to study the guidelines to increase the effectiveness of work performance of municipal officers, Bang Rak District Office, Bangkok Metropolitan. The research format was quantitative. The population was people in Bang Rak District, Bangkok Metropolitan, totaling 42,921 people. The

sample size was 100 samplings. The research tool was a questionnaire. Data was analyzed using percentages and averages.

The results found that:

1. the effectiveness of work performance of municipal officers, Bang Rak District Office, Bangkok Metropolitan. In terms of operational skills, it was found that in terms of operational skills, it was found that municipal officers had an average overall skill of 84.0, with officers having good human relations, used modern technology in work and had knowledge and expertised in municipal affairs. The part that needed to be improved was knowledge of law, decision making, and problem analysis, motivation aspect of the performance of municipal officers had an average motivation level of 85.0. It was found that supervisors provided opportunities for officers to participate in their work and there was fair promotion support. But there were still some who did not support the display of the officers' abilities and there was not enough welfare in coordination. Municipal officers had an average score of 88.0. Coordination between departments was clear. There were no redundant steps and received cooperation from other agencies. But there were still problems with public cooperation and organizational structures that impeded communication and morality and ethics in working. It was found that the officers had an average score of 86.0. The officers were honest and behaved appropriately. The part that needed to be improved was transparency in operations and standing up for what was right.

2. the guidelines for increasing the officers work performance effectiveness of municipal officers, Bang Rak District Office, Bangkok Metropolitan by developing specialized skills, creating appropriate motivation, improving the coordination system and the continuous promotion of morality and ethics in order to make the work of municipal officers' effectiveness and bring maximum benefit to society.

Keywords: Effectiveness, Performance, Municipal officers, Bang Rak District Office, Bangkok Metropolitan

บทนำ

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเป็นหัวใจสำคัญใน การดำเนินงานของทุกองค์การที่ต้องดำเนินงานให้เกิด ความคุ้มค่าและประสิทธิผลอย่างสูงสุด เป็นสิ่งที่องค์การ รับรู้ได้หลังจากได้ปฏิบัติงานไปแล้วในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แล้วนำผลงานนั้นมาประเมินดูว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้ หรือไม่ โดยใช้การวัดผลซึ่ง การวัดผลของประสิทธิผล การปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ด้านการบรรลุเป้าหมาย ความสำเร็จ (Goal Accomplishment) ด้านการจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร (System Resources) ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน (Process and Operations) และด้านความพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Participant Satisfaction) ทุกหน่วยงานจึงจะต้องมีการพัฒนา ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่อย่างต่อเนื่องเพราะเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่ ความสำเร็จของการดำเนินงานร่วมกัน (สมใจ ลักษณะ, 2562 และนัฐนันท์ บุญทศ, 2558)

การบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน ถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศให้เหมาะสมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างระบบการบริหารและการบริการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่าให้กับประชาชน ทั้งในเรื่องความสะดวกรวดเร็วเสมอภาคเป็นธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารราชการยุคใหม่ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานในมิติเชิง ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (ธนาชัย สุขวณิช, จักรพงษ์ เปี่ยมเมตตา และญาณกร โท้ประยูร, 2564) กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงและมีขนาดใหญ่ มีประชากรจำนวนมาก จากหลากหลายถิ่นฐาน การดูแลรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยจึงเป็นภาระประการหนึ่งของกรุงเทพมหานครที่จะทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่มีความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร (กัญญรัตน์ เสือผ่อง, 2561)

เจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร หน้าที่ความรับผิดชอบ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบังคับการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร และกฎหมายอื่น ที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร การควบคุมดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การส่งเสริมดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การส่งเสริมสนับสนุนงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย งานนิติการทั่วไป งานเกี่ยวกับคดี

และการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดี และหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย (นัฏฐิยา คำสุข, 2561) ดังนั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยความรู้ ความเข้าใจในระเบียบ กฎหมาย แนวทางการปฏิบัติ กระบวนการและขั้นตอนในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง ชัดเจน (อุดมศักดิ์ ทองอุทัย, 2564) แต่ปัจจุบันเจ้าหน้าที่เทศกิจบางคนไม่กล้าตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ประกอบกับปัญหาการขาดประสบการณ์ความชำนาญในการปฏิบัติงาน การขาดความรู้ทางกฎหมายไม่อาจจะเป็นข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร และกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร (อัครวัฒน์ นิธิจิรวงศ์, 2559) นอกจากนี้ ในการทำงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ ประชาชนมักมองว่าเจ้าหน้าที่เทศกิจมีหน้าที่ปราบปรามเฉพาะผู้ค้าขายเท่านั้น แต่ความเป็นจริงการปราบปรามการค้าขายที่ไม่เป็นระเบียบนั้นเป็นหนึ่งในบทบาทหน้าที่ในการจัดระเบียบเมืองให้มีความเป็นระเบียบ เรียบร้อย สะอาด ซึ่งจะกระทบกับวิถีชีวิตของประชาชนที่ทำการค้าขายบนทางเท้าหรือถนนที่ประกอบกิจการกันจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้เกิดภาพลักษณ์ในด้านลบมาโดยตลอด (ณภัทร รุจิเสถียร, 2566) ประกอบกับ สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมความเป็นอยู่ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ หรือด้านกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (ณภัทร รุจิเสถียร, 2566) ทำให้ไม่สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาพลักษณ์ของเจ้าหน้าที่เทศกิจเสียหาย ประชาชนไม่มีความเชื่อถือ ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่เทศกิจกับประชาชน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ที่จะได้นำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแนวทางในการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้การปฏิบัติงานของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

Gibson et al. (1988) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ เป็นเรื่องของการกระทำใด ๆ หรือความพยายามใดๆ ที่มีความมุ่งหมาย จะได้รับผลอะไรสักอย่างให้เกิดขึ้น การกระทำหรือความพยายามจะมีประสิทธิภาพสูงต่ำเพียงใดขึ้นกับ ว่าผลที่ได้รับนั้นตรง ครบถ้วนทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และใช้พลังงานน้อยเพียงใด ส่วน Baird, et al. (1996) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การบรรลุผลสำเร็จในเป้าหมายที่เหมาะสม โดย Steers (1997) ได้เสนอปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพขององค์การ ได้แก่ ปัจจัย ด้านลักษณะองค์การ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านนโยบายบริหารและการ ปฏิบัติ เป็นการมองปัจจัยในองค์การโดยรวม ซึ่ง Steers ได้กล่าวว่าหากองค์การสามารถกำหนดปัจจัยทั้ง 4 ประการ ให้บังเกิดผลได้ จะทำให้องค์การประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจตามอำนาจหน้าที่

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

Milliman et al. (2003) กล่าวว่า การปฏิบัติงาน เป็นลักษณะพื้นฐานของจิตวิญญาณในการทำงาน (work spirituality) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้สึกลึก ๆ ของการรับรู้ คุณค่าและเป้าหมายในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ขณะที่ Michaelson (2008) กล่าวว่า การปฏิบัติงาน เป็นความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของผู้ปฏิบัติงาน ภูมิใจที่ได้ทำงานที่มีคุณค่า และทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมขององค์กร ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การปฏิบัติงานที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง (self-esteem) และการมีส่วนร่วมทางสังคม (social contribution)

ลัดดา รักจรรยาบรรณ (2557) ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานไว้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย 1.1) ความรู้การปฏิบัติงาน 1.2) ความมีมนุษยสัมพันธ์ 1.3) ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและ 1.4) การได้รับการฝึกอบรม
- 2) ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน 2.1) โครงสร้างและการบริหารขององค์กร 2.2) รายได้ค่าตอบแทน วัสดุอุปกรณ์สนับสนุน 2.3) สภาพแวดล้อมขององค์กร 2.4) ระเบียบปฏิบัติงานขององค์กร 2.5) สภาพกายภาพของพื้นที่ปฏิบัติงาน และ
3. ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมและจิตวิทยา ประกอบด้วย 3.1) ความภูมิใจในหน่วยงาน 3.2) ความมั่นคง ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน 3.3) สภาพการยอมรับจากหน่วยงานและผู้บังคับบัญชา 3.4) ความต้องการ

ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน และ 3.5) ภาษา ความเชื่อ วัฒนธรรม ความศรัทธา ความผูกพันในกลุ่มของคน

3. ข้อมูลทั่วไปของการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ

ฝ่ายเทศกิจ สำนักงานเขต มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุม ดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง และการบังคับการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครและกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจ หน้าที่ของกรุงเทพมหานคร เช่น พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 (ปัจจุบันมีการแก้ไขถึง ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2558) เป็นต้น รวมทั้งส่งเสริมดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน สนับสนุนงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตลอดจนการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนตามนโยบายของผู้บริหารกรุงเทพมหานครซึ่งได้ มอบหมายให้ดำเนินการด้านต่าง ๆ เช่น งานอาสาจราจร งานดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ ประชาชน (ตู้เขียว) งานสายตรวจเพื่อนชุมชน เป็นต้น (คณะทำงานปรับปรุงคู่มือการปฏิบัติงานฝ่ายเทศกิจ สำนักงานเขต, 2564)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร จำนวน 42,921 คน ข้อมูลเดือน ธันวาคม (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรแบบโควตา (quota sampling) ได้ จำนวน 100 คน เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาที่จำกัดในการศึกษาครั้งนี้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุราชการ และรายได้ต่อเดือน ส่วนที่ 2 เป็นสอบถามเกี่ยวกับ

สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร รวม 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะในการปฏิบัติงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การประสานงาน และคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน และส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้ง 100 คน ตามที่กำหนดไว้ในการทำวิจัย

4. สถิติที่ใช้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 32 – 38 ปี สถานภาพสมรส การศึกษาปริญญาตรี มีอายุราชการ 6 – 10 ปี และรายได้ต่อเดือน ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท

2. สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะในการปฏิบัติงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การประสานงาน และคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน สรุปผลได้ดังนี้

2.1 ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมเจ้าหน้าที่เทศกิจมีทักษะในการทำงาน เฉลี่ย 84.0 ซึ่งส่วนใหญ่ พบว่า เจ้าหน้าที่เทศกิจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดย ยึดหลักที่ว่า “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” รองลงมา มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีทันสมัยมาใช้ในการทำงาน เช่น คอมพิวเตอร์ และการใช้ระบบโปรแกรมข้อมูลข่าวสาร มีสามารถปฏิบัติงาน ได้ทันตามระยะเวลาที่มีการกำหนดไว้ มีความรู้ ความชำนาญ และเข้าใจในงานเกี่ยวกับของ ฝ่ายเทศกิจ มีความรู้ ความชำนาญและเข้าใจในงานเกี่ยวกับของฝ่ายเทศกิจ มีการฝึกฝน หรือ ปฏิบัติงานซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญในสิ่งนั้น มีเข้าใจสภาพแวดล้อม สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ไขสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม มีการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง บนพื้นฐานของข้อมูลความเป็นจริง สามารถสื่อสารความคิดของตนให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจได้ และมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานในบางส่วน พบว่า ยังมีเจ้าหน้าที่เทศกิจ อีกส่วนหนึ่งขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่

เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานไม่สามารถสื่อสารความคิดของตนให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจได้ ขาดการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง บนพื้นฐานของข้อมูลความเป็นจริง และไม่เข้าใจสภาพแวดล้อมสามารถวิเคราะห์ แก้ไขสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

โดยสรุปแสดงให้เห็นว่า สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่เทศกิจมีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความสามารถในการเข้าใจและสื่อสารกับผู้คนได้ดี สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้ความชำนาญในงานที่เกี่ยวข้องกับเทศกิจ และมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ต้องการพัฒนาในด้านทักษะเฉพาะทาง เช่น ความรู้กฎหมาย ทักษะการตัดสินใจ และการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เฉลี่ย 85.0 ส่วนใหญ่ พบว่า ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้ได้ร่วมปฏิบัติงาน และรับผิดชอบงานทุกประเภทที่จัดขึ้น ทำให้รู้สึกว่าเป็นบุคคลสำคัญของหน่วยงาน รองลงมาผู้บังคับบัญชาให้การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น โดยพิจารณาตามความสามารถและผลงานอย่างเป็นธรรม หน่วยงานสนับสนุนผู้มีความรู้ความสามารถให้เลื่อนสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น ส่งเสริมความรู้ความสามารถให้ปฏิบัติงานได้เหมาะสมกับตำแหน่ง หน่วยงานมีการให้รางวัลและชมเชยบุคลากรที่มีผลงานดี และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ หน่วยงานให้ความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ และการมีส่วนร่วม รับผิดชอบในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน ผู้บังคับบัญชาไม่ละเลยในการแก้ไขปัญหา และการจัดการความขัดแย้งในการปฏิบัติงานด้วยความเข้าใจและเป็นธรรม มีการกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ การเลื่อนตำแหน่งที่ชัดเจนและมีความยุติธรรม มีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ จากการทำงานอย่างเหมาะสม และเพียงพอ หน่วยงานเสริมสร้างและพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และเท่าเทียมกัน และผู้บังคับบัญชาได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่เทศกิจแสดงความสามารถอยู่เสมอในบางส่วน พบว่า ผู้บังคับบัญชาไม่ได้สนับสนุนและส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่เทศกิจแสดงความสามารถอยู่เสมอ ไม่มีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ จากการทำงานอย่างเหมาะสม และเพียงพอ และไม่มีการกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ การเลื่อนตำแหน่งที่ชัดเจน และมีความยุติธรรม

โดยสรุปแสดงให้เห็นว่า สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่เทศกิจมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง โดยปัจจัย

ที่ส่งเสริมแรงจูงใจ ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานทุกประเภท ทำให้เจ้าหน้าที่รู้สึกว่าเป็นบุคคลสำคัญของหน่วยงาน หน่วยงานมีระบบการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งที่ชัดเจนและเป็นธรรม ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มุ่งมั่นพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อเลื่อนสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น และ หน่วยงานมีการให้รางวัลและสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อเป็นการตอบแทนผลงานเจ้าหน้าที่ที่มีผลงานดี และช่วยให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้อย่างสบายใจ แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ควรปรับปรุง เช่น ผู้บังคับบัญชาบางคนไม่ค่อยสนับสนุนและส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่แสดงความสามารถและหน่วยงานยังขาดระบบสวัสดิการบางอย่าง

2.3 ด้านการประสานงาน ในภาพรวมเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานครมีการประสานงาน เฉลี่ย 88.0 ส่วนใหญ่ พบว่า ขั้นตอนการเชื่อมโยงงานระหว่างแผนกที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายเทศกิจมีความชัดเจน ไม่มีขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน ทำให้งานล่าช้า การปฏิบัติงานของฝ่ายติดตามประเมินผลได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายในหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่เทศกิจมีโอกาสแลกเปลี่ยนข่าวสารกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ รองลงมาการจัดโครงสร้างในฝ่ายเทศกิจง่ายต่อการประสานงานระหว่างแผนก และกองในการปฏิบัติงานได้รับความร่วมมือและคำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่เทศกิจทราบเป็นอย่างดีว่างานที่ทำมีความสัมพันธ์กับแผนกอื่น ๆ แต่ละแผนกอย่างไร ฝ่ายเทศกิจมีโอกาสประชุมร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อกำหนดแนวทางให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย การแบ่งลำดับชั้นในฝ่ายเทศกิจไม่เป็นอุปสรรคในการสื่อสารระหว่างระดับบนลงล่าง หรือระดับล่างขึ้นบน ฝ่ายเทศกิจมีการกำหนดหน้าที่ และความรับผิดชอบของหน่วยงานตนเองไว้อย่างชัดเจน การปฏิบัติงานได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ในบางส่วน พบว่า การปฏิบัติงานไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ ฝ่ายเทศกิจไม่มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานตนเองไว้อย่างชัดเจน การแบ่งลำดับชั้นในฝ่ายเทศกิจเป็นอุปสรรคในการสื่อสารระหว่าง ระดับบนลงล่างหรือระดับล่างขึ้นบน และฝ่ายเทศกิจไม่มีโอกาสประชุมร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อกำหนดแนวทางให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย

โดยสรุปแสดงให้เห็นว่า สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร โดยรวมแล้ว เจ้าหน้าที่เทศกิจในสำนักงานเขตบางรัก มีการประสานงานกันเป็นอย่างดี โดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน มีการสื่อสารภายในหน่วยงานและกับหน่วยงานภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น แต่ควรปรับปรุงเรื่องความร่วมมือจากประชาชน เพราะบางครั้งยังมีปัญหาเรื่อง

การได้รับความร่วมมือจากประชาชน โครงสร้างองค์กรบางส่วนที่เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสาร และควรมีการจัดประชุมร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ บ่อยขึ้นเพื่อวางแผนงานร่วมกัน

2.4 ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร มีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน เฉลี่ย 86.00 ซึ่งส่วนใหญ่พบว่า เจ้าหน้าที่เทศกิจประพฤติตัวเหมาะสม (พูดจาสุภาพ ให้ความสำคัญในการให้บริการ) และเจ้าหน้าที่เทศกิจมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน ไม่เอาเวลาทำงานไปใช้ทำประโยชน์ส่วนตัว รองลงมาเป็นหน่วยงานมีการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่เทศกิจปฏิบัติงาน โดยยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม และเจ้าหน้าที่เทศกิจมีความตระหนักและสำนึกในหน้าที่ที่มีต่อหน่วยงาน สังคมและประชาชน เห็นว่าเจ้าหน้าที่เทศกิจไม่เรียกรับเงินหรือค่าบริการพิเศษจากการปฏิบัติหน้าที่และเจ้าหน้าที่เทศกิจไม่มีอคติใด ๆ ในการปฏิบัติงาน ทั้งต่อเพื่อนร่วมงานและประชาชนทั่วไป เจ้าหน้าที่เทศกิจมั่นคงต่อการกระทำความดีของตนเอง ละอายและมีความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเจ้าหน้าที่เทศกิจรักษาวาจาสัตย์อย่างเคร่งครัด ไม่โกหกหรือปกปิดข้อเท็จจริงเพื่อความอยู่รอดของตนเอง และเจ้าหน้าที่เทศกิจมีความสุจริตในการปฏิบัติงาน และไม่กล้ายึดหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง ในบางส่วน พบว่า เจ้าหน้าที่เทศกิจไม่มีความสุจริตในการปฏิบัติงาน และไม่กล้ายึดหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง เจ้าหน้าที่เทศกิจไม่มั่นคงต่อการกระทำความดีของตนเอง ละอายและไม่มีความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจไม่มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเจ้าหน้าที่เทศกิจไม่รักษาวาจาสัตย์อย่างเคร่งครัด โกหกหรือปกปิดข้อเท็จจริงเพื่อความอยู่รอดของตนเอง เจ้าหน้าที่เทศกิจเรียกรับเงินหรือค่าบริการพิเศษจากการปฏิบัติหน้าที่ และเจ้าหน้าที่เทศกิจมีอคติในการปฏิบัติงานทั้งต่อเพื่อนร่วมงาน และประชาชนทั่วไป

โดยสรุปแสดงให้เห็นว่า สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่เทศกิจมีความประพฤติเหมาะสม สุภาพ และให้บริการประชาชนด้วยความใส่ใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่นำเวลาราชการไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ต้องมีการปรับปรุง เช่น เจ้าหน้าที่เทศกิจบางส่วนไม่มีความสุจริตในการปฏิบัติงาน และไม่กล้ายึดหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจอาจจะขาดความโปร่งใสในบางกรณี หน่วยงานควรมุ่งเน้นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเจ้าหน้าที่เทศกิจอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทุกคนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม และสร้างความเชื่อถือให้กับประชาชนต่อไป

3. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขต บางรัก กรุงเทพมหานคร

3.1 ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน พบว่า สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ควร สนับสนุนการฝึกอบรมความรู้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แนวทางการปฏิบัติงาน ประสบการณ์งานที่เกี่ยวข้องกับงานเทศกิจ ฯลฯ รวมถึงทักษะที่จำเป็น ให้แก่เจ้าหน้าที่เทศกิจ เช่น ทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นต้น เพื่อ เจ้าหน้าที่เทศกิจจะได้นำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้าง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นผู้ใฝ่หาความรู้ และมีการ ปฏิบัติงานที่ดีขึ้น

3.2 ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้บริหารและผู้บังคับบัญชา สำนักงานเขต บางรัก กรุงเทพมหานคร ต้องให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าของเจ้าหน้าที่เทศกิจ เปิดโอกาส ให้เข้าพบและปรึกษาหารือได้สะดวกเมื่อประสบปัญหาการทำงาน มีการให้รางวัลผลตอบแทน ทั้งที่เป็นตัวเงิน และมีใช้ตัวเองเพื่อเป็นแรงจูงใจการทำงานแต่เจ้าหน้าที่อย่างเพียงพอ และ เหมาะสม การพิจารณาเลื่อนตำแหน่งต้องจัดทำหลักเกณฑ์ให้ชัดเจน พิจารณาจาก ความสามารถ ศักยภาพในการทำงาน และความประพฤติ อย่างเป็นธรรม

3.3 ด้านการประสานงาน พบว่า สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ควรมีการ จัดระบบการประสานงานของบุคคล ฝ่าย และหน่วยงานให้ชัดเจน เป็นลำดับขั้นตอน เพื่อการ ปฏิบัติงานที่ถูกต้องเข้าใจตรงกัน ลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น ควรปลูกจิตสำนึกที่ดีในการ ปฏิบัติงาน มีความกระตือรือร้น ตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ร่วมมือ ปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เสริมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคล เพื่อให้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีแลเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน นอกจากนี้ควรมีแนวทางการ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการสื่อสาร รวมถึงสนับสนุนเครื่องมือ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม

3.4 คุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน พบว่า สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ควรสร้างจิตสำนึกให้แก่เจ้าหน้าที่เทศกิจในการให้บริการประชาชน ตามที่ เจ้าหน้าที่รัฐพึงกระทำ เพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้ขอรับบริการ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ พึงประสงค์ โดยบูรณาการไว้ในกระบวนการประเมินผลงาน มีการส่งเสริมความโปร่งใส และการป้องกัน การทุจริตอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการตรวจสอบ เพื่อเฝ้าระวัง สกัดกันไม่ให้เกิดการทุจริตหรือการประพฤติมิชอบ

โดยสรุป การเพิ่มประสิทธิผลการทำงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจนั้น ต้องอาศัยการพัฒนาทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่ไปกับการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี และมีระบบการประเมินผลที่เป็นธรรม เพื่อให้เจ้าหน้าที่เทศกิจสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อสังคม

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบว่า สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน พบว่า สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยยึดหลักที่ว่า “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีทันสมัยมาใช้ในการทำงาน เช่น คอมพิวเตอร์ และการใช้ระบบโปรแกรมข้อมูลข่าวสาร มีสามารถปฏิบัติงานได้ทันตามระยะเวลาที่มีการกำหนดไว้ มีความรู้ ความชำนาญ และเข้าใจในงานเกี่ยวกับของฝ่ายเทศกิจ มีความรู้ ความชำนาญ และเข้าใจในงานเกี่ยวกับของฝ่ายเทศกิจ มีการฝึกฝน หรือปฏิบัติงานซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญในสิ่งนั้น มีเข้าใจสภาพแวดล้อม สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ไขสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม มีการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง บนพื้นฐานของข้อมูลความเป็นจริง สามารถสื่อสารความคิดของตนให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจได้ และมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เป็นเพราะการบูรณาการปัจจัยหลายอย่างเข้าด้วยกัน ทั้งในส่วนของผู้คน องค์กร และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความใส่ใจในการพัฒนาบุคลากรขององค์กร ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอกรินทร์ ศิริรัตนชัย (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ ในกลุ่มเขตกรุงเทพตะวันออก กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ปัญหาที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เทศกิจด้านงานเทศกิจ ในกลุ่มเขตกรุงเทพตะวันออก กรุงเทพมหานคร พบว่า เจ้าหน้าที่เทศกิจไม่ปฏิบัติตามที่ตามระเบียบข้อบังคับและนโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ ขาดความเชี่ยวชาญในสายอาชีพ การไม่เอาใจใส่ต่อความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง และ พบว่า ในการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่เทศกิจมีความขัดแย้งต่อกัน ทำให้เกิดความยุ่งยากต่อผู้บังคับบัญชาในการควบคุม กำกับ ดูแล

ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน พบว่า สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้ได้ร่วมปฏิบัติงาน และรับผิดชอบงานทุกประเภทที่จัดขึ้น ทำให้รู้สึกว่าเป็นบุคคลสำคัญของหน่วยงาน ผู้บังคับบัญชาให้การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น โดยพิจารณาตามความสามารถและผลงานอย่างเป็นธรรม หน่วยงานสนับสนุน ผู้มีความรู้ความสามารถให้เลื่อนสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น ส่งเสริมความรู้ความสามารถให้ปฏิบัติงานได้เหมาะสมกับตำแหน่ง หน่วยงานมีการให้รางวัลและชมเชยบุคลากรที่มีผลงานดี และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ หน่วยงานให้ความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน ผู้บังคับบัญชาไม่ละเลยในการแก้ไขปัญหา และการจัดการความขัดแย้งในการปฏิบัติงานด้วยความเข้าใจ และเป็นธรรม มีการกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ การเลื่อนตำแหน่งที่ชัดเจน และมีความยุติธรรม มีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ จากการทำงานอย่างเหมาะสม และเพียงพอ หน่วยงานเสริมสร้างและพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และเท่าเทียมกัน และผู้บังคับบัญชาได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่เทศกิจแสดง ความสามารถอยู่เสมอ ทั้งนี้เป็นเพราะ เกิดจากการที่องค์กรให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ทุกคน มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้พนักงานได้พัฒนาตนเอง และมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี ทำให้เจ้าหน้าที่เทศกิจรู้สึกมีส่วนร่วม มีความสุข และมีความมุ่งมั่นในการทำงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุดมศักดิ์ ทองอุทัย (2564) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านงานเทศกิจ สำนักงานเขตบางนา กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า กฎหมาย การวางแผน ระเบียบวินัย บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ในหน้าที่ของตนเอง การบริหารทรัพยากรบุคคล การวิเคราะห์งาน การสร้างแรงจูงใจ การทำงานร่วมกันหรือทำงานเป็นทีม และเทคโนโลยีสารสนเทศ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านงานเทศกิจ สำนักงานเขตบางนา กรุงเทพมหานคร

ด้านการประสานงาน พบว่า สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ขั้นตอนการเชื่อมโยงงานระหว่างแผนกที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายเทศกิจมีความชัดเจน ไม่มีขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนทำให้งานล่าช้า การปฏิบัติงานของฝ่ายติดตามประเมินผลได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายในหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่เทศกิจมีโอกาสแลกเปลี่ยนข่าวสารกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การจัดโครงสร้างในฝ่ายเทศกิจง่ายต่อการประสานงานระหว่างแผนก และกอง ในการปฏิบัติงานได้รับความร่วมมือและคำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่เทศกิจทราบเป็นอย่างดีว่างานที่ทำมีความสัมพันธ์กับแผนก

อื่น ๆ แต่ละแผนอย่างไร ฝ่ายเทศกิจมีโอกาสร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อกำหนดแนวทางให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย การแบ่งลำดับชั้นในฝ่ายเทศกิจไม่เป็นอุปสรรคในการสื่อสารระหว่าง ระดับบนลงล่าง หรือระดับล่างขึ้นบน ฝ่ายเทศกิจมีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานตนเองไว้อย่างชัดเจน การปฏิบัติงานได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้เป็นเพราะองค์กรมีการวางแผนและจัดระบบการทำงานที่ดี มีการสื่อสารที่เปิดกว้าง และมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกองค์กร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ลินดา เมืองหมุด (2565) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการฝ่ายเทศกิจ กลุ่มกรุงเทพใต้ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการฝ่ายเทศกิจ กลุ่มกรุงเทพใต้กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.295) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านลักษณะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่น ๆ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ด้านลักษณะการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.473) 2) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.619) 3) ด้านนโยบายและการบริหารงาน ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.591) และ 4) ด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 1.065)

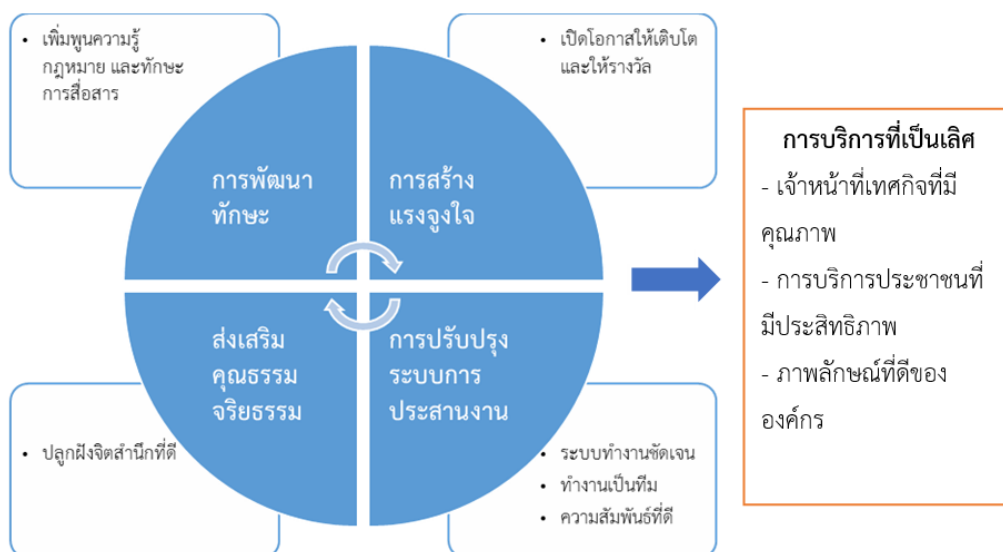
ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน พบว่า สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่เทศกิจประพฤติตัวเหมาะสม (พูดจาสุภาพ ให้ความสำคัญในการให้บริการ) และเจ้าหน้าที่เทศกิจมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน ไม่เอาเวลาทำงานไปใช้ทำประโยชน์ส่วนตัว หน่วยงานมีการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่เทศกิจปฏิบัติงาน โดยยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม และเจ้าหน้าที่เทศกิจมีความตระหนักและสำนึกในหน้าที่ที่มีต่อหน่วยงาน สังคม และประชาชน และเห็นว่าเจ้าหน้าที่เทศกิจไม่เรียกรับเงินหรือค่าบริการพิเศษจากการปฏิบัติหน้าที่ และเจ้าหน้าที่เทศกิจไม่มีอคติใด ๆ ในการปฏิบัติงานทั้งต่อเพื่อนร่วมงาน และประชาชนทั่วไป เจ้าหน้าที่เทศกิจมั่นคงต่อการกระทำความดีของตนเอง ละอายและมีความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเจ้าหน้าที่เทศกิจรักษาวาจาสัตย์อย่างเคร่งครัด ไม่โกหกหรือปกปิดข้อเท็จจริงเพื่อความอยู่รอดของตนเอง และเจ้าหน้าที่เทศกิจมีความสุจริตในการปฏิบัติงาน และกล้ายึดหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง ทั้งนี้เป็นเพราะ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีขององค์กร และมีการพัฒนาระบบการทำงานที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานที่โปร่งใสและเป็นธรรม

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อานันท์ คลังสมบัติ (2566) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เทศกิจ ฝ่ายเทศกิจ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า (1) ระดับสมรรถนะการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เทศกิจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการบริการที่ดี ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ตามลำดับ

สำหรับ แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนาทักษะควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายระเบียบต่างๆ และทักษะที่จำเป็น เช่น การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างแรงจูงใจ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้แสดงความสามารถ และให้รางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ การปรับปรุงระบบการประสานงาน ควรกำหนดระบบการประสานงานที่ชัดเจน ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล และการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ควรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเจ้าหน้าที่เทศกิจ เพื่อให้ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะเป็นการตอบสนองต่อความท้าทายและความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของงานเทศกิจในปัจจุบัน กล่าวคือ งานเทศกิจต้องปรับตัวตามเทคโนโลยีและกฎหมายใหม่ ๆ ต้องแก้ปัญหาที่หลากหลายและซับซ้อนขึ้น อีกทั้งประชาชนคาดหวังสูง งานเทศกิจจึงต้องบริการประชาชนได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ งานเทศกิจต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เจ้าหน้าที่เทศกิจเป็นตัวแทนขององค์กร ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ จะทำให้เจ้าหน้าที่เทศกิจทำงานได้ดีขึ้น ท้นต่อสถานการณ์ แก้ปัญหาที่หลากหลายและซับซ้อนได้ สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน และเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัยในสังคม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เอกรินทร์ ศิโรรัตนชัย (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ ในกลุ่มเขตกรุงเทพมหานครตะวันออก กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ระเบียบวินัย กฎหมาย การวางแผน การบริหารทรัพยากรบุคคล การทำงานร่วมกันหรือการทำงานเป็นทีมและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ เป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านงานเทศกิจของเจ้าหน้าที่เทศกิจ ในกลุ่มเขตกรุงเทพมหานครตะวันออก กรุงเทพมหานคร และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อานันท์ คลังสมบัติ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เทศกิจ ฝ่ายเทศกิจ สำนักงานเขต บึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่เทศกิจ ได้แก่ ปัจจัยภายนอกส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าปัจจัย ภายใน ปัจจัยภายนอกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีผล ความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านผู้บังคับบัญชา ด้านความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ด้านชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว ด้านนโยบายและการบริหาร และด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ เทศกิจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยด้านการยอมรับนับถือมีผลความสัมพันธ์อยู่ใน ระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านลักษณะ งาน และด้านความก้าวหน้าในหน้าที่ ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 สรุพอองค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่พบว่า แม้เจ้าหน้าที่เทศกิจส่วนใหญ่จะมีศักยภาพและความมุ่งมั่นในการทำงาน แต่ยังมีจุดที่ต้องพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน โดยเฉพาะใน ด้านทักษะเฉพาะทาง การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้ (1) การพัฒนาทักษะ

โดยการจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ กฎหมาย และทักษะการสื่อสาร เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม (2) การสร้างแรงจูงใจ ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร เปิดโอกาสให้เติบโต และให้รางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ (3) การปรับปรุงระบบการประสานงาน ด้วยการกำหนดระบบการทำงานที่ชัดเจน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานอื่น ๆ และประชาชน และ (4) ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ปลุกฝังจิตสำนึกในการให้บริการที่ดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต และโปร่งใส ทั้งนี้การพัฒนาเจ้าหน้าที่เทศกิจอย่างต่อเนื่อง จะนำไปสู่การยกระดับการให้บริการของสำนักงานเขตบางรัก และส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เกิดผลลัพธ์ที่ดี คือเจ้าหน้าที่เทศกิจที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ทักษะที่หลากหลาย และจิตสำนึกในการทำงาน การบริการประชาชนที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ทันสมัย และตรงตามความต้องการของประชาชน และภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร คือสร้างความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือให้กับประชาชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสรุปได้ว่าเจ้าหน้าที่เทศกิจสำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 32 – 38 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการ 6 – 10 ปี และมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจแบ่งออกเป็นสี่ด้าน ได้แก่ ทักษะในการปฏิบัติงาน แรงจูงใจในการทำงาน การประสานงาน และคุณธรรมจริยธรรม โดยพบว่าในด้านทักษะการทำงาน เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ มีความรู้ความชำนาญในงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ยังมีเจ้าหน้าที่บางส่วนที่ขาดความรู้ด้านกฎหมายและการวิเคราะห์ปัญหา ด้านแรงจูงใจ พบว่าผู้บังคับบัญชาส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการทำงาน มีระบบการเลื่อนตำแหน่งที่เป็นธรรม และมีสวัสดิการที่เหมาะสม แต่ยังมีบางส่วนที่ขาดการสนับสนุนและการให้รางวัลที่เพียงพอ ด้านการประสานงาน พบว่าการทำงานร่วมกันมีความราบรื่น มีโครงสร้างที่ชัดเจน และสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ดี แต่ยังมีปัญหาเรื่องความร่วมมือจากประชาชน และอุปสรรคด้านโครงสร้างองค์กร ด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้วยความสุจริต ให้บริการประชาชนด้วยความสุภาพ และมีความตั้งใจในการทำงาน อย่างไรก็ตาม ยังมีบางส่วนที่ขาดความโปร่งใส มีอคติใน

การปฏิบัติงาน และมีปัญหาเรื่องความซื่อสัตย์ แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่เทศกิจ ควรมุ่งเน้นการฝึกอบรมทักษะและความรู้ด้านกฎหมาย เทคโนโลยี และการสื่อสาร รวมถึงการสร้างแรงจูงใจผ่านระบบการให้รางวัลและการเลื่อนตำแหน่งที่เป็นธรรม ด้านการประสานงานควรพัฒนาโครงสร้างและกระบวนการทำงานให้ชัดเจน สนับสนุนเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร ด้านคุณธรรมจริยธรรม ควรปลูกฝังจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์ มีการตรวจสอบเพื่อป้องกันการทุจริต และส่งเสริมการให้บริการประชาชนที่โปร่งใสและเป็นธรรม โดยสรุป การพัฒนาประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่เทศกิจต้องอาศัยทั้งการเสริมสร้างทักษะ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน และการยกระดับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ ทั้งทักษะในการปฏิบัติงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การประสานงาน และคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน
2. สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ควรต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่เทศกิจ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสม
3. สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ระดับหัวหน้าฝ่าย และเจ้าหน้าที่เทศกิจเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีต่อกัน
4. สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ควรมีการประเมินความพึงพอใจการให้บริการของเจ้าหน้าที่เทศกิจอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
5. สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เจ้าหน้าที่เทศกิจ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน บนพื้นฐานทางคุณธรรมจริยธรรม และหลักกฎหมายที่ถูกต้อง
6. สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ควรให้ความสำคัญกับการสร้างขวัญกำลังใจ ความภาคภูมิใจด้วยรูปแบบที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

7. สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ควรนำข้อเสนอแนะไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มั่นใจว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก และสร้างความพึงพอใจให้กับทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร หรือในสำนักงานเขตอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบกัน
2. ศึกษาองค์ประกอบในการประสานงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร
3. ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายในองค์กร ปัจจัยภายนอก หรือปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กัญญรัตน์ เสือผ่อง. (2561). ปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจกรณีการจอดและขับขี่รถจักรยานยนต์บนทางเท้าในพื้นที่เขตราชเทวี. ใน การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณะทำงานปรับปรุงคู่มือการปฏิบัติงานฝ่ายเทศกิจ สำนักงานเขต. (2564). คู่มือปฏิบัติงานฝ่ายเทศกิจสำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร ฉบับปรับปรุง 2564. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566, จาก https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/90/ita65/คู่มือปฏิบัติงาน/28.1%20ฝ่ายเทศกิจ.pdf
- ณภัทร รุจิเสถียร. (2566). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เทศกิจ : กรณีศึกษาสำนักงานเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนาชัย สุขวณิช, จักรพงษ์ เปี่ยมเมตตา และญาณกร โท้ประยูร. (2564). คุณภาพในการให้บริการฝ่ายโยธาของสำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, 5(2), 27 -33.

- นัฐนันท์ บุญทศ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่าง การบริหารทรัพยากรองค์การกับประสิทธิภาพ การดำเนินงานของเทศบาลในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นัฐจิยา คำสุข. (2561). ประสิทธิภาพการบริหารงานด้านธุรการของสำนักงานเขต กรณีศึกษา สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ใน การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ลัดดา รักรรยาบรรณ. (2557). การพัฒนาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปใน มหาวิทยาลัยบูรพา. ใน งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ลินดา เมืองหมุด. (2565). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการฝ่ายเทศกิจ กลุ่มกรุงเทพใต้ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- สมใจ ลักษณะ. (2562). การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. กรุงเทพมหานคร: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน). ปทุมธานี: สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง.
- อัครวัฒน์ นิธิจิรวงศ์. (2559). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ ตามแผนปฏิบัติงานฝ่ายเทศกิจ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะสำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อานันท์ คลังสมบัติ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เทศกิจ ฝ่ายเทศกิจ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร. ใน การศึกษาอิสระหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อุดมศักดิ์ ทองอุทัย. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านงานเทศกิจ สำนักงานเขตบางนา กรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เอกรินทร์ ศิริรัตนชัย. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
เทศกิจ ในกลุ่มเขตกรุงเทพตะวันออก กรุงเทพมหานคร. วารสารรวมคำแห่ง ฉบับ
บัณฑิตวิทยาลัย, 6(3), 107-117.

Baird, et al. (1996). Management: Functions and Responsibilities. New York:
Harper and Row Publisher, Inc.

Gibson et al. (1988). Organization. (6th ed.). Texas: Business.

Michaelson, L. K. (2008). Getting Start with Team-Based Learning. In Team Based
Learning. A Transformative Use of Small Groups. Westport, CT: Praeger
Publisher.

Milliman et al. (2003). Workplace Spirituality and Employee Work Attitudes: An
Exploratory Empirical Assessment. Journal of Organizational Change
Management, 16, 426-447.

Steers, R. M. (1997). Antecedents and Outcomes of Organizational Commitment.
Administrative Science Quarterly, 22(1), 46-56.

การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์
ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE ADMINISTRATION ACCORDING TO BUDDHADHAMMA OF
THAPO COMMUNITY, THAWANG SUB-DISTRICT, MUEANG DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระไกรสร ศรีธีรภ¹, เดชชาติ ตริทรัพย์² และ สุธารัตน์ บุญมี³

Phra Kraisorn Sriripho¹, Detchat Treetrapp² and Sutarat Boonmee³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: naprathat.golf@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 22 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 23 เมษายน 2568

Received 10 April 2025; Revised 22 April 2025; Accepted 23 April 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 542 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ และปลายเปิด วิเคราะห์ประมวลผล

Citation:

* พระไกรสร ศรีธีรภ, เดชชาติ ตริทรัพย์ และ สุธารัตน์ บุญมี. (2568). การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(2), 791-822.

Phra Kraisorn Sriripho, Detchat Treetrapp and Sutarat Boonmee. (2025). The Administration According To Buddhadhamma Of Thapo Community, Thawang Sub-District, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 791-822.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่า t-test ค่า F-test และค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความกตัญญูตเวที และด้านการรักษาระเบียบวินัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ต่างกัน มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าปัญหาคือ ด้านความสามัคคี เรื่องชุมชนยังไม่มีความร่วมมือในการแก้ปัญหาเรื่องต่าง ๆ ความสามัคคีของคนในชุมชนยังไม่มีมากเท่าที่ควร และขาดความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชนในบางเรื่อง และมีแนวทางการแก้ไข คือ จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีความรักความสามัคคีเพิ่มมากขึ้น และให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารชุมชน, ตามหลักพุทธธรรม, ชุมชนท่าโพธิ์

Abstract

The objectives of this article are 1) To study community administration according to Buddhaddhamma of Thapo community, Thawang sub-district, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province. 2) To compare community administration according to Buddhaddhamma of Thapo Community, Thawang sub-district, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province in terms of sexes, ages, degree of educations, occupations and incomes as differently. 3) To study

the suggestion were concerned with problems and resolutions in community, Thawang sub-district, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province. The populations for this study were people who live in Thapo community, Thawang sub-district, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province at the number of 542 persons, the instrument for data collection was questionnaire both closed and open end questions, data analysis by computer program, the statistical was carried out by frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, t-test, F-test and LSD method (least significant difference).

The results found that:

1) Community administration to Buddhhadhamma of Thapo community, Thawang sub-district, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province by overviews were at high level, indentified of sexes, ages, degrees of education, occupation an incomes found that by overviews was at high level, when considered in each aspects found that the aspect of reasonable was the highest average and followed of gratefulness aspect, and the aspect of disciplinary regarding was the lowest average.

2) The comparative results community administration to Buddhhadhamma of Thapo community, Thawang sub-district, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province found that sexes, degrees of education, ages and incomes were different as statistical significance at .01, but occupations were not different as statistical significance at .05.

3) The suggestions were concerned with problems and resolution in community administration to Buddhhadhamma of Thapo community, Thawang sub-district, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province found that, the problems were as follows, the aspect of Sympathetic found that lack of co – operation of community to solve any problems, lack of Sympathetic of people in community and lack of community activity co – operation. The resolution

found that there should arrange any activities to support community to get more Sympathetic and to get more community activity co – operation.

Key words: Community management, according to Buddhist principles, Tha Pho community

บทนำ

สังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ผู้คนสับสนมีอารมณ์โกรธง่ายขาดธรรมะในใจตน เกิดคดีแม่ฆ่าลูก ทั้งลูก โดยอายุของผู้เป็นแม่ที่มีพฤติกรรมแบบนี้มีน้อยลงทุกทีการดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาจะยากขึ้นมีความเหลื่อมล้ำในสังคมเพิ่มสูงขึ้น ชุมชนเป็นสถานที่ที่ประชาชนต้องใช้ชีวิตอยู่เป็นเวลานาน บทบาทการให้ความรู้และสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ อันพึงประสงค์เหล่านี้ ย่อมเป็นของประชาชนที่ให้ความร่วมมือกับชุมชนของตนเองด้วยศรัทธาในการดำเนินชีวิตในการทำงาน และมีความรักต่อชุมชน วัด โรงเรียน ชุมชนต้องเป็นที่พึ่งของคนทั่วไปได้ ในครึ่งปีแรกของปี 2542 คนไทยใช้จ่ายเพิ่มขึ้น โดยการนำเข้าสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าสูงสุด ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตในประเทศ เดินทางไปเที่ยวต่างประเทศ และการซื้อรถยนต์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนในชุมชนจะต้องอันเชิญแนวพระราชดำริ เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายให้เหมาะสม กับครอบครัวและชุมชน ซึ่งไม่ว่าจะเกิดขึ้นในส่วนใดของประเทศ ทั้งนี้ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึง ระดับการนำคุณธรรม จริยธรรมต่าง ๆ มาใช้ในการประพฤติปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ก็เป็นผลมาจากการที่ผู้นำชุมชนและประชาชนต่างร่วมมือร่วมใจ โดยเฉพาะการนำหลักพุทธธรรม หลักพรหมวิหาร 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักอคติ 4 หลักสังฆวัตตธรรม 4 หลักพละ 4 มาประยุกต์ใช้ในชุมชนอย่างจริงจัง เพื่อจะได้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองและประเทศชาติด้วย

ในยุคปัจจุบันนี้มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ไม่ได้ให้ความสำคัญทางด้านจิตใจเท่าใดนัก ผู้คนมักจะเข้าใจว่าเศรษฐกิจของประเทศดีแล้ว สังคมจะสงบเรียบร้อยไปเอง และจิตใจของประชาชนก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะปรากฏว่าแม้ว่าเศรษฐกิจของประเทศทั่วไปจะดีขึ้นรายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่น่าพอใจคือค่าเฉลี่ยปีละกว่า 7% แต่ก็ยังปรากฏว่ามีความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมและคุณธรรมของคนทั่วไปในสังคมมากยิ่งขึ้นเป็นที่ยอมรับกันว่าการพัฒนาสังคมจะประสบความสำเร็จด้วยดี ย่อม

เริ่มต้นที่การพัฒนาคนให้มีคุณภาพแล้ว ย่อมจะสร้างสรรค์ความเจริญอองามแก่สังคมในที่สุด แต่น่าเสียดายว่าการพัฒนากำลังคนส่วนใหญ่ยังเน้นที่จุดผิดพลาด คือ มุ่งเน้นในเรื่องความรู้ สติปัญญา สุขภาพ การงานอาชีพโดยละเลยการพัฒนาคนด้านจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญดังใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 กล่าวไว้ว่าการพัฒนาคนโดยสร้างคนให้ แข็งแรง มีสติปัญญาและความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ โดยมีได้คำนึงถึงคุณภาพ ทางด้านจิตเจ้านั้นยังไม่สมบูรณ์ถูกต้อง แท้จริงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจะสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้นั้น จะต้องอาศัยกำลังคนที่มีคุณภาพ ประกอบด้วยความสมบูรณ์ ทางร่างกาย สติปัญญา ความรู้และจิตเจ้านโยบายพัฒนาของประเทศไทยในเวลาที่ผ่านมามุ่ง พัฒนาด้านร่างกายและสติปัญญาความรู้อย่างมากแต่ยังขาดการเสริมสร้างคุณธรรม ซึ่งเป็น ส่วนสำคัญในการพัฒนาทางด้านจิตใจ จึงทำให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ชุมชนท่าโพธิ์เป็นชุมชน ย่านการค้าแหล่งธุรกิจสถานที่ราชการ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีสภาพบ้านเรือนเป็นไม้เก่าแก่ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย ประกอบธุรกิจส่วนตัว รับราชการและรับจ้างทั่วไป ประชาชนจึงต้องเร่งรีบแข่งขันกันประกอบ อาชีพเพื่อความอยู่รอด บางครั้งจนถึงวิถีชีวิตที่มีแต่ความเสียสละ สัมผัสความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน การที่มนุษย์เราสมบูรณ์เพียบพร้อมทางด้านวัตถุซึ่งเป็นความสุข ทางกาย สิ่งที่มีความต้องการเพิ่มก็คือความสุขทางใจ การที่เราจะมีความสุขทางใจได้นั้นจะต้อง มีเครื่องมือ ก็คือหลักแห่งธรรมของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นธรรม ที่ทำให้สังคมสงบสุขจะมีความสุข สงบสุขร่มเย็น

การที่สังคมจะมีความสุขร่มเย็นจึงต้องให้ประชาชนเข้าถึงหลักธรรม ในเมื่อชุมชน ท่าโพธิ์เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ในย่านการค้า การดำรงชีวิตของประชาชนเพื่อให้สอดคล้องกับการ นำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ประชาชนมีหลักธรรมทางด้าน คุณธรรม จริยธรรม

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตลอดจนสมาชิกชุมชนนำหลักพุทธธรรมไปใช้ใน ชีวิตประจำวันอย่างไร รวมทั้งศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหานำเอาพุทธธรรมไปใช้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนในอนาคต ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการ พัฒนาคนในชุมชนให้รู้จักการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรม ของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรม ของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของ ชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่ม

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จาก 542 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการนำประชากร จำนวน 542 ครัวเรือน กำหนดขนาดโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้เท่ากับ 234 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ได้บังเอิญอยู่ หรือผ่านมา ณ จุดที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชน ท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานบางเขน กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้ง 234 คน ตามที่กำหนดไว้ในการทำวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) เป็นการทดสอบค่าเอฟ (F-test) และทดสอบความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธี LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรม ของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 138 คน คิดเป็นร้อยละ 58.97 และเพศหญิง จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 41.03 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 97 คน คิดเป็นร้อยละ 41.45 รองลงมาได้แก่ อายุ 20 ปี – 30 ปี, 41-50 ปี และ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 83, 39 และ 15 คน คิดเป็นร้อยละ 35.47, 16.67 และ 6.41 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 97 คน คิดเป็นร้อยละ 41.46 รองลงมาได้แก่ ระดับการศึกษาประถมศึกษา, อนุปริญญา/ปวส. และปริญญาตรี/สูงกว่า จำนวน 71, 48 และ 18 คน คิดเป็นร้อยละ 30.34, 20.51 และ 7.69 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพอาชีพส่วนตัว/ค้าขาย โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 112 คน คิดเป็นร้อยละ 47.86 รองลงมาได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม/รับจ้าง และรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 90 และ 32 คน คิดเป็นร้อยละ 38.46 และ 13.68 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท/เดือน โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 97 คน คิดเป็นร้อยละ 41.45 รองลงมาได้แก่ รายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท/เดือน, ต่ำกว่า 5,000 บาท และ 20,001 บาทขึ้นไป จำนวน 71, 44 และ 22 คน คิดเป็นร้อยละ 30.34, 18.81 และ 9.40 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การบริหารตามหลักพุทธธรรมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต	ระดับการบริหารตามหลักพุทธธรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรับผิดชอบ	3.72	0.45	มาก
2. ด้านความซื่อสัตย์	3.66	0.29	มาก
3. ด้านความมีเหตุผล	3.84	0.29	มาก
4. ด้านความกตัญญูทดแทน	3.82	0.37	มาก
5. ด้านความประหยัด	3.77	0.31	มาก
6. ด้านการรักษาระเบียบวินัย	3.81	0.29	มาก
7. ด้านความเสียสละ	3.76	0.32	มาก
8. ด้านความสามัคคี	3.68	0.32	มาก
9. ด้านความเมตตากรุณา	3.61	0.37	มาก
10. ด้านความยุติธรรม	3.64	0.38	มาก
รวม	3.73	0.16	มาก

ตารางที่ 1 พบว่า การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 10 ด้าน อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความกตัญญูทดแทน และด้านการรักษาระเบียบวินัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความรับผิดชอบ ที่มีเพศต่างกัน

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P-value
ชาย	138	3.65	0.39	2.74**	0.01
หญิง	96	3.81	0.52		
รวม	234	3.73	0.45		

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนเพศชาย และเพศหญิง มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความรับผิดชอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม ที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.31	3	0.10	4.42**	0.01
ภายในกลุ่ม	5.30	230	0.02		
รวม	5.61	233			

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีอายุต่างกัน มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรม โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.17	3	0.06	2.33	0.08
ภายในกลุ่ม	5.44	230	0.02		
รวม	5.61	233			

จากตารางที่ 4 พบว่า ประชาชนชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมที่มีอาชีพต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.03	2	0.01	0.54	0.58
ภายในกลุ่ม	5.58	231	0.02		
รวม	5.61	233			

จากตารางที่ 5 พบว่า ประชาชนชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช ที่มีอาชีพต่างกัน มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรม โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 แสดงผลการเปรียบเทียบการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม ที่มีรายได้ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.97	3	0.32	16.08**	0.00
ภายในกลุ่ม	4.63	230	0.02		
รวม	5.61	233			

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 พบว่า ประชาชนชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช ที่มีรายได้ต่างกัน มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรม โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของ ชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อปัญหาการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. ด้านความรับผิดชอบ ได้แก่ คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม และขาดความร่วมมือต่อการทำกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
2. ด้านความซื่อสัตย์ ได้แก่ ชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึกในเรื่องของความซื่อสัตย์การทำงานบางครั้งยังมีการเรียกร้องค่าตอบแทน และชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความซื่อสัตย์ต่อส่วนรวม
3. ด้านความมีเหตุผล ได้แก่ ประชาชนส่วนใหญ่ยังใช้อารมณ์ในการตัดสินใจปัญหาประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของส่วนรวม และประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความร่วมมือกับชุมชนเท่าที่ควร
4. ด้านความกตัญญูกตเวที ได้แก่ กลุ่มประชาชนที่เป็นวัยรุ่นยังขาดความเคารพผู้ใหญ่ และกลุ่มประชาชนที่เป็นวัยรุ่นยังขาดศีลธรรมในการดำรงชีวิต
5. ด้านความประหยัด ได้แก่ ประชาชนส่วนใหญ่ยังความสำนึกในเรื่องของความประหยัด และประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักในเรื่องของการใช้ชีวิตแบบพอเพียง
6. ด้านการรักษาระเบียบวินัย ได้แก่ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคารพกฎระเบียบของชุมชน ขาดความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองรับผิดชอบ และชุมชนยังไม่มีกฎระเบียบที่แน่นอน
7. ด้านความเสียสละ ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบางส่วนยังขาดความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และชุมชนขาดการส่งเสริมในเรื่องของความเสียสละ
8. ด้านความสามัคคี ได้แก่ ชุมชนยังไม่มีความร่วมมือในการแก้ปัญหาเรื่องต่างๆ มากเท่าที่ควร ความสามัคคีของคนในชุมชนยังมีไม่มากเท่าที่ควร และขาดความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชนในบางเรื่อง
9. ด้านความเมตตากรุณา ได้แก่ ชุมชนมีการส่งเสริมในเรื่องของความเมตตากรุณาไม่มากเท่าที่ควร ความเอื้ออาทรของคนในชุมชนยังมีไม่มากเท่าที่ควร และประชาชนในชุมชนยังขาดจิตสำนึกในเรื่องของความเมตตากรุณา
10. ด้านความยุติธรรม ได้แก่ การบริหารงานภายในชุมชนยังขาดความเป็นกลาง และการแก้ไขปัญหของคนในชุมชนยังมีความยุติธรรม และเป็นกลางไม่มากเท่าที่ควร

แนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของ ชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. ด้านความรับผิดชอบ ได้แก่ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม และจัดกิจกรรมในต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมให้มากขึ้น

2. ด้านความซื่อสัตย์ ได้แก่ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีจิตสำนึกในเรื่องของความซื่อสัตย์ และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและสังคมให้มากขึ้น

3. ด้านความมีเหตุผล ได้แก่ นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเข้ามาช่วยในการยังยั้งอารมณ์ เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างสรรค์ความคิดเห็นของคนในชุมชน และจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประชุม เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น

4. ด้านความกตัญญูกตเวที ได้แก่ จัดการส่งเสริมในเรื่องของความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน และนำหลักธรรมต่าง ๆ มาส่งเสริมคนในชุมชน

5. ด้านความประหยัด ได้แก่ นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักและทราบถึงประโยชน์ของการประหยัด

6. ด้านการรักษาระเบียบวินัย ได้แก่ กำหนดกฎระเบียบของชุมชนให้มีความแน่นอนและใช้ระเบียบ และกฎเกณฑ์ของชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อรักษาระเบียบวินัยของชุมชน

7. ด้านความเสียสละ ได้แก่ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้มากขึ้น และนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการการเสียสละมาส่งเสริมให้ความรู้กับคนในชุมชน

8. ด้านความสามัคคี ได้แก่ จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีความรักความสามัคคีเพิ่มมากขึ้น และให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ให้มากขึ้น

9. ด้านความเมตตากรุณา ได้แก่ นำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเมตตากรุณามาส่งเสริมคนในชุมชนให้เพิ่มมากขึ้น และสนับสนุนและส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

10. ด้านความยุติธรรม ได้แก่ ดำเนินการบริหารงานต่าง ๆ ทั้งในเรื่องส่วนตัวและส่วนรวมด้วยความเป็นกลางและยุติธรรม และเข้าไปแก้ไขปัญหของคนในชุมชนด้วยความยุติธรรม และเป็นกลาง

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 10 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีเหตุผล ด้านความกตัญญูทศเวที ด้านความประหยัด ด้านการรักษาระเบียบวินัย ด้านความเสียสละ ด้านความสามัคคี ด้านความเมตตากรุณา และด้านความยุติธรรม โดยรวมทั้ง 10 ด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนส่วนของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่มีการประยุกต์นำหลักพุทธธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ซึ่งอาจไม่ทั้งหมด แต่ก็นำมาใช้ในบางส่วน ซึ่งทำให้การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมได้ผลตามที่ตั้งใจไว้ เป็นการหนุนเสริมเติมเต็มในการพัฒนาชุมชน โดยที่ยังคงดำเนินตามหลักพุทธธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พอขวัญ รุ่งธรรม (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนท่าวัง แขวงพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนท่าวัง แขวงพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร ในด้านความประหยัด ด้านการรักษาระเบียบวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความเมตตากรุณา และด้านความยุติธรรม โดยรวมทั้ง 5 ด้าน มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนท่าโพธิ์ส่วนใหญ่ใช้เหตุผลเป็นหลักในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทำให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปติวรดา แยมบุญถนอม (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ศึกษาเฉพาะกรณี : ชุมชนธณีคำ แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความตระหนักต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ด้านความมีเหตุผลอยู่ในระดับมาก

ด้านการรักษาระเบียบวินัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนบางกลุ่มยังขาดการรักษาระเบียบวินัยในชุมชน ทำให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านการรักษาระเบียบวินัย อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฎิคม ประเสริฐวงศ์ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธ

ธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านฮ่อม อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านฮ่อม อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านการรักษาระเบียบวินัย มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

1) **ด้านความรับผิดชอบ** การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ชุมชนได้มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความรับผิดชอบโดยรวมดี ประชาชนส่วนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และส่วนรวม ทำให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความรับผิดชอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปติวรดา แยมบุญถนอม (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ศึกษาเฉพาะกรณี : ชุมชนธรรณิคำ แหวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ด้านความรับผิดชอบ ประชาชนมีความตระหนักต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นเรื่อง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อทั้งที่มีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมในระดับสูง ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความรับผิดชอบต่อ ประเด็นเรื่อง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปติวรดา แยมบุญถนอม (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ศึกษาเฉพาะกรณี: ชุมชนธณีคำ แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อ ประชาชนมีความตระหนักต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก

ประเด็นเรื่อง พบว่า มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ของตนเอง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนบางส่วนยังขาดความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ของตนเองอยู่บ้าง แต่ก็เป็นส่วนน้อย ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความรับผิดชอบ ประเด็นเรื่อง มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ของตนเอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ แต่มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปติวรดา แยมบุญถนอม (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ศึกษาเฉพาะกรณี : ชุมชนธณีคำ แขวงโคกแฝด เขตหนอง

จอก กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยใช้หลักพุทธธรรม ด้านความรับผิดชอบ ประชาชนมีความตระหนักต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก

2) ด้านความซื่อสัตย์ การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนได้ตระหนักถึงหลักพุทธธรรมในด้านความซื่อสัตย์ ทั้งความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และส่วนรวม ทำให้การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปติวรดา แยมบุญถนอม (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ศึกษาเฉพาะกรณี : ชุมชนธรรณิคำ แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ด้านความซื่อสัตย์ ประชาชนมีความตระหนักต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นเรื่อง มีความซื่อสัตย์ และมีความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีจิตสำนึกในเรื่องของความซื่อสัตย์ และมีความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่นที่สูง ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความซื่อสัตย์ ประเด็นเรื่อง มีความซื่อสัตย์ และมีความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปติวรดา แยมบุญถนอม (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ศึกษาเฉพาะกรณี : ชุมชนธรรณิคำ แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ด้านความซื่อสัตย์ ประชาชนมีความตระหนักต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก

ประเด็นเรื่อง ช่วยเหลือกิจกรรมภายในชุมชนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส (ไม่เรียกร้อยค่าตอบแทน) พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ต่างมีภาระหน้าที่การงานของตนเอง ทำให้การช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนมีน้อย ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความซื่อสัตย์ ประเด็นเรื่อง ช่วยเหลือกิจกรรมภายในชุมชนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส (ไม่เรียกร้อยค่าตอบแทน) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ แต่มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปติวรดา แยมบุญณอม (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ศึกษาเฉพาะกรณี : ชุมชนธณีคำ แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ด้านความซื่อสัตย์ ประชาชนมีความตระหนักต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก

3) ด้านความมีเหตุผล การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความมีเหตุผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนท่าโพธิ์ ต่างบริหาร และดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล ใช้สติมากกว่าใช้อารมณ์ในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ทำให้การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความมีเหตุผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฎิคม ประเสริฐวงศ์ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านห่อม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านห่อม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านความมีเหตุผล มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นเรื่อง ปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนโดยรวมต่างปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีต่อชุมชน รู้ถึงความสำคัญของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความมีเหตุผล ประเด็นเรื่อง ปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฎิคม ประเสริฐวงศ์ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านห่อม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านห่อม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านความมีเหตุผล มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

ประเด็นเรื่อง พบว่า ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกรงกลัวต่ออำนาจที่ไม่ชอบธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า สังคมไทยยังเป็นสังคมที่ใช้อำนาจในการหาผลประโยชน์เป็นหลัก ทำให้ประชาชนในชุมชนบางส่วนยังเกรงกลัวต่ออำนาจที่ไม่ชอบธรรมอยู่บ้าง ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความมีเหตุผล ประเด็นเรื่องปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกรงกลัวต่ออำนาจที่ไม่ชอบธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ แต่มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฎิคม

ประเสริฐวงศ์ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านฮ่อม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านฮ่อม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านความมีเหตุผล มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

4) ด้านความกตัญญูทเวท การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความกตัญญูทเวท โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การบริหารชุมชนท่าโพธิ์ในเรื่องความกตัญญูทเวท ได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความกตัญญูทเวท ผู้เฒ่ามีความเคารพผู้ใหญ่ ทำให้การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความกตัญญูทเวท โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรวิทย์ จิตตั้งบุญถนอม ได้ศึกษา วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนพญาเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนพญาเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ในด้านความกตัญญูทเวท มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นเรื่อง มีความกตัญญูทเวทต่อผู้มีพระคุณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีจิตสำนึกต่อความกตัญญูทเวทต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งของคนเรา ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความกตัญญูทเวท ประเด็นเรื่อง มีความกตัญญูทเวทต่อผู้มีพระคุณ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรวิทย์ จิตตั้งบุญถนอม (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนพญาเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนพญาเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ในด้านความกตัญญูทเวท มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

ประเด็นเรื่อง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชนในด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนบางกลุ่มเป็นกลุ่มของเยาวชนที่ยังคงยึดติดอยู่กับสังคมและวัฒนธรรมในสมัยใหม่ ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความกตัญญูทเวท ประเด็นเรื่องประพฤตินเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชนในด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ แต่มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรวิทย์ จิตตั้งบุญถนอม (2546) ได้ศึกษาวิจัย

เรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนพญาเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนพญาเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ในด้านความกตัญญูตเวที มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

5) ด้านความประหยัด การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความประหยัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปราย ได้ว่า ชุมชนมีการบริหารและส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้รู้ถึงประโยชน์ของความประหยัด มีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้รู้จักการประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ รู้จักการนำสิ่งของที่เหลือใช้มาใช้ประโยชน์ ทำให้การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความประหยัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พอขวัญ รุ่งธรรม (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนท่าวัง แขวงพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนท่าวัง แขวงพระบรม มหาราชวัง กรุงเทพมหานคร ในด้านความประหยัด มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นเรื่อง มีความพอดี พอเพียงในการใช้ชีวิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ต่างเป็นคนที่ต้องทำมาหากินในลักษณะหาเช้ากินค่ำ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่จำเป็นต้องเรียนรู้ และรับรู้ในเรื่องของความพอดี พอเพียงในการใช้ชีวิต ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความประหยัดประเด็นเรื่อง มีความพอดี พอเพียงในการใช้ชีวิตอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พอขวัญ รุ่งธรรม (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนท่าวัง แขวงพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนท่าวัง แขวงพระบรม มหาราชวัง กรุงเทพมหานคร ในด้านความประหยัด มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

ประเด็นเรื่อง ใช้วัสดุอุปกรณ์ของชุมชน (การประหยัดน้ำ การประหยัดไฟ ฯลฯ) อย่างประหยัด พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนบางกลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มของเด็ก และเยาวชน ยังไม่มีความรู้ในเรื่องของการประหยัดมากเท่าที่ควร โดยเฉพาะวัสดุอุปกรณ์ของส่วนรวม ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความประหยัดประเด็นเรื่อง ใช้วัสดุอุปกรณ์ของชุมชน (การประหยัดน้ำ การประหยัดไฟ ฯลฯ) อย่างประหยัด

มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ แต่มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พอขวัญ รุ่งธรรม (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนท่าวัง แขวงพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนท่าวัง แขวงพระบรม มหาราชวัง กรุงเทพมหานคร ในด้านความประหยัด มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

6) **ด้านการรักษาระเบียบวินัย** การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการรักษาระเบียบวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ชุมชนท่าโพธิ์ได้มีการทำกฎระเบียบเพื่อนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ของชุมชนต่างให้ความเคารพ และรักษากฎระเบียบวินัย ทำให้การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านการรักษาระเบียบวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร ภูโสภา (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการใช้หลักพุทธธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนเก่าพัฒนา แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ผลการใช้หลักพุทธธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนเก่าพัฒนา แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ในด้านการรักษาระเบียบวินัย มีผลการใช้อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นเรื่อง รู้จักการทำงานอย่างมีขั้นตอน และมีความรับผิดชอบทุกขั้นตอนของการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ที่พำนักอยู่ในวัยทำงาน ต่างรู้จักการทำงานอย่างมีขั้นตอน และให้ความรับผิดชอบต่อทุกขั้นตอนของการทำงาน ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านการรักษาระเบียบวินัย ประเด็นเรื่อง รู้จักการทำงานอย่างมีขั้นตอน และมีความรับผิดชอบต่อทุกขั้นตอนของการทำงาน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร ภูโสภา (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการใช้หลักพุทธธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนเก่าพัฒนา แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ผลการใช้หลักพุทธธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนเก่าพัฒนา แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ในด้านการรักษาระเบียบวินัย มีผลการใช้อยู่ในระดับมาก

ประเด็นเรื่อง มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของชุมชน พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนบางกลุ่มในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มของเด็ก และเยาวชนในชุมชน

ยังเป็นกลุ่มที่ยังขาดระเบียบวินัย และไม่รู้จักรื่องของกฎเกณฑ์ต่างๆ มากเท่าที่ควร ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านการรักษาระเบียบวินัย ประเด็นเรื่อง มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ แต่มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร ภูโสภา (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการใช้หลักพุทธธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนเก่าพัฒนา แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ผลการใช้หลักพุทธธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนเก่าพัฒนา แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ในด้านการรักษาระเบียบวินัย มีผลการใช้อยู่ในระดับมาก

7) ด้านความเสียสละ การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความเสียสละ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่ร่วมกันโดยมีความเสียสละ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ทำให้การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความเสียสละ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา หมั่นโสภา (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการชุมชน กรณีศึกษา : ชุมชนทุ่งสองห้อง แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการชุมชนทุ่งสองห้อง แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ในด้านความเสียสละ มีการบูรณาการอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นเรื่อง เสียสละอุทิศตนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนที่เป็นกลุ่มของผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ ต่างรู้จักการเสียสละ และอุทิศตนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอยู่อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความเสียสละ ประเด็นเรื่อง เสียสละอุทิศตนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา หมั่นโสภา (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการชุมชน กรณีศึกษา : ชุมชนทุ่งสองห้อง แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการชุมชนทุ่งสองห้อง แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ในด้านความเสียสละ มีการบูรณาการอยู่ในระดับมาก

ประเด็นเรื่อง พบว่า ชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน จะอยู่ในกลุ่มของประชาชนที่อยู่ในวัยของผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ส่วนกลุ่มของเด็กและเยาวชน ยังขาดจิตสำนึกของการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่ง

กันและกัน ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความเสียสละ ประเด็นเรื่อง ชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ แต่มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา หมั่นโสภา (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนทุ่งสองห้อง แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการชุมชนทุ่งสองห้อง แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ในด้านความเสียสละ มีการบูรณาการอยู่ในระดับมาก

8) ด้านความสามัคคี การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความสามัคคี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปราย ได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของชุมชนท่าโพธิ์ต่างมีความสมัครสมานสามัคคีกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งทำให้การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความสามัคคี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร ภูโสภา (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการใช้หลักพุทธธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนเก่าพัฒนา แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ผลการใช้หลักพุทธธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนเก่าพัฒนา แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ในด้านความสามัคคี มีผลการใช้อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นเรื่อง สมาชิกในชุมชนมีค่านิยมไม่เอารัดเอาเปรียบ รู้จักยอมรับเหตุผลซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มของวัยทำงาน มีค่านิยมไม่เอารัดเอาเปรียบ รู้จักยอมรับเหตุผลซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความสามัคคี ประเด็นเรื่อง สมาชิกในชุมชนมีค่านิยมไม่เอารัดเอาเปรียบ รู้จักยอมรับเหตุผลซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร ภูโสภา (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการใช้หลักพุทธธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนเก่าพัฒนา แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ผลการใช้หลักพุทธธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนเก่าพัฒนา แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ในด้านความสามัคคี มีผลการใช้อยู่ในระดับมาก

ประเด็นเรื่อง สนใจและให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน ส่วน

ใหญ่จะเป็นประชาชนที่อยู่ในวัยทำงาน หรือผู้สูงอายุ แต่ในกลุ่มของเด็ก และเยาวชนยังไม่ได้มีการให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความสามัคคี ประเด็นเรื่อง สนใจและให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ แต่มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร ภูโสภา (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการใช้หลักพุทธธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนเก่าพัฒนา แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ผลการใช้หลักพุทธธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนเก่าพัฒนา แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ในด้านความสามัคคี มีผลการใช้อยู่ในระดับมาก

9) ด้านความเมตตากรุณา การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความเมตตากรุณา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปราย ได้ว่า การบริหาร และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท่าโพธิ์มีความเมตตากรุณา เป็นไปในระดับที่ดี ประชาชนส่วนใหญ่มีจิตสำนึกในเรื่องของความเมตตากรุณา ซึ่งทำให้การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความเมตตากรุณาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฎิคม ประเสริฐวงศ์ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านห่อม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านห่อม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านความเมตตากรุณา มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นเรื่อง มีการแบ่งปันในการอยู่ร่วมกัน อย่างเอื้ออาทร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า สมาชิกของชุมชนส่วนใหญ่ต่างอยู่ร่วมกัน โดยยึดหลักการแบ่งปัน การให้ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความเมตตากรุณา ประเด็นเรื่อง มีการแบ่งปัน ในการอยู่ร่วมกัน อย่างเอื้ออาทร อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฎิคม ประเสริฐวงศ์ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านห่อม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านห่อม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านความเมตตากรุณา มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

ประเด็นเรื่อง สมาชิกในชุมชนมีเมตตากรุณาญาติ และอุเบกขาต่อกัน พบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า กลุ่มของเด็กและเยาวชนจะเป็นกลุ่มที่ยังขาดจิตสำนึกในเรื่องของการมีความเมตตากรุณาญาติ และอุเบกขา ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความเมตตากรุณา ประเด็นเรื่อง สมาชิกในชุมชนมีเมตตากรุณาญาติ และอุเบกขาต่อกัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ แต่มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิคม ประเสริฐวงศ์ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านอ้อม อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านอ้อม อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านความเมตตากรุณา มีการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

10) ด้านความยุติธรรม การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความยุติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของชุมชนท่าโพธิ์ต่างมีความยุติธรรมเป็นที่ตั้ง ใช้หลักความยุติธรรมในการตัดสินปัญหาต่าง ๆ ทำให้การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความยุติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา หมั่นโสภะ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการชุมชน กรณีศึกษา : ชุมชนทุ่งสองห้อง แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการชุมชนทุ่งสองห้อง แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ในด้านความยุติธรรม มีการบูรณาการอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นเรื่อง มีการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนด้วยความยุติธรรม และเป็นกลาง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีจิตสำนึกในเรื่องของความยุติธรรม และให้ความเป็นกลางในการทำกิจกรรมภายในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความยุติธรรม ประเด็นเรื่อง มีการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนด้วยความยุติธรรม และเป็นกลาง อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา หมั่นโสภะ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการชุมชน กรณีศึกษา : ชุมชนทุ่งสองห้อง แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการชุมชนทุ่งสองห้อง แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ในด้านความยุติธรรม มีการบูรณาการอยู่ในระดับมาก

ประเด็นเรื่อง แก้ไขปัญหาความขัดแย้งของคนชุมชนด้วยความยุติธรรมและเป็นกลาง พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า สมาชิกในชุมชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มของเด็กและเยาวชน ยังเป็นกลุ่มที่มีจิตสำนึกในเรื่องของความยุติธรรม และให้ความกลางน้อย ส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมด้านความยุติธรรม ประเด็นเรื่อง แก้ไขปัญหาความขัดแย้งของคนชุมชนด้วยความยุติธรรมและเป็นกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ แต่มีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา หมั่นโสภา (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการชุมชนกรณีศึกษา : ชุมชนทุ่งสองห้อง แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการชุมชนทุ่งสองห้อง แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ในด้านความยุติธรรม มีการบูรณาการอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่างกัน ดังนี้

1) สมมติฐานที่ 1 ประชาชนชุมชนท่าโพธิ์ที่มีเพศต่างกันมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมแตกต่างกัน พบว่า การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 10 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความประหยัด ด้านการรักษาระเบียบวินัย ด้านความสามัคคี และด้านความยุติธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านความเมตตากรุณา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่า ประชากรในชุมชนทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการให้มีการบริหารจัดการชุมชนโดยใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนช่วยในการบริหารจัดการชุมชน จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นไปในทิศทางที่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบการบริหารตามหลักพุทธธรรมของชุมชนจึงแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปติวรดา แยมบุญถนอม (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ศึกษาเฉพาะกรณี: ชุมชนธณีคำ แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนที่มีเพศ ที่ต่างกันมีความตระหนักต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีเหตุผล ด้านความกตัญญูกตเวทีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) สมมติฐานที่ 2 ประชาชนชุมชนท่าโพธิ์ที่มีอายุต่างกันมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมแตกต่างกัน พบว่า ประชาชนชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีอายุต่างกัน มีการบริหารตามหลักพุทธธรรม โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมีเหตุผล และด้านความยุติธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีข้อสังเกตดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ 41-50 ปี มีการบริหารตามหลักพุทธธรรมด้านความมีเหตุผล และด้านความยุติธรรมสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะว่าบุคคลที่มีอายุ 41-50 ปี เป็นวัยที่มีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นในการทำงานสูง ดังนั้นเปรียบเทียบความแตกต่างจึงมีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปติวรดา แยมบุญถนอม (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ศึกษาเฉพาะกรณี : ชุมชนธณีคำ แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบการตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม พบว่า ประชาชนในชุมชนที่มีอายุ ที่ต่างกันมีความตระหนักต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีเหตุผล ด้านความกตัญญูทุกเวทีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3) สมมติฐานที่ 3 ประชาชนชุมชนท่าโพธิ์ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมแตกต่างกัน พบว่า ประชาชนชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการบริหารตามหลักพุทธธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบ ด้านความประหยัด และด้านความเสียสละ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านความมีเหตุผล ด้านความกตัญญูทุกเวที ด้านความสามัคคี และด้านความเมตตากรุณา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่าประชาชนที่มีการศึกษาที่สูง ย่อมมีแนวคิดมีความคาดหวังที่แตกต่างจากประชาชนที่ได้รับการศึกษาน้อย ทำให้ความคิดในเรื่องของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารชุมชนจึงแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฎิคม ประเสริฐวงศ์ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านฮ่อม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนที่มีการศึกษาต่างกัน

มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในด้านความมีเหตุผล ด้านการรักษา ระเบียบวินัย ด้านความสามัคคี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4) สมมติฐานที่ 4 ประชาชนชุมชนท่าโพธิ์ที่มีอาชีพต่างกันมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมแตกต่างกัน พบว่า ประชาชนชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช ที่มีอาชีพต่างกัน มีการบริหารตามหลักพุทธธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่า ประชาชนในชุมชนท่าโพธิ์ส่วนใหญ่มีอาชีพส่วนตัว และค้าขาย ทำให้ชีวิตประจำวันส่วนใหญ่จะ อยู่ในชุมชน ได้รับรู้เรื่องราวต่างๆ ของชุมชนทุกวัน และมีส่วนร่วมในชุมชนมาก ทำให้ความคิด ในเรื่องของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารชุมชนจึงไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ วัชรวิทย์ จิตตั้งบุญถนอม (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่ มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนพญาเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย จากการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ พัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมไม่แตกต่างกัน

5) สมมติฐานที่ 5 ประชาชนชุมชนท่าโพธิ์ที่มีรายได้ต่างกันมีการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมแตกต่างกัน พบว่า ประชาชนชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช ที่มีรายได้ต่างกัน มีการบริหารตามหลักพุทธธรรม โดยรวมแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่า รายได้ ย่อมเป็นตัวกำหนด ตัวบ่งชี้ถึงสภาพต่าง ๆ ทำให้ประชาชนมีความคิด ความรู้สึกที่แตกต่างกัน ออกไป ผู้ที่มีรายได้น้อยย่อมต้องพยายามทำงานเพื่อหารายได้เข้ามาจุนเจือครอบครัว ส่วนผู้ที่มี รายได้สูงก็ไม่จำเป็นต้องทำงานหารายได้เข้ามาจุนเจือครอบครัวมากนัก ทำให้มีเวลาที่จะทำ อย่างอื่นได้อีกมากมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฎิคม ประเสริฐวงศ์ (2546) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ ชุมชนบ้านฮ่อม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนที่มีรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในด้านความมีเหตุผล ด้านการ รักษา ระเบียบวินัย ด้านความสามัคคี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 10 ด้าน อยู่ในระดับมาก ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาวិจัยพบว่า การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 10 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีเหตุผล ด้านความกตัญญูทเวที ด้านความประหยัด ด้านการรักษาระเบียบวินัย ด้านความเสียสละ ด้านความสามัคคี ด้านความเมตตากรุณา และด้านความยุติธรรม อยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ด้านความรับผิดชอบ โดยรวม มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้ ความรับผิดชอบเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยเฉพาะในการทำงานทั้งงานส่วนตัวและงานส่วนรวม ดังนั้นประชาชนในชุมชนจึงควรมีจิตสำนึกในเรื่องของความรับผิดชอบต่อให้มาก ซึ่งถ้าแต่ละคนมีจิตสำนึกในเรื่องความรับผิดชอบต่อมากแล้วจะทำให้งานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จได้

ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้ ความซื่อสัตย์ถือได้ว่าเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน ประชาชนในชุมชนท่าโพธิ์ส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์ ดังนั้นจึงควรรักษาและดำรงไว้เพื่อทำให้ชีวิตมีความสุข

ด้านความมีเหตุผล โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้ การมีเหตุผลที่ดี หมายถึงการใช้สติในการวิเคราะห์แก้ปัญหาต่าง ๆ ดังนั้นการใช้สติในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ย่อมแสดงให้เห็นถึงความมีเหตุผล

ด้านความกตัญญูทเวที โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้ ประชาชนในชุมชนท่าโพธิ์ส่วนใหญ่มีความกตัญญูทเวที ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ผู้น้อยเคารพและให้เกียรติผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีและควรสนับสนุนตลอดไป

ด้านความประหยัด โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้ ชุมชนควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้ถึงประโยชน์ของความประหยัด โดยเฉพาะส่งเสริมให้แต่ละครอบครัวรู้จักประหยัดอดออม เพื่อเป็นพื้นฐานในการช่วยให้ชุมชนส่วนรวมมีรู้จักคำว่าประหยัดเพิ่มมากขึ้น

ด้านการรักษาระเบียบวินัย โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้ ส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เคารพกฎระเบียบต่าง ๆ ของชุมชนให้เพิ่มมากขึ้น

ด้านความเสียสละ โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักกับคำว่าเสียสละ ทั้งการเสียสละในเรื่องส่วนตัว และส่วนรวมให้เพิ่มมากขึ้น

ด้านความสามัคคี โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้ ความสามัคคีของคนในชุมชนเป็นเรื่องที่ดี ดังนั้น จึงควรสนับสนุนและส่งเสริมในเรื่องของความสามัคคีให้กับคนในชุมชน

ด้านความเมตตากรุณา โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้ ความเมตตากรุณาเป็นคุณธรรมที่ควรส่งเสริม และสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนต่อไป โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่ เพื่อให้เป็นแบบอย่างของเยาวชนในชุมชนต่อไป

ด้านความยุติธรรม โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้ สร้างและส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้มีจิตสำนึกในเรื่องของความยุติธรรมมากขึ้น โดยการสร้างแบบอย่างที่ดีให้ประชาชนส่วนรวมได้เห็น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนท่าโพธิ์ ตำบลท่าวัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรมของชุมชนอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของชุมชนที่มีต่อการบริหารชุมชนตามหลักพุทธธรรม เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาชุมชนต่อไป
3. ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพควบคู่ไปกับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยทำการจัดเก็บรวบรวมหลากหลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาชุมชน. กระทรวงมหาดไทย. (มปป.) แนวทางใหม่เพื่อการพัฒนาชนบท ขบวนการพัฒนาโดยประชาชน. กรุงเทพมหานคร: ห.ส.น. ไทยอนุเคราะห์ไทย.

กาญจนา แก้วเทพ. (2538). การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอเล็กแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.

- โหมสิต ปั่นเปี่ยมรัชฎ์. (2526). แนวคิดและหลักการบริหารโครงการพัฒนา. เอกสารการสอนรายวิชาการบริหารงานพัฒนาชนบท หน่วยที่ 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2540). การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา. เอกสารประกอบการเรียนภาควิชาการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- ชยันต์ วรรณะภุติ. (2536). ทิศทางการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้: แนวทางการวิจัยด้านเครือข่ายการเรียนรู้. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัย ศุภวงศ์. (2542). องค์การบริหารส่วนตำบลในแนวทางประชาคมตำบล. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- จิตยา สุวรรณภู. (2522). “ชุมชนชนบทไทย”. ใน การบริหารงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ทวีศักดิ์ นพเกษตร. (2542). วิกฤตสังคมไทย 2510 กับบทบาทวิทยาการกระบวนการเล่มที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน.
- ธวัช มกรพงศ์. (2542). แนวทางการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรยุทธ บุญมี และอเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2542). ประชาสังคมในมุมมองตะวันตก อ่านและสอนที่จอห์นส์ ฮอปกินส์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.
- ปฎิคม ประเสริฐวงศ์. (2546). “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านฮ่อม อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่”. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ปติวรดา แยมบุญถนอม. (2549). “การตระหนักของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม ศึกษาเฉพาะกรณี: ชุมชนธณีคำ แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร”. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

- ประเวศ วะสี. (2540). ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน ศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ประสิทธิ์ ดำรงชัย และคณะ. (2528). รายงานผลการวิจัยเรื่องปัญหา และการปรับปรุงการบริหารงานบุคคลในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร, จิตติ มงคลชัยอรัญญา และโกวิทย์ พวงงาม. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ.
- ปิ่น มุทุกันต์. (2518). คำบรรยายพุทธศาสตร์ ภาคที่ 1. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2528). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พอขวัญ รุ่งธรรม. (2551). “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนท่าวัง แขวงพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร”. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. (2525). การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการชุมชน. กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล๊อค.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารพิมพ์.
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2535). พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- วรรณ เล่าสุวรรณ. (2533). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- วลัยพร ภูโสภา. (2550). “ผลการใช้หลักพุทธธรรมที่มีต่อการบริหารจัดการชุมชนเก่าพัฒนาแขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร”. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- วัชรวิทย์ จิตตั้งบุญถนอม. (2546). “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในพื้นที่ชุมชนพญาเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วิจิตร สังข์ประพันธ์. (2534). พุทธศาสน์. ภูเก็ต: วิทยาครูภูเก็ต.

- ส่งศรี ชมวงศ์. (2550). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัย
มหาสารคามวิทยาเขต.
- สนธยา พลศรี. (2533). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2525). การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนา
พานิช.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา หมั่นโสภะ. (2551). “การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการชุมชน
กรณีศึกษา: ชุมชนทุ่งสองห้อง แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร”. ใน
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- สุจิตรา รณีน. (2538). ศาสนาเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก
จำกัด.
- อมรา พงศาพิชญ์ และธีรยุทธ บุญมี. (2529). การประชุมสมัชชาวิชาการ ประจำปี 2529.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อริยา เสวตามร์. (2542). นักพัฒนากับบทบาทในการสร้างความหมายใหม่ของชุมชน. ใน
เศรษฐศาสตร์การเมือง เอ็นจีโอ 2000. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Blaker Brownell. Management Practices for the Health Professional. 4th ed.
Norwalk, Connecticut: Appleton & Lange, 1990.
- Dennis E. Poplin. Communities: a survey of theories and methods of research.
New York: Macmillan Publishing, 1979.
- Dunham, Arthur J. The Relationship of Organizational Culture Gap and Job
Satisfaction Among Nurse (Culture Gaps). Florida: The Florida State
University, 1990.
- Hirsch, P. Development Dilemmas in Rural Thailand. New York: Oxford
University Press, 1993.

Rheingold, H. The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier.

Massachusetts: A William Patrick Book, 1998.

Schuler, Randall S. Managing Human Resources. 6th ed. Cincinnati. Ohio: ITP

Company. 1996.

Stevenson, Robert Louis. Kidnapped. London: Puffin Classics, 1994.

W. Lofauist. Strategic Management of Health Care Organization. Boston: PWS –

KENT Publishing Company, 1983.

การประยุกต์ใช้ความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดของนิติบุคคลในความเสียหายอันเกิดจากการก่อมลพิษสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย*

THE IMPLEMENTATION OF STRICT LIABILITY OF LEGAL ENTITIES IN ENVIRONMENTAL DAMAGE CAUSED BY POLLUTION IN THAILAND

เฉลียว นครจันทร์

Chaliew Nakornjuntra

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: Chaliew.na@western.ac.th

วันที่รับบทความ : 26 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 30 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 2 เมษายน 2568

Received 26 March 2025; Revised 30 March 2025; Accepted 2 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดกับนิติบุคคลที่ก่อมลพิษ 2. วิเคราะห์ผลกระทบของการก่อมลพิษที่เกิดจากนิติบุคคล 3. เสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลเชิงลึก โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. มีความเหมาะสมที่จะนำหลักการความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดมาบังคับใช้กับนิติบุคคลให้ต้องรับผิดชอบต่อการก่อมลพิษโดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความประมาทหรือเจตนา โดยหลักการความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดสามารถนำมาใช้กับกรณีการก่อมลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องพิสูจน์ความประมาทหรือเจตนา ซึ่งเป็นการช่วยให้การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพ

Citation:

* เฉลียว นครจันทร์. (2568). การประยุกต์ใช้ความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดของนิติบุคคลในความเสียหายอันเกิดจากการก่อมลพิษสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 823-836.

Chaliew Nakornjuntra. (2025). The Implementation Of Strict Liability Of Legal Entities In Environmental Damage Caused By Pollution In Thailand. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 823-836.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ความรวดเร็วและมีความยุติธรรมมากขึ้น แม้ในปัจจุบันการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในด้านกระบวนการดำเนินคดีและความพร้อมของกลไกการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

2. ในปัจจุบันการก่อมลพิษที่เพิ่มมากขึ้นยังคงจากกิจกรรมทางอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน และกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ ความรับผิดชอบที่ยืดหลักการกฎหมายทั่วไปที่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายจากมลพิษมาจากผู้ก่อมลพิษโดยตรงซึ่งการภาระที่ยากในการพิสูจน์ จึงควรพัฒนากฎหมายเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

3. ควรพัฒนากฎหมายเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย โดยใช้หลักการความรับผิดชอบทางแพ่งโดยเคร่งครัดสามารถนำมาใช้กับกรณีการก่อมลพิษ โดยไม่ต้องพิสูจน์ความประมาทหรือเจตนา ซึ่งเป็นการช่วยให้การดำเนินคดีมีความรวดเร็วและมีความยุติธรรมมากขึ้น รวมถึงการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมและแก้ไขปัญหาการก่อมลพิษที่เกิดจากนิติบุคคลในอนาคต

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบทางแพ่งโดยเคร่งครัด, นิติบุคคล, ความเสียหาย, มลพิษสิ่งแวดล้อม, ประเทศไทย

Abstract

This research aims to study the application of strict civil liability to legal entities responsible for pollution, analyze the impacts of pollution caused by such entities, and propose suitable legal development guidelines for Thailand. The study adopts a qualitative research approach, gathering in-depth information through document analysis and interviews with seven key informants. The data were analyzed using descriptive content analysis.

The research findings reveal that:

1. The applying the principle of strict civil liability to legal entities responsible for pollution is appropriate, as it eliminates the need to prove negligence or intent. This approach can be effectively used in pollution cases, ensuring faster and fairer legal proceedings. However, the enforcement of such

laws in Thailand currently faces several challenges, including limitations in legal procedures and enforcement mechanisms. Addressing these limitations is essential to achieving more effective environmental protection.

2. The research also highlights that industrial activities are a significant source of increasing pollution, leading to severe environmental and public health impacts. Existing liability laws are based on general legal principles, which require direct evidence linking pollution damages to the polluter. This evidentiary burden creates challenges in seeking justice and emphasizes the need for legal reforms tailored to Thailand's specific context.

3. Finally, the study recommends the development of laws that integrate the principle of strict civil liability for pollution cases. This would expedite legal proceedings and enhance fairness by removing the need to prove negligence or intent. Additionally, collaboration among relevant agencies in law enforcement is necessary to improve the efficiency of pollution control and address issues caused by legal entities in the future.

Keywords: Strict Liability, Legal Entities, Environmental Damage, Pollution, Thailand

บทนำ

ในปัจจุบันการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทยพึ่งพาการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมอย่างมาก กิจกรรมทางอุตสาหกรรมทั้งการผลิต การก่อสร้าง และการขนส่ง เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามผลกระทบที่ตามมาคือการเพิ่มขึ้นของปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม ทั้งในรูปของมลพิษทางอากาศ น้ำ และดิน สารพิษและของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมต่าง ๆ มักถูกปล่อยออกมาโดยไม่ผ่านการจัดการที่เหมาะสม ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง รวมถึงการลดคุณภาพชีวิตในพื้นที่ที่ประสบปัญหามลพิษเหล่านี้

การก่อมลพิษจากนิติบุคคลหรือบริษัทในภาคอุตสาหกรรมไม่ได้จำกัดอยู่แค่การปล่อยของเสีย แต่ยังรวมถึงการลักลอบปล่อยสารพิษและขยะอันตรายอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งนอกจาก

จะทำให้เกิดความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมโดยตรงแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสุขภาพของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง โรงงานที่ไม่มีระบบจัดการขยะและมลพิษอย่างมีประสิทธิภาพมักเป็นแหล่งกำเนิดของมลพิษที่ก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาว เช่น การปนเปื้อนของแหล่งน้ำดื่มหรือการปล่อยก๊าซที่เป็นอันตรายต่อระบบทางเดินหายใจของมนุษย์ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเสียหายที่เกิดจากการก่อกมลพิษซึ่งเป็นผลพวงจากการดำเนินกิจกรรมทางอุตสาหกรรม

ด้วยผลกระทบที่รุนแรงจากมลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากนิติบุคคล จากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2566 ที่มามลพิษยังคงเป็นภาคอุตสาหกรรมที่มีการนำเข้าสู่ระบบการจัดการ 19.82 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2567) ทำให้เกิดความจำเป็นอย่างยิ่งในการควบคุมและบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด เพื่อลดปัญหาการก่อกมลพิษ การที่กฎหมายสิ่งแวดล้อมยังไม่เข้มแข็งพอหรือขาดการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด เป็นสาเหตุที่ทำให้หลายบริษัทละเมิดกฎหมายและยังคงก่อกมลพิษโดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ต่อเนื่องทำให้การควบคุมมลพิษเป็นไปอย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ การเร่งรัดบังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะในด้านความรับผิดทางแพ่งจึงเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการปัญหานี้ หนึ่งในแนวทางที่สามารถใช้แก้ไขปัญหานี้ได้ คือ การนำหลักความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ในการบังคับให้นิติบุคคลรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากการก่อกมลพิษ แนวคิดของความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัด คือการกำหนดให้นิติบุคคลที่เป็นผู้ก่อกมลพิษต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยไม่ต้องพิจารณาว่ามีการกระทำโดยเจตนาหรือไม่ การใช้หลักนี้จะช่วยสร้างแรงกดดันให้กับบริษัทและโรงงานในการปรับปรุงระบบจัดการมลพิษ เนื่องจากพวกเขาต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

บทบาทของความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดจึงมีความสำคัญในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย เพราะมันสามารถกระตุ้นให้ผู้ประกอบการนิติบุคคลให้ความสำคัญกับการป้องกันมลพิษและการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การบังคับใช้กฎหมายภายใต้หลักความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดจะช่วยให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการก่อกมลพิษ ทั้งนี้ยังสามารถเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีในการดำเนินธุรกิจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดกับนิติบุคคลที่ก่อมลพิษ
2. วิเคราะห์ผลกระทบของการก่อกมลพิษที่เกิดจากนิติบุคคล
3. เสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. การประยุกต์ใช้ความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัด (Strict Liability) จะช่วยให้นิติบุคคลมีความระมัดระวังในการจัดการมลพิษมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะลดการปล่อยของเสียและสารพิษลงอย่างมีนัยสำคัญ
2. การก่อกมลพิษที่เกิดจากนิติบุคคลมีผลกระทบในวงกว้างต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่ใกล้เคียงกับสถานประกอบการของนิติบุคคลเหล่านั้น
3. การพัฒนากฎหมายที่นำหลักความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดมาใช้กับนิติบุคคลในประเทศไทย จะช่วยปรับปรุงมาตรการควบคุมการก่อกมลพิษ และทำให้การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม

การก่อกมลพิษสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นตามการขยายตัวของอุตสาหกรรมในประเทศไทย ซึ่งนิติบุคคลเป็นหนึ่งในผู้ก่อมลพิษหลัก โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการจัดการขยะสารพิษ การกำหนดความรับผิดทางแพ่ง (Civil Liability) เป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการควบคุมและลงโทษผู้ก่อมลพิษ ในการนี้ หลักความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ถูกนำมาพิจารณาเป็นมาตรการสำคัญที่ช่วยในการรับมือกับปัญหาดังกล่าว

ความหมายและความสำคัญของความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัด ความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัด (Strict Liability) หมายถึง การที่นิติบุคคลหรือบุคคลหนึ่งต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนโดยไม่ต้องพิสูจน์ความประมาทหรือเจตนาในการก่อความเสียหาย หลักการนี้เป็นที่ยอมรับในกฎหมายสิ่งแวดล้อมหลายประเทศ เช่น ในสหรัฐอเมริกาและยุโรป (Goldberg & Zipursky, 2016) เนื่องจากความเสี่ยงของการก่อ

มลพิษมีผลกระทบที่รุนแรงและกว้างขวาง การใช้หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดทำให้นิติบุคคลต้องมีความระมัดระวังในการดำเนินกิจกรรมของตน และหากเกิดความเสียหายจะต้องรับผิดชอบทันทีโดยไม่สามารถปฏิเสธความรับผิดชอบได้

ความรับผิดทางแพ่งในประเทศไทย ประเทศไทยมีกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่กำหนดความรับผิดของผู้ก่อมลพิษไว้อย่างชัดเจน เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดให้ผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน (นันท์ชนก ลีสุธรรมกุล, 2563) อย่างไรก็ตามการประยุกต์ใช้หลักความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดในประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดอยู่ เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มงวดเพียงพอและกระบวนการพิจารณาคดีที่ซับซ้อน (วรรัตน์ พิทักษ์ปรกรณ์, 2562)

การใช้หลักความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดกับนิติบุคคลการใช้หลักความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดช่วยให้กระบวนการฟ้องร้องคดีสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ก่อมลพิษมีเจตนา หรือประมาท การประยุกต์ใช้หลักการนี้จะทำให้นิติบุคคลมีแรงจูงใจในการป้องกันความเสียหายจากมลพิษมากขึ้น เนื่องจากการรับผิดชอบต่อกรณีที่เกิดมลพิษจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ การศึกษาของ Dent (1991) แสดงให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดสามารถลดอัตราการก่อมลพิษได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในประเทศที่มีกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวด

ข้อจำกัดของการบังคับใช้ในประเทศไทย แม้ว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยจะมีการกำหนดมาตรการทางแพ่งในการบังคับให้นิติบุคคลรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากมลพิษ แต่การบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติมักประสบปัญหาหลายประการ หนึ่งในปัญหาหลักคือ การที่ผู้ฟ้องร้องคดีต้องเผชิญกับอุปสรรคในเรื่องของการเข้าถึงข้อมูลและการดำเนินการทางกฎหมายที่มีความซับซ้อนและค่าใช้จ่ายสูง (สุภคินี จันทน์โหม, 2555) นอกจากนี้ การขาดแคลนทรัพยากรในการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายจากภาครัฐยังเป็นปัจจัยที่ทำให้การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยไม่เป็นผลเท่าที่ควร

แนวทางการพัฒนากฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยเพื่อให้การประยุกต์ใช้หลักความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัดมีประสิทธิภาพมากขึ้นในประเทศไทย จำเป็นต้องมีการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มงวดมากขึ้น การเพิ่มมาตรการควบคุมการก่อมลพิษ การให้ความรู้และสนับสนุนทางกฎหมายแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงการปรับปรุงกระบวนการฟ้องร้องให้มีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น

จะช่วยส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลจริงและทำให้นิติบุคคลมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น (Hylton, 2008)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลที่มีลักษณะเชิงอธิบายและเชิงวิเคราะห์ เพื่อตรวจสอบและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ความรับผิดชอบทางแพ่งโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ในกรณีที่นิติบุคคลก่อให้เกิดความเสียหายจากมลพิษ โดยกระบวนการศึกษาจะประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เช่น วรรณกรรมทางวิชาการ กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการศึกษากฎการศึกษา ของประเทศต่าง ๆ ที่มีการบังคับใช้หลักความรับผิดชอบทางแพ่งโดยเคร่งครัดในการจัดการกับปัญหามลพิษนอกจากนี้

โดยกลุ่มประชากรเป้าหมายคือผู้บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมคือกรมควบคุมมลพิษ กรมโรงงานอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมจังหวัด กลุ่มตัวอย่างคือเจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมาย กรมควบคุมมลพิษจำนวน 3 คน นิติกร กรมโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 2 คน และนักวิจัยที่เคยทำการศึกษเกี่ยวกับความรับผิดชอบของนิติบุคคลที่ก่อมลพิษ จำนวน 2 คน ในหน่วยงานดังกล่าวใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและสิ่งแวดล้อม ทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย และนักวิจัยที่เคยทำการศึกษเกี่ยวกับความรับผิดชอบของนิติบุคคลที่ก่อมลพิษ เพื่อรวบรวมมุมมองเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นการบังคับใช้กฎหมายในประเทศนี้

การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จะใช้สองวิธีหลัก คือ 1. ข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมาย ข้อบังคับ และคำพิพากษาในคดีสิ่งแวดล้อมจะมีการรวบรวมเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อมลพิษโดยนิติบุคคล ซึ่งรวมถึงกฎหมายสิ่งแวดล้อม ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางแพ่ง ตลอดจนคำพิพากษาศาลในคดีที่นิติบุคคลถูกฟ้องร้องเนื่องจากการก่อมลพิษ นอกจากนี้จะศึกษาแนวทางการบังคับใช้กฎหมายในประเทศต่างๆ ที่มีการใช้หลักความรับผิดชอบทางแพ่งโดยเคร่งครัดในการควบคุมมลพิษ เพื่อเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายในประเทศไทย การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมและกฎหมาย 2. การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อม ทั้งในส่วนของนักวิชาการ

ผู้ปฏิบัติงานในภาครัฐและเอกชน เพื่อรับฟังความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกฎหมายที่ใช้ในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้ รวมถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้จะดำเนินการในลักษณะเชิงคุณภาพเปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด กับการบังคับใช้กฎหมายในสภาพความเป็นจริง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญจากข้อมูลที่ได้ใช้ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายผลการศึกษาโดยเชื่อมโยงข้อมูลเชิงบริบท และจะมีการเปรียบเทียบระบบกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีการใช้หลักความรับผิดชอบทางแพ่งโดยเคร่งครัดในการจัดการกับมลพิษกับระบบกฎหมายในประเทศไทย การศึกษาจะมุ่งเน้นไปที่ความแตกต่างในแง่ของการบังคับใช้กฎหมาย การกำหนดบทลงโทษ และมาตรการควบคุมมลพิษ เพื่อหาความเป็นไปได้ในการปรับใช้แนวทางเหล่านั้นกับประเทศไทย การวิเคราะห์ทั้งหมดนี้จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพในการควบคุมมลพิษและสามารถบังคับใช้ได้อย่างเข้มงวด

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลทางกฎหมาย วรรณกรรม และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. แนวทางการประยุกต์ใช้ความรับผิดชอบทางแพ่งโดยเคร่งครัดกับนิติบุคคลที่ก่อมลพิษ ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักความรับผิดชอบทางแพ่งโดยเคร่งครัดในประเทศไทยยังมีความจำกัดในทางปฏิบัติ เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายยังไม่ครอบคลุมทุกกรณี และมีช่องว่างทางกฎหมายที่อาจทำให้นิติบุคคลบางแห่งหลีกเลี่ยงความรับผิดได้ โดยเฉพาะกรณีที่เป็นการกระทำโดยไม่เจตนา หรือมีการยกเว้นความรับผิดในกรณีบางประเภท อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่สามารถนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาใช้ได้ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มาตรา 96

ลักษณะทางกฎหมายของ มาตรา 96 นี้จึงถือว่าเป็นบทบัญญัติความรับผิดชอบทางแพ่งโดยเคร่งครัดหรือโดยเด็ดขาดกล่าวคือเป็นความรับผิดชอบทางแพ่งที่แม้จำเลยไม่มีเจตนาหรือไม่ประมาทจำเลยก็ยังคงต้องรับผิดชอบทางแพ่งหรือที่เรียกว่า liability without fault ประเทศไทยได้รับเอาทฤษฎีความรับผิดชอบทางแพ่งโดยเคร่งครัด(โดยเด็ดขาด)นี้มาจากกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเรียกว่ารัฐบัญญัติว่าด้วยการตอบสนอง การชดเชย การทดแทน และความรับผิดชอบ

ผิติดันเกิดจากการกอมลพิษสิ่งแวดลอมอย่างครอบคลุมและกว้างขวาง(The Comprehensive Environmental Response, Compensation and Liability Act - CERCLA)

แตอย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับจากกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเรียกว้ารัฐบัญญัติว่าด้วยการตอบสนอง การชดเชย การทดแทน และความรับผิดชอบผิติดันเกิดจากการกอมลพิษสิ่งแวดลอมอย่างครอบคลุมและกว้างขวางของสหรัฐอเมริกาแล้ว ก็ยังถือว้า บทบัญญัติมาตรา 96 แห่งพรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดลอมแห่งชาติ 2535 ยังมีข้อบกพร่องดังนี้คือการบังคับใช้ยังต้องการการพัฒนาทางกระบวนการเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การศึกษายังพบว่าผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นด้วยว้าควรมีการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบตอมลพิษที่เกิดขึ้นอย่างเข้มงวด โดยแนะนำให้มีการแก้ไขกฎหมายที่ครอบคลุมถึงกิจกรรมอุตสาหกรรมทุกประเภท และการบังคับใช้มาตรการความรับผิดชอบทางแพ่งที่ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงการกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงและการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง

2. ผลกระทบของการกอมลพิษที่เกิดขึ้นจากนิติบุคคลจากการวิเคราะห์กรณีศึกษาและเอกสารทางกฎหมายพบว่า การกอมลพิษจากนิติบุคคลก่อให้เกิดผลกระทบที่หลากหลายทั้งทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ กรณีศึกษาหลายกรณีในประเทศไทย เช่น การรั่วไหลของสารเคมีและการปล่อยน้ำเสียจากโรงงาน พบว้า มีผลกระทบโดยตรงต่อชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะมลพิษทางน้ำและอากาศที่สร้างความเสียหายต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการสัมภาษณ์ระบุว่า การควบคุมและลงโทษนิติบุคคลที่กอมลพิษยังไม่เข้มงวดเพียงพอ แม้ว้าจะมีการฟ้องร้องและคำพิพากษาที่เป็นผล แต่กระบวนการฟ้องร้องและการรับผิดชอบใช้เวลานาน และบางกรณีไม่ได้รับการเยียวยาที่เหมาะสม ผลกระทบเหล่านี้ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ เนื่องจากการกอมลพิษทำให้เกิดต้นทุนในการฟื้นฟูและการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหาย

3. แนวทางการพัฒนากฎหมายที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและการศึกษาวรรณกรรมเสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยควรมีการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนและครอบคลุมถึงนิติบุคคลทุกประเภท โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูงต่อการกอมลพิษควรมีการเพิ่มอำนาจและทรัพยากรให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจสอบและควบคุมมลพิษ เพื่อให้สามารถดำเนินการอย่างเข้มงวดและมีประสิทธิภาพ ควรมีการกำหนดบทลงโทษ

ที่เข้มงวดและเป็นธรรมกับนิติบุคคลที่ก่อมลพิษ ทั้งในรูปแบบค่าปรับ การชดเชยค่าเสียหาย และการบังคับให้ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่เสียหาย ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเฝ้าระวังและรายงานเหตุการณ์มลพิษ เพื่อเพิ่มการตรวจสอบจากภาคประชาชนร่วมกับหน่วยงานรัฐ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้ดำเนินการ สามารถสรุปได้ว่าผลการวิจัยนี้มีทั้งส่วนที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่เคยทำมาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ผลการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ในกรณีนิติบุคคลที่ก่อมลพิษพบว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศที่เน้นถึงประสิทธิภาพของการใช้ความรับผิดทางแพ่งในกรณีความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม เช่น งานวิจัยของพยงค์ ฉัตรวิรุฬห์ (2559) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความรับผิดทางแพ่งแบบเคร่งครัดมีประสิทธิภาพในการบังคับให้นิติบุคคลตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการมลพิษ เนื่องจากไม่จำเป็นต้องพิสูจน์เจตนาหรือความประมาทของผู้ก่อเหตุในการดำเนินคดี การที่ประเทศไทยมีการบังคับใช้ความรับผิดในลักษณะนี้ภายใต้กฎหมายสิ่งแวดล้อมบางฉบับ จึงสอดคล้องกับแนวโน้มสากลที่ใช้หลักการเดียวกันในการควบคุมมลพิษ

อีกทั้งการวิเคราะห์ผลกระทบของมลพิษที่เกิดจากนิติบุคคลในประเทศไทยยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญาพร โกศลกิตติวงศ์ (2541) ที่เน้นถึงผลกระทบจากมลพิษทางน้ำและอากาศจากภาคอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การก่อมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมเป็นปัญหาสำคัญในหลายประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงประเทศไทย ที่มีการละเมิดกฎหมายสิ่งแวดล้อมและการดำเนินคดีที่ล่าช้า

แม้ว่าผลการวิจัยจะชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้หลักความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัด แต่กลับพบความไม่สอดคล้องกับงานวิจัยบางชิ้นที่ระบุถึงข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายนี้ในประเทศไทย งานวิจัยของสุนิสา รักษา (2566) ระบุว่า การบังคับใช้หลักความรับผิดแบบเคร่งครัดในไทยยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้เต็มที่ เนื่องจากขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานและความไม่ชัดเจนในกฎหมาย ซึ่งส่งผลให้การดำเนินคดีไม่สามารถลงโทษผู้ก่อมลพิษได้อย่างเหมาะสม งานวิจัยปัจจุบันยืนยันข้อจำกัดนี้ โดยพบว่ากระบวนการฟ้องร้องและ

การลงโทษผู้ก่อมลพิษในประเทศไทยยังใช้เวลานานและไม่ได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอเมื่อเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่าผลการวิจัยในประเด็นการกำหนดบทลงโทษของนิติบุคคลที่ก่อมลพิษในประเทศไทยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น งานวิจัยของจิชาวัฒน์ประสงค์กุล (2016) ที่แสดงให้เห็นว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรป มีการกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงและการบังคับให้นิติบุคคลชดเชยค่าเสียหายที่เกิดจากมลพิษ ซึ่งช่วยลดการก่อมลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ประเทศไทยยังขาดบทลงโทษที่เหมาะสมและระบบการชดเชยค่าเสียหายที่ชัดเจน ทำให้ผลกระทบจากมลพิษยังคงดำเนินอยู่โดยไม่มีการปรับปรุงที่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะจากการอภิปรายผลจากความสอดคล้องและไม่สอดคล้องที่พบในงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้ในประเทศไทย โดยเฉพาะการกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนและการเสริมสร้างกระบวนการฟ้องร้องให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ การเรียนรู้จากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอาจเป็นแนวทางสำคัญในการปรับปรุงระบบกฎหมายและการจัดการมลพิษในไทย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ความรับผิดทางแพ่งโดยเคร่งครัด (Strict Liability) กับนิติบุคคลที่ก่อมลพิษในประเทศไทย ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าหลักการความรับผิดทางแพ่งแบบเคร่งครัดสามารถนำมาใช้กับนิติบุคคลในกรณีการก่อมลพิษที่สร้างความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความประมาทหรือเจตนาในความผิด การบังคับใช้ในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและการดำเนินคดี ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาระบบกฎหมายและกลไกการบังคับใช้ที่เข้มงวดขึ้น ผลการวิเคราะห์ผลกระทบจากการก่อมลพิษของนิติบุคคลแสดงให้เห็นว่า การก่อมลพิษจากกิจกรรมทางอุตสาหกรรมในประเทศไทยยังส่งผลกระทบร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน การขาดความรับผิดชอบของนิติบุคคลและกระบวนการดำเนินคดีที่ล่าช้า ทำให้เกิดความเสียหายที่ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ความรับผิดทางแพ่งแบบเคร่งครัดมีบทบาทสำคัญในการเร่งรัดให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อผลกระทบที่

เกิดขึ้น การวิจัยได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนากฎหมายที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย โดยการปรับปรุงกฎหมายให้มีความชัดเจนและครอบคลุมการก่อกมลพิษจากนิติบุคคลมากขึ้น พร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมและระบบการชดเชยความเสียหายที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการควบคุมการก่อกมลพิษ เพื่อให้สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจากการวิจัยผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อกมลพิษควรมีความครอบคลุมมากขึ้น โดยเฉพาะการระบุแนวทางการรับผิดชอบของนิติบุคคลอย่างชัดเจน เช่น การพัฒนาแนวทางหรือมาตรการในการพิสูจน์และบังคับใช้ความรับผิดชอบทางแพ่งโดยเคร่งครัด เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 รัฐบาลควรจัดตั้งกองทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากนิติบุคคลในภาคอุตสาหกรรม เพื่อใช้ในการชดเชยความเสียหายและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในกรณีที่ผู้ก่อกมลพิษไม่สามารถชดเชยได้ กองทุนนี้จะช่วยให้การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

1.3 ควรพัฒนาโครงสร้างระบบกำกับดูแลที่เข้มแข็ง เช่น การตรวจสอบกิจการที่มีความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อมเป็นประจำ และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง รวมถึงการพัฒนาข้อมูลสิ่งแวดล้อมที่เข้าถึงได้ง่ายสำหรับประชาชน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการป้องกันมลพิษอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ ควรมีการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม และหน่วยงานด้านกฎหมาย เพื่อสร้างกลไกในการตรวจสอบและควบคุมการก่อกมลพิษจากกิจกรรมของนิติบุคคล

2.2 ส่งเสริมความตระหนักรู้และความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ควรนำผลวิจัยไปจัดทำโครงการอบรมหรือให้ความรู้แก่ภาคเอกชน องค์กรท้องถิ่น และประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบของมลพิษและความรับผิดชอบตามกฎหมาย เพื่อสร้างความเข้าใจและกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2.3 นำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนากลไกการชดเชยความเสียหายใช้ผลวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดตั้งกลไกการชดเชยความเสียหายที่มีประสิทธิภาพ เช่น กองทุน

สิ่งแวดล้อม หรือระบบประเมินมูลค่าความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถเยียวยาผู้เสียหายและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาทัศนคติของผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไป หากนำหลักการความรับผิดชอบต่อสังคมมาใช้บังคับ เพื่อประโยชน์ของการใช้กฎหมายในการป้องกันและจัดการมลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการบังคับใช้นโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเข้มงวด เช่น ผลต่อการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ความพร้อมของนิติบุคคล และผลกระทบต่อชุมชน เพื่อประเมินความคุ้มค่าและปรับสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาเศรษฐกิจ

3.3 การพัฒนากลไกการป้องกันมลพิษที่ยั่งยืนควรเน้นการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันมลพิษตั้งแต่ต้นทาง เช่น การใช้เทคโนโลยีสะอาด (Clean Technology) การส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) หรือการสร้างแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจเปลี่ยนผ่านสู่การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันปัญหามลพิษตั้งแต่ต้นเหตุ แทนที่จะมุ่งแก้ไขเฉพาะเมื่อเกิดความเสียหายแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2567). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี2566. กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- จิฬา วัฒนประสงค์กุล. (2016). ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ก่อมลพิษในคดีสิ่งแวดล้อม. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันท์ชนก ลีสุธรรมกุล. (2563). ความรับผิดชอบต่อสังคมของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษต่อความเสียหายจากมลพิษในดิน: ศึกษาเปรียบเทียบพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กับกฎหมายสหรัฐอเมริกา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พยงค์ ฉัตรวิรุฬห์. (2559). ความรับผิดชอบต่อสังคมในคดีการกระทำผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม. วารสารการจัดการป่าไม้, 10(19), 117-130.

ปัญจพร โกศลกิตติวงศ์. (2541). ความรับผิดทางแพ่งของผู้ก่อมลพิษในคดีสิ่งแวดล้อม. ใน
วิทยานิพนธ์ น.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรัตน์ พิทักษ์ปกรณ์. (2562). ความรับผิดทางแพ่งต่อความเสียหายทางรังสีชนิดก่อไอออน.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุนิสา รักษา. (2566). วิเคราะห์พระราชบัญญัติความรับผิดทางแพ่งต่อความเสียหายจากมลพิษ
น้ำมันอันเกิดจากเรือ พ.ศ. 2560. ใน วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม). คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุภคินี จันทร์โถม. (2555). ปัญหาการดำเนินคดีกับหน่วยงานรัฐที่กระทำละเมิดในคดี
สิ่งแวดล้อมของศาลปกครอง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Dent, G. W. (1991). Limited liability in environmental law. Faculty Publications,
334. https://scholarlycommons.law.case.edu/faculty_publications/334

Goldberg, J. C. P., & Zipursky, B. C. (2016). The strict liability in fault and the
fault in strict liability. *Fordham Law Review*, 85(4), 743-788.

Hylton, K. N. (2008). A positive theory of strict liability. *Review of Law &
Economics*, 4(2), 153. https://scholarship.law.bu.edu/faculty_scholarship/662

ปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดชัยนาท*

PROBLEMS OF PERSONNEL ADMINISTRATION IN EDUCATIONAL INSTIUTIONS UNDER THE JURISDICTION OF CHAINAT PROVINCEIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

อภิรมย์ สินชุม¹, วัชรกร เคยบรรจง², สมุทร สมปอง³ และ นรงค์ โสภา⁴

Apirom Sinchum¹, Watcharakorn Kaebanjong², Samoot sompong³ and Narong Sopa⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻⁴Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 12 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 17 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 19 เมษายน 2568

Received 12 April 2025; Revised 17 April 2025; Accepted 19 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท 2) เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามตำแหน่งประสบการณ์ในปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 321 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 และ

Citation:

* อภิรมย์ สินชุม, วัชรกร เคยบรรจง, สมุทร สมปอง และ นรงค์ โสภา. (2568). ปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 837-850.

Apirom Sinchum, Watcharakorn Kaebanjong, Samoot sompong and Narong Sopa. (2025). Problems Of Personnel Administration In Educational Instiutions Under The Jurisdiction Of Chainat Provinceial Administrative Organization. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 837-850.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบที (t-test) และทดสอบเอฟ (F-test)

ผลการวิจัย พบว่า

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังคนและกำหนดตำแหน่ง

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา 2.1 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน 2.2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังคนและกำหนดตำแหน่ง และด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.3 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ปัญหาการบริหารงาน, การบริหารงานบุคคล, องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท

Abstract

This research objected to 1) study the problems of personnel administration in educational institutions under the Chai Nat Provincial Administrative Organization, and 2) compare the problems of personnel administration in educational institutions under the Chai Nat Provincial Administrative Organization classified by position, work experience, and size of educational institutions. The population was the educational institution

administrators and teachers of educational institutions under the jurisdiction of Chainat Provincial Administrative Organization. The sample group was the 321 personnel, determined by the Krejcie and Morgan table, and selected by the stratified random sampling method. The research instrument was the estimate rating scale questionnaire with IOC between 0.80-1.00, and reliability 0.92. The data analysis statistics were the percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The research findings were:

1. The data analysis on the problems of personnel administration in educational institutions under the jurisdiction of Chainat Provincial Administrative Organization found the overall and all aspects were at high level. The each aspect consideration found the highest mean aspect was the aspect of manpower planning and positioning, followed by the discipline and discipline keeping aspect, and the retirement aspect; the lowest mean aspect was the aspect of enhancement of efficiency in government service.

2. The comparison results of the problems of personnel administration in educational institutions under the jurisdiction of Chainat Provincial Administrative Organization, classified by the position, work experience, and educational institution size were:
2.1 The comparison results of the problems of personnel administration in educational institutions under the jurisdiction of Chainat Provincial Administrative Organization, classified by the position; the overall and each aspect found the opinion of educational institution administrators and teaching teachers did not different.
2.2 The comparison results of the problems of personnel administration in educational institutions under the jurisdiction of Chainat Provincial Administrative Organization, classified by the work experience; the overall found the opinion of educational institution administrators and teaching teachers, with different work experience, were not different. But the each aspect consideration found the aspect of manpower planning and positioning, and the

recruitment and appointment aspect; the opinion of educational institution administrators and teaching teachers, with different work experience, were different at the statistics significance level .05. 2.3 The comparison results of the problems of personnel administration in educational institutions under the jurisdiction of Chainat Provincial Administrative Organization, classified by the educational institution size; the overall and each aspect found the opinion of educational institution administrators and teaching teachers were not different.

Keyword: Administrative problems, Personnel management, Chai Nat Provincial Administrative Organization

บทนำ

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมด้วยการจัดการศึกษา เพื่อให้ความรู้แก่ สมาชิกทางสังคมหรือนักเรียน โดยทั่วไปมีอยู่ 4 ปัจจัย คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการทรัพยากร ฉะนั้น ทรัพยากรในการบริหารดังกล่าวถือว่า คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด แม้แต่ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจจะกำหนดแผนงาน โครงการ ระบบงานไว้ดี อย่างไรก็ตาม หากคนไม่มีความรู้ ไม่มีวิสัยทัศน์ ไม่มีความรับผิดชอบต่องานที่ทำอยู่ก็จะส่งผลให้แผนงาน โครงการของงานที่กำหนดไว้ดำเนินการได้อย่างล่าช้าหรือไม่สำเร็จ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญต่อการบริหารงานบุคลากรในสถานศึกษาเป็นพิเศษ เพราะว่าคนเป็นบุคลากรที่สำคัญมากที่สุด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดูแล เอาใจใส่ช่วยเหลือ และกระตุ้นให้บุคลากรที่มีอยู่ในสถานศึกษาได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถตามศักยภาพ เพื่อสร้างเสริมประสิทธิภาพก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ตลอดจนสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดมีพลัง เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพื่อผลสำเร็จบรรลุสู่เป้าหมายที่วางไว้ หรืออาจกล่าวได้ว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์เปรียบเสมือนหัวใจและรากแก้วของการบริหารงาน เนื่องจากคนเป็นทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ความสำเร็จของงานจะต้องอาศัยคน เพราะคนเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในองค์กร ทั้งนี้ ยังไม่มีเครื่องมือหรือเทคโนโลยีใดทดแทนคนได้อย่างแท้จริง และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ คนเป็นทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว เป็นสิ่งเดียวที่จะเพิ่มมูลค่าขึ้นในองค์กร แม้ว่าองค์กรจะมีงบประมาณเพียงพอ มีการจัดองค์การและการบริหารที่ดี มีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สมบูรณ์สักเพียงใด ก็จะไม่มีความหมาย

หากไม่มีผู้ปฏิบัติ หรือผู้ปฏิบัติที่ดีไม่มีความรู้ ความสามารถ ขาดความซื่อสัตย์ สุจริต และไม่ปฏิบัติอยู่ในระเบียบวินัยอันดี ส่งผลให้การบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การย่ำแย่ ดำเนินไปด้วยความยากยิ่ง ทุกองค์การจึงเล็งเห็นความสำคัญของการบริหารทรัพยากรบุคคล เนื่องจากการบริหารบุคคลนับเป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน เพราะคนมีความรู้สึกรักมีปัญหาและความต้องการแตกต่างกันไป

งานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา สถานศึกษาจึงมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ และจำเป็นต้องจัดทำแผนคัดเลือก สรรหาบรรจุ แต่งตั้งบุคลากร โดยการวิเคราะห์วางแผน อัตรากำลังคน วิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา จัดทำแผนอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษากำหนดภาระงานสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) การบริหารงานในสถานศึกษาด้านการบริหารงานบุคลากรให้เกิดความคล่องตัวเป็นอิสระภายใต้กฎหมายระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการศึกษา และมีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์ทางการบริหารการศึกษา ต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะ คุณสมบัติและความสามารถอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการบริหารงานบุคลากรในสถานศึกษาเป็นพิเศษ เพราะคนเป็นบุคลากรที่สำคัญที่สุด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องหันมาดูแล เอาใจใส่ ช่วยเหลือ กระตุ้นให้บุคลากรที่มีอยู่ในสถานศึกษาได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มีศักยภาพและประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผล ตลอดจน บุคลากรในสถานศึกษาเกิดมีพลัง มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานย៉อมที่จะส่งผลให้งานในสถานศึกษาสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากเหตุปัจจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารและครูผู้สอนซึ่งปฏิบัติหน้าที่สำคัญที่จะทำให้คุณภาพการศึกษาบรรลุเป้าหมายตามที่สังคมคาดหวัง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารงาน

บุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นข้อเสนอแนะในการบริหารงานบุคคล ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตามความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เรื่องการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,891 คน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท, 2563)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดประเภทของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608) แล้วเทียบสัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสถานภาพแล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 321 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาทซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา โดยยึดวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์ปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบลิเคอร์ท (Likert)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอข้อมูลปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลเพิ่มเติม

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีลำดับขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะศึกษา เพื่อนิยามเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. กำหนดกรอบความคิดในการสร้างเครื่องมือ

3. จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยฉบับร่างตามกรอบแนวคิดให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์

4. นำเครื่องมือเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความเห็นชอบและตรวจสอบความถูกต้องของภาษาตลอดจน สาระสำคัญให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปนำไปเป็นแบบสอบถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 46)

6. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ช่วยพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) คุณภาพของเครื่องมือมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

7. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาชั้นพื้นฐานและครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเที่ยงด้านปัญหาการดำเนินงาน เท่ากับ 0.92

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดทำหนังสือแนะนำตัว และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ถึงครูและบุคลากรทางการศึกษาในองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท
2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือไปยังครูและบุคลากรทางการศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
3. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืน แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องทุกชุดหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม การวิเคราะห์ทางสถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยายความเรียง
2. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 45)
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามตำแหน่ง โดยใช้ค่า t-test (Independent Samples) และจำแนกประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test แบบ One Way ANOVA)
4. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิดโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและบรรยาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient)
3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ประกอบด้วย การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท ดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมและรายด้าน

ปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	3.72	0.77	มาก	1
2. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	3.57	0.65	มาก	4
3. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	3.42	0.74	มาก	5
4. ด้านวินัยและการรักษาระเบียบวินัย	3.68	0.65	มาก	2
5. ด้านการออกจากราชการ	3.63	0.67	มาก	3
เฉลี่ยรวม	3.62	0.62	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังคนและกำหนดตำแหน่ง ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.77) รองลงมา คือ ด้านวินัยและการรักษาวินัย ($\bar{X} =$

3.68, S.D. = 0.65) และด้านการออกจากราชการ ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 0.67) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ($\bar{X}$ = 3.42, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

2.1 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ต่างกันมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังคนและกำหนดตำแหน่งและด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนปฏิบัติงานในสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังคนและกำหนดตำแหน่ง รองลงมาคือ ด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการออกจากราชการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ซึ่งสอดคล้องกับ วิชาดา สารัมย์ (2562) วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ สุภาภรณ์ หาญณรงค์ชัยกิจ (2561) วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของสถานศึกษา

2.1 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ เสาวนีย์ นุชรงค์ (2559) วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขยายโอกาส ครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังคน และกำหนดตำแหน่ง และด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ สุภาภรณ์ หาญณรงค์ชัยกิจ (2561) วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่า ปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.3 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษาต่างมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทพรัตน์ ดาวเรือง (2560) วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอยะหา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ผลการเปรียบเทียบการ

บริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยะหา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายะลา เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน พบว่า ขนาดสถานศึกษา ที่ปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน น่าจะมีผลมาจากผู้บริหาร และครูให้ความสำคัญกับการวางแผนอัตรากำลังคนและกำหนดตำแหน่ง ด้านวินัยและการ รักษาวินัย ด้านการออกจากราชการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเสริมสร้าง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับตำแหน่ง ประสบการณ์ในการ ปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคลใน สถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ใน การปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน มีเพียงด้านการวางแผนอัตรากำลังคนและกำหนดตำแหน่ง และด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นหมายความว่า ปัจจัยพื้นฐานการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารและครู ควรมีการศึกษาปัญหา วางแผน และดำเนินการร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและ ต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังคนและกำหนดตำแหน่ง ผู้บริหารควรวิเคราะห์ความต้องการบุคคลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน และให้ความร่วมมือในการวางแผนอัตรากำลังร่วมกัน
2. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการบรรจุบุคคลเข้ารับราชการได้ตรงตามตำแหน่งตามเกณฑ์ที่ต้องการ และให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการสรรหา เพื่อบรรจุเข้ารับราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ผู้บริหารควรการนิเทศก่อนมอบหมายการปฏิบัติงานและควรกำหนดเงื่อนไข/หลักเกณฑ์การประเมินเพื่อเลื่อนตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการ

4. ด้านวินัยและการรักษาวินัย ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน กรณีบุคคลกระทำความผิดวินัย และส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจระเบียบวินัย และการรักษาวินัย

5. ด้านการออกจากราชการ ผู้บริหารควรตรวจสอบคุณสมบัติครูผู้ช่วย ครู และบุคลากรทางการศึกษาอื่น และควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการลาออกจากราชการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา
2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- เทพรัตน์ ดาวเรือง. (2560). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอยะหา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนองศึกษาเขต 2. ใน การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. ฉบับปรับปรุงใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระมหาสุเทพ สุเทวเมธี (2556). การบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิภาดา สารมัย. (2562). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2558 จาก http://www.onec.go.th/onec_web/main.

สุภาภรณ์ หาญณรงค์ชัยกิจ. (2561). การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

เสาวนีย์ นุชรงค์. (2559). การศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. ใน ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท. (2563). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. ชัยนาท: องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607- 610.

**แนวทางการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
ของโรงเรียนสามชุกรัตนโกการาม จังหวัดสุพรรณบุรี***
**THE GUIDELINE FOR MANAGEMENT OF BUILDING PROFESSIONAL
LEARNING COMMUNITIES IN SAM CHUK RATTANAPHOKARAM
SCHOOL, SUPHAN BURI PROVINCE**

จินณวัฒน์ โคมบัว¹, ปรีชา วิหคโต², ศุภณัฐ อินทร์งาม³ และ มุทรร สมปอง⁴

Jinnawat Combua¹, Preecha Vihokto², Suphanut Inngam³ and Samoot sompong⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻⁴Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 12 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 19 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 21 เมษายน 2568

Received 12 April 2025; Revised 19 April 2025; Accepted 21 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนสามชุกรัตนโกการาม จังหวัดสุพรรณบุรี 2) ศึกษาแนวทางการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนสามชุกรัตนโกการาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู คณะกรรมการสถานศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง รวมทั้งสิ้น 106 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามระดับการจัดการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) แบบสัมภาษณ์แนวทางการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ

Citation:

* จินณวัฒน์ โคมบัว, ปรีชา วิหคโต, ศุภณัฐ อินทร์งาม และ มุทรร สมปอง. (2568). แนวทางการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามชุกรัตนโกการาม จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(2), 851-866.

Jinnawat Combua, Preecha Vihokto, Suphanut Inngam and Samoot sompong. (2025). The Guideline For Management Of Building Professional Learning Communities In Sam Chuk Rattanaphokaram School, Suphan Buri Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 851-866.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสรุปผลการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) แนวทางส่งเสริมการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ ควรให้ผู้ปกครองได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา จากการเป็นวิทยากร การรวมกลุ่มทำงานร่วมกันจากภาคีเครือข่ายทุกฝ่าย รวมถึง ควรมีช่องทางเชิงรุกผ่านระบบออนไลน์ในการรับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนคือ การจัดประชุมผู้ปกครองในแต่ละห้องเรียน และการจัดให้มีช่องทางสื่อสารสองทางระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

คำสำคัญ: แนวทางการจัดการ,ชุมชนแห่งการเรียนรู้, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study level of professional learning communities in Sam Chuk Rattanaphokaram School, Suphan Buri Province. 2) to study the guideline for management of professional learning communities in Sam Chuk Rattanaphokaram School. The population were the school director, teacher, fundamental education committee and parent committee total 106 person. The Statistics used were percentage, mean and standard deviation. The research instruments were 1) level of a professional learning communities questionnaire. 2) Interview form for professional learning community guidelines. Data were analyzed using ready-made statistical programs. Statistics used in data analysis included percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that 1) the overall management of professional learning communities was at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was teacher development to enhance professional learning. 2) Guidelines for promoting the management of professional learning communities are: parents should be invited to participate in thinking, working, and solving problems by being resource persons, working together

in groups from all network parties, and there should be proactive channels via online systems to receive information about student problems, namely, organizing parent meetings in each classroom and providing a two-way communication channel between the school and parents.

Keywords: Guideline for Management, Learning Communities, Professional Learning Communities

บทนำ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ Professional Learning Community : PLC มีหลักการพื้นฐานที่ต้องการช่วยเหลือและส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษา เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน โดยผ่านกระบวนการพัฒนาวิชาชีพ (Well, & Feun, 2007) การนำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ในสถานศึกษาจึงเป็นช่องทางของการเปลี่ยนชีวิตครู เปลี่ยนจากผู้สอนเป็นนักเรียน ทำงานร่วมกับเพื่อนและร่วมมือกันเป็นชุมชนหรือเครือข่ายปรึกษาหารือ วางแผน และช่วยเหลือกัน สถานศึกษาจะเปลี่ยนไปเป็นสถานที่ที่ทุกคนอยู่กันอย่างมีความสุข เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานของครูและเปลี่ยนวัฒนธรรมของสถานศึกษาไปเป็นการสะท้อนความคิดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูที่ได้รับอิทธิพลจากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเหลือกันในการพัฒนาวิชาชีพระหว่างครูในสถานศึกษา (ทองพรรณ ปัญญาอุดมกุล, 2563) จากการศึกษาเอกสารหลักฐานร่องรอยเกี่ยวกับรายงานผลการประเมินตนเองของโรงเรียนสามชุกรัตนโกคาราม เมื่อปี 2563 พบว่า ผลงานของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการประกวดแข่งขันในระดับเครือข่ายโรงเรียน ระดับสำนักงานเขต ระดับจังหวัด รวมถึงระดับประเทศยังประสบความสำเร็จค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับโรงเรียนอื่น ๆ ในขนาดเดียวกัน รวมถึง การดำเนินการจัดการศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าว การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองยังมีค่อนข้างน้อย (โรงเรียนสามชุกรัตนโกคาราม, 2563) สะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหา การจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพเพื่อพัฒนาครูและนักเรียนให้มีคุณภาพ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษาและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารหลักฐานร่องรอยเกี่ยวกับรายงานผลการปฏิบัติงานดังกล่าวข้างต้น จึงสะท้อนให้เห็นปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนโรงเรียนสามชุกรัตนโกคารามได้เป็นอย่างดี

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระดับการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนโรงเรียนสามชุกรัตนโกศาราม เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร มีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียน และส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามชุกรัตนโกศาราม จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามชุกรัตนโกศาราม จังหวัดสุพรรณบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การรวมตัวกันของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และ บุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมีวัฒนธรรมองค์กรร่วมกัน มีเป้าหมายเดียวกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพ การจัดการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสามชุกรัตนโกศาราม จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วม การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย การร่วมเรียนรู้และประยุกต์ใช้ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การกำหนดรูปแบบและเป้าหมาย ในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกฝ่าย ในการวางเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมร่วมกันในการพัฒนา ของโรงเรียนสามชุกรัตนโกศาราม จังหวัดสุพรรณบุรี

องค์ประกอบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับ การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การสนับสนุนและการ เป็นผู้นำร่วมการสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย การร่วมเรียนรู้และประยุกต์ใช้ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ของโรงเรียนสามชุกรัตนโกคาราม จังหวัดสุพรรณบุรี

การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วม หมายถึง การที่ผู้บริหารและครูร่วมกันสนับสนุน การปฏิบัติงานด้านต่างๆ ในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ โดยใช้หลักประชาธิปไตย ร่วมกันตัดสินใจ รวมทั้ง ช่วยกันส่งเสริมสนับสนุน เพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง

การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกัน ตั้งเป้าหมาย กำหนดทิศทาง และแสดงความคิดเห็นในการสร้างข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยมีอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน คือ มุ่งการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย หมายถึง การที่ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนทุกคนในโรงเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน โดยผู้บริหารมีการสร้างขวัญกำลังใจที่ดีให้กับครู มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและชีวภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทั้งยังมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การร่วมเรียนรู้และประยุกต์ใช้ หมายถึง ทุกคนในโรงเรียนร่วมกันแบ่งปันข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วางแผน ค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้ทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาการเรียนการสอน

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หมายถึง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล เพื่อพัฒนางานและพัฒนาตนเอง ซึ่งช่วยลดช่องว่างในการทำงานและการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง ปัจจัย 4 ด้าน ที่มีอิทธิพลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรม องค์การและด้านบรรยากาศองค์กร ของโรงเรียนสามชุกรัตนโกคาราม จังหวัดสุพรรณบุรี

ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน ทำหน้าที่ให้ความรู้ นักเรียนในด้านวิชาการ อบรมสั่งสอนนักเรียนในด้านความประพฤติคุณธรรมจริยธรรม ทั้งยังมุ่งมั่นส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เป็นทั้งคนดีและคนเก่งของสังคม

ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำ การบริหาร ประสาน วิสัยทัศน์ กำหนดทิศทาง อุทิศตน ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ช่วยเหลือและสนับสนุนครูในการปฏิบัติงาน สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ

วัฒนธรรมองค์กร หมายถึง วิธีการดำเนินงานและการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้บริหาร สถานศึกษาครูและนักเรียนในโรงเรียน มีความเอื้ออาทร ยอมรับและเข้าใจเป้าหมายของ องค์กร มีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ทศนคติ และค่านิยมร่วมกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

การศึกษาระดับการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามชุกรัตน โภคาราม มีประชากรเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 4 คน ข้าราชการครู 86 คน คณะกรรมการ สถานศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง 58 คน รวมทั้งสิ้น 148 คน (โรงเรียนสามชุกรัตนโภคาราม, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยครอบคลุมประชากรทุกกลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่ม ตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608) แล้วเทียบ สัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละกลุ่ม แล้วสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 106 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสอบถามแบบสอบถามระดับการจัดการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปสำหรับตรวจสอบสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การทำงาน และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนสามชุกรัตนโกศาราม ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 7 ข้อ 2) ด้านการกระจายความเป็นผู้นำทางวิชาชีพ จำนวน 7 ข้อ 3) ด้านการกำหนดตารางเวลาว่างเพื่อการปรึกษาหารือการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 9 ข้อ 4) ด้านการจัดโครงสร้างและระบบการทำงานเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 9 ข้อ และ 5) ด้านการแสวงหาการสนับสนุนจากเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจำนวน 8 ข้อ รวมคำถามทั้งหมด 40 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามเกณฑ์วัดของลิเคิร์ต (Likert) โดยให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นตามความเป็นจริง

2. แบบสัมภาษณ์แนวทางการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบกึ่งโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะการสัมภาษณ์ที่อยู่ระหว่างการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสัมภาษณ์แบบไร้โครงสร้าง ซึ่งแนวคำถามของแบบสัมภาษณ์ได้มาจากการวิเคราะห์แบบสอบถามระดับการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามชุกรัตนโกศาราม แล้วนำมาสร้างแนวคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามชุกรัตนโกศาราม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1. แบบสอบถามระดับการจัดการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดำเนินการดังนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) ด้านการกระจายความเป็นผู้นำทางวิชาชีพ 3) ด้านการกำหนดตารางเวลาว่างเพื่อการปรึกษาหารือการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 4) ด้านการจัดโครงสร้างและระบบการทำงานเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 5) ด้านการแสวงหาการสนับสนุนจากเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1.2 ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถามและเทคนิคการตั้งข้อคำถาม จากนั้นกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับข้อคำถามและรูปแบบของการตอบข้อคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการใช้ข้อคำถามให้ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน แล้วนำไปสร้างข้อคำถามตามกำหนดกรอบแนวคิดที่วางไว้

1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อคำถามตามองค์ประกอบที่กำหนด รวมถึงพิจารณาการใช้ภาษา แล้วนำกลับไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ข้อคำถามตามข้อเสนอแนะ

1.4 นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ของการวัดในแต่ละองค์ประกอบแล้วนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ของข้อคำถามแต่ละข้อ ซึ่งผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญพบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

1.5 ผู้วิจัยนำข้อคำถามมาจัดฉบับแบบสอบถามแล้วนำไปทดลองใช้กับครูโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 6 จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach's alpha) พบว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

2. แบบสัมภาษณ์แนวทางการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2.1 ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างข้อคำถามโดยพิจารณาค่าเฉลี่ยของการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการแสวงหาการสนับสนุนจากเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.06$)

2.2 ผู้วิจัยพิจารณาข้อคำถามรายข้อพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยของการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการแสวงหาการสนับสนุนจากเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพต่ำที่สุด คือ ข้อ 4. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.75$)

2.3 ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามตามกำหนดกรอบแนวคิด คือ ท่านมีแนวทางการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาอย่างไร

2.4 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อคำถามตามองค์ประกอบที่กำหนด รวมถึงพิจารณาการใช้ภาษา

2.5 ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยถึงผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามชุกรัตนโกการาม โดยผู้วิจัยดำเนินการแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบจำนวนความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม แล้วลงรหัส เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามชุกรัตนโกการาม กลุ่มประชากรเป็นนักวิชาการหรือนักการศึกษา จำนวน 5 ท่าน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) มีวุฒิการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป และ/หรือมีวิทยฐานะตั้งแต่ชำนาญการพิเศษขึ้นไป และ 3) เข้าใจบริบทการจัดการศึกษาของโรงเรียนสามชุกรัตนโกการาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาความถี่และร้อยละ วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อระดับการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คำนวณโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์แนวทางการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนบรรยายสรุปคำตอบแนวทางส่งเสริมการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งจะนำข้อมูลเชิงลึกที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิแล้วเจงนั้บจำนวนของถ้อยคำประโยค หรือใจความเหล่านั้น มาอธิบายและวิเคราะห์แบบของความหมาย (Meaning of Pattern) ปรากฏการณ์ วิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับแนวทางการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง

วิชาชีพที่ค้นพบ วิเคราะห์ลักษณะโครงสร้าง (Structure Feature) แปลความหมายของปรากฏการณ์ (Interpret) เพื่อนำไปสู่การเรียบเรียงระบบข้อมูลใหม่อีกครั้ง (Organize the Data) และสรุปข้อค้นพบ (Conclusions) เชื่อมโยงแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการปฏิบัติอันจะส่งผลให้การจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีทิศทางที่ดีขึ้น

สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) และการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผลการศึกษาระดับการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนสามชุกรัตนโมศาราม ซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารสถานศึกษา ครูคณะกรรมการสถานศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้แทนคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 68.9 มีช่วงอายุ 41-50 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7 มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 มีตำแหน่งเป็นครู จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 73.6 และมีประสบการณ์ในตำแหน่ง 5-10 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 40.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลโดยภาพรวมและรายด้าน ซึ่งรายละเอียดดังตาราง 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการแปลผลของการจัดการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในภาพรวม

ปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	4.27	0.22	มากที่สุด	1
2. ด้านการกระจายความเป็นผู้นำทางวิชาชีพ	4.24	0.19	มากที่สุด	2
3. ด้านการกำหนดเวลาว่างเพื่อการปรึกษาหารือทางวิชาชีพ	4.17	0.21	มาก	4
4. ด้านการจัดโครงสร้างและระบบงานเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้	4.20	0.22	มาก	3
5. ด้านการแสวงหาการสนับสนุนจากเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้	4.06	0.29	มาก	5
เฉลี่ยรวม	4.19	0.41	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมาคือ ด้านการกระจายความเป็นผู้นำทางวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.24$) และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดโครงสร้างและระบบการทำงานเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.20$) ด้านการกำหนดเวลาว่างเพื่อการปรึกษาหารือการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.17$) และด้านการแสวงหาการสนับสนุนจากเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.06$) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวทางพัฒนาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อหาแนวทางให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจในบริบทของโรงเรียนสามชุกรัตนโกศาราม เป็นอย่างดี เนื่องจากเคยปฏิบัติงานเป็นผู้บริหารสถานศึกษามาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 4 ปี และเพื่อย้ายไปดำรงตำแหน่งยังสถานศึกษาแห่งใหม่ได้ไม่เกิน 1 ปี ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ประเด็นคำถาม ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังนี้

“ท่านมีแนวทางการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาอย่างไร”

ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวทางการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน เพื่อนำเสนอทางการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการแสวงหาการสนับสนุนจากเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่สามารถเป็นตัวอย่างให้แก่โรงเรียนสามชุกรัตนโกคาราม สรุปแนวทางได้ดังต่อไปนี้

แนวทางการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สามารถทำได้โดยการให้ผู้ปกครองได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา โดยการเป็นวิทยากร การรวมกลุ่มทำงานร่วมกัน จากภาคีเครือข่ายทุกฝ่าย รวมถึง ควรมีช่องทางเชิงรุกผ่านระบบออนไลน์ในการรับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับปัญหาของนักเรียน คือ การจัดประชุม ผู้ปกครองแยกเป็นรายห้องเรียน และการจัดให้มีช่องทางสื่อสารสองทางระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

อภิปรายผล

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาแนวทางการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามชุกรัตนโกคาราม ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ว่า การจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามชุกรัตนโกคาราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนให้ความสำคัญกับการบริหารงานบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์พัฒนาทุนมนุษย์และบริหารจัดการสู่องค์กรสมรรถนะสูง มีพันธกิจหลักในการเสริมสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ และบริหารจัดการสู่องค์กรสมรรถนะสูงเพื่อตอบสนองวิสัยทัศน์วางไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงดำเนินการนำนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด มาสู่การปฏิบัติโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นฐาน อย่างมีลักษณะเฉพาะของตนเอง เพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ดังที่ Wenger, et al. (2004) กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้จะมีลักษณะและความหมายเฉพาะในกลุ่มสมาชิกของชุมชนนั้น ๆ ชุมชนแห่งการเรียนรู้จะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของปัจเจกบุคคลที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ รอบตัว สถาบันการศึกษามีลักษณะความเป็นชุมชน (Community) มากกว่าความเป็นองค์กร (Organization) จึงเปลี่ยนจากองค์การแบบทางการไปสู่ความเป็นชุมชน ใช้อิทธิพลที่เกิดจากการมีค่านิยมและวัตถุประสงค์ร่วมกัน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทางวิชาชีพ มีความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาการหรือวิสัยทัศน์ต่อกัน และยึดหลักต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการ

ปฏิบัติงาน เมื่อสถาบันการศึกษามีฐานะเป็นชุมชนแล้ว บรรยาการที่จะตามมาก็คือ สมาชิกมีความผูกพันต่อกันด้วยวัตถุประสงค์ร่วม มีส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่ใกล้ชิดสนิทสนมและเกิดการร่วมสร้างบรรยาการที่ทุกคนแสดงออกถึงความห่วงหาอาทรต่อกันและดูแลสวัสดิภาพร่วมกัน และสอดคล้องกับ นริศ ภูอาราม (2560) วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ครูสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโดยภาพรวมมากที่สุด และสอดคล้องกับ อนุสรฯ สุวรรณวงศ์ (2558) ที่วิจัยกลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูโรงเรียนเอกชน พบว่า การบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูโรงเรียนเอกชนโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด และการส่งเสริมการยอมรับและความเชื่อถือไว้วางใจในการทำงานร่วมกันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน เช่นเดียวกับ มินตรา ลายสนิทเสรีกุล (2558) ที่วิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจบุรพา กรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

กล่าวโดยสรุปแล้ว จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามชุกรัตนโกคาราม โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารจัดการเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา ความสามารถในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้อันเป็นพลังที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาและนักเรียน จึงนับได้ว่า เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำพาให้สถานศึกษามีผลลัพธ์ในการจัดการศึกษาเป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่วางไว้นั่นเอง

2. จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาแนวทางการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามชุกรัตนโกคาราม ผู้วิจัยพบประเด็นที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ว่า แนวทางการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สามารถทำได้โดยการให้ผู้ปกครองได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาจากการเป็นวิทยากร การทำงานร่วมกันจากทุกฝ่าย รวมถึง ควรมีช่องทางเชิงรุกผ่านระบบออนไลน์ในการรับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของนักเรียน คือ การจัดประชุมผู้ปกครองในแต่ละห้องเรียน การจัดให้มีช่องทางสื่อสารสองทางระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง สอดคล้องกับ Wood D. (2007) ที่กล่าวว่า

โรงเรียนสามารถสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาการอ่านออก เขียนได้ของผู้เรียนและการกำหนดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของผู้เรียน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ควรมีการเปิดช่องทางเพื่อให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมเข้ามากำหนดปัญหาของนักเรียนเพื่อนำไปสู่การจัดกิจกรรมหรือการวางแผนดำเนินการแก้ไขปัญหาของนักเรียนในรูปแบบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีวิธีการสำคัญ คือ การกระตุ้นให้เกิดการสนับสนุนจากผู้เพื่ออำนวยความสะดวก (Drawing on and Nurturing Facilitators) หมายถึง การให้ความสนับสนุนแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนในฐานะเพื่อนเชิงวิพากษ์ทางวิชาชีพการให้ข้อมูลย้อนกลับ การช่วยเหลือในการเริ่มต้นพัฒนาโรงเรียนสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และควรมีการเปิดช่องทางเพื่อให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมเข้ามากำหนดปัญหาของนักเรียนเพื่อนำไปสู่การจัดกิจกรรมหรือการวางแผนดำเนินการแก้ไขปัญหาของนักเรียนในรูปแบบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนควรรักษาจุดเด่นนี้ไว้ให้เสมอตั้นเสมอไปลายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้มีคุณภาพต่อไป
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแรงดำเนินการพัฒนาระบบการแสวงหาการสนับสนุนจากเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้มากขึ้นเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพรูปแบบออนไลน์

3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญของสมาชิกชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ทองพรรณ ปัญญาอุดมกุล. (2563). แนวทางการพัฒนาการใช้กระบวนการ PLC (Professional Learning Community) เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านนาอ้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2. *คุรุสภาวิทยากรย*, 1(1), 45-55.
- นริศ ภูอาราม. (2560). การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มินตรา ลายสนิทเสรีกุล. (2558). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจบุรพา. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนสามชุกรัตนโกคาราม. (2563). รายงานผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2563. สุพรรณบุรี: โรงเรียนสามชุกรัตนโกคาราม.
- อนุสร สวรรณวงศ์. (2558). กลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูโรงเรียนเอกชน. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Hord, S. M. (1997). *Professional Learning Communities: Communities of Continuous Inquiry and Improvement*. Texas: Southwest Educational Development Laboratory (SEDL).
- Sergiovanni, T. (2009). *Building community in schools*. CA: Jossey Bass.
- Stoll L., et al. (2007). "Professional Learning Communities". *Journal of Education Change*. 7(1).221-258.
- Wells, C. and L. Feun. (2007). "Implementation of Learning Community Principles: A Study of Six High Schools". *National Association of Secondary School Principals NASSP Bulletin*. 91(2).141-151.

Wenger, et al. (2004). Knowledge Management as a Doughnut: Shaping Your Knowledge Strategy Through Communities of Practice. Ivey Business Journal. 68(3).1-8.

Wood D. (2007). “Professional Learning Communities: Teachers, Knowledge, and Knowing”. Theory into Practice. 46(4), 281-200.

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2*

STUDY OF GUIDELINES FOR DEVELOPING THE OPERATION OF
STUDENT CARE SYSTEM OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER
THE JURISDICTION OF PRACHINBURI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2

จกมล เดชปิ่น¹, สรศักดิ์ ฉิมศรี², สุภาพ ไชยทอง³ และ ศุภณัฐ อินทร์งาม⁴
Jongkon detpun¹, Sorasak Chimsri², Supop Chaithong³ and Suphanut Inngam⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹⁻⁴Western University, Thailand

Corresponding Author's Email: asiriporn1993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 เมษายน 2568; วันแก้ไขบทความ 20 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 22 เมษายน 2568

Received 9 April 2025; Revised 20 April 2025; Accepted 22 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 เขต 2 และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดฯ กลุ่มตัวอย่าง

Citation:

* จกมล เดชปิ่น, สรศักดิ์ ฉิมศรี, สุภาพ ไชยทอง และ ศุภณัฐ อินทร์งาม. (2568). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 867-886.

Jongkon detpun, Sorasak Chimsri, Supop Chaithong and Suphanut Inngam. (2025). Study Of Guidelines For Developing The Operation Of Student Care System Of Educational Institutions Under The Jurisdiction Of Prachinburi Primary Educational Service Area Office 2. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 867-886.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู ครูอัตราจ้าง และบุคลากรทางการศึกษา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน สำหรับขั้นตอนที่ 1 จำนวน 291 คน และเลือกแบบเจาะจงสำหรับขั้นตอนที่ 2 จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสรุปผลการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า

1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินการตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและการส่งเสริมพัฒนา ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไข ปัญหา และการส่งต่อ ขณะที่พบปัญหา คือ การใช้เครื่องมือในการรู้จักนักเรียนและคัดกรองนักเรียนไม่หลากหลาย ขาดครูแนะแนวหรือครูจิตวิทยาประจำสถานศึกษา และขาดความรู้ในการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก

2) การศึกษาวิธีการพัฒนา ควรมีการประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดเครื่องมือที่ชัดเจน ในการศึกษาพฤติกรรมนักเรียน สร้างเครือข่ายการสนับสนุน และกำหนดเกณฑ์การส่งต่อนักเรียนให้มีมาตรฐานเดียวกันในทุกสถานศึกษา

คำสำคัญ: ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การพัฒนาการดูแลนักเรียน, สถานศึกษา, การส่งต่อนักเรียน, การคัดกรองนักเรียน

Abstract

This research article has the following objectives: : 1) to study the current status and problems in the operation of the student care system in educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area 2, Prachin Buri, and 2) to study the guidelines for developing the operation of the student care system in educational institutions under the Office. The sample group consisted of school administrators, civil servant teachers, contract teachers, and educational personnel. The sample group used a multi-stage random sampling method for Step 1, totaling 291 people, and a specific selection method for Step 2, totaling 10 people. Data were analyzed using a

statistical software package. The statistics used in data analysis were percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data were analyzed from the summary of the results of the structured interviews.

The research results found that:

1) The student care system operates according to the 5-step process, which is at a high level, especially in terms of knowing students individually and promoting development, which is at the highest level, followed by student screening, prevention and problem solving, and referrals. However, the problems found are the use of inadequate tools for knowing students and screening students, lack of guidance counselors or psychology teachers in educational institutions, and lack of knowledge in referring students to external agencies.

2) Studying development methods should involve joint planning meetings, setting clear tools for studying student behavior, creating support networks, and setting criteria for referring students to the same standards in all educational institutions.

Keywords: Student Care And Support System, Student Development, School, Student Referral, Student Screening.

บทนำ

บทนำการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศ และการศึกษาก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ดังนั้น การศึกษาจึงเปรียบเสมือนอาวุธทางปัญญาที่จะช่วยให้มนุษย์พัฒนาตนเอง สังคม และชุมชนได้อย่างยั่งยืน ประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และได้บรรจุการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส การศึกษาจึงเป็นสิทธิ์ที่ทุกคนควรได้รับอย่างเสมอภาคและทั่วถึง โดยกำหนดไว้ใน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560

ในปัจจุบัน รัฐบาลมีนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำหน้าที่ในการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้สังคมไทยมีความรู้และความเสมอภาคทางการศึกษามากขึ้น ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคศาสตร์ชาติได้ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาทุกด้านของมนุษย์ทั้งในด้านกาย ใจ และสติปัญญา โดยมุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสร้างความเข้มแข็งทางสังคม เช่น การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ การอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึง การเสริมสร้างจิตสาธารณะและการพัฒนาทักษะชีวิต

การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในช่วงชีวิตทุกวัยเป็นแนวคิดที่สำคัญที่ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวและเติบโตตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการพัฒนา ทั้งทักษะด้านการรู้จักตนเอง การใช้ชีวิตที่มีคุณธรรมและจริยธรรม การวางแผนชีวิตและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยการเก็บข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 245 เขต พบว่า เด็กด้อยโอกาสได้รับการดูแลและส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาตามศักยภาพ ในขณะที่ยังคงมีการติดตามผล เพื่อค้นหาเด็กที่ตกหล่นและนำกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ด้วยระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 ได้นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ในการพัฒนานักเรียนในสังกัด โดยให้โอกาสในการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยจนถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเสมอภาค พร้อมทั้ง ลดอัตราการออกกลางคัน และมีการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สร้างความปลอดภัย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนานักเรียนอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองปัญหาที่เกิดขึ้น เสริมสร้างทักษะและสนับสนุนการพัฒนาตนเอง รวมถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างทันทั่วทั้งนี้ นอกจากนี้ ยังมีการส่งต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อการช่วยเหลือที่เหมาะสม

ดังนั้น การพัฒนาและดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความยั่งยืนทางการศึกษา โดยจะสามารถช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับนักเรียนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

สภาพปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษามีผลต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

เพื่อให้งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ในครั้งนี้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายทางการศึกษาที่ได้กำหนดหลักการ แนวทางและกติกในการบริหารและจัดการศึกษาของชาติไว้เพื่อให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนทุกคนให้ได้รับสิทธิและความคุ้มครองด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการกำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและมีคุณธรรมในการดำรงชีวิตได้ มุ่งเน้นไปที่ด้านการส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพของตนเอง และให้ความสำคัญกับความเหมาะสม

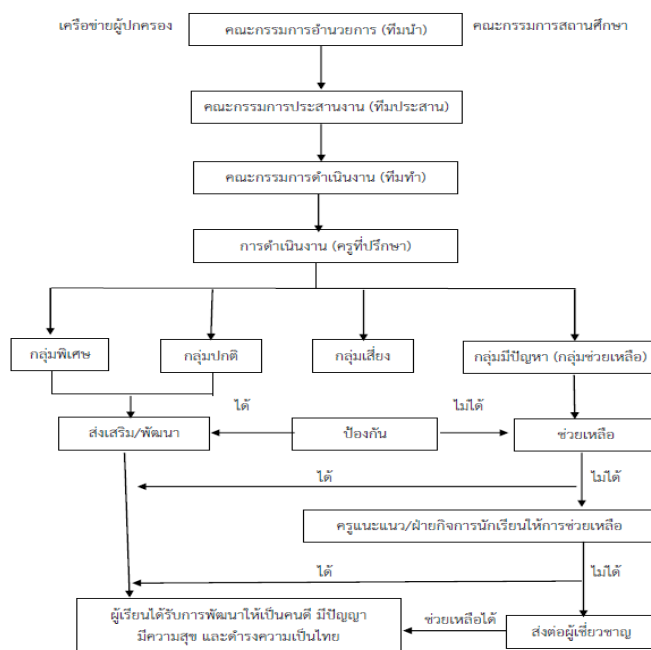
ของแต่ละระดับการศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะอย่างเต็มที่ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานกลางที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานไปยังเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่บริหารจัดการและให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

สำหรับแนวคิดทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา ได้มีนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ได้ให้แนวคิดทางการบริหารสถานศึกษาไว้ เช่น กู๊ด (2005 : 193 อ้างอิงใน สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง, 2561 : 24) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดความสำเร็จตามความปรารถนาโดยใช้เวลา และความพยายามเล็กน้อย สามารถให้ผลงานที่ได้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์ได้ ซึ่งคล้ายกับสุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง (2561 : 28) ที่ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา ว่าหมายถึง กระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมภายในสถานศึกษาโดยมีแบบแผน วิธีการ และขั้นตอนในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้มีความสามารถ มีทักษะมีคุณธรรมและนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการร่วมกัน โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้ได้มากที่สุดให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเหมาะสมมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่กำหนด เช่นเดียวกับ อร่าม วัฒนะ (2561 : 37) ได้ให้ความหมายของ การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาภายใน สถานศึกษาอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานและคุณภาพ จะสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 18) ที่ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างเด่นชัดเป็นรูปธรรมและมีความเป็นไปได้อย่างชัดเจน ซึ่งใช้ความพยายามต่าง ๆ ในการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ การประเมินผล และการจัดการให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและนักเรียนมีคุณภาพอันพึงประสงค์ของสังคม

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ผู้บริหารใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือของบุคคลและกลุ่มบุคคลโดยใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่สถานศึกษาดังไว้

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 17) ได้กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคลากรภายนอก รวมทั้ง การสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน ซึ่งก็เป็นไปในทิศทางเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 7) ที่ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองมีแผนการปรับปรุงและพัฒนาตน รวมทั้ง ครูได้รู้จักนักเรียนมากยิ่งขึ้น สามารถส่งเสริมและป้องกันนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มพิเศษ สอดคล้องกับการบริหารทั้งระบบของสถานศึกษา โดยอาศัยศักยภาพและความสัมพันธ์ของนักเรียนที่มีต่อครู รวมทั้งมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน แก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

สำหรับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถแสดงโครงสร้างของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นแผนภูมิดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 จำนวน 1,518 คน ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 113 แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินงานเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ซึ่งได้กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 291 คน จึงขอสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาที่เป็นครูประจำชั้น/ที่ปรึกษาและรับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 291 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง เป็นโรงเรียนที่มีผลการดำเนินงานด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับรางวัลระดับประเทศ และระดับภูมิภาค และมีผลงานเป็นเลิศด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกถึงสาเหตุของปัญหา และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา จากผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ตอบแบบสอบถามที่สร้างผ่านแอปพลิเคชัน google form ให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน ตอบแบบสอบถามและส่งข้อมูลกลับ ภายใน 15 วัน

สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงสาเหตุของปัญหา และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมี ดังนี้

- 1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับกลับคืนมา
- 2) นำแบบสอบถามมารวบรวมคะแนน
- 3) นำไปคำนวณค่าสถิติ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
- 4) เสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบการบรรยาย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลใช้ค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)
- 2) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามขอบเขตค่าเฉลี่ย ตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1981 : 182 อ้างอิงใน นันทรัตน์ เกื้อหนุน, 2553 : 54)

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 จำนวน 291 คน แบ่งเป็นเพศหญิง 221 คน และเพศชาย 70 คน ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ปริญญาตรี (180 คน) และปริญญาโท (111 คน) ตำแหน่งส่วนใหญ่ คือ ครู (235 คน) ผู้อำนวยการโรงเรียน (51 คน) และรองผู้อำนวยการโรงเรียน (5 คน) ประสบการณ์ในการทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่วนใหญ่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนการดำเนินงานอยู่ในระดับมากโดยรวม โดยมีการดำเนินงานในกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล, การคัดกรองนักเรียน, การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน, การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน, การรู้จักนักเรียนอย่างต่อเนื่องทุกปี, และการปรับปรุงข้อมูลนักเรียนเป็นปัจจุบันมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด ส่วนการใช้เครื่องมือในการศึกษาพฤติกรรมนักเรียนยังไม่หลากหลาย

2. ด้านการคัดกรองนักเรียนการคัดกรองนักเรียนจากการเยี่ยมบ้านและสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนได้รับการดำเนินงานที่ดีการใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ยังมีการใช้ในระดับต่ำ

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม, การอบรมคุณธรรมจริยธรรม มีการดำเนินงานในระดับมากที่สุดการจัดกิจกรรมส่งเสริมตามความถนัดของนักเรียนยังมีการดำเนินงานในระดับต่ำ

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหการจัดทำแผนเผชิญเหตุในการแก้ไขปัญหานักเรียนมีการดำเนินงานที่ดี การมีครูแนะแนวที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือนักเรียนเฉพาะด้านยังมีการดำเนินงานในระดับต่ำ

5. ด้านการส่งต่อการกำหนดแนวทางการส่งต่อนักเรียนได้รับการดำเนินงานที่ดี การส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอกยังมีการดำเนินงานในระดับต่ำปัญหาที่พบมากที่สุด การประสานความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนเป็นปัญหาหลัก เนื่องจากติดภาระงานหรืออาศัยอยู่ต่างจังหวัด ปัญหา นักเรียนยากจน, ขาดแคลนทรัพยากร, และปัญหาขาดแคลนบุคลากร เช่น ครูแนะแนว

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สถานศึกษาควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร, คณะครู, ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อวางแผนการดำเนินงาน กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการศึกษาพฤติกรรมนักเรียนที่หลากหลาย เช่น การเยี่ยมบ้าน, การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาควรจัดอบรมการใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เพื่อให้ครูใช้ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ควรมีการจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน และสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมความสามารถของนักเรียน
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรมครูแนะแนวเกี่ยวกับจิตวิทยาและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ควรสรรหาตำแหน่งครูแนะแนวที่สามารถทำหน้าที่ช่วยเหลือนักเรียนได้โดยเฉพาะ
5. ด้านการส่งต่อ สถานศึกษาควรมีการประชุมร่วมกับคณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพในหลายด้าน ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ดังนี้

สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 มีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งมีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงทำให้เป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของ ัญญลักษณ์ เอี่ยมเจริญ และพัชรา เดชโสม (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สำนักงานเขต ภาชีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า การดำเนินงานโดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีการกำหนดนโยบายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนและสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานมีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนอย่างละเอียด ครบถ้วน มีการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิดา พงษ์สวัสดิ์ และสายสุตา เตียเจริญ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก โรงเรียน มีการแบ่งคณะกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน มีทีมนำ คณะผู้บริหารสถานศึกษาและ คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมวางแผนการดำเนินงาน โดยมีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง และ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยมีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายแบ่งเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสถานศึกษามีการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนในสังกัดครบทุกคน ทำให้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมชาย อังสุโชติเมธี (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษา สภาพและแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนคลองลานวิทยา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือจากครูที่ปรึกษาในการดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ให้ความเอาใจใส่และเป็นกันเองกับนักเรียน กำหนดให้ครูที่ปรึกษาออกเยี่ยมบ้านนักเรียนให้ครบทุกคน และมี เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียน

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษากำหนดให้ครูออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคนแล้ว จะต้องนำข้อมูล การเยี่ยมบ้านนักเรียนมาคัดกรองนักเรียนในด้านต่างๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ เจตบดีนทร์ บุญญรัตน์, สาโรจน์ เผ่าวงศากุล และนิพนธ์ วรรณเวช (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยภาพรวมและ

รายชื่อมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เพราะสถานศึกษามีประชุมและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อจัดทำเกณฑ์และตัวชี้วัดการคัดกรองนักเรียน ครูมีการจัดทำเอกสารสารสนเทศผลการคัดกรองนักเรียนที่เป็นปัจจุบันและมีการจัดเก็บเอกสารอย่างเป็นระบบของสถานศึกษา และครูมีการดำเนินงานจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลที่เป็นปัจจุบัน

1.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ เจตบดินทร์ บุญญรัตน์ สาโรจน์ เผ่าวงศ์สกุล และนิพนธ์ วรรณเวช (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่าด้านการส่งเสริมและพัฒนาเด็กโดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะสถานศึกษามีการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรมประจำทุกสัปดาห์ และมีการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามที่ตนเองสนใจ

1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญา โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ตระหนักและให้ความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ทันทั่วถึง จึงได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดทำแผนและแนวทางในการเผชิญเหตุในการป้องกันและแก้ไขปัญาเพื่อเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสม และเผื่อระวัง ติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มมีปัญหาอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับการศึกษาของ เจตบดินทร์ บุญญรัตน์ สาโรจน์ เผ่าวงศ์สกุล และนิพนธ์ วรรณเวช (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่าด้านการป้องกันและแก้ไขปัญาโดยภาพรวมและรายชื่อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เพราะสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมโฮมรูม มีการจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายในการป้องกัน และแก้ไขปัญานักเรียน และครูมีการนิเทศ ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มที่เป็นปัญหา และสอดคล้องกับการศึกษาของ ธัญลักษณ์ เอี่ยมเจริญ และพัชรา เดชโฮม (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญา ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูมี

การวางแผนเพื่อหาวิธีการช่วยเหลือนักเรียน มีการดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา มีการให้คำปรึกษาเบื้องต้นในด้านต่าง ๆ ให้กับนักเรียน นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมในการช่วยเหลือนักเรียน และในการดำเนินกิจกรรม การป้องกันและแก้ไขปัญหาได้มุ่งเน้นให้ครูมีการติดตามผลการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.5 ด้านการส่งต่อ โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการกำหนดแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการส่งต่อนักเรียน แต่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานการส่งต่อนักเรียนไปหน่วยงานภายนอก ส่วนใหญ่ จะเป็นการส่งต่อภายใน เช่น ครูประจำชั้น ส่งต่อไปฝ่ายปกครอง หรือครูแนะแนว เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ไทยรัฐ วงษ์ทอง (2563, หน้า 126) ศึกษาเรื่องการศึกษาค้นคว้า และแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 พบว่า ด้านการส่งต่อนักเรียน ครูขาดความรู้ และทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเพื่อการส่งต่อ ขาดความเข้าใจในกระบวนการและการทำ เอกสารของระบบ ส่วนใหญ่เป็นการส่งต่อกันภายในโรงเรียน

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือของนักเรียนของ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ดังนี้

2.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สถานศึกษาควรมีการจัดประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการกำหนดหลักเกณฑ์ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลให้ชัดเจน เพื่อให้ครูในสถานศึกษาได้นำไปใช้และให้รู้จักนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ด้านการเรียน ความสามารถพิเศษ ด้านครอบครัว สามารถรู้จักนักเรียนและใช้เครื่องมือ การเยี่ยมบ้านนักเรียน หรือการสัมภาษณ์ผู้ปกครองหรือคนสนิทใกล้ชิด เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ชัดเจนและรู้จักนักเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ วรุฒิ บุตรศรีภูมิ (2563) ศึกษาเรื่อง สภาพและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือของนักเรียนในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจในขั้นตอน วิธีการ เครื่องมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือของนักเรียน สถานศึกษาควรมีการประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่าง

โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ ฟองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์, สาธร ทรัพย์ รวงทอง และสายทิพย์ ยะฟู (2563) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต 1 พบว่า โรงเรียนควรมีการจัดประชุมครู เพื่อจัดทำคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนด้วยเครื่องมือ และวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่ครอบคลุมตรงกับสภาพความเป็นจริง และเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 แนวทางการพัฒนาด้านการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษาควรมีการคัดกรอง นักเรียนที่หลากหลาย มีการใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา และสถานศึกษาควรจัดอบรม และให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการประเมินความ ฉลาดทางอารมณ์ เพื่อให้ครูได้ทราบถึงวิธีการใช้แบบประเมินและความสำคัญของแบบประเมิน นี้ รวมทั้ง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูในสังกัดใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ในการคัด กรองนักเรียน เพื่อให้ทราบถึงจุดดีจุดเด่นของลักษณะความฉลาดทางอารมณ์ที่ควรส่งเสริมและ จุดอ่อนที่ควรพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ กนกกาญจน์ พรหมปักษา (2560) ศึกษาเรื่อง ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนพลูตาหลวงวิทยา (อบจ.ชบ.6) สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า ควรจัด อบรม ให้ความรู้แก่ครูในเรื่อง เทคนิค และวิธีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้มี ความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ในแบบการประเมินพฤติกรรมของนักเรียน และควรหาโอกาส ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ด้วย

2.3 แนวทางการพัฒนาด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา และครู มีแนวทางการพัฒนาด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน คือ สถานศึกษาควรมีการจัด กิจกรรมที่ส่งเสริมตามความถนัด ความสนใจ หรือความสามารถของนักเรียน และสร้างภาคี เครือข่าย เช่น ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการสนับสนุนความสามารถของนักเรียน ตามความเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและพัฒนานักเรียนให้ดียิ่งขึ้น ต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ เจตบดีนทร์ บุญญรัตน์ สาโรจน์ เผ่าวงศ์สกุล และนิพนธ์ วรรณเวช (2565) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณเพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

ตามความสามารถ ความถนัดของนักเรียน และควรมีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและช่วยส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามความสามารถ ความถนัดของนักเรียนตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับการศึกษาของ ฟองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์ สาร ทรัพย์รวงทอง และสายทิพย์ ยะฟู (2563) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 พบว่า โรงเรียนควรทำแผนผังขั้นตอนการ ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนจัดกิจกรรมเสริมตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน โรงเรียน ควรให้ความสำคัญและจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนานักเรียนหรือประสานงานกับหน่วยงาน ภายนอกให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึง

2.4 แนวทางการพัฒนาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา สถานศึกษาควรมีครูแนะแนว ครูจิตวิทยาประจำสถานศึกษา ที่ทำหน้าที่แนะแนวโดยเฉพาะเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดอบรมให้ความรู้ครูแนะแนว หรือครูที่ทำหน้าที่ครูแนะแนว เกี่ยวกับจิตวิทยาและการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน เพื่อให้เกิดทักษะและความรู้ในการช่วยเหลือนักเรียน และสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนในเบื้องต้นได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ฟองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์, สาร ทรัพย์รวงทอง และสายทิพย์ ยะฟู (2563) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 พบว่า โรงเรียนควรส่งเสริมและจัดกิจกรรมให้ครูอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ครูมีความรู้ มีทักษะเทคนิควิธีการให้คำปรึกษา ซึ่งครูต้องใช้วิธีการต่าง ๆ มีเทคนิคในการแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยทักษะ ประสบการณ์ และความรู้ด้านจิตวิทยา จึงจะช่วยให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เพื่อช่วยป้องกันปัญหาให้นักเรียน และสอดคล้องกับการศึกษาของ เจตบดินทร์ บุญญรัตน์, สาโรจน์ เผ่าวงศ์กุล และนิพนธ์ วรรณเวช (2565) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า สถานศึกษาควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนเข้ารับการฝึกฝน อบรมพัฒนาตนเองในด้านจิตวิทยาหรือการแนะแนว เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาตามหลักจิตวิทยาเบื้องต้น

2.5 แนวทางการพัฒนาด้านการส่งต่อ สถานศึกษาควรมีการดำเนินการส่งต่อนักเรียนที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ไปยังหน่วยงานภายนอก ควรมีการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนเกณฑ์การส่งต่อนักเรียนทั้งการส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอก ให้มีมาตรฐานและ

แนวปฏิบัติเดียวกัน เนื่องจากปัญหาบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะด้าน สถานศึกษาไม่สามารถแก้ไข ปัญหาได้เอง ควรคำนึงถึงความรู้สึกของนักเรียน เพราะเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและหวั่นไหวต่อ สภาพจิตใจของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เจตบดินทร์ บุญญรัตน์, สาโรจน์ เผ่า วงศากุล และนิพนธ์ วรรณเวช (2565) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า สถานศึกษาควรมีการประชุมวางแผนในการส่งต่อนักเรียน และมีการแต่งตั้ง คณะกรรมการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการส่งต่อนักเรียน และมีแนวทางในการปฏิบัติการส่ง ต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างเป็นขั้นตอน และควรเปิดโอกาสให้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนหรือแนวทางปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียน และสอดคล้องกับ การศึกษาของ สุธิดา พงษ์สวัสดิ์ และสายสุดา เตียเจริญ (2562) ศึกษาเรื่อง การดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี พบว่า ควรชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็น ความสำคัญของการส่งต่อ โดยการส่งจดหมายเชิญประชุม แจ้งกำหนดการ และผลที่ได้รับจาก การประชุมและอธิบายถึงความสำคัญของการส่งต่อ ประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญภายในโรงเรียนที่ เป็นผู้รับการช่วยเหลือนักเรียน มีการชี้แจงให้กับนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนให้ทราบถึง เหตุผลที่แท้จริงของการส่งต่อนักเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ หรือ องค์กรภายนอก เพื่อให้มีการช่วยเหลือดูแลนักเรียนได้ถูกต้องต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้กระบวนการพัฒนาเชิงคุณภาพ ตามแนวคิดของแอ็ดเวิร์ด เดมมิง (อ้างใน ชัชวาลย์ บุญเหลือยม. 2552) ดังนี้ 1) การวางแผน การดำเนินงาน (Plan) เพื่อกำหนดปฏิทินงาน และขั้นตอนในการทำงาน 2) ดำเนินการตามแผน (Do) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินงานตามแผน 3) สรุป/ประเมินผล (Check) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงาน และเพื่อทบทวน 4) การปรับปรุงพัฒนา (Act) เพื่อรายงานสรุปผลต่อสาธารณชน โดยนำกระบวนการพัฒนาทั้ง 4 ขั้น มาเป็นแนวทางในการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียน และ 5) การส่งต่อนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรม/โครงการที่เน้นการส่งเสริมพัฒนา และการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรม/โครงการ เพื่อตอบสนองความ ต้องการของนักเรียน

2. โรงเรียนควรนำข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการ บริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในการ ดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการดำเนินงานให้เป็น รูปธรรม

3. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ควรมีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน อย่างเข้มแข็ง เหมาะสม และต่อเนื่อง และควรมีการพัฒนาเครื่องมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนแต่ละด้านให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของครูในสังกัด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมุ่งไปที่ด้าน การคัดกรองนักเรียนและด้านการส่งเสริมนักเรียน เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ด้านการ คัดกรองนักเรียนและด้านการส่งเสริมนักเรียน มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ซึ่งการคัด กรองนักเรียนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล นักเรียน จากการใช้เครื่องมือและวิธีการอื่น ๆ ในการ เก็บข้อมูล ซึ่งครูต้องได้รับการอบรมวิธีการใช้เครื่องมือ การคัดกรองนักเรียน เพื่อนำไปสู่การจัด กิจกรรมส่งเสริมนักเรียน

2. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยจัดระบบสารสนเทศของงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเอื้อต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษาที่สามารถนำไปใช้งานได้จริง

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กนกกาญจน์ พรหมปึกษา. (2560). ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนพลุดาหลวงวิทยา (อบจ.ชบ.6) สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. ใน ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เจตบดีนทร์ บุญญรัตน์, สาโรจน์ เป่าวงศากุล, และนิพนธ์ วรรณเวช. (2565). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5(4), 79 - 185.
- ชัชวาลย์ บุญเหลือยม. (2552). การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ไทยรัฐ วงษ์ทอง. (2563). การศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ธัญลักษณ์ เอี่ยมเจริญ และพัชรา เดชโฮม. (2564). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 15(2), 129.

นันทรัตน์ เกื้อหนุน. (2553). การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

พองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์, สาธิต ทรัพย์รวงทอง, และสายทิพย์ ยะฟู. (2563). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1. วารสารการบริหารนิเทศบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(6), 153.

วรุฒิ บุตรศรีภูมิ. (2563). สภาพและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สมชาย อังสุโชติเมธี. (2560). การศึกษาสภาพและแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนคลองลานวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41. วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2(4), 70.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เอกสารสรุปย่อ องค์ความรู้ สำหรับการพัฒนาทีมงานขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อ การก้าวอย่างยั่งยืน ปี 2552. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง. (2561). การบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ. ใน ปรัชญาดุชะฎิบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร

สุริดา พงษ์สวัสดิ์ และสายสุตา เตียเจริญ. (2562). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนชะอำ คุณหญิงเนื่องบุรี. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 304

อร่าม วัฒนะ. (2561). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

การถ่วงดุลอำนาจในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงาน
สอบสวน : แนวทางเปรียบเทียบและข้อเสนอเพื่อการปฏิรูป*
CHECKS AND BALANCES IN CRIMINAL INVESTIGATION PROCESS :
A COMPARATIVE APPROACH AND REFORM PROPOSALS

อภिरดี มิ่งวงศ์¹, บัณฑิต ขวโยธา² และ ดารณี แสงนิล³

Apiradee Mingwong¹, Bandit Khwayota² and Daranee Saengnil³

¹⁻³สาขานิติศาสตร์ คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻³Law Department, Integrated Disciplinary, Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: aming@kku.ac.th

วันที่รับบทความ : 25 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 19 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 21 เมษายน 2568

Received 25 March 2025; Revised 19 April 2025; Accepted 21 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการถ่วงดุลอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนตามหลักนิติธรรม เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน 2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของตำรวจในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาในระบบกฎหมายต่างประเทศ ทั้งในระบบซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์และ 3. เพื่อเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของระบบถ่วงดุลอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนในประเทศไทยและต่างประเทศ และเสนอแนวทางปฏิรูปที่เหมาะสมกับประเทศไทย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมาย หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ รายงานวิจัย และกฎหมายต่างประเทศที่

Citation:

* อภिरดี มิ่งวงศ์, บัณฑิต ขวโยธา และ ดารณี แสงนิล. (2568). การถ่วงดุลอำนาจในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน : แนวทางเปรียบเทียบและข้อเสนอเพื่อการปฏิรูป. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม, 3(2), 887-900.

Apiradee Mingwong, Bandit Khwayota and Daranee Saengnil. (2025). Checks And Balances In Criminal Investigation Process : A Comparative Approach And Reform Proposals.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 867-900.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ทั้งในระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ รวมถึงการศึกษาแนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับหลักนิติธรรม การแบ่งแยกอำนาจ และกลไกการถ่วงดุลอำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1. การถ่วงดุลอำนาจในชั้นสอบสวนเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักนิติธรรม ซึ่งยังขาดความชัดเจนในระบบกฎหมายไทย ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม 2. ระบบกฎหมายต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนี และฝรั่งเศส มีการพัฒนาโครงสร้างถ่วงดุลอำนาจอย่างเป็นระบบ โดยให้อัยการ ศาล และองค์กรอิสระเข้ามามีบทบาทในการควบคุมการสอบสวนตั้งแต่ต้น 3. ระบบไทยยังคงรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ตำรวจ และขาดกลไกตรวจสอบจากภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการปฏิรูปทั้งในระดับกฎหมายและโครงสร้าง เช่น การให้อัยการมีบทบาทร่วมสอบสวน การเพิ่มอำนาจศาลในการกำกับดูแล และการจัดตั้งองค์กรอิสระ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการสอบสวน

คำสำคัญ: การถ่วงดุลอำนาจ, กระบวนการสอบสวนคดีอาญา, หลักนิติธรรม, การเปรียบเทียบกฎหมาย

Abstract

This research article aims to examine the mechanisms of checks and balances in the criminal investigation process conducted by inquiry officials under the rule of law, focusing on the protection of individual rights and liberties. The study is structured around three primary objectives 1.To study the concepts and legal theories related to the checks and balances of police powers during criminal investigations, particularly in accordance with the rule of law 2.To analyze the mechanisms for external oversight and control over police investigations in foreign legal systems, both in civil law and common law jurisdictions 3.To compare the strengths and weaknesses of investigative oversight mechanisms in Thailand with those in selected foreign countries, and to propose suitable reform guidelines for the Thai legal context.

This study adopts a qualitative research methodology, primarily through documentary research. It gathers data from statutes, legal doctrines, academic articles, research reports, and relevant foreign legislation. The analysis employs content analysis and comparative legal analysis to evaluate the structure, powers, and oversight mechanisms involved in criminal investigations.

The findings indicate that: 1. Effective checks and balances in the investigative stage are essential to upholding the rule of law; however, such mechanisms remain vague and underdeveloped in Thai law, thereby undermining the transparency and credibility of the justice process. 2. Countries such as the United States, the United Kingdom, Germany, and France have established comprehensive oversight structures—prosecutors, courts, and independent bodies play critical roles in supervising police investigations from the outset. 3. Thailand's current system centralizes investigative authority under the police and lacks robust external oversight. Therefore, legal and structural reforms are necessary. These include empowering public prosecutors to co-direct investigations, enhancing judicial oversight, establishing independent oversight agencies, and applying modern technology to promote transparency and accountability in the investigative process.

Keywords: checks and balances, criminal investigation process, rule of law, comparative legal analysis

บทนำ

กระบวนการสอบสวนคดีอาญาเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของระบบยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมีบทบาทในการค้นหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อประกอบการฟ้องคดีต่อศาล ขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้อำนาจรัฐผ่านพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่การใช้อำนาจดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้หลักนิติธรรม และมีกลไกที่เหมาะสมในการควบคุม ตรวจสอบ และถ่วงดุล

เพื่อไม่ให้เกิดการใช้อำนาจโดยมิชอบ อันอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง

แม้ว่าในประเทศไทยจะมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนไว้อย่างชัดเจนในกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจและการขาดความโปร่งใสในการดำเนินการสอบสวน ทำให้เกิดข้อกังขาต่อความเป็นกลางและความยุติธรรมในกระบวนการดังกล่าว ตัวอย่างของปัญหา เช่น การบังคับให้ผู้ต้องหารับสารภาพ การแทรกแซงจากอิทธิพลภายนอก และการละเลยหน้าที่ในคดีที่มีความอ่อนไหวทางการเมืองหรือสังคม

การสอบสวนคดีอาญาเป็นกระบวนการที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของคดี โดยอำนาจของพนักงานสอบสวนในระบบกฎหมายไทยถือเป็นอำนาจที่กว้างขวางและมีลักษณะรวมศูนย์สูง ต่างจากหลายประเทศที่มีกลไกการถ่วงดุลเพื่อกำกับดูแลอำนาจของตำรวจ เช่น ในสหรัฐอเมริกา พนักงานอัยการมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลกระบวนการสอบสวน ในขณะที่สหราชอาณาจักรมีองค์กรอิสระที่ตรวจสอบการสอบสวนคดีอาญาโดยตรง

ในอดีต ประเทศไทยได้พยายามแก้ไขปัญหการใช้อำนาจโดยมิชอบของพนักงานสอบสวนผ่านการปฏิรูปองค์กรตำรวจ การแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และการจัดตั้งหน่วยงานอิสระเพื่อกำกับดูแล อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจของพนักงานสอบสวนยังคงเป็นที่ถกเถียง และยังไม่มีมีการปรับปรุงโครงสร้างที่สามารถสร้างกลไกการถ่วงดุลอำนาจที่มีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง

ความสำคัญของปัญหาคือ ระบบสอบสวนที่ขาดกลไกตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพอาจนำไปสู่ปัญหาหลายประการ เช่น

1. การใช้อำนาจเกินขอบเขต พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐาน การสอบปากคำ และการควบคุมตัวผู้ต้องหา ซึ่งหากไม่มีการกำกับดูแลที่เหมาะสม อาจนำไปสู่การใช้อำนาจในทางมิชอบ เช่น การบังคับให้รับสารภาพ หรือการละเมิดสิทธิผู้ต้องหา

2. การแทรกแซงจากอิทธิพลภายนอก ระบบที่รวมศูนย์อำนาจทำให้พนักงานสอบสวนมีความเสี่ยงต่อการถูกกดดันจากบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอิทธิพลทางการเมืองหรือเศรษฐกิจ

3. การขาดความโปร่งใส ปัจจุบันระบบการสอบสวนในประเทศไทยยังไม่มีกระบวนการดำเนินการอย่างเป็นระบบและไม่มีช่องทางที่ชัดเจนให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของพนักงานสอบสวนได้

4. ความไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม การไม่มีระบบตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพอาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติในการดำเนินคดี โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน

ปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีกรณีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาที่สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปฏิรูประบบ เช่น: กรณีการบังคับให้รับสารภาพโดยใช้ความรุนแรงหรือการข่มขู่ การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในคดีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีอิทธิพลการสูญหายของหลักฐานสำคัญในกระบวนการสอบสวน การดำเนินคดีที่ล่าช้าและไม่มีความเป็นอิสระในปัจจุบัน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย ได้แก่

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดอำนาจและหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการดำเนินการสอบสวน
2. พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของตำรวจไทย ซึ่งรวมถึงพนักงานสอบสวน
3. พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ กำหนดบทบาทของพนักงานอัยการในกระบวนการพิจารณาคดี แต่ยังไม่มียอำนาจกำกับดูแลการสอบสวนอย่างแท้จริง
4. กฎหมายสิทธิมนุษยชนและกฎหมายป้องกันการทรมานและการอุ้มหาย - เป็นเครื่องมือในการป้องกันการละเมิดสิทธิในระหว่างกระบวนการสอบสวน

อย่างไรก็ตาม ข้อกฎหมายเหล่านี้ยังขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการถ่วงดุลอำนาจของพนักงานสอบสวน ทำให้การปฏิรูปกฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและโปร่งใสในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการถ่วงดุลอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนตามหลักนิติธรรม เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของตำรวจในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาในระบบกฎหมายต่างประเทศ ทั้งในระบบซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์

3. เพื่อเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของระบบถ่วงดุลอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนในประเทศไทยและต่างประเทศ และเสนอแนวทางปฏิรูปที่เหมาะสมกับประเทศไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางนิติศาสตร์ (Legal Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเน้นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Legal Analysis)

1. การเก็บข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) บทบัญญัติกฎหมายไทย ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ, พระราชบัญญัติองค์กรอัยการ, พระราชบัญญัติป้องกันการทรมานและการอุ้มหาย และกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น Criminal Procedure Act (UK), German Code of Criminal Procedure, Code de Procédure Pénale (France), Federal Rules of Criminal Procedure (USA)

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ รายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงงานวิจัยเปรียบเทียบด้านกฎหมายอาญาและสิทธิมนุษยชน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ใช้ วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และ การวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Comparative Analysis) โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.1 วิเคราะห์ทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรมและการถ่วงดุลอำนาจ

2.2 วิเคราะห์โครงสร้างทางกฎหมายและองค์กรของระบบต่างประเทศ

2.3 เปรียบเทียบโครงสร้างของไทยกับต่างประเทศในประเด็นสำคัญ

ผลการวิจัย (Results) ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างประเทศไทยกับประเทศที่มีระบบถ่วงดุลที่ชัดเจน โดยเฉพาะการควบคุมตั้งแต่ต้นทาง ซึ่งในไทยยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างและการตรวจสอบภายนอกอย่างมาก กลไกที่มีอยู่ยังไม่

สามารถรับประกันความเป็นธรรมและความโปร่งใสในชั้นสอบสวนได้อย่างแท้จริงซึ่งสามารถวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่วางไว้ได้ดังนี้

วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการถ่วงดุลอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนตามหลักนิติธรรม

ผลการศึกษาพบว่า หลักการถ่วงดุลอำนาจ (Checks and Balances) เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบนิติรัฐ (Rechtsstaat) และหลักนิติธรรม (Rule of Law) โดยเฉพาะในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งเป็นจุดที่อำนาจรัฐอาจกระทบสิทธิของประชาชนได้โดยตรง กลไกการถ่วงดุลอำนาจในกระบวนการสอบสวนจึงมีเป้าหมายเพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขตของพนักงานสอบสวน และเพื่อให้เกิดการตรวจสอบจากหน่วยงานที่ไม่ใช่ผู้ใช้อำนาจนั้นโดยตรง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย หลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers – Montesquieu) หลักการตรวจสอบถ่วงดุลเชิงโครงสร้าง (Institutional Checks) แนวคิดกระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม (Due Process of Law) หลักสิทธิมนุษยชนสากล เช่น ICCPR, มาตรา 9 และ 14

สรุปได้ว่า การควบคุมอำนาจสอบสวนมิใช่เพียงการควบคุมทางวินัยหรือกฎหมายอาญาเท่านั้น แต่ต้องมีโครงสร้างทางกฎหมายที่ส่งเสริมการตรวจสอบอำนาจอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ

วิเคราะห์ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์กระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของตำรวจในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาในระบบกฎหมายต่างประเทศ ทั้งในระบบซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์ สามารถแยกออกตามประเทศต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. สหรัฐอเมริกา (Common Law) ผลการวิจัยพบว่า

1.1 พนักงานสอบสวนอยู่ภายใต้การกำกับของ Prosecutor (District Attorney) โดยอัยการมีบทบาทชี้้นำการสอบสวนและสามารถยับยั้งไม่ให้ฟ้องคดีหากพยานหลักฐานไม่เพียงพอ

1.2 ระบบ Grand Jury ทำหน้าที่ประเมินความชอบธรรมของคดีก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

1.3 มีหน่วยงานอิสระ เช่น Civilian Complaint Review Board ตรวจสอบตำรวจ

ข้อดี เน้นสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหา การเปิดเผยหลักฐาน การคัดกรองก่อนฟ้อง

ข้อเสีย มีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในการเข้าถึงอัยการ

2. อังกฤษ (Common Law) ผลการวิจัยพบว่า

2.1 มีองค์กรอิสระตรวจสอบตำรวจชื่อว่า Independent Office for Police Conduct (IOPC)

2.2 อัยการ (Crown Prosecution Service) เข้าร่วมพิจารณาคดีและชี้ขาดการฟ้อง

2.3 กระบวนการสอบสวนต้องสอดคล้องกับกฎหมาย Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE)

ข้อดี ตรวจสอบจากหลายระดับ ทั้งภายใน-ภายนอก

ข้อเสีย ระบบอาจล่าช้าในคดีที่มีความซับซ้อน

3. เยอรมนี (Civil Law) ผลการวิจัยพบว่า

3.1 พนักงานอัยการมีอำนาจควบคุมการสอบสวนของตำรวจโดยตรงตาม German Code of Criminal Procedure (StPO)

3.2 ไม่มีพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจอิสระ แต่อยู่ภายใต้การชี้นำของ Staatsanwalt (อัยการ)

3.3 ศาลสามารถออกคำสั่งตรวจสอบหรือปฏิเสธพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ข้อดี ควบคุมแน่นแฟ้น มีความเป็นกลางสูง

ข้อเสีย ความล่าช้าอาจเกิดในคดีที่ต้องพิจารณาเชิงลึก

4. ฝรั่งเศส (Civil Law) ผลการวิจัยพบว่า

4.1 มีผู้พิพากษาสอบสวน (juge d'instruction) ทำหน้าที่เป็นกลางในการตรวจสอบพยานหลักฐาน ร่วมกับอัยการ

4.2 ระบบนี้ใช้เฉพาะคดีร้ายแรงหรือคดีที่ซับซ้อน

4.3 มีการแบ่งแยกหน้าที่ชัดเจนระหว่างตำรวจ อัยการ และศาล

ข้อดี คุ้มครองสิทธิเสรีภาพได้ดี, ตรวจสอบเชิงลึก

ข้อเสีย ใช้ทรัพยากรสูง และอาจล่าช้าในหน้าที่กับอัยการ

เมื่อวิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของระบบถ่วงดุลอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนในประเทศไทยและต่างประเทศ และเสนอแนวทางปฏิรูปที่เหมาะสม ได้ดังนี้

1. บทบาทของอัยการในชั้นสอบสวน ในระบบของไทยไม่มีบทบาทตั้งแต่ต้นแล้ว ส่วนในระบบต่างประเทศนั้นมีบทบาทตั้งแต่ต้น เช่น เยอรมนี, สหรัฐอเมริกา

2. ศาลควบคุมการควบคุมตัว/สอบสวน ในระบบของไทยศาลมีอำนาจจำกัดเฉพาะในเรื่องหมายส่วนในระบบต่างประเทศนั้นศาลมีบทบาทมากกว่า เช่น ฝรั่งเศส, เยอรมนี

3. องค์การอิสระกำกับการสอบสวน ในระบบของไทยศาลมีอำนาจจำกัดเฉพาะในเรื่องการออกหมายศาล ส่วนในระบบต่างประเทศนั้นศาลมีบทบาทมากกว่า เช่น ฝรั่งเศส, เยอรมนี

4. การใช้เทคโนโลยีเพื่อความโปร่งใส ในระบบของไทย ยังมีไม่ทั่วถึง เช่น การบันทึกวิดีโอ ส่วนในระบบต่างประเทศนั้น มีระบบบันทึกเสียง/ภาพบังคับใช้ตามกฎหมาย

ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปที่เหมาะสมกับประเทศไทย

1. เพิ่มบทบาทของพนักงานอัยการตั้งแต่เริ่มกระบวนการสอบสวน
2. ให้อำนาจศาลในการสั่งสอบสวนหรือควบคุมกระบวนการสอบสวนปากคำ
3. จัดตั้ง คณะกรรมการอิสระตรวจสอบการสอบสวน โดยมีตัวแทนจากสภานายความ นักวิชาการ และภาคประชาชน
4. ใช้เทคโนโลยี เช่น การบันทึกวิดีโอ, ฐานข้อมูลกลาง, และ ระบบร้องเรียนออนไลน์เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการถ่วงดุลอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กลไกการถ่วงดุลอำนาจในกระบวนการสอบสวนเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบนิติธรรม (Rule of Law) โดยมีจุดประสงค์เพื่อป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลพินิจในทางที่ละเมิดสิทธิของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับหลัก Separation of Powers ของมองแตสกีเยอ (Montesquieu) ที่ระบุว่า การใช้อำนาจจะต้องถูกควบคุมด้วยอำนาจอื่น

การค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ Packer (1968) ในแนวคิด Due Process Model ที่ให้ความสำคัญกับการควบคุมอำนาจของรัฐและการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาอย่างเข้มงวด เช่นเดียวกับแนวคิดของ Ashworth & Redmayne (2020) ซึ่งเน้นว่าหากไม่มีกลไกถ่วงดุลในชั้นสอบสวน การพิจารณาคดีภายหลังก็ไม่สามารถชดเชยความเสียหายของสิทธิที่ถูกละเมิดไปได้

งานวิจัยของ นิพนธ์ เทอดอุดม (2563) ยังสนับสนุนประเด็นนี้โดยระบุว่า การขาดกลไกควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวนเป็นสาเหตุหนึ่งของความไม่โปร่งใสและการเลือกปฏิบัติในระบบสอบสวนไทย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบกลไกการถ่วงดุลอำนาจในระบบกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาระบบของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนี และฝรั่งเศส พบว่าแต่ละประเทศมีแนวทางควบคุมอำนาจของพนักงานสอบสวนที่แตกต่างกัน แต่ล้วนยึดหลักการมี "องค์กรอิสระนอกตัวสอบสวน" เข้ามามีบทบาทในกระบวนการสอบสวนตั้งแต่ต้น เช่น 1. ฝรั่งเศส มีผู้พิพากษาสอบสวน 2. เยอรมนี อัยการควบคุมสอบสวนโดยตรง 3. อังกฤษ มี IOPC ตรวจสอบภายนอก 4. สหรัฐอเมริกา ใช้ Grand Jury และการตรวจสอบคู่ขนานโดยอัยการ

ผลนี้สอดคล้องกับงานของ Langer (2018) ซึ่งเสนอว่าอัยการควรมีบทบาทอย่างต่อเนื่องในการกำกับตำรวจเพื่อให้กระบวนการสอบสวนมีความน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะในคดีที่มีความซับซ้อน หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรืออิทธิพลภายนอก

อีกทั้งยังสนับสนุนข้อค้นพบของ Stuntz (2011) ที่เตือนว่า หากระบบสอบสวนไม่มีการตรวจสอบที่เข้มแข็ง อาจกลายเป็นช่องทางของความอยุติธรรม โดยเฉพาะต่อผู้ต้องหาที่มีสถานะทางสังคมต่ำ

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การเปรียบเทียบระบบไทยกับต่างประเทศ และการเสนอแนวทางปฏิรูป เมื่อเปรียบเทียบกับระบบต่างประเทศ พบว่า ประเทศไทยมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างถ่วงดุลอย่างชัดเจน กล่าวคือ

1. พนักงานสอบสวนอยู่ในโครงสร้างเดียวกับตำรวจ
2. อัยการไม่มีอำนาจร่วมสอบสวน
3. ศาลมีอำนาจน้อยในชั้นสอบสวน
4. ขาดองค์กรอิสระเฉพาะทางในการตรวจสอบ

ผลการวิจัยข้อนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ วิษณุ เครืองาม (2558) ซึ่งชี้ว่าระบบสอบสวนไทยไม่สามารถแยกตัวจากอำนาจบริหารได้อย่างแท้จริง จึงควรจัดตั้งองค์กรอิสระที่ไม่ขึ้นกับตำรวจ หรือให้อัยการมีบทบาทตั้งแต่ต้น

นอกจากนี้ ยังสัมพันธ์กับผลจากการปฏิรูปในต่างประเทศ เช่น อังกฤษที่จัดตั้ง IOPC, ฝรั่งเศสที่แยกบทบาทผู้พิพากษาสอบสวน ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในบริบทไทย เช่น การเสนอ

ให้อัยการร่วมสอบสวน, การ บันทึกวิดีโอทุกกระบวนการสอบสวน, หรือการจัดตั้ง คณะกรรมการอิสระด้านสิทธิในการสอบสวน

ประเด็นสรุปจากการอภิปราย

1. กลไกการถ่วงดุลอำนาจในกระบวนการสอบสวนเป็นหัวใจของกระบวนการยุติธรรม ที่เป็นธรรม
2. ประเทศไทยยังขาดกลไกดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับกฎหมาย โครงสร้าง องค์กร และวิธีปฏิบัติ
3. การเปรียบเทียบระบบกฎหมายต่างประเทศเผยให้เห็นแนวทางที่สามารถนำมาปรับ ใช้ได้ เช่น การควบคุมโดยอัยการ การตรวจสอบโดยศาล และการมีองค์กรอิสระ
4. การวิจัยครั้งนี้จึงมีคุณค่าทั้งในทางวิชาการและในทางนโยบาย โดยเสนอโมเดลที่ ผสมผสานแนวคิดสากลเข้ากับโครงสร้างไทยอย่างเหมาะสม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างประเทศไทยกับ ประเทศที่มีระบบถ่วงดุลอำนาจที่ชัดเจน โดยเฉพาะในด้านการควบคุมอำนาจตั้งแต่ต้นทางซึ่ง ประเทศไทยยังประสบปัญหาเรื่องข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและการตรวจสอบภายนอกอย่างมาก กลไกที่มีอยู่ยังไม่สามารถรับประกันความเป็นธรรมและความโปร่งใสในชั้นสอบสวนได้อย่าง แท้จริง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยในวัตถุประสงค์แรกคือ การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการถ่วงดุลอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงาน สอบสวนตามหลักนิติธรรม พบว่าแนวคิดสำคัญ ได้แก่ หลักการถ่วงดุลอำนาจ หลักการ แบ่งแยกอำนาจ แนวคิดกระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม และหลักสิทธิมนุษยชนสากล เช่น ICCPR ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการควบคุมอำนาจสอบสวนมิใช่เพียงแค่การควบคุมทางวินัยหรือกฎหมาย อาญาเท่านั้น แต่ต้องมีโครงสร้างทางกฎหมายที่เอื้อต่อการตรวจสอบอำนาจอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงระดับปฏิบัติ ส่วนในวัตถุประสงค์ที่สอง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ กระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของตำรวจในกระบวนการสอบสวนคดีอาญาในระบบ กฎหมายต่างประเทศ พบว่าแต่ละประเทศมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน เช่น สหรัฐอเมริกามี อัยการเป็นผู้กำกับการสอบสวน มีระบบ Grand Jury และหน่วยงานอิสระตรวจสอบตำรวจ อังกฤษมี IOPC ตรวจสอบตำรวจและมีกฎหมาย PACE ควบคุมกระบวนการสอบสวน เยอรมนี

มีอัยการเป็นผู้ควบคุมการสอบสวนโดยตรง และฝรั่งเศสมีผู้พิพากษาสอบสวนที่ทำหน้าที่ควบคู่กับอัยการโดยเฉพาะในคดีร้ายแรงหรือซับซ้อน ซึ่งต่างจากระบบของไทยที่ยังขาดกลไกอิสระและการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย ในวัตถุประสงค์ที่สามเป็นการเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของระบบถ่วงดุลอำนาจระหว่างไทยกับต่างประเทศ พบว่าประเทศอื่นมีการให้บทบาทแก่อัยการและศาลมากกว่า เมืองค์กรอิสระที่มีอำนาจจริงในการกำกับตรวจสอบ มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อความโปร่งใสมากกว่าไทยอย่างชัดเจน ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยจึงประกอบด้วย การเพิ่มบทบาทของอัยการตั้งแต่เริ่มกระบวนการสอบสวน การให้อำนาจศาลมากขึ้นในการควบคุมการสอบสวน การจัดตั้งคณะกรรมการอิสระที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ และการนำเทคโนโลยี เช่น การบันทึกวิดีโอ ระบบฐานข้อมูลกลาง และระบบร้องเรียนออนไลน์มาใช้เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและตรวจสอบได้จริงในทุกขั้นตอน

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)

1.1 กำหนดนโยบายให้พนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทร่วมในกระบวนการสอบสวน โดยเฉพาะในคดีอุกฉกรรจ์ คดีความมั่นคง และคดีที่มีข้อสงสัยในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ และการเข้าร่วมของอัยการควรเกิดขึ้นตั้งแต่ต้นทาง เพื่อให้คำแนะนำเรื่องพยานหลักฐานและแนวทางที่ไม่ละเมิดสิทธิผู้ต้องหา

1.2 ส่งเสริมนโยบาย “ความโปร่งใสในการสอบสวน” ด้วยเทคโนโลยี เช่น การบังคับใช้ระบบ การบันทึกภาพและเสียง ทุกขั้นตอนในการสอบสวนและการจัดทำ ฐานข้อมูลกลาง ที่สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้กรอบกฎหมาย

1.3 ส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนและองค์กรเอกชนในการติดตามการสอบสวน ผ่านการมี คณะกรรมการตรวจสอบพฤติกรรมเจ้าหน้าที่สอบสวน ซึ่งมีตัวแทนจากสหประชาชาติ นักวิชาการ และภาคประชาชน

2. ข้อเสนอเชิงกฎหมาย (Legal Reform Proposals)

2.1 แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพิ่มบทบัญญัติที่ให้อัยการสามารถเข้าร่วมสอบสวนในคดีที่มีความซับซ้อนหรือมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน และให้ศาลมีอำนาจในการตรวจสอบกระบวนการสอบสวนเชิงเนื้อหา ไม่จำกัดเฉพาะการออกหมาย

2.2 ตรากฎหมายเฉพาะเพื่อจัดตั้ง “คณะกรรมการอิสระตรวจสอบการสอบสวน” ให้มีสถานะเป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญและมีอำนาจในการรับเรื่องร้องเรียน ตรวจสอบพฤติกรรมเจ้าหน้าที่สอบสวน และรายงานผลต่อสาธารณะ

2.3 ตรากฎหมายบังคับใช้เทคโนโลยีตรวจสอบการสอบสวน กำหนดให้การบันทึกภาพ/เสียงในห้องสอบสวนเป็นสิ่งจำเป็นในทุกคดี และมีผลทางกฎหมายและกำหนดให้การไม่บันทึกหรือการปกปิดข้อมูลเป็นความผิดทางวินัยและอาญา

2.4 ปรับปรุง พ.ร.บ. ตำรวจแห่งชาติ และ พ.ร.บ. องค์การอัยการ เพื่อลดความรวมศูนย์อำนาจสอบสวนไว้ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติและเพิ่มอิสระของอัยการในการกำกับสอบสวนอย่างแท้จริง โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับการร้องขอจากตำรวจ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต (Recommendations for Future Research)

3.1 ศึกษาประสิทธิภาพของการนำอัยการเข้าร่วมสอบสวนในระดับพื้นที่เช่น การทดลองนำร่องในบางจังหวัด หรือในคดีบางประเภท เพื่อติดตามผลในทางปฏิบัติ

3.2 วิจัยเปรียบเทียบระบบการสอบสวนในประเทศอาเซียน เช่น เวียดนาม, สิงคโปร์, อินโดนีเซีย, ฟิลิปปินส์ เพื่อขยายฐานความรู้ในระดับภูมิภาค

3.3 ศึกษาการใช้เทคโนโลยี AI และระบบ Big Data ในการเฝ้าระวังการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่สอบสวน เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมกับบริบทไทย

เอกสารอ้างอิง

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2561). หลักนิติธรรมกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

นิพนธ์ เทอดอุดม. (2563). การตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวน: แนวทางการ

ปฏิรูปในบริบทไทย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 49(2), 45-67.

วิชญ์ เครื่องงาม. (2558). กฎหมายกับกระบวนการยุติธรรม: มุมมองจากหลักนิติธรรม.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานอัยการสูงสุด. (2564). บทบาทของอัยการในการกำกับดูแลการสอบสวนคดีอาญา.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักงานอัยการสูงสุด.

Ashworth, A., & Redmayne, M. (2020). The Criminal Process (5th ed.). Oxford: Oxford University Press.

Langbein, J. H. (2017). *The Origins of Adversary Criminal Trial*. Oxford: Oxford University Press.

Langer, M. (2018). Comparative analysis of prosecutorial control over police investigations. *American Journal of Comparative Law*, 66(3), 527–550.

Packer, H. (1968). *The Limits of the Criminal Sanction*. Stanford: Stanford University Press.

Stuntz, W. J. (2011). *The Collapse of American Criminal Justice*. Harvard: Harvard University Press.

องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร*
DIGITAL LEADERSHIP COMPONENTS FOR SMALL SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER MUKDAHAN PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE

สิทธิราช ชื่นชม¹, พรรัศม์ ลังกะสูตร² และ อธิพงษ์ เพชรสุทธิ์³

Sitthirat Chuenchom¹, Pornrat Langkasutra² and Atipong Phetsute³

¹ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี

¹Doctor of Education, Pathumthani University, Thailand

²⁻³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

²⁻³Faculty of Education, Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: krusitthirat2521@gmail.com

วันที่รับบทความ : 14 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 18 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 20 เมษายน 2568

Received 14 April 2025; Revised 18 April 2025; Accepted 20 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร และ 2) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร เป็นวิจัยเชิงผสมวิธี กรอบแนวคิดใช้แนวคิดและทฤษฎีของ สุกัญญา แซ่มซ้อย กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จากโรงเรียนใน 15 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา จำนวน 100 โรงเรียน แยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก

Citation:

* สิทธิราช ชื่นชม, พรรัศม์ ลังกะสูตร และ อธิพงษ์ เพชรสุทธิ์. (2568). องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 901-921.

Sitthirat Chuenchom, Pornrat Langkasutra and Atipong Phetsute. (2025). Digital Leadership Components For Small School Administrators Under Mukdahan Primary Educational Service Area Office. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 901-921.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

เล็ก จำนวน 100 คน และครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 200 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 300 คน ได้มาโดยการเลือกแบบแบ่งประเภทเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Mukdahan มี 3 องค์ประกอบมีจำนวน องค์ประกอบย่อยดังนี้ ได้แก่ 1) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล จำนวน 8 ข้อ 2) ด้านการมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัลจำนวน 6 ข้อ และ 3) ด้านการพัฒนาบุคลากร จำนวน 6 ข้อ รวมจำนวนข้อย่อยทั้งหมด 20 ข้อ องค์ประกอบสามารถอธิบาย ร่วมกันได้ร้อยละ 28.49 2. สภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา Mukdahan พบว่าสภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก, สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา Mukdahan

Abstract

The objectives of this research were to 1) analyze digital leadership components for small school administrators under Mukdahan Primary Educational Service Area Office, and 2) study conditions of digital leadership components for small school administrators under Mukdahan Primary Educational Service Area Office. This study was a mixed methodology. The conceptual framework of this study was applied from Sukanya Chamchoi. The samples were 300 school administrators and teachers of 15 Educational quality development network group from 100 schools, and divided 100 small school administrators and 200 teachers in small schools, and selected by stratified random sampling. The instruments used in the study were a 5-rating scale questionnaire, and an interviewing form. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and confirmatory factor analysis.

The study results revealed that 1 . digital leadership components for small school administrators under Mukdahan Primary Educational Service Area

Office comprised 3 components and 20 items: there were creating digital organization, culture with 8 items, having technology skills with 6+ items and person development with 6 items. The components can be explained by 28.48.

2. The conditions of digital leadership components for small school administrators under Mukdahan Primary Educational Service Area Office found that condition overall was at a much level.

Keywords: Digital leadership components, Small school administrators, Mukdahan Primary Educational Service Area Office

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนา และการนำไอซีทีมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุน (Enabling Technology) การพัฒนาประเทศมาโดยตลอด ที่ได้มุ่งเน้นให้ประเทศไทยมีโครงสร้างพื้นฐาน ด้านไอซีทีโดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง (Broadband Internet) กระจายอย่างทั่วถึงเสมือน บริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานทั่วไป ประชาชนมีความรอบรู้ เข้าถึงสามารถพัฒนา และใช้ประโยชน์จากสารสนเทศได้อย่างรู้เท่าทัน อุตสาหกรรมไอซีทีมีบทบาทเพิ่มขึ้นต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ประชาชน มีโอกาสในการสร้างรายได้และคุณภาพชีวิตดีขึ้น และไอซีทีมีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สำหรับปัจจุบัน รัฐบาลได้ตระหนักถึงอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายของประเทศไทย ที่จะปรับปรุงทิศทางการดำเนินงานของประเทศ ด้วยการใช้ประโยชน์สูงสุดจากเทคโนโลยีดิจิทัล โดยความท้าทาย และโอกาสของประเทศไทย ด้านเศรษฐกิจและสังคม ความท้าทายจากพลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัล และสภาพภาพการพัฒนาด้านดิจิทัล ในประเทศไทยในปัจจุบัน (แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. 2560)

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและดิจิทัลอย่างรวดเร็ว (Digital Disruption) เป็นการเปลี่ยนแปลง สังคมไปสู่สังคมดิจิทัลส่งผลต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีแนวโน้มที่การจัดการศึกษาจะเปลี่ยนไปโดยการเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับสังคมและองค์กรภายนอก รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล โดยการนำเทคโนโลยีและสื่อต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งนี้ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีจะทำให้เข้าสู่สังคมดิจิทัลที่มีการเสริมบทเรียนโดยสร้างสถานการณ์จำลอง 1 ห้องเรียนเสมือน (Virtual Classroom) และโลกเสมือนจริง (Metaverse) ดังนั้น การจัดการศึกษาของประเทศไทยจึงจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนา การวางแผน และการสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของทรัพยากรมนุษย์ ที่จะศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ หรือเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือต้องปรับหลักสูตร และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น มีความหลากหลาย เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ทักษะ และสมรรถนะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ในโลกดิจิทัลในปัจจุบัน และอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

การเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล แตกต่างจากอดีตที่ผ่านมา กล่าวคือ ด้วยความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้จากทั่วโลก เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา ตามความสะดวก ได้ทั้งบนมือถือ แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูตระหนักถึงความสำคัญเทคโนโลยีดิจิทัลการนำสื่อดิจิทัลที่ทันสมัยในรูปแบบต่าง ๆ มาช่วยในการจัดการเรียนการสอนจะทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้มากขึ้นและดีขึ้น อีกทั้งยังลดภาระการสอนของครูได้เป็นอย่างดีในหลายโรงเรียนจึงได้นำเอาสื่อดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ยูทูบ เว็บไซต์ช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และอุปกรณ์พื้นฐานที่ใกล้ตัวครู และนักเรียนมากที่สุดในการนำมาใช้เชื่อมต่อกับสื่อดิจิทัลได้ คือ โทรศัพท์มือถือ โดยในหลายโรงเรียนให้เด็กใช้โทรศัพท์มือถือค้นหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาเรียนหรือให้ช่วยแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ แต่ก็มีผู้บริหารสถานศึกษามีนโยบายไม่อนุญาตให้นักเรียนใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียน เนื่องจากเห็นว่านักเรียนมักใช้โทรศัพท์มือถือเล่นเกมหรือคุยกับเพื่อนในเวลาเรียน ทำให้เด็กไม่มีสมาธิในการเรียนและเป็นการรบกวนเพื่อนคนอื่นที่ตั้งใจเรียน นโยบายนี้จึงอาจเป็นแนวทางที่ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเครื่องมือดิจิทัลเกิดจากนักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาทักษะความฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) ถ้าหากผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาบริหารจัดการสถานศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนได้อย่างมหาศาล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีโรงเรียนรวม 146 โรงเรียน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 915 คน

1.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนใน 15 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา จำนวน 100 โรงเรียน แยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 100 คน และครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 200 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 300 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (stratified random sampling) และจำแนกสถานศึกษาขนาดเล็ก ดังนี้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย มี 3 ประเภท ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง 2) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi - structured interview) ผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถาม ที่จะทำการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า (interview guideline) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด มีการกำหนดข้อคำถามแบบกว้าง ๆ ตามองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม มีรายละเอียด ในการสัมภาษณ์ที่ครอบคลุมองค์ประกอบตามนิยามขององค์ประกอบที่กำหนดไว้

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยว่าตัวแปรเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ในระดับมากที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยว่าตัวแปรเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ในระดับมาก มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยว่าตัวแปรเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ในระดับปานกลาง มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยว่าตัวแปรเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ในระดับน้อย มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยว่าตัวแปรเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ในระดับน้อยที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง และพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยจำแนกตามประเภทของเครื่องมือวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi - structured interview) ดำเนินการ ดังนี้
2. แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) เกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้วิจัยสร้าง และพัฒนาแบบสอบถาม เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3. แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) เกี่ยวกับสภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผู้วิจัยสร้าง และพัฒนาแบบสอบถาม เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จากผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ จำนวน 9 คน

4.2 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาลัทยปทุมธานี เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์

4.3 สัมภาษณ์เพื่อให้ได้ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก

4.4 วิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กที่ได้จากการสัมภาษณ์

4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพุกดาหาร จำนวน 300 คน ดังนี้

4.6 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาลัทยปทุมธานี เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาขนาดเล็กในการเก็บข้อมูลในการทำวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพุกดาหาร จำนวน 100 โรงเรียน โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลจำนวน 300 คน

4.7 ประสานโดยตรงกับผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพุกดาหาร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4.8 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามความคิดเห็นคืนตามสถานศึกษาต่าง ๆ

4.9 วิเคราะห์ข้อมูลทดลองเครื่องมือเพื่อการวิจัย องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพุกดาหาร

4.10 การเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพุกดาหาร จำนวน 300 คน ดังนี้

4.11 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาลัทยปทุมธานี เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาขนาดเล็กในการเก็บข้อมูลในการทำวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพุกดาหาร จำนวน 100 โรงเรียน โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลจำนวน 300 คน

4.12 ประสานโดยตรงกับผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4.13 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนตามสถานศึกษาต่าง ๆ

4.14 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นไปอย่างถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทุก ขั้นตอน และนำมาวิเคราะห์ผล ดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จากตำรา วารสาร บทความ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กใช้สถิติดังนี้

2.1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ในการทำงาน ใช้ความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

2.2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ใช้มัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean: $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ และคานท์ (Best and Kahn) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ค่ามัชฌิมเลขคณิต 4.50–5.00 หมายถึง เห็นด้วยกับตัวแปรองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่ามัชฌิมเลขคณิต 3.50–4.49 หมายถึง เห็นด้วยกับองค์ประกอบตัวแปรภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับมาก

ค่ามัชฌิมเลขคณิต 2.50–3.49 หมายถึง เห็นด้วยกับองค์ประกอบตัวแปรภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับปานกลาง

ค่ามัชฌิมเลขคณิต 1.50–2.49 หมายถึง เห็นด้วยกับตัวแปรองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับน้อย

ค่ามัชฌิมเลขคณิต 1.00–1.49 หมายถึง เห็นด้วยกับตัวแปรองค์ประกอบภาวะผู้นำ
ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก
โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis : EFA) การ
วิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบ Kaiser – Meyer –
Olkin Measure of Sampling Adequacy and Bartlett’s Test การสกัดองค์ประกอบด้วย
วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (factor extraction method : principal component
analysis : PCA) และการหมุนแกนแบบวาริแมกซ์ (varimax rotation) ซึ่งเกณฑ์การเลือกตัว
แปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบ พิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalue)
เท่ากับหรือมากกว่า 1 และถือเอาค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ (factor loading) ของตัวแปรแต่
ละตัวขององค์ประกอบนั้นต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (Comrey and Lee) โดยมีตัวแปรที่
สังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบไม่น้อยกว่า 3 ตัวแปร ตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser)

2.4 วิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร
สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครวิเคราะห์
ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ เชิงปริมาณ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปล
ความเทียบกับเกณฑ์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระดับความคิดเห็นตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง สภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง สภาพอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง สภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง สภาพอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง สภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยมีการกำหนดเกณฑ์เป็นช่วงคะแนน และแปลผลตามการประเมิน ดังนี้ (บุญชม
ศรีสะอาด 2545 : 102)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง สภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง สภาพอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง สภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง สภาพอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง สภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 องค์ประกอบและจำนวนตัวแปร ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก

องค์ประกอบที่	องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก	จำนวนตัวแปร
1	การสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล (creating digital organization culture)	8
2	การมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล (having technology skills)	6
3	การพัฒนาบุคลากร (person development)	6

1.1 องค์ประกอบที่ 1 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล มีจำนวน 8 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) สร้างสิ่งแวดล้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 2) มีการปรับหรือสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เหมาะสม กับการเปลี่ยนแปลงยุคดิจิทัล 3) มีต้องมีแนวคิดในการมองไปข้างหน้า ยอมรับการเปลี่ยนแปลง 4) มีการสร้างวัฒนธรรมการทำงานและบรรยากาศการใช้ ICT อย่างแพร่หลาย 5) มีความกล้าในการเสี่ยงที่จะเปลี่ยนแปลง 6) ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 7) สร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้บนโลกยุคดิจิทัล และ 8) มีการตัดสินใจในการกำหนดทิศทางดิจิทัลของ สถานศึกษา

1.2 องค์ประกอบที่ 2 การมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล มีจำนวน 6 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) มีความรู้และความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนสังคมโลกทุกด้านอย่างรู้เท่าทัน 2) มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและการใช้แพลตฟอร์ม ในการขับเคลื่อนการทำงาน 3) มีการขับเคลื่อนการทำงานด้วยระบบดิจิทัล 4) มีการเชื่อมโยงผู้คนแทนการสั่งการและควบคุม 5) มีความสามารถในการรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล และแพลตฟอร์มต่าง ๆ และ 6) มีความสามารถและทักษะในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการสื่อสาร

1.3 องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาบุคลากร มีจำนวน 6 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) มีความรู้ความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) มีให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงาน 3) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถเป็นมืออาชีพ 4) ส่งเสริมความสามารถด้านดิจิทัลของบุคลากรในองค์กร 5) มีความสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแข่งขันกับองค์กรอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 6) สามารถเปิดใจกว้างเพื่อสร้างความเข้าใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. สภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีระดับของสภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรายด้านของสภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ที่	สภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก	ระดับของสภาพ		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
องค์ประกอบที่ 1 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล				
	สร้างสิ่งแวดล้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เอื้อต่อ การเรียนรู้	4.15	0.90	มาก
	มีการปรับหรือสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้ เหมาะสม กับการเปลี่ยนแปลงยุคดิจิทัล	4.48	0.74	มาก
	ต้องมีแนวคิดในการมองไปข้างหน้า ยอมรับการ เปลี่ยนแปลง	4.39	0.59	มาก
	มีการสร้างวัฒนธรรมการทำงานและบรรยากาศ การใช้ ICTอย่างแพร่หลาย	4.20	0.62	มาก
	มีความกล้าในการเสี่ยงที่จะเปลี่ยนแปลง	4.17	0.64	มาก
	ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความ สามารถ และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.39	0.57	มาก
	สร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการ	4.29	0.51	มาก

ที่	สภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก	ระดับของสภาพ		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
	เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้บนโลกยุค			
	มีการตัดสินใจในการกำหนดทิศทางดิจิทัลของ สถานศึกษา	4.64	0.62	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	4.34	0.65	มาก
องค์ประกอบที่ 2 การมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล				
	มีความรู้และความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นบนสังคมโลกทุกด้านอย่างรู้เท่าทัน	4.58	0.67	มากที่สุด
	มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและการใช้แพลตฟอร์ม ในการขับเคลื่อนการทำงาน	4.40	0.75	มาก
	มีการขับเคลื่อนการทำงานด้วยระบบดิจิทัล	4.44	0.77	มาก
	มีการเชื่อมโยงผู้คนแทนการสั่งการและควบคุม	4.43	0.76	มาก
	มีความสามารถในการรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล และแพลตฟอร์มต่าง ๆ	4.53	0.71	มากที่สุด
	มีความสามารถและทักษะในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการสื่อสาร	4.10	0.54	มาก
	ค่าเฉลี่ย	4.41	0.70	มาก
องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาบุคลากร				
	มีความรู้ความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.04	0.60	มาก
	ให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงาน	4.04	0.53	มาก
	ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถ เป็นมืออาชีพ	4.11	0.49	มาก
	ส่งเสริมความสามารถด้านดิจิทัลของบุคลากร ในองค์กร	4.70	0.62	มากที่สุด
	มีความสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแข่งขันกับ องค์กรอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.68	0.64	มากที่สุด

ที่	สภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก	ระดับของสภาพ		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
	สามารถเปิดใจกว้างเพื่อสร้างความเข้าใจ และ ความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.71	0.61	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	4.38	0.58	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม		4.37	0.64	มาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีประเด็นสำคัญข้อค้นพบสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก

จากผลการวิจัย เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล 2) การมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล และ 3) การพัฒนาบุคลากร ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่กำหนดไว้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก เป็นพหุองค์ประกอบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำดิจิทัลผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จะต้องปรับตัวในการเรียนรู้ให้เท่าทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโดยมีภาวะผู้นำดิจิทัลที่สามารถนำองค์กรไปสู่เป้าหมายวิสัยทัศน์ได้สำเร็จ ดังผลการวิจัย ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ทุกองค์ประกอบล้วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภาวะผู้นำดิจิทัลที่มีความสำคัญแตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับหลักแนวคิดของไบแคม แรมบา (Bikram Lamba) ที่กล่าวถึง ผลกระทบของยุคดิจิทัลต่อภาวะผู้นำโดยมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแห่งความรู้ด้านเทคโนโลยีเป็นผู้นำทางดิจิทัล และต้องติดตามความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ต้องเข้าใจเทคโนโลยี และขับเคลื่อนด้วยทัศนคติที่เปิดกว้าง มีความกระหายในความรู้อย่างแท้จริง เข้าใจในผลกระทบของเทคโนโลยี สามารถคาดการณ์อนาคตหรือแนวโน้มทางเทคโนโลยีได้ มีความรู้ และวิสัยทัศน์เพียงพอที่จะสามารถใช้ทรัพยากรนั้นอย่างคุ้มค่าสูงสุด นอกจากนี้ผู้นำยังควรรู้จักจำกัด และวิธีรับความรู้ที่ขาด

หายไป เพราะโลกเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การขยายเครือข่าย การเชื่อมต่อทางเทคโนโลยีอาจมีภัยคุกคามเรื่องความปลอดภัย ผู้นำจึงไม่ควรกลัวหรือลังเลที่จะใช้เทคโนโลยี และต้องยอมรับด้วยมุมมองที่ชัดเจน ในศักยภาพของเทคโนโลยีด้วย เช่นเดียวกับ สตีฟ เดนนิ่ง (Steve Denning) ได้กล่าวถึงผู้นำที่ประสบความสำเร็จในยุคดิจิทัล นอกจากจะเข้าใจในการเติบโตของเทคโนโลยีที่ไม่มีที่สิ้นสุดแล้ว ผู้นำยังต้องจัดการกับเครือข่ายหรือการสร้างทีมงานเพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายร่วมกัน สามารถปรับเปลี่ยนทิศทางใหม่ได้ มีกรอบแนวคิดใหม่ที่มุ่งเน้นคุณค่าของลูกค้า ผู้นำด้านดิจิทัลต้องสร้างแรงบันดาลใจ ในการทำงานร่วมกัน และภาวะผู้นำทางดิจิทัลนั้นต้องมีความเป็นผู้นำทั่วทั้งองค์กร

องค์ประกอบที่ 2 การมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อภาวะ ผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมากที่สุด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .547 - .699 มีค่าความแปรปรวนของ องค์ประกอบเท่ากับ 5.650 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 9.416 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 19.589 ซึ่งเมื่อเทียบ ค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบกับองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่า องค์ประกอบนี้มีความสำคัญ เป็นอันดับ 2 กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดี และเมื่อ แยกพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบที่ 2 แล้วพบว่า เป็นตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลจะต้องมีทักษะการใช้เทคโนโลยี และการใช้แพลตฟอร์ม ในการขับเคลื่อนการทำงาน เพื่อให้เกิดความสะดวกคล่องตัว และการจัดเก็บข้อมูลสำคัญของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเต็มศักยภาพ การที่ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจ และสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล จะสามารถขับเคลื่อนการทำงานทั้งในปัจจุบัน และอนาคตขององค์กรไปสู่องค์กรยุคใหม่ที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรครู และเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีในการนำพาการเรียนรู้มาสู่บุคลากรครู การมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารของสถานศึกษาให้มีความน่าเชื่อถือ และน่าติดตาม ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างด้านทักษะ และเทคนิคในการใช้เครื่องมือดิจิทัล เข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนสังคมโลกทุกด้านอย่างรู้เท่าทันและสามารถออกแบบการเรียนรู้ขององค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายวิสัยทัศน์ที่กำหนด และปรับเปลี่ยนองค์กรให้เป็นองค์กรดิจิทัลหรือกลายเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเทคโนโลยีและสามารถ

นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษาและความเปลี่ยนแปลง

องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาบุคลากร อธิบายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง .532 -.737 มีค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบเท่ากับ 5.337 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 8.895 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 28.485 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบกับองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่า องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 กล่าวคือ ตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดี และเมื่อแยกพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบที่ 3 แล้ว พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานแต่ละบุคคลมีความรู้ความสามารถหรือความถนัดด้านใดบ้าง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรทุกคนที่อยู่ในหน่วยงานหรือองค์กรให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ เป็นมีอาชีพ และสิ่งสำคัญคือการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรได้สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรคือส่วนหนึ่งขององค์กรที่มีความสำคัญ และมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา เป็นพลังในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนดไว้ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะสามารถประเมินความต้องการของบุคลากร เข้าใจในความแตกต่างทำให้สามารถส่งเสริม ความรู้ และทักษะได้เหมาะสมกับบุคคลสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาของสถานศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของครู และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ และทักษะในการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสนับสนุน ให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ ในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยมีแผนการจัดการที่ชัดเจนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากร

2. สภาพภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า สภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากการวิจัยนี้ ความเป็นผู้นำกำลังเปลี่ยนแปลงพื้นฐานความเป็นผู้นำ บางประการยังคงเหมือนเดิม เช่น ความสามารถในการสื่อสารจูงใจ กรอบและทิศทางการแสดงความสามารถในทางปฏิบัติเปลี่ยนแปลงอย่างไรเมื่อเวลาผ่านไป เช่น การสื่อสารได้เปลี่ยนจากคำสั่ง เป็นเชิงโต้ตอบ และมีส่วนร่วมมากขึ้นในยุคดิจิทัล แสดงให้เห็นว่ามีการเคลื่อนไหวจากการแลกเปลี่ยนไปสู่ความเป็น

ผู้นำที่เปลี่ยนแปลงมากขึ้น การแปลงเป็นดิจิทัล ภาวะผู้นำจะเปลี่ยนแปลงมากขึ้น สุดท้ายจากการศึกษานี้ ความเป็นผู้นำไม่ได้กลายเป็นดิจิทัล แต่จะดำเนินการในยุคดิจิทัล ความเป็นผู้นำใช้เมื่อต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ และสำรวจ วิธีการจัดการต่าง จากการสำรวจวรรณกรรมในวงกว้าง และการสัมภาษณ์เชิงลึก 13 ครั้งกับผู้บริหาร และผู้นำน้องการ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะเฉพาะ 6 ประการที่ระบุได้ของระบบดิจิทัลส่งผลต่อรูปแบบ การเป็นผู้นำร่วมสมัยทั้ง 3 รูปแบบ คุณลักษณะต่าง ๆ ไม่เพียงแต่เปลี่ยนวิธีที่ผู้นำฝึกฝนรูปแบบ ความเป็นผู้นำแต่ละแบบเท่านั้น แต่ยังเปลี่ยนวิธีที่ผู้นำแสดงออกผ่านการใช้เครื่องมือดิจิทัล วิธีการ และกระบวนการต่าง ๆ เพื่อยกระดับและเสริมอำนาจความเป็นผู้นำ แม้แต่คุณสมบัติย่อยของแบบความเป็นผู้นำแต่ละแบบก็ขึ้นอยู่กับเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลขั้นพื้นฐาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล 2) การมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล และ 3) การพัฒนาบุคลากร เป็นองค์ประกอบที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปรับตัวในการเรียนรู้ให้เท่าทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโดยมีภาวะผู้นำดิจิทัลที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายวิสัยทัศน์ได้สำเร็จ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ เป็นดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรส่งเสริมการสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลให้เกิดขึ้นกับผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีการกำหนดนโยบายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฯ ได้หาแนวทางสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำให้กับผู้บริหารสถานศึกษา สนับสนุนงบประมาณจัดหาเทคโนโลยีใหม่ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการทำงานให้สอดคล้องกับยุคสมัยและโลกแห่งอนาคต

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สร้างความตระหนักส่งเสริม และพัฒนาทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละองค์ประกอบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาวัฒนธรรม และทดลองใช้เทคโนโลยีรูปแบบใหม่ ๆ และนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือช่วยตัดสินใจการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). "พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://person.mwit.ac.th/01-Statutes/NationalEducation.pdf>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กอบสุข คงมนัส. (2561). เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้: วิธีแห่งการศึกษายุคดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(4), 279 – 290.
- จักรกฤษณ์ สิริริน. (2565). Educational Innovations ภาวะผู้นำตัวใหม่: ภาวะผู้นำ Ict. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.facebook.com/EdInnoNews/posts/1642173849204991>
- จิตรกร จันทรสุข และจิรนนท์ วัชรกุล. (2564). "การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 15(2), 37-47.
- จิรพล สังข์โพธิ์ และคนอื่น ๆ. (2563). ภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรยุคดิจิทัล กรณีศึกษา: องค์กรโอที และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับโอทีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2567 จาก <http://cio.citu.tu.ac.th/cio2017/?p=410>
- ชัยญากาศ ไยดี. (2561). การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 8(1), 150-164.
- ชีวิน อ่อนละอ และคนอื่น ๆ. (2563). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับนักบริหารการศึกษา. วารสารวิทยาลัย บัณฑิตเอเชีย, 10(1), 108-109.
- ชุตีรัตน์ กาญจนธนะชัย. (2562). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.

- ไชยา ภาวะบุตร และคนอื่น ๆ. (2563). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 9(33), 1-11.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2560). ภาวะผู้นำทางการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดาวรธรรม ถวิลการ. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัล. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดาวรธรรม ถวิลการ และศิริกัญญา ภิญโญ. (2559). ภาวะผู้นำการสร้างองค์ความรู้สำหรับผู้บริหารและครู ในศตวรรษที่ 21. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(2), 3-4.
- ต้องลักษณะ บุญธรรม. (2559). การเป็นผู้นำยุคเศรษฐกิจดิจิทัลกับการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กรทางการศึกษา. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 7(1), 217-224.
- คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). วารสารวิจัยวิชาการ, 4(1), 177-187.
- ไทเกอร์. (2563). ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลคืออะไร. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://thaiwinner.com/digital-leadership/>
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- บุณรดา กรรณสูต. (2557). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. Journal of Nakhonratchasima college, 8(1), 87.
- ปกรณ ลีสกุล. (2565). Leadership in Digital Era: ภาวะผู้นำในโลกดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 21 สิงหาคม 2567 จาก <https://aommoney.com/leadership-in-digital-era-ภาวะผู้นำในโลกดิจิทัล/>
- รุ่งรัตน์ พลชัย. (2563). ภาวะผู้นำกับการบริหารในยุคดิจิทัล. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร.วิทยาเขตอีสาน, 1(3), 53-59.
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2561). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนในยุค Education 4.0. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 28(3), 489-491.
- วาลิกา รักยินดี และพิชญาภา ยืนยาว. (2562). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่สถานศึกษาแห่งนวัตกรรม. วารสารงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 1668.

- เยาวลักษณ์ จิตต์วโรดม. (2560). บทบาทและทักษะหลักของภาวะผู้นำในยุคสังคมดิจิทัล. วารสารธุรกิจปริทัศน์, 6(1), 82-91.
- ลลิตา อ่ำบัว. (2562). เทคโนโลยีกับการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 6 กันยายน 2567 จาก <https://www.scimath.org/article-technology/item/12422-2021-08-23-06-07-45>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ท.,ม.ป.ป.). รายงานประจำปี พ.ศ. 2566.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). สถิติข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2566. เรียกใช้เมื่อ 4 สิงหาคม 2567 จาก www.bopp.go.th/?page=319.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุกัญญา แซ่มซอย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. พิมพ์ครั้งที่ 2 ed. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา แซ่มซอย. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: (2558). การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียนและโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(4), 216-224. [knowledgefarm,tsri.or.th/educational-administration-problem/](http://knowledgefarm.tsri.or.th/educational-administration-problem/)
- เอกชัย กี่สุขพันธุ์. (2559). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era). เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2567 จาก <http://www.truelookpanya.Com/knowledge/content/52232/-edu-teaartedu-teaart-teaartdir>.
- Bikram Lamba. (2022). Leadership in Digital Age. Las Vegas, NV: n.p.
- Eric Sheninger. (2014). Leadership in Education: Pillars of Digital Leadership, Ed. International Center for Leadership in Education (2014): pdf.

- Ernest J. Wilson. (1998). Leadership in the Digital Age. The Encyclopedia of Leadership George R. Goethals, Georgia Sorenson, James MacGregor Burns.
- Ewa Braf and Ulf Melin. (2020). Leadership in a Digital Era-Is “Digital Leadership” a Buzzword or a Significant Phenomenon. 11th Scandinavian Conference on Information Systems (2020): 13.
- Haris Adnan Rizal. (1998). Issues in Digital Era. accessed June 13, 2024, available from https://www.researchgate.net/publication/328528038issues_indigital_era. Howard Lee B. and Andrew L. Comrey. A First Course in Factor Analysis. 2nd ed. Hillsdale: N. J. Lawrence Erlbaum Association.
- Howard yongs. (2023). 6 Things Education Administrators in the Digital Age Should Have and Apply. accessed February 14, 2024, available from <https://campus.campus-star.com/variety/142966.html>.
- Narayan Bhatta. (2021). Emerging Ethical Challenges of Leadership in the Digital Era: A Multi Vocal Literature Review. EJBO Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies 26, 1 (2021): abstract.
- Nexus Thailand. (2023). 5 ปัญหาเกี่ยวกับระบบบริหาร ที่ธุรกิจพบเจอในยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2567 จาก <https://m.facebook.com/NexusSystemResources/photos/a.1551349865162906//2845425972421949/?type=3>.
- Oxford leadership. (2002). 7 Characteristics of Leadership 4.0 What Successful Leaders Do Differently. accessed March 3 2567, available from <https://www.oxfordleadership.com/7-characteristics-leadership-4-0/>.
- Quoted Kaiser in Barbara G. (1983). Tabachink and Linda S. Fidell. Using Multivariate Statistics. New York: Haper & Row.
- Rensis Likert. (1961). The Human Organization New York: Mc Graw – Hill.
- Roxana-Lucia MIHAI and Alina CRETU. (2019). Leadership in the Digital Era. Valahian Journal of Economic Studies 10, 24 (2019): 65-71.

Sahyaja Ch. and Sekhara K.S. Rao. (2018). New Leadership in the Digital Era-a Conceptual Study on Emotional Dimensions in Relation with Intellectual Dimensions. International Journal of Civil Engineering and Technology (IJCIET) 9, 1 (January 2018): 738-745.

การพัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ *

DEVELOPING A PREVENTION AND CONTROL MODEL FOR MONKEYPOX IN PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

พลพรรณ์ อยู่สวัสดิ์

Polpat Euswas

โรงพยาบาลหัวหิน สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Hua Hin Hospital and Prachuap Khiri Khan Provincial Public Health Office, Thailand

Corresponding Author's Email: drpolpat@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 เมษายน 2568; วันแก้ไขบทความ 17 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 19 เมษายน 2568

Received 10 April 2025; Revised 17 April 2025; Accepted 19 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) 2. เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) 3. เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสานวิธี แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 248 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม ที่มีความเที่ยง .812 และแบบประเมินและรับรอง สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

Citation:

* พลพรรณ์ อยู่สวัสดิ์. (2568). การพัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 922-939.

Polpat Euswas. (2025). Developing A Prevention And Control Model For Monkeypox In Prachuap Khiri Khan Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 922-939.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ และ 16 ตัวบ่งชี้ 2. ผลการพัฒนา รูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง)ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ ยุทธศาสตร์การจัดการป้องกันควบคุมโรค เวชศาสตร์ชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 3. ผลการประเมินและรับรอง รูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) ในภาพรวมผ่านการประเมินและรับรองด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การป้องกันควบคุม, โรคฝีดาษลิง

Abstract

The objective of this research article is (1) examine a prevention and control model for Monkeypox; (2) develop a prevention and control model for Monkeypox and (3) evaluate and validate a prevention and control model for Monkeypox. A mixed-methods research design was employed, consisting of 4 phases. Data were collected from two groups: 5 experts selected through purposive sampling and a sample of 248 participants chosen using stratified random sampling. The research instruments included in-depth interviews, a questionnaire with a reliability coefficient of 0.812, and an evaluation and validation form. Data analysis involved content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation, and exploratory factor analysis.

The findings revealed that: (1) the analysis of the components of a prevention and control model for Monkeypox identified 3 components and 16 indicators; (2) the developed model consisted of 3 main elements; Strategic management of disease prevention and control through Community medicine and participatory and Planning for sustainable development (3) the evaluation

and validation results indicated that the model was deemed appropriate, accurate, useful, and feasible.

Keywords: Developing Model, Prevention and Control, Monkeypox

บทนำ

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โรคฝีดาษลิง (Monkeypox) ได้กลับมาเป็นปัญหาทางสาธารณสุขระดับโลก โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2565 ที่มีการระบาดในหลายประเทศนอกทวีปแอฟริกา ซึ่งเดิมทีเป็นพื้นที่ที่โรคนี้พบได้ทั่วไป โดยองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้โรคฝีดาษลิงเป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ เนื่องจากการแพร่ระบาดมีลักษณะรวดเร็ว มีผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และพบการแพร่ระบาดจากคนสู่คนผ่านทางสารคัดหลั่ง ผิวหนัง และของใช้ส่วนตัว โรคฝีดาษลิง (Monkeypox) เป็นโรคติดเชื้อไวรัสจากสัตว์สู่คน (Zoonosis) ที่อยู่ในกลุ่มเชื้อไวรัสออร์โธพอกซ์ไวรัส (Orthopoxvirus) ซึ่งมีความใกล้เคียงกับไวรัสที่ทำให้เกิดโรคฝีดาษ (smallpox) แม้ว่าจะมีความรุนแรงน้อยกว่า แต่ก็สามารถแพร่ระบาดได้ผ่านการสัมผัสใกล้ชิดกับผู้ติดเชื้อ สารคัดหลั่ง ผิวหนังที่มีรอยโรค หรือการใช้ของใช้ร่วมกัน (World Health Organization [WHO], 2022) ในปี พ.ศ. 2565 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การแพร่ระบาดของโรคฝีดาษลิงเป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ เนื่องจากการระบาดในหลายประเทศทั่วโลกนอกภูมิภาคแอฟริกา และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยว ชายแดน และการเคลื่อนย้ายแรงงาน เช่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความเสี่ยงสูงต่อการแพร่ระบาดของโรคฝีดาษลิง เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีลักษณะพิเศษ ทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ (เช่น หัวหิน) เป็นพื้นที่ชายแดนที่มีจุดผ่านแดนถาวร และมีแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ส่งผลให้ประชากรในพื้นที่มีความหลากหลายและมีความเคลื่อนไหวของคนอยู่ตลอดเวลา (กรมควบคุมโรค, 2566) แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยจะมีระบบเฝ้าระวังโรคติดต่อยู่แล้ว แต่การควบคุมโรคฝีดาษลิงยังเป็นเรื่องท้าทาย เนื่องจากโรคนี้เป็นโรคใหม่ที่คนทั่วไปยังไม่คุ้นเคย ขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง และยังไม่มีรูปแบบการดำเนินงานเฉพาะที่เหมาะสมกับพื้นที่ การพัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรคฝีดาษลิงที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อสร้างระบบที่มีประสิทธิภาพในการรับมือกับโรค และลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อประชาชนและระบบสาธารณสุขในระยะยาว ปัจจุบันจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังไม่มีรูปแบบการป้องกันควบคุมโรค

ฝีดาษลิงที่เป็นระบบและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และประชากรแฝง ส่งผลให้หากเกิดการแพร่ระบาดขึ้นในพื้นที่ อาจไม่สามารถตอบสนองหรือควบคุมสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นปัญหาหลักที่พบ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมการป้องกันโรคฝีดาษลิงอย่างถูกต้อง การสื่อสารความเสี่ยงต่อกลุ่มเสี่ยง เช่น แรงงานต่างด้าว หรือประชากรที่เดินทางเข้า-ออกพื้นที่ ยังไม่มีความครอบคลุม หน่วยงานในพื้นที่ขาดกลไกหรือแนวทางบูรณาการร่วมกันในการควบคุมโรคเฉพาะด้าน และยังไม่มีโมเดลหรือแนวทางที่ชัดเจนในการบริหารจัดการการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคฝีดาษลิง ที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของจังหวัด

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นการวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรคฝีดาษลิงที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน เพื่อสร้างความพร้อมรับมือโรคฝีดาษลิงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง)
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง)
3. เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง)

การทบทวนวรรณกรรม

โรคฝีดาษลิง (Monkeypox) เป็นโรคไวรัสที่เกิดจากไวรัส Monkeypox ซึ่งอยู่ในสกุล Orthopoxvirus เช่นเดียวกับไวรัสไข้ทรพิษ (smallpox) โดยโรคนี้สามารถติดต่อจากสัตว์สู่คน และจากคนสู่คนได้ ผ่านการสัมผัสโดยตรงกับสารคัดหลั่ง ผิวหนังที่มีรอยโรค หรือวัสดุปนเปื้อนเชื้อ เช่น ผ้าปูที่นอน เสื้อผ้า เป็นต้น (CDC, 2022)

มิ่งขวัญ วิชัยดิษฐ์ และคณะ (2565) กล่าวว่าโรคฝีดาษวานร (Monkeypox) เกิดจากเชื้อไวรัสที่อยู่ในกลุ่ม Poxvirus ซึ่งเชื้อในกลุ่มนี้สามารถก่อให้เกิดโรคไข้ทรพิษหรือฝีดาษและโรคหูดข้าวสุก โดยปกติไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคฝีดาษวานรเป็นไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคในสัตว์ตระกูลหนู กระรอก รวมไปถึงลิง แต่ที่เรียกว่าฝีดาษวานรเพราะพบการติดเชื้อครั้งแรกในลิง ในปี พ.ศ. 2501 จากนั้นพบการติดเชื้อในมนุษย์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2513 ซึ่งพบในเด็กที่ประเทศ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก การติดเชื้อจากสัตว์มาสู่มนุษย์อาจจะเป็นในรูปแบบการสัมผัส รวมถึงการถูกสัตว์กัด สำหรับการแพร่เชื้อจากมนุษย์สู่มนุษย์สามารถเกิดได้จากการสัมผัสสารคัดหลั่ง การสัมผัสบาดแผลหรือรอยโรค รวมไปถึงจากการหายใจเอาละอองฝอยเข้าไป ซึ่งการแพร่เชื้อมักจะพบเมื่อมีการสัมผัสใกล้ชิดหรือพักอาศัยร่วมกันเป็นระยะเวลาานพอสมควร

จตุพร จันทรสว่าง และสมฤทัย ย่อแสง (2566) กล่าวว่าโรคฝีดาษลิง เกิดจากเชื้อไวรัสในจีนัส Orthopoxvirus เป็นโรคประณินในแอฟริกากลางและตะวันตก แต่ในปี พ.ศ.2565 มีการระบาดซ้ำในหลายประเทศ องค์การอนามัยโลกรายงานจำนวนผู้ป่วยโรคฝีดาษลิงทั่วโลก ตั้งแต่ปี พ.ศ.2565 – มีนาคม พ.ศ.2566 จำนวน 87,078 ราย และในประเทศไทย จำนวน 21 ราย ฝีดาษลิงติดต่อจากสัตว์สู่คน ได้แก่ ลิงและตระกูลลิง กระรอก หนู หนูยักษ์ หรือแม้แต่สุนัข และจากคนสู่คนได้ เชื้อไวรัสนี้พบในเลือด ต่อมน้ำเหลือง ตุ่มฝี และหยดละอองของทางเดินหายใจ ติดต่อกับโดยการสัมผัสตุ่มฝี ใกล้ชิดผู้ป่วย วัสดุหรือสิ่งของเครื่องใช้อื่นที่มีหยดละอองของเชื้อปนเปื้อน การเว้นระยะห่าง สวมหน้ากากอนามัย และล้างมือด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ จึงช่วยลดความเสี่ยงจากการติดเชื้อได้ ระยะฟักตัวประมาณ 5 ถึง 21 วัน จากนั้นมีไข้ ปวดศีรษะ ปวดกล้ามเนื้อ ไม่มีแรง เจ็บคอ ต่อมน้ำเหลืองโต มีตุ่มฝีกระจายจากใบหน้าและตามร่างกาย รวมทั้งฝ่ามือและฝ่าเท้า อาจมีภาวะแทรกซ้อนและรุนแรงในผู้ป่วยที่ภูมิคุ้มกันต่ำ มีอัตราการตายประมาณ ร้อยละ 10 ผู้ที่เคยฉีดวัคซีน (ปลูกฝี) ป้องกันโรคฝีดาษ สามารถป้องกันการติดเชื้อฝีดาษลิงได้ โรคนี้ยังไม่มีมาตรฐานการรักษาแต่รักษาตามอาการ รวมถึงยาต้านไวรัสที่ใช้รักษาฝีดาษกันำมาใช้รักษาฝีดาษลิงในรายที่มีอาการรุนแรง ถึงแม้ในประเทศไทย จะไม่มีรายงานผู้ติดเชื้อเพิ่มแล้ว แต่ยังคงเป็นโรคที่ต้องเฝ้าระวัง รวมถึงส่งเสริมพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ เพื่อป้องกันและควบคุมการระบาดที่เมื่อมีการเปิดพรมแดนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการเดินทางระหว่างประเทศ

สุภาพร พุทธิรัตน์ และคณะ (2565) กล่าวว่า การแพร่ระบาดของโรคฝีดาษลิงที่กำลังเกิดขึ้นในหลายประเทศที่ไม่มีแหล่งแพร่โรคนอกทวีปแอฟริกาอยู่ในขณะนี้ มีสาเหตุเกิดจากการแพร่โรคฝีดาษลิงระหว่างคนสู่คน และได้เปลี่ยนแปลงระบาดวิทยาของโรค ทั้งในแง่จำนวนผู้ป่วย จำนวนประเทศนอกทวีปแอฟริกาที่มีการแพร่ระบาดในชุมชน และวิธีการติดต่อในกลุ่มเสี่ยง ผู้เชี่ยวชาญด้าน สุขภาพโลกและองค์การอนามัยโลกคาดการณ์ว่าจำนวนผู้ป่วยฝีดาษลิงทั่วโลกจะเพิ่มสูงขึ้นซึ่งอาจมีผู้ป่วยยืนยันเกิด ขึ้น 1 คนในทุก ๆ 30 นาที และการเฝ้าระวังโรคฝีดาษลิงควรจะขยายไปยังประเทศซึ่งยังไม่มีรายงานผู้ป่วยฝีดาษลิง ความท้าทายที่ยิ่งใหญ่คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้นเป็นยออดูเขาน้ำแข็ง เพราะผู้ป่วยรายใหม่ที่จะเกิดขึ้นตามมา

อาจจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกันจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่อื่นในประเทศหนึ่ง หรืออาจจะเชื่อมโยง กันระหว่างประเทศก็ได้ ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสาธารณสุข โดยเฉพาะการเฝ้าระวังป้องกันโรค ควรคาดการณ์ว่าจำนวนผู้ป่วยยืนยันกำลังจะทยอยเพิ่มสูงขึ้น ประเทศไทยจึงควรเน้นการเฝ้าระวังโรคฝีดาษลิง ณ ช่องทางเข้าออกประเทศ และการเฝ้าระวังการแพร่เชื้อในชุมชน รวมถึงมาตรการเชิงนโยบายเร่งด่วนทั้งทางด้านการท่องเที่ยว การสื่อสารความเสี่ยง และการบังคับใช้กฎหมาย

โดยสรุป โรคฝีดาษลิง (Monkeypox) เป็นโรคติดเชื้อไวรัสที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับโรคฝีดาษ (Smallpox) แต่มีความรุนแรงน้อยกว่า สามารถติดต่อจากสัตว์สู่คน หรือคนสู่คนได้ โดยเฉพาะจากการสัมผัสใกล้ชิดกับผู้ติดเชื้อหรือสิ่งของที่ปนเปื้อนเชื้อ เช่น เสื้อผ้า ผ้าปูที่นอน และสารคัดหลั่งจากแผลหรือระบบทางเดินหายใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ บุคลากรทางสาธารณสุข และประชาชนทั่วไปในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคฝีดาษลิง จำนวน 1,407 คน (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2567) และ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลเชิงลึก จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสานวิธี มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) โดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 248 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) มีคุณสมบัติดังนี้ กำหนดนโยบาย กำกับติดตามผลการดำเนินงานมีความเกี่ยวข้องกับการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคฝีดาษลิง เครื่องมือที่ใช้คือรูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง)และเอกสารคู่มือประกอบการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินและรับรองรูปแบบการป้องกันควบคุมโรคMonkeypox (โรคฝีดาษลิง) เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินและรับรองรูปแบบ

พื้นที่ศึกษาวิจัยในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นพื้นที่ชายแดนที่มีลักษณะเฉพาะและหลากหลาย จึงสามารถแบ่งพื้นที่ศึกษาได้เป็น 3 ลักษณะ คือ พื้นที่ชายแดน (เช่น อำเภอเมือง อำเภอคลองวาฬ หรืออำเภอพพระติตชายแดนพม่า) เน้นความเสี่ยงจากการเดินทางข้ามประเทศ พื้นที่ท่องเที่ยว (เช่น อำเภอหัวหิน ปรานบุรี) เน้นความเสี่ยงจากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ และพื้นที่ชุมชนทั่วไป/ชนบท (เช่น อำเภอบางสะพาน อำเภอทับสะแก) เน้นระบบเฝ้าระวังระดับชุมชน การรับรู้ และการเข้าถึงบริการสาธารณสุข

เครื่องมือที่ใช้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามที่มีความเที่ยง .812 และแบบประเมินและรับรอง

สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการพัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรคMonkeypox (โรคฝีดาษลิง) ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

องค์ประกอบ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปล ผล
1	ยุทธศาสตร์การจัดการป้องกัน ควบคุมโรค	4.79	.862	มาก
2	เวชศาสตร์ชุมชนและการมีส่วนร่วม ของชุมชน	4.62	.822	มาก
3	กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	4.48	.741	มาก

องค์ประกอบ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปล ผล
รวมเฉลี่ย		4.63	.808	มาก

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ยุทธศาสตร์การจัดการป้องกันควบคุมโรค ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้
องค์ประกอบที่ 2 เวชศาสตร์ชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 7 ตัวบ่งชี้

ตารางที่ 2 องค์ประกอบและค่าความแปรปรวนของการพัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง)

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	12.867	40.113	55.188	17.108	55.188	55.188
2	8.804	10.965	62.268	2.195	7.080	62.268
3	2.871	4.739	62.291	1.427	4.603	66.871

Extraction Method: Principal Component Analysis.

จากตารางที่ 2 พบว่าองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues มากกว่า 1 มีจำนวน 3 องค์ประกอบ ซึ่งองค์ประกอบที่ 1 - 3 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ทั้งหมดร้อยละ 62.291 แต่เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues มากกว่า 1

มีตัวบ่งชี้อธิบายองค์ประกอบตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป และมีค่าน้ำหนักปัจจัย ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พบว่ามี 3 องค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ องค์ประกอบที่ 1 - 3 องค์ประกอบที่ 1 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) สูงสุดเท่ากับ 12.867 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 40.113 องค์ประกอบที่ 2 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) 8.804 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 10.965 องค์ประกอบที่ 3 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) 2.871 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 4.739 และความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดค่อย ๆ ลดลงตามลำดับ และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบแล้วพบว่า สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมด ได้ทั้งหมด ร้อยละ 62.291 องค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดได้อย่างน้อยที่สุดร้อยละ 50 จึงจะถือว่าใช้ได้ สำหรับองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 3 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 - 3 นั้น ได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติ มีค่า Eigenvalues ที่มากกว่า 1 และมีตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ จำนวนตั้งแต่ 3 ตัวบ่งชี้ขึ้นไป

ตารางที่ 3 ค่า KMO and Bartlett's test of Sphericity

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.862
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	25541.327
	df	321
	Sig.	.000

จากตารางที่ 3 พบว่าจากการทดสอบ สถิติ KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ .862 แสดงว่า ตัวชี้วัดทั้ง 16 ตัวบ่งชี้ของการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นเป็นจำนวนข้อมูลที่มีความเพียงพอและมีความเหมาะสม สามารถใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ได้เพราะค่า KMO มีค่ามากกว่า .5 และเข้าใกล้ 1

ตารางที่ 4 องค์ประกอบของการป้องกันควบคุมโรคMonkeypox (โรคฝีดาษลิง)

องค์ประกอบที่	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวน ตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ (Factor Loading)
1	ยุทธศาสตร์การจัดการป้องกันควบคุมโรค	6	.588-.830
2	เวชศาสตร์ชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน	3	.612-.809
3	กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	7	.621-.768
รวม		16	

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย ได้องค์ประกอบสำคัญ ทั้งหมด 3 องค์ประกอบ เพื่อความสะดวกในการเรียกชื่อองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน SCA model คือการดำเนินการเกี่ยวกับรูปแบบการป้องกันควบคุมโรคMonkeypox (โรคฝีดาษลิง) โดยเริ่มจาก

2.1 ยุทธศาสตร์การจัดการป้องกันควบคุมโรค (Spectrum of prevention)ระดับการป้องกันควบคุมโรคเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพประสิทธิผลที่ดี จำเป็นต้องทำ 6 ระดับที่มีความสัมพันธ์กัน

1) การเสริมสร้างความรู้และทักษะให้กับบุคคล (ประชาชน) (Strengthening individual knowledge and skills) ส่งเสริมให้บุคคลมีข้อมูลความรู้ ทักษะที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นต่อการตัดสินใจด้านสุขภาพ ให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับโรค MPOX รวมถึงวิธีการติดต่อ และการป้องกันตนเอง เช่น การป้องกันการสัมผัสกับผู้ติดเชื้อ การปฏิบัติด้านสุขอนามัย การป้องกันตนเองจากสัตว์ที่อาจเป็นพาหะ เป็นต้น โดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ และวิดีโอ เป็นต้น

2) การส่งเสริมการศึกษาชุมชน (Promoting community education) กระจายความรู้ในวงกว้างเข้าไปในชุมชน เพื่อกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จัดกิจกรรมและแคมเปญให้ความรู้ในชุมชนเกี่ยวกับโรค MPOX เช่น การจัดกิจกรรมชุมชน สัมมนา หรือ workshop เกี่ยวกับการแพร่ระบาด วิธีป้องกัน และการดูแลผู้ป่วยภายในครอบครัว โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ (social media) หรือการกระจายข้อมูลผ่านช่องทาง วิทยุและโทรทัศน์ในพื้นที่

3) การให้ความรู้แก่ผู้ให้บริการ (Educating providers) เผยแพร่ความรู้ จัดการอบรม และเสริมสร้างทักษะให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ เช่น แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ฯลฯ เนื้อหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยโรค MPOX การรักษา และการป้องกันการแพร่กระจายในสถานพยาบาล รวมถึงการจัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE) และการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล (Infection Control)

4) การส่งเสริมการสร้างเครือข่าย และการร่วมมือ (Fostering coalitions and networks) กระตุ้นความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเพิ่มผลกระทบ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทางสาธารณสุข โรงพยาบาล และองค์กรชุมชน ในด้านการป้องกันควบคุมโรค MPOX เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล ระดมทรัพยากร และวางแผนดำเนินงานร่วมกันเพื่อตอบสนองต่อการระบาด

5) การเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติขององค์กร (Changing organizational practices) ส่งเสริมให้องค์กรดำเนินการ สิ่งที่เกิดผลกระทบด้านที่ต่อความปลอดภัย และสุขภาพของประชาชน ส่งเสริมให้โรงพยาบาลและสถานพยาบาลนำมาตรการที่เหมาะสม มาปรับใช้เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรค เช่น การจัดห้องแยกโรคสำหรับผู้ป่วยที่ติดเชื้อ MPOX การควบคุมการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยภายในสถานพยาบาล เป็นต้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านการควบคุมโรคในองค์กรอื่น ๆ เช่น สถานประกอบการและสถานศึกษา เป็นต้น

6) การมีอิทธิพลต่อกฎหมายและนโยบาย (Influencing policy and legislation) สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมมาตรการป้องกันในระดับมหภาค สนับสนุนการออกกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรค MPOX เช่น การกำหนดให้โรค MPOX เป็นโรคที่ต้องรายงาน และการสนับสนุนวัคซีนป้องกันในกลุ่มเสี่ยง รวมถึงนโยบายการตรวจสอบ และการกักตัวสำหรับผู้ที่มีความเสี่ยงสูงในการติดเชื้อ

2.2 เวชศาสตร์ชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation)

1) ชุมชน (Community) เริ่มต้นจากการรับรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการควบคุมโรค MPOX ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรค วิธีการป้องกัน และแนวทางการรายงาน เมื่อ

มีอาการหรือต้องสงสัยว่าจะติดเชื้อ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักและให้เกิดความรู้สึกว่า โรคนี้เป็นปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไข

2) การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรค ผ่านการเข้าร่วมโครงการตรวจสุขภาพ การรับวัคซีน การเฝ้าระวังโรค และการรายงานผู้ป่วยหรือผู้สงสัย ในชุมชนกระบวนการที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

- ในการตัดสินใจ ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การเลือกใช้มาตรการป้องกันต่าง ๆ หรือการวางแผนกิจกรรมรณรงค์ ในพื้นที่ของตนเอง

- ในการดำเนินงาน (ค้นหาปัญหา / สาเหตุ, วางแผนดำเนินงานกิจกรรม ลงทุน ปฏิบัติงาน) กระบวนการดำเนินงาน ควรเริ่มจากการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุ และการวางแผนการดำเนินงาน เช่น การจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ หรือการตรวจสอบพื้นที่เสี่ยง เป็นต้น และประชาชนในชุมชน สามารถร่วมลงทุน และปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรค

- ในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรค จะช่วยให้ชุมชนได้รับประโยชน์โดยตรง เช่น การลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาด การเข้าถึงวัคซีน การตรวจสอบโรค และการรักษาที่รวดเร็ว และประชาชนจะรู้สึกมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของในกระบวนการควบคุมโรค ทำให้มีความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง

- ในการติดตามประเมินผล ชุมชนควรมีบทบาทในการติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคและประเมินผลของมาตรการป้องกันโรค เช่น การติดตามผู้ที่ได้รับวัคซีน การประเมินความสำเร็จของแคมเปญรณรงค์ และการตรวจสอบการลดลงของอัตราการติดเชื้อ เป็นต้น

3) คุณลักษณะของการมีส่วนร่วม (Characteristics of Participation) คุณลักษณะของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) เป็นการกระทำของประชาชน 2) เป็นจิตสำนึกของประชาชน 3) เป็นความเสมอภาคกันของประชาชน 4) เป็นความเป็นพ้องต้องกันของประชาชน 5) เป็นการพัฒนาศักยภาพของประชาชน

- การมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องสะท้อนถึงความตั้งใจในการร่วมแก้ไขปัญหา เช่น การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง การมีจิตสำนึกถึงความสำคัญของการควบคุมโรค และการมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังโรค

- ความเสมอภาคในการเข้าถึงการตรวจ การรักษา และวัคซีนป้องกันโรคในทุกชุมชน
- การสร้างการเห็นพ้องต้องกันในชุมชนเกี่ยวกับแนวทางการควบคุมและป้องกันโรค MPOX ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3 กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Appreciation Influence Control; AIC) ในการป้องกันและควบคุมโรค MPOX สามารถทำได้โดยการใช้หลักการการมีส่วนร่วมแบบมีอิทธิพลที่ยั่งยืน ในกระบวนการวางแผนและดำเนินงาน เพื่อให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ในการควบคุมโรค

1) การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม (เปิดโอกาสให้บุคคล/ผู้แทนกลุ่มองค์กรต่างๆ มีส่วนร่วม)

- ให้ชุมชนและกลุ่มต่าง ๆ เช่น ตัวแทนจากองค์กรสาธารณสุข ตัวแทนกลุ่มเสี่ยง หรือ กลุ่มผู้ดูแลสุขภาพในชุมชน มีโอกาสร่วมกันกำหนดทิศทางและแผนงานในการป้องกันและควบคุมโรค MPOX โดยจัดการประชุม สัมมนา หรือ workshop เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด

- ช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในกระบวนการป้องกันโรค และกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2) กำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน และการควบคุมโรค (กำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน)

- ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันโรค MPOX โดยใช้ข้อมูลและความต้องการเฉพาะในชุมชน การกำหนดทิศทางสามารถครอบคลุมถึงการจัดหาวัคซีน การให้ความรู้เกี่ยวกับโรค และการจัดการกับผู้ติดเชื้อในชุมชน

- นอกจากนี้ ยังสามารถประยุกต์ใช้แผนปฏิบัติการร่วมกันเพื่อให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนในชุมชน เช่น สถานพยาบาล โรงเรียน และกลุ่มผู้ประกอบการ

3) การร่วมตัดสินใจ และการวางแผน (ร่วมตัดสินใจในการวางแผน)

- ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เกี่ยวกับมาตรการที่จะนำมาใช้ในการป้องกันโรค เช่น การเลือกสถานที่ในการจัดตั้งคลินิกฉีดวัคซีน การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการให้บริการ และการใช้มาตรการกักตัวสำหรับผู้ที่มีความเสี่ยงสูง เป็นต้น

- การมีส่วนร่วมนี้ ช่วยให้เกิดความโปร่งใส และสร้างความมั่นใจในการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน

- 4) การร่วมดำเนินกิจกรรม และการป้องกันโรค (ร่วมดำเนินกิจกรรมการพัฒนา)
 - สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันโรค การเป็นอาสาสมัครในการแจกวัคซีน หรือการสนับสนุนการติดตามผู้สัมผัสใกล้ชิดกับผู้ป่วยในชุมชน
 - การร่วมกันดำเนินงานจะช่วยให้การป้องกันและควบคุมโรคมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากสมาชิกในชุมชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหา
- 5) การรับผลประโยชน์ร่วมกัน (ร่วมรับผลประโยชน์)
 - เมื่อชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรค MPOX ประโยชน์ที่ได้รับจะเป็นทั้งการลดการแพร่ระบาดของโรค ความปลอดภัยในชุมชน และการเข้าถึงการรักษาพยาบาลและวัคซีนอย่างเท่าเทียม
 - การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ยังช่วยให้ชุมชนสามารถปรับปรุงมาตรการต่างๆ ได้ตามสถานการณ์
- 6) ผลที่ได้รับ การกระบวนกร ได้แก่ ช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมวางแผน-ตัดสินใจ, ร่วมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงาน, สร้างการยอมรับ รับผิดชอบต่อสมาชิกชุมชน และเกิดรู้สึกเป็นเจ้าของ-ภาคภูมิใจในผลงานที่มีส่วนร่วม
- 7) สร้างความต่อเนื่องและความสำเร็จ (เกิดความต่อเนื่อง - ความสำเร็จ)
 - เมื่อทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ จะทำให้เกิดการดำเนินงานที่ยั่งยืน และการควบคุมโรคเป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง สร้างความเชื่อมั่นในระบบสุขภาพของชุมชนและความร่วมมือในระยะยาว

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) ผลการวิจัย พบว่า ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์การจัดการป้องกันควบคุมโรค (2) เวชศาสตร์ชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน (3) กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ อติพร เกิดเรือง (2565) ผลวิจัยพบว่าแนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 พบว่า มีองค์ประกอบ 7 ด้าน ดังนี้ 1) นโยบายและการจัดการ 2) การจัดหางบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมการ

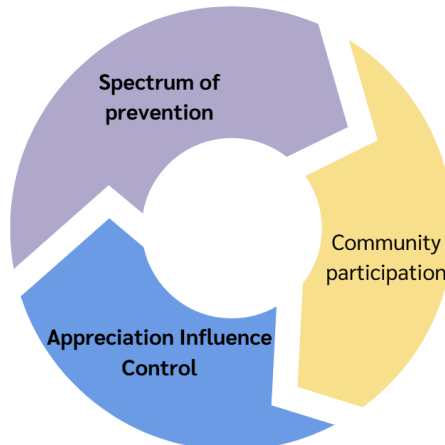
เรียนรู้ 4) การประเมินผลและเทียบโอนความรู้ 5) การเข้าถึงและการมีส่วนร่วม 6) คุณภาพผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และ 7) คุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าการพัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลวิจัยของ วิทิศา แจ้งเอี่ยม (2566) ผลการวิจัยพบว่าผู้ป่วยยืนยัน Mpox รายแรกของจังหวัดสมุทรสาคร เพศชาย และเป็นกลุ่มที่มีหลากหลายทางเพศ ซึ่งน่าจะเป็นผู้ป่วยติดเชื้อภายในประเทศ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดควรจัดให้มีระบบเฝ้าระวังในร้านขายยา และคลินิกเอกชน และรณรงค์เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยในกลุ่มชายรักชาย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การประเมินและรับรองรูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าในภาพรวมมีความครอบคลุม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าได้ทำการพัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรค Monkeypox (โรคฝีดาษลิง) ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ต่าง ๆ มาอย่างเป็นขั้นตอนและเหมาะสม สอดคล้องกับผลวิจัยของ สิทธิชัย ตันติภาสวดี (2565) ผลวิจัยพบว่าการระบาดระลอกใหม่ของโรค “ฝีดาษลิง (Monkeypox)” ที่แพร่กระจายไปในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย จนองค์การอนามัยโลกต้องเฝ้าติดตามและประเมินสถานการณ์การแพร่ระบาดอย่างใกล้ชิด หลังจากมีการระบาดของโรคฝีดาษลิงมา ๒ เดือนมีรายงานการพบผู้ป่วยโรคฝีดาษลิงรายแรกในประเทศไทย นับเป็นประเทศที่ ๖๖ จากทั่วโลก เป็นนักท่องเที่ยวชายชาวไนจีเรียอายุ ๒๗ ปี ซึ่งเข้ามาพำนักรที่จังหวัดภูเก็ตก่อนแสดงอาการ พบเป็นสายพันธุ์แอฟริกาตะวันตก สายพันธุ์ย่อย A.2 จนถึงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2565 พบผู้ติดเชื้อฝีดาษลิงในประเทศไทยแล้วทั้งสิ้น 6 คน เป็นคนไทย 3 คน และชาวต่างชาติ 3 คน เรามาทำความรู้จักกับโรคฝีดาษลิงนี้กันให้มากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการป้องกันควบคุมโรคmonkeypox (โรคฝีดาษลิง) ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ภาพที่ 1 SCA model รูปแบบการป้องกันควบคุมโรคMonkeypox (โรคฝีดาษลิง)
ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวางแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในการควบคุมโรคฝีดาษลิง (MPOX) ด้วย SCA Model

การป้องกันและควบคุมโรคฝีดาษลิง (MPOX) อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการวางแผนที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยใช้แนวคิด SCA Model ที่ผสมผสานแนวทางของเวชศาสตร์ชุมชน ยุทธศาสตร์การควบคุมโรค และการวางแผนแบบ AIC เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและครอบคลุมทั้งระดับบุคคล ชุมชน และนโยบายสาธารณะ

แนวทางแรกคือ “ยุทธศาสตร์การควบคุมโรค” โดยใช้หลัก Spectrum of Prevention ที่ครอบคลุม 6 ระดับ เริ่มจากการเสริมสร้างความรู้ให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับลักษณะของโรค วิธีการติดต่อ และการป้องกันตนเอง ผ่านสื่อที่เข้าถึงง่าย เช่น โปสเตอร์หรือวิดีโอ ต่อมาคือการส่งเสริมการศึกษาชุมชนผ่านกิจกรรมรณรงค์ และการสื่อสารผ่านสื่อท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม นอกจากนี้ยังเน้นการให้ความรู้แก่บุคลากรทางการแพทย์เพื่อเสริมศักยภาพในการวินิจฉัยและควบคุมการแพร่เชื้อในสถานพยาบาล รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพในการจัดการปัญหา นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้องค์กรปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติ เช่น การจัดพื้นที่แยกโรค และสุดท้ายคือการผลักดันนโยบายและกฎหมายที่สนับสนุนการควบคุมโรคในระดับประเทศ

ในมิติของเวชศาสตร์ชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนมีบทบาทสำคัญตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การร่วมตัดสินใจ การดำเนินงาน การได้รับประโยชน์ และการติดตามประเมินผล โดยประชาชนสามารถมีบทบาทในกระบวนการเฝ้าระวังโรค เข้าร่วมกิจกรรมฉีดวัคซีน และให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ซึ่งการมีส่วนร่วมเช่นนี้ควรมีลักษณะของความสมัครใจ เสมอภาค และสะท้อนถึงจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของร่วมกันในชุมชน

และสุดท้าย การวางแผนแบบมีส่วนร่วมด้วย AIC (Appreciation Influence Control) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างยั่งยืน โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางของแผนงาน ร่วมกันตัดสินใจและดำเนินกิจกรรม เช่น การตั้งจุดฉีดวัคซีน การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ รวมถึงการติดตามผลร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจร่วม ความเชื่อมั่น และความต่อเนื่องของมาตรการป้องกันโรค ทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความภูมิใจในผลสำเร็จของชุมชนเอง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรการใช้เป็นต้นแบบในระดับท้องถิ่น รูปแบบการป้องกันควบคุมโรคที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้เป็ต้นแบบในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น จังหวัดที่มีชายแดน การเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าว หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

2. ควรนำรูปแบบที่ได้ไปบูรณาการร่วมกับระบบเฝ้าระวังโรคของสำนักงานสาธารณสุข จังหวัด และโรงพยาบาลชุมชน เช่น การชักประวัติเดินทาง การติดตามกลุ่มเสี่ยง และการให้ความรู้ในชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรวิเคราะห์ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับโรคฝีดาษลิง ซึ่งจะช่วยปรับปรุงการสื่อสารความเสี่ยงให้ตรงจุดมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการใช้แอปพลิเคชัน, ระบบติดตามผู้สัมผัสใกล้ชิด, หรือปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเสริมประสิทธิภาพการควบคุมโรค

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2566). รายงานสถานการณ์โรคฝีดาษลิง. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2567). รายงานบุคลากรด้านสาธารณสุขประจำปี 2567. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- จตุพร จันทรสว่าง และ สมฤทัย ย่อเส้ง. (2566). สถานการณ์ฝีดาษลิง: ภาวะคุกคามสุขภาพจากโรคติดต่อไวรัส. วารสารการศึกษาและวิจัยการสาธารณสุข, 1(1), 48–55.
- วิทิตา แจ้งเอี่ยม. (2566). การสอบสวนผู้ป่วยยืนยันโรคฝีดาษวานร (Mpox) รายแรกของจังหวัดสมุทรสาคร พฤษภาคม 2566. วารสารรายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์ (WESR), 54(36), 547–554.
- พชนีย์ เพลินพร้อม, & คณะ. (2567). ความตั้งใจในการรับวัคซีนใช้ทรัพย์สินเพื่อป้องกันโรคฝีดาษวานรของกลุ่มชายรักชายในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. วารสารโรคเอดส์, 36(2), 108–120.
- มิ่งขวัญ วิชัยดิษฐ์, & คณะ. (2565). โรคฝีดาษวานร. Journal of the Department of Medical Services, 47(3), 5–8.
- สุภาพร พุทธิรัตน์, & คณะ. (2565). การระบาดของฝีดาษลิงในคน 2022: การเปลี่ยนแปลงทางระบาดวิทยา. Journal of Health Science of Thailand, 31(Supp. 1), 185–194.
- สิทธิชัย ตันติภาสวสิน. (2565). The monkeypox. Chonburi Hospital Journal, 47(2), 97.
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน. (2565). รู้จักโรคฝีดาษลิงระวังตัวอย่างไร. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2022). Monkeypox: Prevention. <https://www.cdc.gov/poxvirus/monkeypox/prevention>
- World Health Organization. (2022). Monkeypox: Fact sheet. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/monkeypox>

การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความ
คงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ*

THE DEVELOPMENT OF READING ALOUD LEARNING ACHIEVEMENT
AND ENGLISH VOCABULARY RETENTION FOR 6th GRADE STUDENTS
USING GAME-BASED LEARNING (GBL) WITH EXERCISES

กิตติพัฒน์ แคล้วทัย¹ และ คงศักดิ์ สังฆมานนท์²

Kittiphat Klaothai¹ and Khongsak Sangkhamanon²

¹⁻²คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

¹⁻²Faculty of Education, Nakhon Ratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: kittiphat.noname@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 17 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 19 เมษายน 2568

Received 9 April 2025; Revised 17 April 2025; Accepted 19 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังหน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อผ่านไปแล้ว 2

Citation:

* กิตติพัฒน์ แคล้วทัย และ คงศักดิ์ สังฆมานนท์. (2568). การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 940-956.

Kittiphat Klaothai and Khongsak Sangkhamanon. (2025). The Development Of Reading Aloud Learning Achievement And English Vocabulary Retention For 6th Grade Students Using Game-Based Learning (Gbl) With Exercises. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 940-956.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบึงทับช้าง จำนวนนักเรียน 14 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ 3) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที กรณีกลุ่มไม่อิสระ ผลการวิจัย พบว่า

1) ทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษหน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays หลังใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays หลังใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ หลังใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

คำสำคัญ: การอ่านออกเสียง , ความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์, การใช้กิจกรรมเกมสอนภาษาอังกฤษ

Abstract

The purpose of this study was to examine the effectiveness of integrating Game-Based Learning (GBL) with skill exercises in enhancing English vocabulary proficiency among sixth-grade students. Specifically, the objectives were: 1) to compare students' pronunciation skills of English vocabulary before and after the intervention, 2) to compare students' learning achievement in English vocabulary before and after the intervention, and 3) to assess the retention of English vocabulary two weeks after completing the Summer Holidays learning unit. The samples were 14 students in grade 6, students of

Buengtubchang School and were selected by purposive sampling in semester2, 2023 the research instruments were as follow, 1) lesson plans, 2) reading aloud and 3) English vocabulary retention test. The statistics employed for analysis were mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), t-test dependent. The results of this research were as follows:

The findings indicated that: 1) students' English vocabulary pronunciation scores after the implementation of GBL combined with skill exercises were significantly higher than those prior to the intervention at the .05 level, 2) students' learning achievement in English vocabulary also showed a statistically significant improvement at the .05 level after the intervention, and 3) students demonstrated consistent retention of English vocabulary, with no significant decline in scores observed two weeks after instruction.

Keywords: Reading aloud, English vocabulary retention and Game – based learning.

บทนำ

ปัจจุบันภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่มีการใช้อย่างแพร่หลายมากที่สุดภาษาหนึ่งและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน การแสดงออก การจัดการตนเอง การแสวงหาความรู้ เชื่อมโยงกับวิชาอื่น ๆ การศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นสาระการเรียนรู้ที่เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ในด้านต่าง ๆ และเป็นเครื่องมือสำหรับการสื่อสารสร้างความเข้าใจในความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548)

นอกจากนี้ ผู้เรียนภาษาอังกฤษจะได้รับการพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน คำศัพท์ ประโยคง่าย ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องราว พร้อม ๆ กับแลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกได้อย่างเหมาะสม โดยผู้เรียนควรได้รับแรงเสริมและกำลังใจจากครู

ให้มีความกล้า รู้สึกสนุก มีความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ภาษา เกิดความคุ้นเคย และความมั่นใจในการฝึกสนทนา ได้ตอบ และเพิ่มโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษ ความสำคัญของการอ่านออกเสียงและการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษนี้จะช่วยให้นักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองเข้าใจความหมายของคำศัพท์ สามารถเรียงลำดับตัวอักษรได้ถูกต้อง กล้าอ่าน กล้าพูด และสามารถเขียนเป็นประโยคตามหลักไวยากรณ์ได้อย่างมั่นใจ ทำให้การเรียนรู้คำศัพท์ในการเรียนภาษาต่างประเทศสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการอ่านออกเสียงและรู้คำศัพท์เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับทุกทักษะของการเรียนภาษา ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สื่อความถึงความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ การมีความรู้และความสามารถในการใช้คำศัพท์ของบุคคลคนหนึ่งถือเป็นปัจจัยหลักที่สามารถบ่งบอกได้ว่าบุคคลนั้นสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด คำศัพท์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องเรียนรู้และเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ (พรสวรรค์ สีป้อ, 2550)

จากการได้ไปฝึกประสบการณ์ในการสอนจริงที่โรงเรียนบ้านบึงทับช้าง ผู้วิจัยได้พบปัญหาที่น่าสนใจหลายประการ คือนักเรียนยังขาดพื้นฐานการอ่านออกเสียงและการจดจำคำศัพท์ที่ดี โดยสังเกตจากการสื่อสาร การตอบโต้ระหว่างจัดกิจกรรมในห้องเรียน การพูดนำเสนอหน้าห้องเรียน ซึ่งมีเหตุมาจากผู้เรียนไม่กล้าแสดงออกไม่มีคลังคำศัพท์ที่เพียงพอและไม่มั่นใจในการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษทำให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านออกเสียง และไม่สามารถจดจำคำศัพท์ที่เรียนไปได้ ดังนั้นผลสัมฤทธิ์การสอบ O-NET ในรายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 3 ปีซ้อนหลัง ได้แก่ ปีการศึกษา 2564 2565 และ 2566 พบว่าจากคะแนนเต็ม 100 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 33.35 30.94 และ 37.05 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับที่ค่อนข้างน้อย หากเรารู้คำศัพท์และมีคลังของคำศัพท์ในสมองเพียงพอ กล้าที่จะออกเสียง จะทำให้การเรียนรู้ และ ทักษะด้านอื่นๆของภาษาพัฒนาไปโดยง่ายมากยิ่งขึ้น (ธีรวิรา ปลาตะเพียนทอง และ ภัทรธีรา เทียนเพิ่มพูน, 2563) กล่าวว่าการเรียนการสอนใน รายวิชาภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนควรมุ่งเน้นไปที่การสอนให้ผู้เรียนมีพื้นฐานด้านคำศัพท์เป็นอันดับแรก เพราะ คำศัพท์เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างประโยคง่ายๆ ในการสื่อสาร เพื่อพัฒนา ไปสู่การสร้างประโยคในระดับสูงต่อไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญ และต้องการที่จะแก้ไขและพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนรายวิชาภาษาอังกฤษ ได้ตระหนักถึงปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ และค้นพบว่า เกมมีความสนุกสนาน ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน และ เป็นการเปิดโอกาสการเรียนรู้ภาษาไปในตัว อีกทั้งยังเป็นแรงให้กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกล้าในการ 3 ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจที่จะใช้ภาษาและมีความสุขกับการเรียน และกิจกรรม เกมที่เหมาะสมสำหรับการนำไปพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ ได้แก่ เกมคำศัพท์ (Vocabulary games) เพราะเกมคำศัพท์มีส่วนช่วยในการพัฒนาความสามารถในการจดจำและอนุมานคำศัพท์ของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถนำคำศัพท์ไปใช้ในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุนัชชา ศรีนาม, 2564)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษหน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังหน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อผ่านไปแล้ว 2 สัปดาห์

สมมติฐานการวิจัย

1. ทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษหน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays หลังใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays หลังใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ หลังใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แบบฝึกทักษะ

เป็นสื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นโดยกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในแบบฝึกนั้นจะครอบคลุมเนื้อหาที่เรียนไปแล้ว ทำให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะมากขึ้น และทำให้ผู้เรียนมองเห็นความก้าวหน้าจากผลการเรียนรู้ของตนเองได้ (บุญนำ เกษี, 2556)

2. การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (Game – based Learning)

การใช้เกมเป็นฐาน หมายถึง สื่อในการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งซึ่งถูก ออกแบบมาเพื่อให้ผู้เรียนมีความสนุกสนานไปพร้อมกับการได้รับความรู้โดยสอดแทรกเนื้อหาทั้งหมด การเรียนนั้นๆเอาไว้นในเกมให้ผู้เรียนลงมือเล่นเกม (วรรัตน์ อินทสระ, 2562)

3. ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ

การอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ คือ การ กระทำในลักษณะการพูด โดยจะมีแบบแผนการสะกดเกิดขึ้นเพื่อให้ออกเสียงภาษาอังกฤษได้ถูกต้อง แต่ในภาษาอังกฤษ มีคำที่ไม่ได้สะกดตามเสียงด้วย Pronunciation หรือ การออกเสียงคำศัพท์ในภาษาอังกฤษ คือ การออกเสียงคำศัพท์ใน ภาษาอังกฤษ ซึ่งจะไม้ออกเสียงตามตัวสะกด 100% ดังนั้นเราจึงต้องฝึกฟังเจ้าของภาษาออกเสียงที่ ถูกต้อง หรือฝึกอ่านคำอ่านออกเสียงในพจนานุกรม เพื่อให้เราสามารถปรับปรุงการออกเสียงของเรา และลงน้ำหนักเสียงได้อย่างถูกต้อง (Pronunciation การออกเสียงคำศัพท์ในภาษาอังกฤษ, 19 สิงหาคม 2563) (Nordquist, 2020)

4. ความคงทนในการเรียนรู้

ความคงทนในการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของสมองที่จะเก็บสิ่งที่เรียนรู้หรือสิ่งที่เคยมีประสบการณ์รับรู้แล้วให้คงอยู่ หลังจากที่ได้ทิ้งระยะเวลาหนึ่งและสามารถระลึกได้หรือค้นคว้าออกมาใช้ได้ในสถานการณ์ที่จำเป็น (สิทธิพล ใจเย็น, 2550)

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Design) เป็นการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design) และทดสอบหลังเรียนไปแล้ว 14 วัน

T ₁	X	T ₂	T ₃
----------------	---	----------------	----------------

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

T₁ แทน การทดสอบก่อนเรียน หน่วยการเรียนรู้ Summer Holidays ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยโดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

X แทน การจัดการเรียนรู้กิจกรรมเกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

T₂ แทน การทดสอบหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ Summer Holidays ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

T₃ แทน การทดสอบหลังเรียนผ่านไปแล้ว 2 สัปดาห์ หน่วยการเรียนรู้ Summer Holidays ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาจอหอพนมวันท์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ที่กำลังศึกษาในรายวิชาภาษาอังกฤษ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 10 โรงเรียน รวมจำนวนนักเรียน 188 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบึงทับช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ที่กำลังศึกษาในรายวิชาภาษาอังกฤษ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 14 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Cluster Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการอ่านและการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้ Summer Holidays ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ การใช้แบบวัดทักษะการอ่านออกเสียง ผู้วิจัยจะใช้หลังจากเสร็จสิ้นจากการสอนทั้งหมด 8 หน่วย 20 คำ
3. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 1 ฉบับ เป็นข้อสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้ทดสอบทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน
4. แบบทดสอบวัดความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ จัดทำโดยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์มาสลับตำแหน่งตัวเลือกใหม่แล้วจึงนำไปใช้ทดสอบ หลังจากการสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์หลังเรียนเสร็จสิ้นไปแล้ว 14 วัน

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้กับแบบฝึกทักษะ

แผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและปรับปรุงตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ผ่านการประเมินคุณภาพในเรื่องความถูกต้องความสอดคล้องของเนื้อหา จุดประสงค์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพเหมาะสมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$), เท่ากับ 4.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.04 และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านมะค่า จำนวน 6 คน พบว่า ผู้เรียนปฏิบัติตามกิจกรรมไม่ทันตามกำหนดเวลา ปรับปรุงเวลาใน

การทำกิจกรรมให้มีความกระชับยิ่งขึ้น ผู้เรียนบางคนไม่เข้าใจเนื้อหา กติกาการเล่นเกม ครูปรับปรุงการอธิบายกิจกรรม ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบึงทับช้าง จำนวน 14 คน

2. แบบวัดทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

แบบวัดทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 ข้อ ได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยผ่านการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) มีค่าตั้งแต่ 0 – 1.00 ซึ่งมีข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีค่าความยากง่าย (p) มีค่าตั้งแต่ 0.30 - 0.73 อำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.33 - 0.67 หาความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะทั้งฉบับเท่ากับ 0.81 ถือว่าแบบวัดทักษะมีความเชื่อถือได้ จัดทำฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ Summer Holidays ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ ได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยผ่านการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.40- 1.00 ซึ่งมีข้อสอบผ่านเกณฑ์จำนวน 33 ข้อ ตรวจสอบค่าความยากง่าย (p) มีค่าตั้งแต่ 0.23 - 0.77 อำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.33 - 0.67 นำข้อสอบที่เข้าเกณฑ์จำนวน 30 ข้อ มาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยสูตร Kr-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 ถือว่าเป็นแบบทดสอบที่มีความเชื่อถือได้ จากนั้นจัดทำฉบับสมบูรณ์แล้วนำแบบทดสอบไปทำการทำสอบก่อนเรียน หลังเรียน และหลังเรียนไปแล้ว 14 วันกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเรียบร้อยของแผนการจัดการเรียนรู้
2. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3. ผู้วิจัยทำบันทึกข้อความถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบึงทับช้างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล

4. ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมและแจ้งให้ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

5. ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

6. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ กับกลุ่มเป้าหมาย

7. เมื่อดำเนินการทดลองเสร็จ จากนั้นผู้เรียนทำทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบฉบับเดิม

8. เมื่อทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียง และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษฉบับเดิมแล้ว เป็นระยะเวลา 14 วัน (2 สัปดาห์) โดยใช้แบบทดสอบเดียวกับ Pre-test และ Post-test ฉบับเดิม เพื่อวัดความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษหน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที กรณีกลุ่มไม่อิสระ

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสถิติค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที กรณีกลุ่มไม่อิสระ

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังหน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อผ่านไปแล้ว 2 สัปดาห์ ด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที กรณีกลุ่มไม่อิสระ

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา	ก่อนเรียน		หลังเรียน		N	t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
ทักษะการอ่านออกเสียง	3.93	1.64	7.29	1.33	14	14.92	.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยผลการทำแบบวัดทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.64 และ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 7.29 คะแนน มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.33 แสดงให้เห็นว่า ทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ในการจัดการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ Summer Holidays ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ Summer Holidays ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

ตัวแปรที่ศึกษา	ก่อนเรียน		หลังเรียน		df	t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	11.86	4.50	23.29	4.50	13	15.95	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยผลการทำแบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 30 ข้อ(คะแนนเต็ม 30 คะแนน) พบว่า คะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 11.86 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.50 และ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 23.29 คะแนน มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.49 แสดงให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยจัดการจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน(GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหน่วยการเรียนรู้ Summer Holidays ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยจัดการจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 2 สัปดาห์

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลการศึกษาความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้ Summer Holidays ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยจัดการจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 2 สัปดาห์

ตัวแปรที่ศึกษา	N	หลังเรียน		หลังเรียน2 สัปดาห์		t	Sig
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์	14	23.29	4.49	23.79	4.37	2.46	.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4-3 ผลการศึกษาความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหน่วยการเรียนรู้ Summer Holidays ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยจัดการจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังเรียนและเรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์พบว่า นักเรียนมีความคงทนทางการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ หลังเรียน ($\bar{X} = 23.29$, S.D. = 4.49) และหลังเรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์ ($\bar{X} = 23.79$, S.D. = 4.37) แตกต่างอย่าง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะผู้เรียนมีความมั่นใจ และได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอในทุกชั่วโมง มีการปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนมีความคุ้นชินกับการอ่านออกเสียงมากขึ้น โดยทักษะการอ่านออกเสียงของผู้เรียนที่มีการพัฒนาขึ้นนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ผู้เรียนสามารถฟังได้อย่างเข้าใจ จดจำเสียง ทำให้ออกเสียงได้ถูกต้อง จดจำความหมายของคำหรือประโยคนั้นๆ ได้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ฟังและเมื่อผู้เรียนพร้อมจึงสามารถอ่านออกเสียงออกมาได้ ดังที่ (Krashen and Terrel, 2015) การใช้กิจกรรมเกมเข้ามาสอนร่วมกับการอ่านออกเสียงทำให้นักเรียนกล้าอ่านออกเสียงเนื่องจากเกมทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานและอยากมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ดังที่ (ทีศนา แคมมณี, 2550) ที่กล่าว การจัดกิจกรรมโดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐานเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถ โดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเองทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง เมื่อนักเรียนมีความพร้อมสำหรับ การทำกิจกรรมการเรียนรู้ จะมีการชี้แจงอธิบายลักษณะของเกม วิธีการเล่นพร้อมทั้งสาธิตวิธีการเล่นเกมก่อน เพื่อให้ความเข้าใจและบรรลุเป้าหมายของเกม หลังจากนั้นนักเรียนจะดำเนินการแบ่งกลุ่ม ตามกติกาของเกมและสมาชิกภายในกลุ่มแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตนเองให้ชัดเจนเป็นการฝึกให้ผู้เรียน ได้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบและการเคารพกฎกติกาหรือผลแพ้ชนะอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับ (นลินี ดวงเนตร, 2564) ได้กล่าวว่า การตั้งกติกาและวิธีการเล่นอย่างชัดเจนส่งผลให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมได้อย่างราบรื่น รวมถึงการสาธิตให้นักเรียนดูวิธีการเล่นก่อนเริ่มกิจกรรม ทำให้ลดปัญหาระหว่างการทำกิจกรรมลง และการสร้างปฏิสัมพันธ์จากการมีส่วนร่วม

ร่วมระหว่างผู้เล่น และผู้เล่น พบว่านักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน แสดงความคิดเห็น ปรีกษา ตั้งคำถามในสิ่งที่ตนเองไม่เข้าใจหรือสงสัย รวมทั้งร่วมกันหาวิธีการเล่น หรือแข่งขัน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของเกม

2. ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะผู้เรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกม จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถ โดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงเป็นวิธีการ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลจากการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งมีหลายขั้นตอน แต่ละกิจกรรมก็จะมีเกมแต่ละประเภทเพื่อให้นักเรียนได้จดจำคำศัพท์ได้ง่ายขึ้น และหลังจากการใช้เกมนักเรียนจดจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ (พิชญ์สินี โชติชะวงศ์, 2554) ได้ศึกษาผลการใช้เกมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของเด็กปฐมวัย โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด 6 ด้าน จำนวน 20 เกม ใบงานหลังการใช้เกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด จำนวน 20 ฉบับ และ แบบทดสอบทักษะการคิด 2 ชุด พบว่า หลังการใช้เกมการศึกษาแต่ละเกมนักเรียนมีทักษะการคิดอยู่ในระดับดี และ (ดวงจันทร์ แก้วกพาน, 2552) ได้ทำการศึกษาการใช้เกมในการพัฒนาทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 หลังจากทำการวิจัย พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังจากที่เรียนโดยใช้เกมมีความสามารถทางด้านทักษะ กระบวนการทางด้านวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนการได้รับการพัฒนาทักษะโดยไม่ใช้เกม และมีคะแนน พัฒนาการด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ร้อยละ 17.90

3. ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังจากเรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์ ทั้งนี้เป็นเพราะการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีสอนกิจกรรมเกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เป็นการ เรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และกระบวนการในการสร้างความรู้หรือเกิดจากการลงมือกระทำ โดยผู้เรียนนั้นได้สอดคล้องกับนักวิชาการที่ได้กล่าวไว้ว่า (Limbu, 2012) การจัดกิจกรรมการ 100 เรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเป็นฐานนี้มีความสำคัญต่อผู้เรียนในด้านอาศัยประสบการณ์ตรงทางการเรียนรู้ เพราะช่วยให้ผู้เรียนได้สัมผัสสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวใน ชีวิตประจำวันว่าสามารถนำมาเชื่อมโยงกับความรู้จากกระบวนการจัดการเรียนรู้

ผ่านการลงมือ ปฏิบัติ ค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าด้วยตนเอง จดจำและเข้าใจ เนื้อหาความรู้จาก การตกผลึกทางความคิด นอกจากนี้ยังฝึกให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ เมื่อนักเรียนได้ ลงมือปฏิบัติ ทำให้นักเรียนไม่เกิดความรู้สึกลำบากหน่ายในการเรียนรู้ และยังเป็นแรงกระตุ้นให้ นักเรียนเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ในห้องเรียนจะเรียนรู้ผ่านทางความรู้สึก การเคลื่อนไหวจึงจะจดจำได้ดี ต้องมีการสัมผัสและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่เรียนด้วย (Reilly and Ward, 1997) จากการที่ค่าเฉลี่ยคะแนนสอบหลังเรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์ สูงกว่าค่าเฉลี่ยสอบหลังเรียน ครั้งที่หนึ่งเป็นผลเนื่องจากประการที่หนึ่ง ความคงทนในการจำโดยใช้วิธีสอนกิจกรรมเป็นฐานเพื่อ ส่งเสริมความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นการออกแบบกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียน สามารถเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ดีมากขึ้นมีส่วนช่วยพัฒนาความเข้าใจและการจำ ความหมายของคำศัพท์ได้เพิ่มขึ้นเป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนระลึกคำศัพท์ที่เคยได้เรียนมาและ สร้างความรู้คำศัพท์ใหม่ให้กับตนเองไปพร้อม ๆ กัน และการเรียนโดยผ่านการลงมือทำมีส่วนช่วย ให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานไม่น่าเบื่อจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้นักเรียนไปทบทวนคำศัพท์เพิ่มเติม โดยเกิดจากแรงกระตุ้นจากตัวนักเรียนเองหลังจากเรียนรู้จากในห้องเรียน และนอกจากนี้ยังมีผล มาจากระบบความจำจากการสัมผัส (Sensory Memory) ซึ่งพยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน กระบวนการเรียนรู้ตลอดบทเรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป

- 1) ทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษหน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays หลังใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 2) ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Summer Holidays หลังใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ หลังใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับแบบฝึกทักษะไม่ลดลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนควรกำหนดเวลาในการเล่นเกมนำให้ชัดเจนระบุจำนวนนาที่ในการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน เนื่องจากนักเรียนมักจะติดพันในการเล่นเกมนำไม่ยอมเลิก ครูผู้สอนควรสร้างกฎกติกาของเวลาให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดการทำแบบฝึกหัดไม่ทันหรือเลิกช้ากว่าเวลา
2. ในการแบ่งกลุ่มนักเรียนก่อนเล่นเกม ครูผู้สอนควรเป็นผู้แบ่งกลุ่มให้กับนักเรียนเอง เพื่อไม่ให้เกิดความวุ่นวาย และความเท่าเทียม โดยคลตามความสามารถของนักเรียน ในกลุ่ม ต้องมีนักเรียนที่เรียนเก่ง ปานกลางและอ่อนอยู่คละกันไป เพื่อให้นักเรียนเกิดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างกันและกันให้มากที่สุด โดยเน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสในการฟังภาษาอังกฤษมากขึ้น และมีการเรียนรู้แบบธรรมชาติทางภาษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ผู้ที่สนใจที่จะทำวิจัยต่อไป (Further research) ควรพัฒนาการจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน ให้มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ย่อยลงเพื่อให้เหมาะสมกับเวลา เพื่อให้นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่
2. ผู้ที่สนใจที่จะทำวิจัยต่อไป ควรนำวิธีการจัดการเรียนรู้ใช้กิจกรรมเกมเป็นฐานไปทำการศึกษาเปรียบเทียบผลกับการสอนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้ทั้งสองวิธี
3. ผู้ที่สนใจที่จะทำวิจัยต่อไป ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลการสอนด้วยวิธีการสอนใช้กิจกรรมเกมเป็นฐานกับกลุ่มตัวอย่างที่มีวัยและระดับความสามารถการเรียนรู้ต่างกัน เพื่อศึกษาว่าเมื่อใช้วิธีสอนดังกล่าวกับนักเรียนที่มีวัยและระดับความสามารถทางการเรียนรู้ต่างกัน แล้วพัฒนาการทางด้านการอ่านออกเสียง การจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

ดวงจันทร์ แก้วกพาน. (2552). การใช้เกมในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ทิตนา แหมมณี. (2550). การสอนจิตวิทยาการเรียนรู้ เรื่องศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรวิรา ปลาดตะเอยทอง และ ภัทรธีรา เทียนเพิ่มพูล. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านคำศัพท์และความคงทน โดยใช้เทคนิคช่วยจำร่วมกับสมุดภาพคำศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลนครปฐม. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(3), 533-547.
- นลินี ดวงเนตร. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานที่มีต่อการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรสวรรค์ สีป้อ. (2550). สดุดยอวิธีสอนภาษาอังกฤษ นำไปสู่การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์
- พิชญ์สินี โชติชะวงศ์. (2554). การใช้เกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของเด็กปฐมวัย โรงเรียน เทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สิทธิพล ใจเย็น. (2550). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะความรู้ 7 ชั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืช ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาสารคาม.
- สุนัชชา ศรีนาม. (2564). การใช้เกมคำศัพท์ภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 บ้านภูบ่ปิด. โรงเรียนเทศบาล 4 บ้านภูบ่ปิด
- Limbu, P. (2012). Why do we need to use activity based learning method?. Retrieved June 20, 2018, from <http://eprogressiveportfolio.blogspot.com/2012/06/activity-based-teaching-method.html>
- Nordquist, R. (2020, February 12). Definition and Examples of English Pronunciation. ThoughtCo. <https://www.thoughtco.com/pronunciation-english-1691686>

การพัฒนาผลลัพธ์ทางการเรียน เรื่องคำศัพท์ภาษาอังกฤษใน
ชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพ
ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน*

DEVELOPMENT OF LEARNING OUTCOMES ON ENGLISH
VOCABULARY IN EVERYDAY LIFE USING INDIVIDUALIZED EDUCATION
PROGRAM (IEP) WITH PICTURE CARDS FOR STUDENTS WITH
READING DISABILITIES

ปนัดดา กะภูทิน¹ และ คงศักดิ์ สังฆมานนท์²

Panatda Kaputin¹ and Kongsak Sangkamanont²

¹⁻²คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

¹⁻²Faculty of Education, Nakhon Ratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: Chenbaoling998@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 เมษายน 2568; วันแก้ไขบทความ 19 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 21 เมษายน 2568

Received 9 April 2025; Revised 19 April 2025; Accepted 21 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาความสามารถของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ เรื่อง คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านความพึงพอใจต่อการอ่าน โดยใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP)

Citation:

* ปนัดดา กะภูทิน และ คงศักดิ์ สังฆมานนท์. (2568). การพัฒนาผลลัพธ์ทางการเรียน เรื่องคำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 957-972.

Panatda Kaputin and Kongsak Sangkamanont. (2025). Development Of Learning Outcomes On English Vocabulary In Everyday Life Using Individualized Education Program (Iep) With Picture Cards For Students With Reading Disabilities. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 957-972.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ร่วมกับบัตรภาพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลกับนักเรียนที่มีความบกพร่องการเรียนรู้ด้านการอ่าน ของโรงเรียนบ้านดินทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยแผนการสอนเฉพาะบุคคล จำนวน 5 แผน แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลการวิจัยพบว่า

1) นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพ เรื่อง คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น และสามารถจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้มากขึ้น

2) นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพ เรื่อง คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด

คำสำคัญ: เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้, การอ่าน, บัตรภาพ

Abstract

This research aims to 1) develop the ability of students with dyslexia in reading by passing the criteria of 70 percent of the full score and students passed the criteria of 80 percent of all students. 2) To study the satisfaction of learning English vocabulary in everyday life of students with dyslexia in terms of satisfaction with reading by using Individualized Learning Management (IEP) with flash cards of students with dyslexia in reading. This is qualitative research by collecting data from 5 students with learning disabilities in reading at Ban Din Thong School, Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2. The data analysis was done by using 5 individualized teaching plans, pre-tests, and post-tests.

The research results found that.

1. Grade 4 students with dyslexia using Individualized Education Program (IEP) with flash cards on the topic of English vocabulary in daily life have better learning behavior and can remember more English vocabulary.

2. Grade 4 students with dyslexia in reading using Individualized Learning Program (IEP) with flash cards on the topic of English vocabulary in daily life, passed the criteria of 70 percent of the full score and 80 percent of all students passed the criteria.

Keywords: dyslexia, Reading, flash Cards.

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ มีการกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานในการเรียนรู้ เพื่อเป็นเป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีปัญญาที่ดีและเป็นคนดีของสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นกระจายอำนาจการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อสอดคล้องต่อความต้องการและสภาพของท้องถิ่น (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้ได้ เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีส่วนช่วยในการดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาเยาวชนไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพและบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และทัศนคติของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม ลดปัญหาการขัดแย้งต่าง ๆ 2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม 3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา

และอุปสรรคต่างๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ 4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในกระบวนการต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน สามารถปรับตัวและเรียนรู้ในการเปลี่ยนแปลงต่อการเข้าสังคม และสามารถจัดการกับปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม 5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการด้านเทคโนโลยี การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงหลักทางพัฒนาการทางสมองและปัญญา หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้มีการเรียนรู้ 9 กลุ่มสาระ โดยวิชาภาษาต่างประเทศ จัดเป็น 1 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

ในปัจจุบันภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้พบเจอได้ค่อนข้างมาก โดยภาวะการบกพร่องทางการเรียนรู้หรือแอลดี (Learning Disability: LD) คือ โรคทางระบบประสาทพัฒนาการที่เด็กมีปัญหการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากการทำงานผิดปกติของสมองที่ควบคุมความสามารถในด้านนั้น ๆ เช่น ปัญหาการอ่านสะกดคำ ปัญหาการเขียน หรือ ปัญหาด้านการคำนวณ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ มักพบเจอบ่อยครั้งในสถานศึกษา โดยปัญหาหลักที่พบเจอทั้ง 3 ด้านนั้น 1. การเรียนรู้บกพร่องด้านการอ่าน คือ เด็กมีทักษะการอ่านที่น้อยกว่าเพื่อนวัยเดียวกัน อ่านสะกดคำไม่คล่อง อ่านช้า อ่านผิด รวมถึงไม่สามารถสรุปจับใจความจากเรื่องที่อ่านได้ 2. การเรียนรู้บกพร่องด้านการเขียน คือ เด็กที่มีความยากลำบากในการเขียน เขียนไม่ได้ สะกดคำผิด แบ่งแยกวรรคผิด เขียนแล้วคนอื่นอ่านไม่รู้เรื่อง รวมถึงความบกพร่องของลายมือ 3. การเรียนรู้บกพร่องด้านคณิตศาสตร์ คือ เด็กมีทักษะความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ที่ผิดปกติ เช่น ไม่เข้าใจจำนวน สับสนในหลักการคำนวณ เช่น การบวก การลบ การคูณ-หาร รวมถึงไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ ในการสอนเด็กแอลดีนั้น จึงมีเทคนิคต่าง ๆ ในการสอนโดยเฉพาะซึ่งงานต่อการเรียนรู้ (พญ. สุธีรา คุปวานิชพงษ์, 2563)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องคำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยใช้บัตรภาพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้โรงเรียนบ้านดินทอง จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สำคัญ ในปัจจุบันภาษาอังกฤษถือเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก เป็นภาษาหลักของประชากรกว่า 360 ล้านคน อีกทั้งยังเป็นภาษาที่สองของประชากรกว่า 750 ล้านคนทั่วโลก นอกจากนี้ภาษาอังกฤษยังถือเป็นภาษาทางการของ 61 ประเทศ และเป็นภาษาหลักในหลายรัฐทั่วโลก จึงถือเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างประชากรในประเทศต่าง ๆ ทั้งในส่วนของการฟัง การพูด การอ่าน และ

การเขียน ทำให้สื่อต่าง ๆ ที่เผยแพร่ในระดับนานาชาติ จะใช้ภาษาอังกฤษทั้งสิ้น ดังนั้นภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาที่สองที่มีบทบาทและความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสื่อสารระดับที่กว้างขึ้น หรือในระดับนานาชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการศึกษา ถือเป็นด้านที่สำคัญอย่างมาก ไม่แพ้ด้านการติดต่อสื่อสาร เพราะปัจจุบันสถาบันการศึกษา และมหาวิทยาลัยในประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยเอง ได้พยายามปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา ให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่นหลักสูตรที่เป็นภาษาไทยเอง มีการนำความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษเข้ามาประยุกต์ใช้มากขึ้น และมีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ English Program หรือ Mini English Program นอกจากนี้ทางกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทย ยังได้ส่งเสริมให้นักเรียนเริ่มเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับอนุบาล เพื่อเตรียมความพร้อม และให้ตัวนักเรียนได้มีความคุ้นเคยกับภาษาอังกฤษดีขึ้น เมื่อเข้าเรียนในระดับสูง ดังนั้นภาษาอังกฤษจึงจะมีผลอย่างมากต่อการศึกษาต่อต่างประเทศ การเรียนในสถาบันนานาชาติในประเทศไทย หรือในภาคส่วนของการศึกษาด้านการแพทย์ และด้าน STEM คือ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ (Science, Technology, Engineering, and Mathematics) เพราะข้อมูล หนังสือ วารสาร และงานวิจัยทางวิชาการของสาขาเหล่านี้มักจะเป็นภาษาอังกฤษแทบทั้งสิ้น เพื่อให้ นักวิชาการในระดับนานาชาติอ่านได้ และเป็นการง่ายในการนำไปต่อยอดความรู้ในอนาคต นอกจากนี้ในทุกสาขาของการเรียน ถ้าเข้าใจภาษาอังกฤษจะทำให้คุณเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ และเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ได้กว้างขวางมากขึ้นกว่าคนที่รู้แค่ภาษาไทยภาษาเดียว ดังนั้นจึงเป็นผลให้ภาษาอังกฤษเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ทำให้สามารถเข้าเรียนในสถาบัน และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้หลายที่ทั่วโลก อีกทั้งยังมีโอกาสที่จะได้รับการตอบรับเข้าศึกษา และยังมีโอกาสได้รับทุนการศึกษามากกว่าคนปรกติ เนื่องจากการสมัครเข้าศึกษาต่อ และสมัครทุนการศึกษา มักจะมีเงื่อนไขระดับการรู้ภาษาอังกฤษเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ

จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่านักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้โรงเรียนบ้านดินทอง จังหวัดพิษณุโลก มีความบกพร่องในเรื่องของการอ่าน การเขียน การสะกดคำ และรวมไปถึงการจำ จึงมีความจำเป็นต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่าน เรื่องคำศัพท์ ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านซึ่งเป็นหนึ่งในเทคนิคการสอน โดยการใช้บัตรภาพนั้น เป็นการให้ฝึกอ่านและเขียนคำจากภาพ หรือให้ฝึกทักษะ 4 ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน

เขียน เช่น ครูอ่านบัตรภาพให้เด็กฟัง แล้วนำคำจากบัตรภาพให้เด็กเห็นจากนั้นให้เด็กอ่านคำและพูด หลังจากนั้นให้เด็กเขียนโดยไม่เห็นคำ นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายแล้ว ยังช่วยให้ผู้เรียนจดจำคำศัพท์ในรูปแบบภาพได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ เรื่อง คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพ มีระดับความพึงพอใจมาก

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนรู้เรื่อง คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยใช้โดยใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ เรื่อง คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

การทบทวนวรรณกรรม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

หนังสือเด็กแอลดี คู่มือสำหรับครู (2557 : 8) ได้ให้นิยามคำว่า

เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities : LD) หรือเรียกย่อๆว่า แอลดี คือ เด็กที่อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ เรียนรู้ช้า ซึ่งมีมาตั้งแต่ในอดีต โดยคนส่วนใหญ่เข้าใจว่า เกิดจากความบกพร่องทางสติปัญญา ทำให้ระยะหลังมีการศึกษาวิจัยเด็กกลุ่มนี้มากขึ้น จึงทำให้วงการแพทย์และการศึกษาเข้าใจปัญหาและผลกระทบของเด็กเหล่านี้ได้มากขึ้น หน้าตาของเด็กแอลดีจะปกติเหมือนกับเด็กในห้องทุกอย่าง สามารถตอบคำถามพูดคุยเรื่องทั่วไปรู้เรื่องเหมือนเด็กทั่วไป เว้นแต่เวลาเรียนหนังสือความสามารถในการเรียนจะต่ำกว่าเด็กทั่วไปที่อยู่ในวัยเดียวกัน 2 ระดับชั้นเรียน เช่น เด็กเรียนชั้น ป.4 แต่อ่านหนังสือได้เท่ากับเด็กชั้น ป.2 นักจิตวิทยาหลายท่าน ได้ให้คำจำกัดความของเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ไว้ดังต่อไปนี้

สุชาติ พุ่มศรีอินทร์ (2556 : 15-16 อ้างถึงใน ผดุง อารยะวิญญู, 2544 : 3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความผิดปกติของเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ จะเห็นได้ชัดถึงความยากลำบากในการฟังการพูด การอ่าน การเขียนและการให้เหตุผล รวมถึงความสามารถทางคณิตศาสตร์ ความผิดปกตินี้ มาจากความบกพร่องของระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งอาจเป็นไปตลอดชีวิต

ลักษณะและพฤติกรรมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

เด็กแอลดี มักพบว่าการบกพร่องทางการเรียนมักมีความบกพร่องในการทำงานของระบบประสาทร่วมด้วย ได้แก่ โรคสมาธิสั้น คือ เป็นโรคที่พบได้มากที่สุดในเด็กแอลดี เนื่องจากสองในสามของเด็กแอลดีพบว่าเป็นสมาธิสั้นร่วมด้วย อาการของโรคสมาธิสั้น ได้แก่ วอกแวกง่าย ไม่มีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งนาน ๆ อยู่ไม่นิ่ง ชน และมักมีปัญหาการเรียนควบคู่กับพฤติกรรม ปัญหาในการสื่อสาร คือ เด็กมีประวัติพูดช้า หรือพูดไม่ชัด ออกเสียงไม่ถูกต้อง มีปัญหาในการใช้คำ การเรียงคำพูด การเรียงประโยค ทำให้สื่อสารไม่รู้เรื่อง หรือพูดให้ผู้ฟังไม่เข้าใจ ปัญหาในการประสานงานตาและกล้ามเนื้อ เด็กจะมีปัญหาในการใช้นิ้วมือลำบาก จับปากกาไม่ถนัด เช่น หยิบจับของชิ้นเล็ก ๆ ผูกเชือกทรงเท้า ติดกระดุม มีปัญหาในการกระระยะ เช่น ลากเส้นไม่ตรง ระบายสีออกนอกเส้น เล่นกีฬาไม่เก่ง ปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ คือ จากปัญหาที่เด็กแอลดีอ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ ทำให้เด็กมีความวิตกกังวล เบื่อหน่าย เศร้า รู้สึกมีปมด้อย แยกตัว ไม่สูงส่งกับใคร ร้อยละ 30 เท่านั้นที่ไม่มีความบกพร่องอื่นร่วมด้วย วัยอนุบาล คือ เด็กจะเริ่มพูดได้ช้า จะพูดในวัย 1 ขวบครึ่ง หรือ 2 ขวบ เด็กมีประวัติพูดไม่ชัด หรือพูดไม่ชัดบางพยัญชนะ พูดกลับคำ เรียงคำพูดไม่ถูกต้อง มีปัญหาในการสื่อสาร พูดให้ผู้ฟัง

ไม่เข้าใจ ไม่สามารถบอกชื่อสิ่งของนั้นได้ มีปัญหาการใช้กล้ำมเนื้อมัดเล็กมีลักษณะแข็งช้า เช่น ไม่สามารถเขียนเป็นเวลานานได้ มีอาการเมื่อยเร็วเวลาเขียนหนังสือ มีปัญหาการใช้สายตาร่วมด้วย เช่น การกระเด้งระหว่างสิ่งของ การหยิบวัตถุเล็กๆ ความบกพร่องด้านการอ่าน คือ มีปัญหาในเรื่องการอ่านสะกดคำตามเสียงพยัญชนะและสระ อ่านหนังสือไม่ออก เรียงคำไม่ถูกต้อง อ่านตะกุกตะกัก อ่านช้า อ่านเดาคำ อ่านคำศัพท์ยาก ๆ ไม่ได้ เช่น คำควบกล้ำ คำการันต์ สระลดรูป สอนแล้วจำยาก ลืมง่าย สรุปลบใจความไม่ได้ ความบกพร่องด้านการเขียน คือ ความบกพร่องทางการเขียน หรือที่เรียกว่า ดิสกราเฟีย (Dysgraphia) เด็กมีความยากลำบากในการเขียน ไม่สามารถเรียบเรียงออกมาเป็นตัวหนังสือได้ อาจเป็นผลมาจากปัญหาด้านในด้านหนึ่ง ทำให้ไม่สามารถแต่งประโยคหรือเติมประโยคให้ถูกต้องตามหลักภาษาได้ในเด็กบางรายอาจแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เช่น ไม่สามารถลอกคำบนกระดานได้ เขียนตามคำบอกไม่ได้ ไม่สามารถแยกรูปทรงเลขาคณิตได้ มีปัญหาในการจับสิ่งของ บางรายอาจใช้สายตาดูคำสั่งของไม่ได้ เด็กสามารถบอกภาพบนกระดานได้แต่เมื่อหยิบภาพนั้นให้พ้นสายตาเด็กจะจำไม่ได้และไม่บอกไม่ได้ว่าเป็นภาพอะไร (ร้อยเอกหญิงสุชาดา พุ่มศรีอินทร์, 2556:21)

ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

แนวคิดที่อธิบายเกี่ยวกับความบกพร่องทางการเรียนรู้ สามารถจำแนกกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ตัวป้อน การบูรณาการข้อมูล ความจำและผลผลิต (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2543 : 17-24) ดังต่อไปนี้ ตัวป้อน (Input) เป็นกระบวนการบันทึกข้อมูลที่ได้จากประสาทสัมผัสต่าง ๆ ถ้าหากมีความผิดปกติ จะทำให้เกิดปัญหา เช่น เด็กอาจสับสนเกี่ยวกับตัวอักษรดี (d) และอักษรบี (b) หรือตัวอักษรพี(p) เป็นตัวอักษรคิว (q) หรือตัวเลข 6 เป็นตัวเลข 9 อีกปัญหาหนึ่งของการรับข้อมูล คือการรับรู้ทางการได้ยิน เด็กบางคนมีปัญหาในการทำสมาธิ ทำให้ไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างของเสียงได้ เช่น กอง กับ กลอง หรือ คอ กับ คลอ เป็นต้น หากเด็กมีปัญหาในการแยกเสียงแล้วเด็กจะไม่ 3 สารตอบสนองต่อเสียงของครูหรือเสียงผู้ปกครองได้จึงอาจดูเหมือนไม่สนใจหรือใส่ใจคำพูดของผู้ใหญ่ ทำให้มีการรับรู้เสียงได้ช้าและไม่สามารถติดตามการสนทนาได้อย่างครบถ้วนและทันที การบูรณาการข้อมูล (Integration) ความบกพร่องในการบูรณาการข้อมูล อาจมีได้หลายลักษณะ นักเรียนที่มีความบกพร่องในการเรียงลำดับข้อมูลอาจมีความสับสนในการเล่าเรื่อง เช่น อาจเล่าเรื่องให้ฟังตอนกลางของเรื่อง แล้วย้อนกลับมาที่ตอนต้นของเรื่อง แล้วจึงเล่าตอนท้ายของเรื่อง บางครั้ง อาจมีการกลับลำดับตัวอักษร หรือเด็กอาจจะอ่านเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วไม่สามารถเชื่อมโยงหรือดึงความคิดรวบยอดจากเรื่องนั้นได้ ในการใช้คำศัพท์ต่างๆจะพบว่าเด็กไม่เข้าใจ

เรื่องที่ตลก หรือชวนหัวเราะขบขันเด็กที่มีความบกพร่องในการจัดระบบข้อมูลจะมีความยากลำบากในการประมวลผลส่วนต่าง ๆ ของข้อมูล ดังนั้น เด็กอาจไม่สามารถตอบคำถามโดยทั่วไปจากเรื่องที่เรียนรู้ได้ ทำให้ส่งผลกระทบต่อชีวิตของเด็ก ความจำ (memory) คือ การเก็บรักษาข้อมูลเพื่อดึงเอามาใช้ในภายหลัง โดยความจำระยะสั้นจะช่วยคงข้อมูลเอาไว้ในช่วงสั้น ๆ ในระหว่างที่เราให้ความสนใจหรือมุ่งสมาธิไปยังข้อมูลนั้น ถ้าหากเราถูกขัดจังหวะในระหว่างที่กำลังเก็บความจำ เราอาจจะจำไม่ได้ แต่ถ้าหากข้อมูลนั้นได้รับการทบทวนซ้ำ ๆ อยู่บ่อยครั้ง หรือมีความสนใจ ความสนใจ ก็จะสามารถเก็บข้อมูลความจำระยะสั้นนี้ได้ และนำออกมาใช้ในภายหลัง อ้อเดี๋ยวเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ ส่วนใหญ่จะมีความบกพร่องในเรื่องของความจำ ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลและนำมาใช้ในภายหลังได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทบทวนหรือย้ำซ้ำ ๆ มากกว่าเด็กปกติทั่วไปเพื่อที่จะได้แก้ปัญหาในความบกพร่องเรื่องความจำได้ ผลผลิต (Output) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการเรียนรู้ ส่วนใหญ่แล้วจะแสดงให้เห็นถึงความบกพร่องทางด้านภาษา การเคลื่อนไหวและการใช้กล้ามเนื้อ ความบกพร่องทางภาษาจะเกี่ยวเนื่องกับภาษาที่จำเป็นต้องใช้และภาษาที่เริ่มต้นด้วยตนเอง กล่าวคือ ภาษาที่เริ่มต้นด้วยตนเองคือภาษาที่เราเป็นฝ่ายสนทนาก่อนและเลือกใช้คำที่เหมาะสมในการสนทนาด้วยกระบวนการคิดของตนเอง ส่วนภาษาที่ ที่ต้องใช้ เกิดขึ้นเมื่อผู้อื่นต้องการสื่อสารร่วมด้วย ถามคำถามและต้องการประมวลผลความคิดของเรา เพื่อหาคำที่เหมาะสมและตอบคำถามนั้น เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านภาษาอาจจะพูดได้ตามปกติ เมื่อเป็นฝ่ายเริ่มสนทนาก่อน แต่จะตอบสนองได้ช้าหรือตะกุกตะกักในสถานการณ์ที่มีผู้อื่นเป็นผู้ถาม เช่น อาจแสดงอาการหยุดชะงักโดยขอให้ทบทวนคำถามใหม่อีกครั้ง และจะให้คำตอบที่สับสนและหรือไม่สามารถหาคำที่เหมาะสมในการตอบได้ ส่วนการบกพร่องด้านการเคลื่อนไหวหรือการใช้กล้ามเนื้อ มี 2 ประเภท

สรุปได้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสามารถวัดได้ทั้งด้านทักษะปฏิบัติ โดยใช้แบบทดสอบภาคปฏิบัติและการวัดทางด้านเนื้อหา โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความคิด ด้านความรู้สึก และด้านการปฏิบัติการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน โรงเรียนบ้านดินทอง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 5 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยได้รับการรับรองจากแพทย์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยคัดเลือกมาจำนวน 5 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา 3 ชนิด คือ

1. แผนการสอนเฉพาะบุคคล (IEP) จำนวน 5 แผน พร้อมสื่อการสอนแบบบัตรภาพ เรื่อง คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน จำนวน 4 เรื่อง
2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน แบบเลือกตอบให้ตรงกับภาพ จำนวน 20 ข้อ หากตอบถูกต้องใส่เลข 1 หากตอบไม่ตรงกับภาพใส่เลข 0
3. แบบประเมินความพึงพอใจ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

สื่อการสอนแบบบัตรภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง และหาคุณภาพตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อกำหนดขอบเขตสาระการเรียนรู้ที่จะทำการทดลอง
2. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการ เอกสารตำรา วิธีสร้างสื่อการสอนแบบบัตรภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างบัตรภาพได้อย่างถูกต้อง
3. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ ต.1.1 ป.4/3 , ต.1.3 ป.4/2
4. สร้างสื่อการสอนแบบบัตรภาพ เรื่อง คำศัพท์ในชีวิตประจำวัน ตามแผนจัดการการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (IEP) จำนวน 4 แผน โดยกำหนดแผนการสอนเป็นหน่วยย่อย ดังนี้

4.1 บัตรภาพ เรื่อง คำศัพท์ในชีวิตประจำวัน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง Colors จำนวน 3 ชั่วโมง

4.2 บัตรภาพ เรื่อง คำศัพท์ในชีวิตประจำวัน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง Fruits จำนวน 3 ชั่วโมง

4.3 บัตรภาพ เรื่อง คำศัพท์ในชีวิตประจำวัน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง Zoo animals จำนวน 3 ชั่วโมง

4.4 บัตรภาพ เรื่อง คำศัพท์ในชีวิตประจำวัน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง Vegetables จำนวน 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

4.5 นำสื่อการสอนแบบบัตรภาพที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบข้อบกพร่อง และให้ข้อเสนอแนะ

4.6 ผู้วิจัยนำสื่อการสอนแบบบัตรภาพมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5. นำสื่อการสอนแบบบัตรภาพที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องทั้งด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ความถูกต้องของเนื้อหา รูปแบบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ การนำเสนอกระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลในสื่อการสอนแบบบัตรภาพ

6. นำผลการประเมินที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย (IOC) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์ เพื่อนำค่ามาสรุปผลการประเมิน หากค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ความเหมาะสมในระดับมาก จึงจะสามารถนำไปใช้ได้

7. จัดพิมพ์สื่อการสอนแบบบัตรภาพที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อและทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล ถึงผู้บริหารโรงเรียนบ้านดินทองจังหวัดพิษณุโลก โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ประสานกับครูประจำชั้นของเด็กแอลดี เพื่อคัดเลือกเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

2. ดำเนินการคัดเลือกเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยครูประจำชั้นของแต่ละสายชั้น

3. ทำการทดสอบแบบทดสอบก่อนเรียนให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน

4. ดำเนินการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพ

5. ทดสอบแบบทดสอบหลังเรียนให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน หลังจากใช้แผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องของแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
2. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน เพื่อทำการทดสอบค่าเฉลี่ยของสมมติฐาน t-test dependent ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่

ผลการวิจัย

ผลจากการจัดการเรียนรู้ เรื่องคำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน ผลการวิจัย พบว่า

1. นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน มีคะแนนทดสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย = 16.50 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน โดยผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มและมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด
2. นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ เรื่อง คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพ โดยมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน มีคะแนนทดสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย = 16.50 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน โดยผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด ทั้งนี้เป็นเพราะเด็กมีความสามารถในจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษและสามารถอ่านคำศัพท์ได้มากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ (กาเหว่า ตาเสือ,แสงเพชร เจริญราษฎร์, 2563 : 239) พบว่าความสามารถอ่านคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการ

เรียนรู้ด้านการอ่าน หลังการสอนด้วยวิธีการจัดประสบการณ์ทางการอ่านสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าแผนการสอนได้ออกแบบและปรับให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเหมาะสมกับระดับความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านคำศัพท์ได้สูงขึ้น โดยที่ผู้วิจัยได้ดำเนินตามขั้นตอน เพื่อสร้างความสนใจโดยอ่านคำให้นักเรียนฟังและชี้คำตามเสียงที่ครูอ่านให้นักเรียนฝึกอ่านคำศัพท์ตามบัตรภาพ มีกิจกรรมเกมทายคำศัพท์ตามบัตรภาพ เพื่อกระตุ้นความสนใจให้แก่นักเรียน

ทั้งนี้ (สุนันทา วงศ์จำปา, 2562 : 95) ได้วิจัยเรื่อง การแก้ปัญหาให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อประสม พบว่าความสามารถด้านการอ่านคำศัพท์ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยใช้สื่อประสม มีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 60% ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้สื่อที่มีทั้งภาพและเสียงประกอบการฝึกอ่านในหลาย ๆ รอบ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของนางลักขณ์ เหมะดี (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การอ่านคำพื้นฐานภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ด้วยวิธีการใช้บัตรภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบฝึกหัดทักษะการอ่านคำศัพท์พื้นฐานภาษาไทยด้วยวิธีการใช้บัตรภาพ แบบทดสอบทักษะการอ่านคำศัพท์พื้นฐานภาษาไทย แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการคัดกรองว่าเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน ไม่มีความพิการซ้อน ที่มีปัญหาในการอ่านคำ และกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ของโรงเรียนบ้านกอกป่าคูวิทยา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านคำพื้นฐานภาษาไทยที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการใช้บัตรภาพ มีทักษะหลังการอ่านคำหลังการสอน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 38.33 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 95.83 อยู่ในระดับดีมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ เรื่อง คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IEP) ร่วมกับบัตรภาพ โดยมีระดับความพึงพอใจมากที่สุดสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ (จารุวรรณ เทวกุล 2555 : 75) นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะการเรียนการสอน

ส่วนใหญ่เป็นไปตามที่นักเรียนมุ่งหวังคือหลักสูตรในการจัดหลักสูตรได้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน เนื้อหาของหลักสูตรรายวิชาที่เปิดสอนตามหลักสูตรจัดได้อย่างเหมาะสม ซึ่งนักเรียนที่เรียนมีจุดมุ่งหมายหลัก เพื่อต้องการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือใช้ในการศึกษาต่อในระดับสูง ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน ครูผู้สอนมีลักษณะความเป็นครูที่ดี นักเรียนมีความพึงพอใจในการวางตัวของครูผู้สอนในการถ่ายทอดความรู้ ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนในการวัดผลประเมินผลของครูที่มีหลายรูปแบบ ทั้งนี้ยังมีสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะและมีประสบการณ์มากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล รวมทั้งรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ครูผู้สอนสามารถนำเครื่องมือวิจัยไปปรับใช้ในชั้นเรียน มีการบูรณาการร่วมกับเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น และเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน

1.2 ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียนในแต่ละกลุ่มที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ นักเรียน โดยนักเรียนสามารถร่วมกิจกรรมได้อย่างไม่เขินอายและมั่นใจในการอ่านออกเสียงคำศัพท์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ผู้ที่สนใจในการศึกษาการพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สามารถนำเครื่องมือวิจัยไปเป็นแนวทางในการวิจัยและพัฒนาต่อไป

2.2 ควรมีการนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (IEP) ไปปรับใช้ในการพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ และแก้ปัญหาเด็กที่สมาธิสั้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กาญจน์ณภัทร ปัญญาโกญ. (2550). การพัฒนาทักษะชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ โดยวิธีการฝึกตามหลักการวิเคราะห์งาน ที่เน้นความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและครอบครัว. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- จารุวรรณ เทวกุล. (2555). ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพประเภทวิชาชีพพาณิชยกรรม ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยอาชีวศึกษาฉะเชิงเทรา. ใน สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เจริญสุข คงชาติ. (2552). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้บทเรียนการ์ตูน. ใน สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เด็กแอลดี คู่มือสำหรับครู. (2555). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชานุกูล.
- สุนันทา วงษ์จำปา. (2562). การแก้ปัญหานักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านโดยใช้สื่อประสมระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภาวิกา นพคุณ. (2561). การพัฒนาความสามารถนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์วิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุชาดา พุ่มศรีอินทร์. (2556). การพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ ด้วยการใช้ชุดฝึกการเขียนสะกดคำ ตามหลักการเชื่อมโยงคำพ้องเสียง. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาพิเศษ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- บุญส่ง หาญพาณิชย์. (2546). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา
ไทย. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาการ
บริหารองค์ความรู้สถาบันอุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัยลักษณ์ พันธุ์รี, ชำนาญ ปาณาวงศ์, ปกรณ์ ประจันบาน. (2556). การพัฒนาแผนการจัด
การศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) สำหรับนักเรียน ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (LD)
ระดับชั้นประถมศึกษา. วารสารวิชาการและวิจัยสังคม, 8(22), 135-149.
- Chelsea M.Dann. (2013). Positive interventions for children diagnosed with
learning disabilities: an exploration of educator's lived experiences.
Northampton: Master Thesis, Smith College.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World
Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Layla Al-Shareef. (2017). A study of provision for specific learning difficulties
(dyslexia) in primary education in the Kingdom of Saudi Arabia. England:
school of education, University of Birmingham.
- Mohamad Ahmad Saleem Khasawneh and Mohamad Omar Abu Al-Rub. (2020).
Development of reading comprehension skills among the students of
learning disabilities. Universal Journal of Educational Research, 8(11),
35-53.

ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหาร
จัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน
จังหวัดนครศรีธรรมราช *

THE PROFESSIONALISM OF ADMINISTRATORS AFFECTS THE
EFFECTIVENESS IN MANAGING THE CHILD DEVELOPMENT CENTER
UNDER THE KAMLONE SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION NAKHONSRI THAMMARAT PROVINCE

พนิตา ขาววงศ์¹, สมปอง รักษาธรรม² และ วีระยุทธ ชาทะกาญจน์³

Panita Khawwong¹, Sompong Raksatham² and Werayut Chatakan³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹⁻³Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

Corresponding Author's Email: Panita.khaww@gmail.com

วันที่รับบทความ : 30 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 1 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 3 เมษายน 2568

Received 30 March 2025; Revised 1 April 2025; Accepted 3 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลใน

Citation:

* พนิตา ขาววงศ์, สมปอง รักษาธรรม และ วีระยุทธ ชาทะกาญจน์. (2568). ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 973-989.

Panita Khawwong, Sompong Raksatham and Werayut Chatakan. (2025). The Professionalism Of Administrators Affects The Effectiveness In Managing The Child Development Center Under The Kamlone Subdistrict Administrative Organization Nakhonsrithammarat Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 973-989.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช 4) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จำนวน 8 คน และผู้ปกครองนักเรียน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 89 คน รวมทั้งสิ้น 97 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบบันทึกประเด็นสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมาคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร

2) ประสิทธิผลในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านครู ผู้ดูแลเด็กและการให้การดูแลจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย รองลงมาคือ ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3) ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ การทำงานเป็นทีม มนุษยสัมพันธ์ ความรู้ความสามารถในการบริหาร และคุณธรรมและจริยธรรม

4) แนวทางการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ผู้บริหารจะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานและวางกลยุทธ์ในการทำงานที่ชัดเจน กำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย แนวทางการถ่ายทอดลงสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหาร คำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นกับสถานศึกษา สร้างเครือข่ายในการทำงานที่เข้มแข็ง คิดแก้ไข

ปัญหาอย่างเป็นระบบและสร้างรากฐานของความสามัคคีในการทำงาน ซึ่งจะนำองค์กรให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดที่วางไว้อย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร, ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

The purposes of this research were to study 1) the professionalism of administrators, 2) the effectiveness in managing the child development center, 3) The professionalism of administrators affects the effectiveness in managing the child development center, and 4) guidelines for developing the professionalism of administrators affects the effectiveness in managing the child development center under the Kamlone Subdistrict Administrative Organization. The research sample consisted of 8 administrators and 89 parents of the child development center under the Kamlone Subdistrict Administrative Organization during the second semester of academic year 2024 totaling 97 people. The research instruments used in this study were questionnaires, an interview form, and group discussion notes. The descriptive statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson product-moment correlation coefficient, stepwise multiple regression analysis, and content analysis.

The results of this study showed that:

1. Overall, the professionalism of administrators under the Kamlone Subdistrict Administrative Organization was at a highest level. When considering each aspect separately, it was found that teamwork the highest mean score, followed by human relations, and management knowledge and ability the lowest mean score.

2. Overall, the effectiveness in managing the child development center under the Kamlone Subdistrict Administrative Organization was at a highest level. When considering each aspect separately, it was found that teachers, child care providers and caregivers provide learning and play experiences to develop early childhood children the highest mean score, followed by in terms of the quality of early childhood, and management of child development centers the lowest mean score.

3. The overall and individual aspects of the professionalism of administrators affects the effectiveness in managing the child development center under the Kamlone Subdistrict Administrative Organization revealed highly positive relationship with each other in 4 components: teamwork, human relations, management knowledge and ability, and Morals and Ethics

4. The guidelines for developing the professionalism of administrators affects the effectiveness in managing the child development center under the Kamlone Subdistrict Administrative Organization showed that the administrators must plan operations and develop clear work strategies, set a vision, policies, and guidelines for effective communication with subordinates. The administrators should uphold ethics and integrity in management, ensuring appropriateness and correctness in their decisions. Additionally, they must foster creativity and innovation within the institution, build strong work networks, solve problems systematically, and establish a foundation of teamwork. These efforts will lead the organization to achieve its ultimate goals with quality.

Keywords: The Professionalism Of Administrators, The Effectiveness In Managing, The Child Development Center

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพของสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสม มีพฤติกรรมในการนำที่ถูกต้องเหมาะสม เพราะความสำเร็จของงานทุกงานทุกด้านขององค์การขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการ หรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล (จรุณี แก้วเอี่ยม, 2557 : 125) ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ คือ ผู้บริหารที่มุ่งมั่นเสริมพัฒนาบริหารจัดการและดำเนินการให้ผู้เรียนทุกคนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มุ่งมั่นที่จะจัดการศึกษาที่สมบูรณ์แบบโดยให้เกิดผลกับทุกมิติกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งกับชุมชนเป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ นำไปสู่ความเป็นสถานศึกษาสมบูรณ์ คือ สถานศึกษาที่มีสภาพน่าดู น่าอยู่ น่าเรียน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการที่เชื่อมโยงสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงอย่างมีคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณภาพในลักษณะ เก่ง ดีมีความสุข ทำให้ผู้สอนเป็นผู้มีคุณภาพ มีความสุขในงาน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ นำไปสู่การสร้างสถาบันการศึกษาและชุมชนที่มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพที่จะนำพาการบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา (ไชยา ภาวะบุตร, 2554 : 189)

ประสิทธิผลของสถานศึกษา เกิดจากสถานศึกษาที่มีสภาพทางสังคม บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวผู้เรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมมีความพร้อมในด้านทรัพยากรต่าง ๆ เอกสาร สื่อวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีงบประมาณเพียงพอและมีทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ และทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา มีฐานะเป็นนักบริหาร มีหน้าที่ทำให้สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ เป็นผู้มีหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดเป็นระบบความร่วมมือในการปฏิบัติงาน (ภรณ์ มหามนต์, 2554, หน้า 27) โดยมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ได้มีมาตรฐานในการดำเนินงานจำนวน 3 ด้าน ประกอบไปด้วย มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มาตรฐานที่ 2 ครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแล และจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย และมาตรฐานที่ 3 คุณภาพของเด็กปฐมวัย

นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การบริหารงานนั้นจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะว่าการดำเนินงานต่าง ๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดศรีวังเป็นหน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 67 (5) จัดการ ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และการฝึกอบรมให้แก่ประชาชน รวมทั้งการจัดการหรือสนับสนุนการดูแลและพัฒนาเด็กเล็กตามแนวทางที่เสนอแนะจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งอยู่ภายใต้กำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อำเภอหลานสัก จังหวัดนครศรีธรรมราช กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันผู้บริหารนับว่ามีความสำคัญและความจำเป็นต้องเป็นนักบริหารการศึกษามีอาชีพ เพราะจากความก้าวหน้าของโลกยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และการบริหารการศึกษายังไม่เหมาะสม ขาดประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้น เพื่อยกระดับ การบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพเท่านั้นจึงจะสามารถเป็นผู้นำที่ดี และสร้างงานที่โดดเด่นการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบนำพาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้..และความสามารถเลือกรูปแบบการบริหารให้เหมาะสมกับประสบการณ์อย่างชาญฉลาดของผู้บริหาร (นฤชา นนทะโยโส, 2556 : 24)

จากเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลนเพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางการส่งเสริมความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมมติฐานการวิจัย

ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method)

ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย ผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จำนวน 120 คน และผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จำนวน 12 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 132 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะต้องทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรรวมทั้งสิ้น 132 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของเครจซี่ และมอร์แกน ได้จำนวน 97 คน แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนโดยการกำหนดแบ่งชั้นประชากรเป็นชั้น ๆ จากทั้งหมด

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในเชิงคุณภาพที่มีคุณลักษณะที่หลากหลาย เพื่อความถูกต้องแม่นยำของการให้ข้อมูล ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพมีจำนวน 8 คน ได้แก่ ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลนในเขตพื้นที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตัวแทนผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และตัวแทนภาคส่วนราชการในพื้นที่ โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย เครื่องมือการให้ข้อมูลเชิงปริมาณ คือแบบสอบถามเพื่อหาค่าวัดในเชิงปริมาณ และเครื่องมือการให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม เพื่อหาข้อมูลเชิงลึก

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ทบทวนวัตถุประสงค์ในการวิจัย กรอบแนวคิดและสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ
2. นำเสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำเสนอแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือโดยวิธีหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จำนวน 30 คน
4. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ไปแล้วหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีความเชื่อมั่นที่ .80 ขึ้นไป
5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นและสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามผ่าน Google Form แล้วส่งไปยังผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน และส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม แล้วตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์
3. นำข้อมูลมาลงคอมพิวเตอร์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ
4. วิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยเพื่อศึกษาค้นคว้าต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำหนังสือประสานงานไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว จากนั้นประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อนัดวันและเวลาในการให้สัมภาษณ์ ต่อจากนั้นผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามระยะเวลาที่นัดหมาย รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง แล้วตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ เมื่อข้อความครบถ้วนแล้วผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยเพื่อศึกษาค้นคว้าต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ความเป็นมีอาชีวะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และแปรผลความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นมีอาชีวะของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาความเป็นมีอาชีวะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

(Content Analysis) สรุปประเด็นสำคัญ และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)
2. สถิติในการทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน

ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมาคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร

2. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน

ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านครู ผู้ดูแลเด็กและการให้การดูแลจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย รองลงมาคือ ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

ผลการวิเคราะห์ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ การทำงานเป็นทีม มนุษยสัมพันธ์ ความรู้ความสามารถในการบริหาร และคุณธรรมและจริยธรรม

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม แนวทางการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน

แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารจะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานและวางกลยุทธ์ในการทำงานที่ชัดเจน กำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย แนวทางการถ่ายทอดสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหาร คำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นกับสถานศึกษา สร้างเครือข่ายในการทำงานที่เข้มแข็ง คิดแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและสร้างรากฐานของความสามัคคีในการทำงาน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมาคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากผู้บริหารมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์การดำเนินงานขององค์กร รับฟังความคิดเห็นของบุคลากร เพื่อนำไปวางแผนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ให้ความสำคัญร่วมมือ ส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยเหลือ สนับสนุน และแก้ปัญหาในการดำเนินงานให้กับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ให้บุคลากรร่วมมือบทบาทในการกำหนดกรอบหน้าที่ รวมไปถึงการวางแผนเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกัน และมีกิจกรรมที่ส่งเสริม

ความสัมพันธ์ของบุคลากรภายในองค์กรอยู่สม่ำเสมอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานหลักสำคัญของการบริหารจัดการงานในมิติต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพในองค์กร สอดคล้องกับ ปองศา พูนชู (2564) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาเอกชนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการสร้างทีม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเช่นกัน

2. ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านครู ผู้ดูแลเด็กและการให้การดูแลจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย รองลงมาคือ ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดูแลและพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน มีการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและดูแลสุขภาพ ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษาและการสื่อสาร ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม ปฏิสัมพันธ์คุณธรรมและความเป็นพลเมืองดี และส่งเสริมเด็กในระยะเปลี่ยนผ่านให้ปรับตัวสู่การเชื่อมต่อในขั้นถัดไป ซึ่งนับเป็นจุดสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด สอดคล้องกับ เกียรติศักดิ์ จุมจะนะ (2567) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเช่นกัน

3. ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ การทำงานเป็นทีม มนุษยสัมพันธ์ ความรู้ความสามารถในการบริหาร และคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งสามารถแสดงว่าความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารทั้ง 4 ด้านร่วมกันพยากรณ์ผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช สอดคล้องกับ สุธิดา เทียนขาว (2567) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการ (2) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (3) ด้านวิสัยทัศน์ (4) ด้านสังคม ชุมชน และเครือข่าย (5) ด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสาร และ (6) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล

4. แนวทางการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจากผู้บริหาร ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 8 ท่าน ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร ผู้บริหารจะต้องมีการวางวิสัยทัศน์ กำหนดนโยบายในการบริหารงานอย่างชัดเจน วางกลยุทธ์ในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ พัฒนาบริบทในท้องถิ่น มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอในทุกด้าน และสร้างเครือข่ายในการบริหารจัดการงานอย่างเข้มแข็ง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารด้านความรู้ความสามารถในการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ น้ำอ้อย สุนทรพฤกษ์ (2566) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาผู้บริหารมืออาชีพตามหลักพรหมวิหาร 4 ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาผู้บริหารมืออาชีพ ด้านการพัฒนาทักษะเชิงวิชาชีพสำหรับการบริหารจัดการ ผู้บริหารควรปรับปรุงทักษะการทำงานที่เกี่ยวข้องกับบทบาทผู้บริหาร เช่น ทักษะการวางแผน การดำเนินการโครงการ การแก้ไขปัญหา การสื่อสารระหว่างบุคคลและการบริหารเวลา เพื่อให้มีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จในตำแหน่งผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงพัฒนาทักษะการทำงานกับผู้อื่น บทบาทผู้บริหารเกี่ยวข้องกับการทำงานและสร้างทีมงาน ควรพัฒนาทักษะในการเป็นผู้นำที่เข้มแข็งและการมอบหมายงาน สร้างทีมงานที่มีคุณภาพ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การอบรมเพื่อพัฒนาทักษะส่วนบุคคลสามารถช่วยให้คุณเติบโตและพัฒนาได้อีกด้วย

ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อส่วนรวม เคารพในความแตกต่างของผู้ปฏิบัติ บริหารงานโดยคำนึงถึงหลักกฎหมายและระเบียบเป็นหลัก รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองและตำแหน่งต่าง ๆ บริหารงานด้วยความสุจริต โปร่งใส นำประโยชน์มาให้ประชาชนมากที่สุด อีกทั้งยังต้องมีพื้นฐานทางความคิดและจิตใจในเชิงบวก เป็นมิตรไมตรีต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเป็นปัจจัยหลักพื้นฐานที่ต่อยอดไปในด้านการบริหารงานมิติอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับน้ำอ้อย สุนทรพฤกษ์ (2566) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาผู้บริหารมืออาชีพตามหลักพรหมวิหาร 4

ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาผู้บริหารมืออาชีพ ด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 พัฒนาตนเองและผู้อื่น “การสนับสนุนและการพัฒนาทักษะ” การบริหารอย่างมืออาชีพมุ่งเน้นในการพัฒนาตนเองและผู้อื่น การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ช่วยในการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมของบุคคลภายในองค์กร ไม่เพียงแต่การพัฒนาตนเองแต่ยังการสนับสนุนในการพัฒนาและเติบโตของผู้อื่น ซึ่งจะสร้างโอกาสในการทำงานทีมให้เติบโตและประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

ด้านภาวะผู้นำ ผู้บริหารควรมีการตั้งใจและสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ตาม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ประพฤติตัวเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้บุคลากรเกิดความภาคภูมิใจและศรัทธา มีวิสัยทัศน์ในการบริหารเชิงประจักษ์และสามารถถ่ายทอดและชักนำให้บุคลากรปฏิบัติงานได้ มีความคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รวมไปถึงกระตุ้นให้บุคลากรตระหนักถึงปัญหา ต่าง ๆ และนำแนวทางใหม่ ๆ มาแก้ปัญหา สอดคล้องกับ ธนู วงษ์จินดา (2568) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญในการเตรียมผู้นำให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยแนวทางหลัก ประกอบไปด้วย การเสริมสร้างทักษะผู้นำที่หลากหลาย การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์กร การสร้างเครือข่ายผู้นำการศึกษา โดยสร้างเครือข่ายตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปสู่ระดับสากล

ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารควรให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ส่งเสริมความสัมพันธ์ของบุคลากรให้เกิดความรักสามัคคีต่อกัน ลดความขัดแย้งในองค์กร สร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกทำให้เกิดเครือข่ายในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ มีความเอื้ออาทรและมีน้ำใจต่อผู้ร่วมงาน มีความเสียสละในการทำงาน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง สอดคล้องกับกรปภา เจริญชันษา (2564) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารโรงเรียนในสังกัด สพป.ฉะเชิงเทรา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่ามนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 มีศิลปะในการเข้ากับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น โดยมีจุดหมายที่จะให้เกิดความร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อให้ดำเนินกิจกรรมทั้งปวง ดำเนินไปจนบรรลุเป้าหมายของ

สถานศึกษาที่ตั้งไว้ การมุ่งให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันนี้นำมาซึ่งความร่วมมือประสานงานกันให้ดำเนินงานต่าง ๆ อย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ

ด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารต้องมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในทุกมิติ รับฟังความคิดเห็นของบุคลากร ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และแก้ปัญหาในการดำเนินงานให้กับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ มีกิจกรรมที่สร้างเสริมความสัมพันธ์ของบุคลากรภายในองค์กรอยู่เสมอ สอดคล้องกับพินิจพรรณ เพชรสมบัติ (2564) ได้ศึกษาเรื่องผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีม ผลการวิจัยพบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารจะต้องมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงาน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ความร่วมมือในการทำงาน การประสานงานมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันทั้งองค์กร การริเริ่มความคิดสร้างสรรค์ และการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจศึกษาในประเด็นดังกล่าวได้นำผลการวิจัยดังกล่าวไปต่อยอดทางวิชาการ ผู้วิจัยขอเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการส่งเสริมความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร โดยการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้านระเบียบกฎหมายในการปฏิบัติงานของผู้บริหารให้มากขึ้น โดยเฉพาะการบูรณาการใช้ระเบียบในการลงปฏิบัติงานจริงเพื่อให้ผู้บริหารได้มองเห็นภาพในการปฏิบัติได้อย่างรวดเร็วและสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ทันเวลา และควรมีการจัดอบรมหรือวางแผนการอบรมเพิ่มพูนความรู้และทักษะสำหรับกลุ่มผู้บริหารโดยเฉพาะ

2. ควรพัฒนาประสิทธิผลการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารให้กับผู้บริหารอย่างมีประสิทธิภาพ

3. องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน ควรใช้ผลจากการวิจัยเป็นสารสนเทศในการส่งเสริม พัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในการวิเคราะห์และสังเคราะห์มิติการบริหารงานของผู้บริหารจากผลการวิจัย และนำมาวางแผนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2553). กฎหมาย ระเบียบและหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เอกสารและตำรา กรมส่งเสริมฯ.
- กรมสามัญศึกษา. (2545). แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามมาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 ด้าน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. (2544). กลยุทธ์การสร้างความโดดเด่นสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: อินฟอร์มีเดีย อินเตอร์เนชั่นแนล.
- ธีระ รุญเจริญ. (2549). สู่ความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ข้าวฟ่าง.
- พรพิมล นิยมพันธุ์. (2550). คุณลักษณะของผู้บริหารมีอาชีพตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- อุทัย เดชตานนท์. (2545). นักบริหารมีอาชีพ. นครราชสีมา : สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- อุทิศ ขาวเจียร. (2549). การวางแผนกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Baldwin D., Mark. (1994). "Implementation of Strategic Planning in a Public School Setting : A Case Study", *Dissertation Abstracts International* 55, October 4.
- Barnard I, Chester I. (1969). *Organization and Management*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1969.
- David, Fred R. (2007). *Strategic Management Concept and cases*. 5th ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- Katz, Daniel, and Robert L. Kahn. (1987). *The Social Psychology of Organization*. 2nd ed. New York : John Wiley & Sons.
- Krejcie, Robert V. and Morgan. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities." *Journal for Education and Psychological Measurement* 3, November.
- Lee J., Cronbach. (1987). *Essential of psychological Testing*. 3rd ed. New York: Harper & Row Publishers.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจ
ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครศรีธรรมราช เขต 4 *

STRATEGIC LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS
AFFECTING TEACHER'S INSPIRATION FOR JOB PERFORMANCE
UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 4

ยุวดี ภาคอารีย์¹, เบลูจพร ชนะกุล² และ อโนทัย ประสาน³

Yuwadee Parkaree¹, Benchaporn Chanakul² and Anotai Prasan³

¹⁻³หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹⁻³Master of Education Program in Educational Administration Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,
Thailand

Corresponding Author's Email: yuwadee2362@gmail.com

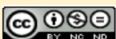
วันที่รับบทความ : 23 เมษายน 2568; วันแก้ไขบทความ 25 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 27 เมษายน 2568

Received 23 April 2025; Revised 25 April 2025; Accepted 27 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร 2) แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู 3) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู และ 4) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

Citation:

* ยุวดี ภาคอารีย์, เบลูจพร ชนะกุล และ อโนทัย ประสาน. (2568). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 990-1007.

Yuwadee Parkaree, Benchaporn Chanakul and Anotai Prasan. (2025). Strategic Leadership Of Administrators Affecting Teacher's Inspiration For Job Performance Under The Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 990-1007.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 26 คน และครูผู้สอน จำนวน 276 คน รวมทั้งสิ้น 302 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การเชิงกลยุทธ์ รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์

2. แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ คุณลักษณะการมองในแง่ดี รองลงมาคือ คุณลักษณะการมีความกระตือรือร้น และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ คุณลักษณะการมีวิสัยทัศน์

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่า ผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดทิศทางขององค์กรที่ชัดเจน ตั้งเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ติดตามผลอย่างต่อเนื่องตามตัวชี้วัดที่ชัดเจน ประเมินเพื่อการพัฒนาโดยการให้ผลสะท้อนย้อนกลับเชิงบวก และให้รางวัลหรือแรงจูงใจแก่ครูที่มีผลการปฏิบัติงานดี สร้างวัฒนธรรมองค์กร สร้างบรรยากาศที่เน้นความร่วมมือ เมื่อครูรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและได้รับการสนับสนุน ครูจะมีแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน และมีแรงบันดาลใจในการมุ่งมั่นพัฒนาตนเองเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to study 1) the strategic leadership of school administrators, 2) teachers' work motivation, 3) the impact of administrators' strategic leadership on teachers' work motivation, and 4) approaches for developing strategic leadership in administrators to enhance teachers' work motivation. The study was conducted in schools under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4. The sample consisted of 26 school administrators and 276 teachers, totaling 302 participants. The research instruments included a five-point Likert scale questionnaire and a structured interview. Data analysis involved frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, multiple regression analysis, and content analysis.

The research findings revealed that:

1. The overall level of strategic leadership among school administrators was at the highest level. Among the different aspects, the highest mean score was for strategic organizational direction, followed by organizational culture development, while the lowest mean score was for strategy control and evaluation.

2. Teacher's Inspiration for Job Performance was also at the highest level overall. Among the different aspects, the highest mean score was for optimism, followed by enthusiasm, while the lowest mean score was for vision.

3. The strategic leadership aspects of organizational culture development and strategy implementation had a statistically significant effect on teacher's Inspiration for Job Performance at the .01 level.

4. The proposed strategies for enhancing administrators' strategic leadership to improve teacher's Inspiration for Job Performance include setting a clear organizational direction, establishing concrete goals, involving teachers in the implementation process, continuously monitoring progress using clear indicators, conducting developmental evaluations with positive feedback, and providing rewards or incentives for high-performing teachers. Additionally, fostering a collaborative organizational culture where teachers feel a sense of belonging and support will enhance their motivation to work and their commitment to self-improvement, ultimately contributing to higher educational quality.

Keywords: Strategic Leadership, Teacher's Inspiration for Job Performance, School administrators

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี การแข่งขันสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและเศรษฐกิจจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเตรียมพร้อมในการรับมือกับความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน ความคลุมเครือ ในการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก ซึ่งการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีความรู้ ทักษะและสมรรถนะที่พร้อมจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโลก จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้นำไปเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับพลเมืองทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมประเทศของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งความเป็นพลวัตเพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่รายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560)

ผู้นำเชิงกลยุทธ์ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของภาวะผู้นำในปัจจุบันเป็นการสะท้อนการบริหารจัดการสถานศึกษา DuBrin (1998: 335) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นภาวะผู้นำโดยกำหนดทิศทางและกระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจให้แก่องค์กรในการเริ่มสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรอยู่รอดและมีความก้าวหน้า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นภาวะผู้นำของผู้บริหาร คล้ายคลึงกับภาวะผู้นำมุ่งเน้นเป้าหมายซึ่งจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยรางวัล อันเกิดจากการบรรลุผลสำเร็จในงานและผู้นำเชิงปฏิรูปซึ่งเน้นการนำเพื่อการเปลี่ยนแปลงมากกว่าความคงที่ เนตรพัฒนา ยาวีราช (2552: 43) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ว่าเป็นรูปแบบของผู้นำชนิดหนึ่งที่น่าความก้าวหน้ามาสู่องค์กร ผู้นำขององค์กรหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จ ล้วนแต่มีความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครูมีส่วนทำให้การศึกษาของไทยพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ การใช้กลยุทธ์เพื่อกระตุ้นการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการนั้นผู้บริหารองค์กรจะต้องนำกลยุทธ์ที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความพอใจ สมควรใจที่จะทำ พร้อมการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555: 8) แรงบันดาลใจจึงเป็นกุญแจที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในหลาย ๆ ด้านของชีวิต แรงบันดาลใจอาจจะหล่อหลอมมาจากรูปแบบของจินตนาการ ความประทับใจจากจิตใต้สำนึกประสบการณ์หรืออื่น ๆ (ณัฐสุภา เจริญยังวัฒนา, 2555)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 เพื่อนำข้อมูลไปใช้ส่งเสริมให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาการจัดการศึกษา ได้อย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้บริหารมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการพัฒนาการศึกษาและเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายมาตรฐานการศึกษาของชาติ รวมถึงพัฒนาการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป อีกทั้งเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อการดำเนินงานส่งเสริมประสิทธิผลของผู้บริหารต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร
2. เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งจะประกอบด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รายละเอียดดังนี้

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร จำนวน 123 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,313 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,436 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ปีการศึกษา 2567

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร จำนวน 26 คน และครูผู้สอน จำนวน 276 คน รวมขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 302 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ปีการศึกษา 2567 ได้มาโดยการใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิและทำการสุ่มอย่างง่ายในแต่ละกลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 3 คน และครูผู้สอน จำนวน 2 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีคุณสมบัติดังนี้ 1) ผู้บริหาร เป็นผู้บริหารขนาดใหญ่ วิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีรางวัลทางด้านการบริหารสถานศึกษา 2) ครูผู้สอน วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษขึ้นไป และมีรางวัลวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศทางด้านการจัดการเรียนรู้หรือด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยแบ่ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดทิศทางขององค์การเชิงกลยุทธ์ 2) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 3) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ และ 4) การสร้างวัฒนธรรมองค์การ เป็นลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) แบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู โดยแบ่งออกเป็น 4 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีความน่าไว้วางใจ 3) การมองในแง่ดี และ 4) การมีความกระตือรือร้น เป็นลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) แบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) มีเกณฑ์การพิจารณา 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

2. แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ-สกุล ตำแหน่ง วิทยฐานะ สถานศึกษาที่สังกัด ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และรางวัลที่ได้รับ

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การสร้างแบบสอบถาม ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักฐาน ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร และแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ความถูกต้อง ความชัดเจนของข้อคำถาม นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผลที่ได้คือมีค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

2. การสร้างแบบสัมภาษณ์ ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักฐาน ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ประเด็นคำถามครอบคลุมเนื้อหาและตัวแปรในงานวิจัยที่ต้องการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร และวิเคราะห์ระดับแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
4. วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธี Stepwise Method
5. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงประเด็นและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร รายละเอียดตารางที่ 1
- ตารางที่ 1** ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การกำหนดทิศทางขององค์การเชิงกลยุทธ์	4.67	0.46	มากที่สุด
2. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	4.57	0.49	มากที่สุด
3. การควบคุมและประเมินกลยุทธ์	4.55	0.48	มากที่สุด
4. การสร้างวัฒนธรรมองค์การ	4.63	0.47	มากที่สุด
รวม	4.61	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีผลอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การเชิงกลยุทธ์ และรองลงมา คือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์

2. ผลการวิเคราะห์แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู รายละเอียดตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลของแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู

แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การมีวิสัยทัศน์	4.51	0.48	มากที่สุด
2. การมีความน่าไว้วางใจ	4.56	0.48	มากที่สุด
3. การมองในแง่ดี	4.63	0.47	มากที่สุด
4. การมีความกระตือรือร้น	4.59	0.48	มากที่สุด
รวม	4.57	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายคุณลักษณะ พบว่า ทุกคุณลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุด โดยคุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การมองในแง่ดี รองลงมา การมีความกระตือรือร้น และการมีความน่าไว้วางใจ ซึ่งคุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการถดถอยพหุคูณ รายละเอียดตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สันของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (X)	แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู (Y)				
	การมีวิสัยทัศน์ (Y ₁)	การมีความ น่าไว้วางใจ (Y ₂)	การมองในแง่ดี (Y ₃)	การมีความ กระตือรือร้น (Y ₄)	รวม (Y)
การกำหนดทิศทางขององค์การ เชิงกลยุทธ์ (X ₁)	.338**	.306**	.261**	.266**	.350**
การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X ₂)	.176**	.408**	.425**	.558**	.506**
การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (X ₃)	.362**	.279**	.523**	.360**	.465**
การสร้างวัฒนธรรมองค์การ (X ₄)	.191**	.655**	.839**	.688**	.753**
เฉลี่ยรวม (X)	.328**	.532**	.666**	.603**	.666**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($r_{xy} = .666^{**}$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ เป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับสูง 1 ด้าน และระดับปานกลาง 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง ได้แก่ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ ($r = .753^{**}$) และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ($r = .506^{**}$) ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ($r = .465^{**}$) และด้านการกำหนดทิศทางขององค์การเชิงกลยุทธ์ ($r = .350^{**}$)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู

ตัวแปร	b	Std.Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.1560	.151		10.347	.000.
ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ (X ₄)	.452	.027	.656	16.778	.000.
ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X ₂)	.201	.032	.242	6.192	.000.
R = .785		R ² = .617	F = 240.501		
SE _{est} = .1301096		R ² _{adj} = .614	a = 1.560		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จำนวน 2 ด้าน คือ การสร้างวัฒนธรรมองค์การ (X_4) และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X_2)

สมการพยากรณ์แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.560 + .452(X_4) + .201(X_2)$$

สมการพยากรณ์แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .656(X_4) + .242(X_2)$$

สามารถพยากรณ์ผลแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู ได้ร้อยละ 61.7

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู จากการสัมภาษณ์ ได้แก่

แนวทางการพัฒนาด้านการกำหนดทิศทางขององค์การเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดทิศทางขององค์กรที่ชัดเจนและการให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้นแรงบันดาลใจในการทำงานของครู การสื่อสารที่ต่อเนื่องและการตั้งเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมช่วยให้ครูมีความมั่นใจในทิศทางของโรงเรียนและมุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับองค์กร

แนวทางการพัฒนาด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้บริหาร การติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และการให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ครูสามารถนำกลยุทธ์ไปใช้ได้จริงและเกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน

แนวทางการพัฒนาด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ให้มีประสิทธิภาพต้องเป็นไปในลักษณะของการพัฒนา เน้นการให้การสะท้อนผลย้อนกลับที่สร้างสรรค์ มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน นอกจากนี้ การให้รางวัลหรือการยกย่องเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยกระตุ้นแรงบันดาลใจของครูให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนาด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ วัฒนธรรมองค์กรที่ดีต้องเน้นความร่วมมือ การสนับสนุนซึ่งกันและกัน และการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนางานของตนเอง ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานและการเรียนรู้ร่วมกัน เมื่อครูรู้สึกว่าการสนับสนุนพวกเขา พวกเขาจะมีแรงบันดาลใจในการทำงานมากขึ้น และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การเชิงกลยุทธ์ รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์การเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางของสถานศึกษา สามารถบริหารงานโดยใช้ฐานข้อมูลใช้เทคโนโลยีและบูรณาการเทคนิควิธีต่าง ๆ มากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการแล้วนำผลการดำเนินงานที่ผ่านมาวิเคราะห์ข้อบกพร่องเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขและพัฒนาที่มุ่งสู่อนาคต มีความคิดในเชิงรุกและสร้างแรงบันดาลใจให้เพื่อนร่วมงานเกิดความคิดริเริ่มการทำงานและการแก้ปัญหา มีทักษะและไหวพริบในการแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์สามารถสร้างและเชื่อมโยงความรู้จากประสบการณ์เดิมและใหม่เข้าด้วยกันได้ มีความรอบรู้ในสถานการณ์สามารถวิเคราะห์และนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาหน่วยงานได้ และผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนแนวทางและการสร้างวัฒนธรรมองค์การในการดูแลรักษาทรัพยากรเพื่อสร้างวัฒนธรรมในการใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์สูงสุดจนเป็นรูปธรรมในการปฏิบัติงานขององค์การ ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานที่ดีระหว่างสถานศึกษาชุมชน และองค์การต่าง ๆ โดยมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยึดถือปฏิบัติกันมาจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในองค์กรนั้น ๆ เพื่อเป็นตัวผลักดันและขับเคลื่อนให้องค์การก้าวไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ ภารกิจ และกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ เพื่อนำพาองค์การไปสู่เป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัย ทศพล งามวุฒิชัย (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ รองลงมา ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ตามลำดับ

2. แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การมองในแง่ดี รองลงมาคือ การมีความกระตือรือร้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก การที่ครูมีความมั่นใจในตนเอง คือ มีศรัทธาในตนเอง

เชื่อมั่น เชื่อถือในคุณค่า ความสามารถ รูปลักษณ์ บุคลิกลักษณะ ตลอดจนความรู้และหัวใจจิต
หัวใจของตนเอง ทำให้ไม่มีความประหม่า มีความกล้า ความแน่ใจ มีความคิดเป็นของตัวเอง
กล้าคิดกล้าทำ มีความคิดทางบวกว่าตนเองสามารถทำได้และทำสำเร็จ และมีความปรารถนาที่
จะเรียนรู้สิ่งดังกล่าวอยู่เสมอ ครูมีการสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง คือ มีแรงขับในตัวเองซึ่งเป็นแรง
ขับในเชิงบวก โดยมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความพยายาม
สร้างความท้าทายในงานที่ทำเพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ขององค์กร ครูมีการมองในเชิงบวก คือ มี
แนวคิดที่ช่วยให้เรามีความสุขเข้าใจคนอื่นได้รอบด้านยิ่งขึ้นและไม่รู้สึกอคติ เป็นการมองส่วนดี
ของผู้อื่นอย่างมีหลักการและรอบคอบ เน้นย้ำที่โอกาสแทนที่จะใส่ใจอุปสรรค อธิบาย
เหตุการณ์ต่าง ๆ ให้กับตนเองในทางที่เกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถต่อยอดความคิดได้ใน
อนาคตของบุคคลนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูมีความรักในสิ่งที่ทำ คือ การแสดงอารมณ์
ในทางบวก เกิดความสนุกสนาน แสดงพฤติกรรมให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความคิด
สร้างสรรค์ การตัดสินใจที่ดี สัมพันธภาพระหว่างบุคคล เกิดความรักในงาน มีความรื่นรมย์ใน
งาน เป็นความรู้สึกของบุคคลที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำงานโดยเกิดความรู้สึก สนุกกับงาน และไม่มี
ความรู้สึกรัดกุมกังวลใด ๆ ในการทำงาน มีความพึงพอใจในงานและมีความกระตือรือร้นในการ
ทำงาน มีความตื่นตัวทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว กระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวาในการ
ทำงาน ครูมีความอยากรู้อยากเห็น คือ มีพฤติกรรมที่มีแนวโน้มที่จะเรียนรู้มักอยู่ในโลกแห่งการ
เรียนรู้ ค้นหาข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เป็นแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจ ทำให้เกิดแรงผลักดันที่จะ
เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีความพยายามมุ่งมั่นเพื่อก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง ครูมีพลังพัฒนา
ศักยภาพตนเองคือครูมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เหมาะสม มีความ
มุ่งมั่นในการที่จะทำงานให้ดีที่สุดเพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งที่สังคมคาดหวัง มีการตั้งเป้าหมายที่ทำ
ทนายและนำเอาความสามารถที่ซ่อนเร้นภายในร่างกายมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อบรรลุ
วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัย อรพรรณ อาษาชาญ (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของ
ผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก
และทำนายได้ร้อยละ 9.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ
และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครูสอดคล้องกับ
สมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคุณลักษณะที่บ่งชี้ว่าครูมีแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน
จะต้องอาศัยปัจจัยในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็น

ส่วนส่งเสริมให้ครูมีแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานของครูมีคุณภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย Rezzan and Servet (2021) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับระดับความผูกพันต่อองค์กรของครู พบว่าความผูกพันต่อองค์กรของครูอยู่ในระดับปานกลางและระดับต่ำ ในมิตีย่อยคุณลักษณะความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารและความผูกพันต่อองค์กรของครู มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางและสอดคล้องกับงานวิจัย วริษา ฮวดศรี (2564) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ตัวพยากรณ์ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ได้ร้อยละ 61.80

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู อภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กรเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดทิศทางขององค์กรที่ชัดเจนและการให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้นแรงบันดาลใจในการทำงานของครู การสื่อสารที่ต่อเนื่องและการตั้งเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมช่วยให้ครูมีความมั่นใจในทิศทางของโรงเรียนและมุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัย วุฒิชัย พวงพิลา (2566) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 แนวทางในการพัฒนามี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและด้านการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์

ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้บริหาร การติดตามผลอย่างต่อเนื่องและการให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ครูสามารถนำกลยุทธ์ไปใช้ได้จริงและเกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน สอดคล้องกับ ภิมากร บุนนิก (2563) ได้ศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

โดยกระตุ้นจิตใจให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา รวมทั้งมุ่งเน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ให้มีประสิทธิภาพต้องเป็นไปในลักษณะของการพัฒนา เน้นการให้การสะท้อนผลย้อนกลับที่สร้างสรรค์ มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน นอกจากนี้ การให้รางวัลหรือการยกย่องเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยกระตุ้นแรงบันดาลใจของครูให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัย วิรินทร์รัตน์ เสือจ้อย (2564) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านการประเมินผลของกลยุทธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ วัฒนธรรมองค์กรที่ดีต้องเน้นความร่วมมือ การสนับสนุนซึ่งกันและกัน และการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนางานของตนเอง ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานและการเรียนรู้ร่วมกัน เมื่อครูรู้สึกว่าองค์กรสนับสนุนพวกเขา พวกเขาจะมีแรงบันดาลใจในการทำงานมากขึ้นและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัย ทศพล งามวุฒิชัย (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การเชิงกลยุทธ์ รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ส่วนผลการวิเคราะห์แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ คุณลักษณะการมองในแง่ดี รองลงมาคือ คุณลักษณะการมีความกระตือรือร้นและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ คุณลักษณะการมีวิสัยทัศน์ ในส่วนประเด็นการ

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ในทิศทางบวก และพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมทำนายได้ร้อยละ 61.7 อีกทั้งพบว่าแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์นั้น ผู้บริหารควรกำหนดทิศทางการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจน สนับสนุนครูในการปฏิบัติงาน ประเมินเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ครูมีแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย เรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญต่อการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบ ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษาที่เน้นกลไกและเครื่องมือในการตรวจสอบการปฏิบัติงานที่สะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเหมาะสมตามมาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนด

2. ครูผู้สอนมีแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานด้านคุณลักษณะการมีวิสัยทัศน์ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณลักษณะของครูผู้สอนให้มีวิสัยทัศน์ โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครูมีความกล้า เป็นบุคคลที่กล้าเปิดโอกาสให้กับตนเองได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และก่อให้เกิดทักษะใหม่ในการทำงาน กล้าที่จะลองเผชิญกับสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น มีความเชื่อมั่นที่จะท้าทายทำในสิ่งใหม่ ๆ และกล้าตัดสินใจเพื่อที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ครูมีจินตนาการ มีความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นตัวช่วยสำคัญในการนำความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จ และให้ครูยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจที่เกิดทางจิตใจที่จะ

รับเอานวัตกรรมใหม่ที่เกิดขึ้น นำไปใช้โดยผ่านการไตร่ตรอง ทดลองทำ และนำไปปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและพัฒนาผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ควรมีการนำ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน ของครูมากำหนดเป็นกลยุทธ์ และแผนการพัฒนาโรงเรียนที่มีปัญหาการบริหารงาน โดยการ พัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้ผลจากการวิจัยเป็นสารสนเทศในการ ส่งเสริม พัฒนางานการบริหารสถานศึกษาในสังกัด จัดทำหลักสูตรอบรมสัมมนาเกี่ยวกับภาวะ ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มี ประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

1. วิจัยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

2. วิจัยรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

3. วิจัยภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). รายงานผลการดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ภูมิกร บุนกึ. (2563). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ณัฐสุภา เจริญยิ่งวัฒนา. (2555). การค้นหาและถ่ายทอดแรงบันดาลใจในงานออกแบบแฟชั่น. วารสารสถาบันนวัตกรรมและศิลปสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ทศพล งามวุฒิชัย. (2565). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2552). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ลกรุ๊ป.
- วิรัช ฮวดศรี. (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- วิรัตน์รัตน์ เสือจอย. (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรีอ่างทอง. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วุฒิชัย พวงพิลา. (2566). การศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับประสิทธิภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อรพรรณ อาษาชาญ. (2565). ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- DuBrin, J. A. (1998). *Leadership: Research findings, practice, and skills*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Rezzan, S. (2021, December). Relationship between school principals' strategic leadership characteristics and school teachers' organizational commitment levels. *Eurasian Journal of Educational Research*, 91, 105–126.

ผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*

THE LEARNING OUTCOMES ON GEOGRAPHY TOOLS, SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE GROUP BY USING ACTIVE LEARNING TOGETHER WITH PUPILS ACTIVITY SETS FOR PRIMARY 2 PUPILS

อาริตา นิยมปราชญ์¹ และ คงศักดิ์ สังฆมานนท์²

Arita Niyomprach¹ and Khongsak Sangkhamanon²

¹⁻²คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

¹⁻²Faculty of Education, Nakhon Ratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: Arita.bow120@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 25 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 27 เมษายน 2568

Received 9 April 2025; Revised 25 April 2025; Accepted 27 April 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียน ก่อนและหลังเรียน 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active

Citation:

* อาริตา นิยมปราชญ์ และ คงศักดิ์ สังฆมานนท์. (2568). ผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 1008-1026.

Arita Niyomprach and Khongsak Sangkhamanon. (2025). The Learning Outcomes On Geography Tools, Social Studies, Religion And Culture Group By Using Active Learning Together With Pupils Activity Sets For Primary 2 Pupils. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 1008-1026.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 8 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้และกับชุดกิจกรรม จำนวน 6 ชุดกิจกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ และแบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 15 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกร่วมกับชุดกิจกรรม, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความพึงพอใจ

Abstract

This research article aims 1) to Compare the learning outcomes of the topic on geographic tools through Active Learning management combined with student activity sets before and after learning, and 2) Study the satisfaction of second-grade elementary school students towards the learning outcomes of geographical tools in the subject area of social studies, religion, and culture through Active Learning management along with a set of activities. The sample group is second-grade elementary school students. A total of 8 people were randomly selected using a simple random sampling method through a lottery. The research tools used included a learning management plan and a set of 6 activity sets, an achievement test consisting of 20 items, and a satisfaction

assessment with 15 items. Data were analyzed by calculating the mean, standard deviation, and t-test.

The research results were concluded that

1. The learning outcomes on geographical tools in the area of social studies, religion, and culture through Active Learning methods combined with student activities for second-grade elementary students showed a significant increase after class was significantly higher than that before class. 05

2. Second-grade students are satisfied with the learning outcomes of geographic tools through cooperative learning with a set of activities Overall, it is at the highest level.

Keywords: Active Learning management together with activity sets, Academic achievement, Satisfaction

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศในทุกมิติ ประเทศไทยกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 เพื่อเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศระยะยาว 20 ปี อย่างยั่งยืน และหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว สร้างประเทศชาติให้มั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรมฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน และยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เป็นยุทธศาสตร์ที่ 3 จาก 6 ยุทธศาสตร์ เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพ พร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ เป็นคนไทยที่มีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีพัฒนาการรอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และกำหนดให้ มีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ 2 ประเด็น ได้แก่ แผนแม่บทประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนตลอด

ช่วงชีวิต ที่มีเป้าหมายให้คนไทยทุกช่วงวัยมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และคุณธรรมจริยธรรม เป็นผู้ที่มีความรู้ และทักษะในศตวรรษที่ 21 รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และแผนแม่บทประเด็นการพัฒนา การเรียนรู้ที่มีเป้าหมายให้คนไทยมีการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลเพิ่มขึ้น มีทักษะที่จำเป็น ของโลกศตวรรษที่ 21 มีความสามารถในการแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และคนไทยได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ตามความถนัดและความสามารถของพหุปัญญาดีขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

จากสถานการณ์ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็ว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การศึกษามีความสำคัญมากต่อการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรมและมีความรอบรู้อย่างเท่ากัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบและแนวทางในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ด้วยวิธีของตนเองและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการศึกษาหาคำตอบในเรื่องนั้น ๆ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือ ในการทำโครงงานนั้นสามารถทำได้ทุกระดับชั้น อาจจะเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม ทำในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียนก็ได้ ซึ่งเน้นเนื้อหาวิชาเป็นหลักในการสอนย่อมไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็วสิ่งที่เรียนรู้ในโรงเรียนอาจล้าสมัย เพื่อเป็นการสร้างมิติใหม่ทางการศึกษาที่เรียกกันว่าการศึกษาตลอดชีวิตหรือสังคมแห่งการเรียนรู้ ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามการสอนแบบโครงงาน ช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ

กิจกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่น เกิดการเรียนรู้จากครู ผู้ปกครอง ชุมชนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง (สมณชา พรหมบุญ, 2542)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรม

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียน
2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรม อยู่ในระดับดีมาก

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้างานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยได้รวบรวมงานวิจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

เดชดนัย จั๋ยชุม, เกษรา บ่าวเข้มซ้อย และศิริกัญญา (2559) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทักษะการคิดของนักศึกษาในรายวิชาทักษะการคิด (Thinking Skills) รหัสวิชา 11 024 112 ปรากฏภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเชิงรุก (Active Learning) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการเรียน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาในรายวิชาทักษะการคิด (Thinking Skills) กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ ในรายวิชาทักษะการคิด (Thinking Skills) รหัสวิชา 11 024 112 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 83 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการทดลอง คือ 1) แผนการสอนแบบมีส่วนร่วม (Active Learning) 2) แบบบันทึกพฤติกรรมทางการเรียน 3) แบบทดสอบทักษะการคิด (Thinking Skills) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ เท่ากับ 0.941 และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.823 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละผลการวิจัย พบว่า

- 1) พฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา หลังการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดีขึ้นทั้งในด้านการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น และการแสดงออกเพื่อสะท้อนความคิดเห็นร่วมกัน
- 2) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักศึกษา สูงกว่าก่อนเรียน
- 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) โดยรวมอยู่ในระดับดี

วชิราภรณ์ พรหมดี และ อรัญ ชูยกระเดื่อง (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ได้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 14 แผน แต่ละแผนประกอบด้วย 7 เรื่องในแผนการจัดการเรียนรู้ 1.1) ที่ตั้งขนาดและอาณาเขตของทวีปแอฟริกา 1.2) ลักษณะภูมิประเทศของทวีปแอฟริกา 1.3) ลักษณะ ภูมิอากาศและพืชพรรณธรรมชาติของทวีปแอฟริกา 1.4) ลักษณะทรัพยากรธรรมชาติของทวีปแอฟริกา 1.5) ลักษณะประชากรของทวีปแอฟริกา 1.6) ลักษณะสังคมของทวีปแอฟริกา 1.7) ลักษณะเศรษฐกิจของทวีปแอฟริกา และผลการประเมินความเหมาะสมได้ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-4.98 อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการหาประสิทธิภาพเท่ากับ 82.95/82.63 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เท่ากับ 0.64 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 63.84 3)นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) หมายถึงการจัดการเรียนรู้ ที่ใช้เทคนิคการสอนหลายหลายกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนมีส่วนร่วม และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล นำมาใช้ในการสรุปบทเรียน ทำให้สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและจดจำได้นาน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับเทคนิคต่างๆ ทั้งแบบกิจกรรมเดียว เลือกระบวนกรกลุ่มรช่วยให้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินแผนการทดลองตามแบบแผนการวิจัย One Group Pretest and Posttest Design โดยมีกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งมีรูปแบบการวิจัย (วาโร เพ็งสวัสดิ์ 2551) ดังภาพที่ 1

$$T_1 \times T_2$$

ภาพที่ 1 รูปแบบการวิจัย

เมื่อ T_1 หมายถึง คะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลความพึงพอใจก่อนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรม เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมเรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์

T_2 หมายถึง คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลความพึงพอใจหลังการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมเรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 กลุ่มศูนย์เครือข่ายเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จำนวน 10 โรงเรียน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 60 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านกุดเต่า จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ใช้สูตรทาโร ยามาเน (Taro Yamane)

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การวิจัยผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรม
 - 1) ศึกษาเอกสาร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
 - 2) ศึกษาความต้องการของนักเรียน ศึกษาบริบทของโรงเรียนบ้านกุดเต่า กำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตรและบริบทของโรงเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือก การบูรณาการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นำความรู้ที่มีมาใช้ในการจัดทำเป็นชุดกิจกรรม
 - 3) ศึกษาหลักการสร้างชุดกิจกรรมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรม
 - 4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้ สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) โดยร่วมกับชุดกิจกรรมเรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 6 ชุด ทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 6 ชั่วโมง ไม่รวมกับเวลาที่ใช้ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเอง

5) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรม ให้สัมพันธ์กับมาตรฐานเรียนรู้ ตัวชี้วัด ในแต่ละแผนประกอบด้วย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ทักษะ/กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ชิ้นงาน กระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลประเมิน จำนวน 6 แผน จำนวน 6 ชั่วโมง

2. การพัฒนาและหาคุณภาพของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาวิธีสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากหนังสือแนวปฏิบัติการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุงพุทธศักราช 2560) ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน. 2560) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2) ทำการวิเคราะห์หลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องที่สอน โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ หลักสูตรจากเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัดตามหลักของ บลูม สำหรับเป็นเกณฑ์ในการ ตัดสินใจว่าต้องการวัดพฤติกรรมในเนื้อหาอะไร เป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด

3) นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านหลักสูตร/การ สอนสังคมศึกษา และด้านการวัดและประเมินผลจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง ระหว่างเนื้อหากับมาตรฐาน ตัวชี้วัด จุดประสงค์ และพฤติกรรมที่ต้องการวัดเพื่อตรวจสอบ ความตรงเชิงโครงสร้าง ความตรงเชิงเนื้อหา ภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขด้านความ สอดคล้องระหว่างจุดประสงค์และพฤติกรรมที่ต้องการวัด รวมถึงการใช้ภาษา คำถามและ ตัวเลือกข้อสอบที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

4) นำแบบตรวจความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านมาหาค่าดัชนีความ สอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์พิจารณา คือ

เห็นว่าตรง	ให้คะแนน	+1
เห็นว่าไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
เห็นว่าไม่ตรง	ให้คะแนน	-1

โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index:IOC) ที่มีค่าระหว่าง $\geq .50$ ขึ้นไป พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) มีค่าระหว่าง 0.6 – 1.00

3. แบบประเมินความพึงพอใจ

แบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ Likert (Likert Scale) จำนวน 15 ข้อ โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ เพื่อหากรอบวัดความพึงพอใจให้ครอบคลุมด้านบทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน วิธีการจัดการเรียนรู้การวัดและประเมินผลและประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ

2) สร้างแบบประเมินความพึงพอใจต่อผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรม โดยให้ครอบคลุมด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย บทบาทผู้สอนบทบาทผู้เรียน วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ โดยแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ Likert (Likert Scale) จำนวน 15 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

พึงพอใจมากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
พึงพอใจมาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
พึงพอใจปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
พึงพอใจน้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
พึงพอใจน้อยที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

3) ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ (Index of Consistency: IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านให้คะแนนตามเกณฑ์ดังนี้

ให้คะแนน	+1	เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดตามจุดประสงค์นั้นจริง
ให้คะแนน	0	เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดตามจุดประสงค์นั้นหรือไม่
ให้คะแนน	-1	เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่วัดตามจุดประสงค์นั้น

4) จัดทำแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ฉบับสมบูรณ์ จำนวน 15 ข้อ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีวิธีการดังนี้

1.1 หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

1.2 ทดสอบเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ของเรื่องผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างก่อนและหลัง โดยใช้สถิติการทดสอบที ชนิดกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent group)

2. วิเคราะห์ข้อมูลของแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการดังนี้

2.1 หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนจากแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) แปรผลค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความพึงพอใจทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach มีค่าเท่ากับ 0.82

2.3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกภาคสนามของแต่ละขั้นตอนของผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและ

วัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และแบบสัมภาษณ์นักเรียน เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้มาประมวลผลและเรียบเรียงเพื่อนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลหลังเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. ทำการรวบรวมคะแนนแบบทดสอบ ใบกิจกรรม และใบงานทุกใบงานเพื่อมาหาค่าประสิทธิภาพระหว่างเรียน ทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อหาค่าประสิทธิภาพหลังเรียน โดยนำคำตอบของนักเรียนทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์

2. นำผลการวิเคราะห์มาทำการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียน (Pre-test) หลังเรียน (Post-test) ของนักเรียนที่เรียนด้วยผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ใช้สถิติ t-test แบบ dependent

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คน ที่เรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มาประเมินแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (%) หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยการจัดการ

จัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.25 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.669 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.87 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.10

เมื่อทดสอบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยสถิติทดสอบค่าที (t-test) ด้วย paired sample t-test พบว่า ค่า t เท่ากับ 11.191 ค่า Sig น้อยกว่า .05 แสดงว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนเรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	8	20	8.25	1.67	11.191*	.000
หลังเรียน	8	20	11.87	2.10		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรม พบว่า ภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53

เมื่อผู้วิจัยพิจารณารายข้อ จะเห็นได้ว่า นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด จำนวน 10 ข้อ อยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ข้อ นักเรียนมีความพึงพอใจมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ นักเรียนมีความสนุกสนานเมื่อได้ลงภาคสนาม, ครูมีวิธีสอนที่จูงใจ ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน และนักเรียนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่นมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33 รองลงมาคือ มีการใช้สื่ออย่างหลากหลายในการเรียน การสอน ทำให้บทเรียนน่าสนใจ, นักเรียนได้มีอิสระในการคิดและทำงานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย, ภาษาที่ใช้ในใบความรู้ ใบกิจกรรม ใบงาน อ่านง่าย ชัดเจน ถูกต้องและครูให้คำปรึกษา แนะนำดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 มีนักเรียนบางส่วนที่เลือกข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ นักเรียนได้สำรวจค้นหาและสรุปความรู้ด้วยตนเอง, แบ่งเนื้อหาเป็นเนื้อหาย่อยทำให้เข้าใจง่ายและไม่สับสน, นักเรียนมีความสามารถทางภูมิศาสตร์, นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันได้ ข้อข้างต้นที่กล่าวมาภาพโดยรวมจากการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและความพึงพอใจมาก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)ร่วมกับชุดกิจกรรม

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	นักเรียนได้สำรวจค้นหาและสรุปความรู้ด้วยตนเอง	4.38	0.70	มาก
2	แบ่งเนื้อหาเป็นเนื้อหาย่อยทำให้เข้าใจง่ายและไม่สับสน	4.38	0.70	มาก
3	นักเรียนชอบเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์เพื่อพัฒนาตนเอง	4.63	0.48	มากที่สุด
4	นักเรียนได้ใช้ความคิดในการทำชุดกิจกรรมในชั้นเรียน	4.63	0.48	มากที่สุด
5	นักเรียนมีความสนุกสนานเมื่อได้ลงภาคสนาม	4.88	0.33	มากที่สุด
6	มีการใช้สื่ออย่างหลากหลายในการเรียน การสอน ทำให้บทเรียนน่าสนใจ	4.75	0.43	มากที่สุด
7	มีวิธีสอนที่จูงใจ ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน	4.88	0.33	มากที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรม (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
8	นักเรียนได้มีอิสระในการคิดและทำงานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย	4.75	0.43	มากที่สุด
9	ภาษาที่ใช้ในใบความรู้ ใบกิจกรรม ใบงาน อ่านง่าย ชัดเจน ถูกต้อง	4.75	0.43	มากที่สุด
10	นักเรียนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่นมากขึ้น	4.88	0.33	มากที่สุด
11	นักเรียนมีความสามารถทางภูมิศาสตร์	4.38	0.70	มาก
12	นักเรียนได้สืบเสาะหาความรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์	4.13	0.78	มาก
13	ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้	4.50	0.71	มาก
14	ครูให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง	4.75	0.43	มากที่สุด
15	นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันได้	4.63	0.70	มากที่สุด
รวม		4.62	0.53	มากที่สุด

อภิปรายผล

ผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายการวิจัยได้ใน 2 ประเด็นดังต่อไปนี้ ผู้วิจัยได้แยกอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนเรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบ (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 สอดคล้องกับของบลูม เชื่อว่าการเรียนสอนที่จะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนและได้แบ่งประเภทของพฤติกรรมโดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้และจิตวิทยาพื้นฐานว่า มนุษย์จะเกิดการเรียนรู้ใน 3 ด้าน คือ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสิทธิพงษ์ สุพรม (2561) การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้แบบ Active learning ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้แบบ Active learning พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความสามารถในการเรียนรู้แบบ Active learning และมีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยังสอดคล้องกับงานวิจัย กิตติกวิทย์ ปินไชย, รัตติกาล สารทอง. (2564) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ โดยอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ทักษะทางภูมิศาสตร์ ผลการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 3 การจัดการข้อมูล ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล และขั้นตอนที่ 5 การสรุปผลเพื่อตอบคำถาม มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 86.96/86.33 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยคณัญพัส บุตรแสน (2561) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนจะเกิด

ความรู้ ความเข้าใจทางภูมิศาสตร์ได้ เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ที่มีพัฒนาการสูงขึ้น

2. ความพึงพอใจนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อผลการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ร่วมกับชุดกิจกรรม โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณี เมืองมา (2553) ; คงรัฐ นวลแบ่ง (2554) และกาญจนา ตระกูลวรกุล (2556) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้จากกันและกัน และช่วยเหลือกัน ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับ มากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับชุดกิจกรรม มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ที่ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเรียนรู้ตั้งคำถามหรือขึ้นตั้งคำถาม การเรียนรู้แสวงหาสารสนเทศ การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร และการเรียนรู้เพื่อตอบสนองสังคม สำหรับการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) จะช่วยให้ผู้เรียนฝึกทักษะการตั้งคำถาม การรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการจัดการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปคำตอบจากเรื่องที่ได้ศึกษา ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาได้ง่ายและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางภูมิศาสตร์สูงมากขึ้น ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ก่อนการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างดี 1.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ปัญหาที่พบ คือ เวลาที่มีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กิจกรรมเป็นฐาน ครูผู้สอนจะต้องมีการวางแผนและเตรียมตัวล่วงหน้าซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เช่น การเตรียมพร้อมสถานที่ วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในการทำกิจกรรม 1.3 ครูผู้สอนควรตรวจสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนก่อน โดยพิจารณาจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ใน

ภาคเรียนที่ผ่านมา เพื่อทำการจัดกลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มให้นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กลางและต่ำคละกันไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1 ควรทำการวิจัยและ พัฒนาการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับครูผู้สอนท่านอื่น ในรายวิชาสังคมศึกษาฯ หรือวิชาที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดภาระงานของเด็ก และทำให้กิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) มีความน่าสนใจมากขึ้น

3. ควรทำการออกแบบการเรียนรู้เรื่องเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สภาพแวดล้อมโรงเรียน สภาพสังคม เพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

ชนาธิป พรกุล. (2554). การสอนกระบวนการคิด : ทฤษฎีและการนำไปใช้. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี. พรินท์ (1991) จำกัด.

เดชดนัย จัวยุม, เกษรา บ่าวเข้มซ้อย และศิริกัญญา แก่นทอง. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทักษะการคิดของนักศึกษาในรายวิชาทักษะการคิด (Thinking Skills) รหัสวิชา 11-024-112 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning). วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(2),48.

วชิราภรณ์ พรหมดี และ อรัญ ชูกระเดื่อง. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเรื่องทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 15(2),159.

วโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

สมณฑา พรหมบุญ. (2542). บทบาทของครุมนวปฏิบัติรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์ วิโรฒประสานมิตร.

สิทธิพงษ์ สุพรม. (2561). การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี, 7(2),49.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฯ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางการตลาดบริการ เพื่อสร้างรายได้เปรียบ สำหรับคาเฟ่ ของกลุ่มเจนเอเรชั่นซี (Z) จังหวัดจันทบุรี*

ANALYSING SERVICE MARKETING COMPONENTS TO GENERATE COMPETITIVE ADVANTAGES FOR GEN Z CAFES IN CHANTHABURI

เปรมปรีดา ทองลา

Prempreeda Tongla

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Faculty Of Management Science, Rambhai Barni Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Prempreeda.t@rbru.ac.th

วันที่รับบทความ : 5 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 9 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 11 เมษายน 2568

Received 5 April 2025; Revised 9 April 2025; Accepted 11 April 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์องค์ประกอบ ของส่วนประสมทางการตลาด ในธุรกิจคาเฟ่ สำหรับกลุ่มเจนเอเรชั่น Z จังหวัดจันทบุรี 2. วิเคราะห์องค์ประกอบ ของคุณภาพการบริการ ในธุรกิจคาเฟ่ สำหรับกลุ่มเจนเอเรชั่น Z จังหวัดจันทบุรี 3. ออกแบบการ สร้างรายได้เปรียบ ในการแข่งขันทางการตลาดบริการ ของธุรกิจคาเฟ่ สำหรับกลุ่มเจนเอเรชั่น Z จังหวัดจันทบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวคนไทยกลุ่มเจนเอเรชั่น Z (อายุ 12-27 ปี) ที่เดินทางเข้าไปใช้บริการธุรกิจคาเฟ่ ในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 385 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ส่วนประสมทางการตลาดของคาเฟ่ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในระดับ มาก

Citation:

* เปรมปรีดา ทองลา. (2568). การวิเคราะห์องค์ประกอบทางการตลาดบริการ เพื่อสร้างรายได้เปรียบ สำหรับคาเฟ่ ของกลุ่มเจนเอเรชั่นซี (Z) จังหวัดจันทบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 1027-1043.

Prempreeda Tongla. (2025). Analysing Service Marketing Components To Generate Competitive Advantages For Gen Z Cafes In Chanthaburi. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 1027-1043.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

2. คุณภาพการบริการของคาเฟ่ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในระดับ มากที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ของด้านส่วนประสมทางการตลาด

พบองค์ประกอบใหม่ คือ 1. การเข้าถึงบริการและการสนับสนุนด้านการตลาด 2. คุณค่าที่รับรู้และปฏิสัมพันธ์ด้านบริการ 3. กระบวนการ 4. ผลิตภัณฑ์ 5. องค์ประกอบทางกายภาพ และด้านด้านคุณภาพการบริการในธุรกิจคาเฟ่ ได้องค์ประกอบใหม่ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความเป็นเลิศด้านการบริการและความพร้อมในการดำเนินงาน 2. ทักษะการบริการที่มุ่งเน้นลูกค้า ซึ่งธุรกิจคาเฟ่ สามารถนำไปออกแบบกลยุทธ์การแข่งขันทางการตลาด เพื่อสร้างความได้เปรียบจากคู่แข่งได้

คำสำคัญ: ตลาดบริการ, กลุ่มเจนเอเรชั่น Z, คาเฟ่

Abstract

The purpose of this article is to analyses the marketing mix components in the café business for Generation Z in Chanthaburi Province. 2. Examine the elements of service quality in the café industry for Generation Z in Chanthaburi Province. 3. Develop competitive advantages in café service marketing for Generation Z in Chanthaburi Province. This is quantitative research. The sample group consists of 385 Thai Generation Z visitors (aged 12-27) who visited cafés in Chanthaburi Province. A questionnaire was utilized to collect information. Descriptive statistics (mean and standard deviation) and Exploratory Factor Analysis (EFA) were utilized.

The results of the study were as follows

1. The marketing mix of the cafe, the sample group had a high level of opinion.
2. The service quality of the cafe was at the highest level of opinion by the sample group.
3. Exploratory Factor Analysis (EFA) results for the marketing mix. new elements were discovered: 1. Access to services and marketing assistance, 2. Perceived value and service interactions, 3. Process, 4. Product, 5.

Physical components and service quality aspects of the café industry. Two new elements were discovered: 1. Service excellence and operational preparedness; 2. A customer-focused service mentality, which the café can use to develop a marketing competition strategy to get a competitive advantage over competitors.

Keywords: Service market, Generation Z, Café

บทนำ

ตลาดกาแฟของไทยมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งการบริโภคในประเทศและการแปรรูปเพื่อส่งออก ประเทศไทยมีศักยภาพในการแปรรูปกาแฟดิบเป็นกาแฟสำเร็จรูปเพื่อการส่งออก ซึ่งถือเป็นจุดเด่นที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสุขภาพและความยั่งยืนมากขึ้น ดังนั้น ผู้ผลิตและผู้ประกอบการไทยต้องให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว และปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง พร้อมกับนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่รักษาสีโลกมาใช้ในขั้นตอนการผลิต เพื่อสามารถพัฒนากาแฟที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค และสอดคล้องกับกระเป๋ายการค้าโลกใหม่ที่ทำให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน ซึ่งจะช่วยให้การส่งออกกาแฟไทยไปยังตลาดคู่ค้าใหม่ ๆ มีโอกาสขยายตัวเนื่องจากตลาดกาแฟ ยังมีช่องว่างในการเติบโตอีกมากทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดโลก (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2567) นอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่งธุรกิจที่เป็นที่นิยมของกลุ่มผู้บริโภคกาแฟคือ ธุรกิจคาเฟ่ ซึ่งในปัจจุบันเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง ทำให้คาเฟ่หลายๆ แห่งพยายามสร้างจุดเด่นของร้านเพื่อดึงดูดลูกค้าให้เข้าใช้บริการ ด้วยวิธีการนำเสนอที่สร้างความประทับใจให้แก่ลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสรรค์เมนูเบเกอรี่หรือเครื่องดื่มใหม่ๆ ทำให้เห็นได้ว่าการดำเนินธุรกิจคาเฟ่ในปัจจุบันนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย (ยูนิลีเวอร์ ฟู้ด โซลูชันส์, 2566)

เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมายังจังหวัดจันทบุรี จะปฏิเสธไม่ได้ที่จะมาใช้บริการธุรกิจคาเฟ่ เนื่องด้วยเสน่ห์ที่มีเอกลักษณ์ความสวยงามของพื้นที่ สัมผัสกับบรรยากาศของพื้นที่ จึงเป็นที่มาของธุรกิจคาเฟ่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ร้านกาแฟในสวนที่ตกแต่งสวยงาม ร้านกาแฟริมแม่น้ำ ร้านกาแฟเล็ก ๆ สไตล์มินิมอล ฯลฯ เนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบให้ยอดขายของธุรกิจหดตัว บางร้านต้องเลิกกิจการไป และเมื่อเกิดการฟื้นตัวของธุรกิจ กลุ่มผู้บริโภคคนเจนเนอเรชันซี (Gen Z) คือ คนที่เกิดในปี 1997-2012 (อายุ 12-27 ปี) เป็นช่วงวัย

ของนักศึกษา และวัยทำงาน นับเจนเนอเรชั่นที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี โซเชียลมีเดีย และอินเทอร์เน็ต จึงถูกนิยามว่า ชนพื้นเมืองดิจิทัล (Digital Natives) เนื่องจากเติบโตมาพร้อมกับโลกที่ก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีดิจิทัล จึงเป็นวัยที่เข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ บนโลกอินเทอร์เน็ตได้อย่างง่ายและมีประสิทธิภาพ โดยพฤติกรรมที่น่าสนใจของกลุ่มเจนเนอเรชั่น คือ

1. ตัวตนของคนเจนเนอเรชั่น Z บนโลกโซเชียลคล้อยคลึงกับชีวิตประจำวันอย่างสมบูรณ์ สิ่งนี้ถูกนำมาใช้กับการทำงาน การซื้อของ การเข้าสังคม การเสพสื่อบันเทิง ขณะที่เจนเนอเรชั่นอื่นอาจไม่ได้พึ่งพาโลกโซเชียลในหลากหลายด้านเทียบเท่า ด้วยเหตุผลนี้ก็นำมาสู่การตลาดของแบรนด์สินค้าที่ต้องการเจาะกลุ่มเป้าหมาย คนเจนเนอเรชั่น Z ในปัจจุบันที่มักจะนำเสนอคอนเทนต์ผ่านโซเชียลมีเดียอยู่เสมอ
2. คนเจนเนอเรชั่น Z เติบโตมากับสังคมที่มีเรื่องอื้อฉาว ความยุติธรรมและความไม่เท่าเทียม จนทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจผู้ครอบครอง การเปิดกว้างและตรงไปตรงมาจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะได้รับการไว้วางใจจากคนกลุ่มนี้ในฐานะผู้บริโภคที่มีความซื่อสัตย์ (loyalty) ต่อแบรนด์สินค้าหรือองค์กรนั้น ๆ และ
3. คนเจนเนอเรชั่น Z ยังตระหนักรู้ในตนเอง และต้องการการสนับสนุนในการทำเรื่องต่าง ๆ มากกว่าคนรุ่นก่อน เนื่องจากคนบางส่วนจมอยู่กับความเครียด และมองหาแรงบันดาลใจในการประสบความสำเร็จมากเกินไป จึงมองหาช่องทางคลายเครียดและฟื้นฟูตัวเอง (ประชาชาติธุรกิจ, 2567)

ดังนั้นการวิเคราะห์องค์ประกอบส่วนประสมทางการตลาดในธุรกิจคาเฟ่ โดยผ่านมุมมองความคิดเห็นของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่น Z เพื่อสะท้อนความต้องการและกระแสความต้องการของผู้บริโภค ที่เข้าไปใช้บริการธุรกิจคาเฟ่ ทั้งนี้ผลของการศึกษานี้ก็นำมากำหนดแนวทางคุณภาพการให้บริการและแนวทางการส่งเสริมมาตรการการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ องค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาด ในธุรกิจคาเฟ่ สำหรับกลุ่มเจนเนอเรชั่น Z จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อ วิเคราะห์องค์ประกอบ ของคุณภาพการบริการ ในธุรกิจคาเฟ่ สำหรับกลุ่มเจนเนอเรชั่น Z จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อ ออกแบบการสร้างรายได้เปรียบ ในการแข่งขันทางการตลาดบริการ ของธุรกิจคาเฟ่ สำหรับกลุ่มเจนเนอเรชั่นZ จังหวัดจันทบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (7Ps)

Kotler (2016) ได้กล่าวว่า ส่วนประสมการตลาด เป็นตัวแปรทางการตลาดที่นำมาใช้เพื่อสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยเครื่องมือ ต่อไปนี้ 1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) คือ สินค้าที่นำออกไปขายเพื่อให้ลูกค้าหรือผู้ที่สนใจเกิดความต้องการบริโภค และพึงพอใจในสินค้าและบริการนั้น 2. ด้านราคา (Price) คือ จำนวนเงินตราที่ต้องจ่ายเพื่อให้ได้รับผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการ 3. ด้านช่องทางการจำหน่าย (Place) คือ ช่องทางการจำหน่ายสินค้าและ/หรือบริการรวมถึงวิธีการที่จะนำสินค้าและ/หรือบริการนั้น ๆ ไปยังผู้บริโภค 4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) คือ การสื่อสารการตลาด เพื่อให้ผู้รับบริการตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ เร็วยิ่งขึ้น 5. ด้านบุคคล (People) คือ บุคลากรที่ทำงานในห้องครัวตั้งแต่ผู้บริหารถึงพนักงานทั่วไป ซึ่งมีส่วนสำคัญในทางการตลาด 6. ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) คือ สิ่งที่สามารถสัมผัสได้จากการเลือกซื้อสินค้าและ/หรือบริการ เป็นการสร้างความแตกต่างอย่างโดดเด่น และมีคุณภาพ 7. ด้านกระบวนการ (Process) คือ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบ งานปฏิบัติเพื่อให้ผู้ใช้บริการมอบให้บริการอย่างถูกต้องรวดเร็ว

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ

Parasuraman et al. (1985) กล่าวว่าคุณภาพการบริการ (Service Quality) คือ สิ่ง que ให้บริการจะสามารถบริการให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า จนกระทั่งลูกค้าพอใจได้หรือไม่ หากลูกค้าพึงพอใจลูกค้าจะกลับมาใช้บริการซ้ำ และสำหรับขั้นตอนการประเมินคุณภาพบริการมี 5 องค์ประกอบ คือ 1. ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) 2. สมองต่อความต้องการ (Responsiveness) 3. ความน่าเชื่อถือในการให้บริการ (Reliability) 4. การสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ใช้บริการ (Assurance) และ 5. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy)

3. แนวคิดเกี่ยวกับความได้เปรียบในการแข่งขัน

Porter & Michael (1980) กล่าวว่า ความได้เปรียบในการแข่งขัน หมายถึง กลยุทธ์ที่ทำให้องค์กรอยู่ในตำแหน่งที่เหนือหรือได้เปรียบกว่าคู่แข่ง ด้วยวิธีการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณภาพดีที่สุด โดยที่มีต้นทุนต่ำ หรือจุดเด่นอื่น ๆ ที่เหนือกว่าคู่แข่งทั้งนี้องค์กรจะมีความได้เปรียบในการแข่งขันได้นั้น จะต้องสร้างความแตกต่าง 3 ด้าน ได้แก่ การเป็นผู้นำด้านต้นทุน การสร้างความแตกต่าง และการมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน

กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน มีดังต่อไปนี้ 1. การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน (Cost Leadership) เป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และคุณประโยชน์ทัดเทียมคู่แข่งในตลาดเดียวกัน ในขณะที่องค์กรมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าคู่แข่ง จึงสามารถนำเสนอราคาสินค้า หรือ บริการได้ต่ำกว่าคู่แข่ง 2. การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) องค์กรสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการที่มีจุดเด่น ประสิทธิภาพ และ คุณประโยชน์เหนือกว่าคู่แข่งในตลาดเดียวกัน หรือเรียกว่ามีความได้เปรียบทางการสร้างความแตกต่าง 3. การมุ่งตลาดเฉพาะส่วน (Focus) เป็นการมุ่งกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ หรือ กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้แคบเพื่อให้ องค์กรสามารถศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคกลุ่มนี้ได้ อย่างชัดเจน และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

แนวคิดการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันว่า องค์กรจะสามารถอยู่รอดในตลาด และสามารถรักษาตำแหน่งทางการตลาดหรืออยู่ในตำแหน่งที่เหนือกว่าคู่แข่งในตลาดได้ จะต้องมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ ดังนี้

1. การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) เป็นการกำหนดผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีลักษณะเฉพาะ ไม่เหมือนใคร (Unique Bundles) และสามารถสร้างคุณค่า สร้างการรับรู้ถึงความแตกต่าง ทำให้ลูกค้าเกิดความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อบริโภค 2. การเป็นผู้นำด้านต้นทุน (Cost Leadership) การผลิตสินค้าหรือบริการที่มีต้นทุนต่ำกว่าคู่แข่ง ในขณะที่คุณภาพหรือคุณสมบัติมีความทัดเทียมหรือไม่ต่างจากคู่แข่ง ทำให้สามารถตั้งราคาได้ต่ำกว่าคู่แข่ง ธุรกิจจึงสามารถสร้าง ส่วนแบ่งทางการตลาดและกำไรเพิ่มมากขึ้น 3. การตอบสนองอย่างรวดเร็ว (Quick Response) เป็นความคล่องตัวต่อการตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคที่รวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านการนำเสนอสินค้าใหม่ การปรับปรุงสินค้า การบริการหลังการขาย การขนส่งสินค้า หรือการตัดสินใจในการบริหารจัดการ และ 4. การมุ่งตลาดเฉพาะส่วน (Market Focus) เป็นการมุ่งสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยเจาะจงตอบสนองกลุ่มลูกค้าเฉพาะในวงแคบ หรือ ตลาดที่แคบ (Niche Market) ด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือ บริการให้เหมาะสมกับตลาดเป้าหมาย เมื่อองค์กรมีความชำนาญมากขึ้น สามารถขยายขยาย การดำเนินงานไปสู่ตลาดอื่น ๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวกลุ่มเจนเอเรชั่น Z (อายุ 12-27 ปี) นักวิจัยใช้สูตรกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ของคอแครน (Cochran, 1977) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 385 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากการทบทวนเอกสารแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1 ทำการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทางการตลาด บริการ

2.2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทุกวัตถุประสงค์

2.3 การทดสอบความตรงในเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผลการคำนวณค่า IOC เฉลี่ยรวมได้ 1.00 ซึ่งมีค่า $IOC \geq 0.5$ ถือได้ว่าข้อคำถามนั้นตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.4 นำแบบสอบถามไปทดสอบความเชื่อมั่น จากค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา ครอนบัค ของแบบสอบถาม ค่าแอลฟา (α) มีค่าเท่ากับ 0.96 หมายถึง แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นสูงมาก

2.5 ยื่นเอกสารขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีการดำเนินการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มเจนเอเรชั่น Z ที่เดินทางเข้ามาใช้บริการในคาเฟ่ จังหวัดจันทบุรี ตามกระบวนการของงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นักวิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงบรรยาย (การแจกแจงความถี่ และ ร้อยละ) 2. องค์ประกอบของ ส่วนประสมทางการตลาด (7P) 3. องค์ประกอบของ คุณภาพ การบริการ ใช้

สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนต่อไป นำมาวิเคราะห์ Exploratory Factor Analysis และ 4. นำผลการวิเคราะห์ (EFA) มาออกแบบปัจจัยใหม่ ที่เหมาะสมกับการตลาดของกาแฟ สำหรับกลุ่มเจเนอเรชัน Z จันทบุรี ต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ มีระดับความคิดเห็นในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ (Physical Evidence) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ (Process) ด้านบุคลากร (People) และด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ส่วนด้านที่มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) รองลงมาคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และด้านราคา (Price) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลระดับความคิดเห็นของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps)

ส่วนประสมทางการตลาด (7Ps)	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
ผลิตภัณฑ์	4.21	0.791	มากที่สุด
ราคา	4.10	0.850	มาก
ช่องทางการจัดจำหน่าย	4.10	0.856	มาก
การส่งเสริมการตลาด	4.11	0.868	มาก
บุคลากร	4.24	0.775	มากที่สุด
กระบวนการ	4.24	0.805	มากที่สุด
องค์ประกอบทางกายภาพ	4.31	0.767	มากที่สุด
รวม	4.19	0.816	มาก

การวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) เกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในธุรกิจกาแฟ พบว่า 1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ข้อคำถามจำนวน 36 ข้อ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.387-0.773 มีความสัมพันธ์กันทางสถิติที่ 0.05 แสดงให้เห็นถึงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า

ใกล้ +1 หรือ -1 แสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความสัมพันธ์กัน และควรอยู่ในองค์ประกอบ (Factor) เดียวกันได้ 2. ผลการตรวจสอบค่าความเหมาะสม (KMO) พบว่า ข้อคำถามจำนวน 36 ข้อที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์มีค่า KMO เท่ากับ 0.969 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 และมีค่า Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square เท่ากับ 11947.939 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลด้านส่วนประสมทางการตลาดในธุรกิจคาเฟ่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ดังนั้น ข้อมูลนี้จึงมีความเหมาะสมในการนำไปใช้สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ต่อไปได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่า KMO and Bartlett's Test ของส่วนประสมทางการตลาดของคาเฟ่

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy			.969
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square		11947.939
	df		630
	Sig.		.000

ผลการวิเคราะห์ค่าความร่วมกัน (Communality: h^2) พบว่า มีค่าระหว่าง 0.515-0.794 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 ดังนั้น แสดงให้เห็นว่า ทุกข้อคำถามสามารถอธิบายค่าความผันแปรของตัวแปรได้ และข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดองค์ประกอบร่วมได้ 4. การหาค่าความแปรปรวน (Total Variance Explained) พบว่า แต่ละองค์ประกอบมีค่าไอแกน (Eigenvalue) มากกว่า 1 และร้อยละการอธิบายความแปรปรวน (Total Variance Explained) เท่ากับ 68.442 ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 50 อธิบายได้ว่า องค์ประกอบด้านส่วนประสมทางการตลาด ของคาเฟ่ สามารถเป็นองค์ประกอบด้านส่วนประสมทางการตลาด ของคาเฟ่ได้ ร้อยละ 68.44 นอกจากนี้ การสกัดองค์ประกอบร่วม (Factor Extraction) ได้ใช้วิธีองค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) และทำการหมุนแกนองค์ประกอบโดยใช้วิธี Varimax พบว่า การสกัดองค์ประกอบของข้อคำถามจำนวน 36 ข้อ สามารถสกัดองค์ประกอบได้จำนวน 5 องค์ประกอบ และ 5. การหมุนแกนองค์ประกอบ โดยใช้วิธี Varimax พบว่า แบ่งองค์ประกอบออกเป็น 5 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้ระหว่าง 0.457 ถึง 0.765 โดยที่

องค์ประกอบที่ 1 เป็นการรวมกันของประเด็น pla2 pla3 pla4 pla5 promo1 promo2 และ promo3 ซึ่งตั้งชื่อตัวบ่งชี้ คือ การเข้าถึงบริการและการสนับสนุนด้านการตลาด (Service accessibility & marketing support) องค์ประกอบที่ 2 เป็นการรวมกันของประเด็น pri1 pri2 pri3 pri5 peo1 peo2 peo3 peo4 peo5 และ peo6 ซึ่งตั้งชื่อตัวบ่งชี้ คือ คุณค่าที่รับรู้ และปฏิสัมพันธ์ด้านบริการ (Perceived value & service interaction) องค์ประกอบที่ 3 เป็นการรวมกันของประเด็น proce1 proce2 proce3 proce4 proce5 และ proce6 ซึ่งตั้งชื่อตัวบ่งชี้ คือ กระบวนการ (Process) องค์ประกอบที่ 4 เป็นการรวมกันของประเด็น pro1 pro2 pro3 pro4 และ pro5 ซึ่งตั้งชื่อตัวบ่งชี้ คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) รวมถึงองค์ประกอบที่ 5 เป็นการรวมกันของประเด็น phy2 phy3 phy4 และ phy5 ซึ่งตั้งชื่อตัวบ่งชี้ คือ องค์ประกอบทางกายภาพ (Physical evidence) นอกจากนี้ประเด็น pri4 pla1 promo4 และ phy1 มีค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้น้อยกว่า 0.50 (Jiang et al., 2023) จึงถือว่า ตัวบ่งชี้นั้นไม่เป็นตัวประกอบขององค์ประกอบใดเลย

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณภาพการบริการของคาเฟ่ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในภาพรวม คือ มากที่สุด โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า และด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงระดับความคิดเห็นด้านคุณภาพการบริการของคาเฟ่

คุณภาพการบริการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
ความเป็นรูปธรรมของบริการ	4.26	0.746	มากที่สุด
ความเชื่อถือไว้วางใจได้	4.31	0.753	มากที่สุด
การตอบสนองต่อลูกค้า	4.31	0.750	มากที่สุด
การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	4.38	0.747	มากที่สุด
การรู้จักและเข้าใจลูกค้า	4.34	0.751	มากที่สุด
รวม	4.32	0.750	มากที่สุด

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ด้านคุณภาพการบริการ พบว่า ข้อคำถาม ทั้ง 21 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.414- 0.793 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05 สามารถอยู่ในองค์ประกอบเดียวกันได้ 2. ผลการวิเคราะห์ค่า (KMO) พบว่าค่า KMO เท่ากับ 0.962 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 ค่า Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square เท่ากับ 7350.728 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลด้านคุณภาพ การบริการ ในธุรกิจคาเฟ่ มีความสัมพันธ์กันอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ดังนั้น ข้อมูลนี้ จึงมีความเหมาะสมในการนำไปใช้สำหรับ การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ต่อไปได้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่า KMO and Bartlett's Test ด้านคุณภาพการบริการ

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy			0.962
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square		7350.728
	df		210
	Sig.		.000

ผลการวิเคราะห์ค่าความร่วมกัน (Communality: h^2) พบว่า ค่า Communality มีค่าตั้งแต่ 0.594 ถึง 0.768 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0 เพราะฉะนั้นจึงสามารถอธิบายค่าความผันแปรของตัวแปรได้ และข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดองค์ประกอบรวมได้เช่นกัน 4. การหาค่าความแปรปรวน (Total Variance Explained) ผลการวิเคราะห์ค่าไอแกน (Eigenvalue) อธิบายค่าความผันแปรของคำถามทั้ง 21 ข้อ ได้ 66.885% ซึ่งเพียงพอต่อการเป็นตัวแทนขององค์ประกอบ โดยพิจารณาจากค่าไอแกน (Eigenvalue) ที่มากกว่า 1 5. การหมุนแกนองค์ประกอบ ใช้วิธี Varimax พบว่า องค์ประกอบสามารถแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ คำน้ำหนักของตัวบ่งชี้มีระหว่าง 0.587 – 0.810 ซึ่งองค์ประกอบที่ 1 เป็นประเด็นของ tan1 tan2 tan3 tan4 rel1 rel2 rel3 rel4 rel5 rel6 และ res1 ซึ่งตั้งชื่อตัวบ่งชี้ คือ ความเป็นเลิศด้านการบริการและความพร้อมในการดำเนินงาน (Service excellence & operational readiness) องค์ประกอบที่ 2 เป็นการรวมกันของประเด็น res2 res3 res4 ass1 ass2 ass3

emp1 emp2 emp3 และ emp4 ซึ่งตั้งชื่อตัวบ่งชี้ คือ ทศนคติการบริการที่มุ่งเน้นลูกค้า (Customer-Centric service attitude)

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ของด้านส่วนประสมทางการตลาด และด้านคุณภาพการบริการในธุรกิจคาเฟ่ ช่วยให้สามารถระบุองค์ประกอบใหม่ ที่มีศักยภาพในการออกแบบปัจจัย ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดบริการคาเฟ่ โดยมุ่งเน้นกลุ่มเจนเอเรชั่น Z (GEN Z) ในจังหวัดจันทบุรี อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้ 1. ส่วนประสมทางการตลาดในธุรกิจคาเฟ่ 1.1 การเข้าถึงบริการและการสนับสนุนด้านการตลาด (Service Accessibility & Marketing Support) คาเฟ่ต้องใช้กลยุทธ์ดิจิทัล เช่น การตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย (Social Media Marketing) การใช้แพลตฟอร์มส่งอาหารออนไลน์ และโปรโมชั่นที่สามารถดึงดูดลูกค้า GEN Z ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 1.2 คุณค่าที่รับรู้และปฏิสัมพันธ์ด้านบริการ (Perceived Value & Service Interaction) การมอบคุณค่าที่ลูกค้ารับรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความภักดี 1.3 กระบวนการ (Process)ระบบให้บริการต้องมีความสะดวกและรวดเร็ว เช่น Mobile Ordering, AI Chatbot, ระบบชำระเงินแบบไร้สัมผัส 1.4 ผลิตภัณฑ์ (Product) ธุรกิจต้องมีเมนูที่แตกต่าง และตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ของ GEN Z เช่น เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 1.5 องค์ประกอบทางกายภาพ (Physical Evidence) การออกแบบร้านให้มีบรรยากาศที่ดึงดูดลูกค้า เช่น การตกแต่งที่สวยงาม ถ่ายรูปได้ (Instagram Mable) และการใช้ธีมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 2. คุณภาพการบริการในธุรกิจคาเฟ่ 2.1 ความเป็นเลิศด้านการบริการและความพร้อมในการดำเนินงาน (Service Excellence & Operational Readiness) การพัฒนามาตรฐานการให้บริการ เช่น บาร์ิสต้าที่มีความเชี่ยวชาญ ระบบการสั่งซื้อที่รวดเร็ว และการใช้เทคโนโลยีช่วยอำนวยความสะดวก 2.2 ทศนคติการบริการที่มุ่งเน้นลูกค้า (Customer-Centric Service Attitude) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง เช่น การฝึกอบรมพนักงานให้มีทัศนคติที่ดีและให้บริการแบบเป็นมิตร

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ (Physical Evidence) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ

(Process) ด้านบุคลากร (People) และด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ส่วนด้านที่มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) รองลงมาคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และด้านราคา (Price) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วสุธิดา นักเกษม และประสพชัย พสุนนท์ (2561) พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจบริการ มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกันกับ การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการ ธุรกิจบริการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 87.5 พบว่า มีตัวแปร 3 ตัว ที่ส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ของผู้ประกอบการธุรกิจบริการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ การสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และการส่งเสริมการตลาด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรภัทร สถานสถิตย และจรรยา วังนิม (2567) พบว่า ปัจจัยการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อกาแฟสดอยู่ในระดับ มากทุกด้าน โดยเรียงลำดับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมมากที่สุดได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านบุคลากร ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพการบริการในธุรกิจคาเฟ่สำหรับกลุ่ม GEN Z ในจังหวัดจันทบุรี พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่ การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (Assurance) รองลงมาคือ การรู้จักและเข้าใจลูกค้า (Empathy) ความไว้วางใจ (Reliability) สนองต่อลูกค้า (Responsiveness) ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบและขั้นตอนในการประเมินคุณภาพบริการของ Parasuraman et al. (1985) ที่กล่าวว่ารูปแบบและขั้นตอนในการประเมินคุณภาพบริการมี 5 หัวข้อคือ 1. เป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) 2. การตอบสนองต่อความต้องการ (Responsiveness) 3. ความน่าเชื่อถือในการให้บริการ (Reliability) 4. การสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ใช้บริการ (Assurance) และ 5. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธนพร มหัทธัญญาวาณิช และคณะ (2561) พบว่า ส่วนประสมการตลาดบริการด้านพนักงานนั้นยังส่งผลต่อความจงรักภักดีใน 3 ด้านคือการกลับมาใช้บริการด้านความไม่อ่อนไหวต่อราคาและด้านพฤติกรรมมาร้องเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และส่วนผสมทางการตลาดบริการด้านลักษณะทางกายภาพส่งผลต่อความจงรักภักดี 4 ด้านคือการกลับมาใช้บริการการ

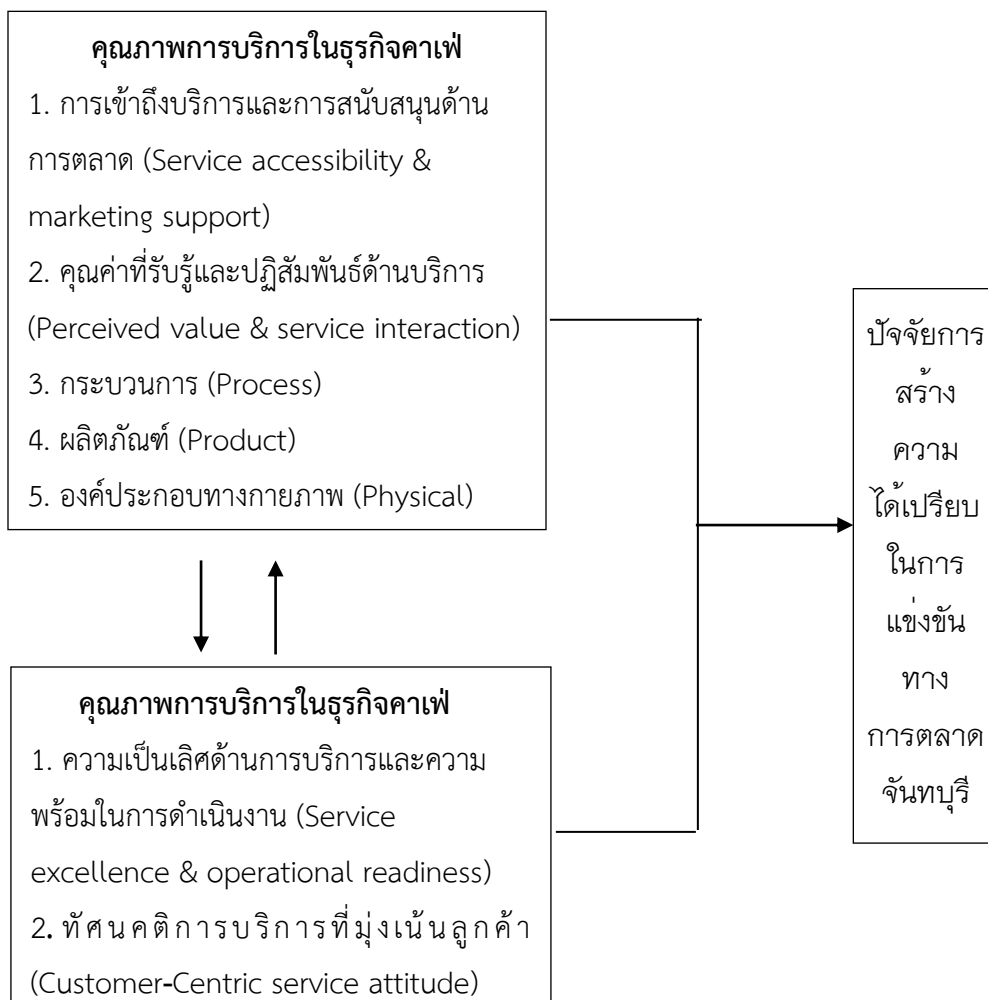
แนะนำผู้อื่นความตั้งใจซื้อและความไม่อ่อนไหวต่อราคาอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการรับรู้คุณค่าซึ่งประกอบด้วยคุณค่าด้านสังคมคุณค่าด้านสินค้าและบริการและคุณค่าด้านอารมณ์นั้นส่งผลต่อความจงรักภักดีในทุกด้านอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ด้านส่วนประสมทางการตลาดในธุรกิจคาเฟ่ พบองค์ประกอบใหม่ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การเข้าถึงบริการและการสนับสนุนด้านการตลาด 2. คุณค่าที่รับรู้และปฏิสัมพันธ์ด้านบริการ 3. กระบวนการ 4. ผลិតภัณฑ์ 5. องค์ประกอบทางกายภาพ รวมถึงด้านคุณภาพการบริการในธุรกิจคาเฟ่ พบองค์ประกอบใหม่ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความเป็นเลิศด้านการบริการและความพร้อมในการดำเนินงาน และ 2. ทักษะการบริการที่มุ่งเน้นลูกค้า เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพเกิดความแตกต่างอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของคุณภาพการบริการ ที่ Parasuraman et al. (1985) กล่าวว่า คุณภาพการบริการ ต้องสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้เป็นอย่างดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นทำให้ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำหรือกลับมาใช้บริการ และยังสอดคล้องกับ Porter & Michael (1980) กล่าวว่า ความได้เปรียบในการแข่งขัน เป็นกลยุทธ์ที่ทำให้องค์กรอยู่ในตำแหน่งที่เหนือกว่าคู่แข่ง และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้วยคุณค่าที่เหนือกว่าคู่แข่ง

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ของด้านส่วนประสมทางการตลาดและด้านคุณภาพการบริการในธุรกิจคาเฟ่ ช่วยให้ผู้สามารถระบุองค์ประกอบใหม่ที่มีศักยภาพในการออกแบบ ปัจจัยเพื่อสร้างความได้เปรียบ ทางการแข่งขัน ในตลาดบริการคาเฟ่ โดยมุ่งเน้นกลุ่มเจนเอเรชั่น Z ในจังหวัดจันทบุรี อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับยุคดิจิทัลที่พฤติกรรมของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกลุ่มเจนเอเรชั่น Z ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจคาเฟ่อย่างมาก เนื่องจากเป็นผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ในการใช้บริการ การเข้าถึงผ่านช่องทางดิจิทัล และคุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการ การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางการตลาดบริการของธุรกิจคาเฟ่จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกับ ส่วนประสมทางการตลาด (Service Marketing Mix - 7Ps) และคุณภาพการบริการ (Service Quality - SERVQUAL) โดยการออกแบบปัจจัย

การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางการตลาดบริการของธุรกิจคาเฟ่ สำหรับกลุ่มเจเนอเรชั่น Z ในจังหวัดจันทบุรี จึงถูกออกแบบขึ้นโดยอิงจากองค์ประกอบหลักทั้งสองแนวคิดข้างต้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาพองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า องค์ประกอบใหม่ด้านส่วนประสมทางการตลาด มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้าถึงบริการและการสนับสนุนด้านการตลาด คุณค่าที่รับรู้และ

ปฏิสัมพันธ์ด้านบริการ กระบวนการ ผลิตภัณฑ์ และองค์ประกอบทางกายภาพ สำหรับองค์ประกอบใหม่ในส่วนของคุณภาพบริการในคาเฟ่พบ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นเลิศด้านการบริการและความพร้อมในการดำเนินงาน และ ทักษะการบริการที่มุ่งเน้นลูกค้า ซึ่งทั้งสององค์ประกอบใหม่ที่ค้นพบ ร้านคาเฟ่ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการวางแผนบริหารจัดการร้านให้เหนือกว่าคู่แข่งได้ ทั้งนี้เมื่อคาเฟ่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของลูกค้าจะส่งผลให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำ นั่นเป็นผลดีต่อธุรกิจ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. ด้านส่วนประสมทางการตลาดในธุรกิจคาเฟ่ จังหวัดจันทบุรีควรมุ่งเน้น การบริการลูกค้าเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการและการสนับสนุนด้านการตลาด รวมถึงคุณค่าที่รับรู้และปฏิสัมพันธ์ด้านบริการ กระบวนการผลิตภัณฑ์ และองค์ประกอบทางกายภาพ 2. คุณภาพการบริการในธุรกิจคาเฟ่ ควรเน้นเรื่อง การบริการเป็นสำคัญ นั่นหมายถึง ผู้ให้บริการต้องพร้อมในการดำเนินงาน อย่างถูกต้องและประทับใจผู้รับบริการ **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ 2. ศึกษาความได้เปรียบในการแข่งขันการบริการของธุรกิจต่าง ๆ สำหรับกลุ่มเจนเนอเรชั่นอื่น ๆ ในจังหวัดจันทบุรี

เอกสารอ้างอิง

- ธนพร มหัทธัญญาวาณิช และคณะ. (2561). ส่วนประสมการตลาดบริการและการรับรู้คุณค่าที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ ร้านอาหารเพื่อสุขภาพ จังหวัดชลบุรี. วารสารการบริหารและจัดการ, 8 (1), 69-81.
- นรภัทร สถานสถิตย และจรรยา วังนิม. (2567). ปัจจัยการตลาดบริการที่มีผลต่อพฤติกรรม การซื้อกาแฟสดของ ผู้บริโภคในจังหวัดปราจีนบุรี. วารสาร Journal of Management Science Review, 26 (1), 76- 85.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2567). เปิดเหตุผล ทำไมผลสำรวจส่วนใหญ่ต้องพูดถึง Gen Z. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2567. จาก <https://www.prachachat.net/spinoff/lifestyle/news-1687079>.
- ยูนิลีเวอร์ ฟู้ด โซลูชันส์. (2566). เทคนิคน่ารู้สำหรับเจ้าของธุรกิจคาเฟ่เบเกอรี่. เรียกใช้เมื่อ 13 มิถุนายน 2567. จาก <https://www.unileverfoodsolutions.co.th/th/chef-inspiration/bakery-cafes/5-things-that-make-a-bakerycafe.successful.html>.

- วสุธิดา นักเกษม และประสพชัย พสุนนท์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างรายได้เปรียบเทียบ
ทางการแข่งขันของ ผู้ประกอบการธุรกิจบริการ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสาร
Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11 (1), 2148-2167.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2567). กาแฟไทยร้อนแรง! ตลาดโตต่อเนื่องดัน
ส่งออกพุ่ง. เรียกใช้เมื่อ 13 มิถุนายน 2567 จาก <https://tpso.go.th/news/2405-0000000010>.
- Cochran, W.G. (1977). Sampling Techniques. 3d ed. New York; John Wiley and Sons Inc.
- Kotler, P. (2016). Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control (15th Global ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (Fall 1985). A conceptual model of service Quality and its implications for future research. Journal of Marketing, 49, 41-50.
- Porter, P., & Michael, E. (1980). Competitive Strategic Technique for Analyzing Industrial and Competitors. The Five Force. Free Press. New York.

ปัจจัยอิทธิพลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ*

FACTOR STUDIES FOR DEVELOPING EDUCATIONAL INSTITUTIONS
TO BE LEARNING ORGANIZATIONS, CASE STUDIES OF SECONDARY
SCHOOLS UNDER THE UBON RATCHATHANI-AMNAT CHAROEN
SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

สุทธิศักดิ์ แก้วจินดา¹ และ พร้อมวิทย์ อัสวากิตนาวิน²

Suttisak Kaewjinda¹ and Promwit Asawakitnawin²

¹⁻²วิทยาลัยนครราชสีมา

¹⁻²Nakhon Ratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: Suttisak28@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 23 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 29 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 30 เมษายน 2568

Received 23 April 2025; Revised 29 April 2025; Accepted 30 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีตัวแปรต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบ ว่ามีความสัมพันธ์ต่อกันหรือไม่ อย่างไร 2) ทดสอบและยืนยันแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (SEM) ของตัวแปรต่าง ๆ

Citation:

* สุทธิศักดิ์ แก้วจินดา และ พร้อมวิทย์ อัสวากิตนาวิน. (2568). ปัจจัยอิทธิพลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 1044-1062.

Suttisak Kaewjinda and Promwit Asawakitnawin. (2025). Factor Studies For Developing Educational Institutions To Be Learning Organizations, Case Studies Of Secondary Schools Under The Ubon Ratchathani-Amnat Charoen Secondary Education Service Area Office.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 1044-1062.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ หรือไม่ อย่างไร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มหมวดวิชา คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ จำนวน 399 คน ที่ได้จากการคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane (1973) และเพื่อป้องกันความไม่ครบถ้วนและความไม่สมบูรณ์ของแบบสอบถามที่จะได้รับคืนมา ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มอีก 15% ได้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 458 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างการสุ่มแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยด้านสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา (LCO) และปัจจัยการบริหารงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่มีตัวแปรต่างๆ เป็นองค์ประกอบมีอิทธิพลและมีความสัมพันธ์ต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (LOR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (SEM) สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามเกณฑ์ค่าดัชนีตรวจสอบที่เหมาะสม (Fit) มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และทุกตัวแปรองค์ประกอบสามารถอธิบายรวมกันได้อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ : สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the competence of school administrators, the administration of professional learning communities, and the learning organization of schools with various variables as components, whether they are related to each other or not, and how. 2) test and confirm the structural causal relationship model (SEM) of various variables to see whether they influence the

development of schools into learning organizations in the case study of secondary schools under the Office of the Secondary Education Service Area, Ubon Ratchathani-Amnat Charoen or not, and how. The sample group consisted of directors, deputy directors, heads of subject groups, school committees, and secondary school students under the Office of the Secondary Education Service Area, Ubon Ratchathani-Amnat Charoen, totaling 399 people, calculated using Taro Yamane's (1973) formula. In order to prevent incompleteness and imperfection of the returned questionnaires, the researcher assigned another 15% sample group, resulting in a total of 458 people using the simple random sampling method. The research instrument was a 5-level scale questionnaire. The statistics used for data analysis were mean, frequency, percentage, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient.

The research results found that:

1. The factors of school administrators' competence (LCO) and the factors of professional learning community (PLC) administration, which have various variables as components, have an influence and are related to each other with being a learning organization of the school (LOR) with statistical significance at the .05 level.

2. The structural causal relationship model (SEM) is consistent with the empirical data according to the criteria of the appropriateness of the index (Fit) with statistical significance at .05 and all component variables can be explained together correctly.

Keywords: Competencies of educational institution administrators, professional learning community administration, learning organization of educational institutions

บทนำ

กระแสแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) หรือเป็นระบบราชการยุคใหม่ ซึ่งสามารถทำงานตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) เป็นแนวคิดในการพัฒนาองค์การโดยเน้นการพัฒนาการเรียนรู้สถานะของการเป็นผู้นำในองค์การ (Leadership) และการเรียนรู้ร่วมกันของคนในองค์การ (Team learning) เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์และทักษะร่วมกัน และพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่องทันต่อสถานะการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขัน องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้ปัจเจกบุคคลได้พัฒนาทักษะและพฤติกรรม และมีความเชื่อมโยงกับการเสริมพลังองค์การ (Organizational Empowerment) (ไพโรจน์ ภัทรนารกุล, 2550) ในขณะที่ Senge (2001) มององค์การแห่งการเรียนรู้ในกรอบของการเสริมพลังและองค์การแห่งการเรียนรู้ ว่าเป็นองค์การที่ซึ่งบุคลากรในองค์การได้ขยายขอบเขตความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่บุคคลในระดับต่าง ๆ ต้องการอย่างแท้จริง มีการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นความปรารถนา เป็นที่ซึ่งมีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้น และมีการขยายขอบเขตของแบบแผนของความคิด เป็นที่ซึ่งสามารถสร้างแรงบันดาลใจใหม่ ๆ ได้อย่างอิสระ และเป็นที่ยังสมาชิกขององค์การมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถึงวิธีการที่จะเรียนรู้ร่วมกันทั้งองค์การ อย่างไรก็ตาม การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) เป็นแนวทางการจัดการภาครัฐที่รับแนวคิดการจัดการแบบภาคธุรกิจมาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ เป็นแนวคิดหลักในการปฏิรูประบบราชการเพื่อตอบสนองและปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อาทิ กระแสโลกาภิวัตน์ การเปิดเสรี การแข่งขัน เป็นต้น และเพิ่มบทบาทภาคเอกชนและภาคประชาสังคม สำหรับบทบาทของภาครัฐจะช่วยเพิ่มอิสระการบริหารโดยลดการควบคุมจากส่วนกลางเพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ เน้นระบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Performance based management system: PBMS หรือ Results based management system: RBMS) โดยกำหนดเกณฑ์ชี้วัด และการให้รางวัลผลการดำเนินงานเป็นแรงจูงใจทั้งในระดับองค์การและระดับปัจเจกบุคคล (Hood, 1991) ซึ่งปัจจุบันองค์การต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและ

ภาคเอกชนต่างให้ความสำคัญกับการศึกษารูปแบบการพัฒนาองค์กรของตนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

ปัจจุบันการปฏิรูปการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาสถาบันการศึกษาในเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ได้กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยที่ภาครัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานสากล รวมถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 10 ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน อีกทั้งในมาตรา 22 ยังได้ระบุถึงหลักการจัดการศึกษาว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้น ต้องจัดการศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และเมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรทางการศึกษาโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษารวมถึงครูผู้สอน จะต้องแสวงหาวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติดังกล่าว และนวัตกรรมใหม่ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพครูที่ ครูจะต้องรู้จักคือ กระบวนการ PLC ซึ่งย่อมาจาก Professional Learning Community ซึ่งแปลว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยมีที่มาจากแนวคิดของภาคธุรกิจเกี่ยวกับความสามารถขององค์กรในการเรียนรู้ (Thompson, Gregg, & Niska, 2004) โดยที่ PLC จะประกอบไปด้วยการสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกัน การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันและการประยุกต์ใช้ความรู้ การมีเงื่อนไขที่สนับสนุนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล (กมลวรรณ ทิพยเนตร และ นันทวรรณ ทิพยเนตร, 2562) และด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยรูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางหรือรูปแบบในการบริหารการพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงบูรณาการด้วยความร่วมมือร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีตัวแปรต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบ ว่ามีความสัมพันธ์ต่อกันหรือไม่ อย่างไร
2. เพื่อทดสอบและยืนยันแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (SEM) ของตัวแปรต่าง ๆ ว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ หรือไม่ อย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1990) ที่เน้นการพัฒนาความสามารถของบุคลากรผ่านการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสำคัญ เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร และการจัดการความรู้ ภายใต้กรอบแนวคิด LCO และ PLC งานวิจัยในประเทศ เช่น ของ ปิยวรรณ ศรีวรานันท์ (2563) และสุพัตรา เลิศวัฒนารักษ์ (2562) ที่พบว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและนวัตกรรมมีผลต่อการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ การบูรณาการความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่นก็เป็นปัจจัยเสริมความสำเร็จของสถานศึกษาในบริบทของอุบลราชธานีและอำนาจเจริญ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรวิจัยที่ใช้เป็นหน่วยวิเคราะห์ ทั้งหมด (Unit of Analysis) ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ โดยกำหนดให้ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่ม/หมวดวิชา คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ตัวแทนที่ดีในการศึกษาในครั้งนี้

2. การสุ่มตัวอย่าง เลือกใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้กลุ่มประชากรเป้าหมายมีโอกาสได้รับ

เลือกเท่ากันหมด จากขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่ม/หมวดวิชา คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ จำนวน 399 คน ที่ได้จากการคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane (1973) และเพื่อป้องกันความไม่ครบถ้วนและความไม่สมบูรณ์ของแบบสอบถามที่จะได้รับคืนมา ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มอีก 15% ได้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 458 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างการสุ่มแบบอย่างง่าย (Sample random sampling)

3. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ (Instrument and Measurement)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เป็นแบบสอบถามวิจัย (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือวิจัย เป็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) 5 ระดับ (มากที่สุด/มาก/ปานกลาง/น้อย/น้อยที่สุด) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยข้อคำถามแบบเปิดมีลักษณะให้เลือกตอบ โดยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย (Questionnaire) ดังนี้ (สุภมาศ อังศุโชติ และคณะ, 2552)

3.1 การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index of Congruence: IOC) กำหนดไว้ที่ค่า IOC ไม่น้อยกว่า .60 ของแบบสอบถามวิจัย (Questionnaire) ทั้งฉบับ ซึ่งผลการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index of Congruence: IOC) = 0.86 โดยผู้เชี่ยวชาญ (Experts) จำนวน 5 ท่าน สรุปได้ว่าทุกข้อคำถามวิจัยมีเนื้อหาความสอดคล้องตามค่าสถิติที่กำหนด

3.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Pretest) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามวิจัย (Questionnaire) ที่ได้จากแนวทางที่ 1 ไปทำการทดสอบ (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมายในการวิจัย จำนวน 50 คน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability Coefficients) โดยการกำหนดค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ค่า Alpha ไว้ที่ไม่น้อยกว่า .60 ขึ้นไป ซึ่งผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability Coefficients) ตามวิธีการของ Cronbach (1951) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยรวมทั้งฉบับ ที่ค่า Alpha = .96 สรุปได้ว่าทุกข้อคำถามวิจัยมีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ค่าสถิติที่กำหนด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่ม/หมวดวิชา คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ จำนวน 399 คน ที่ได้จากการคำนวณตาม

สูตรของ Taro Yamane (1973) และเพื่อป้องกันความไม่ครบถ้วนและความไม่สมบูรณ์ของแบบสอบถามที่จะได้รับคืนมา ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มอีก 15% ได้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 458 คน ได้กลับคืนมาภายในช่วงเวลาที่กำหนด จำนวน 384 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 83.8 ถือว่าเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์สถิติที่กำหนด แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนานั้น ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (ค่าร้อยละ หรือจำนวน) การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง การวัดการกระจายของข้อมูล และการเปรียบเทียบข้อมูล

5.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตั้งแต่สองตัวขึ้นไปว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แต่ละครั้ง ถ้าหากประกอบด้วยตัวแปรสุ่มเพียงสองตัว คือ X กับ Y จะเรียกความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรสุ่มว่า สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation) แต่ถ้าหากมีตัวแปรสุ่มมากกว่า 2 ตัวขึ้นไป เรียกว่า สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) ในกรณีสหสัมพันธ์อย่างง่ายนั้นถ้าความสัมพันธ์อยู่ในรูปของเส้นตรงจะเรียกว่า สหสัมพันธ์เชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Correlation) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และนำผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรพยากรณ์ที่ RUN ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป มาเสนอในรูปแบบสมการถดถอยพหุเชิงเส้น ในรูปของสมการคะแนนดิบ (B) คือ $\hat{Y} = \text{Constant} + X_1 + X_2 + X_3 \dots$ และในรูปของสมการคะแนนมาตรฐาน (Beta) คือ $\hat{Z} = Z_1 + Z_2 + Z_3 \dots$

5.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) การวิเคราะห์องค์ประกอบหรือการวิเคราะห์ปัจจัย เป็นวิธีการทางสถิติที่จะช่วยให้นักวิจัยสร้างองค์ประกอบจากตัวแปรหลายๆ ตัวแปร โดยรวมกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นองค์ประกอบเดียวกัน ตัวแปรที่อยู่ในองค์ประกอบเดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันมากโดยความสัมพันธ์อาจเป็นทางบวกหรือทางลบก็ได้ ส่วนตัวแปรที่อยู่คนละองค์ประกอบจะไม่มีความสัมพันธ์กันหรือสัมพันธ์กันน้อย องค์ประกอบหนึ่งๆ จะแทนตัวแปรแฝง อันเป็นคุณลักษณะที่นักวิจัยต้องศึกษา ซึ่งโมเดลการ

วิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis Model) เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบได้สองโมเดล คือ (อโณทัย ตรีวานิช, 2552)

โมเดลที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ด้วยโปรแกรม SPSS มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและระบุองค์ประกอบร่วมที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ผลที่ได้คือลดจำนวนตัวแปรสังเกตได้โดยสร้างเป็นตัวแปรใหม่ในรูปขององค์ประกอบร่วม

โมเดลที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ด้วยโปรแกรม LISREL มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบทฤษฎีสำรวจและระบุองค์ประกอบและเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างตัวแปรใหม่ ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันนี้ ผู้วิจัยสามารถกำหนดโมเดลของการวิจัยได้ โดยสามารถเขียนเป็นโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุ (SEM) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างโมเดลเชิงสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีตัวแปรต่างๆ เป็นองค์ประกอบ ว่ามีความสัมพันธ์ต่อกันหรือไม่ อย่างไร

โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อทำการทดสอบตัวแปรต้นและตัวแปรตามที่มีตัวแปรต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์พหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Analysis) ด้วยสถิติอ้างอิงแบบไม่มีพารามิเตอร์ (Non Parametric Inference) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏตามตารางที่ 1 ดังนี้

Table 1: Pearson's Product Moment Correlation Coefficient of Internal variables External variables

Variables	Pearson's Coefficient	1	2	3
LCO	Pearson Correlation Sing. (2-tailed)	1	.623**	.784**
PLC	Pearson Correlation Sing. (2-tailed)		1	.819**
LOR	Pearson Correlation Sing. (2-tailed)			1

** Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed)

จากตารางที่ 1 การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา (LCO) ทุกตัวแปรมีที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($R = .784$) โดยมีตัวแปรแฝงหรือตัวแปรองค์ประกอบ คือ (1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (LCO_1.1) (2) การบริการที่ดี (LCO_1.2) (3) การพัฒนาตนเอง (LCO_1.3) (4) การทำงานเป็นทีม (LCO_1.4) (5) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ (LCO_1.5) (6) การสื่อสารและการจูงใจ (LCO_1.6) (7) การพัฒนาศักยภาพบุคคล (LCO_1.7) (8) การมีวิสัยทัศน์ (LCO_1.8) (9) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (LCO_1.9) ทุกตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์กันกับการบริหารงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($R = .784$) โดยมีตัวแปรแฝงหรือตัวแปรองค์ประกอบ คือ (1) การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกัน (PLC_2.1) (2) การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน (PLC_2.2) (3) การมีเงื่อนไขที่สนับสนุน (PLC_2.3) (4) การมีเงื่อนไขที่สนับสนุน (PLC_2.4) (5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล (PLC_2.5) ที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($R = .623$), และมีความสัมพันธ์กันกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (LOR) ที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($R = .819$) โดยมีตัวแปรแฝงหรือตัวแปรองค์ประกอบ คือ (1) ความรอบรู้แห่งบุคคล (LOR_3.1) (2) แบบแผนความคิด (LOR_3.1) (3)

การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (LOR_3.1) (4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (LOR_3.1) (5) ความคิดอย่างเป็นระบบ (LOR_3.1)

Table 2: Analysis of Model Summary, correlation coefficient for predicting independent variables

Model Summary	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
LCO	.584	.368	.766	.45414
PLC	.787	.576	.775	.31251

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์รูปแบบอำนาจค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อพยากรณ์ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม (Model Summary) พบว่า ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ ตัวแปรสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา (LCO) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พยากรณ์ (R Square = .368, ค่าพยากรณ์ที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square = .766 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (Std. Error of the Estimate = .45414), ตัวแปรการบริหารงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พยากรณ์ (R Square = .575, ค่าพยากรณ์ที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square = .775 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (Std. Error of the Estimate = .31251)

Table 3: Analysis of variance (ANOVA) of variables introduced into the forecasting equation

Variables	Model	SS	df	MS	F	Sig.
LCO	Regression	40.506	1	40.506	322.76	.000**
	Residual Total	46.058	367	.125	1	
		86.563	368			

PLC	Regression	72.278	1	72.278	325.11	.000**
	Residual Total	20.836	382	.055	5	
		93.115	382			

** P-value < .05

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการพยากรณ์ พบว่า ตัวแปรสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา (LCO) และตัวแปรการบริหารงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (LOR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Table 4: Stepwise Regression Analysis of variables introduced into the forecasting equation

Variables	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
Constant	.077	.215	-	.655	.238**
LCO	.410	.081	.513	5.442	.000**
PLC	.470	.028	.454	12.002	.000**

** P-value < .05

จากตารางที่ 4 การวิเคราะห์พหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Analysis) ของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการพยากรณ์ พบว่า ตัวแปรทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ตัวแปรสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา (LCO) มีความสัมพันธ์ ที่ค่า Beta = .513, การบริหารงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีความสัมพันธ์ ที่ค่า Beta = .454

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพยากรณ์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (LOR) ได้สมการถดถอยพหุเชิงเส้นอยู่ในรูป

สมการในรูปของคะแนนดิบ (B) คือ $\hat{Y} = .077 + .410 + .470$

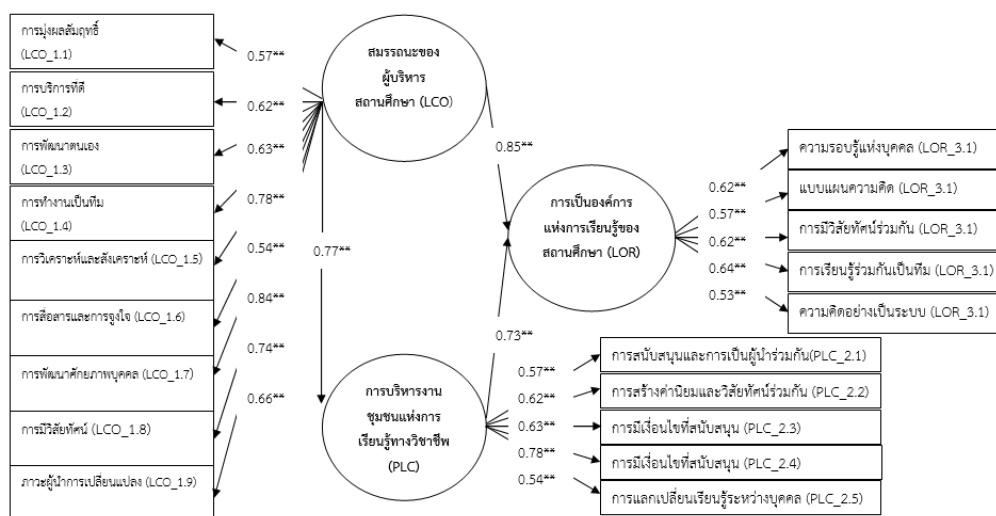
สมการในรูปของคะแนนมาตรฐาน (Beta) คือ $\hat{Z} = .513 + .454$

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลได้ว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา (LCO) การบริหารงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่มีตัวแปรต่างๆ เป็นองค์ประกอบมีอิทธิพลและมีความสัมพันธ์ต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (LOR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังพบว่า การมีองค์การแห่งการเรียนรู้จะทำให้องค์การและบุคลากร มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการเชื่อมโยงในรูปแบบของการทำงานเป็นทีม (Team learning) สร้างกระบวนการในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเตรียมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงภายในองค์การ (Organizational change) เปิดโอกาสให้มีการทำงานเป็นทีมและมีการเสริมพลังอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่มและการสร้างนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งจะทำให้เกิดองค์การที่เข้มแข็งพร้อมเผชิญกับสภาวะเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่อไป

2. ผลการทดสอบและยืนยันแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (SEM) ของตัวแปรต่างๆ ว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ หรือไม่ อย่างไร

เป็นการทดสอบและยืนยันแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (SEM) ด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL) เพื่อทำการทดสอบและยืนยันแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Structural Equation Model Analysis: SEM) ของตัวแปรแฝงหรือตัวประกอบประกอบโดยใช้สัญลักษณ์รูปวงกลมหรือวงรีแทนตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกตได้หรือตัวแปรพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้โดยใช้สัญลักษณ์รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแทนตัวแปรสังเกตได้

ผลการทดสอบและยืนยันตัวแปรต่าง ๆ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามเกณฑ์ค่าดัชนีตรวจสอบที่เหมาะสม (Fit) ปรากฏตามภาพที่ 2 ดังนี้

Chi-Square = 65.77, df = 44, P-value = 0.31835, RMSEA = 0.037

** Correlation is significant at the .05

ภาพที่ 2 การทดสอบและยืนยันแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (SEM) ของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ ตามเกณฑ์ค่าดัชนีตรวจสอบที่เหมาะสม (Fit)

จากภาพที่ 2 ผลการทดสอบและยืนยันแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (SEM) ของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ ตามเกณฑ์ค่าดัชนีตรวจสอบที่เหมาะสม (Fit) พบว่า ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (X^2/df) = 65.77/44 = 1.494 น้อยกว่า 2, ค่าความมีนัยสำคัญ (p-value) = 3183, ค่า RMSEA = 0.037 น้อยกว่า .05, ค่า GFI = 0.97 มากกว่า .90, ในส่วนค่า AGFI = 0.95 มากกว่า .90, ค่า CFI = 0.99 มากกว่า .90, ค่า NFI = 0.98 มากกว่า .90, ส่วนค่า NNFI = 0.99 มากกว่า .90, และค่า CN = 383.27 มากกว่า 200 ซึ่งแสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (SEM) สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามเกณฑ์ค่าดัชนีตรวจสอบที่เหมาะสม (Fit) มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และทุกตัวแปรองค์ประกอบสามารถอธิบายรวมกันได้อย่างถูกต้อง

อภิปรายผล

แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (SEM) ของตัวแปรต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี-อำนาจเจริญ ตามเกณฑ์ค่าดัชนีตรวจสอบที่เหมาะสม (Fit) พบว่าทุกตัวแปรองค์ประกอบ มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 สามารถอธิบายรวมกันได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบริบทของสภาพการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศในมิติขององค์การแห่งการเรียนรู้ในกรอบของเพิ่มสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา (LCO) และการบริหารงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ว่าเป็นองค์การที่ซึ่งบุคลากรในองค์การได้ขยายขอบเขตความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่บุคคลในระดับต่างๆ ต้องการอย่างแท้จริง มีการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นความปรารถนา เป็นที่ซึ่งมีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้น และมีการขยายขอบเขตของแบบแผนของความคิด เป็นที่ซึ่งสามารถสร้างแรงบันดาลใจใหม่ ๆ ได้อย่างอิสระ และเป็นที่ซึ่งสมาชิกขององค์การมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถึงวิธีการที่จะเรียนรู้ร่วมกันทั้งองค์การเพื่อการบริหารการพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงบูรณาการด้วยความร่วมมือร่วมใจของชุมชนท้องถิ่นต่อไป

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันองค์การต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนจตุภาคีเพื่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงบูรณาการด้วยความร่วมมือร่วมใจของชุมชนท้องถิ่น ประกอบกับการสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา (LCO) และประสิทธิภาพประสิทธิผลของการบริหารงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงให้ทันสถานการณ์ นอกจากนี้ ทุกองค์การมีการปรับลดขนาด (Downsizing) ส่งผลให้มีขอบเขตการควบคุมบังคับบัญชา (Spans of control) อย่างกว้างขวางกว่าเดิม ด้านผู้บริหารเองก็มีการฝึกเพิ่มมากขึ้น และมีความจำเป็นที่ผู้บริหารยุคใหม่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในองค์การให้มีการถ่ายทอดอำนาจการตัดสินใจไปยังระดับล่างให้มากขึ้นซึ่งจะ ส่งผลจ่อขวัญกำลังและเป็นการเพิ่มขีดสมรรถนะ ประสพการณ์ การมีความ

อิสระคล่องตัว และความเชื่อมั่นในการทำงานที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การบริหารการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป

1. ปัจจัยด้านสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา (LCO) และปัจจัยการบริหารงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่มีตัวแปรต่างๆ เป็นองค์ประกอบมีอิทธิพลและมีความสัมพันธ์ต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (LOR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (SEM) สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามเกณฑ์ค่าดัชนีตรวจสอบที่เหมาะสม (Fit) มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และทุกตัวแปรองค์ประกอบสามารถอธิบายรวมกันได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารตามกรอบแนวคิด LCO (Learning-Centered Organization) โดยเฉพาะในด้านภาวะผู้นำ การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ และการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (LOR) พร้อมทั้งควรนำแนวทางของ PLC (Professional Learning Community) ไปใช้เพื่อพัฒนาระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างครูและบุคลากร

2. ควรใช้แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (SEM) ที่ได้รับการตรวจสอบแล้วว่าเหมาะสม (Fit) เป็นแนวทางในการประเมินและวางแผนพัฒนาสถานศึกษาในภาพรวมเพื่อให้สามารถออกแบบกิจกรรมหรือโครงการที่ตอบโจทย์พัฒนาการองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ตรงเป้า และมีผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์

3. ผลวิจัยนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งระบบ โดยเฉพาะในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความหลากหลายของบริบทท้องถิ่น เช่น ในพื้นที่อุบลราชธานี-อำนาจเจริญ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษากลุ่มตัวอย่างในหลายเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านบริบทของ LCO และ PLC ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (LOR) ซึ่งจะช่วยให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมมากขึ้น
2. ศึกษาตัวแปรแทรกซ้อนหรือปัจจัยอื่นที่มีผลเพิ่มเติม เช่น แรงจูงใจของครู ทัศนคติของผู้บริหาร หรือปัจจัยภายนอกทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ที่อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของตัวแปรในโมเดล SEM

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ ทิพย์เนตร และ นันทวรรณ ทิพย์เนตร. (2562). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนของครูโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. ใน รายงานโครงการวิจัย. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1.
- ฉวีวรรณ ฉัตรวิไล. (2560) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินการตามมาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
- ปวีณา เจริญภูมิและคณะ. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยเอเชีย, 6(2), (กรกฎาคม – ธันวาคม 2559)
- นุชนรา รัตนศิริประภา. (2557). สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณลักษณะโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 7(2), (เดือนกันยายน – ธันวาคม 2557)
- สัมมา ธนธัญย์. (2554). การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารมหาวิทยาลัย. ใน รายงานการวิจัยคณะครุศาสตรมหาวิทยาลัราชภัฏสวนสุนันทา.

- วุฒิภัทร พงษ์เพชร. (2554). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครพนม
- ประจวบ แจ้โพธิ์. (2556). ความคิดเห็นของครูต่อบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนสำนักงานเขตบึงกุ่ม สังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปิยวรรณ ศรีวรรณท์. (2563). การพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- หอมหวน แสนเวียงจันทร์. (2559). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานบุคคลอำเภอภึงบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปราจีนบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิสตาร์ก เวชยานนท์. (2549). Competency-Based Approach. กรุงเทพฯ : คณะรัฐ ประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2550). “การจัดการภาครัฐกับการเสริมพลังประชาชน”, รัฐกับการ ส่งเสริมสร้างพลังประชาชน/ชุมชน, การประชุมวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ ระดับประเทศ ครั้งที่ 1 เรื่องรัฐประศาสนศาสตร์กับการเสริมพลังสร้างพลังประชาชน, วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2550. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์.
- สุภมาศ อังศุโชติ และคณะ. (2552). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และ พฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมีคง การพิมพ์.
- สุพัตรา เลิศวัฒนารักษ์. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการ เรียนรู้ในสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- อโณทัย ตีรวานิช. (2552). สถิติธุรกิจ. ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- Thompson, Gregg, & Niska, L.M. (2004). Professional learning communities, leadership, and student learning. *Research in Middle Level Education Online*, 28(1). จาก <http://www.nmsa.org/Publications/RMLEOnline/tabid/101/Default.aspx>, 2004. <https://www.thaihealth.or.th>
- Goleman, Daniel et al. (2003). *The New Leaders: Transforming the Art of Leadership into the Science of Results*. London: Time Warner Paperbacks
- Hood, C. (1991). "A Public Management for all seasons", *Public Administration Journal*, Vol. 69, Spring; 3-19.
- Mahmuddin Asry, et al. (2015). "organizational development approach to organization learners in the provision of public service in cardiac centre dr. wahidin sudirohusodo central hospital makassar, south sulawesi", *international journal of academic research*, vol. 7. no. 1, january, 2015.
- Russell, A. & Matthews, L. (2003). *The Organizational Empowerment Scale*. Texas Christin University. Fort Worth, Texas, USA.
- Senge, P.M. (2001). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. Doubleday/Currency, New York.

การบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1*

INTERNAL SUPERVISION MANAGEMENT OF SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF THE NAKHON
RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

เนรัญ วชิระอังกูร¹, วสิน สอนโพธิ์², อภิสสิทธิ์ บุญยา³, ชีวิน บุญถม⁴, สมเดช Sawandee⁵,
ภัทรฤทัย ลุนสำโรง⁶ และ วิวัฒน์ ตูจามนอง⁷

Naran Wachira-ankoon¹, Wasin Sonpho², Apisit Boonya³, Cheewin Boonthom⁴, Somdet Sawandee⁵,
Pattarathai Lunsamrong⁶ and Wiwat Tujamnong⁷

¹⁻⁷วิทยาลัยนครราชสีมา

¹⁻⁷Nakhon Ratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: donks76@yahoo.com

วันที่รับบทความ : 25 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 28 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 30 เมษายน 2568

Received 25 April 2025; Revised 28 April 2025; Accepted 30 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 2) เปรียบเทียบการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง และระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 322 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

Citation:

* เนรัญ วชิระอังกูร, วสิน สอนโพธิ์, อภิสสิทธิ์ บุญยา, ชีวิน บุญถม, สมเดช Sawandee, ภัทรฤทัย ลุนสำโรง และ วิวัฒน์ ตูจามนอง. (2568). การบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 1063-1076.

Naran Wachira-ankoon, Wasin Sonpho, Apisit Boonya, Cheewin Boonthom, Somdet Sawandee, Pattarathai Lunsamrong and Wiwat Tujamnong. (2025). Internal Supervision Management Of School Administrators Under The Office Of The Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 1.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 1063-1076.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

และแบบสัมภาษณ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และ f-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง และระดับการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การบริหารงาน, งานนิเทศภายใน, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the internal supervision management of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area 1, Nakhon Ratchasima, and 2) compare the internal supervision management of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area 1, Nakhon Ratchasima, classified by position and level of education. The sample consisted of 322 administrators and teachers. The research instruments were questionnaires and interview forms with a consistency index between 0.80 and 1.00 and a reliability of .87. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and f-test.

The results of the research found that 1) the level of internal supervision management of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area 1, Nakhon Ratchasima, was at a high level overall. 2) The comparison of internal supervision management of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area 1, Nakhon Ratchasima, classified by position and level of education, was significantly different at the .05 level.

Keywords: Administration, Internal Supervision, School Administrators

บทนำ

โลกยุคศตวรรษที่ 21 เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ทันการเปลี่ยนแปลง พร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ขณะที่ระบบการศึกษายังใช้งานกฎระเบียบแบบเดิม ส่งผลให้เกิดความล่าช้า ทั้งปัญหาขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้นเรียน และอัตราส่วนนักเรียนต่อห้องไม่เป็นมาตรฐาน จนอุปสรรคต่อคุณภาพการเรียนการสอน การปรับปรุงระบบบริหารบุคลากร จึงจำเป็นเพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งครอบครัว ชุมชน เอกชน มูลนิธิ และองค์กรทางศาสนา เข้ามาร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษา ภายใต้กฎหมายและมาตรการจูงใจเดียวกัน เช่น การลดหย่อนภาษี (สกศ., 2560: 131–132)

กระบวนการนิเทศการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการสอนของครู พร้อมส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (ก.ค.ศ., 2564: 13) ทั้งนี้ การนิเทศที่มีประสิทธิภาพจะครอบคลุมทั้งการบริหาร จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ภายในสถานศึกษาจึงควรดำเนินกระบวนการบริหาร การสอน และนิเทศควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรพื้นฐานและแก้ไขข้อบกพร่องได้ตรงจุด (สพฐ., 2558: 2; หงส์แก้ว, 2563: 26)

งานนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนาครูให้สามารถปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมขอบข่ายสำคัญ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือครูโดยตรงผ่านการให้ข้อมูลย้อนกลับ การพัฒนาบุคลากรผ่านการอบรม และสาธิตการสอน การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบท การบริหารงานอย่างเป็นระบบ การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน งานนิเทศการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ ชวล ไซยเทพ (2566: 23) ได้ให้ความหมาย งานนิเทศการศึกษา เป็น การมุ่งช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนาครู ให้สามารถพัฒนา ปรับปรุง กระบวนการจัดการเรียน

การสอน สามารถสร้าง ปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบท และสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลได้อย่างเหมาะสม และดำเนินการประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ อัญญา นิมะ (2567: 18) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการในการดำเนินงานที่มีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอนเพื่อให้ครูได้พัฒนา ปรับปรุงและเป็นแนวทางใน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาชีพ และสามารถพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานนิเทศภายในของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ในการนำการบริหารงานนิเทศภายใน มาใช้ในการบริหารงานสถานศึกษา และศึกษาว่ามีแนวทางในการบริหารโรงเรียนอย่างไรจึงเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่ง และระดับการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งและระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และสมรรถนะครู โดยเฉพาะในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี สังคม และนโยบาย

งานวิจัยในไทยหลายฉบับชี้ว่า ผู้บริหารในฐานะผู้นำในองค์กรมีผลต่อประสิทธิภาพการสอน ทักษะการทำงาน และแรงจูงใจของครู เช่น พรชัย รัตนศรี (2566) พบว่า ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนอำเภอลำสนธิมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรและบุคลากรเชิงวิชาชีพในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าการนิเทศไม่ใช่แค่การตรวจสอบ แต่เป็นกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ขชล ไชยเทพ (2566) ศึกษาเขตพื้นที่ประถมศึกษาบึงกาฬแล้วสรุปว่า “ทักษะการทำงานเป็นทีม” และ “ทักษะมนุษยสัมพันธ์” ของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนงานครู เสนอว่าทักษะอ่อน (soft skills) มีผลต่อประสิทธิภาพการนิเทศเทียบเท่าทักษะวิชาชีพ ภาพรวมจากงานต่างประเทศก็สอดคล้องกัน: Madison (2002) ชี้ว่า ครูในสหรัฐฯ ให้ความสำคัญกับบรรยากาศการทำงานร่วมกันกับผู้บริหารมากกว่าการใช้อำนาจ ขณะที่ Rizzo (1985) เน้นว่าการนิเทศต้องเข้าใจบริบทโรงเรียนและปรับวิธีให้สอดคล้องกับความต้องการของครูในแต่ละพื้นที่ ทั้งหมดยืนยันว่า “การนิเทศต้องเป็นการร่วมมือ ปรับตัว และสร้างสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร-ครู อย่างต่อเนื่อง” เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษากับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,988 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวน 322 คน กำหนดขนาดโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1986) และได้โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

2.3 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับ

2) ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของ ลิเคอร์ท (Likert) และการสร้างแบบสอบถามจากตำราของ บุญชม ศรีสะอาด (2560)

3) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยสังเคราะห์จากนิยามศัพท์เฉพาะที่ผู้วิจัย ตั้งขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

4) นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.80 – 1.00

5) นำเสนอแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

6) หาค่าความเชื่อมั่น ซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .87

7) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ ศึกษาต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอนหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

4.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือ ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4.3 ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 322 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

5.2 วิเคราะห์พฤติกรรมของการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

5.3 การบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่ง และระดับการศึกษา

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อทักษะการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้าน ที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปล ผล	อันดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง	4.32	0.28	มาก	3
2	ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ	4.28	0.28	มาก	5
3	ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม	4.31	0.26	มาก	4
4	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.37	0.20	มาก	2
5	ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน	4.42	0.19	มาก	1
ภาพรวม		4.33	0.13	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ทักษะการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.= 0.26) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ($\bar{X}= 4.42$, S.D.= 0.19) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X}= 4.37$, S.D.= 0.19) ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ($\bar{X}= 4.32$, S.D.= 0.28) ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ($\bar{X}= 4.31$, S.D.= 0.28) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ ($\bar{X}= 4.28$, S.D.= 0.26) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อ ทักษะการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม ตำแหน่ง และระดับการศึกษา ปรากฏดังตาราง

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อ ทักษะการบริหารงานนิเทศภายในของ
ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง

ด้าน ที่	รายการ	ผู้บริหาร		ข้าราชการครู		t	p- valu e
		สถานศึกษา					
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครู โดยตรง	4.32	0.30	4.33	0.24	.215	.415
2	ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ	4.32	0.30	4.23	0.25	2.938*	.002
3	ด้านการพัฒนาทักษะการทำงาน กลุ่ม	4.40	0.20	4.21	0.27	7.543*	.001
4	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.42	0.17	4.31	0.22	5.040*	.001
5	ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้น เรียน	4.44	0.19	4.41	0.20	1.633	.052
ภาพรวม		4.38	0.13	4.30	0.12	6.177*	.001

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้าน การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อ ทักษะการบริหารงานนิเทศภายในของ
ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้าน ที่	รายการ	ระดับปริญญาตรี		สูงกว่าระดับปริญญาตรี		t	p-value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง	4.30	0.32	4.34	0.24	1.123	.131
2	ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ	4.33	0.30	4.24	0.26	2.890*	.004
3	ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม	4.42	0.19	4.22	0.27	7.74*	.001
4	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.41	0.17	4.32	0.22	4.250*	.001
5	ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน	4.44	0.19	4.41	0.19	1.578	.058
ภาพรวม		4.38	0.13	4.31	0.12	5.532*	.001

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา ภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. การบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้าน

การพัฒนาทางวิชาชีพ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก อาจสะท้อนถึงความตระหนักและความพยายามของผู้บริหารในการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ทันทีในบริบทของแต่ละห้องเรียน มีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อนมากนัก อีกทั้งยังตอบโจทย์การแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน ด้านการพัฒนาหลักสูตรที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาอาจสะท้อนถึงความสำคัญของการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้บริหารมักให้ความสำคัญ ส่วนด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรงซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงเช่นกัน อาจเป็นเพราะการให้คำปรึกษาและสนับสนุนครูเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการสอนโดยตรง และผู้บริหารมักมีบทบาทสำคัญในกระบวนการนี้ ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อย อาจเป็นเพราะการทำงานเป็นทีมต้องอาศัยการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของครูทุกคน ซึ่งอาจเป็นความท้าทายในบางสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ อาจสะท้อนถึงความท้าทายในการพัฒนาครูในเชิงลึก เช่น การจัดอบรม การส่งเสริมการศึกษาต่อ หรือการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน ซึ่งต้องอาศัยทรัพยากร งบประมาณ และเวลาในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยรวมแล้ว ผลลัพธ์นี้สะท้อนว่าผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 มีการบริหารงานนิเทศที่เข้มแข็งและครอบคลุมในหลายด้าน แต่การพัฒนาวิชาชีพของครูยังคงเป็นจุดที่ควรได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติม เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งระบบให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รวิสร่า แป้งคุณญาติ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง ภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ลักษณะของทั้งสองด้านนี้ที่เน้นการปฏิบัติในสถานการณ์จริงและเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยตรง ด้านการให้ความ

ช่วยเหลือแก่ครูโดยตรงเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การให้คำแนะนำ และการสนับสนุนเชิงปฏิบัติ ซึ่งทั้งผู้บริหารและครูมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ภายในโรงเรียน ส่วนด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่ครูมีบทบาทหลักในการทดลองและปรับปรุงการสอน ขณะที่ผู้บริหารมีบทบาทสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูนำการวิจัยมาใช้ ดังนั้น ทั้งสองกลุ่มจึงมีบทบาทเชื่อมโยงกันโดยไม่มี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในสองด้านนี้ เมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ที่อาจต้องอาศัยทักษะด้านการบริหาร การวางแผน และการกำหนดนโยบายที่เป็นบทบาทเฉพาะของผู้บริหารมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รวิสร่า แป้งคุณญาติ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ของผู้ตอบแบบสอบถามตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานและประสบการณ์ทำงานต่างกันพบว่า โดยภาพรวมบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2.2 จำแนกตามระดับการศึกษา ภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก ลักษณะของทั้งสองด้านนี้ที่เน้นการปฏิบัติจริงในสถานการณ์การสอนมากกว่าการพัฒนาตามวุฒิการศึกษา โดยการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรงมุ่งเน้นการสนับสนุน การให้คำปรึกษา และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่สามารถดำเนินการได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้เชิงทฤษฎีขั้นสูง ส่วนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาในบริบทของแต่ละห้องเรียน ซึ่งอาศัยประสบการณ์การสอนและการสังเกตอย่างใกล้ชิดมากกว่าการวิเคราะห์เชิงทฤษฎี ทำให้ครูที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีสามารถดำเนินการในสองด้านนี้ได้ในระดับที่ใกล้เคียงกัน ขณะที่ด้านอื่นๆ อาจมีความซับซ้อนที่ต้องใช้ความรู้และทักษะเฉพาะที่แตกต่างกันตามระดับการศึกษา ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย รัตนศรี (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ผลการ

เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการการบริหารการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงสรุปได้ว่า แนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา มุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรงผ่านการให้คำปรึกษาและการนิเทศแบบมีส่วนร่วม ควบคู่ไปกับการพัฒนาวิชาชีพโดยการส่งเสริมการเรียนรู้และการอบรมอย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 ผู้บริหารควรได้รับการพัฒนาในด้านทักษะการนิเทศที่ทันสมัย โดยส่งเสริมการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการนิเทศที่เน้นการมีส่วนร่วม เช่น การนิเทศแบบโค้ช (Coaching) และการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Coaching) เพื่อให้สามารถให้คำแนะนำแก่ครูอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้บริหารนำเทคโนโลยี เช่น แพลตฟอร์มการนิเทศออนไลน์ มาใช้เพื่อติดตามและสนับสนุนการสอนของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 1.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน นอกจากนี้ ควรสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการระหว่างโรงเรียน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และนวัตกรรมการสอนอย่างต่อเนื่อง 1.3 ผู้บริหารควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาการสอน นอกจากนี้ ควรสร้างเวทีนำเสนอผลงานวิจัยในระดับสถานศึกษาและเขตพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้ครูเกิดแรงจูงใจในการพัฒนางานวิจัยที่มีคุณภาพ 1.4 ผู้บริหารควรเข้ารับการพัฒนากิจกรรมวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อการบริหารงานนิเทศภายในอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสม พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา 2.2. ควรศึกษารูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา 2.3 ควรศึกษาการพัฒนาทักษะการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา 2.4 ควรศึกษาการพัฒนาระบบสนับสนุนการพัฒนาทางวิชาชีพของครูใน สถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ชล ไชยเทพ. (2566). ทักษะการนิเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปจรรย์ หงษ์แก้ว. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พรชัย รัตนศรี และทวีศักดิ์ แก้วอาษา. (2567). การบริหารการดำเนินงานนิเทศภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนอำเภอลำสนธิ จังหวัด ลพบุรี. วารสารเสียงธรรมจากมหายาน, 10(2), 1-10.
- รวิสร่า แป้งคุณญาติ และสมกุล ถาวรกิจ. (2563). บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหาร สถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1. วารสารสังคมศึกษา มจร, 1(1), 26-27.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). คู่มือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วย เทคโนโลยี การศึกษาทางไกล. เข้าถึงเมื่อ 6 สิงหาคม 2561 จาก <http://www.dlthiland.com/>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). รายงานประจำปี เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2564.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579.

กรุงเทพมหานคร: พรินทวาทกราฟฟิค.

อัญญา นิเมะ. (2567). การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้
จังหวัดนราธิวาส. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

Madison, L. A. (2002). The effect of supervisor level of authority and leadership style on elementary school climate and teacher job satisfaction (Doctoral dissertation). Dissertation Abstracts International, 63(3), 832.

Rizzo, J. F. (2013). Teachers' and supervisors' perceptions of current and ideal supervision and evaluation practices. Retrieved June 15, 2020, from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/3110901>

สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางพัฒนาการบริหารงาน
บุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครราชสีมา เขต 1*

PROBLEMS, NEEDS, AND PROPOSED SOLUTIONS FOR IMPROVING
THE PERSONNEL ADMINISTRATION USING DIGITAL TECHNOLOGY
AMONG SMALL SCHOOLS IN NAKHONRATCHASIMA PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สุวิจักขณ์ มั่นสารนียธรรม

Suvijuk Monsaraneeyatham

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

Department of Education Administration, Faculty of Education, Nakhonratchasima College

Corresponding Author's Email: suvijuk2564@gmail.com

วันที่รับบทความ : 23 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 29 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 30 เมษายน 2568

Received 23 April 2025; Revised 29 April 2025; Accepted 30 April 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบ

Citation:

* สุวิจักขณ์ มั่นสารนียธรรม. (2568). สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 1077-1091.

Suvijuk Monsaraneeyatham. (2025). Problems, Needs, And Proposed Solutions For Improving The Personnel Administration Using Digital Technology Among Small Schools In Nakhonratchasima Primary Educational Service Area Office 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 1077-1091.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

พรรณนา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ทำการบันทึกเสียงและบันทึกภาคสนาม ผู้ให้ข้อมูลมาจากการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนดและสมัครใจเข้าร่วมงานวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาตามวิธีการของเฮนและเซนอน

ผลการศึกษา พบว่า

1) สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 มี 4 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาและความต้องการจำเป็นด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการ

2) แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 มี 4 ประเด็น ได้แก่ แนวทางในการพัฒนาด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการ

การศึกษาในครั้งนี้ช่วยให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของโรงเรียนขนาดเล็กในดำเนินงานการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาอื่น ๆ สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

คำสำคัญ : ปัญหาและความต้องการ, แนวทางการพัฒนา, การบริหารงานบุคคล, เทคโนโลยีดิจิทัล, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this research were 1) to understand problems and needs in personnel administration using digital technology among small schools in Nakhonratchasima Primary Educational Service Area Office 1, and 2) to understand the proposed solutions for improving the personnel administration using digital technology among small schools in Nakhonratchasima Primary Educational Service Area Office 1. This study was qualitative descriptive research. Data were collected via in-depth interviews using semi-structured

interview form, audio records, and field notes. Purposeful sampling was used to select participants who met the study criteria. The informants consisted of 20 small school directors in Nakhonratchasima Primary Educational Service Area Office 1 in the academic year 2024. The researcher analyzed data following Heish and Shannon's approach.

The findings are as follows:

1) The problems and needs in personnel administration using digital technology among small schools in Nakhonratchasima Primary Educational Service Area Office 1 consisted of 4 areas, including problems and needs on Man, Money, Material, and Management.

2) The proposed solutions for improving personnel administration using digital technology among small schools in Nakhonratchasima Primary Educational Service Area Office 1 consisted of 4 areas, including proposed solutions on Man, Money, Material, and Management.

This study provides insight into problems, needs, and proposed solutions for improving the personnel administration using digital technology among small schools. Other organizations and educational institutions can use the findings as information for making plans to enhance more effective personal administration.

Keywords : problems and needs, proposed solutions, personnel administration, digital technology, small schools

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมาก ถูกนำมาใช้ทั้งในภาครัฐและเอกชน เพื่ออำนวยความสะดวกในการสื่อสาร เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน รัฐบาลไทยซึ่งให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในหน่วยงานภาครัฐ ได้กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 258 ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศ โดยนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและ

การจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560 : 78) จากความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล และคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้มีการประชุมเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2561 พิจารณาและมีมติเห็นชอบทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ ตามที่สำนักงาน ก.พ. และสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) ได้เสนอ เพื่อนำไปใช้เป็นกรอบในการเตรียมความพร้อมและเพิ่มพูนศักยภาพข้าราชการและบุคลากรภาครัฐในการปฏิบัติงานตามบทบาทและพฤติกรรมที่คาดหวังในการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล และสามารถปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีเพื่อการไปสู่ดิจิทัลไทยแลนด์ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2562 : ก) และกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย เพื่อสนองนโยบายตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 – 2570 ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลและพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการ ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ โดยกำหนดไว้ในแผนปฏิรูปราชการ ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566 – 2570 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565 : 83)

สภาพการบริหารงานในโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาด้านงบประมาณมีไม่เพียงพอสำหรับการจัดการศึกษา ขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยี ครูไม่ครบชั้น ครูรับภาระงานที่หนักกว่าครูทั่วไปเพราะต้องสอนหลายชั้นและต้องช่วยผู้บริหารจัดทำงานเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งดูแลช่วยเหลือนักเรียน (กัญญา เอี่ยมพญา และคณะ, 2565 : 317) ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็กต้องรับภาระงานบริหารโรงเรียนท่ามกลางความขาดแคลน ประกอบกับต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินงานโดยเฉพาะการบริหารงานบุคคลในซึ่งเป็นงานสำคัญงานหนึ่ง เนื่องจากบุคลากรเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนหน่วยงานให้บรรลุตามเป้าหมาย การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางพัฒนาการดำเนินการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประกอบการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ กรอบแนวคิดทรัพยากรการบริหาร หรือ ปัจจัยพื้นฐานของการบริหาร 4 ประการ (4M) ได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และ การจัดการ (Management) (Drucker, 1973 : 3-4) และกรอบแนวคิดการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา 20 ด้าน(กระทรวงศึกษาธิการ, 2556 : 74-75)

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ชัยชนะ ราชไชย และคณะ (2564 : 206) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ทรัพยากรที่มีความจำเป็นสำหรับการบริหาร ได้แก่ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และทรัพยากรบุคคล กัญญา เอี่ยมพญา และคณะ (2565 : 315) ได้ศึกษาสภาพปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า มีปัญหาด้านงบประมาณมีไม่เพียงพอ ครูไม่ครบชั้น ขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยี ชุมชนมีความยากจน ผู้บริหารสถานศึกษารับภาระงานบริหารโรงเรียนท่ามกลางความขาดแคลน

สิริพร มิ่งวงศ์ธรรม และคณะ (2566 : 133) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับ 1) นโยบายด้านเทคโนโลยี เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนและนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติงาน 2) โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ควรกำหนดโครงสร้างในแผนผังการบริหารของโรงเรียน ผู้รับผิดชอบ ภาระงาน และงบประมาณที่ชัดเจน 3) ความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยี

ผู้บริหารต้องมีการพัฒนาความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ และ 4) สมรรถนะด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารต้องมีสมรรถนะในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงาน

ยุพาวิ สาริโส และคณะ (2567 : 149) ได้ศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียน พบว่า โรงเรียนควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ สื่อสาร จัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล วางแผนระดมทรัพยากรและการลงทุน ครูทำผลงานโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการในการจัดเก็บข้อมูล และนำผลงานที่เป็นนวัตกรรม นำไปให้ความรู้และเผยแพร่สู่ชุมชน

สรุป งานวิจัย ทั้ง 4 ฉบับ เน้นศึกษา สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียน และปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี ในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา (Qualitative Descriptive Research)

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposful sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด ดังนี้ (1) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2567 (2) มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา (ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา) รวมอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป และ (3) สนใจเข้าร่วมงานวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 - 25 คน โดยขึ้นอยู่กับความอึดตัวของข้อมูล (Hennink and Kaiser, 2022) ทั้งนี้ในการศึกษานี้พบว่าข้อมูลถึงจุดอิ่มตัวที่จำนวนผู้ให้ข้อมูล ทั้งหมด 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมในด้านเนื้อหาที่ทำการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีประสบการณ์ทำวิจัยเชิงคุณภาพในระหว่างศึกษาระดับปริญญาเอกและได้เข้ารับฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการวิจัยเชิงคุณภาพหลังสำเร็จการศึกษาเพื่อทบทวนและเพิ่มพูนความรู้

เครื่องมือที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง เครื่องบันทึกเสียง และแบบบันทึกภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากโครงร่างวิจัยผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยนครราชสีมาให้สามารถเก็บข้อมูลวิจัยได้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์และชี้แจงงานวิจัย และดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ที่มีความสัมพันธ์ตามเกณฑ์และสมัครใจเข้าร่วมงานวิจัย โดยทำการสัมภาษณ์รายบุคคลแบบเผชิญหน้า ระหว่างการสัมภาษณ์มีการบันทึกเสียง และจดบันทึกภาคสนาม ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ประมาณ 60 - 90 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล หลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยถอดบทสัมภาษณ์แบบคำต่อคำจากเสียงบันทึก และวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีของ Hsieh และ Shannon (2005 : 1281 -83) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบกำหนดทิศทางล่วงหน้า (Directed Content Analysis) เป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบหรือขยายองค์ความรู้จากกรอบแนวคิดหรือทฤษฎีที่มีอยู่ โดยมีขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดหมวดหมู่ของรหัสเบื้องต้น (initial codes) โดยใช้กรอบแนวคิด/ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัย 2) วิเคราะห์บทสัมภาษณ์โดยใช้รหัสเบื้องต้น และในกรณีที่มีข้อความที่ไม่สอดคล้องกับรหัสเบื้องต้นที่มีอยู่ จะกำหนดรหัสขึ้นใหม่ที่สะท้อนข้อความนั้น

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพื่อให้ผลการศึกษาเชิงคุณภาพในครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือ (trustworthiness) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแนวคิดของ Lincon และ Guba (1985) ใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ความน่าเชื่อถือ (credibility) ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดย นำข้อสรุปผลการวิเคราะห์ให้ผู้ให้ข้อมูลได้ตรวจสอบ (member checking) 2) ความสามารถในการพึ่งพา (dependability) ผู้วิจัยใช้การวิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง เพื่อได้ผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์เชิงลึกในประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา และกำหนดขนาดของกลุ่มเป้าหมายตามความอิ่มตัวของข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอและครอบคลุม 3) ความสามารถในการยืนยัน (confirmatory) ผู้วิจัยนำข้อมูลจากทั้งบทสัมภาษณ์ที่ถอดมาจากเสียงบันทึกแบบคำต่อคำและจากบันทึกภาคสนาม มาวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบกำหนดทิศทางล่วงหน้า โดยการกำหนดหมวดหมู่ของรหัสเบื้องต้น อ่านบทสัมภาษณ์อย่างละเอียดและให้รหัสเบื้องต้น และกำหนดรหัสใหม่ที่เหมาะสมหารหัสเบื้องต้นที่ไม่สะท้อนข้อมูล และ 4) ความสามารถในการถ่ายโอน (transfeability) ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูล

อย่างละเอียด และมีความเป็นนามธรรมในระดับที่เหมาะสม เพื่อให้บุคคลอื่นสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ ได้

ผลการวิจัย

การศึกษาค้างนี้ ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน โดยมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา น้อยที่สุด คือ 4 ปี และมากที่สุด คือ 10 ปี เป็นผู้บริหารในสถานศึกษาที่มีจำนวนครูน้อยที่สุด คือ 7 คน และมากที่สุด คือ 14 คน มีนักเรียน น้อยที่สุด คือ 67 คน และมากที่สุด 113 คน

ผลการวิจัย พบดังนี้

1. สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานการบริหารงานบุคคล โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

1.1 ปัญหาและความต้องการด้านบุคลากร ผู้ให้ข้อมูลได้อธิบายถึงปัญหาด้านบุคลากรที่ทำให้ไม่สามารถใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนมีปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร ทำให้ไม่สามารถจัดสรรให้มีผู้ทำหน้าที่ดูแลหรือใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยเฉพาะ และการทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยี เช่น การใช้เทคโนโลยีทำให้เกิดความยุ่งยากเพิ่มขึ้น ไม่ปลอดภัยในการเก็บรักษาข้อมูลความลับ ข้อมูลสูญหายหรือดึงมาใช้ไม่ได้เลยหากระบบมีปัญหา เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนถึงความต้องการบุคลากรที่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการจัดสรรอัตราค่าจ้างที่เพียงพอให้แก่โรงเรียน

ตัวอย่าง “จริง ๆ เทคโนโลยีมันช่วยในการทำงานได้เยอะ ทำให้ข้อมูลเป็นระบบและต่อเนื่อง แต่ครูที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีนี้แหละที่เราขาด ในโรงเรียนมีครูรุ่นใหม่ที่คล่องเรื่องเทคโนโลยีเพียงคนเดียว ที่ช่วยจัดเก็บข้อมูลของงานบุคคลให้อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์ แต่ก็ค่อนข้างหนักเพราะครูคนอื่นจะส่งข้อมูลแบบกระดาษ ไม่คล่องในการช่วยกรอกข้อมูลตนเองในระบบ” (ผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 10)

1.2 ปัญหาและความต้องการด้านงบประมาณ ผู้ให้ข้อมูลอธิบายถึงความจำกัดของงบประมาณที่ได้รับ ไม่เพียงพอที่จะจัดสรรสำหรับพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียน เช่น

สร้างและดูแลเว็บไซต์โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จัดอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับบุคลากร ซึ่งส่งผลให้การบริหารงานบุคคลบางด้านมีประสิทธิภาพไม่ดีเท่าที่ควร

ตัวอย่าง “งบทที่โรงเรียนได้รับค่อนข้างจำกัด จึงเน้นใช้กับสิ่งที่สำคัญก่อน การทำเว็บไซต์ของโรงเรียนจึงเป็นเรื่องท้าย ๆ ที่ทำอยู่เราใช้เฟสบุ๊กซึ่งฟรีในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของโรงเรียน ประกาศชื่นชมครูที่มีผลงานดี ประพฤติดี แต่ก็มีข้อจำกัด เพราะไม่มีการจัดหมวดหมู่เหมือนเว็บไซต์ ทุกสิ่งที่เราโพสต์อยู่รวมกันหมด งานบุคคลที่เป็นการยกย่องเชิดชูบุคลากรจึงไม่โดดเด่น และไม่เป็นส่วน และถูกให้ความสำคัญน้อยลง เมื่อเราโพสต์ข้อมูลใหม่ ๆ มากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 7)

1.3 ปัญหาและความต้องการด้านวัสดุอุปกรณ์ ผู้ให้ข้อมูลอธิบายถึงข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ เช่น มีจำนวนคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และอุปกรณ์เสริมอื่น ๆ ไม่เพียงพอ อุปกรณ์ที่มีขาดความทันสมัย ซอฟต์แวร์ล้าสมัย หรือลิขสิทธิ์การใช้งานซอฟต์แวร์ไม่ต่อเนื่อง เป็นต้น ส่งผลให้การบริหารงานบุคคลมีประสิทธิภาพลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ การพัฒนาศักยภาพครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในทำการเรียนการสอน

ตัวอย่าง “อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีค่อนข้างล้าหลังแล้ว เช่น คอมพิวเตอร์ที่ไม่มีกล้อง เชื่อม WIFI ไม่ได้ ทำให้ไม่สะดวกในการใช้งาน ไม่เอื้อให้ครูสามารถใช้อุปกรณ์เหล่านี้ในการพัฒนาตนเอง เช่น อบรมออนไลน์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (ผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 17)

“เมื่ออุปกรณ์ไม่มี หรือมีแต่อยู่ในสภาพที่ใช้งานไม่ได้มันก็ลดโอกาสที่ครูจะเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้ขาดโอกาสที่จะได้สัมผัสหรือฝึกใช้งานมันจริง ๆ” (ผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 14)

1.4 ปัญหาและความต้องการด้านการจัดการ ผู้ให้ข้อมูลอธิบายปัจจัยเกี่ยวกับการวางแผน การจัดระบบการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล เช่น การวางแผนผู้รับผิดชอบงานที่มีความเหมาะสมด้านความรู้ความสามารถ การมีระบบเรียนรู้ร่วมกัน และการถ่ายทอดความรู้ทั้งการบริหารงานบุคคลและการใช้เทคโนโลยีใน เป็นต้น

ตัวอย่าง “การบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยี ต้องมีการวางแผนระยะยาวด้วย ไม่ควรมีเพียงธุรการหรือครูคนเดียวที่รับผิดชอบงานนี้ เนื่องจากหากคนนั้นไม่สามารถทำงานได้ด้วยเหตุใดก็แล้วแล้ว จะได้ไม่มีปัญหา ไม่ต้องเริ่มทำใหม่”

2. แนวทางพัฒนาการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

2.1 แนวทางการพัฒนาด้านบุคคล ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทางการพัฒนาด้านบุคลากร เช่น ควรมีการจัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับโรงเรียนเพื่อมาทำหน้าที่ด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะ มีการสร้างความเข้าใจในความจำเป็นและประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยี และจัดอบรมพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับบุคลากร ให้สามารถใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นในการบริหารงานบุคคลกร เช่น บันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองที่งานบุคคลต้องจัดเก็บ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการบริหารงานบุคคลขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ

ตัวอย่าง “ควรมีการจัดสรรครูธุรการที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี ให้โรงเรียนอย่างเพียงพอ” (ผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2)

“ควรทำให้ครูได้เข้าใจและเห็นประโยชน์ก่อนโดยเฉพาะประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตัวครูเอง ...ผมจะอธิบายให้ครูเข้าใจก่อนว่าประโยชน์คืออะไร เช่น ระยะเวลาเราจะใช้เวลากับงานเอกสารลดลง เพราะเราเก็บข้อมูลไว้ในรูปดิจิทัลเป็นระยะ ประมวลผลข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่าย” (ผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 15)

2.2 แนวทางการพัฒนาด้านงบประมาณ ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทาง เช่น การเพิ่มงบประมาณให้โรงเรียนอย่างเพียงพอเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลให้ทันสมัย จัดทำเว็บไซต์หรือดูแลรักษาเว็บไซต์ต่อเนื่อง หรือทำโปรแกรมจัดเก็บข้อมูลงานบุคคลของโรงเรียนที่ใช้งานสะดวกและคุ้มค่า

ตัวอย่าง “ถ้ามีงบประมาณเพิ่มขึ้น จะสามารถพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนให้ทันสมัยขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 7)

2.3 แนวทางการพัฒนาด้านวัสดุอุปกรณ์ ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทาง เช่น การสำรวจและจัดสรรอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้มีจำนวนเพียงพอ มีทันสมัย และใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเสถียรภาพ และมีความปลอดภัยในการจัดเก็บข้อมูล

ตัวอย่าง “ควรมีการจัดสรรอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลให้เพียงพอต่อความต้องการ มีความทันสมัย ใช้งานได้ดี” (ผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 13)

“อินเทอร์เน็ตหรือระบบเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ควรมีเสถียรภาพ ข้อมูลไม่สูญหาย ปลอดภัยจากระบบล่มหรือโดนแฮ็ก” (ผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 11)

2.4 แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการ ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทาง ได้แก่ การคัดเลือกบุคลากรที่ถนัดด้านเทคโนโลยีมาช่วยดูแลระบบการบริหารงานบุคคล มีการวางแผนเพื่อให้มีการทำงานเป็นทีมเพื่อเรียนรู้ร่วมกันหรือถ่ายทอดความรู้ เพื่อไม่ให้กระทบต่อกลไกการทำงาน

ของสถานศึกษาหากมีคนใดคนหนึ่งที่ไม่สามารถทำงานได้ ควรมีแผนการอบรมเชิงปฏิบัติการให้บุคลากรสามารถใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลพื้นฐานที่จำเป็นได้ และควรมีการจัดการอย่างเป็นระบบไม่ให้งานช้าซ้อนเช่นทำผ่านอิเล็กทรอนิกส์ หรือช่องทางดั้งเดิมอันใดอันหนึ่ง ควรมีระบบสำรองข้อมูล กรณีระบบหลักที่มีปัญหา

ตัวอย่าง “ควรจัดให้มีทีมในการทำงาน หรือมีคนทำงานในด้านงานบุคคลมากกว่า 1 คน เพื่อให้เรียนรู้ร่วมกัน เพื่อในระยะยาวจะไม่กระทบต่อหน่วยงาน หรือมีการหยุดชะงัก หากมีคนใดคนหนึ่งป่วยหรือลา” (ผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 20)

อภิปรายผล

1. การศึกษานี้ช่วยให้เกิดความเข้าใจในเชิงลึกถึงสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ซึ่งพบว่า มีสภาพปัญหา ได้แก่ บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการบริหาร มีวัสดุอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลไม่เพียงพอและขาดความทันสมัย และปัญหาด้านการจัดการขาดบุคลากรที่รับผิดชอบงานที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล จะเห็นได้ว่า จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาแล้วสอดคล้องกับแนวคิดทรัพยากรการบริหาร หรือ ปัจจัยพื้นฐานของการบริหาร 4 ประการ (4M) ได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และ การจัดการ (Management) (Drucker, 1973 : 3-4) ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการบริหาร หากขาดปัจจัยเหล่านี้จะทำให้เกิดปัญหาทางด้านการบริหาร ไม่สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมลภา ปิ่นทอง (2566 : 309) ที่ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีสภาพปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ และขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ทั้งฮาร์ดแวร์ เช่น คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อพ่วง และซอฟต์แวร์หรือโปรแกรมที่ถูกลิขสิทธิ์ มีความจำกัดในเรื่องเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่วนความต้องการจำเป็นนั้น โรงเรียนมีความต้องการทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ ต้องการบุคลากรให้เพียงพอและบุคลากรที่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล งบประมาณให้เพียงพอสำหรับการบริหาร วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ทันสมัย และต้องการบุคลากรที่รับผิดชอบงานที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อ

นำไปใช้ในการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแนวคิดนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ได้กำหนดเป้าหมายให้สถานศึกษาให้เป็นองค์กรด้านการศึกษาที่ใช้ดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพ และพัฒนาคนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่อย่างทั่วถึง เท่าเทียม พร้อมเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566 : 1)

2. แนวทางการพัฒนา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนวทางพัฒนาไว้หลายประการ ได้แก่ ควรมีการจัดสรรบุคลากรให้เพียงพอและมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพิ่มงบประมาณให้โรงเรียนอย่างเพียงพอ สำรวจและจัดสรรอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้มีจำนวนเพียงพอ คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยดูแลระบบการบริหารงานบุคคล ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สิริพร มิ่งวงศ์ธรรม และคณะ (2566 : 133) ที่ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบว่า ปัจจัยนโยบายด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญของนโยบาย เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางนโยบายและนำนโยบายสู่การปฏิบัติงาน ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการกำหนดโครงสร้างในแผนผังการทำงานการบริหารของโรงเรียน กำหนดคนที่รับผิดชอบหรือผู้เกี่ยวข้อง ภาระงานและงบประมาณที่ชัดเจน ปัจจัยความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีของบุคลากร ผู้บริหารต้องมีการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ ปัจจัยสมรรถนะของผู้บริหารและครูในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการในการปฏิบัติงานซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ (2564 : 1) โดยกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนกร 4.0 ด้วยนวัตกรรม และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นกลไกหลัก ในการดำเนินงาน การเชื่อมโยงและแบ่งปันข้อมูล การส่งเสริมความร่วมมือ บูรณาการกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ปรับปรุงประสิทธิภาพของเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศให้สามารถใช้งานเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับระบบราชการ 4.0 สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ในทุกเวลา ทุกสถานที่ ทุกอุปกรณ์และทุกช่องทาง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางการพัฒนา ภายใต้กรอบแนวคิดทรัพยากรการบริหาร หรือปัจจัยพื้นฐานของการบริหาร 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญหาและความต้องการด้านบุคลากร บุคลากรมีไม่เพียงพอและขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ต้องการบุคลากรให้เพียงพอและบุคลากรที่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แนวทางการพัฒนา เช่น ควรมีการจัดสรรบุคลากรให้เพียงพอและมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) ปัญหาและความต้องการด้านงบประมาณ งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ ต้องการงบประมาณให้เพียงพอสำหรับการบริหาร แนวทางการพัฒนา การเพิ่มงบประมาณให้โรงเรียนอย่างเพียงพอ 3) ปัญหาและความต้องการด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลไม่เพียงพอสำหรับการบริหารและอุปกรณ์ที่มีขาดความทันสมัย ต้องการวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ทันสมัย แนวทางการพัฒนา สำรวจและจัดสรรอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้มีจำนวนเพียงพอ 4) ปัญหาและความต้องการด้านการจัดการ ปัจจัยเกี่ยวกับการวางแผน การจัดระบบการทำงาน ต้องการบุคลากรที่รับผิดชอบงานที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล แนวทางการพัฒนา คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยดูแลระบบการบริหารงานบุคคล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ามีสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการ จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ผู้บริหารหน่วยงานและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นจำเป็นของบุคลากร เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นหน่วยงานดิจิทัลตามนโยบายของรัฐบาล

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้บริหารหน่วยงานและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ให้เป็นองค์กรด้าน

การศึกษาที่ใช้ดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพ และพัฒนาคนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่อย่างทั่วถึง เท่าเทียม พร้อมเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยในครั้งต่อไปเสนอแนะประเด็นที่น่าสนใจ เช่น ศึกษาภาวะผู้นำทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2564). นโยบายกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัญญกร เอี่ยมพญา และคณะ. (2565). โรงเรียนขนาดเล็ก : ปัญหาที่ต้องตัดสินใจ. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 23(1), 317.
- ชัยชนะ ราชไชย และ จิรวัดน์ วรณโรจน์. (2564). ความต้องการจำเป็นในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. สิกขวารสารศึกษาศาสตร์, 8(2), 206.
- พลัยวรรณ มาแป. (2560). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศในการจัดการศึกษาของครูในโรงเรียน อำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. ใน งานนิพนธ์ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุภาวี สาริโส คมสันท์ และ คณะ. (2567). สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 21(1), 154-155.

สิริพร มิ่งวงศ์ธรรม ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และเพลินพิศ ธรรมรัตน์ (2566). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาค ตะวัน ออกเฉียงเหนือ . วารสาร สังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(2), 142 – 143.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2562). ทักษะด้านดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล. นนทบุรี: โรงพิมพ์ สำนักงาน ก.พ. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). แผนปฏิบัติราชการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

Drucker, P. F. (1973). *Management: Tasks, Responsibilities, Practices*. New York: Harper & Row Publication.

Hennink, M., & Kaiser, B. N. (2022). Sample sizes for saturation in qualitative research: A systematic review of empirical tests. *Social Science & Medicine* (1982), 292, 114523. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114523>

Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis *Qualitative Health Research*, 15 (9), 1277 –1288 . <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำ
ภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิคโฟนิกส์สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาคอแลน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5*

DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT, ENGLISH READING AND
SPELLING SKILLS BY ORGANIZING LEARNING PHONICS TECHNIQUES
FOR GRADE 3 STUDENTS KHOR LAEN EDUCATIONAL NETWORK
UNDER THE UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 5

ศุภนิดา จารุแพทย์¹, สมร ทวีบุญ², ระพิน ชูชื่น³ และ วลีรัตน์ ฉิมน้อย⁴

Supanida Jarupat¹, Samon Thaweeboons², Rapin Chuchuen³ and Waleerat Chimnoi⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยราชธานี

¹⁻⁴Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: biwtyisupanida@gmail.com

วันที่รับบทความ : 25 เมษายน 2568; วันแก้ไขบทความ 29 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 30 เมษายน 2568

Received 25 April 2025; Revised 29 April 2025; Accepted 30 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เทคนิคโฟนิกส์
เรื่องการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มี

Citation:

* ศุภนิดา จารุแพทย์, สมร ทวีบุญ, ระพิน ชูชื่น และ วลีรัตน์ ฉิมน้อย. (2568). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะ
การอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิคโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่ม
เครือข่ายสถานศึกษาคอแลน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วารสารสหศาสตร์การ
พัฒนาสังคม, 3(2), 1092-1102.

Supanida Jarupat, Samon Thaweeboons, Rapin Chuchuen and Waleerat Chimnoi. (2025). Development of
Learning Achievement, English Reading and Spelling Skills by Organizing Learning Phonics Techniques for
Grade 3 Students Khor Laen Educational Network under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service
Area Office 5. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 1092-1102.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนด้วยการสอนแบบโฟนิกส์ และ 3) เปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนป่าแขมหนองเรือ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ 10 แผน แบบวัดผล การอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ (Checklists) และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 20 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่แบบกลุ่มเดียว (One Sample t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 84.85/83.50 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. นักเรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยเทคนิคโฟนิกส์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: แผนการจัดการเรียนรู้ การสอนแบบโฟนิกส์ การอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ

Abstract

This research aimed to 1) develop a phonics-based learning management plan on English word decoding for Grade 3 students with an efficiency of 80/80, 2) compare students' English learning achievement before and after using the phonics-based learning activities, and 3) compare students' English word decoding skills before and after the instruction. The sample consisted of 30 Grade 3 students from Pakhaem Nongruea School in the second semester of the 2024 academic year, selected by cluster random sampling. The research instruments were 1) 10 phonics-based lesson plans, 2) an English pronunciation checklist, and 3) a 20 -item multiple-choice English achievement test. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test dependent.

The results revealed that 1) the developed learning management plan achieved an efficiency of 84.85/83.50, exceeding the 80/80 criterion, and 2) students' post-test scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level. 3) The students demonstrated significantly higher English word decoding and pronunciation skills after receiving instruction through the phonics technique compared to before the instruction with statistics at .05.

Keywords: Learning Plan, Phonics Instruction, English Pronunciation

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ สามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งยังกำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในด้านการออกเสียง คือ “ผู้เรียนสามารถพูดได้ตอบด้วยคำสั้น ๆ ง่าย ๆ ในการสื่อสารระหว่างบุคคลตามแบบที่ฟังใช้คำสั่งและคำขอร้องง่าย ๆ บอกความต้องการง่าย ๆ ของตนเอง พูดขอและให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและเพื่อน บอกความรู้สึกของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ใกล้ตัวหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามแบบที่ฟัง พูดให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและเรื่องใกล้ตัว จัดหมวดหมู่คำตามประเภทของบุคคลสัตว์ และสิ่งของตามที่ฟังหรืออ่าน พูดและทำท่าประกอบ ตามมารยาทสังคม/วัฒนธรรมของเจ้าของภาษา บอกชื่อและคำศัพท์ง่าย ๆ เกี่ยวกับเทศกาล/วันสำคัญ/งานฉลอง และชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษาเข้าร่วมกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับประเทศไทย คนไทยยังเรียนภาษาอังกฤษด้วยวิธีการสอนอ่านแบบองค์รวม (Whole Language) ซึ่งเป็นการสอนอ่านเป็นคำ (Whole Word Method) และเป็นประโยชน์ที่เน้นการท่องจำคำศัพท์ ใช้วิธีให้เด็กดูตัวอักษรหรือดูรูปด้วยสายตา สอนให้ข้ามคำที่ไม่รู้จัก และให้หาคำอื่นมาแทน สอนให้รู้จักทำนาย

ความหมายของคำโดยดูจากบริบทของประโยค อีกทั้งเน้นการอ่านที่หลากหลาย แต่ไม่เน้นการอ่านออกเสียงดัง ๆ ผู้ที่เก่งภาษาอังกฤษในระบบนี้ เก่งเพราะความจำดี ทำให้คนไทยจำนวนมากที่เรียนภาษาอังกฤษมานานนับสิบปี ก็ยังไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ดี เพราะความสามารถในการได้ยินของคนไทยไม่ได้รับการฝึกด้วยเทคนิคพิเศษที่จะช่วยให้ได้ยินเสียงภาษาอังกฤษครบทุกหน่วยเสียงส่งผลให้คนไทยส่วนมากพูดภาษาอังกฤษไม่ชัด ฟังไม่รู้เรื่อง อ่านคำใหม่ไม่ออก เขียนไม่เป็นและลืมคำศัพท์ง่าย ๆ โดยเฉพาะ การสะกดคำและการอ่าน (พัชริน ป้องสนาม, 2561) สอดคล้องกับ (นันทน์ภัส ช่างเงิน, 2566) กล่าวว่าปัญหาที่พบในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษต่ำกว่าเป้าหมายการยกระดับการศึกษาที่ตั้งไว้ พบว่าปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษตกต่ำคือ ผู้เรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับดี แต่ไม่สามารถอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ จึงประสบปัญหาเมื่อต้องทำแบบทดสอบที่ต้องอาศัยการอ่านเป็นสำคัญ

จากการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนป่าแขมหนองเรือ ที่ผ่านมาพบว่า มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ย 28.98 ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ย 29.69 ปีการศึกษา 2566 มีคะแนนเฉลี่ย 31.25 จึงทำให้พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะในทักษะการอ่านของนักเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ร้อยละ 80 เนื่องจากนักเรียนยังขาดความรู้พื้นฐานในการอ่าน โดยเฉพาะทักษะในด้านการอ่านสะกดคำ เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ชอบอ่านหนังสือ ทำให้การอ่านสะกดคำได้ไม่ดีเท่าที่ควร คือนักเรียนบางคนอ่านได้แต่ไม่เข้าใจ เรื่องที่อ่านจึงทำให้จับใจความของเรื่องที่อ่านไม่ได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิคโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาคอแลน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เพื่อพัฒนาความสามารถในการออกเสียงคำศัพท์ได้อย่างถูกต้องชัดเจนและยังช่วยให้นักเรียนเข้าใจความหมายของคำที่นักเรียนออกเสียงนั้นตลอดจนจดจำได้อย่างรวดเร็วและมีความเชื่อมั่นว่าวิธีการสอนแบบโฟนิกส์จะสามารถพัฒนานักเรียนในด้านการออกเสียงและการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้อย่างแม่นยำ และสามารถใช้ภาษาเป็น

เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและแสวงหาความรู้นำไปสู่การเตรียมความพร้อมที่จะเรียนวิชาภาษาอังกฤษในระดับชั้นที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้เทคนิคโฟนิกส์ เรื่อง การอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิคโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดฝึกเสริมทักษะด้วยการสอนแบบโฟนิกส์ เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนด้วยเทคนิคโฟนิกส์

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิคโฟนิกส์ สูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีทักษะการอ่านออกเสียง เรื่อง การอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิคโฟนิกส์ มีทักษะการอ่านออกเสียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแผนการวิจัยขั้นพื้นฐาน (Pre-experimental Research) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนป่าแขมหนองเรือ จำนวน 6 ห้องเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนป่าแขมหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 30 คน

ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนป่าแขมหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยสุ่มเลือกห้องเรียนหนึ่ง จากชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อใช้เป็นกลุ่มทดลองในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดทำชุดฝึกเสริมทักษะด้วยการสอนแบบโฟนิกส์ โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ตอนที่ 1 สร้างชุดฝึกเสริมทักษะด้วยการสอนแบบโฟนิกส์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 7 ชุด

ตอนที่ 2 นำชุดฝึกเสริมทักษะที่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องของภาษา เนื้อหาของชุดกิจกรรมโดยประเมินผลตามวิธี ของลิเคิร์ต (Likert) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ผลการประเมินชุดฝึกเสริมทักษะของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านแล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ เพื่อหาระดับคุณภาพความเหมาะสม

ตอนที่ 4 นำชุดฝึกเสริมทักษะด้วยการสอนแบบโฟนิกส์ เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไปดำเนินการหาค่าประสิทธิภาพตามความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการและผลลัพธ์โดยพิจารณาคะแนนเฉลี่ย 80/80

2. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

ตอนที่ 1 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสม ของแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา

กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยประเมินผลตามวิธีของ Likert เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านแล้ว นำไปเทียบกับเกณฑ์ เพื่อหาระดับคุณภาพความเหมาะสม

3. แบบวัดผลการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

ตอนที่ 1 สร้างแบบวัดผลการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklists) จำนวน 20 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์ในการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ คือ อ่านออกเสียง ตัวอักษรและคำศัพท์ถูกต้องได้ 1 คะแนน และอ่านออกเสียงตัวอักษร และคำศัพท์ที่ไม่ถูกต้อง ได้ 0 คะแนน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยพิจารณาข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าเป็นข้อสอบที่มีความสอดคล้อง

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

ตอนที่ 1 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อ คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าเป็นข้อสอบที่มีความสอดคล้อง

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเป็น 3 ตอนหลัก ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลของการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบโพนิกส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้		
		$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ (E_1)	200	17.11	1.44	84.85
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	600	16.70	1.35	83.50

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบโพนิกส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

การทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	30	20	7.43	1.85		
หลังเรียน	30	20	17.16	1.88	15.62*	.00

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบโพนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

การทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	30	20	8.5	1.75		
หลังเรียน	30	20	17.2	1.6	16.45*	.00

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการสอนเทคนิคโพนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.85/83.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมทั้งในด้านเนื้อหา กิจกรรม และกระบวนการสอน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้ออกแบบแผนโดยวิเคราะห์จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 อย่างละเอียด เพื่อให้แน่ใจว่าสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน และตัวชี้วัดสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ อีกทั้งยังนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง ทำให้แผนมีความครบถ้วนและมีคุณภาพสอดคล้องกับแนวคิดของวัชรพล วิบูลยศรีน (2561) ที่กล่าวว่าแผนการจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนทางการสอนให้บรรลุเป้าหมาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาปินทร์ นิยมพันธ์ (2566) และอรปวีณ์ กุลพรเพ็ญ กับชนากานต์ แป้นรักษา (2566) ที่พบว่า

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคโฟนิกส์สามารถยกระดับประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างชัดเจน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าเทคนิคโฟนิกส์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความเข้าใจและความสามารถด้านภาษาอังกฤษของผู้เรียน ทั้งนี้เป็นเพราะลักษณะของการสอนแบบโฟนิกส์ที่เน้นการเรียนรู้แบบเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การเรียนรู้เสียงของพยัญชนะและสระ การผสมเสียง ไปจนถึงการออกเสียงคำอย่างถูกต้อง ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจลึกซึ้งและเกิดการจดจำได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Ehri (2005) และ Johnson, N. S. (2019) ที่ระบุว่าโฟนิกส์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถถอดรหัสเสียงและเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรกับเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Adams (1990) ที่แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโฟนิกส์สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในด้านภาษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า นักเรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงและการสะกดคำภาษาอังกฤษดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโฟนิกส์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโฟนิกส์ไม่เพียงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ยังช่วยส่งเสริมความสามารถเฉพาะด้านของภาษาโดยตรง ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ถูกแบ่งออกเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมผู้เรียน การสอนหลักการ การฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่ม และการทดสอบประเมินผล ทำให้นักเรียนได้ฝึกซ้ำและเรียนรู้อย่างเป็นระบบตามลำดับ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Ehri (2005) ที่เน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และแนวคิดของ National Reading Panel (2000) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกออกเสียงและสะกดคำในกระบวนการเรียนภาษาอังกฤษ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Johnson, N. S. (2019) ที่พบว่าการสอนแบบโฟนิกส์สามารถพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำของนักเรียนประถมศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคโฟนิกส์มีประสิทธิภาพเกินเกณฑ์ที่กำหนด และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จากผลการวิจัยดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเทคนิคโฟนิกส์ไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาและทำความเข้าใจขั้นตอนหลักการ วิธีการสอนเพื่อที่จะได้จัดกิจกรรมให้เป็นไปตามขั้นตอน

1.2 การนำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเทคนิคโฟนิกส์ไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาสาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้เข้าใจก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเทคนิคโฟนิกส์กับการสอนรูปแบบอื่น เช่น การสอนแบบปกติ สอนโดยใช้สื่อมัลติมีเดีย ฯลฯ

2.2 ควรศึกษาการทำวิจัย โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิคโฟนิก ร่วมกับวิธีอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายและมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรศึกษาวิจัยการอ่านในทุกระดับชั้นและต่อเนื่องเพราะจะเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ทางการอ่านของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ ไม่เลี้ยง. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีโฟนิกส์เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงและจำความหมายของคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารการวิจัยการศึกษา, 41(2), 230–245.

นันทนภัส ช่างเงิน. (2566). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วารสารวิจัยการศึกษา, 34(1), 112–127.

ปภาพินท์ นิยมพันธ์. (2566). ผลการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารการศึกษาประถมศึกษา, 45(3), 205–220.

- พัชริน ป้องสนาม. (2561). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วัชรพล วิบูลยศรีน. (2561). ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้. วารสารการศึกษาทั่วไป, 29(2), 45–58.
- วิฑาต์ อัล บัททาร์, ภูษิต บุญทองเถิง, & ทศนีย์ นาคุณทรง. (2566). การพัฒนาการเรียนรู้การอ่านออกเสียงและการสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีการสอนตามหลักการโฟนิกส์. วารสารการศึกษาพื้นฐาน, 52(1), 119–132.
- อรปวีณ์ กุลพรเพ็ญ & ชนากานต์ แป้นรักษา. (2566). การใช้โฟนิกส์สังเคราะห์เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเกตุพิชัยวิทยา จังหวัดสระบุรี. วารสารวิจัยการศึกษา, 34(2), 150–165.
- Adams, M. J. (1990). *Beginning to read: Thinking and learning about print*. MIT Press.
- Johnson, N. S. (2019). *Understanding the perspective of educators and administrators as it relates to the effectiveness of phonics and phonemic awareness reading instructions for elementary students* (Doctoral dissertation, University of Northern Colorado). ProQuest Dissertations Publishing.
- Ehri, L. C. (2005). *Learning to read words: Theory, findings, and issues*. *Scientific Studies of Reading*, 9(2), 167–188.
- National Reading Panel. (2000). *Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for reading instruction*. National Institute of Child Health and Human Development.

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนา
สมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย*

FACTOR AFFECTING LABOR GROWTH AND COMPETENCY
DEVELOPMENT IN THE THAI AUTOMOTIVE PARTS MANUFACTURING
INDUSTRY

รภัสศา รวงอ่อนนาม

Rapassa ROUNG-ONNAM

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Faculty of Business Administration, North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: Rapassa.ro@northbkk.ac.th

วันที่รับบทความ : 23 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 28 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 30 เมษายน 2568

Received 23 April 2025; Revised 28 April 2025; Accepted 30 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย 2. เพื่อพัฒนารูปแบบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากเจ้าของกิจการรวมทั้งระดับผู้จัดการฝ่ายต่างๆ ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 5 ราย และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย โดยมีจำนวนประชากร 100,000 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามเกณฑ์ของทาโร ยามาเน่ จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ 398 ราย โดยใช้วิธีสุ่มอย่าง

Citation:

* รภัสศา รวงอ่อนนาม. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 1103-1120.

Rapassa ROUNG-ONNAM. (2025). Factor Affecting Labor Growth And Competency Development In The Thai Automotive Parts Manufacturing Industry. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 1103-1120.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประเมิน และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ทั้ง 6 ปัจจัย ได้แก่ 1. ปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ 2. ปัจจัยความก้าวหน้าในงานอาชีพ 3. ปัจจัยการฝึกอบรมพนักงานในองค์กร 4. ปัจจัยการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน 5. ปัจจัยค่าจ้างต่อผลิตภาพแรงงาน และ 6. ปัจจัยการเติบโตของแรงงาน ส่วนใหญ่ส่งผลต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

2) ผลการพัฒนารูปแบบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย แบบจำลองสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 129.18, df = 109, P-Value = 0.07384, GFI = 1.962, AGFI = 0.971 และ RMSEA = 0.014 CFI = 0.984, RMR = 0.008 และ CN = 1126.017) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01

คำสำคัญ: ปัจจัย, การเติบโตของแรงงานในองค์กร, การพัฒนาสมรรถนะ, อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

Abstract

The purpose of this research article is to 1. Analyze the factors affecting the growth of labor in organizations and the development of competence in the Thai automotive parts manufacturing industry. 2. To develop a model of factors affecting the growth of labor in organizations and the development of competence in the Thai automotive parts manufacturing industry. This research is mixed-method research using qualitative data. The research instruments include semi-structured in-depth interviews with business owners and managers at various levels, 5 key informants, and quantitative data analysis. The population used in this research is Thai automotive parts manufacturing

industry employees with a population of 100,000. The sample size was determined according to Taro Yamane's criteria. The sample size in this research is 398 workers using simple random sampling. The research instruments include questionnaires, assessment forms, and ready-made programs. Data were analyzed using Structural Equation Model.

The research was as follows:

1) The results of the analysis of the factors affecting the growth of labor in organizations and the development of competence in the automotive parts manufacturing industry in Thailand, all 6 factors, namely 1. Human capital development factors 2. Career advancement factors 3. Employee training factors in organizations 4. Work motivation factors 5. Wage to labor productivity factors and 6. Labor growth factors mostly affect the growth of labor in organizations and the development of competence in the automotive parts manufacturing industry in Thailand.

2) The results of the presentation of the model of factors affecting the growth of labor in organizations and the development of competence in the Thai automotive parts manufacturing industry, the structural equation model was consistent with the empirical data (Chi-square = 129.18, df = 109, P-Value = 0.07384, GFI = 1.962, AGFI = 0.971 and RMSEA = 0.014 CFI = 0.984, RMR = 0.008 and CN = 1126.017) statistically significant at the .05 and .01 levels.

Keywords: Factor, Labor force growth in organizations, competency development, Thai automotive parts manufacturing industry

บทนำ

อุตสาหกรรมโลกยุคใหม่จากการปฏิวัติ ทำให้อุตสาหกรรมการผลิตในประเทศไทยต้องเร่งปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีที่เป็นอับริยะมากขึ้น อันนำไปสู่การบูรณาการปรับปรุงในภาคการผลิตสินค้าและบริการให้มีประสิทธิภาพการทำงาน สมดุลย์กับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนไป สำหรับองค์กรที่พร้อมกับการปรับตัวได้ดังนี้

โอกาสจะเติบโตไปข้างหน้าก็มีสูงตามไปด้วย นอกจากจะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรแล้ว ผู้บริหารองค์กรก็ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ให้เข้ากับอุตสาหกรรมยุคใหม่ตามไปด้วย เพราะระบบการทำงานที่ครอบคลุมอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการเข้ามาของระบบอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในภาคอุตสาหกรรม (industrial internet of things) มีการนำมาใช้เพื่อการทำงานเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเพิ่มเข้ามาของระบบไซเบอร์กายภาพ เช่น ระบบหุ่นยนต์อัตโนมัติ ระบบการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบของปัญญาประดิษฐ์ เป็นต้น (Salkin et al, 2018) และหลังจากนั้นรัฐบาลไทยได้มีนโยบายส่งเสริมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ให้มีการผลิตขึ้นภายในประเทศ เพื่อต้องการทดแทนการนำเข้าชิ้นส่วนยานยนต์เข้ามาจากต่างประเทศ จากแผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย (พ.ศ. 2555-2574) ทางรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมกับอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ เป็นอันดับต้นๆ ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จนประเทศไทยได้รับการยอมรับในด้านการผลิตยานยนต์จากบริษัทเจ้าของค่ายยานยนต์ทั้งในเอเชีย ยุโรป และอเมริกา โดยให้ประเทศไทยเป็นประเทศฐานการผลิตยานยนต์ที่มีคุณภาพ ผลิตจำหน่ายในประเทศและส่งขายต่างประเทศ จนปัจจุบันประเทศไทยกลายเป็นฐานการผลิตยานยนต์ที่สำคัญของภูมิภาคอาเซียนจนทำให้องค์กรธุรกิจภาคอุตสาหกรรมการผลิตทั่วโลกเริ่มปรับตัวเข้าสู่ยุคการผลิตแบบอัตโนมัติเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตของสหภาพยุโรปในปัจจุบันได้มีการทดลองค้นคว้าและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตสินค้าให้เป็นแบบอัตโนมัติอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้เกิดระบบอัตโนมัติที่ซับซ้อนเข้ามาทำงานแทนที่คนสำหรับการผลิตสินค้าขายในประเทศและส่งออกขายทั่วโลก (Qin et al, 2016) นอกจากเทคโนโลยีระบบอัตโนมัติจะเข้ามามีบทบาทในองค์กรภาคอุตสาหกรรมแล้ว องค์กรธุรกิจนั้นก็ยังต้องพึ่งพาการบริหารจัดการที่ทันสมัยที่ต้องใช้เทคนิคขั้นสูงอันตรงประสิทธิภาพอีกด้วย และระบบการบริหารจัดการที่เป็นที่นิยมนำมาใช้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว และให้การยอมรับกันมากที่สุด การพัฒนาทุนมนุษย์ ความก้าวหน้าในงานอาชีพ การฝึกอบรมพนักงานในองค์กร การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ค่าจ้างต่อผลิตภาพแรงงาน การเติบโตของแรงงาน ซึ่งทำให้เกิดการทำงานที่มีรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยเพื่อรักษาศักยภาพในการแข่งขันและสร้างจุดยืนในการผลิต ผู้ประกอบการในประเทศไทยจะต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองให้ก้าวทันกับเทคโนโลยี และความต้องการของผู้บริโภคในตลาดโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยการเพิ่มสมรรถนะทั้งแรงงานและเครื่องจักรในกระบวนการผลิต มุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าที่ผลิตในประเทศให้มากที่สุด (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2566)

จากข้อมูลและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย เพื่อต้องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการดำเนินงาน และการปรับตัวของนายจ้างเพื่อแก้ปัญหาแรงงานของสถานประกอบการในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย รวมทั้งผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะซึ่งผลจากการศึกษาจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม และการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี

ทำการศึกษาบริบท สภาพปัญหา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับปัจจัยเชิงยืนยันรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม

1. การปรับปรุงตามข้อเสนอแนะในการดำเนินการศึกษาวิจัย ในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และนำผลของการสัมภาษณ์มาสรุปเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนผลการวิเคราะห์ต่อไป

2. การประเมินและยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้อง ความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของข้อคำถามรายข้อกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เมื่อได้ผลการตรวจสอบรายข้อแล้วนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ โดยเกณฑ์การประเมิน IOC เป็นค่าตัวเลขมีค่าระหว่าง 0.5 – 1.00 แสดงว่า เป็นข้อคำถามที่ดี และผู้วิจัยนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ ส่วนค่า IOC น้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยต้องนำข้อคำถามนั้นไปปรับปรุงใหม่ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินค่า IOC จำนวน 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาของงานวิจัยนี้มีดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือเจ้าของกิจการรวมทั้งระดับผู้จัดการฝ่ายต่างๆ ในสถานประกอบการของกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย รวมจำนวน 5 ราย ในการบริหารจัดการองค์กรโดยรวมโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการในอุตสาหกรรมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยที่เลือกการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรในการบริหารจัดการองค์กร โดยเลือกกลุ่มผู้ประกอบการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในประเทศไทย ซึ่งมีแรงงานอยู่ในระบบจำนวน 100,000 ราย รวม 2,237 แห่ง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามเกณฑ์ของ แอร์รี และคนอื่น ๆ จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ 398 รายที่มาจากพนักงานที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) โดยใช้วิธีสุ่มแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประเมิน และใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เจ้าของกิจการ และผู้จัดการ เป็นผู้มีความรู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure

Questionnaires) และนำส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และต่อจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการเข้าไปสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ในกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยและทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) และมีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) โดยมีใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง (data triangulation) และการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบ่งเป็น 2 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 คือการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ หลังจาก que ผู้วิจัยทำการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้ว ผู้วิจัยนำแบบ (Pattern) ขององค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะไปเปรียบเทียบกับวรรณกรรม งานวิจัย ที่ได้ศึกษามา เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะต่อมา ผู้วิจัยออกแบบเครื่องมือโดยใช้แบบสอบถามโดยมีพื้นฐานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามแบบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และจากนั้นทำการปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็น พนักงานที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

ส่วนที่ 2 คือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์เชิงสำรวจและสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับกรอบแนวคิดการพัฒนาแบบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย และผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณคือ แบบสอบถาม โดยกลุ่มประชากรสำหรับการตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้เป็นพนักงานที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) กับผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สมแบบเฉพาะเจาะจง

จำนวน 5 ราย เก็บข้อมูลจากหลายแหล่ง (data triangulation) คือ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่ประกอบด้วย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้มีความรู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัจจัยการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะ เจ้าของกิจการและผู้จัดการที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม ทักษะที่สอดคล้องกับสภาพความจริงในปัจจุบัน และข้อเสนอแนะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการให้ผู้ประกอบการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยนั้นดียิ่งขึ้น

2. การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ออกแบบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ และมีพื้นฐานมาจากการศึกษาทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะ โดยมีการพัฒนาทวนมนุษย์ ความก้าวหน้าในงานอาชีพ การฝึกอบรมพนักงานในองค์กร การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และค่าจ้างต่อผลิตภาพแรงงาน และนำแบบสอบถามที่ตอบกลับมาที่สมบูรณ์แล้ว มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในลำดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาหาสาระร่วมกันกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำองค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ นำไปออกแบบสอบถามเพื่อทำการวิจัยเชิงปริมาณในลำดับต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยดำเนินการดังนี้

2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อสกัดองค์ประกอบการพัฒนาแบบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย จากนั้นผู้วิจัยสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับกรอบแนวคิดการพัฒนาแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในธุรกิจอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยในปัจจุบัน

2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ และจัดกระทำข้อมูลลงในโปรแกรม

คอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

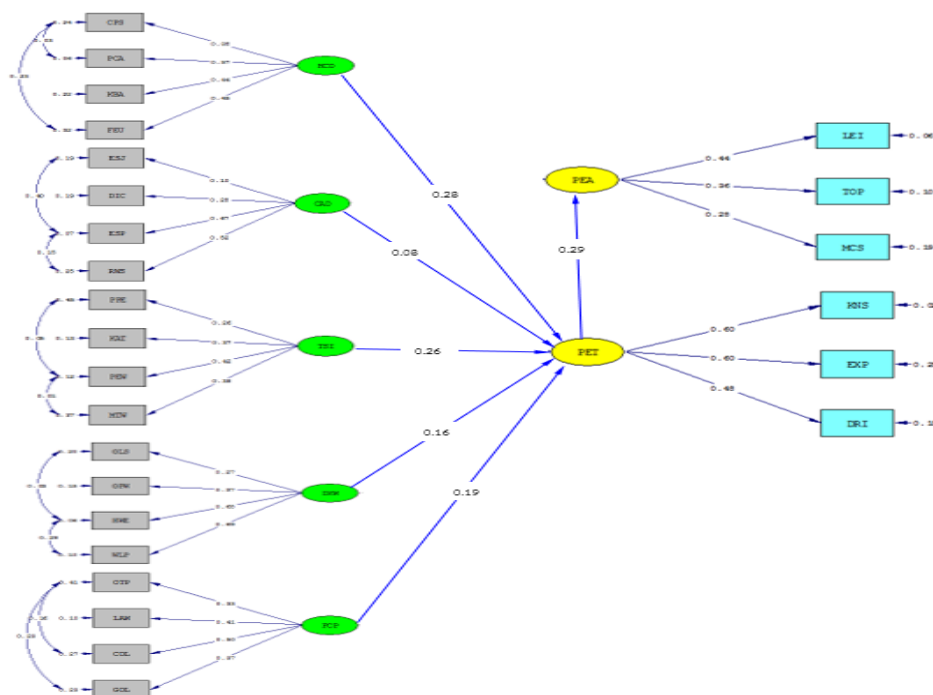
ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กร และการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

จากการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างรวมของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยด้านการเติบโตของแรงงานมีค่าอยู่ควรนำไปเพื่อประกอบกับโมเดลการวิเคราะห์เพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นจึงจำเป็นต้องคงไว้ เพื่อลดความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรอิสระโดยการพิจารณาการแจ้งเตือนของโปรแกรม ด้วยค่า (Modification Indices: MI) เมื่อทำการปรับโมเดลโดยการเลือกเชื่อมโยงวิธีเพื่อลดความคลาดเคลื่อน โดยการเพิ่มวิธีระหว่างตัวแปรตาม คือ KNS, EXP, DRI, LEI, TOP และ MCS ทำให้ได้โมเดลที่ผ่านเกณฑ์ตามทฤษฎีทางสถิติและมีความสอดคล้องมากยิ่งขึ้น โดยการพิจารณาจากน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแต่ละปัจจัยมีค่าที่เพิ่มขึ้นดังนี้

การวิเคราะห์ค่า Bartlett's Test พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบ แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ การวิเคราะห์ค่า Communalities เริ่มต้น คือ 1.00 ทุกองค์ประกอบ แสดงถึงความเหมาะสมขององค์ประกอบตามหลักของการสกัดองค์ประกอบแบบ Principal Component Analysis การวิเคราะห์ค่า Component Matrix พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ของปัจจัยทุกปัจจัยมีค่าเกิน 0.30 แสดงว่าองค์ประกอบของทุกปัจจัยมีความเหมาะสม โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้ทั้งหมด ทุกตัวมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.113 ถึง 0.947 และปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการความเสี่ยง ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Factor Loading) ซึ่งทุกองค์ประกอบในแต่ละปัจจัยมีค่า มากกว่า 0.30 แสดงว่าองค์ประกอบและรูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวแปรแฝงด้านปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ (HCD) ส่งผลทางตรงในทิศทางบวกกับตัวแปรแฝงภายในปัจจัยการเติบโตของ

แรงงาน (PET) วัดขนาดอิทธิพลทางตรง = 0.28 ตัวแปรแฝงภายในปัจจัยความก้าวหน้าในงานอาชีพ (CAD) วัดขนาดอิทธิพลทางตรง = 0.08 ตัวแปรแฝงภายในปัจจัยการฝึกอบรมพนักงานในองค์กร (TSI) วัดขนาดอิทธิพลทางตรง = 0.26 ตัวแปรแฝงภายในปัจจัยการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน (IKW) วัดขนาดอิทธิพลทางตรง = 0.16 และตัวแปรแฝงภายในปัจจัยการค่าจ้างต่อผลผลิตภาพแรงงาน (FCP) = 0.19 รวมทั้งการเติบโตของแรงงาน (PET) วัดขนาดอิทธิพลทางตรง = 0.29 โดยสัดส่วนของความเชื่อถือว่าในตัวแปรการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะ ในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ประเทศไทย ลำดับ 2 ที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ (HCD) ได้ร้อยละ ($R^2 = 0.035$) ปัจจัยการเติบโตของแรงงาน (PET) ได้ร้อยละ ($R^2 = 0.027$) ปัจจัยปัจจัยความก้าวหน้าในงานอาชีพ (CAD) ได้ร้อยละ ($R^2 = 0.019$) ปัจจัยการฝึกอบรมพนักงานในองค์กร (TSI) ได้ร้อยละ ($R^2 = 0.020$) การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน (IKW) ได้ร้อยละ ($R^2 = 0.021$) และปัจจัยการค่าจ้างต่อผลผลิตภาพแรงงาน (FCP) ได้ร้อยละ ($R^2 = 0.015$)

Chi-Square = 129.18, df = 109, P-Value = 0.07384, RMSEA = 0.014

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนา
สมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ผลการวิจัยพบว่า

จากตารางที่ 1 การปรับรูปแบบความสัมพันธ์จะพิจารณาค่าเสนอแนะจากโปรแกรมหรือดัชนีปรับรูปแบบความสัมพันธ์ (Model Modification Indices: MI) และค่าการเปลี่ยนแปลงพารามิเตอร์ที่คาดหวังมาตรฐาน (Standardized Expected Parameter Change: SEPC) จนได้รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์ ที่ปรับแล้วมีค่าสถิติไค-สแควร์ เท่ากับ 129.18 และมีค่า P-Value 0.01384 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาดัชนีการวัดต่าง ๆ คือ CFI มีค่าเท่ากับ 0.984, GFI มีค่าเท่ากับ 1.962, AGFI มีค่าเท่ากับ 0.971, RMR มีค่าเท่ากับ 0.008, RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.014 และค่า CN มีค่าเท่ากับ 1126.017 ซึ่งพบว่า ทุกค่าชี้วัดมีอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด

ตารางที่ 1 ค่าสถิติความสอดคล้องของความสัมพันธเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในภาพรวม

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ก่อนการปรับรูปแบบความสัมพันธ์		หลังการปรับรูปแบบความสัมพันธ์	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2		186.468		129.18	
p value of χ^2	> .05	0.00007	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.07384	ผ่านเกณฑ์
CFI	> .95	0.811	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.984	ผ่านเกณฑ์
GFI	> .90	0.961	ผ่านเกณฑ์	1.962	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> .90	0.961	ผ่านเกณฑ์	0.971	ผ่านเกณฑ์
RMR	< .008	0.287	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.008	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	≤ .05	0.095	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.014	ผ่านเกณฑ์
CN	≥ 200	1018.682	ผ่านเกณฑ์	1126.017	ผ่านเกณฑ์

2) ปัจจัยความก้าวหน้าในงานอาชีพ พบว่าความก้าวหน้าในงานอาชีพเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถแยกเป็นรายย่อย ได้แก่ 1) การมอบหมายงานเหมาะสมกับตำแหน่งงาน 2) กำหนดทิศทางสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น 3) การพัฒนาความก้าวหน้าในงานอาชีพ และ 4) การเติบโตในหน้าที่เหมาะสมกับอายุ พบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่าความสอดคล้องกับโมเดลตามทฤษฎีที่ได้ทบทวนวรรณกรรม กับแนวคิดและทฤษฎีของ (Iyer, Saranga, & Seshadri, 2013) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประสิทธิ์ชัย เดชขำ (2557) ประศัลภ์ ปั่นพพลังกูร (2556) และ สมชาย หิรัญกิตติ (2557) กล่าวว่า พนักงานแต่ละบุคคล (Individual) ต่างมีบทบาทในการพัฒนางานอาชีพของตน คือบุคคลแต่ละคนต้องยอมรับความรับผิดชอบสำหรับงานอาชีพของตน ประเมินความสนใจ ทักษะและค่านิยม รวมทั้งหาข้อมูล และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีพ

3) การฝึกอบรมพนักงานในองค์กร พบว่าการฝึกอบรมพนักงานในองค์กร เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถแยกเป็นรายย่อย ได้แก่ 1) การฝึกอบรมเพิ่มคุณภาพให้พนักงานสูงขึ้น 2) การฝึกอบรมด้านการปฏิบัติงานจริง 3) การฝึกอบรมทั่วไปด้านการพัฒนาองค์กร และ 4) การฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ พบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่าความสอดคล้องกับโมเดลตามทฤษฎีที่ได้ทบทวนวรรณกรรม สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ (Iyer, Saranga, & Seshadri, 2013) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิโรจน์ ลักษณะอดิสร (2550 และทอง ทองเต็ม (2550) สรุปว่า สาธารณะของการฝึกอบรมแล้วผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางท่านอาจตัดสินใจเข้ารับการฝึกอบรมโดยพิจารณาจากชื่อเสียงของวิทยากรและชื่อเสียงของผู้จัดการฝึกอบรมความสำเร็จของการฝึกอบรมโดยแท้จริงแล้วขึ้นอยู่กับบุคคลเป็นสำคัญ

4) ปัจจัยการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน พบว่าการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถแยกเป็นรายย่อย ได้แก่ 1) สร้างความพร้อมในการปฏิบัติงาน 2) สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน 3) ดูแลพนักงานในองค์กรอย่างเท่าเทียมกัน และ 4) พนักงานมีความรู้สึกมั่นคงในชีวิตการทำงาน พบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่าความสอดคล้องกับโมเดลตามทฤษฎีที่ได้ทบทวนวรรณกรรม สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ (Anjar Priyono, Fazli Idris and Sarina Binti, Abdul Halim Lim, 2020) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชวิศา พุกษะตะวัน, 2554) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง ความเต็มใจที่จะใช้พลังเพื่อประสบความสำเร็จในเป้าหมาย หรือรางวัลเป็นสิ่งสำคัญของการกระทำของมนุษย์

5) ปัจจัยค่าจ้างต่อผลิตภาพแรงงาน พบว่าค่าจ้างต่อผลิตภาพแรงงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถแยกเป็นรายย่อย ได้แก่ 1) นโยบายค่าตอบแทนเป็นธรรม 2) การปรับค่าจ้างอย่างเหมาะสม 3) ความสมดุลในค่าครองชีพ และ 4) การบริการด้านสวัสดิการอย่างเป็นระบบ พบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่าความสอดคล้องกับโมเดลตามทฤษฎีที่ได้ทบทวนวรรณกรรม สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ Michel, (2001) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (สุนันทา เลาหนันท์, 2556)

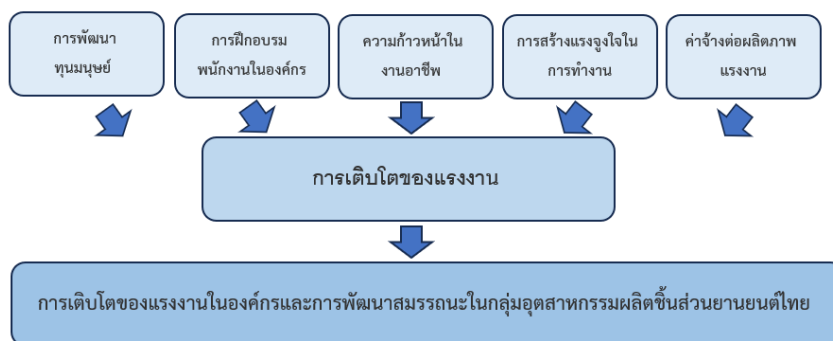
6) ปัจจัยการเติบโตของแรงงาน พบว่าการเติบโตของแรงงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถแยกเป็นรายย่อย ได้แก่ 1) ทักษะความรู้ 2) ความ

ชำนาญ และ 3) ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบเพิ่ม พบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่าความสอดคล้องกับโมเดลตามทฤษฎีที่ได้ทบทวนวรรณกรรม สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ Nibedita Saha, Ales Gregar, Petr Saha (2017) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Papula and Volna, 2013) อุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์ในไทยมีพัฒนาการต่อเนื่องกว่า 50 ปี และมีความสามารถด้านการผลิตสูงสุดในอาเซียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยการเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะ ในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถแยกเป็นรายย่อย ได้แก่ 1) แรงงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น 2) องค์กรมีศักยภาพการแข่งขันทั้งในและต่างประเทศมากขึ้น และ 3) สร้างรายได้ให้ประเทศเพิ่มขึ้นและอย่างยั่งยืน พบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่าความสอดคล้องกับโมเดลตามทฤษฎีที่ได้ทบทวนวรรณกรรม สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ (Priyono, Idris, Binti and Lim, 2020) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสกล บุญสิน (2560) ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะที่ต้องการในหน่วยงานการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นสมรรถนะหลักที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร และเหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงขององค์กรในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย และพัฒนารูปแบบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเติบโตของแรงงานในองค์กรและการพัฒนาสมรรถนะในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย สรุปเป็นผัง

ภาพที่2 ผังความคิดไปสู่การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่ได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

ผังความคิดไปสู่การประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่ได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ทำให้ได้รูปแบบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่ได้เปรียบทางการแข่งขันรูปแบบใหม่ โดยรูปแบบนี้มีองค์ความรู้ใหม่ที่มีจุดเด่นแตกต่างจากรูปแบบเดิม และไม่เคยปรากฏในการศึกษาใดมาก่อน คือ การดำเนินการพัฒนาการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่ได้เปรียบทางการแข่งขัน การบูรณาการความรวดเร็วในการผลิต และการพัฒนาประสิทธิภาพองค์กร โดยมีรูปแบบการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่ได้เปรียบทางการแข่งขันที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ได้อย่างมีประสิทธิภาพและก้าวหน้าต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าการประยุกต์ใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร (ERP) เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางใหม่ที่แตกต่างจากรูปแบบเดิม ซึ่งมีจุดเด่นเฉพาะตัวและไม่เคยปรากฏในการศึกษาใดมาก่อน รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้เน้นการดำเนินการพัฒนาการประยุกต์ใช้ระบบ ERP ที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูง โดยรวมเอาการบูรณาการความรวดเร็วในการผลิตเข้ากับการพัฒนาประสิทธิภาพองค์กร ซึ่งช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลลัพธ์ที่คาดหวังจากงานวิจัยนี้คือการสร้างแนวทางการประยุกต์ใช้ระบบ ERP ที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ในอุตสาหกรรม ด้วยกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริงในภาคธุรกิจ องค์ความรู้ใหม่ที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษานี้จึงมีศักยภาพในการเป็นแนวทางสำคัญสำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการปรับปรุงระบบบริหารจัดการเพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ควรมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมและพัฒนาการเติบโตของแรงงานในองค์กร รวมถึงการพัฒนาสมรรถนะในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงต่อการพัฒนาสมรรถนะ ซึ่งสามารถนำไปสู่ความก้าวหน้าทางการแข่งขันของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมนี้ เช่น กำหนดนโยบายสนับสนุนการพัฒนาแรงงานในองค์กรและผลักดันแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรองค์กร (ERP) เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยที่ดำเนินการโดยใช้ แนวทางการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนานโยบายที่มีความแม่นยำสูงขึ้น เช่นการปรับใช้ผลการวิจัยในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ผลักดันให้เกิด โครงการนำร่อง และความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนามาตรฐานการบริหารจัดการทรัพยากรองค์กร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาการพัฒนาการประยุกต์ใช้ระบบ ERP ให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม โดยมุ่งเน้นการบูรณาการความเร็วในการผลิตและการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร และศึกษาการใช้ Blockchain และ AI ในการพัฒนากระบวนการจัดการภายในอุตสาหกรรม

2.2 พัฒนาศักยภาพความรู้เกี่ยวกับการวางแผนทรัพยากรองค์กร (ERP) ในบริบทของอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ศึกษา แนวทางการบริหารจัดการ ERP แบบเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรม เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการพัฒนา ระบบ ERP ที่ยืดหยุ่น เพื่อรองรับการขยายตัวของธุรกิจในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2566). แผนแม่บทอุตสาหกรรมยานยนต์ สถาบันยานยนต์ กระทรวงอุตสาหกรรม. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2567 จาก http://www.nso.go.th/sites/2024/DocLib13/ธุรกิจและอุตสาหกรรม/2012_Automotive.pdf
- ชวิศา พฤษะตะวัน. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับระบบ SAP ของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนพลาสติกประเภทไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทอง ทองเต็ม. (2550). การประเมินผลการฝึกอบรม. ใน เอกสารประกอบการบรรยาย. (เอกสารอัดสำเนา)
- ประสิทธิ์ชัย เดชขำ. (2557). เส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วารสารสุทธิปริทัศน์, 28(85), 187.
- ประคัลภ์ ปันขพลังกูร. (2556). พนักงานในองค์กรของเรา มีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรหรือไม่. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2567, จาก http://prakal-hrknowledge.com/2024/03/blog-post_27.html.
- พิพัฒน์ ก้องกิจกุล. (2558).ทุนมนุษย์ = Human capital / Robert S. Kaplan. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท,ผู้แปล.
- วิโรจน์ ลักษณะอดิสร. (2550). กลยุทธ์ HR จำต้องได้. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- สกล บุญสิน. (2560). การจัดการทรัพยากรมนุษย์. เชียงใหม่: ศูนย์บริหารงานวิจัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมชาย หิรัญกิตติ. (2557). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- สุนันทา เลานันท์. (2556). การพัฒนาองค์กร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ดีดีบุ๊คส์.
- Anjar Priyono, Fazli Idris and Sarina Binti, Abdul Halim Lim. (2020). Achieving Ambidexterity in Internationalization: Analysis of How SMEs Cope with Tensions between Organizational Agility–Efficiency. JOItmC, 6(4), 2020, 1-19.

- Ellran, L.M. and Cooper, M.C. (2014). Supply Chain Management: It's All About the Journey, Not the Destination. *Journal of Supply Chain Management*, 50(1), 1-29.
- Iyer, A., Saranga, H., & Seshadri, S. (2013). Effect of quality management systems and total quality management on productivity before and after: Empirical evidence from the Indian auto component industry. *Production and Operations Management*, 22(2), 283–301.
- Michel, (2001). Analyzing Service Failures and Recoveries: A Process Approach.
- Nibedita Saha, Ales Gregar, Petr Saha. (2017). Organizational Agility and HRM Strategy: Do They Really Enhance Firms' Competitiveness? *International Journal of Organizational Leadership*, 6(2017), 323-334.
- Papula, J. and Volna, J. (2013). Core Competence for Sustainable Competitive Advantage. *Multidisciplinary Academic Research*, Praha: MAC Prague consulting.
- Priyono, A., Idris, F., Binti, S. & Lim, A.H. (2020). Achieving Ambidexterity in Internationalization: Analysis of How SMEs Cope with Tensions between Organizational Agility–Efficiency. *JOltmC*, 6(4), 2020, 1-19.
- Stair, R.M. & Reynolds, G.W. (2010). *Principles of Information Systems A Managerial Approach*. Boston: Course Technology.

**ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1***
**VISIONARY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE
OFFICE OF THE NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA 1**

ทวีศักดิ์ แก้วอาษา¹, ประยงค์ แก่นลา², วิภาส ทองสุทธิ³, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล⁴, งามอาจ เทียมกลาง⁵,
คัมภีร์ สุดแท้⁶, กฤษฎา วัฒนศักดิ์⁷ และ สุนทร โคตรบรรเทา⁸
Taweesak Keo-asa¹, Prayong Kaenla², Viphat Thongsut³, Pradit Chatjaratskul⁴, Ong-art Thiamklang⁵,
Khampee Suttai⁶, Krisada Wattanasak⁷ and Sunthorn Kotbatthao⁸

¹⁻⁸วิทยาลัยนครราชสีมา

¹⁻⁸Nakhon Ratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: Ta.wee.sak4460@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 28 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 30 เมษายน 2568

Received 26 April 2025; Revised 28 April 2025; Accepted 30 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่ง และระดับการศึกษากลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 322 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มี

Citation:

* ทวีศักดิ์ แก้วอาษา, ประยงค์ แก่นลา, วิภาส ทองสุทธิ, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล, งามอาจ เทียมกลาง, คัมภีร์ สุดแท้, กฤษฎา วัฒนศักดิ์ และ สุนทร โคตรบรรเทา. (2568). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม, 3(2), 1121-1131.

Taweesak Keo-asa, Prayong Kaenla, Viphat Thongsut, Pradit Chatjaratskul, Ong-art Thiamklang, Khampee Suttai, Krisada Wattanasak and Sunthorn Kotbatthao. (2025). Visionary Leadership Of School Administrators Under The Office Of The Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 1.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 1121-1131.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .91 สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่งไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the level of visionary leadership of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area 1, Nakhon Ratchasima, and 2) compare the visionary leadership of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area 1, Nakhon Ratchasima, classified by position and level of education. The sample consisted of 322 administrators and teachers. The research instrument was a questionnaire with a consistency index between 0.80 and 1.00, and a reliability of .91. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The results of the research found that 1) The level of visionary leadership of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area 1, Nakhon Ratchasima, was at a high level overall. 2) The comparison of visionary leadership of school administrators classified by position was not different, while the classification by level of education was significantly different at a statistical level of .05.

Keywords: Leadership, Visionary Leadership, School Administrators

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารพัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก องค์กรต่าง ๆ ต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการดูแลบุคลากรให้ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (Bass & Riggio, 2006) โดยเฉพาะในยุคสังคมข้อมูลข่าวสาร (information society) ที่ความรวดเร็วและการแลกเปลี่ยนข้อมูลกลายเป็นหัวใจสำคัญ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถปรับวัฒนธรรมองค์กรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ (Kotter, 2012)

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาองค์กร โดยผสมผสานแนวคิดจากผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ผู้นำเชิงบารมี และผู้นำเชิงวัฒนธรรม (Northouse, 2019) ซึ่งครอบคลุม 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน 2) การสื่อสารให้เกิดการมีส่วนร่วม และ 3) การให้อำนาจผู้ตามเพื่อขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ให้เกิดผล (Kouzes & Posner, 2017) องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ (Envision), ทำให้เกิดผล (Enable), การให้อำนาจ (Empowerment), การสร้างพลัง (Energizer) และการยึดมั่นในจริยธรรม (Ethics)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ยังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ขาดวิสัยทัศน์ที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน สื่อสารไม่ทั่วถึง ขาดแผนปฏิบัติงานและการติดตามผลที่ต่อเนื่อง รวมถึงการขาดแรงบันดาลใจและบทบาทผู้นำที่ชัดเจน (Fullan, 2001) สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและคุณภาพการศึกษา

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารและยกระดับสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่ง และระดับการศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างมากในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม และวัฒนธรรม การที่ผู้นำสามารถมองเห็นภาพอนาคตที่ชัดเจน และสามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานให้สถานศึกษาก้าวไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการในยุคปัจจุบัน แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์มีหลากหลายทฤษฎี ซึ่งแต่ละแนวคิดล้วนช่วยอธิบายบทบาทและพฤติกรรมของผู้นำที่สามารถผลักดันการพัฒนางานองค์กรได้อย่างแท้จริง

แนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องคือ ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ซึ่งเน้นการมองอนาคต การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการสื่อสารวิสัยทัศน์อย่างมีประสิทธิภาพ โดย Nanus (1992) ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้นำที่ประสบความสำเร็จคือผู้ที่สามารถ “มองไกล คิดไกล และทำให้ผู้อื่นมองไปในทิศทางเดียวกัน” นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass และ Avolio (1994) ซึ่งเน้นบทบาทของผู้นำในการสร้างแรงบันดาลใจ พัฒนาแรงจูงใจภายใน และกระตุ้นให้บุคลากรเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและองค์กร

อีกแนวคิดที่สำคัญคือภาวะผู้นำเชิงบริบท ซึ่งผู้นำจะใช้พลังของความเชื่อมั่น ความกล้าหาญ และความสามารถในการสื่อสารเพื่อดึงดูดใจผู้ตาม และจูงใจให้ทุกคนร่วมมือกันเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ร่วม นอกจากนี้ แนวคิดภาวะผู้นำเชิงวัฒนธรรมและภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมก็มีบทบาทสำคัญในบริบทของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับคุณธรรม จริยธรรม และความเหมาะสมทางวัฒนธรรมในการบริหารจัดการ ผู้นำที่สามารถเข้าใจบริบทของชุมชนและสร้างแบบอย่างที่ดีทางคุณธรรม จะเป็นผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรสู่ความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

ในเชิงปฏิบัติ แนวคิดภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์สามารถแบ่งออกเป็นสามกระบวนการหลัก ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ (Envision) การสร้างระบบที่เอื้อต่อการบรรลุวิสัยทัศน์

(Enable) และการให้อำนาจแก่บุคลากร (Empower) ซึ่งเป็นการเสริมสร้างพลังให้ทีมงานสามารถร่วมกันขับเคลื่อนเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ที่ผู้นำจำเป็นต้องมีทั้งความสามารถในการวางแผนอนาคต การจัดการอย่างมีระบบ และความเข้าใจในบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และคุณธรรมอย่างยั่งยืน.

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษากับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,988 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวน 322 คน กำหนดขนาดโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1986) และได้โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิจัยครั้งนี้ผู้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา

3.2 ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า

3.3 ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม

3.4 นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) มีค่าระหว่าง 0.80 – 1.00 และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.5 นำเสนอแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

3.6 คัดเลือกข้อคำถามที่มีความเหมาะสมจำนวน 40 ข้อ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .91

3.7 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอนหนังสือเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์

4.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือ ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4.3 ติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 322 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่ง และระดับการศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

5.2 วิเคราะห์พฤติกรรมของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5.3 วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม ตำแหน่ง และระดับการศึกษา โดยใช้ค่า t – test (Independent samples)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล	อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการสร้างวิสัยทัศน์	4.10	0.24	มาก	3
2	ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์	4.05	0.28	มาก	4
3	ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์	4.11	0.25	มาก	2
4	ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี	4.17	0.24	มาก	1
ภาพรวม		4.11	0.17	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X}=4.11$, S.D.= 0.17) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้าน
ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{X}= 4.17$, S.D.= 0.24) รองลงมาคือ ด้านการ
ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ($\bar{X}= 4.11$, S.D.= 0.25) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ($\bar{X}= 4.10$, S.D.= 0.24)
ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ($\bar{X}= 4.05$, S.D.= 0.28) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อ ทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม ตำแหน่ง และระดับการศึกษา ปรากฏดังตารางที่ 3-4

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อ ทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง

ด้าน ที่	รายการ	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		t	p-value
		สถานศึกษา					
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านการสร้างวิสัยทัศน์	4.07	0.22	4.11	0.25	-1.356	.065
2.	ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์	4.08	0.33	4.03	0.25	.977	.001*
3.	ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์	4.17	0.21	4.08	0.27	3.076	.029*
4.	ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี	4.28	0.20	4.12	0.24	6.089	.230
ภาพรวม		4.15	0.17	4.08	0.16	3.154	.444

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์และด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อ ทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร สถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้าน ที่	รายการ	ระดับปริญญาตรี		สูงกว่าระดับปริญญาตรี		t	p-value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านการสร้างวิสัยทัศน์	4.08	0.23	4.11	0.26	.403	.689
2.	ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์	4.04	0.31	4.03	0.25	.834	.355
3.	ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์	4.17	0.23	4.08	0.26	12.611*	.006
4.	ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี	4.26	0.21	4.09	0.23	16.413*	.004
ภาพรวม		4.14	0.17	4.08	0.17	7.565*	.002

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการสร้างวิสัยทัศน์และด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก จากการเผยแพร่วิสัยทัศน์เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจ และการยอมรับจากบุคลากรทุกระดับ รวมถึงการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ ซึ่งบางครั้งอาจยังไม่ครอบคลุมหรือไม่เพียงพอเท่าที่ควร ในขณะที่ด้านอื่น ๆ เช่น การเป็นแบบอย่างที่ดีและการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ สามารถเห็นผลได้เร็วและชัดเจนในรูปแบบการกระทำของผู้นำ การเสริมสร้างความสามารถในการเผยแพร่วิสัยทัศน์จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและการนำไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤเบศร์ เจริญศรี (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ การเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ และด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก อาจเนื่องจากความแตกต่างของบทบาทและช่องทางการสื่อสารในแต่ละระดับตำแหน่ง ซึ่งผู้บริหารระดับสูงมักมีโอกาสและเครือข่ายในการเผยแพร่วิสัยทัศน์ผ่านเวทีประชุม สัมมนา หรือโครงการระดับชาติ ขณะที่ผู้บริหารระดับกลางแม้จะมีบทบาทขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติการ แต่มีข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่และทรัพยากรสนับสนุน ทำให้การสื่อสารและการติดตามผลการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร. ณรงค์

เกตุชาติ (2562) ที่พบว่า “การเผยแพร่วิสัยทัศน์” และ “การสร้างแรงกระตุ้น” ของผู้บริหารมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามลักษณะบทบาทและช่องทางการสื่อสารในแต่ละระดับตำแหน่ง

2.2 จำแนกตามระดับการศึกษาภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านการสร้างวิสัยทัศน์และด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก อาจเนื่องจากประสบการณ์ทำงานที่ยาวนานช่วยเสริมทักษะด้านการคิดเชิงยุทธศาสตร์และการสังเคราะห์ข้อมูล ทำให้ผู้บริหารทุกกลุ่มสามารถ “สร้างวิสัยทัศน์” และ “ถ่ายทอดวิสัยทัศน์” ได้ในระดับใกล้เคียงกัน แต่ในด้านการมอบอำนาจ การจุดประกายแรงกระตุ้น การติดตามผล และการยึดมั่นคุณธรรม ผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าอาจมีความชำนาญในการบริหารจัดการทีมและปรับใช้กลยุทธ์เชิงปฏิบัติมากกว่า จึงเกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร ธรรมโชติ และคณะ (2563) ซึ่งพบว่าแม้องค์ประกอบ Envision และ Communicate จะมีระดับคะแนนไม่แตกต่างกันตามประสบการณ์ แต่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในองค์ประกอบ Enable, Empowerment, Energizer และ Ethic ตามช่วงปีที่ดำรงตำแหน่ง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงสรุปได้ว่า แนวทางในการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะในการวิเคราะห์สถานการณ์และกำหนดวิสัยทัศน์ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับในการกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อสร้างความเข้าใจและการสนับสนุนร่วมกันในการขับเคลื่อนองค์กร 1.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น การประชุมและสื่อออนไลน์ เพื่อให้วิสัยทัศน์เข้าถึงบุคลากรทุกระดับอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ ควรสร้างโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการสื่อสารและขับเคลื่อนวิสัยทัศน์เพื่อสร้างความร่วมมือและความเข้าใจที่ดีขึ้น 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ขยายกลุ่มตัวอย่าง เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนในหลายขนาดและหลายระดับในเขตพื้นที่ 2.2 เปรียบเทียบระหว่างจังหวัด ศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ ภายในภูมิภาคเดียวกันหรือระหว่างภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 11). สุวีริยาสาส์น.
- สุภาพร โสภโณทัย. (2567). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์กับการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 (เชียงราย-พะเยา). วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, 2(3), 9-11.
- นฤเบศร์ เจริญศรี. (2567). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(8), 767-769.
- นริศศิลป์ โสตาภักดี. (2566). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(2), 303-305.
- อันชुरีย์ อำพาศ. (2567). แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 1 ตามหลักปาปนิกรรม. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(3), 576-577.
- Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership* (2nd ed.). Psychology Press.
- Fullan, M. (2001). *Leading in a culture of change*. Jossey-Bass.
- Kotter, J. P. (2012). *Leading change* (With a new preface). Harvard Business Review Press.
- Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2017). *The leadership challenge* (6th ed.). Wiley.
- Nanus, B. (1992). *Visionary leadership: Creating a compelling sense of direction for your organization*. Jossey-Bass.
- Northouse, P. G. (2019). *Leadership: Theory and practice* (8th ed.). SAGE Publications.
- Westley, F., & Mintzberg, H. (1989). Visionary leadership and strategic management. *Strategic Management Journal*, 10(Special Issue), 17-32.

การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ *

THE APPLICATION OF BUSINESS ADMINISTRATION THEORY

พงศ์ศิริ คำชันแก้ว

Pongsiri Kamkankaew

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

Faculty of Business Administration, North-Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author's Email: Kpongsiri85@gmail.com

วันที่รับบทความ : 26 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 28 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 30 เมษายน 2568

Received 26 April 2025; Revised 28 April 2025; Accepted 30 April 2025

บทคัดย่อ

ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันสูงและพลวัตทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง บทความนี้มุ่งนำเสนอการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจในบริบทขององค์กรธุรกิจ โดยวิเคราะห์ความหมายของทฤษฎีการบริหารธุรกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีสังคมศาสตร์และทฤษฎีการบริหารธุรกิจ ความแตกต่างระหว่างทฤษฎีการจัดการและทฤษฎีการบริหารธุรกิจและการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ ซึ่งทฤษฎีการบริหารธุรกิจช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการและการพัฒนาความยั่งยืนของธุรกิจในระยะยาว ดังนั้นการนำทฤษฎีการบริหารธุรกิจไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมต้องอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร การใช้แนวคิดให้สอดคล้องกับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรและการใช้แนวทางเชิงระบบในการกำหนดกลยุทธ์ ทั้งนี้ความสามารถในการบูรณาการทฤษฎีเข้ากับกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรมจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จและการเติบโตขององค์กรธุรกิจในอนาคต

Citation:

* พงศ์ศิริ คำชันแก้ว. (2568). การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม, 3(2), 1132-1163.

Pongsiri Kamkankaew. (2025). The Application Of Business Administration Theory.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 1132-1163.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

คำสำคัญ: การบริหารธุรกิจ, ทฤษฎี, การใช้ทฤษฎี

Abstract

Business administration theory serves as a conceptual framework that enables organizations to effectively implement strategies in a highly competitive environment with continuously evolving economic dynamics. This article aims to present the application of business administration theory in the context of business organizations by analyzing its definition, the relationship between social science theories and business administration theory, the differences between management theory and business administration theory, and the practical application of business administration theory. Business administration theory helps organizations adapt and gain strategic advantages while serving as a crucial tool for management and long-term business sustainability. Therefore, effectively applying business administration theory requires analyzing both internal and external environments, aligning concepts with organizational structure and culture, and adopting a systematic approach to strategy formulation. The ability to integrate business administration theory into concrete management processes will be a key factor in determining the success and growth of business organizations in the future.

Keywords: Business Administration, Theory, Theoretical Application

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่ธุรกิจต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงและพลวัตของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (Kamkankaew et.al., 2005) ทฤษฎีการบริหารธุรกิจได้กลายเป็นแนวคิดสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและดำเนินกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kessler, 2013) การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจจึงไม่ได้เป็นเพียงการนำแนวคิดเชิงนามธรรมมาใช้ในระดับกลยุทธ์เท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ประกอบการและผู้บริหารสามารถวิเคราะห์แนวโน้มทางธุรกิจ วางแผนเชิงกลยุทธ์และตัดสินใจโดยอิงจาก

หลักฐานเชิงประจักษ์ (Drucker, 1994) ทฤษฎีการบริหารธุรกิจครอบคลุมแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการองค์กร เช่น การบริหารเชิงกลยุทธ์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์และการจัดการเชิงนวัตกรรมซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับความสามารถขององค์กรในการบูรณาการองค์ความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ เช่น สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และจิตวิทยาเพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการและผู้บริหารสามารถเข้าใจพลวัตของตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น (Musengi-Ajulu, Botha & Alsemgeest, 2022) นอกจากนี้ทฤษฎียังทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละองค์กรซึ่งรวมถึงการพัฒนากลยุทธ์การแข่งขัน การสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์และการเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (Poff & Skripak, 2023) ทั้งนี้การนำทฤษฎีการบริหารธุรกิจมาใช้จำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์และปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเฉพาะของแต่ละองค์กร โดยอาศัยกระบวนการเชิงระบบและการวิจัยเชิงประจักษ์เพื่อให้แน่ใจว่าการบริหารจัดการสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจแนวทางการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจในบริบทของการจัดการองค์กร โดยมุ่งเน้นที่การนำทฤษฎีไปใช้ในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีความซับซ้อน บทความนี้ประกอบด้วยการนำเสนอในหัวข้อ ความหมายของทฤษฎีการบริหารธุรกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีสังคมศาสตร์และทฤษฎีการบริหารธุรกิจ ความแตกต่างระหว่างทฤษฎีการจัดการและทฤษฎีการบริหารธุรกิจและการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ รายละเอียดตามการนำเสนอในหัวข้อถัดไป บทความนี้จึงหวังว่าการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจจะช่วยให้ผู้ใช้ทฤษฎีเห็นความสำคัญของบทบาทของทฤษฎีในการกำหนดกลยุทธ์องค์กร การตัดสินใจทางธุรกิจ การบริหารทรัพยากร และการวิจัยทางธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของทฤษฎีการบริหารธุรกิจ

ในหัวข้อนี้จะนำเสนอความหมายของทฤษฎี และความหมายของทฤษฎีการบริหารธุรกิจ ดังนี้

ความหมายของทฤษฎี

คำว่า “ทฤษฎี” หรือ “Theory” นั้นมีนักวิชาการหลายท่านได้นิยามและให้ความหมายแตกต่างกันไปตามบริบทของสาขาวิชา หรือศาสตร์ที่ศึกษา ในส่วนนี้ได้ทำการประมวลและสังเคราะห์ความหมายของทฤษฎีตามทีมนักวิชาการได้นิยามไว้ดังนี้ *ประการแรก* ทฤษฎีคือชุดข้อความคล้ายกฎ หรือ ชุดของหลักการที่อธิบายความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างหน่วยต่างๆ ในระบบที่สามารถทดสอบได้ผ่านกระบวนการเชิงวิทยาศาสตร์มีเป้าหมายเพื่ออธิบายและคาดการณ์ปรากฏการณ์ทางสังคมหรือวิทยาศาสตร์ในลักษณะที่เป็นระบบและเป็นเหตุเป็นผล (Kerlinger, 1986; McMillan & Schumacher, 2001) โดยความหมายของทฤษฎีในลักษณะนี้ต้องถูกตรวจสอบ ปรับปรุงและแก้ไขได้เมื่อมีหลักฐานใหม่เข้ามาสนับสนุนหรือหักล้างกฎ หรือ ชุดของหลักการ หรือแนวคิดเดิม *ประการที่สอง* ทฤษฎีเป็นคำอธิบายทางวิชาการโดยอยู่ในลักษณะที่มีความเป็นนามธรรมที่เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์เพื่อนำเสนอแนวคิดที่เป็นระบบและอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใน (Sutton & Staw, 1995) *ประการที่สาม* ทฤษฎีเป็นคำอธิบายเชิงระบบหมายถึงกรอบแนวคิดที่มีโครงสร้างชัดเจนและเป็นระบบ โดยประกอบด้วยแนวคิดหลัก (concepts) องค์ประกอบ (components) ตัวแปร (variables) และข้อเสนอ (propositions) ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นตรรกะโดยระบุถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Kerlinger & Lee, 2000) *ประการที่สี่* ทฤษฎีเป็นข้อเสนอ (proposition) หรือ สมมุติฐาน (hypothesis) เพื่อใช้ทำนายปรากฏการณ์โดยอยู่ในลักษณะของข้อความหรือกรอบคิดที่ได้รับการพัฒนาและทดสอบผ่านกระบวนการวิจัยเชิงระบบเพื่อใช้ในการคาดการณ์พฤติกรรมหรือผลลัพธ์ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (Eisner, 1993; McMillan & Schumacher, 2001) โดยความหมายของทฤษฎีในลักษณะนี้จึงอยู่บนพื้นฐานของแบบจำลองทางสถิติ สมการทางคณิตศาสตร์ หรือกรอบตัวแปรความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องซึ่งช่วยให้สามารถวิเคราะห์แนวโน้มของปรากฏการณ์ในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างมีหลักเกณฑ์ *ประการที่ห้า* ทฤษฎีคือเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างความรู้และพัฒนากระบวนการทางความคิดผ่านการตั้งคำถาม การวิพากษ์แนวคิด การวิเคราะห์และการทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนได้อย่างเป็นระบบ (Anfara & Mertz, 2014) ดังนั้นทฤษฎีในความหมายนี้จึงมีความสำคัญต่อการขยายขอบเขตของความรู้และเป็นรากฐานของการวิจัยที่ก่อให้เกิดการค้นพบใหม่ที่มีประสิทธิภาพ

จากข้างต้นสามารถสรุปความหมายของ ทฤษฎี คือ ชุดของหลักการ หรือ ข้อเสนอเชิงระบบ หรือ ชุดของคำอธิบายที่ใช้เป็นเครื่องมือในการบรรยายถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างหน่วยต่าง ๆ ในปรากฏการณ์ทางสังคมหรือวิทยาศาสตร์ โดยมีเป้าหมายเพื่ออธิบายเหตุการณ์และสร้างความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนอย่างเป็นเหตุเป็นผล

ความหมายของทฤษฎีการบริหารธุรกิจ

แม้นักวิชาการทางการบริหารธุรกิจไม่ได้นิยามความหมายของทฤษฎีการบริหารธุรกิจไว้อย่างตรงไปตรงมา แต่บทความนี้จะพยายามทำการประมวลและสังเคราะห์ความหมายของทฤษฎีการบริหารธุรกิจตามที่นักวิชาการได้เสนอไว้อย่างกว้าง ๆ ดังนี้ ประการแรก ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายโครงสร้างและกลไกทางธุรกิจโดย Hunt (1991) กล่าวว่า ทฤษฎีการบริหารธุรกิจคือชุดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการและกลไกทางธุรกิจผ่านโครงสร้างที่เป็นระบบซึ่งใช้ในการอธิบายและคาดการณ์พฤติกรรมขององค์กรและตลาดเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์และการตัดสินใจทางธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง Rasmussen (2007) เสนอว่า ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้วิเคราะห์โครงสร้างและกลไกในการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจขององค์กรเพื่อสร้างและรักษาความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยใช้ทรัพยากรและความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประการที่สอง ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นชุดสมมติฐานที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานขององค์กร โดย Drucker (1994) กล่าวว่า ทฤษฎีของธุรกิจหมายถึงชุดของสมมติฐานพื้นฐานที่กำหนดแนวทางขององค์กรในด้านการกำหนดกลยุทธ์ การตัดสินใจและการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจเพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมจนสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและความยั่งยืนทางธุรกิจได้ สอดคล้องกับ Kaufman (2008) ที่ระบุว่า ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นกรอบแนวคิดที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานขององค์กรซึ่งรวมถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ โครงสร้างองค์กรและกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร รวมทั้ง Daly & Walsh (2010) ได้นิยามว่าทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นชุดสมมติฐานหรือชุดของหลักการที่องค์กรใช้เป็นกรอบแนวคิด ในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมจริงในการดำเนินงานที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สามารถดำรงอยู่และมีความยั่งยืนท่ามกลางความไม่แน่นอน ประการที่สาม ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ การจัดการทรัพยากรและการตัดสินใจทางธุรกิจ โดย Kessler (2013) กล่าวว่า ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้วิเคราะห์และทำความเข้าใจพฤติกรรมขององค์กรเพื่อช่วยกำหนดแนวทางในการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากรและการพัฒนากลยุทธ์ที่มี

ประสิทธิภาพรวมทั้งมีความสามารถในการแข่งขันและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว ประการที่สี่ ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายและสร้างคุณค่าแก่สังคม ซึ่ง Donaldson & Walsh (2015) เสนอว่า ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้องค์กรเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายทางธุรกิจรวมถึงการสร้างคุณค่าให้แก่สังคมโดยรวม โดยมุมมองดังกล่าวอธิบายว่าองค์กรสามารถดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อและมีเป้าหมายที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดกับสังคมโดยรวม

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ คือ กรอบแนวคิด ชุดสมมติฐาน แนวทางและเครื่องมือที่ใช้ในการอธิบายและวิเคราะห์โครงสร้าง กระบวนการและกลไกทางธุรกิจเพื่อช่วยองค์กรในการวางกลยุทธ์ การตัดสินใจและการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการสร้างคุณค่า ความได้เปรียบในการแข่งขันและความยั่งยืนทางธุรกิจรวมทั้งยังคำนึงถึงการสร้างประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้เสียและสังคมโดยรวม

ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีสังคมศาสตร์และทฤษฎีการบริหารธุรกิจ

ทฤษฎีสังคมศาสตร์และทฤษฎีการบริหารธุรกิจมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและมีความแตกต่างกันในหลายแง่มุม โดยทฤษฎีสังคมศาสตร์มุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ สังคมและวัฒนธรรม ในขณะที่ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเน้นการจัดการองค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ โดยความสัมพันธ์ระหว่างสองสาขานี้เกิดจากการที่ทฤษฎีสังคมศาสตร์ให้กรอบความคิดและเครื่องมือในการวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์และสังคมซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนขององค์กร ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสังคมศาสตร์และธุรกิจนั้นเปรียบเสมือนความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน (symbiotic relationship) ซึ่งช่วยให้ธุรกิจสามารถเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์และพลวัตทางสังคมได้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่ทฤษฎีการบริหารธุรกิจมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิต การพัฒนากลยุทธ์และการจัดการองค์กร ทฤษฎีสังคมศาสตร์เน้นที่การทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ วัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคมซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนในองค์กรได้ (Torabi, 2023) ดังนั้นในหัวข้อนี้ได้สังเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของทฤษฎีสังคมศาสตร์และทฤษฎีการบริหารธุรกิจ รวมทั้งลักษณะและเป้าหมายของทฤษฎีสังคมศาสตร์และทฤษฎีการบริหารธุรกิจ (Torabi, 2023; Barik, 2024; Manimala, Thomas & Mahadev, 2024) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบทฤษฎีสังคมศาสตร์และทฤษฎีการบริหารธุรกิจ

ประเด็น		ทฤษฎีสังคมศาสตร์	ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ
ความเหมือน		<ul style="list-style-type: none"> ● การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ ● การใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบสหวิทยาการ ● การพิจารณาปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ 	
ความแตกต่าง	จุดมุ่งหมายของการศึกษา	มุ่งเน้นการศึกษาสังคม วัฒนธรรม และพฤติกรรมมนุษย์โดยไม่มีเป้าหมายทางเศรษฐกิจโดยตรง	มุ่งเน้นที่การเพิ่มประสิทธิภาพ และความสามารถในการแข่งขันขององค์กรโดยมีเป้าหมายทางเศรษฐกิจโดยตรง
	แนวทางในการประยุกต์ใช้	มีแนวโน้มไปในทางเชิงพรรณนาและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์	มุ่งเน้นไปที่การนำไปใช้เพื่อปรับปรุงการจัดการองค์กร ธุรกิจและกลยุทธ์ทางธุรกิจ
	กรอบการวิเคราะห์	ใช้แนวคิดที่กว้างกว่าและมีลักษณะองค์รวม (holistic) เน้นการอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและพลวัตของพฤติกรรมมนุษย์ภายในระบบที่ซับซ้อน	มีกรอบการวิเคราะห์ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติและการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ทางธุรกิจภายใต้สภาพแวดล้อมการแข่งขันในระบบที่ซับซ้อนของการดำเนินงานทางธุรกิจ
ลักษณะ		มีลักษณะเป็นแนวคิดที่ครอบคลุมระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสังคม	มุ่งเน้นไปที่กลยุทธ์ การตัดสินใจ และการบริหารองค์กรธุรกิจ
เป้าหมาย		มุ่งทำความเข้าใจโครงสร้างสังคม พฤติกรรมของมนุษย์ และผลกระทบของปัจจัย	มุ่งพัฒนาวิธีการบริหารจัดการองค์กร การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ และการปรับตัว

	ภายนอกที่มีต่อการดำเนินชีวิต ของบุคคลและสังคม	ของธุรกิจให้เหมาะสมกับการ เปลี่ยนแปลงของตลาด
--	--	---

ความแตกต่างระหว่างทฤษฎีการจัดการและทฤษฎีการบริหารธุรกิจ

คำว่า “ทฤษฎีการจัดการ (management theory)” และ “ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ” หรือบางครั้งอาจใช้สลับกันไปมา เนื่องจากแนวคิดทฤษฎีการจัดการและทฤษฎีการบริหารธุรกิจมีความสัมพันธ์กันอย่างมากและใช้แนวคิดร่วมกันมาตลอด ดังจะเห็นได้จาก นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายทฤษฎีทางการบริหารธุรกิจที่อยู่บนฐานของ “ทฤษฎีการจัดการ (management theory)” ทั้งในตำราและ หนังสือทางการจัดการและการบริหารธุรกิจ (Suksriwong, 2012 ; Kessler, 2013; Jones & George, 2016; Chantadansuwan, 2017; Moolsuwan, 2017; Ika & Munro, 2022; Musengi-Ajulu, Botha & Alsemgeest, 2022;) โดยทฤษฎีการจัดการเป็นรากฐานที่สำคัญในการอธิบายศาสตร์การจัดการอื่น ๆ ทั้งทฤษฎีการบริหารการศึกษา (educational management theory) (Rathanit, 2017; Charoenkham, 2020) และทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ (Kenapoom, 2020) ซึ่งล้วนมีพื้นฐานแนวคิดร่วมกันในการวางแผน การจัดองค์กร การนำองค์กร การควบคุมและการบริหารทรัพยากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินงาน

ทฤษฎีการจัดการมุ่งเน้นการศึกษากรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักการ แนวทางและวิธีการจัดการองค์กร โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงาน โครงสร้างองค์กรขององค์กรในการขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ จุดมุ่งหมายหลักของทฤษฎีการจัดการคือการพัฒนาหลักการและวิธีการที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภายในองค์กร โดยเน้นบริบททั่วไปขององค์กรและศึกษาองค์ประกอบหลักของการจัดการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำองค์กร (Leading) และการควบคุม (Controlling) ทฤษฎีการจัดการสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกประเภทองค์กร ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน หรือองค์กรไม่แสวงหากำไร

สำหรับทฤษฎีการบริหารธุรกิจให้ความสำคัญกับการศึกษากระบวนการและกลไกทางธุรกิจที่ช่วยให้องค์กรธุรกิจสามารถกำหนดกลยุทธ์ ตัดสินใจและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความยั่งยืนทางธุรกิจเป็นหลัก จุดมุ่งหมายของทฤษฎีการบริหารธุรกิจคือการสร้างกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมโครงสร้าง กลไกและกระบวนการทางธุรกิจในมิติที่กว้าง

ขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียทางธุรกิจ ขอบเขตการศึกษาของทฤษฎีการบริหารธุรกิจครอบคลุมทุกกิจกรรมทางธุรกิจ เช่น การตลาด การเงิน ทรัพยากรบุคคลและกลยุทธ์องค์กรซึ่งทฤษฎีการบริหารธุรกิจถูกนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรที่มุ่งหวังผลกำไรและต้องแข่งขันในตลาดเป็นหลัก

หากพิจารณาความหมายของทฤษฎีการบริหารธุรกิจที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงขอบข่ายของทฤษฎีการบริหารธุรกิจที่มีจุดเน้นคือการอธิบาย และวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางธุรกิจเพื่อช่วยองค์กรในการวางกลยุทธ์ การตัดสินใจและการจัดการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพซึ่งเป็นทั้งกรอบแนวคิด ชุดสมมติฐาน แนวทางและเครื่องมือที่ครอบคลุมกิจกรรมทางการบริหารธุรกิจทั้งหมด ดังนั้นทฤษฎีการบริหารธุรกิจจึงเป็นแนวคิดเชิงกว้างที่ครอบคลุมทุกมิติของการดำเนินงานทางธุรกิจโดยมีทฤษฎีการจัดการเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยให้อธิบายปรากฏการณ์ทางการบริหารธุรกิจ หรือกล่าวอีกนัยคือ การจัดการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารธุรกิจ ทั้งทฤษฎีการจัดการและทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นพื้นฐานในการกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการบริหารธุรกิจให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้แนวคิดการจัดการเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืน

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการจัดการและทฤษฎีการบริหารธุรกิจมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน โดยทฤษฎีการจัดการมุ่งเน้นที่หลักการ แนวทางและวิธีการจัดการองค์กรในทุกประเภท ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรไม่แสวงหากำไรเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงาน โครงสร้างองค์กรและองค์ประกอบหลักของการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การนำองค์กรและการควบคุม ในขณะที่ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเน้นการศึกษาโครงสร้าง กลไกและกระบวนการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจที่มุ่งหวังผลกำไร โดยครอบคลุมกิจกรรมทางธุรกิจ เช่น การตลาด การเงิน การบริหารทรัพยากรบุคคล และกลยุทธ์องค์กร ทั้งนี้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นแนวคิดเชิงกว้างที่รวมเอาทฤษฎีการจัดการเป็นองค์ประกอบสำคัญในการอธิบายและกำหนดแนวทางการบริหารธุรกิจให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้แนวคิดการจัดการเป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนขององค์กร

ตารางที่ 2 ความแตกต่างระหว่างทฤษฎีการจัดการ และทฤษฎีการบริหารธุรกิจ

	ทฤษฎีการจัดการ	ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ
จุดเน้น	กรอบแนวคิดที่ศึกษาเกี่ยวกับหลักการ แนวทาง และวิธีการในการบริหารองค์กร โดยเน้นไปที่กระบวนการทำงาน โครงสร้างในการทำให้องค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ	กรอบแนวคิดที่ศึกษากระบวนการและกลไกทางธุรกิจเพื่อช่วยให้องค์กรธุรกิจสามารถกำหนดกลยุทธ์ การตัดสินใจ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความยั่งยืนทางธุรกิจ
จุดมุ่งหมายหลัก	ศึกษาหลักการ วิธีการ และแนวคิดที่ช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กรโดยเน้นการบริหารจัดการภายในองค์กรและเน้นบริบททั่วไปขององค์กร	ศึกษากรอบแนวคิดที่ครอบคลุมโครงสร้าง กลไกและกระบวนการทางธุรกิจโดยเน้นมิติที่กว้างขึ้นเพื่อช่วยให้การบริหารธุรกิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียทางธุรกิจ
ขอบเขตการศึกษา	เน้นไปที่องค์ประกอบหลักของการจัดการ เช่น การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำองค์กร (Leading) และการควบคุม (Controlling)	ครอบคลุมการบริหารในทุกกิจกรรมทางธุรกิจ เช่น การตลาด การเงิน ทรัพยากรบุคคล และกลยุทธ์องค์กร โดยมีองค์ประกอบหลักของการจัดการเป็นองค์ประกอบร่วม
การประยุกต์ใช้	ใช้ได้กับทุกประเภทขององค์กรทั้งภาครัฐ เอกชน และไม่แสวงหากำไร	ใช้กับองค์กรที่มุ่งหวังผลกำไรและต้องแข่งขันในตลาด

ลักษณะของทฤษฎีการบริหารธุรกิจ

ทฤษฎีการบริหารธุรกิจมีบทบาทต่อการบริหารองค์กรธุรกิจ โดยองค์กรธุรกิจต้องออกแบบและดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ (accountability) และมีเป้าหมายที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด นั้นแสดงให้เห็นว่าลักษณะของทฤษฎีการบริหารธุรกิจไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแนวคิดในลักษณะ “ทฤษฎีขององค์กร” (theory of the firm) ที่มุ่งเน้นเฉพาะเพียงการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรเท่านั้น แต่ควรมุ่งสู่ความเป็น “ทฤษฎีของธุรกิจ” (theory of business) ที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทกับสังคมโดยรวม (Donaldson & Walsh, 2015) โดยทฤษฎีการบริหารธุรกิจต้องลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในการดำเนินงานที่เปลี่ยนแปลงซึ่งจะช่วยสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนในระยะยาว

Drucker (1994) ได้อธิบายว่าทฤษฎีของธุรกิจเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำให้อยู่ลัทธิสถานะคงที่ตลอดไป เพียงแต่ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นสมมติฐานที่องค์กรธุรกิจต้องทดสอบและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของตลาด เทคโนโลยีและพฤติกรรมของลูกค้าเป็นระยะ และมีแนวทางในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มั่นใจว่าองค์กรยังสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและสร้างคุณค่าให้กับผู้มีส่วนได้เสียได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นลักษณะของทฤษฎีการบริหารธุรกิจจึงมีลักษณะเป็นเป็นชุดสมมติฐานหรือชุดของหลักการที่องค์กรใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียและตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมจริงในการดำเนินงานที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด โดยในส่วนนี้ได้ประมวลและสังเคราะห์ลักษณะของทฤษฎีการบริหารธุรกิจตามแนวคิดของ Drucker (1994) Daly & Walsh (2010) Zikmund et.al. (2012) Kongsantia (2023) Poff & Skripak (2023) และ Barik (2024) รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปลักษณะของทฤษฎีการบริหารธุรกิจ

ลักษณะ	คำอธิบาย
สร้างจากข้อเท็จจริงทางการบริหารธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ	ทฤษฎีต้องพัฒนาจากการวิเคราะห์เชิงระบบและข้อเท็จจริงทางธุรกิจที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมการแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ต้องอิงหลักฐานเชิงประจักษ์และมีความเป็นพลวัตเพื่อปรับเปลี่ยนตามสภาวะตลาดเทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้บริโภค
มีลักษณะนามธรรมและสามารถแปลงสู่การประยุกต์ใช้ทางธุรกิจ	ทฤษฎีอยู่ในรูปแบบของกรอบแนวคิดและข้อสมมติฐานเชิงโครงสร้างที่สามารถนำไปปรับใช้ในบริบททางธุรกิจที่หลากหลาย ผ่านกระบวนการนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของแต่ละองค์กร
สามารถปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมขององค์กร	ทฤษฎีต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก เช่น เศรษฐกิจ เทคโนโลยี กฎหมาย และพฤติกรรมผู้บริโภค
เกี่ยวข้องกับภารกิจขององค์กร	ทฤษฎีต้องเชื่อมโยงกับภารกิจขององค์กร ซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์และทิศทางในการดำเนินงาน เพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้าและผู้มีส่วนได้เสีย
สามารถอธิบายและพัฒนาความสามารถหลักขององค์กร	ทฤษฎีต้องให้ความสำคัญกับการสร้างและจัดการความสามารถหลักขององค์กร ซึ่งเป็นทักษะเฉพาะทางและทรัพยากรที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน
อธิบายครอบคลุมทุกกิจกรรมทางการบริหารธุรกิจ	ทฤษฎีต้องครอบคลุมกิจกรรมทางการบริหารทั้งหมด เช่น การวางแผน การจัดองค์กร การนำปฏิบัติ และการควบคุม รวมถึงการบูรณาการระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างประสิทธิภาพสูงสุด

ตารางที่ 3 สรุปลักษณะของทฤษฎีการบริหารธุรกิจ (ต่อ)

ลักษณะ	คำอธิบาย
สามารถทดสอบและปรับปรุง อย่างสม่ำเสมอ	ทฤษฎีต้องสามารถทดสอบได้ผ่านกระบวนการวิจัยเชิง ประจักษ์ และปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบททาง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะสำคัญของทฤษฎีการบริหารธุรกิจประกอบด้วย ความเป็นพลวัตที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยีและพฤติกรรมของผู้บริโภค ตลอดจนต้องตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ต้องมีลักษณะเชิงนามธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรได้จริง โดยต้องสามารถเชื่อมโยงกับภารกิจขององค์กรและความสามารถหลักเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนในระยะยาว อีกทั้งต้องสามารถอธิบายกิจกรรมทางธุรกิจในทุกมิติ ตั้งแต่กลยุทธ์ การจัดการทรัพยากร ไปจนถึงการบริหารกระบวนการภายในองค์กร นอกจากนี้ต้องสามารถถูกทดสอบและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องผ่านการวิจัยเชิงประจักษ์และการนำไปใช้ในสถานการณ์จริงเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่องค์กรธุรกิจและสังคมโดยรวม

การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ

ในการนำทฤษฎีการบริหารธุรกิจไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานทางธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้ใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการลดระดับนามธรรมของทฤษฎีเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ (DePoy & Gitlin, 2016; Phuengphosopha, 2022) เนื่องจากทฤษฎีการบริหารธุรกิจมีลักษณะในการอธิบายและวิเคราะห์กิจกรรมทางธุรกิจอย่างเป็นระบบ โดยต้องสามารถแปลงแนวคิดไปสู่ตัวแบบและเครื่องมือที่นำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในองค์กรเพื่อให้การวางแผน การจัดองค์กร การนำปฏิบัติและการควบคุมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งต้องสามารถบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรให้สอดคล้องกันเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันและบรรลุเป้าหมายองค์กรอย่างยั่งยืน

การลดระดับนามธรรมของทฤษฎีเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติพิจารณาตามระดับของนามธรรมที่ลดหลั่นกันลงมาตามภาพที่ 1 โดยเริ่มจากระดับที่เป็นนามธรรมสูงสุดคือ ทฤษฎี (theory) ซึ่งเป็นชุดของกรอบแนวคิดที่มีความซับซ้อนสูงและใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางธุรกิจในลักษณะกว้างและเป็นนามธรรม ต่อจากนั้นจึงลดระดับความเป็นนามธรรมลงตามองค์ประกอบของทฤษฎี คือ หลักการหรือข้อเสนอแนะ (proposition/principle) ซึ่งเป็นประโยคบอกเล่าที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างแนวคิดหรือตัวแปรต่าง ๆ ในทฤษฎีซึ่งสามารถทดสอบได้จากการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์เชิงสถิติ ลำดับถัดมา คือ การลดระดับจากหลักการหรือข้อเสนอแนะสู่ องค์ประกอบหรือโครงสร้าง (construct) ซึ่งเป็นชุดของแนวคิดที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรม องค์ประกอบหรือโครงสร้างไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง แต่สามารถอธิบายผ่านพฤติกรรมหรือการแสดงออกที่สังเกตได้ ต่อจากนั้นจึงลดระดับจากองค์ประกอบหรือโครงสร้างสู่ แนวคิด (concept) ซึ่งเป็นความคิดรวบยอดหรือสัญลักษณ์ที่ใช้เพื่ออธิบายหรือสื่อสารประสบการณ์ที่สังเกตได้ แนวคิดเป็นหน่วยพื้นฐานของการสื่อสารและเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทฤษฎี ต่อมาคือการลดระดับจากแนวคิดสู่ การสร้างประสบการณ์ร่วม (shared experience) ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์กรธุรกิจมีประสบการณ์ร่วมกันจากการปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนความรู้และการมีปฏิสัมพันธ์ในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ โดยประสบการณ์ร่วมนี้เป็นพื้นฐานในการสร้างแนวคิดและโครงสร้างทางทฤษฎี ลำดับสุดท้ายคือ การลดระดับจากประสบการณ์ร่วมสู่ การเลือกใช้เครื่องมือทางการจัดการธุรกิจ (management tools) ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ (tacit knowledge) ที่สะสมจากประสบการณ์และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจากการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ โดยเครื่องมือทางการจัดการธุรกิจจะช่วยให้องค์กรธุรกิจสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและสามารถปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีการบริหารธุรกิจมีลักษณะเฉพาะตัวคือต้องสามารถบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรให้สอดคล้องกัน ดังนั้นการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจจึงต้องพิจารณาวัตถุประสงค์การนำทฤษฎีไปใช้ ในที่นี้นำเสนอการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ 2 แบบคือ การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเชิงวัตถุประสงค์ขององค์กรธุรกิจ (Drucker, 1994; Daly & Walsh, 2010; David & David, 2017) และการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเชิงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ทางธุรกิจ (Creswell, 2008; DePoy & Gitlin, 2016; Phuengphosopha, 2022)
รายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 การลดระดับนามธรรมของทฤษฎีการบริหารธุรกิจ

การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเชิงวัตถุประสงค์ขององค์กรธุรกิจ

การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเชิงวัตถุประสงค์ขององค์กรธุรกิจสามารถดำเนินการได้โดยอาศัยแนวทางที่เป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทขององค์กรและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ แนวทางหลักที่ใช้ในการประยุกต์ทฤษฎีการบริหารธุรกิจมีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจก่อนเลือกใช้ทฤษฎี

ก่อนนำทฤษฎีการบริหารธุรกิจมาใช้ องค์กรธุรกิจจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์บริบทขององค์กรอย่างละเอียด ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) และสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) ซึ่งรวมถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี กฎหมายและการแข่งขัน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจช่วยให้เข้าใจบริบท

สภาพจริงขององค์กรและสามารถเลือกแนวคิด ออกแบบการสร้างประสบการณ์ร่วมในองค์กรธุรกิจ และเลือกใช้เครื่องมือทางการจัดการในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมและวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นก่อนการเลือกใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจนั้นองค์กรธุรกิจต้องเข้าใจบริบทสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ต้องเผชิญต่อความเป็นพลวัตเสมอ

การปรับใช้ทฤษฎีให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กรเฉพาะขององค์กร

การเลือกใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจต้องพิจารณาจากบริบทขององค์กร ได้แก่ วัตถุประสงค์ขององค์กร โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กรและความท้าทายที่องค์กรกำลังเผชิญ โดยองค์กรธุรกิจต้องวิเคราะห์วัตถุประสงค์ขององค์กรธุรกิจว่ามีความชัดเจนและสามารถวัดผลได้หรือไม่ เพื่อให้เป้าหมายย่อยด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับทิศทางเชิงกลยุทธ์ขององค์กร โครงสร้างองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญเนื่องจากองค์กรที่มีโครงสร้างแบบรวมศูนย์ต้องการสื่อสารและประสานงานที่แตกต่างจากองค์กรแบบกระจายอำนาจซึ่งส่งผลต่อกระบวนการกำหนดและปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งวัฒนธรรมองค์กรยังมีบทบาทสำคัญ เนื่องจากวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความไว้วางใจจะช่วยให้พนักงานยอมรับและปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่วัฒนธรรมองค์กรแบบลำดับชั้น (hierarchy) อาจทำให้ต้องใช้เวลาและความพยายามมากขึ้นในการสร้างการมีส่วนร่วม สำหรับการวิเคราะห์ความท้าทายที่องค์กรเผชิญ ทั้งด้านการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี หรือความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจจะช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ตามสถานการณ์ ดังนั้นการปรับใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจต้องคำนึงถึงบริบทเฉพาะขององค์กรเพื่อให้การบริหารงานบรรลุผลสำเร็จทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

การนำแนวคิดจากหลายทฤษฎีของหลายศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้มาร่วมกัน

สภาพแวดล้อมการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงและเป็นพลวัตทำให้การนำทฤษฎีการบริหารธุรกิจมาปรับใช้มีความซับซ้อน ดังนั้นการบูรณาการแนวคิดจากศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น สังคมวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ และสถิติศาสตร์ จะช่วยสร้างแนวทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนของบริบททางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อย่างเช่นแนวคิดจากสังคมวิทยาช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจถึงโครงสร้างขององค์กรในฐานะที่เป็นระบบสังคมที่มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและกลุ่มคนซึ่งส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรและพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร ในขณะที่แนวคิดจิตวิทยา

องค์กรช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจ การรับรู้และพฤติกรรมของบุคลากรในการทำงานซึ่งมีผลกระทบต่อการตัดสินใจและผลการดำเนินงานขององค์กร หรือจิตวิทยาผู้บริโภคที่ช่วยให้องค์กรธุรกิจเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค เข้าใจความต้องการและกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าบริการ สำหรับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่เป็นตัวแบบกรอบคิดในการวิเคราะห์ต้นทุนและตัวแบบทางการเงิน โครงสร้างตลาดตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนสถิติศาสตร์ช่วยให้เข้าใจต่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแนวทางการบริหารที่ใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ซึ่งช่วยให้สามารถวิเคราะห์แนวโน้มทางธุรกิจ ประเมินผลลัพธ์ของกลยุทธ์และปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจภายในองค์กรได้อย่างแม่นยำ ดังนั้นการผสมผสานแนวคิดจากศาสตร์เหล่านี้ช่วยให้การบริหารธุรกิจมีความเป็นระบบมากขึ้น รวมทั้งสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนและไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมทางธุรกิจและการกำหนดกลยุทธ์ที่มีความยั่งยืนในระยะยาว

การนำทฤษฎีมาเพื่อเลือกเครื่องมือการจัดการธุรกิจที่เหมาะสม

ทฤษฎีการบริหารธุรกิจจะถูกลดระดับความเป็นนามธรรมไปยังแนวคิดทางการบริหารธุรกิจที่สะท้อนกิจกรรมทางธุรกิจในมิติต่าง ๆ จนนำไปสู่การปฏิบัติทางธุรกิจด้วยการเลือกใช้เครื่องมือการจัดการธุรกิจ โดยเครื่องมือทางการจัดการธุรกิจเป็นแนวคิด วิธีการ หรือกลไกต่าง ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการประสานกิจกรรมและการดำเนินงานขององค์กร ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทฤษฎีการบริหารธุรกิจจึงช่วยให้ผู้ประกอบการและผู้บริหารขององค์กรสามารถเลือกเครื่องมือที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น ขนาดขององค์กร ลักษณะของอุตสาหกรรม ความซับซ้อนของการดำเนินงานและทรัพยากรที่มีอยู่ โดยทฤษฎีการบริหารธุรกิจช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดกรอบการทำงานที่ชัดเจนและเลือกเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ตลอดจนส่งเสริมการบรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจถึงการนำทฤษฎีมาเพื่อเลือกเครื่องมือการจัดการธุรกิจที่เหมาะสม

การนำทฤษฎีมาใช้ออกแบบและพัฒนาตัวแบบธุรกิจที่เหมาะสม

การนำทฤษฎีการบริหารธุรกิจมาปรับใช้เพื่อออกแบบและพัฒนาตัวแบบธุรกิจที่เหมาะสมนั้น ต้องคำนึงถึงการบูรณาการระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของการบริหารธุรกิจ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและประสิทธิภาพสูงสุด โดยตัวแบบธุรกิจ (Business Model)

ถือเป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายถึงคุณค่าของข้อเสนอที่องค์กรนำเสนอต่อลูกค้า โดยต้องอาศัยการวิเคราะห์และออกแบบอย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถสร้างคุณค่าได้อย่างยั่งยืน ซึ่งทฤษฎีการบริหารธุรกิจช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจน ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้า ตำแหน่งของข้อเสนอในตลาด (Value Proposition) และการออกแบบโครงสร้างทางการจัดการที่สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและสภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน การนำทฤษฎีมาช่วยในการออกแบบตัวแบบธุรกิจที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดนั้นจึงช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการสร้างสมดุลระหว่างการสร้างคุณค่าให้กับลูกค้าและความยั่งยืนแก่องค์กรธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจถึงวิธีการนำทฤษฎีมาใช้ออกแบบและพัฒนาตัวแบบธุรกิจที่เหมาะสม

การนำทฤษฎีการบริหารธุรกิจใช้ทบทวนและทดสอบสมมติฐานพื้นฐานของการดำเนินงาน

สมมติฐานในการบริหารธุรกิจคือชุดของความเชื่อหรือแนวคิดพื้นฐานที่องค์กรใช้ในการกำหนดพฤติกรรม การตัดสินใจและการวัดผลสำเร็จขององค์กร ดังนั้นการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจในการทบทวนและทดสอบสมมติฐานพื้นฐานของการดำเนินงานเป็นกระบวนการที่ช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยกำหนดวิธีคิดและแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรซึ่งประกอบด้วยสมมติฐานหลักเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ภารกิจองค์กรและความสามารถหลักขององค์กรโดยทั้งหมดเปรียบเป็นรากฐานของกลยุทธ์ทางธุรกิจ และต้องทบทวนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มั่นใจว่ายังคงมีความสอดคล้องกับสถานการณ์การดำเนินธุรกิจปัจจุบัน สำหรับการทดสอบสมมติฐานเป็นกระบวนการที่ช่วยให้องค์กรสามารถระบุทฤษฎีที่ใช้ในการบริหารจัดการยังคงมีความถูกต้องหรือไม่ โดยการสังเกตปัจจัยที่เปลี่ยนแปลง เช่น การเติบโตทางธุรกิจที่รวดเร็วผิดปกติ หรือความล้มเหลวที่ไม่ได้คาดการณ์ซึ่งอาจเป็นสัญญาณเตือนให้องค์กรธุรกิจตระหนักว่าทฤษฎีที่ใช้ในการบริหารงานที่ผ่านมาอาจไม่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบันอีกต่อไป นอกจากนี้กระบวนการทบทวนและทดสอบสมมติฐานยังช่วยให้ผู้ประกอบการและผู้บริหารขององค์กรธุรกิจสามารถตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดความเสี่ยงจากการใช้แนวคิดหรือตัวแบบธุรกิจหรือเครื่องมือการจัดการธุรกิจที่ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนของบริบทที่องค์กรกำลังเผชิญอยู่ และเพิ่ม

ความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว ดังนั้นการบูรณาการกระบวนการทบทวนและทดสอบสมมติฐานเข้ากับระบบการบริหารจัดการองค์กรจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์และดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

การนำทฤษฎีการบริหารธุรกิจไปปรับปรุงทฤษฎี

การทบทวนสมมติฐานพื้นฐานเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการบริหารธุรกิจให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยทั่วไปแล้วทฤษฎีการบริหารได้รับการพัฒนาภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างจากปัจจุบันซึ่งทำให้สมมติฐานพื้นฐานบางประการของการดำเนินงานธุรกิจอาจไม่สามารถรองรับความเป็นจริงในโลกธุรกิจที่ซับซ้อนและมีความไม่แน่นอนสูงได้ ดังนั้นองค์กรธุรกิจจำเป็นต้องมีการปรับปรุงทฤษฎีโดยพิจารณาข้อมูลและสารสนเทศใหม่รวมถึงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเป็นระบบ การปรับปรุงทฤษฎีไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างหรือการกำหนดนโยบายใหม่เท่านั้น แต่ต้องอาศัยกระบวนการวิเคราะห์อย่างละเอียด การสังเคราะห์แนวคิดใหม่และการทดสอบเชิงประจักษ์เพื่อให้มั่นใจว่าทฤษฎีที่ได้รับการปรับปรุงสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทขององค์กรที่หลากหลาย การบริหารองค์กรธุรกิจที่อาศัยเพียงแรงบันดาลใจหรือการกล้าเผชิญความเสี่ยงของผู้บริหารนั้นไม่เพียงพอในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จในระยะยาว แต่ต้องมีการสร้างองค์ความรู้เชิงลึกที่สามารถรองรับความซับซ้อนของปัจจัยทางธุรกิจ ทั้งนี้การปรับปรุงทฤษฎีต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้จากหลายศาสตร์ เช่น เศรษฐศาสตร์ พฤติกรรมองค์กร การตลาดและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อแนวโน้มทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และแนวคิดจากการวิจัยร่วมกับการวิเคราะห์แนวโน้มของอุตสาหกรรมจะช่วยให้การปรับปรุงทฤษฎีมีความแม่นยำและสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับองค์กรในยุคดิจิทัลที่ทำให้องค์กรธุรกิจต้องเผชิญกับปัจจัยการแข่งขันที่ซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็ว

การบูรณาการทฤษฎีการบริหารกับแนวทางปฏิบัติที่ร่วมสมัย

การผสมผสานทฤษฎีการบริหารธุรกิจเข้ากับแนวทางปฏิบัติที่ร่วมสมัยเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เป็นพลวัตจากอิทธิพลของเทคโนโลยี นวัตกรรมที่ไม่หยุดนิ่ง และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบูรณาการทฤษฎีการบริหารกับแนวทางปฏิบัติที่ร่วมสมัยต้องทบทวนและทดสอบสมมติฐานพื้นฐานของการดำเนินงานควบคู่กับการปรับปรุงทฤษฎีที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เช่น การบริหารธุรกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital) ซึ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร หรือบริหารห่วงโซ่อุปทาน

(Supply chain management) และการบริหารเชิงนวัตกรรม (Innovation Management) ที่มุ่งสร้างขีดความสามารถในการปรับตัวและพัฒนากระบวนการใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงตอบสนองต่อแนวโน้มตลาดที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ดังนั้นการบูรณาการทฤษฎีการบริหารธุรกิจเข้ากับแนวทางปฏิบัติร่วมสมัยช่วยให้องค์กรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น ทั้งยังช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรในระยะยาวผ่านการบริหารที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล นวัตกรรมและกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้างต้นสรุปได้ว่า การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเชิงวัตถุประสงค์ขององค์กรธุรกิจจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจทั้งภายในและภายนอกเพื่อเลือกและปรับใช้ทฤษฎีให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะขององค์กร เช่น วัตถุประสงค์ โครงสร้าง วัฒนธรรม และความท้าทายที่องค์กรเผชิญ นอกจากนี้การบูรณาการแนวคิดจากศาสตร์ต่างช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การนำทฤษฎีมาใช้อย่างครอบคลุมการเลือกเครื่องมือการจัดการที่เหมาะสม การออกแบบตัวแบบธุรกิจและการทบทวนสมมติฐานพื้นฐานเพื่อปรับปรุงทฤษฎีให้ทันสมัย การบูรณาการทฤษฎีกับแนวปฏิบัติร่วมสมัย เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการบริหารเชิงนวัตกรรมช่วยให้องค์กรมีความยืดหยุ่นและสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

ตารางที่ 4 สรุปการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเชิงวัตถุประสงค์ขององค์กรธุรกิจ

แนวทางการใช้ทฤษฎี	วิธีการ
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจก่อนเลือกใช้ทฤษฎี	<ul style="list-style-type: none"> ● วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร ● พิจารณาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี กฎหมาย และการแข่งขัน ● เข้าใจบริบทสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างพลวัต
การปรับใช้ทฤษฎีให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กร	<ul style="list-style-type: none"> ● พิจารณาวัตถุประสงค์ โครงสร้าง วัฒนธรรม และความท้าทายขององค์กร ● วิเคราะห์ความชัดเจนและความสามารถในการวัดผลของวัตถุประสงค์

	<ul style="list-style-type: none">● ปรับใช้ทฤษฎีให้สอดคล้องกับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร
การนำแนวคิดจากหลายทฤษฎีของหลายศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้ร่วมกัน	<ul style="list-style-type: none">● บูรณาการแนวคิดจากสังคมวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ และสถิติศาสตร์● สร้างแนวทางการบริหารที่ตอบสนองต่อความซับซ้อนของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ● พัฒนากลยุทธ์ที่ยั่งยืนและสร้างนวัตกรรมทางธุรกิจ
การนำทฤษฎีมาใช้เพื่อเลือกเครื่องมือการจัดการธุรกิจที่เหมาะสม	<ul style="list-style-type: none">● เลือกเครื่องมือการจัดการที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ภารกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์กร● พิจารณาปัจจัยเช่น ขนาดองค์กร ลักษณะอุตสาหกรรม และทรัพยากรที่มีอยู่● เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและบรรลุวัตถุประสงค์เชิง กลยุทธ์
การนำทฤษฎีมาใช้ออกแบบและพัฒนาตัวแบบธุรกิจที่เหมาะสม	<ul style="list-style-type: none">● ออกแบบตัวแบบธุรกิจที่สร้างคุณค่าให้กับลูกค้า● วิเคราะห์ความต้องการของลูกค้าและตำแหน่งของข้อเสนอในตลาด● พัฒนาตัวแบบธุรกิจที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและสร้างความยั่งยืน
การนำทฤษฎีการบริหารธุรกิจใช้ทบทวนและทดสอบสมมติฐานพื้นฐานของการดำเนินงาน	<ul style="list-style-type: none">● ทบทวนและทดสอบสมมติฐานพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและภารกิจองค์กร● ปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง● ลดความเสี่ยงและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

ตารางที่ 4 สรุปการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเชิงวัตถุประสงค์ขององค์กรธุรกิจ (ต่อ)

แนวทางการใช้ทฤษฎี	วิธีการ
การนำทฤษฎีการบริหารธุรกิจ ใช้ปรับปรุงทฤษฎี	<ul style="list-style-type: none"> ปรับปรุงทฤษฎีโดยพิจารณาข้อมูลและสารสนเทศใหม่ วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดใหม่ ทดสอบเชิงประจักษ์เพื่อให้ทฤษฎีสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทที่หลากหลาย
การบูรณาการทฤษฎีการ บริหารกับแนวทางปฏิบัติที่ ร่วมสมัย	<ul style="list-style-type: none"> ผสมผสานทฤษฎีการบริหารกับแนวทางปฏิบัติที่ทันสมัย เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการบริหารเชิงนวัตกรรม สร้างความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว สร้างมูลค่าเพิ่มและความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเชิงวัตถุประสงค์ของการวิจัยทางธุรกิจ

การวิจัยธุรกิจเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และตีความข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อตอบคำถามหรือแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ โดยใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเชิงวัตถุประสงค์ของการวิจัยทางธุรกิจ แนวทางการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเชิงวัตถุประสงค์ของการวิจัยทางธุรกิจมีรายละเอียดดังนี้

การใช้ทฤษฎีในงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

การใช้ทฤษฎีในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาทางธุรกิจ โดยทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปรหลัก สมมติฐาน และกรอบวิเคราะห์ที่ใช้ในการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร ทฤษฎีการบริหารธุรกิจช่วยให้นักวิจัยสามารถพัฒนาโมเดลทางสถิติที่สะท้อนถึงกระบวนการทางธุรกิจที่ซับซ้อนและสามารถทดสอบสมมติฐานด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้อย่างเป็นระบบ การนำทฤษฎีการบริหารธุรกิจมาใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณจึงเป็นการช่วยเพิ่มความแม่นยำและความ

นำเชื่อถือให้กับผลการศึกษา รวมทั้งช่วยให้นักวิจัยสามารถอธิบายและคาดการณ์ปรากฏการณ์ทางธุรกิจได้อย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้การเลือกใช้ทฤษฎีที่เหมาะสมยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดระเบียบวิธีวิจัย (Research methodology) โดยทฤษฎีที่ใช้จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดตัวแปรต้น (Independent variables) และตัวแปรตาม (Dependent variables) รวมถึงตัวแปรควบคุมที่เกี่ยวข้อง แนวทางการใช้ทฤษฎีในงานวิจัยเชิงปริมาณสามารถแบ่งได้เป็นสามลักษณะหลักได้แก่ การใช้ทฤษฎีเป็นกรอบแนวคิดที่สนับสนุนสมมติฐานและโมเดลเชิงสาเหตุ การใช้ทฤษฎีเป็นพื้นฐานในการเลือกเครื่องมือวัดและแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และการใช้ทฤษฎีเป็นแนวทางในการตีความผลลัพธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ดังนั้นนักวิจัยจึงต้องพิจารณาเลือกทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัย รวมถึงคำนึงถึงข้อจำกัดของทฤษฎีที่อาจส่งผลต่อการวิเคราะห์และสรุปผล การใช้ทฤษฎีอย่างเหมาะสมในงานวิจัยเชิงปริมาณจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มความลึกซึ้งของการศึกษาและยกระดับมาตรฐานของงานวิจัยทางธุรกิจ

ตัวอย่างเช่น ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบริการิวิชั่น (Servitization) การแปลงเป็นดิจิทัล (Digitalization) และนวัตกรรมบริการ (Service innovation) ที่มีผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคการผลิตในตอตอนบนภาคเหนือของประเทศไทย ของ Dechaset Siri, Srisupan & Narakorn (2024) นั้น นักวิจัยสามารถนำกรอบแนวคิดของทฤษฎีทรัพยากรองค์กร (Resource-Based View; RBV) และทฤษฎีความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities Theory) มาใช้ในการอธิบายกลไกที่ทำให้ธุรกิจสามารถสร้างความสามารถในการแข่งขันและบรรลุผลการดำเนินงานที่สูงขึ้น โดยในมุมมองของทฤษฎีทรัพยากรองค์กร การบริการิวิชั่นและการแปลงเป็นดิจิทัลสามารถถูกมองว่าเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้ธุรกิจพัฒนาความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ในขณะที่ทฤษฎีความสามารถเชิงพลวัตเน้นให้เห็นว่าความสามารถของธุรกิจในการปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสร้างสรรค์นวัตกรรมบริการเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดและสร้างผลลัพธ์ที่ดีขึ้นในระยะยาว เมื่อดำเนินการศึกษาทางเชิงปริมาณ นักวิจัยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ได้จากทฤษฎีดังกล่าว เช่น ทดสอบว่า “การบริการิวิชั่นมีผลเชิงบวกต่อการแปลงเป็นดิจิทัลและนวัตกรรมบริการ” และ “นวัตกรรมบริการมีผลกระทบโดยตรงต่อผลการดำเนินงาน

ทางการเงินและผลการดำเนินงานด้านการบริการลูกค้า” หรือไม่ ซึ่งช่วยให้นักวิจัยสามารถตรวจสอบอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรในแบบจำลองเชิงสาเหตุ (Causal model) ได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้การใช้การวิเคราะห์ตัวแปรแฝง (Latent Variable Analysis) ในธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคการผลิตในตอนบนภาคเหนือของประเทศไทยยังช่วยให้สามารถวัดแนวคิดที่เป็นนามธรรม เช่น ระดับของการปรับตัวเชิงดิจิทัลและความสามารถในการสร้างนวัตกรรมผ่านตัวชี้วัดหลายมิติได้อย่างแม่นยำ การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจในการวิจัยเชิงปริมาณจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้สามารถสรุปผลเชิงสถิติที่มีความถูกต้องและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติสำหรับธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคการผลิตในตอนบนภาคเหนือของประเทศไทยได้

การใช้ทฤษฎีในงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

ทฤษฎีการบริหารธุรกิจมีช่วยให้ให้นักวิจัยสามารถวิเคราะห์และตีความข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรม องค์กรและกระบวนการทางธุรกิจในบริบทที่ซับซ้อน การใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจในงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการนำทฤษฎีมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยอธิบายบริบททางธุรกิจที่แตกต่างกันตามลักษณะของข้อมูลที่เก็บรวบรวมซึ่งอยู่ในลักษณะของการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์หรือการวิเคราะห์เอกสาร การเลือกใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจที่เหมาะสมในการวิจัยเชิงคุณภาพนักวิจัยจึงต้องพิจารณาความสอดคล้องกับปัญหาวิจัยและแนวทางวิธีวิจัยที่ใช้ โดยทฤษฎีสามารถถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นสำหรับการกำหนดหมวดหมู่ของข้อมูลหรือใช้เป็นเครื่องมือสำหรับอธิบายปรากฏการณ์เชิงลึกที่เกิดขึ้นจากบริบทเฉพาะทางธุรกิจ

ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นทฤษฎีเป็นทั้งกรอบการวิจัยและเป็นเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ผ่านการสร้างแนวคิดที่เกิดจากข้อมูลที่รวบรวมซึ่งแนวทางนี้ถูกนำมาใช้ในงานวิจัยเชิงตีความ (Interpretive research) และงานวิจัยเชิงปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionist research) ซึ่งมุ่งเน้นความเข้าใจความหมายและพฤติกรรมของผู้คนในบริบททางธุรกิจที่ซับซ้อน นอกจากนี้ทฤษฎียังสามารถช่วยให้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลมีความเป็นระบบมากขึ้น โดยเฉพาะในการใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) หรือการวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case study analysis) ซึ่งต้องอาศัยแนวคิดทางทฤษฎีในการเชื่อมโยงข้อมูลและสร้างความเข้าใจในเชิงลึก ดังนั้นการเลือกใช้ทฤษฎีในงานวิจัยเชิงคุณภาพจึงควรเป็น

กระบวนการที่มีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและเป้าหมายของการศึกษาวิจัย

ตัวอย่างเช่นในการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจขนาดย่อม (SMEs) ของ Waisati, Chotikunanon & Kamkankaew (2020) ที่ศึกษาแนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจขนาดย่อม กรณีศึกษาห้างหุ้นส่วนจำกัดท่งเฮงกี จังหวัดลำปางนั้น นักวิจัยใช้แนวคิดของทฤษฎีนี้เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ขององค์กรที่เป็นกรณีศึกษา การวิเคราะห์นี้ได้รับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อทำความเข้าใจกลยุทธ์ทางธุรกิจและแนวทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าของธุรกิจช่วยให้สามารถระบุปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทางธุรกิจของผู้ประกอบการ รวมถึงแนวทางที่สามารถใช้ปรับปรุงประสิทธิภาพของการดำเนินธุรกิจได้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการแยกประเภทข้อมูล (Categorization) ทำให้นักวิจัยสามารถเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้ออกมาตามแนวคิดของทฤษฎีและใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับองค์กรหรือภาคธุรกิจที่ต้องการนำไปประยุกต์ใช้จริง โดยใช้ทฤษฎีนี้ช่วยกำหนดแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กรมุ่งสู่เป้าหมายที่ชัดเจน โดยพิจารณาจากแนวคิดด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับตลาดเป้าหมายและการวางตำแหน่งทางการแข่งขันของธุรกิจ คือกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด (Marketing Mix: 4Ps) ดังนั้นการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเชิงวัตถุประสงค์ในงานวิจัยเชิงคุณภาพจึงเป็นแนวทางที่สามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การใช้ทฤษฎีในงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research)

งานวิจัยแบบผสมผสานเป็นแนวทางทางการวิจัยที่ผสมระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้ทฤษฎีเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดโครงสร้างของการศึกษา อธิบายปรากฏการณ์และเชื่อมโยงตัวแปรที่เกี่ยวข้องในลักษณะที่เป็นระบบ ในงานวิจัยแบบผสมผสานนี้ทฤษฎีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแบบจำลองการวิจัย การกำหนดคำถามวิจัยและการตีความผลลัพธ์ โดยในด้านเชิงปริมาณ ทฤษฎีสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม รวมถึงการสร้างสมมติฐานที่สามารถทดสอบได้เชิงสถิติ ในขณะที่ในด้าน

เชิงคุณภาพ ทฤษฎีจะช่วยให้เกิดการตีความเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรม องค์ประกอบหรือปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจทางธุรกิจ

การผสมผสานทฤษฎีในงานวิจัยแบบผสมผสานยังช่วยเพิ่มความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประเมินความซับซ้อนของปรากฏการณ์ทางธุรกิจ การใช้ทฤษฎีในลักษณะนี้สามารถช่วยให้นักวิจัยสามารถอธิบายและเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากทั้งสองวิธีการวิจัยได้อย่างเป็นระบบ ในมิติของการวิเคราะห์เชิงปริมาณมีการใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติต่าง ๆ ในขณะที่ในเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเข้าใจบริบทและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของลูกค้า ซึ่งการรวมกันของทั้งสองแนวทางนี้ทำให้สามารถพัฒนาองค์ความรู้ที่มีความครอบคลุม และสะท้อนถึงความเป็นจริงในบริบททางธุรกิจได้ดียิ่งขึ้น

ตัวอย่างเช่นการศึกษาอิทธิพลของความเป็นผู้ประกอบการ คุณลักษณะของกิจการ สภาพแวดล้อมการแข่งขัน และการบริหารแบรนด์ต่อการที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิตอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย ของ Kamkankaew (2017) ใช้งานวิจัยแบบผสมผสานแบบแผนการวิจัยแบบอธิบายติดตาม (Explanatory Sequential Design) ที่เริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรสำคัญและทดสอบสมมติฐาน จากนั้นจึงใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อลงลึกในรายละเอียดและอธิบายผลลัพธ์เชิงปริมาณให้มีความชัดเจนมากขึ้น นักวิจัยใช้ทฤษฎีการบริหารแบรนด์และกลยุทธ์การแข่งขันในการกำหนดกรอบแนวคิด ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณโดยรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ เช่น ความเป็นผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อมการแข่งขัน และกลยุทธ์การบริหารแบรนด์ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) และการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อทดสอบแบบจำลองเชิงสาเหตุที่แสดงถึงอิทธิพลของปัจจัยด้านกลยุทธ์ต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิตอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย ในขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารและเจ้าของกิจการ และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อทำความเข้าใจถึงแนวทางการบริหารแบรนด์ที่ใช้และการตัดสินใจทางธุรกิจที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ดังนั้นการใช้แนวทางวิจัยแบบผสมผสานนี้ทำให้สามารถสังเคราะห์ข้อมูลในลักษณะที่

ครอบคลุมและลึกซึ้งมากขึ้นเพื่อสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาธุรกิจในระยะยาว

จากข้างต้นสรุปได้ว่า ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเชิงวัตถุประสงค์เป็นแนวทางสำคัญในการวิจัยทางธุรกิจ โดยมีบทบาทในการกำหนดกรอบแนวคิดและระเบียบวิธีวิจัยทั้งในการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยแบบผสมผสาน โดยในการวิจัยเชิงปริมาณนั้น ทฤษฎีช่วยกำหนดตัวแปร สมมติฐาน และแบบจำลองเชิงสาเหตุที่สามารถตรวจสอบได้ทางสถิติ ทำให้ผลลัพธ์มีความแม่นยำและเชื่อถือได้ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นทฤษฎีช่วยในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมองค์กรและกระบวนการทางธุรกิจ โดยใช้แนวทางเชิงตีความและการวิเคราะห์กรณีศึกษา ในขณะที่การวิจัยแบบผสมผสานใช้ทฤษฎีเพื่อเชื่อมโยงผลลัพธ์จากทั้งสองแนวทางให้มีความสมบูรณ์และสะท้อนความซับซ้อนของปรากฏการณ์ทางธุรกิจได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นการใช้ทฤษฎีในการวิจัยทางธุรกิจจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างแนวทางที่เป็นประโยชน์สำหรับการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ในภาคธุรกิจ

ตารางที่ 5 สรุปการใช้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเชิงวัตถุประสงค์ของการวิจัยทางธุรกิจ

ประเภทการวิจัย	แนวทางการใช้ทฤษฎี	ตัวอย่างการประยุกต์ใช้
การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)	ใช้ทฤษฎีเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดตัวแปร สมมติฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ เพื่อให้สามารถคาดการณ์ปรากฏการณ์ทางธุรกิจได้อย่างแม่นยำ	ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การบริการกับ วั น์ การแปลงเป็นดิจิทัล และนวัตกรรมบริการต่อผล การดำเนินงานของ SMEs โดยใช้ทฤษฎีทรัพยากรองค์กร (RBV) และทฤษฎีความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities) วิเคราะห์โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM)

<p>การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)</p>	<p>ใช้ทฤษฎีเป็นเครื่องมือช่วยอธิบายบริบททางธุรกิจและพฤติกรรมขององค์กร วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการวิเคราะห์เนื้อหา</p>	<p>การศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดของ SMEs โดยใช้ SWOT Analysis และ Marketing Mix (4Ps) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร</p>
<p>การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research)</p>	<p>ใช้ทฤษฎีเป็นกรอบแนวคิดเชื่อมโยงข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมข้อมูลจากแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้เกิดความครอบคลุมและเชื่อมโยงตัวแปรต่าง ๆ</p>	<p>การศึกษาอิทธิพลของความ เป็น ผู้ ประกอบ การ คุณลักษณะของกิจการ สภาพแวดล้อมการแข่งขัน และการบริหารแบรนด์ต่อผลการดำเนินงานของ SMEs โดยใช้ Explanatory Sequential Design วิเคราะห์ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ</p>

สรุป

ทฤษฎีการบริหารธุรกิจเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้บริบทของโลกยุคพลวัตที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยมีรากฐานมาจากการศึกษาทางวิชาการและประสบการณ์เชิงปฏิบัติขององค์กรธุรกิจ ทฤษฎีดังกล่าวมุ่งเน้นการวิเคราะห์โครงสร้างและกลไกขององค์กรเพื่อให้เกิดการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสม ในบทความนี้ได้นำเสนอถึงความหมาย ลักษณะของทฤษฎีการบริหารธุรกิจ ตลอดจนความสัมพันธ์กับทฤษฎีสังคมศาสตร์ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจด้านพฤติกรรมของบุคคลและองค์กร นอกจากนี้ทฤษฎีการบริหารธุรกิจยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประกอบการและผู้บริหารขององค์กรธุรกิจสามารถกำหนดกลยุทธ์บริหารทรัพยากรและพัฒนาองค์กรเพื่อให้

สามารถแข่งขันและเติบโตอย่างยั่งยืนได้ สำหรับการนำทฤษฎีการบริหารธุรกิจไปปรับใช้นั้นองค์กรธุรกิจตัดสินใจอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของข้อมูลและแนวคิดทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับ ทั้งนี้การบริหารองค์กรต้องคำนึงถึงปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ รวมถึงการพิจารณาบริบททางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทฤษฎีการบริหารธุรกิจจึงทำหน้าที่เป็นแนวทางในการตรวจสอบ วิพากษ์และเสนอแนะจุดมุ่งหมายขององค์กร อีกทั้งยังช่วยให้สามารถพัฒนาแนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ โดยเชื่อมโยงศาสตร์ด้านการจัดการ การตลาดและเศรษฐศาสตร์เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความกลมกลืนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรได้ในเชิงปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- Anfara Jr, V. A., & Mertz, N. T. (Eds.). (2014). Theoretical frameworks in qualitative research. Sage publications.
- Barik, T. R. (2024). The synergy between social science and business: An interdisciplinary perspective. *Journal of Formal and Informal Sectors*, 4(1), 628-635.
- Chantadansuwan, S. (2017). Principles of business administration. Bangkok: Jutthong Co., Ltd.
- Charoenkham, S. (2020). Principles and theories of educational administration. Bangkok: O.S. Printing House.
- Creswell, J. W. (2008). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (3rd ed.). Sage Publication
- Daly, P., & Walsh, J. S. (2010). Drucker's theory of the business and organisations: Challenging business assumptions. *Management Decision*, 48(4), 500–511.
- David, F. R., & David, F. R. (2017). Strategic management: concepts and cases: A competitive advantage approach. Pearson.

- Dechaset Siri, P., Srisupan, T. & Narakorn, P. (2024). The influence of servitization, digital transformation, and service innovation on the performance of SMEs in the manufacturing sector in Northern Thailand. *Business Administration Journal*, 47(184), 63-68.
- Donaldson, T., & Walsh, J. P. (2015). Toward a theory of business. *Research in Organizational Behavior*, 35, 181–207.
- Drucker, P. F. (1994). The theory of the business. *Harvard Business Review*, 72(5), 95-104.
- Eisner, E. W. (1993). Forms of understanding and the future of educational research. *Teachers College Record*, 95(4), vii-x.
- Hunt, S. D. (1991). *Marketing theory: Conceptual foundations of research in marketing*. Homewood, IL: Irwin.
- Ika, L. A., & Munro, L. T. (2022). Tackling grand challenges with projects: Five insights and a research agenda for project management theory and practice. *International Journal of Project Management*, 40(6), 601-607.
- Jones, G. R., & George, J. M. (2016). *Contemporary Management*. McGraw-Hill Education.
- Kamkankaew, P. (2017). The influence of entrepreneurship, business characteristics, competitive environment, and organizational brand management on the performance of SMEs in the food and beverage manufacturing sector in Thailand (Doctoral dissertation). North-Chiang Mai University, Faculty of Business Administration.
- Kamkankaew, P., Thanitbenjasith, P., Phattarowas, V., Khumwongpin, S., & Sri benjachot, S. (2025). Deglobalization and Its Impact on Thai SMEs: Challenges, Opportunities, and Adaptation Strategies. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 5(1), 371-394.

- Kaufman, M. (2008). The theory of business, complexity, and getting work done. InnovationLabs, LLC.
- Kenapoom, S. (2020). Concepts and theories in public administration. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Kerlinger, F. N. (1986). Foundations of behavioral research (3rd ed.). Holt, Rinehart, and Winston.
- Kerlinger, F., & Lee, H. (2000). Foundations of behavioral research. Orlando, FL: Harcourt College Publishers.
- Kessler, E. H. (2013). Encyclopedia of Management Theory. SAGE Publications.
- Kongsantia, C. (2023). Theories and principles of social development. Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University.
- Manimala, M. J., Thomas, P., & Mahadev, N. (2024). Business and Society: A Symbiotic Relationship. Business and Society: Issues and Cases in the Indian Context, 3-52.
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2001). Research in education: Evidence-based inquiry (5th ed.). Pearson.
- Moolsuwan, W. (2017). Business organization theory. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Musengi-Ajulu, S., Botha, S., & Alsemgeest, L. (2022). Introduction to Business Management. Pearson.
- Phuengphosopha, N. (2022). The use of theory for behavioral science research. Bangkok: Danex Inter corporation.
- Poff, R., & Skripak, S. J. (2023). Fundamentals of Business. Virginia Tech Publishing.
- Rasmussen, B. (2007). Business models and the theory of the firm. Centre for Strategic Economic Studies, Victoria University.
- Rathanit, S. (2017). Principles, theories, and practices of educational administration. Bangkok: Kaofang Publishing.

- Suksriwong, S. (2012). *Management: From an executive's perspective*. Bangkok: G.P. Cyber Print Co., Ltd.
- Sutton, R. I., & Staw, B. M. (1995). What theory is not. *Administrative Science Quarterly*, 40(3), 371-384.
- Torabi, M. (2023). Interdisciplinary approaches in business studies: Applications and challenges. *International Journal of Business and Management*, 18(5), 33-45.
- Waisati, C., Chotikunanon, T. & Kamkankaew, P. (2020). Marketing management approach of small enterprises: A case study of Thong Heng Kee Limited Partnership, Lampang Province. *Journal of Marketing and Management Science*, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, 7(1), 100-109.
- Zikmund, W. G., Babin, B. J., Carr, J. C., & Griffin, M. (2009). *Business research methods* (8th ed.). South-Western Cengage Learning.

การให้บริการภาครัฐภายใต้แนวคิดรัฐบาลดิจิทัล*

GOVERNMENT SERVICES UNDER THE CONCEPT OF DIGITAL GOVERNMENT

โสภณวิชญ์ เสกขุนทด¹, สุกฤษฎี รักษณอนันต์², วันชัย จิงวิบูลย์สฤติ³, สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์⁴,
ศิริพร จบศรี⁵ และ ฉัตรชัย เล็กบุญแถม⁶

Sophonvich sekkhunthod¹, Sukrit Rukthanaanun², Wanchai Chungwiboonsatid³, Samrit Yodsomsak⁴,
Siriporn Chobsri⁵ and Chatchai Lekboontham⁶

¹สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

¹Department of Public Administration Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand

^{2,6}นักวิชาการอิสระ

^{2,6}Independent Academic, Thailand

³นักวิชาการอิสระ, ที่ปรึกษาอิสระ สำนักบริหารหนี้สาธารณะ กระทรวงการคลัง

³Independent Academic, Independent Advisor of Public Debt Administration Office, Ministry of Finance

⁴อดีตคณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

⁴Former Dean of Political Science Faculty, Burapha University, Thailand

⁵วิทยาลัยสงฆ์ระยอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁵Rayong Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: phdkan.sek@gmail.com

วันที่รับบทความ : 30 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 1 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 1 พฤษภาคม 2568

Received 30 April 2025; Revised 1 May 2025; Accepted 1 May 2025

Citation:

* โสภณวิชญ์ เสกขุนทด, สุกฤษฎี รักษณอนันต์, วันชัย จิงวิบูลย์สฤติ, สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, ศิริพร จบศรี และ ฉัตรชัย เล็กบุญแถม. (2568). การให้บริการภาครัฐภายใต้แนวคิดรัฐบาลดิจิทัล. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 1164-1180.

Sophonvich sekkhunthod, Sukrit Rukthanaanun, Wanchai Chungwiboonsatid, Samrit Yodsomsak, Siriporn Chobsri and Chatchai Lekboontham. (2025). Government Services Under The Concept Of Digital Government. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 1164-1180.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทคัดย่อ

รัฐบาลดิจิทัลเป็นเรื่องพื้นฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานและการให้บริการแก่ประชาชนของหน่วยงานบริหารสาธารณะ โดยใช้ประโยชน์จากพลังของเทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ต นับตั้งแต่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติบริการเทคโนโลยีดิจิทัลในปี 2562 ได้มีการผลักดันอย่างมากในการบูรณาการเทคโนโลยีล้ำสมัยเข้ากับโครงสร้างของบริการสาธารณะ นวัตกรรมต่างๆ เช่น แอปพลิเคชันบนมือถือ ปัญญาประดิษฐ์ คลาวด์คอมพิวติ้ง อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ และบล็อกเชน ได้ถูกนำเสนอเพื่อปรับปรุงกระบวนการ ปรับปรุงการให้บริการ และเพิ่มการมีส่วนร่วมของพลเมือง แม้จะมีความก้าวหน้าเหล่านี้ แต่ยังคงมีความท้าทายหลายประการที่ขัดขวางการสร้างรัฐบาลดิจิทัลอย่างแท้จริง อุปสรรคหลักประการหนึ่งคือความพร้อมไม่เพียงพอของเครื่องมือดิจิทัลสมัยใหม่ หน่วยงานของรัฐหลายแห่งยังคงต้องดิ้นรนกับระบบที่ล้าสมัยซึ่งไม่รองรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีล่าสุด ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีช่องว่างด้านทักษะที่เห็นได้ชัดในหมู่บุคลากรของรัฐ โดยเจ้าหน้าที่บางคนดิ้นรนที่จะปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และยังคงพึ่งพาวิธีการดำเนินงานแบบดั้งเดิม

การขาดความเชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีนี้สามารถขัดขวางประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการให้บริการ อุปสรรคด้านกฎระเบียบทำให้การนำเทคโนโลยีนวัตกรรมเหล่านี้ไปใช้มีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งมักจะทำให้ความก้าวหน้าล่าช้าลงและป้องกันไม่ให้อำนาจรัฐใช้ศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ในภูมิภาคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจำเป็นต้องแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้โดยด่วน นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมทางไซเบอร์ยังจำเป็นต้องกำหนดกฎหมายด้านความปลอดภัยที่เข้มงวดและมาตรการคุ้มครองข้อมูลที่ครอบคลุมเพื่อปกป้องข้อมูลของพลเมืองและรักษาความไว้วางใจของสาธารณะ การรับรองการเข้าถึงบริการรัฐบาลดิจิทัลอย่างเท่าเทียมกัน การส่งเสริมความครอบคลุมในการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลทุกคนไม่ว่าจะมีภูมิหลังหรือความสามารถอย่างไรก็สามารถเข้าถึง มีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้

คำสำคัญ: การให้บริการภาครัฐ, รัฐบาลดิจิทัล

Abstract

Digital government is fundamentally about transforming the way public administrations operate and deliver services to citizens, leveraging the power of information technology and the internet. Since the enactment of the Digital Technology Services Act in 2019, there has been a significant push to integrate cutting-edge technologies into the fabric of public services. Innovations such as mobile applications, artificial intelligence, cloud computing, the Internet of Things (IoT), big data analytics, and blockchain have been introduced to streamline processes, improve service delivery, and increase citizen engagement. Despite these advancements, several challenges remain that stand in the way of creating a truly digital government. One major obstacle is the inadequate availability of modern digital tools. Many government agencies continue to struggle with outdated systems that do not support the latest technological advancements. Furthermore, there is a glaring skills gap among government personnel, with some struggling to adapt to new technologies and relying on traditional methods of operation. This lack of technological expertise can hinder the efficiency and effectiveness of service delivery. Regulatory barriers complicate the implementation of these innovative technologies, often slowing progress and preventing government from reaching its full potential. In this rapidly changing digital landscape, governments need to address these constraints urgently. In addition, the rise in cybercrime necessitates the introduction of strict security laws and comprehensive data protection measures to protect citizens' data and maintain public trust. Ensuring equal access to digital government services Promoting inclusivity in digital transformation is essential to ensure that all individuals, regardless of

background or ability, can access, participate in, and benefit from technological advances.

Keywords: Government services, digital government

บทนำ

รัฐบาลดิจิทัลเป็นแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาลไทยในปัจจุบัน บทความนี้จะอธิบายกฎเกณฑ์และแนวคิดง่าย ๆ ในการใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และเครื่องมือดิจิทัลเพื่อช่วยให้รัฐบาลให้บริการประชาชนได้ดีขึ้น เป้าหมายคือการทำให้งานของรัฐบาลเร็วขึ้น ราบรื่นขึ้น และทันสมัยมากขึ้น เมื่อเราพูดถึงรัฐบาลดิจิทัล หมายความว่ารัฐบาลใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อเชื่อมต่อหน่วยงานรัฐบาลต่าง ๆ เข้าด้วยกันและทำให้การทำงานง่ายขึ้น ตั้งแต่ต้นทศวรรษปี 2000 เป็นต้นมา หลายประเทศเริ่มใช้วิธีการนี้เพื่อประหยัดเวลาและทรัพยากร ลดข้อผิดพลาด และตัดสินใจได้ดีขึ้น การใช้เทคโนโลยีมีความสำคัญมากในการให้บริการภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การวางแผนว่าจะทำอะไรไปจนถึงการช่วยเหลือประชาชน (OECD, 2014)

ประเทศไทยเริ่มทำให้รัฐบาลเป็นดิจิทัลมากขึ้นในปี 2540 เมื่อเริ่มเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานของพนักงานภาครัฐ โดยเริ่มใช้คอมพิวเตอร์และเครือข่ายพิเศษในการจัดเก็บและแบ่งปันข้อมูล ต่อมาในปี 2562 ประเทศไทยได้ออกกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนที่เรียกว่า พ.ร.บ. รัฐบาลดิจิทัล กฎเกณฑ์เหล่านี้ช่วยจัดระเบียบวิธีการที่หน่วยงานภาครัฐใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น คอมพิวเตอร์อัจฉริยะ (ปัญญาประดิษฐ์) การรวบรวมข้อมูลขนาดใหญ่ และแอปพิเศษ เป้าหมายคือการทำให้งานของรัฐบาลทำได้เร็วขึ้นและดีขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการได้ง่ายขึ้น และรัฐบาลสามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่นในโลกยุคใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562)

สรุป รัฐบาลดิจิทัลเป็นแนวทางใหม่ในการทำงานของรัฐบาลโดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี ช่วยเชื่อมโยงข้อมูลและบริการต่าง ๆ เพื่อให้ทุกอย่างดำเนินไปได้เร็วขึ้น เปิดกว้างมากขึ้น และประชาชนเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ประเทศไทยเริ่มดำเนินการในเรื่องนี้ในปี 1997 และในปี 2019 ก็ได้ออกกฎหมายเพื่อรองรับเรื่องนี้

ความหมายรัฐบาลดิจิทัล

รัฐบาลดิจิทัลเป็นเหมือนแผนพิเศษที่ช่วยให้รัฐบาลใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีเพื่อให้บริการประชาชนได้ดีขึ้น โดยทำให้มั่นใจว่าวิธีการดำเนินการต่าง ๆ สอดคล้องกับสิ่งที่แต่ละประเทศมี เพื่อให้ทุกอย่างดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและง่ายดาย โดยสำนักวิชาการ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559) เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการให้บริการโดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี เน้นที่การนำกลุ่มต่าง ๆ มารวมกันเพื่อทำงานเป็นทีม บริการต่าง ๆ ได้รับการวางแผนโดยคำนึงถึงสิ่งที่ผู้คนต้องการมากที่สุด แทนที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ตามแบบเดิมบนกระดาษ ทุกอย่างทำได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นโดยใช้เครื่องมือดิจิทัล ขณะที่ทงศ์ศักดิ์ เหมือนเตย (2563) ลองนึกถึงรัฐบาลดิจิทัลว่าเป็นการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อช่วยให้รัฐบาลทำงานได้ดีขึ้น เป็นวิธีการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เช่น รัฐบาล บริษัท ชุมชน และประชาชน เป้าหมายคือการทำให้ทุกคนสามารถค้นหาข้อมูล รับบริการ และเข้าถึงข้อมูลสำคัญของรัฐบาลได้อย่างง่ายดายทุกเมื่อที่ต้องการ

สรุปได้ว่า รัฐบาลดิจิทัลหมายถึงการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อให้บริการภาครัฐรวดเร็วและง่ายขึ้น ช่วยให้ภาครัฐ ธุรกิจ และประชาชนทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นด้วยการแบ่งปันข้อมูลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของรัฐบาลดิจิทัล

ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ประเทศต่าง ๆ มากมายเริ่มเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานของพนักงานภาครัฐ โดยนำแนวคิดจากภาคธุรกิจมาใช้เพื่อให้ทุกอย่างดำเนินไปได้เร็วขึ้นและดีขึ้น ในศตวรรษที่ 21 คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตกลายเป็นสิ่งสำคัญมาก ดังนั้นรัฐบาลจึงเริ่มใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์และเว็บไซต์ เพื่อช่วยให้ผู้คนได้รับบริการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ รัฐบาลยังจ้างผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีพิเศษที่เรียกว่า Chief Information Officer (CIO) เพื่อนำการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ปรับปรุงบริการสาธารณะให้ดีขึ้น และช่วยให้รัฐบาลสามารถพูดคุยกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

รัฐบาลกำลังเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานเพื่อให้ดีขึ้น จึงต้องใช้เทคโนโลยีและแนวคิดใหม่ๆ เพื่อที่แทนที่จะทำตามคำสั่งจากเบื้องบน จะสามารถคิดเหมือนนักแก้ปัญหาที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่คอยช่วยเหลือผู้คน ด้วยวิธีนี้ พวกเขาสามารถทำให้ประเทศดีขึ้นได้ด้วยการรับฟังทุกคน และใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงวิธีการทำงาน พวกเขา กำลัง มุ่งเน้น เป็นพิเศษ ใน

เรื่องนี้ในกลุ่มพิเศษที่กำลังทำงานเพื่อปรับปรุงระบบราชการในสหรัฐอเมริกาให้ดียิ่งขึ้น (National Performance Review, 1993)

สรุป ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา รัฐบาลหลายแห่งเริ่มใช้คอมพิวเตอร์และแนวคิดทางธุรกิจใหม่ๆ เพื่อพัฒนาบริการให้ดียิ่งขึ้นและรวดเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ รัฐบาลยังหาวิธีให้ประชาชนและรัฐบาลพูดคุยและทำงานร่วมกันได้ง่ายขึ้นและสร้างสรรค์มากขึ้นด้วย

หลักการรัฐบาลดิจิทัล

รัฐบาลดิจิทัลหมายถึงการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อช่วยให้รัฐบาลทำงานได้ดีขึ้น ทำให้ประชาชนสามารถขอความช่วยเหลือและบริการจากรัฐบาลได้ง่ายขึ้นทุกเมื่อที่ต้องการ ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด นอกจากนี้ยังทำให้ทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมและรัฐบาลมีความเปิดเผยและซื่อสัตย์ วิธีนี้ทำให้ประชาชนสามารถติดต่อกับรัฐบาลได้อย่างง่ายดายผ่านเว็บไซต์หรือแอปที่รวบรวมบริการทั้งหมดไว้ในที่เดียว (ประสพโชค ประมงกิจ, 2549)

สรุป รัฐบาลดิจิทัลหมายถึงการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อช่วยให้รัฐบาลทำงานได้ดีขึ้น ทำให้ประชาชนได้รับบริการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้นและยุติธรรมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการยื่นขอเอกสารหรือถามคำถามเมื่อใดก็ได้และจากทุกที่

เทคโนโลยีดิจิทัล

ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ผู้คนจำนวนมากเริ่มใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และในไม่ช้า คอมพิวเตอร์ก็กลายมาเป็นส่วนสำคัญของการทำงานของรัฐบาลและบริการสาธารณะ ภายในปี 2000 เทคโนโลยีได้ช่วยเปลี่ยนแปลงโรงเรียน โรงพยาบาล และสำนักงานรัฐบาลให้ทำงานได้ดีขึ้น เร็วขึ้น และซื่อสัตย์มากขึ้น การใช้คอมพิวเตอร์ในรัฐบาลทำให้ทุกอย่างดำเนินไปได้อย่างราบรื่นภายใน ช่วยให้ผู้คนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และทำให้มั่นใจว่ารัฐบาลใส่ใจในสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับทุกคน (National Performance Review, 1993)

เทคโนโลยีดิจิทัลในภาครัฐมีความหลากหลายและพัฒนารวดเร็ว ส่งผลให้บริการสาธารณะเปลี่ยนแปลงไป เพิ่มการมีส่วนร่วมของพลเมือง และปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน ดังนี้ (Olmes S. & J. Janssen, 2017, p. 355-356; Willmer, et.al, 2017, pp.3-7)

1. แอปมือถือเป็นโปรแกรมพิเศษที่คุณสามารถติดตั้งบนสมาร์ทโฟน เช่น iPhone และโทรศัพท์ Android แอปเหล่านี้ทำให้การทำสิ่งต่าง ๆ เช่น การซื้อของ สั่งอาหาร คุยกับเพื่อน และค้นหาเส้นทางต่าง ๆ เป็นเรื่องง่าย แอปเหล่านี้ช่วยให้เราทำสิ่งต่าง ๆ ได้หลายอย่าง และกำลังเปลี่ยนวิธีการเชื่อมต่อและการทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของเรา (uds, 2024)

2. ปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI คือโปรแกรมคอมพิวเตอร์อัจฉริยะประเภทหนึ่งที่พยายามทำตัวเหมือนมนุษย์โดยการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน เพื่อให้ AI ทำงานได้ดี จำเป็นต้องได้รับการสอนและดูแลอย่างระมัดระวังตลอดเวลา ซึ่งช่วยให้ AI มีความแม่นยำและมีประโยชน์ แต่การใช้ AI ในทางที่ดียังหมายถึงความซื่อสัตย์และยุติธรรม เพื่อช่วยเหลือทุกคนและทำให้โลกเป็นสถานที่ที่ดีขึ้น (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2024)

3. การประมวลผลบนคลาวด์เปรียบเสมือนการมีพื้นที่จัดเก็บข้อมูลหัตถ์จรรยบนอินเทอร์เน็ต ช่วยให้ท่านเปิดไฟล์และใช้แอปจากคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือโทรศัพท์เครื่องใดก็ได้ ไม่ว่าท่านจะอยู่ที่ใดก็ตาม ทำให้ผู้คนและธุรกิจต่าง ๆ สามารถทำงานและเล่นได้สะดวกยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องใช้อุปกรณ์พิเศษ (LENOVO, 2024)

4. อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (หรือ IoT) คือการเชื่อมต่ออุปกรณ์และเครื่องจักรต่างๆ เข้ากับอินเทอร์เน็ตเพื่อแบ่งปันข้อมูลและทำงานร่วมกัน ตัวอย่างเช่น เทอร์โมสตัทอัจฉริยะสามารถเรียนรู้การตั้งค่าอุณหภูมิของคุณและตั้งค่าอุณหภูมิที่เหมาะสมโดยอัตโนมัติ และเครื่องติดตามการออกกำลังกายสามารถตรวจสอบจำนวนก้าวและสุขภาพของคุณได้ ในฟาร์มและโรงงาน อุปกรณ์ที่เชื่อมต่อกันเหล่านี้ช่วยให้ทุกอย่างทำงานได้ดีขึ้นและประหยัดทรัพยากร แต่เนื่องจากอุปกรณ์เหล่านี้แบ่งปันข้อมูลกันจำนวนมาก เราจึงต้องระมัดระวังในการรักษาข้อมูลส่วนตัวของผู้คนให้ปลอดภัยและตรวจสอบให้แน่ใจว่าทุกอย่างได้รับการใช้งานอย่างยุติธรรม และมีความรับผิดชอบ (AWS, 2024)

5. Big Data เปรียบเสมือนชุดข้อมูลขนาดใหญ่ที่ได้มาจากสิ่งที่ผู้คนทำทางออนไลน์ เช่น การช้อปปิ้ง การโพสต์บนโซเชียลมีเดีย หรือการใช้สมาร์ตทีวี บริษัทต่างๆ พิจารณาข้อมูลเหล่านี้เพื่อทำความเข้าใจสิ่งที่ผู้คนต้องการและจำเป็นได้ดียิ่งขึ้น การศึกษา Big Data ช่วยให้พวกเขาสามารถตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาดขึ้น สร้างบริการเฉพาะบุคคลสำหรับแต่ละคน และสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีประโยชน์ที่เรียกว่า AI หรือแชทบอตที่พูดและช่วยเหลือได้ดีขึ้น เมื่อบริษัทต่างๆ ใช้ Big Data ได้ดี พวกเขาสามารถทำให้ลูกค้ามีความสุขมากขึ้น คิดค้นไอเดียใหม่ ๆ ได้เร็วขึ้น และก้าวล้ำหน้าผู้อื่นในโลกดิจิทัล (K Katalyst, 2024)

6. ลองนึกภาพสมุดบันทึกแบบพิเศษที่คนจำนวนมากสามารถเขียนได้พร้อม ๆ กัน เมื่อมีคนเขียนบางอย่างลงไปแล้ว ไม่มีใครสามารถลบหรือเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นทุกคนจึงสามารถเชื่อถือสิ่งที่เขียนไว้ได้ สมุดบันทึกนี้ช่วยให้ผู้คนสามารถแบ่งปันข้อมูลได้อย่างปลอดภัย และซื่อสัตย์ โดยไม่ต้องให้เจ้านายหรือคนกลางตรวจสอบทุกอย่าง เนื่องจากไม่สามารถเปลี่ยนแปลงข้อความได้ จึงทำให้ทุกอย่างยุติธรรมและชัดเจน ทำให้ผู้คนทำธุรกิจและแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ทางออนไลน์ได้ง่ายขึ้นในแบบที่ทุกคนสามารถเชื่อและไว้วางใจได้ (Amazon Web Services [AWS], 2024)

สรุป นับตั้งแต่ทศวรรษ 1980 คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานของรัฐบาล ทำให้ทุกอย่างเร็วขึ้น เปิดกว้างมากขึ้น และช่วยให้ผู้คนมีส่วนร่วม เครื่องมือใหม่ ๆ เช่น คอมพิวเตอร์อัจฉริยะ (AI) คอลเลกชันข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) อุปกรณ์ที่เชื่อมต่อได้ (IoT) อินเทอร์เน็ต (Cloud) และบันทึกดิจิทัลที่ปลอดภัย (Blockchain) กำลังช่วยให้รัฐบาลทำงานได้ดีขึ้นและตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาดมากขึ้นในโลกที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากมาย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลดิจิทัล

พระราชบัญญัติการบริหารและบริการรัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายของประเทศไทยที่ช่วยให้รัฐบาลทำงานได้ดีขึ้นโดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนได้รับความช่วยเหลือและบริการจากรัฐบาลได้ง่าย รวดเร็ว และชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนจะได้รับการเก็บรักษาอย่างปลอดภัยและประชาชนไว้วางใจรัฐบาล การใช้เทคโนโลยีในรัฐบาลช่วยให้ทุกคนสามารถแบ่งปันความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเติบโตและพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

สรุป พระราชบัญญัติการบริหารและบริการรัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายที่ช่วยให้รัฐบาลใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีเพื่อให้บริการประชาชนได้ดียิ่งขึ้น โดยทำให้มั่นใจว่าทุกอย่างชัดเจนและยุติธรรม เพื่อให้ทุกคนสามารถเห็นสิ่งที่รัฐบาลกำลังทำ แบ่งปันความคิดเห็น และรักษาข้อมูลส่วนบุคคลให้ปลอดภัย

การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของไทย

ประเทศไทยได้เริ่มดำเนินการสำคัญในการช่วยให้รัฐบาลใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีได้ดีขึ้น โดยได้ขอให้หน่วยงานพิเศษที่เรียกว่า สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนและสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัลทำงานร่วมกัน หน้าที่ของพวกเขาคือดูแลให้รัฐบาลทำงานได้อย่างราบรื่น เชื่อสัตย์ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้อย่างง่ายดาย โดยใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2056; สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2065, หน้า. 12-18)

1. การสร้างระบบราชการที่ประชาชนสามารถใช้งานได้ทุกเมื่อทุกที่ เพื่อให้ทุกคนได้รับความช่วยเหลือได้อย่างง่ายดายไม่ว่าพวกเขาจะอยู่ที่ไหนหรือเป็นใครก็ตาม เป้าหมายคือ การทำให้ทุกคนได้รับประสบการณ์ที่เรียบง่าย เป็นมิตร และรวดเร็วเมื่อใช้บริการของรัฐ

2. การใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น เว็บไซต์และแอป ช่วยให้รัฐบาลทำงานได้เร็วขึ้นและเปิดกว้างมากขึ้นเกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขาทำ นอกจากนี้ยังทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมและแบ่งปันความคิดของตนได้ง่ายขึ้นอีกด้วย

3. การใช้คอมพิวเตอร์และบัตรประจำตัวดิจิทัลเพื่อช่วยให้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ สามารถแบ่งปันข้อมูลกันได้นั้นทำให้ทุกอย่างรวดเร็วและง่ายขึ้น วิธีนี้ทำให้ไม่ต้องทำงานซ้ำ ๆ กัน และสามารถช่วยเหลือผู้คนได้ดีขึ้นและรวดเร็วขึ้น ทำให้หน่วยงานภาครัฐทำงานเหมือนทีมงานที่ทันสมัยและพร้อมให้ความช่วยเหลือมากขึ้น

4. การปรับปรุงคอมพิวเตอร์ เว็บไซต์ และระบบต่าง ๆ ของรัฐบาล ช่วยให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถสื่อสารกับประชาชนได้ดีขึ้น และให้บริการได้รวดเร็วและเป็นประโยชน์มากขึ้น

5. การใช้กฎเกณฑ์ทั่วไปในการแบ่งปันข้อมูลระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และการมีพื้นที่หลักเพียงแห่งเดียวในการจัดเก็บข้อมูลทั้งหมดจะช่วยให้กลุ่มต่าง ๆ ทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้การแบ่งปันข้อมูลและการตัดสินใจที่ดีสำหรับทุกคนง่ายขึ้นอีกด้วย

6. การช่วยให้ผู้คนเรียนรู้วิธีใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น Big Data และ Blockchain สามารถทำให้การทำงานของรัฐบาลดีขึ้นและรวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้กลุ่มต่าง ๆ ของรัฐบาลทำงานร่วมกันได้ราบรื่นยิ่งขึ้น จึงสามารถให้บริการที่ดีขึ้นแก่ทุกคนได้ในระยะยาว

7. ไวรัส COVID-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทยด้วย รัฐบาลได้ประกาศภาวะฉุกเฉิน ซึ่งหมายถึงการดำเนินมาตรการพิเศษเพื่อให้ประชาชน

ปลอดภัย เช่น ขอให้ทุกคนอยู่ห่างกันและหลีกเลี่ยงฝูงชนจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ หลายคนจึงเริ่มทำงานจากที่บ้านและเรียนรู้จากคอมพิวเตอร์แทนที่จะไปโรงเรียนหรือทำงานด้วยตนเอง รัฐบาลไทยได้สร้างแอปโทรศัพท์พิเศษเพื่อช่วยในเรื่องนี้ แอปหนึ่งชื่อว่า “ไทยชนะ” ช่วยติดตามจำนวนคนที่เข้าและออกจากร้านค้าและสถานที่สาธารณะ เพื่อให้สามารถหยุดการแพร่กระจายของไวรัสได้ อีกแอปหนึ่งชื่อว่า “หมอพรหม” ถูกสร้างขึ้นเพื่อจัดเก็บข้อมูลว่าใครได้รับการตรวจหาเชื้อ COVID-19 และฉีดวัคซีนแล้ว แต่มีปัญหาบางประการในการจัดการข้อมูลและช่วยให้ผู้คนเรียนรู้วิธีใช้แอปเหล่านี้ ดังนั้น รัฐบาลจึงทำงานอย่างหนักเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้และสอนให้ประชาชนใช้เครื่องมือดิจิทัลได้ดีขึ้น เพื่อให้ทุกคนปลอดภัยและมีสุขภาพดี (ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด 19, 2563) เมื่อแอปพลิเคชัน “หมอพรหม” เปิดตัวครั้งแรกในช่วงเริ่มต้นของการระบาดของโควิด-19 แอปพลิเคชันก็ประสบปัญหาบางประการ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการข้อมูลและผู้คนไม่คุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยี ทำให้แอปพลิเคชันใช้งานยากขึ้นและมีประโยชน์น้อยลง ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงพยายามแก้ไขปัญหาเหล่านี้โดยทำให้การจัดการข้อมูลง่ายขึ้นและช่วยให้ผู้คนเรียนรู้วิธีใช้เครื่องมือดิจิทัล วิธีนี้จะช่วยให้แอปพลิเคชันทำงานได้ดีขึ้นและช่วยให้ทุกคนปลอดภัยและมีสุขภาพดีในอนาคต (กระทรวงสาธารณสุข, 2564)

เทคโนโลยีดิจิทัลมีความสำคัญอย่างมากในการช่วยให้ประเทศไทยสามารถติดตามข้อมูลด้านสุขภาพได้ เช่น เมื่อมีการระบาดของโรคและการบันทึกข้อมูลว่าใครได้รับการฉีดวัคซีนแล้ว ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงเร่งใช้เครื่องมือดิจิทัลใหม่ ๆ อย่างรวดเร็ว โดยเริ่มจัดชั้นเรียนออนไลน์ทั่วประเทศเพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะไม่สามารถไปโรงเรียนได้ นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้สร้างแอป Siriraj Connect ซึ่งช่วยให้ผู้คนสามารถพบแพทย์ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ ทำให้ผู้คนไม่ต้องไปโรงพยาบาล ทำให้ทุกคนสามารถเข้ารับการรักษาทางการแพทย์ได้อย่างปลอดภัยยิ่งขึ้น (คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล, 2563)

เนื่องจากการระบาดของโควิด-19 ประเทศไทยจึงเริ่มใช้เครื่องมือดิจิทัลมากขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้คน แอปอย่าง BMAQ และ “Paotang” ช่วยให้ผู้คนได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลได้ง่าย ปลอดภัย และประหยัดขึ้น แอปเหล่านี้ช่วยในเรื่องกฎระเบียบด้านสุขภาพและแผนเศรษฐกิจในช่วงการระบาด นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีมีความสำคัญในการทำให้บริการของรัฐบาลดีขึ้นและแข็งแกร่งขึ้น เพื่อให้สามารถช่วยเหลือผู้คนได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (ธนาคารกรุงไทย, 2567)

สรุป ประเทศไทยได้ทุ่มเทอย่างหนักเพื่อปรับปรุงบริการภาครัฐให้ดียิ่งขึ้นด้วยการใช้เทคโนโลยี โดยได้สร้างเครื่องมือออนไลน์ เช่น “ไทยชนะ” “หมอพร้อม” และ “เป๋าตัง” เพื่อช่วยให้ประชาชนทำสิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็วและง่ายขึ้น ทำให้เข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น โปร่งใสมากขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีการระบาดของโควิด-19 ความพยายามเหล่านี้ช่วยให้ประเทศไทยสร้างรัฐบาลที่ทันสมัยซึ่งใส่ใจพลเมืองและสามารถปรับตัวให้เข้ากับอนาคตได้

แนวทางการให้บริการของด้วยรัฐบาลดิจิทัล

การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลช่วยยกระดับประสิทธิภาพของภาครัฐ พร้อมส่งเสริมการเข้าถึงบริการที่รวดเร็ว โปร่งใส และมีความรับผิดชอบมากขึ้น โดยประชาชนได้รับประโยชน์จากระบบที่ตอบสนองได้ดีและเอื้อต่อความไว้วางใจในสถาบันสาธารณะ ดังนี้ (Denhardt, 2008)

1. การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในบริการภาครัฐทำให้ทุกคนทำงานได้เร็วขึ้นและง่ายขึ้น ประชาชนสามารถรับความช่วยเหลือได้โดยไม่ต้องเดินทางไปไกล และบริการต่าง ๆ ได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของผู้คนในปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง

2. การใช้เครื่องมือดิจิทัลในการกำหนดกฎเกณฑ์ช่วยให้ผู้นำสามารถตัดสินใจได้ดีขึ้นและชัดเจนขึ้น เนื่องจากสามารถดูข้อมูลที่แท้จริงและเชื่อถือได้ ทำให้บริการภาครัฐทำงานได้ดีขึ้นและรวดเร็วขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนเมื่อพวกเขาต้องการ

3. การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางให้ผู้คนได้แบ่งปันความคิดและบอกเล่าสิ่งที่ต้องการ ช่วยให้ทุกคนมีสิทธิ์มีเสียงและสร้างกฎเกณฑ์ที่ดีขึ้นสำหรับทุกคน สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีช่วยให้ประชาธิปไตยของเรามีความแข็งแกร่งและยุติธรรมมากขึ้นในปัจจุบัน

สรุป รัฐบาลดิจิทัลช่วยให้การทำงานของรัฐบาลดีขึ้นและเปิดเผยมากขึ้น หมายความว่า การให้บริการที่รวดเร็วและเป็นประโยชน์แก่ประชาชน การใช้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำในการตัดสินใจอย่างชาญฉลาด และการให้ทุกคนมีโอกาสแบ่งปันความคิดและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สำคัญ

รูปแบบการปรับเปลี่ยนการทำงานสู่รัฐบาลดิจิทัล

โครงการรัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยเป็นแผนงานที่จะทำให้ตำแหน่งงานของรัฐบาลดีขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ช่วยให้ประชาชนได้รับบริการต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ โครงการยังช่วยให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลจะได้รับการเก็บรักษาอย่างปลอดภัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานที่ใหญ่กว่าที่เรียกว่า Thailand 4.0 ซึ่งต้องการให้ประเทศเติบโตและเปลี่ยนแปลงโดยใช้แนวคิดและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในรูปแบบที่ชาญฉลาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีดังนี้ (ดิโต, 2567)

1. การจัดการข้อมูลของรัฐบาลที่ดีหมายถึงการจัดระเบียบและดูแลข้อมูลให้ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และค้นหาได้ง่าย ซึ่งจะช่วยให้ผู้นำสามารถตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาด และยังช่วยให้รัฐบาลสามารถทำงานร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ เช่น โรงเรียนหรือโรงพยาบาลได้อย่างเปิดเผยและเป็นมิตร

2. การจัดการข้อมูลอย่างปลอดภัยและชัดเจนจะช่วยให้ทุกอย่างเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลของคุณได้รับการปกป้องจากแฮกเกอร์ ดังนั้นคุณจึงมั่นใจได้ว่าบริการออนไลน์ของรัฐบาลจะปลอดภัยและเชื่อถือได้

3. ระบบพิเศษที่ปลอดภัยมากจะช่วยให้กลุ่มต่างๆ สามารถแบ่งปันข้อมูลกันได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ทำงานได้เร็วขึ้นและดีขึ้น เนื่องจากจะไม่เกิดการล่าช้าและสามารถทำงานร่วมกันได้ราบรื่นยิ่งขึ้น

สรุป โครงการรัฐบาลดิจิทัลของไทยช่วยให้บริการภาครัฐดีขึ้นและเร็วขึ้นด้วยเทคโนโลยีอัจฉริยะ ทำให้มั่นใจได้ว่าบริการต่าง ๆ จะชัดเจนและปลอดภัยสำหรับทุกคน อีกทั้งยังจัดระเบียบข้อมูลอย่างรอบคอบ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างง่ายดายและราบรื่นเป็นเวลานาน

ข้อจำกัดการให้บริการด้วยรัฐบาลดิจิทัล

รัฐบาลไทยได้พัฒนาตนเอง เพื่อก้าวสู่การเป็น รัฐบาลดิจิทัลใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อปรับปรุงบริการสาธารณะและปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชน แม้จะเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญ เช่น ภัยคุกคามทางไซเบอร์และข้อกังวลด้านความเป็นส่วนตัวของข้อมูล มีดังนี้ (บุรณจิตร แก้วศรีมิล, 2565) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลต้องดำเนินการอย่างครอบคลุม ซึ่งรวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ครอบคลุมซึ่งเข้าถึงชุมชนที่

ไม่ได้รับบริการเพียงพอ การปรับปรุงการเชื่อมต่อ และทำให้การเข้าถึงมีราคาถูกลงสำหรับทุกคน นอกจากนี้ การส่งเสริมความรู้ด้านดิจิทัลและความหลากหลายยังช่วยให้ทุกคนได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยี การอุดหนุนอุปกรณ์และบริการอินเทอร์เน็ตสามารถช่วยลดช่องว่างได้ ในขณะที่การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของพลเมืองจะช่วยสร้างความไว้วางใจและทำให้มั่นใจว่านโยบายต่างๆ ตอบสนองความต้องการของกลุ่มประชากรที่หลากหลายได้อย่างแท้จริง

สรุป รัฐบาลไทยกำลังทำงานอย่างแข็งขันเพื่อจัดตั้งรัฐบาลดิจิทัลที่ครอบคลุมโดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อยกระดับบริการสาธารณะ เพิ่มประสิทธิภาพ ส่งเสริมความโปร่งใส และส่งเสริมการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

ปัจจัยความสำเร็จของการเป็นรัฐบาลดิจิทัล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรัฐบาลดิจิทัลในการพัฒนาระบบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ มีอยู่ด้วยกัน 6 ปัจจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2562)

1. ผู้นำระดับสูงที่มีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์มีความจำเป็นในการเปลี่ยนนโยบายดิจิทัลให้เป็นการดำเนินการที่มีประสิทธิผลซึ่งขับเคลื่อนการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งเสริมการเติบโต และรับรองความสำเร็จที่ยั่งยืนในทุกระดับองค์กร

2. การเสริมสร้างทักษะดิจิทัลของเจ้าหน้าที่ของรัฐถือเป็นสิ่งสำคัญในการปรับปรุงการให้บริการสาธารณะ การปรับปรุงมาตรการด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ และการส่งเสริมการพัฒนา นโยบายเชิงนวัตกรรม

3. นโยบายและกรอบทางกฎหมายที่ชัดเจนจะช่วยลดการทำงานซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบ และประสิทธิผลโดยรวมของการดำเนินงานขององค์กร

4. โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่แข็งแกร่ง รวมไปถึงเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ ถือเป็นกระดูกสันหลังของความก้าวหน้าและการเชื่อมต่อทางเทคโนโลยีสมัยใหม่

5. การทำให้แน่ใจว่าข้อมูลปลอดภัยถือเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นระหว่างผู้ใช้ การส่งเสริมความสัมพันธ์ในระยะยาว และการปกป้องข้อมูลที่ละเอียดอ่อนอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ในสังคมยุคใหม่ทุกวันนี้ การออกแบบบริการภาครัฐที่เป็นมิตรกับผู้ใช้และได้มาตรฐานมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงการเข้าถึงสำหรับประชาชนทุกคน ความพยายาม

ดังกล่าวไม่เพียงแต่ทำให้กระบวนการต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในสถาบันสาธารณะอีกด้วย

สรุป ความสำเร็จของรัฐบาลดิจิทัลขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 6 ประการ โดยผู้นำที่มีกลยุทธ์ มีบทบาทสำคัญในการชี้นำนวัตกรรม ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน รับประกันความปลอดภัย และขับเคลื่อนความก้าวหน้าที่ยั่งยืน

สรุป

แนวทางการกำกับดูแลดิจิทัลของรัฐบาลไทย ซึ่งริเริ่มอย่างเป็นทางการด้วยพระราชบัญญัติบริการเทคโนโลยีดิจิทัล พ.ศ. 2562 ถือเป็นก้าวสำคัญในการส่งเสริมการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเข้ากับบริการสาธารณะ ในช่วงสามปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ มาใช้มากขึ้น ซึ่งกำลังปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ของการให้บริการ เทคโนโลยีเหล่านี้ได้แก่ แอปพลิเคชันบนมือถือ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) คลาวด์คอมพิวติ้ง อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ และบล็อกเชน การระบาดของโควิด-19 เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาที่เร่งการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลนี้ให้เร็วขึ้นอีก โดยบังคับให้รัฐบาลปรับปรุงและขยายข้อเสนอบริการออนไลน์ แม้จะมีความก้าวหน้าเหล่านี้ แต่การเดินทางสู่การกำกับดูแลดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพยังคงเต็มไปด้วยความท้าทาย อุปสรรคหลักประการหนึ่งคือความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่เพื่อนำเครื่องมือดิจิทัลสมัยใหม่มาใช้ สถาบันสาธารณะหลายแห่งเผชิญกับความยากลำบากในการบูรณาการเทคโนโลยีเหล่านี้ เนื่องจากไม่เข้าใจฟังก์ชันการทำงานและประโยชน์ที่อาจได้รับอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ ยังมีความต้องการบุคลากรที่มีทักษะในการให้บริการดิจิทัลอย่างเร่งด่วน แรงงานในปัจจุบันมักขาดการฝึกอบรมและความเชี่ยวชาญที่จำเป็นในการนำทางและใช้ระบบดิจิทัลใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่องว่างด้านทักษะนี้ซ้ำเติมด้วยวัฒนธรรมการทำงานที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ทำให้องค์กรต่าง ๆ ปรับตัวเข้ากับรูปแบบดิจิทัลใหม่ได้ยาก ยิ่งไปกว่านั้น กฎระเบียบที่ล้าสมัยยังก่อให้เกิดอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการดำเนินการริเริ่มการกำกับดูแลดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ กรอบการกำกับดูแลเหล่านี้มักไม่สามารถรองรับการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดคอขวดในระบบราชการที่อาจขัดขวางนวัตกรรมได้ นอกจากนี้ ความปลอดภัยทางไซเบอร์ยังคงเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากการพึ่งพาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ข้อมูลที่ละเอียดอ่อนเสี่ยงต่อการละเมิดที่อาจเกิดขึ้นได้ เพื่อตอบสนอง รัฐบาลต้องให้

ความสำคัญกับการพัฒนากฎหมายและกลไกการป้องกันที่แข็งแกร่งเพื่อปกป้องความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อบริการดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการกำกับดูแลดิจิทัลให้ประสบความสำเร็จ รัฐบาลไทยจำเป็นต้องเผชิญหน้ากับข้อจำกัดภายในเหล่านี้โดยตรง จำเป็นต้องใช้ความพยายามร่วมกันเพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะชุมชนที่ถูกกละเลย ความมุ่งมั่นในการมีส่วนร่วมนี้ถือเป็นสิ่งสำคัญในการลดช่องว่างทางดิจิทัลและส่งเสริมสังคมที่ทุกคนสามารถได้รับประโยชน์จากความสะดวกสบายและประสิทธิภาพที่เทคโนโลยีสมัยใหม่มอบให้ โดยการแก้ไขปัญหานี้ ประเทศไทยสามารถปูทางไปสู่อนาคตดิจิทัลที่ตอบสนองและครอบคลุมมากขึ้นได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). รายงานการดำเนินงานโครงการหมอฟพร้อมในสถานการณ์โควิด-19. กรุงเทพมหานคร: สำนักสารนิเทศ กระทรวงสาธารณสุข.
- คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล. (2563). คู่มือการใช้งาน Siriraj Connect และแนวทางการให้บริการทางการแพทย์ทางไกลในสถานการณ์ COVID-19. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดิดโต, ส. (2567). การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลไทยภายใต้กรอบนโยบาย Thailand 4.0: โอกาสและความท้าทาย. วารสารการบริหารรัฐกิจและนวัตกรรม, 12(1), 45-62.
- ทงศักดิ์ เหมือนเตย. (2563). รัฐบาลดิจิทัล: การเปลี่ยนผ่านเพื่อประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิชาการ.
- ธนาคารกรุงไทย. (2567). รายงานบทบาทของแอปพลิเคชัน “เป๋าตัง” ในการสนับสนุนมาตรการภาครัฐช่วงโควิด-19. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกรุงไทย.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2562). การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย: มุมมองเชิงบูรณาการ. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 17(1), 87-112.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2562). ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย: กรณีศึกษาหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง. วารสารการบริหารราชการแผ่นดิน, 10(2), 114-135.

- บุญจิตร แก้วศรีมล. (2565). การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของไทย: โอกาสและความท้าทายในยุคการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี. วารสารนโยบายสาธารณะและการบริหาร, 13(3), 78-96.
- ประสพโชค ประมงกิจ. (2549). รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์: การพัฒนาระบบราชการไทยในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด 19. (2563). รายงานสถานการณ์ COVID-19 และแนวทางการบริหารจัดการด้านสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. Retrieved from <https://www.dga.or.th/th/content/digital-government-act.html>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2556). คู่มือการปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนธรรมาภิบาลภาครัฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). พระราชบัญญัติรัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2567). ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับชีวิตประจำวัน. จาก <https://www.etda.or.th/th/Lenovo>.
- Lenovo. (2024). What is cloud computing? Retrieved from <https://www.lenovo.com/us/en/glossary/cloudcomputing/>
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2065). แนวทางการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย (พ.ศ. 2563–2565). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล.
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). รัฐบาลดิจิทัล: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Amazon Web Services. (2024). What is blockchain technology? Retrieved from <https://aws.amazon.com/what-is/blockchain/>
- Denhardt, R. B., & Denhardt, J. V. (2008). Public administration: An action orientation (6th ed.). Thomson Wadsworth.
- K Katalyst. (2024). What is Big Data and how does it work? Retrieved from <https://kkatalyst.com/what-is-big-data/>

- National Performance Review. (1993). Creating a government that works better and costs less: The Gore report on reinventing government. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- OECD. (2014). OECD digital government studies: Digital government review of Korea – Towards a data-driven public sector. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264228455-en>
- Olnes, S., & Janssen, J. (2017). Blockchain in government: Benefits and implications of distributed ledger technology for information sharing. *Government Information Quarterly*, 34(3), 355–364. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2017.09.007>
- United Digital Solutions. (2024). The role of mobile apps in everyday life. UDS Research Publications.
- Willmer, B., Bender, P., & Nunan, D. (2017). The digital government barometer: What citizens expect from e-government services. Capgemini. Retrieved from <https://www.capgemini.com/resources/digital-governmentbarometer/>

ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในประเทศไทย*

WASTE MANAGEMENT PROBLEMS OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN THAILAND

สมประสงค์ กลิ่นจันทร์¹ และ จักรวาล สุขไมตรี²

Sompasong Klinjan¹ and Jagraval Sukmaitree²

¹⁻²วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹⁻²College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: sompasongklinjan@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 1 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ : 3 เมษายน 2568

Received 21 March 2025; Revised 1 April 2025; Accepted 1 April 2025

บทคัดย่อ

การขยายตัวของประชาชนย้ายถิ่นฐานสู่ท้องถิ่น ทำให้จำนวนขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นในท้องถิ่น จึงทำให้ต้องศึกษาปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ปัญหาหลัก ๆ ได้แก่ การจัดการที่ไม่ถูกต้องซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน เช่น การเกิดไฟไหม้บ่อขยะในพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงความจำเป็นในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหา โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสร้างความร่วมมือกับชุมชนเพื่อให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีแผนแม่บทการจัดการขยะของประเทศไทยที่ถูกกำหนดขึ้นเช่นกัน

ปัญหาขยะไม่ได้เป็นเพียงปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสาธารณสุขในระยะยาวอีกด้วย จากสถิติโดยกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในปี 2564 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูล

Citation:

* สมประสงค์ กลิ่นจันทร์ และ จักรวาล สุขไมตรี. (2568). ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 1181-1195.

Sompasong Klinjan and Jagraval Sukmaitree. (2025). Waste Management Problems Of Local Administrative Organizations In Thailand. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(2), 1181-1195.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ฝอยมากถึง 24.98 ล้านตัน หากเทียบกับจำนวนประชากรไทยทั้งสิ้น 69.8 ล้านคน นั่นเท่ากับว่า คนไทย 1 คนได้สร้างขยะ 360 กิโลกรัมต่อปี จำนวนปริมาณขยะที่มหาศาลนี้สะท้อนถึงแนวโน้มการอุปโภคที่สูงในทุกภาคส่วน และหากมีการจัดการขยะที่ไม่ดีพอก็อาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของผู้คนในสังคม

แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยนั้นมีหลายแนวทาง ซึ่งรวมถึงการจัดการ ณ แหล่งกำเนิด การเก็บรวบรวม และการขนส่ง โดยมีการนำแนวทาง 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) มาประยุกต์ใช้ รวมถึงการสร้างเครือข่ายในชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

คำสำคัญ: ปัญหาการจัดการ, ขยะมูลฝอย, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The expansion of people moving to local areas has resulted in an increase in the amount of waste in the local area. Therefore, it is necessary to study the waste management problems of local administrative organizations in Thailand. The main problems include improper management that affects the environment and public health, such as landfill fires in various areas, as well as the need for public participation in solving the problem. Local administrative organizations must collaborate with communities to ensure effective waste management, which has a national waste management master plan that has also been established.

The waste problem is not only an environmental problem, but also involves long-term economic and public health problems. According to statistics from the Pollution Control Department, Ministry of Natural Resources and Environment, in 2021, Thailand had 24.98 million tons of waste, compared to the total Thai population of 69.8 million people. This means that 1 Thai person creates 360 kilograms of waste per year. This enormous amount of waste reflects the high consumption trend in all sectors. If waste is not

managed well, it may affect the environment and the health of people in society.

There are many approaches to waste management of local administrative organizations in Thailand, including management at the source, collection, and transportation. The 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) approach is applied, as well as creating networks in the community and public participation. To make waste management more efficient and reduce the impact on the environment and natural resources.

Keywords: Management problems, solid waste, local government organizations

บทนำ

ปัจจุบันขยะเป็นปัญหาสำคัญในระดับโลกที่หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่ต้องประสบปัญหา เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรการขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่มีการประดิษฐ์และพัฒนาเทคโนโลยีมาใช้อำนวยประโยชน์ต่อมนุษย์มากขึ้น เป็นสาเหตุให้มีจำนวนขยะเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี (ณิชา บุรณสิงห์, 2558) ในปี ค.ศ. 2012 ธนาคารโลกมีการรายงานว่าเมื่อปี 1990 โลกมีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองประมาณ 220 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 13 ของประชากรโลก และก่อให้เกิดขยะประมาณ 300,000 ตันต่อวัน แต่เพียงสิบปีผ่านไปประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 2.9 พันล้านคน หรือคิดเป็น 49% ของประชากรโลก ทำให้เกิดปริมาณขยะเพิ่มขึ้นเป็น 3 ล้านตันต่อวัน (Hoorweg and Bhada-Tata, 2012) และจากการประมาณการของธนาคารโลก คาดว่าภายในปี ค.ศ. 2025 ปริมาณขยะนี้จะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า จำนวนประชากรเมืองน่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 4,300 ล้านคน และแต่ละคนจะสร้างขยะประมาณวันละ 1.42 กิโลกรัม หรือรวมแล้วประมาณ 2,200 ล้านตันต่อปี พร้อมคาดว่าต้นทุนการจัดการขยะเหล่านี้จะเพิ่มจากปีละ 205,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น 375,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (อนิน อรุณเรืองสวัสดิ์, 2558)

ปัญหาขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายของประเทศไทยทวีความรุนแรงมากขึ้นตลอดทุกปี กลายเป็นปัญหาขยะล้นเมือง กลายเป็นปัญหาใกล้ตัวที่ทุกคนต่างต้องพบเจอ และสาเหตุของปัญหานี้ก็คือมนุษย์เราทุกคน หากทุกคน ทุกบ้าน ทุกชุมชน และทั้งประเทศไทยร่วมมือกันแล้ว ก็สามารถเปลี่ยนเมืองขยะล้นเป็นเมืองไร้ถัง หรือเมืองปลอดขยะได้โดยไม่ยากเย็นอะไร

นอกเหนือจากควมมีวินัยและจิตสำนึกในการจัดการขยะในครัวเรือนของชุมชนแล้ว ถึงแม้ชุมชนและทุกครัวเรือนจะร่วมกันจัดการขยะเป็นอย่างดีเพียงไร แต่หากขาดระบบการบริหารจัดการรองรับที่ดีของรัฐก็จะมีทางเกิดการจัดการขยะแบบบูรณาการได้เลย อีกทั้งการดำเนินการของชุมชนก็ไม่สามารถขยายผลไปในระดับประเทศได้ ถึงเวลาแล้วที่รัฐจะต้องหันมาแก้ไขปัญหาขยะอย่างยั่งยืน และไม่ปล่อยให้อั้วกฤตขยะเป็นปัญหาที่ชุมชนต้องแก้ไขด้วยตนเอง ก่อนที่จะสายเกินเยียวยา แม้ในระยะเวลาที่ผ่านมาได้เริ่มมีการปรับทัศนคติ เกี่ยวกับขยะมูลฝอย โดยมองว่าขยะมูลฝอย สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ ซึ่งถือเป็นทรัพย์สินที่สามารถเพิ่มมูลค่าและรายได้ให้กับประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งลดต้นทุนการผลิตได้อีกทางหนึ่งด้วย แต่ประชาชนยังขาดองค์ความรู้และจิตสำนึกเกี่ยวกับปัญหาและการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย จึงไม่ให้ความสำคัญที่จะลดและคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง หรือแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย ถึงแม้จะมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการกำจัดขยะก็ตาม แต่ปัญหาขยะก็คงมีอาจลดน้อยลงไปได้หากประชาชนยังไม่มี การคัดแยกขยะจากต้นทาง เนื่องจากเทคโนโลยีดังกล่าวมีข้อจำกัดคือ ระบบไม่สามารถคัดแยกขยะเองได้ จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการคัดแยกมาจากต้นทางโดยขยะที่คัดแยก ซึ่งแนวทางการคัดแยกขยะโดยการส่งเสริมให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะนั้น ถือเป็นวิธีการที่เหมาะสมและยั่งยืน ขยะสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภท ทั้งขยะมูลฝอยตกค้าง ขยะมูลฝอย

แนวทางของการจัดการขยะมูลฝอยโดยรูปแบบศูนย์กำจัดรวมนั้น ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพิจารณารูปแบบของการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร เพื่อดำเนินการจัดการในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ โดยเริ่มจากการสำรวจข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ และการคาดการณ์ในอนาคต ตลอดจนสัดส่วน หรือลักษณะองค์ประกอบของขยะมูลฝอยทางด้านกายภาพ เคมี และอื่น ๆ โดยข้อมูลเหล่านี้นำไปใช้ในการวางแผนและออกแบบระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่สามารถรองรับได้ในระยะเวลา 20 ปี ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดแยก การเก็บรวบรวม การขนส่ง การนำไปใช้ประโยชน์ และการกำจัด โดยคำนึงถึงเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสม รวมทั้งการคัดเลือกพื้นที่รูปแบบของการบริหารจัดการ และวางมาตรการลดปริมาณขยะมูลฝอย โดยจัดให้มีการรณรงค์และนาระบบการนำวัสดุกลับคืนมาใช้ให้มากขึ้น พร้อมทั้งพิจารณาค่าลงทุน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ตลอดจนอายุโครงการ

การจัดการขยะ ในบทความนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม และขยะอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทท้องถิ่นและชุมชนในประเทศไทย Satitmannaitam (2023) แนะนำแนวทางการจัดการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างยั่งยืน โดยเน้นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการตัดสินใจและดำเนินการจะนำไปสู่แนวทางแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น กรอบการทำงานแบบมีส่วนร่วมนี้สะท้อนให้เห็นในงานของ Rasri et al. (2023) ซึ่งเสนอรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากสถาบันการศึกษาและชุมชนท้องถิ่น รูปแบบของพวกเขาเน้นบทบาทของการศึกษาและความร่วมมือในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนในระยะยาวในระดับรากหญ้า นอกจากนี้ Kumthanom et al. (2024) เสริมแนวทางการมีส่วนร่วมเหล่านี้ โดยตรวจสอบแนวทางปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลลุ่มสุมในจังหวัดกาญจนบุรี โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับความท้าทายและความสำเร็จในการจัดการขยะในโลกแห่งความเป็นจริงในบริบทการบริหารในท้องถิ่น Dongpakdeeram และ Phosing (2022) จัดทำแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมยิ่งขึ้นสำหรับการจัดการขยะมูลฝอยในหน่วยงานท้องถิ่น โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการวางแผนอย่างเป็นระบบ การบูรณาการนโยบาย และการบริหารท้องถิ่น ในที่สุด Atthakorn และคณะ (2022) ใช้แนวทางองค์รวมในโครงการ "หมู่บ้านราชภัฏ" ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของกษัตริย์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โครงการของพวกเขาบูรณาการมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างชุมชนชนบทที่น่าอยู่และเท่าเทียมกัน การศึกษาเหล่านี้ร่วมกันเน้นย้ำถึงความสำคัญของกลยุทธ์ในท้องถิ่น การทำงานร่วมกัน และองค์รวมในการบรรลุการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า จากการที่กล่าวมาข้างต้นและการขยายตัวของประชาชนย้ายถิ่นฐานสู่ท้องถิ่น ทำให้จำนวนขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นในท้องถิ่น จึงทำให้ต้องศึกษาปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ปัญหาหลัก ๆ ได้แก่ การจัดการที่ไม่ถูกต้องซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน เช่น การเกิดไฟไหม้บ่อขยะในพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงความจำเป็นในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหา โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสร้างความร่วมมือกับชุมชนเพื่อให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีแผนแม่บทการจัดการขยะของประเทศที่ถูกกำหนดขึ้นเช่นกัน

วัตถุประสงค์ของบทความ

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วิธีการศึกษา

วิธีดำเนินการ เป็นบทความวิชาการ โดยการศึกษาทบทวนวรรณกรรมเชิงนโยบาย (policy-oriented review) รวบรวมและนำมาสังเคราะห์อธิบายปัญหาการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผลกระทบ สาเหตุ รวมถึงแนวทางทางการบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สถานการณ์ขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย

สถานการณ์ขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายของประเทศไทย สถานการณ์ขยะมูลฝอย ปี 2563 เกิดขึ้นประมาณ 27.35 ล้านตัน ลดลงจากปี 2562 ร้อยละ 4 โดยขยะมูลฝอยจะถูกคัดแยก ณ ต้นทาง และ นำกลับไปใช้ประโยชน์ จำนวน 11.93 ล้านตัน (ลดลงจากปี 2562 ร้อยละ 5) กำจัดอย่างถูกต้อง 11.19 ล้านตัน (เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ร้อยละ 14) และกำจัดไม่ถูกต้องประมาณ 4.23 ล้านตัน (ลดลงจาก 2562 ร้อยละ 34) สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลงเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 เนื่องจากมีการควบคุมการเดินทางของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศมาประเทศไทย อย่างไรก็ตามมาตรการกำหนดให้ปฏิบัติงาน Work From Home ทำให้ปริมาณพลาสติกใช้ครั้งเดียว (Single use plastic) เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีการใช้บริการสั่งซื้อสินค้าและอาหารผ่านระบบออนไลน์เพิ่มขึ้น โดยมีปริมาณขยะพลาสติก เกิดขึ้นในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ประมาณ 6,300 ตัน/วัน หรือเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 15 จากในช่วงสถานการณ์ปกติที่มีขยะพลาสติก ประมาณ 5,500 ตัน/วัน

สถานการณ์ของเสียอันตราย จากชุมชน ปี 2563 เกิดขึ้นประมาณ 658,651 ตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.6 ส่วนใหญ่เป็นซากผลิตภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 428,113 ตัน หรือร้อยละ 65 และของเสีย อันตรายประเภทอื่นๆ เช่น แบตเตอรี่ ถ่านไฟฉาย ภาชนะบรรจุสารเคมี กระป๋องสเปรย์ ประมาณ 230,538 ตัน หรือร้อยละ 35 ผลจากนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนให้มีการจัดการวางระบบการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน โดยให้ อบต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีจุดรวบรวมของเสียอันตราย ในชุมชนและมีศูนย์รวบรวมในระดับจังหวัด

ทำให้ของเสียอันตรายจากชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องประมาณ 121,695 ตัน หรือร้อยละ 18.5 ของปริมาณของเสียอันตรายชุมชนที่เกิดขึ้น ซึ่งเพิ่มขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา แต่ยังคงเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก ทั้งนี้สาเหตุที่การจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนอย่างถูกต้องยังอยู่ในสัดส่วนที่น้อยเพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีการคัดแยกของเสียอันตรายจากชุมชนออกจากขยะทั่วไป และยังขาดความตระหนักรู้ ประกอบกับ อปท.ยังไม่มีงบฯ บังคับใช้กฎระเบียบรองรับในการจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน รวมถึงยังไม่มีกฎหมายที่จะนำมากำกับดูแลในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

จากการสำรวจสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในปี 2563 ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 1-16 พบว่า ประเทศไทยมีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย จำนวน 2,416 แห่ง มีวิธีการกำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการ เช่น การฝังกลบแบบถูกหลักสุขาภิบาล การฝังกลบเชิงวิศวกรรม การฝังกลบแบบควบคุม (ขยะมูลฝอยไม่เกิน 50 ตันต่อวัน) และเตาเผาที่มีระบบบำบัดมลพิษ จำนวน 354 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 14.65 และมีวิธีการกำจัด ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เช่น การกองกลางแจ้ง การกองกลางแจ้งและเผา และเตาเผาขนาดเล็ก หรือไม่มีระบบบำบัดมลพิษ จำนวน 2,062 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 85.35 เห็นได้ว่าสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นสถานที่กำจัดที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน และการต่อต้านจากประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง แนวทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม คือการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเข้าสู่ระบบกำจัดโดยกระบวนการลด (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และรีไซเคิล (Recycle) การส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการรวมกลุ่มพื้นที่ (Cluster) รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยร่วมกันโดยใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสาน (Integrated Waste Management) ที่เน้นการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การหมักปุ๋ย (Composting) หรือแปรรูปเป็นพลังงานทดแทน (Waste to Energy) เป็นต้น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจให้เอกชนมีส่วนร่วมในการลงทุนก่อสร้างและบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกำหนดอัตราค่าบริการให้มีความเหมาะสมและควบคุมการดำเนินการให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ รวมถึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกภาคส่วน

การสังเคราะห์ปัญหา

ปัญหาขยะเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์และประเมินปัญหาขยะในหลากหลายมิติ เช่น แหล่งกำเนิด ประเภทของขยะ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และวิธีการจัดการ ปัญหามักซับซ้อนและเกี่ยวพันกับปัจจัยต่างๆ เช่น การบริโภคที่เพิ่มขึ้น การขาดการจัดการที่เหมาะสม และข้อจำกัดทางเทคโนโลยี การสังเคราะห์นี้ช่วยให้เข้าใจภาพรวมของปัญหาและระบุแนวทางแก้ไขที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมการรีไซเคิล ลดการใช้พลาสติก และการพัฒนานโยบายที่ยั่งยืน

ปัญหา	สาเหตุ	ผลกระทบ
1. การขาดแคลนที่ดินสำหรับใช้เป็นสถานที่กำจัดและการต่อต้านของประชาชน	การเจริญเติบโตของประชากรและการบริโภคที่มากขึ้น ส่งผลให้ขยะมูลฝอยเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง	1. อากาศเสีย เกิดจากการเผาขยะกลางแจ้งก่อให้เกิดควันและสารพิษทางอากาศ ทำให้ คุณภาพอากาศเสื่อมโทรม
2. การดำเนินการและดูแลรักษาระบบกำจัดไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร	ระบบจัดการขยะที่ไม่เพียงพอ เช่น โรงงานขยะ, ระบบรีไซเคิล หรือที่ฝังกลบที่มีคุณภาพต่ำ ใช้เทคโนโลยีที่ล้าสมัยในการจัดการขยะ ทำให้ไม่สามารถจัดการกับปริมาณขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ	2. น้ำเสีย เกิดจากการกองขยะบนพื้น เมื่อฝนตกลงมาบนกองขยะ จะเกิดน้ำเสียมีความสกปรกมากไหลลงสู่แม่น้ำ
3. ขาดบุคลากรระดับปฏิบัติที่มีความรู้ความชำนาญ และการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่น	ขาดการศึกษาและการตระหนักรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ ทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะหรือการรีไซเคิล	3. แหล่งพาหะนำโรค เกิดจากการกองขยะบนพื้น ทำให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์ของหนูและ แมลงวัน เป็นต้น ซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อ ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัยของ ประชาชน
4. ข้อจำกัดด้านงบประมาณ	งบประมาณที่ไม่เพียงพอและบุคลากรที่	4. เศรษฐราคาราคาและความไม่คุ้มค่า เกิดจากการเก็บขนขยะไม่หมด รวมทั้งการกองขยะบนพื้น ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนประชาชนและเกิดภาพไม่สวยงาม ไม่เป็นสุนทรียภาพ นอกจากปัญหาสิ่งแวดล้อมข้างต้นแล้ว ขยะยังเป็นตัวการเป็นตัวการสำคัญสำหรับปัญหาการจัดการขยะของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งจะต้องเพิ่มปริมาณบุคลากร อุปกรณ์การจัดการขยะ รวมทั้ง การให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีแก่เจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะ
5. การจัดเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขนบำบัด และกำจัดไม่เหมาะสมและบางพื้นที่ไม่มีการจัดเก็บที่ครอบคลุม	ขาดแคลนทำให้การจัดการขยะไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	

6. ขาดการพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องที่เอื้อต่อการบริหารจัดการมูลฝอย เช่น การร่วมลงทุนของเอกชน หรือขยะมูลฝอยเป็นทรัพย์สิน	กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะมักไม่เข้มงวดพอหรือไม่ถูกบังคับใช้อย่างเคร่งครัด	การเก็บขนและกำจัดที่ดียังช่วยให้ชุมชนเกิดความสวยงาม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอันส่งผลถึงความเจริญและวัฒนธรรมของชุมชน ฉะนั้นหากเก็บขนไม่ดี ไม่หมด กำจัดไม่ดี ย่อมก่อให้เกิดความไม่น่าดู ขาดความสวยงาม บ้านเมืองสกปรก และความไม่เป็นระเบียบ ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
--	---	---

สรุปปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาขยะไม่ได้เป็นเพียงปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสาธารณสุขในระยะยาวอีกด้วย จากสถิติโดยกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในปี 2564 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยมากถึง 24.98 ล้านตัน หากเทียบกับจำนวนประชากรไทยทั้งสิ้น 69.8 ล้านคน นั่นเท่ากับว่า คนไทย 1 คนได้สร้างขยะ 360 กิโลกรัมต่อปี จำนวนปริมาณขยะที่มหาศาลนี้สะท้อนถึงแนวโน้มการอุปโภคที่สูงในทุกภาคส่วน และหากมีการจัดการขยะที่ไม่ดีพอ ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของผู้คนในสังคม นอกจากนี้ การจัดการขยะที่ไร้ประสิทธิภาพยังเป็นสาเหตุหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศการจัดการขยะที่ไม่มีประสิทธิภาพ อาทิเช่น การจัดการขยะโดยการเทกองรวมในบ่อ การฝังกลบ หรือการเผา ส่งผลโดยตรงต่อระบบนิเวศ โดยการจัดการที่ผิดวิธีเหล่านี้ก่อให้เกิดการปล่อยก๊าซมีเทน ก๊าซเอทิลีน ซึ่งเป็นก๊าซเรือนกระจกที่เป็นสาเหตุสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือในระบบนิเวศทางทะเล หากแพลงตอนซึ่งทำหน้าที่สร้างออกซิเจนในทะเล ดูดซึมไมโครพลาสติกเป็นจำนวนมาก ก็จะทำให้ความสามารถในการสร้างออกซิเจนและเก็บกักคาร์บอนไดออกไซด์ลดลง ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตในท้องทะเลและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในท้ายที่สุด

นโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้อง

แผนที่นำทางการจัดการขยะอาหาร (พ.ศ. 2566 – 2573) และแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะอาหาร ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2566 – 2570)

พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 กำหนดให้ “คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ” (คกอช.) โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธาน คณะกรรมการทำหน้าที่จัดทำยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศ ในด้านความมั่นคงอาหาร คุณภาพอาหาร ความปลอดภัยอาหาร และอาหารศึกษา ซึ่งคณะกรรมการอาหารแห่งชาติได้จัดทำ

แนวทางการพัฒนา/ความครอบคลุม

สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ในมิติความยั่งยืนของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม หมายความว่า 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างรายได้สุทธิให้ชุมชน ท้องถิ่นและเกษตรกร จากเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ ส่งเสริมให้ชุมชนนำขยะและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในชุมชนมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ ๆ และสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับผู้ประกอบการในพื้นที่ในการนำของเหลือในกระบวนการผลิต มาพัฒนาใช้ประโยชน์ในชุมชนเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบในระดับชุมชน สนับสนุนการลดและคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกขยะก่อนทิ้งเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ โดยให้ความสำคัญกับการนำมาเป็นวัสดุในการผลิตในชุมชนและเป็นวัตถุดิบให้โรงงาน ส่งเสริมการแปรรูปขยะมูลฝอยและวัตถุดิบที่เหลือจากกระบวนการผลิตเป็นพลังงาน สร้างชุมชนต้นแบบที่มีความสามารถในการคัดแยกขยะและนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สร้างรายได้ โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่

กลยุทธ์ที่ 3 การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากส่วนเหลือให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลายปราศจากเศษเหลือและของเสียจากอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และขยะอาหาร ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์การไหลของวัสดุเพื่อบริหารจัดการของเหลือจากการผลิตและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบกลไกหมุนเวียนใช้ประโยชน์เศษเหลือในภาคอุตสาหกรรม เศรษฐกิจเกษตร ลดการสูญเสียที่เกิดขึ้น ในขั้นตอนก่อนถึงผู้บริโภคและขยะอาหาร รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการเศรษฐกิจหมุนเวียนให้สามารถเข้าถึงองค์ความรู้และนวัตกรรม ตลอดจนปรับปรุงกฎระเบียบให้สนับสนุนการนำของเสียจากอุตสาหกรรมที่ยังมีประโยชน์ให้สามารถนำกลับมาใช้ได้

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมและกลไกสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน และสังคมคาร์บอนต่ำ ส่งเสริมงานวิจัยเทคโนโลยีและพัฒนาแพลตฟอร์มสนับสนุนธุรกิจ รูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนและ สังคมคาร์บอนต่ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและ ลดของเสียจากกระบวนการผลิต ส่งเสริมการพัฒนาแพลตฟอร์มบริหารจัดการข้อมูลการบูรณา การเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาเทคโนโลยีการออกแบบเชิงนิเวศ และการจัดการของเสีย

แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570)
สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570) ดังนี้

ประเด็น/ความครอบคลุม

เป้าหมายที่ 3 การลดปริมาณขยะอาหารเทียบจากปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน ตัวชี้วัดที่ 3 การลดปริมาณขยะอาหารเทียบจากสัดส่วนขยะอาหารเทียบกับขยะมูลฝอยชุมชน ไม่เกิน ร้อยละ 28 ภายในปี 2570

มาตรการที่ 1 การจัดการขยะที่ต้นทางขยะอาหาร (Food Waste)

(1) พัฒนาและประยุกต์ใช้แนวปฏิบัติที่ดีเพื่อยกระดับการป้องกัน ลด และจัดการขยะอาหารในภาคผู้จำหน่ายอาหาร อาทิ ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ตลาด ภาคผู้ประกอบการอาหาร อาทิ โรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร และลดการเกิดอาหารส่วนเกินโดยการนำอาหารส่วนเกินไปแบ่งปันให้กับผู้ด้อยโอกาสและผู้มีรายได้น้อย

(2) ป้องกันและลดการเกิดขยะอาหารในภาคผู้บริโภค โดยเพิ่มความรู้ในการลดการเกิดขยะอาหาร และการจัดระบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับระบบจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง จนถึงปลายทางในการคัดแยก และนำขยะอาหารไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า โดยเหลือส่วนที่ต้องนำไปกำจัดให้น้อยที่สุด

(3) ดำเนินการจัดการเพื่อใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่าจากขยะอาหารและบรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ จากภาคผู้จำหน่ายอาหาร ภาคผู้ประกอบการอาหาร และภาคผู้บริโภค

(4) จัดทำศูนย์ข้อมูลความรู้ (Knowledge hub) การจัดการขยะอาหารสำหรับ เผยแพร่องค์ความรู้ และระบบข้อมูลขยะอาหาร

นโยบายรัฐบาล

1. นโยบายรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2562 สอดคล้องกับนโยบายหลักด้านที่ 10 การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน ดังนี้

ช้อย่อย/ความครอบคลุม

ข้อ 10.6 พัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ โดยการนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม อาทิ การจัดการขยะหรือของเสียเพื่อนำไปใช้ในกระบวนการผลิตหรือบริโภคที่หลากหลาย และทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ข้อ 10.8 แก้ไขปัญหาการจัดการขยะและของเสียอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการส่งเสริมและให้ความรู้ ในการลดปริมาณขยะในภาคครัวเรือนและธุรกิจ การนำกลับมาใช้ซ้ำ การคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางเพื่อลดปริมาณและต้นทุนในการจัดการขยะของเมือง และสามารถนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ได้โดยง่าย รวมทั้งพัฒนาโรงงานกำจัดขยะและของเสียอันตรายที่ได้มาตรฐาน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่สามารถดำเนินการด้านการจัดการขยะปลายทางได้ตามเป้าประสงค์ ดังนี้

สำหรับการจัดการขยะปลายทางเป็นการให้ความสำคัญต่อการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มพื้นที่การจัดการมูลฝอย (Clusters) มีการขนขยะไปยังเจ้าภาพของกลุ่มพื้นที่ในการจัดการมูลฝอย (Clusters) ผลการดำเนินการ

1. ขยะมูลฝอยชุมชนต้องได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง จากการตรวจสอบสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของ อปท. ที่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของตนเองจำนวน 4 แห่ง พบว่ามีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการมีเพียง 1 แห่ง คือ ทต.หันคา โดยมีสถานีนขนถ่ายของ ทต.โพธิ์พิทักษ์ ซึ่งเป็นการส่งกำจัดที่ บมจ.ทีพีโอ โพลีน พาวเวอร์ เพื่อแปรรูปขยะเป็นเชื้อเพลิง ที่เป็นการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การประเมินของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง หมายถึงปริมาณขยะมูลฝอยที่นำไปกำจัดอย่างถูกต้อง รวมกับปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ ซึ่งปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นของ อปท. ทั้ง 8 แห่ง มีจำนวน 19,204.46 ตัน/ปี มีปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดอย่างถูกต้อง จำนวน 2,220.739 ตัน/ปี และมีปริมาณขยะมูลฝอย

ที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ จำนวน 10,307.24 ตัน/ปี รวมเป็นปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดอย่างถูกต้องจำนวน 12,527.98 ตัน คิดเป็นร้อยละ 65.23 จากปริมาณขยะที่เกิดขึ้น แต่จากการตรวจสอบ พบว่า อบท. ไม่มีข้อมูลปริมาณการนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ประโยชน์ และไม่มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์

2. องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มพื้นที่การจัดการมูลฝอย (Clusters) มีการขนขยะไปยังเจ้าภาพของกลุ่มพื้นที่ในการจัดการมูลฝอย (Clusters) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 องค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยแบบรวมกลุ่มพื้นที่ โดยช่วงวันที่ 4 กรกฎาคม 2565 – 24 มีนาคม 2566 มีการจัดกลุ่ม clusters เป็น 3 กลุ่ม โดย อบท. จำนวน 59 อบท. มีการลงนามในบันทึกความร่วมมือ และนำขยะมูลฝอยไปกำจัดตาม MOU จำนวน 40 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 67.80 ช่วงต่อมาก็คือ หลังวันที่ 25 มีนาคม 2566 เป็นต้นไป

3. ของเสียอันตรายชุมชนยังไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ตามรายงานสถานการณ์ของเสียอันตรายจากชุมชน ปี พ.ศ. 2565 ระบุว่า ทต.โพธิ์พิทักษ์ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ปัจจุบันยังไม่มี การนำของเสียอันตรายจากชุมชนไปกำจัด และจากการตรวจสอบความก้าวหน้าของการรวบรวมและกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน

4. อบท. ไม่มีการส่งมูลฝอยติดเชื้อไปจัดการอย่างถูกต้อง

กล่าวโดยสรุป องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดำเนินการจัดการขยะปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้มีการจัดการขยะมูลฝอยผ่านระบบกลุ่มพื้นที่ (Clusters) แต่พบว่าสถานที่กำจัดขยะที่ถูกต้องตามหลักวิชาการมีเพียงแห่งเดียว ในปีงบประมาณ 2566 มีองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น 59 แห่งเข้าร่วมระบบ Cluster และ 40 แห่งดำเนินการตาม MOU คิดเป็น 67.80% อย่างไรก็ตาม ข้อมูลการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ยังไม่มี การบันทึกที่ชัดเจน อีกทั้งการจัดการของเสียอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อยัง ไม่ได้รับการดำเนินการอย่างถูกต้อง ทำให้ระบบการจัดการขยะปลายทางขององค์รปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดประสิทธิภาพและต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม

สรุป

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์รปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การลดปริมาณขยะต้นทางและการกำจัดขยะปลายทางไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยเฉพาะโครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อนที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของโครงการ

ลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจ (T-VER) ได้ อีกทั้งการจัดการขยะกลางทางขาดภาชนะรองรับที่เหมาะสม ทำให้ขยะอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อไม่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ สาเหตุหลักมาจากการขาดความร่วมมือจากประชาชนและควมไม่มีประสิทธิภาพของ อปท. ในการวางแผนเก็บขนขยะและการกำจัดของเสียอันตราย ทั้งนี้ การจัดการขยะที่ดีต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยรัฐควรส่งเสริมแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะ พัฒนากลไกการขับเคลื่อน เพิ่มประสิทธิภาพการบูรณาการ ส่งเสริมเทคโนโลยีที่เหมาะสม และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

การเปรียบเทียบข้อดี-ข้อเสีย ของเทคโนโลยีการแปรรูปขยะมูลฝอยให้เป็นพลังงาน. (2558).

เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2568 จาก <https://reo13.mnre.go.th/attachment/iu/download.php?WP=qUlcNkt1pQMgZKqCGWOghJstqTgcWatjpQMgZap0GQWgG2rDqYyc4Uux>

กรมควบคุมมลพิษ. (2566). คู่มือสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการและพิจารณาคัดเลือกรูปแบบเทคโนโลยีการจัดการขยะที่เหมาะสมเบื้องต้น.

เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2568 จาก chrome-extension://efaidnbmnmnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2020/05/pcdnew-2020-05-24_04-54-59_143439.pdf

กรมควบคุมมลพิษ. (2566). แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.

2565-2570). เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2568 จาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2024/05/pcdnew-2024-05-09_07-53-50_682275.pdf

กรมควบคุมมลพิษ. (2566). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2566. เรียกใช้เมื่อ

13 มกราคม 2568 จาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2024/05/pcdnew-2024-05-09_07-53-50_682275.pdf

เทคโนโลยีการผลิตพลังงานจากขยะ. (2565). เทคโนโลยีการผลิตพลังงานจากขยะ. เรียกใช้เมื่อ

13 มกราคม 2568 จาก <https://erdi.cmu.ac.th/?p=157>

- Atthakorn, S. ., Kenaphoom, S. ., Pimratch, S. ., Pawala, T. ., Rasri, W. ., Srisupak, R. ., Ieamvijarn, S. ., Aeksapang, J. ., Thammapat, P. ., & Srisawangwong, P. . (2022). Rajabhat Village According to the Kings Philosophy for Developing the Sustainable: Prosperity Distribution and Livable Town for Economy, Social and Environmental Development: Phase I. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 2(3), 93–120. <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.27>
- Dongpakdeeram, . K. ., & Phosing, P. . (2022). Development Guidelines of Solid Waste Management in Local Government. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 2(6), 723–732. <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.173>
- Kumthanom, K., Chamthong , K. ., & Suthawan, J. . (2024). Solid Waste Management Operations of the Lum Sum Subdistrict Administrative Organization, Kanchanaburi Province . *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 4(1), 671–686. <https://doi.org/10.60027/iarj.2024.273526>
- Rasri, W., Chaipranop, N. ., Bhutwanakul, B. ., Jongwuttiwes, N., Lawong, A. ., Khumsing, K. ., & Suwannasri, P. . (2023). Development of a Sustainable Community Environmental Management Model by Using the Process Engage Educational Institutions and Communities. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 3(4), 313–320. <https://doi.org/10.60027/ijsasr.2023.3241>
- Satitmannaitam, B. (2023). A Participatory Management Approach to Sustainable Waste Management. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 3(6), 269–286. <https://doi.org/10.60027/iarj.2023.271450>

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ โดยมีการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ และนำมาประมวลเรียบเรียงในรูปบทความ

4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นการค้นหาข้อดีและข้อไม่ดีของเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 250-300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 6) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 7) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 8) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 9) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 10) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 11) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 12) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) บทคัดย่อ (Abstract)
- 6) บทนำ (Introduction)
- 7) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 8) สรุป (Conclusion)
- 9) เอกสารอ้างอิง (Reference)

บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) ข้อมูลส่วนประกอบของหนังสือที่วิจารณ์ ดังนี้
 - 5.1 ภาพปกหนังสือ
 - 5.2 แปลจากหนังสือ:
 - 5.3 ผู้เขียน:
 - 5.4 ผู้แปล:
 - 5.5 สำนักพิมพ์:
 - 5.6 ปีที่พิมพ์:
 - 5.7 จำนวนหน้า:
- 6) บทนำ (Introduction)
- 7) เนื้อเรื่อง (Content)
- 8) บทวิจารณ์
- 9) สรุป (Conclusion)

10) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนานวัตกรรมสู่อนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เขียวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษภา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑวงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร./ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษภา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจอพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). // ชื่อวิทยานิพนธ์. //ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา. //ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่ม
น้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). //ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร,
สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsocmoc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- เกษภา ผาทอง. (2564). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัด มหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอห้วยไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และ วัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธ ธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภออ่างทอง. (2560). รายงานการก้น้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการ คัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม ได้ที่ <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : journalsocialdevelopment@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารสิ่งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt)ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

.....(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

1..... (16 pt).....

2..... (16 pt).....

3..... (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16 pt).....ระบุนองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย.สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt).....สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

เนื้อหา (18 pt)

.....(16 pt)

[illegible]

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

(14 pt)

แปลจากหนังสือ:

ผู้เขียน:

ผู้แปล:

สำนักพิมพ์:

ปีที่พิมพ์:

จำนวนหน้า:

บทนำ (18 pt)

(16 pt) บริบท ความเป้นมา ของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา

.....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt)

...(16.pt) องค์ประกอบของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา บท หมวดหมู่ ลักษณะ ชนิด ประเภท วัตถุประสงค์ สาระ ประเด็น แง่คิด มุมมอง ฯลฯ

บทวิจารณ์ (18 pt)

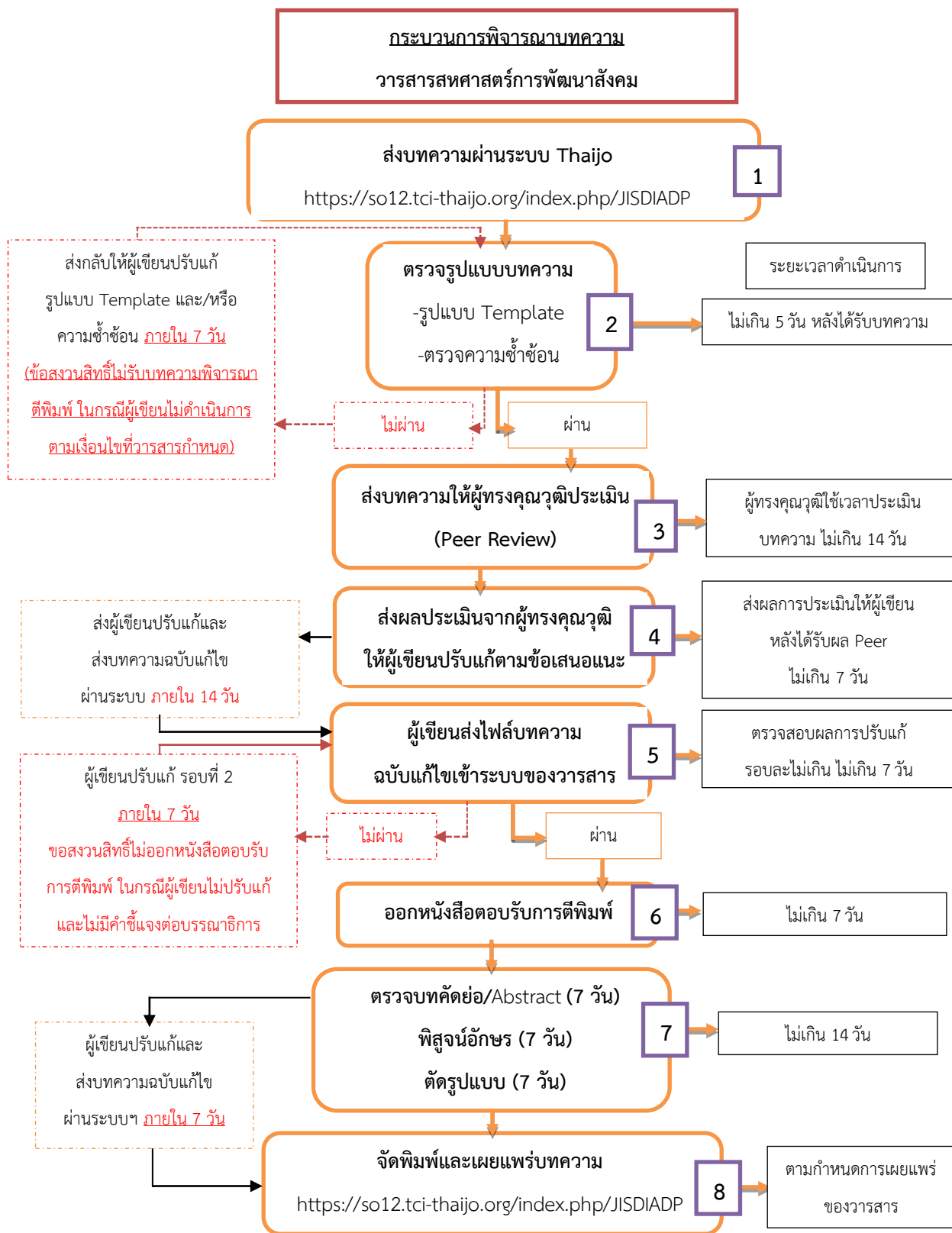
...(16.pt) นำเสนอหลักการ แนวคิด ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย ที่สะท้อนมุมมองเหตุผลความคาดหวัง ผลกระทบ สาระสำคัญ ตามหลักทฤษฎีเชิงวิชาการ พร้อมเสนอแนะแนวทางเพื่อการแก้ไข การส่งเสริมและพัฒนาต่อยอด (อ้างอิงตาม)

จุดเด่น**จุดด้อย****สรุป (18 pt)**

(16.pt) สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการศึกษานำเสนอ สะท้อนคุณค่า การนำไปใช้ประโยชน์ เป็นความเรียงไม่ใส่เลขเป็นขอมাত্রา ไม่เอียง ไม่นา ไม่แทรกภาพโมเดล สะท้อนคุณค่าทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt)

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)